SULTAN VELED'İN ESERİ

İBTİDANAME

RAHMAN VE RAHİM ALLAH ADIYLA

Bir olan Allah'ın sırlarını bildirmek için meydana getirilen ve Veled'in eseri olan Mesnevi'nin yazılmasına sebep şudur: Babam, üstadım ve şeyhim, bilginlerin, ariflerin sultânı, Hak ve Dîn'in Celâl'i Belh'li Huseyn oğlu Muhammed'in oğlu Mevlânâ Muhammed, Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, «Mesnevi» sinde geçmiş erenlerin kıssalarını zikretmiş, onların kerametlerini, makamlarını beyan buyurmuştur ki onların kıssalarını anlatmaktan maksadı da kendi kerametlerini, kendi makamlarını belirtmekti, Allah'ya ulaşanların sultânı, Seyyid Burhâneddîn-Muhakkık-ı Tirmizî, sevilenlerin ve sevgililerin sultânı efendimiz Tebriz'li Şemseddîn Muhammed, kutupların kutbu Kuyumcu lakabiyle tanınan Konya'lı Şeyh Salâhaddîn Feridun, erenlerin ve manevî yol alanların özü-özeti Konyalı Ahî-Türkoğlu Çelebi Husâmeddîn gibi, Allah anılışlarını ululasın, kendisiyle aynı gönülde olan, onunla düşüp kalkan erenlerin hâllerini anlatırken kendi hâllerini de, onların hâllerini de geçmişlerin kıssalarına sığıştırmış, kendinin ve onların hâllerini, geçmişlerin hâllerini bildirerek belirtmiştir, Netekim,

Güzellere ait sözlerin, onlara ait sırların
Başkalarının sözleri arasında söylenmesi daha hoştur bence

demiştir, Fakat bâzı kimselerde, hâlin gerçek yönünü anlayacak, söyleyenin maksadını bilecek anlayış ve seziş kaabiliyeti bulunmadığından,

Alemden maksat âdemdir,
Âdemden maksat da o demdir

dendiği gibi «Mesnevi» de bildirilen kendi makamları, kerametleri, hâlleri ve kendileriyle gönülleri bir, solukları aynı olan musahiplerinin ahvâli, okuyanlara dinleyenlere malûm olsun şüpheleri, zanları ortadan kalksın, onların kıssalarında beyan buyurulan vasıfların, kendi ve kendileriyle sohbetdaş olanların vasıfları olduğu, maksatlarının, bunu anlatmak bulunduğu anlaşılsın diye etraflıca açıklandı,

Bir başka hikmet de şu : Allah bizi sırrıyla kutlasın, Mevlânâ'nın «Mesnevi» de, geçmişlere ait anlattığı kıssalar, zamanımızda olan şeylerdir, bunu bildirmek, Başka bir maksat da şu : Müridin, şeyhinin huylarıyla huylanması, şeyhinin yolunu sürmesi, hırka giymek, baş tıraş etmek semâ' eylemek gibi şeylerle bunlardan başka şeylerde, mümkün olduğu kadar, imanına uyanın, ona iktidâ etmesi gibi şeyhine, uyması gerektir; netekim "Allah'ın huylarıyla huylanın» buyurulmuştur, Allah sırrını kutsasın, babam Hazret-i Mevlânâ, kardeşler, mürîdler ve âlemde bulunanlar arasından, "Sen, yaratılış ve huy bakımından, insanların bana en fazla benzeyenisin,, mûcebince hıl'at ve taç giydirerek beni seçti, Bu zayıf da, o hazretin enirine uyup, "Allah kimseye gücünün üstünde teklifte bulunmadı,, muktezâsınca, gücü yettiği kadar, «Babasına en fazla benzeyen, zulmetmemiştir,, hükmüne uyup o hazrete tâbi' olmak, ona benzemek hususunda çalıştı, Kendileri, çeşitli vezinlerde dîvanlar meydana getirdiler, rubailer düzdüler, Bu zayıf da ona uyup bir dîvan meydana getirdi, Yanında dostlar, sevenler, uyanlar, değil mi ki Allah anılışını ululasın, Mevlânâ'ya uyup bir dîvân meydana getirdin; mesnevide de ona uymak gerek diye dilekte bulundular; bunun sonucu kendimi o hazrete benzetmek gayretiyle altıyüz doksan yılı Rabîulevvd ayının ilk günü, bu mesneviyi yazmaya başladım; göçüşümden sonra bir anılış vesilesi olarak kalsın dedim, hâsılı ne kadar gücüm yettiyse, elim erdiyse kendimi o hazrete benzetmeye çalıştım, Ama o hazretin öyle makamları, öyle mertebeleri vardı ki onlara erişmeye imkân yok; meğer ki Hak taâlâ kendi yardımıyla bu dereceye eriştirdiği gibi o makam ve mertebelere de eriştire; hiçbir suretle tapısından ümit kesmem, "Allah'a karşı kötü zanna düşerler,, hükmünce kötü zanna düşmem; ümitsiz değilim, Çünkü "Allah'ın rahmetinden, ancak kâfir olan topluluk ye'se düşer, Hamd, bir olan Allah'a, salât, onun peygamberleri Muhammed'e ve bütün tertemiz soyuna,

RAHMAN VE RAHİM ALLAH ADIYLA VE O'NDAN YARDIM DİLERİZ

Yüce Hak, bütün yaratıklardan, bütün var olanlardan daha da açık olarak meydandadır ve son derecede meydanda olması yüzünden de gizlidir, Pek fazla zuhuru dolayisiyle gizlidir; çünkü insan olsun, başka yaratık olsun, vasıflariyle tanınması mümkündür, Sözgelişi, bir insanın yüzünü gördün mü, senden, kimdir bu diye sorarlarsa, onu tanımıyorum dersin; ama onunla konuşur, düşer-kalkarsan, onun işlerini görüp sözlerini duyduktan, ahlâkını anlayıp hünerlerini müşahede ettikten sonra, onu iyice tanıdım dersin, Fakat bu tanışa sebeb olarak ondan gördüğün şeyler, gerçekte suret değil, niteliksiz olan mânâsıdır onun, Şimdi bir insanın, mânâsına ait olan ahlâkı, işleri sence birazcık belirdi ya, bütün mahlûkat, yüce Hakk'ın ef'âli, ahvâli ve asarı iken nasıl olur da o, gizli kalır ? Bu yüzden buyurur ki : "Hak, güneşten de açık olarak meydandadır; birşey açıkça görüldükten sonra onun bildirilmesini dileyen, gerçekten de ziyandadır,

Kim hakk'ın varlığına delil ararsa
O, ziyana düşmüştür: kördür, aşağılıktır,

İnsanın mânâsını gözle görmedin, işlerinden, sözlerinden tanıdın da onda, bir cevher var diyorsun ama bütün bunlar, ondan meydana geliyor; ne diye kendi kendine, Allah öyle bir zattır ki ne gördüysem, ne göreceksem hepsi de onun yapısıdır, onun yarattığıdır demiyorsun? Şu hâlde daima Allah'ı, herşeyden daha fazla apaçık görmen gerek, Görmüyorum deme; ondan başka birşey biliyor, görüyorsan bu, şuna benzer : Hani birisi bahçedeyken der ki: Yaprağı görüyorum ama bahçeyi göremiyorum; bu kişi gülünç olmaz mı?

Yokluk ve varlık âlemini icâd eden Allah'ın adıyla başlıyorum,
Öyle bir mabuttur ki ne zıddı vardır, ne eşi; ne de iki âlemde ortağı vardır onun,
Ne kimseden doğmuştur, ne kimse ondan doğmuş, Herkes ölür - gider, oysa diri kalır,
Sıfatı, "Doğamaz, doğurmaz,, dır; zâtına "Hiçbir kimse eşit olamaz,,,
Öyle bir vardır ki hem dâima apaçık ortadadır, hem gizli, Küçüklere de cilve eder, büyüklere de,
Arş da onun yüzünden bezenmiştir, ferş de, yer de onun yüzünden dopdoludur, gökde,
Yeryüzü de onun yüzünden diridir, yedi gök de; insan da, peri de, şeytan da, melek de,
Gözün de nurudur gönlün de, aklın da, ruhun da, Hiçbir şey yoktur âlemde ki ondan feyzalmamış olsun,
Bütün canlılarda, bedendeki cana benzer, ışığı candan bedene vurur durur,
Zâtı ne dışardadır, ne içerde; içerisi de onun ışığıyla aydındır, dışarısı da,
Sonsuz iyi - kötü şeyler, onun sun'udur; sun'unun sayılarından yürü de bir Allah'ya var,
Bir kişiden yüzbinlerce ayrı ayrı sıfatlar, işler belirmez mi?
Barış, yahut savaş, ağlamak, yahut gülmek, kimi sıralıdır, kimi darmadağın,
Herbir iş bölümünden ayrı, belirli; biri tümden naz, Öbürüyse alçalış, niyaz,
Sense o çeşitli, renk - renk işlerden birini seçer, canla - gönülle onu gönlüne alırsın,
Ona, her solukta, tek kişisin sen dersin; bütün dostlar bir yana, sen yetersin bana,
Candan beğendiğin, seçtiğin o şey, ne surettir, ne nakış; bunu bil,
Şu halde, görünen surettir deme; çünkü gönlün, suretten mânâyı görmüştür,
Allahyı da böyle bil; her solukta, her yüzden onu gör,
Çünkü halk, Hâlık'ın mazharıdır; her sabah, sabahı aydınlatana bak, onu gör,
Gökte, yerde ne varsa, ikisinde de bulunanlardan Allahdan başkasını görme; zahirde kalma,
Değil mi ki iyiyi de, kötüyü de Hak belirtmede; ondan başkasını görmek kötüdür, yanlıştır,
Yaşta da, kuruda da, serde de, hayırda da, bütün bu yaratılışı meydana getireni gör,
Bakış bu hâle geldi mi, görürsün artık; olanı da görürsün, olacağı da,
Onu şeriksiz olarak seçtin mi, her solukta yüzlerce âlem görürsün,
Kolsuz - kanatsız ruh göğünde uçarsın; avuçsuz - elsiz yüzlerce fütuhat elde edersin,
Öylesine bir yurda varırsın ki neliği - niteliği yoktur; nelik - nitelik sureti, ona karşı aşağılık bir şeydir,
O salt mânâdır, bu sûretlerse tortu; mânâ ehli nakıştan - suretten canı elde eder,
Onlar, aman yurdunda mekân tutarlar: hepsi de neşeli bir surette nimetle verene giderler,
O yurt, ne aşağıdadır, ne yukarda; onun için de tapısı halka görünmez,
Gökle yer, onun tavlasıdır; ata binmişsen, tavlaya doğru at sür,
Bu cihan eğreti bir yurttur, ıssız bir ev; o cihansa, canlarımızın köşklerini bulunduğu yer,

I

İnsanın görünüşü, duyguyla anlaşılır; cisme bürünmüştür; durağı da ona lâyık olan duyguyla anlaşılan şekle bürünmüş bir duraktır, Manevî olan, neliksiz - niteliksiz bulunan ruhsa mânâ âlemine aittir; durağı da manevîdir, neliksiz - niteliksizdir, Gök ve yer, cisimlerin evidir, Varlıkların aslı olan neliksiz - niteliksiz âlem, ruhların durağıdır, Şu halde bu âlem ahırdır, âhıret âlemiyse saray, Bundan dolayıdır ki esenlik ona, Peygamberler, bedene merkep dedi; «Nefsin bineğindir; ona yumuşaklıkla muamelede bulun» buyurdu, Esenlik ona, İsa, bu suret göğüne ağmamıştır: bir göğe ağmıştır ki bu göğe hâkimdir ve orası, Allah'nın nurlar ve temizlik âlemidir, Bir de iki kere doğmak gerektiğini anlatır, İnsan bir kere anadan doğar; bir kere de bedenden, cisme ait varlığından doğar, Beden yumurtaya benzer, İnsanın cevheri; az bir zaman içinde bedende, aşk harâretiyle kuş yumurtasına döner ve bedenden dışarıya çıkar; mekânsızlık âlemi olan ebedî can âleminde uçmaya başlar, Çünkü onun îman kuşu, varlığından doğmazsa, düşen çocuğa döner; elinden bir iş gelmez; perde ardında kalır-gider, «Burada kör olan âhırette de kördür,»

Mustafa, Beden binektir dedi; ruh, yahut akıl, nasıl olur da binek olur,
Onun sözünce bedeni binek bil de varlık âleminde aramaya kalkışına,
Şu hâlde iyice anlaşıldı ki gökle yer, aşağılık nefse ahır kesilmiştir,
Sen de binek değilsen, denizde incinin çıktığı gibi şu ahırdan dışarıya çık,
Katre sedefte inci oldu mu, artık o sedefte kalır mı hiç?
Kuş cücesinin, kanadı çıktı mı, yumurtayı kırar, baş gösterir,
İster serçe olsun, ister ankaa yumurtayı kırar, göğe kanat açar,
Çocuk da ana kamında dokuz ayı doldurdu mu, dışarıya çıkar, darlıktan gamdan kurtulur,
Dışarıya çıkmazsa onu, ana karnında ölmüş bil, yahut da hiç ana karnına düşmemiş say,
O, ciğerden kopan yele benzer; yeli çocuk sanmışlardır,
Çocuk olsaydı hoş bir tarzda baş gösterir, ana kamından şu âleme çıkardı,,
Şu geniş, büyük âleme, yerle, gökle bezenmiş dünyâya gelirdi,
Alemin dağı, ovası sayısızdır; suları, denizleri kıyısızdır hani;
Sen de o nurlardan gebeysen şu karanlıklar dünyâsından baş çıkar,
Ey aranıp duran, Meryem'e benzeyen bedenden îsâ gibi babasız doğuver,
Kendine gel de o mâdendensen, varlığında, benliğinde kalma; cansan, bu bedene gönül verme,

Ana karnında oynayışın, sevgi yüzündense, yel gibi saçma, abes oynayış değildir bu,
Bir kere daha dünyâ bedeninden çık da akıl ve ruh âlemine yürü,
Hani hâlis gümüşün toprakla karışmış bir halde bulunması gibi,
Gümüş toprakta gizlidir ya; toprak, bedene benzer, gümüşse candır,
Gümüş, topraktan çıktı, arındı mı, toprak, hor-hakıyr olur, bir işe yaramaz bir hâlde kalakalır,
Toprağın değeri gümüş içindir; yoksa gümüşsüz toprak, değersizdir,
Toprak da gümüşün çıktığı mâdenden, çıkmıştır ama gümüş gibi tartılmaz ki,
O toprak, bir kez daha varlığından doğmadıkça, toprak olarak öylece kalakalır,
Hiçbir işe yaramaz; nerden gümüş para gibi değerli olacak da sürülecek?
Yahut da a aklı - fikri eren,, denizden sağlam olarak çıkarılan sedef gibi hani,
O sedeften inci doğmadıkça onu, gümüş verip, altın verip alırlar mı?
O sedefin değeri, her ihtiyarın, her gencin katında, nerden inci gibi belirecek
O halde yürü, gümüşün, altının, topraktan çıktığı gibi sen de varlığından geç de bir kez daha doğ,
Doğ da kurtul, tehlikeden emîn ol, Allah amanında yurd edin,
Melek gibi gökte, ölümsüzlüğe er de Allah, can şarabını sunsun sana,
Toprakla karışmış mâden, ateşe vuruldu mu erir, güzelleşir, işi iş olur,
Horluktan kurtulur, yücelir; topraksa kalakalır; ama gümüş yürür, yüceliğe erer,
Sen de istekliysen aşk ateşinde eri; gerçeklik potasında sızdırılmış bir hâle gel,
Gel de şu varlık perdesinden kurtul; Allah şarabıyla sarhoş ol,
Çünkü iki kere doğmak şarttır: Biri anadan, öbürü bedenden doğmak,
Biri, şu aldanış dünyâsından doğmak, öbürü beden karanlıklarından doğmak,
İlk doğuş mukadder oldu, şu dünyâya geldin ya: ikinci doğuma da çalış ki nur olasın,
Canını Hak yoluna koy da böylece Allah'dan ders al,
Bir cana karşılık yüzbinlerce can elde et; bir tanenin karşılığında ikiyüz bostana sâhib ol
Bir cana karşılık yüzbinlerce can elde et: bir tanenin karşılığında Tatar miski elde et,
Hani önce, ana karnı, bu âleme nispetle daracık, kapkaranlık bir kuyuya benziyordu ya;
O mülke, o ebedî âleme, o hürlerin konağı olan âleme karşı
Bu dünyâ, o kuyudan da daha dardır; kim bundan bir koku almadıysa yol yitirmiştir,
Hattâ, ona nispetle bu derecede de değildir; sen söyle: Hiç neşe, gama benzer mi?
Ağrıda, sızıda, sağlığın - esenliğin şartlarını arama; yoksul, defineden nasıl, ne vakit haber verebilir?
Kör, nasıl olur da yüzden, buluşmadan haberdâr olur; kapı, yahut duvar, söz zevkini nerden bulur?
O âlem, salt yaşayışa benzer; ölü toprak bile ondan şarap içer,
Bu dünyâ, hep o yüzden diridir, o yüzden taze; yoksa onun ışığı olmadı mı, ölüdür, bir deriden ibarettir ancak,
Ölünün diriyle ilgisi yoktur; nerde cehennem, nerde cennet?
O, tümden aydınlık, tümden yaşayış, zevk ve ebedîlik; buysa tümden karanlık, zahmet ve yoklukHâsılı sözün özeti şu : Varlıktan geç de boyuna Allah tecellisini seyrededur,
Benlikten, varlıktan arın da kadehsiz, şarapsız esrikliğe er,
İsa gibi beden eşeği olmaksızın göklere ağ; Musa'nın durağını da geç gitsin,
Gönül pılı-pırtını hemencecik göğe çek; perdesiz olarak Ay'ın yüzünü gör,
Ama şu gökkubbeye ağma; çünkü o, buhardan, dumandan, var olmuştur,
Bu göğe hükmeden göğe ağ; o gök özdür, içtir; buysa kabuk,
Hikmette tek olan kişi, Senâyî, bunu kitabında bildirmedi mi ?
«Can ilinde öyle gökler vardır ki Dünyâ göğüne iş buyurur, »
Şu hâlde aklı eren, o göğe ağar, bu gökkubbenin yücesine değil,
Can göğü, hür kişilerin oturduğu yerdir; hürler, o göğün yücesinde nurlar içinde yüzerler ,
Duygu görüşü onu göremez; beden sureti, ebedî bir perdedir ona,
Duygu gözü bedenlere bakar, akıl gözüyse canları görür,
Beden gözü közdür, dumandır; can gözüyse bağlar - bahçelerdir,
Can gözünün mekânı yoktur; mekâna sığmadığı gibi zamanı da yoktur,
Zaman göğü, onun havasında döner - durur; onun ışığıyla ışıklanır,
Sonradan olan gök, helak olur, fanidir; kim ona ebedîdir derse suçludur,
Gök, bir surettir, anlam değil; gök nerden onun erlerinin durağı olacak?
Fânî olan gökle yer, dışardadır; yedisi aşağıdadır, yedisi yüce,
Suret, isterse yüce olsun, gene de aşağılıktır; sonucu da yokluktan başka yere gitmez,
Bir kudret vardır ki gök, o kudretle yücedir; bu yerse ona karşı alçalmıştır niyaz etmededir ona,
Allah kudreti, mekân içinde yürür-gider ama mekansızdır,
Mekânda olanı duygu gözüyle: gönnek mümkündür; mekansız olansa canla görülebilir,
Kim duygudan, yönden kurtulmuşsa, o görmüştür dostu, o kurtulmuştur tehlikeden,
Suretler, perdelerdir; onlar değildir maksat; akıl, nasıl olur da perdeyi mâbûd edinir?
Şu hâlde Mesîh, bu göğe ağmadı; o alımlı bir güzeldir, alımlı güzelin katına gitmiştir,
Allah güzeldir, onun tecellî yeri, güzelliktir; güzellikten başka birşey lâyık değildir ona,
Şüphe yok ki güzel, güzelin yanına gider; çirkinse çirkinle uzlaşır,
Temizler, temizlere yönelirler; pislerse kendi cinslerinden olanlarla buluşurlar, kopuşurlar,
İnsan, kendisiyle aynı cinsten olanı arar; bulunca da onunla eş–dost olur,
Birşeye mensûb olan, ona mensûb olanla güçlenir; onunla buluşunca da kaynaşır onunla, artık onunla coşup akar,
Suların, katrelerin birleşmesi, öyle bir hâl alır ki sonunda koskoca bir ırmak belirir,
Bil ki ateş de bunun gibidir, hava da bunun gibi; kendi cinsiyle güçlenir,
Bunun tersi, birşeyin, kendi cinsinden olmayan birşeyle buluşmasıdır ki bu, insanın, insanları helak etmeye uğraşan şeytanlarla buluşmasına benzer,
Bir cins, kendi cinsiyle çoğalır; kendi cinsinden, olmayanla buluşansa, ölçüsüz bir hâle düşer,
Arayan, kendi cinsini buldu mu, dilsiz bile olsa söylemeye, konuşmaya başlar,
Ama a akıllı - bilgili er, bunu da iyice bil ve anla ki her cins, sana lâyık değildir,
Gözünü aç da gör; sende iki sıfat var: Biri yeryüzünden gelmiştir sana, öbürü Arş'tan,
Yer ehli, can göğünden uzaktır; Arş'a mensûb olanlarsa güneş gibi nurla dopdolu,
Sen yürü, Arş'a mensûb olana ulaşmaya bak; çünkü o cinstensin; insansan cine doğru gitme,
Değil mi ki iki cinstir bu, iyisini, ulusunu seç; onu buldun mu da küçüğünden, bayağısından vazgeç,
Boyuna Allah âşıklarını ara, her ne söyleyeceksen, onlardan rivayet et, onların sözlerini söyle

Aşkın, âşıkların yüzünden artar; onlarla eş-dost oldun mu, ölçülü düzenli bir hâle gelirsin, A kardeş, cinsinden başkalarıyla oturup kalkma da din konağına yol al,

II

Yüce Allah, halkı karanlıktan yarattı, Karanlıktan maksat da balçıktır ki hayvan âlemine mensuptur; uykuyla, yeyip içmekle yaşar, Sonra nurunu o karanlığa saçtı; nitekim «Gerçekten de yüce Allah halkı karanlıkta yarattı, sonra nurunu onlara saçtı» buyurulmuştur, Yüce Allah, insanı yaratınca ona, kendisini tanıyacak bir kaabiliyet verdi, kendi sonsuz sıfatlarının herbirinden birazcığını da ihsan etti; bu cüz'î sıfatlarla o çok ve sonsuz sıfatları tanımasını, anlamasını sağladı, Hani anbardaki buğdaydan bir avuç, ırmak suyundan bir testi su verir gibi, Tüm görüş ne biçim şeydir, anlaşılsın diye birazcık da görüş verdi; sonsuz duyuş, biliş, güç-kuvvet de bunun gibi işte, Hani aktar, anbarlarda pek çok olan kına, ödağacı, şeker, anber ve sâireden, anbarlarda bulunanları göstersin diye azacığını tablalara kor da dükkâna getirir ya, onun gibi, Bu yüzdendir ki «Onlara bilgiden ancak biraz verildi» buyurur; maksadı yalnız bilgi değildir, Bilgiden azıcık verdiğim gibi bu sıfatlardan da az - az verdim; bu azdan o sonsuzluk bilinsin diye demektir bu, Şu hâlde aktarın tablaları da anbarlarını göstermektedir; «Adem'i kendi sureti üzere yarattı» demiştir hani,

Hak, halkı karanlıkta yarattı da sonra rahmetinden onlara nurunu saçtı,
Nuruna kavuşup ona lâyık olsunlar diye başlarına nurunu saçıp döktü,
Allah, bedeni dört şeyle, toprakla, suyla, yelle, ateşle kardı,
Gönlü ve canıysa mânâ denizinden yarattı; ondan sonra da onu bedene verdi,
Onların içlerine, önüne ön olmayan sıfatlardan, bilgiden, nurdan, cömertlikten inciler, mücevherler yerleştirdi,
O denizden kahır, lütuf, cefa, ilim, vefa gibi sonsuz, sayısız sıfatlar ihsan etti,
Böylece de senin, kendinde onun sıfatlarını görmeni, sıfatlarından da zâtını bilmeni diledi,
Aktar gibi hani; o da her anbardan dükkâna, pazara getirir ama
Kınadan, ödağacından, şekerden, gülsuyundan miskten, anberden
Azıcığını getirir, çoğunu değil; hepsini birden getirmez,
Anbarlardaysa onların çoğu vardır, onlarla anbarlar doludur; her birinden ikiyüz eşek yükü vardır,
Ama tablalarına, herbirinden, tablasının alacağı kadarını kor,
Tablalardakı azdır ama akıllı kişi, şüphesiz olarak bundan anlar ki
İnsanın bedeni de,Allah dükkânıdır, içinde de, rahmeti herşeyi, herkesi kavrayan Allah sıfatları vardır,
Öyleyse sen, Allah sıfatlarını kendinde gör, o sıfatlar azdır ama arın da bil;
O her yanı aydınlatan sıfatlar nicedir, anla; bu azdan çoğa yürü,
A susuz, bir testi sudan, akıp giden koca ırmağı anlamıyor musun?
A güçlü - anlayışlı kişi, iki - üç kuru üzümle bütün üzümleri anlıyorsun ya;
Buğday da, öbürleri de böyle; azından hepsini de anlıyorsun,
Kur'ân'da «Azı verildi» dedi; çünkü az katre gibi denizi anlatır,
Bilginin haddi yoktur: anlaşılsın diye onun pek azını, tadımlık verdim demektir bu,
O azla beni bilin; anlayasınız diye bunu söyledim demektir,
Adlarım, duyan, gören, bilen, adalet sahibi olan, yargılayan, mü'minlere acıyandır,
Bütün bu vasıfları kendinde gör de beni tanı, tertemiz ol;
Sıfatlarımın haddi yoktur ama sendeki o sıfatlar da onlardandır,
Bununla, onu da bilebilirsin; şu halde sen beni, kendine dikkat et de bil, anla,
O uçsuz - bucaksız denizler, iki dünyâda da benim sıfatlarımdır,
Onlardan azacığını sana verdim; bilgiyle, hünerle onları gör, onlara bak,
Bak da, Elest deminden beri sıfatlan, benim sıfatlarımla nasıl birdir, anla,
Kendine gel, sıfatların, hiçbir zaman, benim sıfatlarımdan ayrı değildir,
Hani güneşin ışığı eve vurur, evi aydınlatır ya;
Evde parıltısı azdır; her eve, pencere ne kadarsa o kadar vurur,
Ama ışık güneşten ayrı değildir ki; gizli de değildir bu, meydandadır,
Sen, Allah sıfatlarını da böyle, kulda da mevcut bil: sahîfeyi tersine okuma,
Bu yüzdendir ki Hak, "Âdemi, bizim suretimizde yarattık, dedi,
O tablalar gibi hani; onlar da dükkânda, anbarların sırlarını anlatır,
Anbarın haddi, kıyısı yoktur ama dükkân, anbarın bir numunesi değil midir[9]
Bu az sıfatlardan asla yürü; ikisinin arasında ayrılık var sanma,
Yalnız burda ince birşey var; bunu bil, baş eğ de sence açıkça anlaşılsın[11],
Allah sıfatlarından başka sıfatlar, ışığın güneşle bir oluşu gibi değildir,
Parça - buçuğu tüm gibidir ama bu, tümden de ayrıdır; bunu böyle bil,
Azı, çoğunun tıpkısıdır; bir avuç buğday anbardan uzakta değil mi ki?
Tıpkısıdır ama a yol bilen, görünüşte tümden ayrılmıştır,
Bunun örneği, benzeri çoktur; düşün de tamamiyle haberdâr ol,
Gönlün varsa, gönlünü Hakk'a ver; çünkü sana ondan yardım gelir,
Ömrün de, varlığın da, sıhhatin de tamamiyle ondandır; içindeki havuzun suyu o ırmaktandır,
Değil mi ki onun ırmağındansın, onu ara; yanı - yöreyi bırak da yansız - yöresiz tarafa yürü,
Su kuşu, suya doğru uçar; toprak kuşuysa toprağın bulunduğu yana gider
Uyanık gönül, yerden, gökten geçer de bir hoşça yücelere varır,
Yersiz can, nerden yeri seçecek? Sivrisineğin yuvası, zümrüdü ankaa ya yaraşır mı ;
Gök de zindandır, yer de; hür can, bunu seçer, kabullenir mi hiç?
Can için gök, Allah tapışıdır; onun sarhoşluğu, dâima Allah şarabıyladır,,
Öylesine bir denizin katresi, değil mi ki oradandır, gene oraya varır,
Denizin suyu, nerde olursa olsun, şüphe yok ki hoş bir surette aslına doğru akar,
O nurun özü - özeti olan velî, nasıl olur da can nurundan uzak durur?
Onun göğü, şüphe yok ki o nurdandır; o yüzden de ondan başkasiyle sevinmez,
Şu halde onu, şu göğün yücesinde bilme; onun cinsinden değildir ki; nasıl olur da oraya gider
Gök surettir, cansa anlam; anlam, yürür, anlamın bulunduğu yana gider,
Nur, ancak nurla düşer - kalkar; şeytan, huriyle asla oturmaz,
Denizin dalgası, denize gider; ovadaysa yelden toz kalkar ancak,
Yel, suyu, suyun bulunduğu yana sürer; toprağıysa toprağın bulunduğu yere savurur,
Parça - buçuklar asıllarına giderler; çünkü onlar, kendi tümlerine gitmeye uğraşırlar,
Cennetin parça-buçuğu olan, nimetler yurdu cennete gider; cehennemin parça - buçuğu da cehenneme doğru varır,

III

Yüce Allah herkesin tabîatına bir hâssa vermiştir; bu yüzden de hiçbir kimse, kendi cinsinden başkasıyla uzlaşıp esenleşemez; uzlaşsa bile bu, bir sebebe dayanır, O hâssa, ona memur olmuşa benzer; o adamı, cinsine doğru sürer-götürür, «Gerçekten de yüce Allah'ın bir meleği vardır kJ cinsi, cinsine götürür,» Cins-cins yaratışın sebebi şudur: Herşey zıddıyla meydana çıkar, «Herşey zıddıyla belirir,» Bir de şu var: Sanatın olgunluğu, üstünlüğü, sanatkârın iyiye de gücünün yetmesindedir, kötüye de, Çünkü iyiye gücü yetse de kötüye yetmese, tam güçlü olamaz, Şu hâlde Allah'a nispetle iyi - kötü, birdir; çünkü ikisi de Allahnın, sanatındaki olgunluğu, üstünlüğü gösterir, Ama bu nispete bakmazsan, iyiyle kötü, nasıl bir olur? Bir de şunu söyleyelim: Bu nispet ve sebep olmazsa iyi, kötü, hepsinin de iyi olduğu meydana çıkar, Bu anlatışı gerçek olarak duyar, işitir de kabul edersen bunun bereketiyle yüce Allah, seni, zâtına da ulaştırır,

Yeryüzünde Allah'nın bir meleği vardır ki her cinsi, şüphesiz olarak kendi cinsine götürür,
190, Caını, şeytan canı olanışeytana sürer; beyi padişahı da padişahlar padışahına ulaştırır,
Kadın yaratılıştı olanları, kadınların bulunduğu yana götürür; erkek sıfatlıları,
kılıç vuranların bulunduğu yana,
Birisi, Rabb'in yaratışı ne sebeple çeşit - çeşit oldu diye sorarsa;
Neden insanları cins - cins yarattı; iki âlemde de sayısız iyi var; sayısız da kötü;
Biri şeytan gibi, öbürüyse meleğe benzemekte; biri yeryüzünden, öbürüyse gökyüzünden;
Biri toprak yemekte, öbürüyse temiz gıda aramakta; bin sölpük bir hâlde,
öbürüyse çevik mı çevik, bu neden derse,
Cevap ver de de ki: Allah, eğrinin doğrudan ayrılmasını diledi;
İyiyle kötünün şu oturulup barınılan yurtta birbirinden iyice ayrılıp belirmesini istedi,
İşler, zıtlanyla meydana çıkınca da kötü, iyi işler yüzünden rüsvây oldu - gitti,
İyi, kötü olmasaydı nasıl iyice görünecekti; kötülük de olmadan iyi nasıl artar, çoğalırdı?
200, Dilenci, yahut yoksul olmasaydı zengin nasıl seçilir, nasıl öne geçerdi ?
Bir başka hikmeti de şu: Ressamlar, padişahların resimlerini de yaparlar, yere kilim, halı döşeyenlerin de,
Çeşit - çeşit, renk - renk yüzbinlerce resimler yaparlar; Cebrâilin Arş'ın resmini bile çizerler,
Atlının resmini de yaparlar, yayanın resmini de; dünyâda yapmadık resim bırakmazlar,
Süleymandan tut da karıncaya, şeytana, periye, vahşî hayvanlara, uçan kuşlara,
ceylanlara, geyiklere dek herşeyin resmini yaparlar,
Böylece de herbir resimde ressam, sanatını, sanatındaki olgunluğunu, ustalığının ileri, yahut gen olduğunu gösterir,
Bu çeşit resim yapamayan, sanatını resimde gösteremeyen ressam, Ressamlıkta üstün, ileri değildir; kudretli ressama karşı değen yoktur,
İyi, kötü resimler, o cihetten güzeldir ki her ikisinde de, iyinin resminde de, kötünün resminde de yapanın kudreti, üstünlüğü belirir,
O resimler, ressamının bu hünerde, bu sanatta üstün olduğunu, eşinin bulunmadığını gösterir sana,
210, Olgun, üstün ressam, o kişidir ki iyinin resmini de yapabilir, kötünün resmini de,
Allah sanatını da bununla kıyasla da sana ipekle çul bir görünsün,
Hayırla şer, boyuna Allah'yı bildirdiğinden, onun kudretini gösterdiğidendir ki bir olmadadır,
Bütün sanatlara kudreti yeten odur; çirkin resmi de o yapar, o yaratır, güzel resmi de,
Değil mi ki iyi de onu bildiriyor, kötü de; sanatında onun eşidi bulunmadığını belirtiyor;
Bu yüzden ikisi de birdir, ikisi de onun yüzünü gösteren aynadır,
Ama sen o resimlere bakınca nasıl olur da iyiyle kötüyü bir sayarsın?
Sen güzel yüzlüye rağbet edersin; çirkin suratlıdan da nefret edersin,
Nasıl olur da Allah'ya ihtiyacını unutursun; nasıl olur da zehir, sence şeker kesilir?
Zahmetle rahat nerden bir olur? Bundan nur erişir sana, ondansa cehennemlere, düşersin,
220,O, seni gamlara batırır, buysa sevindirir; o, cehenneme atar seni, buysa cennetlere kavuşturur,
Görenle kör bir olur mu ? Bilen - anlayan kişi katında ikisi de bir sayılır mı ?
Bilenle bilmeyen, akıllı, olgun kişi katında bir olur mu?
Bilen, vefası olan kişi, yakınlık diler; bilgisiz kişiyse uzaklaşmak ister,
Ulaşma cenneti, hayırlı kişilerin yurdudur; ayrılık cehennemiyse kötü kişilerin hapishanesi,
Şeyh, nur kaynaklarından su içer; münkirlerin oturdukları yerse karanlıklar diyarıdır,
Bunu yüzyıl anlatsam, genede de bu hâller, aydınlanmaz sana,
Deniz, bir lüleden akabilir mi? Derya bir kayığa sığabilir mi?
Harf, ses ve dil, lüleye benzer; ne vakit o aşk denizini görebilir, onu kavrayabilir ki?

IV

Doğrusu şu ki anlamlar, söze sığmaz; çünkü sözün üç tarzı vardır: Biri nesir, öbürü nazım; ötekisi de özde yüz gösteren düşünce, Özde olanın alanı, pek etraflıdır, pek yaygın ve geniş, Nesir olarak dile gelirse daralır; nazım olarak söylendi mi büsbütün dar bir hâle düşer, Bu üç mertebenin üstündeyse gayb âlemi vardır ki gönüle feyiz, oradan gelir; onun genişliğineyse sınır yoktur; sonsuzdur,

Nazım, nesir denizden bir katredir; söz, susmaya karşı bir zerredir ancak,
230, Susarken sen, şüphe yok ki bir denizsin; ama dudağını açtın da söze başladın mı, çiy tanesine dönersin,
Susmak asıldır, söylemekse onun parça - buçuğu; susmak, Ahmed'dir de söz, şeriat,
Mustafâ kaynaktır, şerîatıysa su, Mustafâ güneştir, şerîatıysa ışık
Şeriat parça - buçuktur, Mustafâ asıl, Mustafâ atadır, şerîatıysa soya – sopa benzer,
Bunun gibi sen de bir ırmaksın sanki; oysa denizdir, kaynaktır, nehirdir,
Sen kimi barıştasın, kimi savaşta; kimi de çalgıcıyla, çeng çalanla eş dostsun,
Kimi yakar - yıkarsın, kimi yapar - onarırsın; kimi sarhoş olursun kimi mahmurlaşırsın,
Kimi taştan, topraktan, kerpiçten evler kurarsın; kimi senin yüzünden sevinirler, kimi gamlara batarlar,
Suret senin yüzünden dâima onarılır; anlamlar da senden hoşnuttur, gönülleri neşeli,
Sen bir denizsin, yaptığın işlerse katre; sen güneşe benzersin, sözlerinse zerre,
240, İşte Peygamber'in işiyle sözü de buna benzer; bunu anla da düşünceye dalıp tasalanma,
Şeriat gibi yüzbinlerce hüküm, onunla kuruldu da o, bunların yüzünden ne arttı, ne eksildi,
Ondan alırlar, oysa azalmaz; onun denizinden içerler, o deniz eksilmez,
Dünyâda eşini - benzerini kimse görmediği hâlde Ebû - Cehil, ona karşı kötülüğe kalkışmadı mı?

Ama kötülükleri, onun ululuğunu eksiltti mi? Aksine her solukta daha da arttıkça arttı,
O, bir kaynak gibi coştukça coşuyordu; kendi cinsinden olanların katında Ay gibi parladıkça parlıyordu,
Ama öbürü karanlıktan ibaretti; oysa nur, Bunların tümü de yastı, oysa tamâmiyle düğün-dernek,
Bu kör ederdi, oysa göz verirdi; o ilim ihsan ederdi; buysa adamı öfkelere boğardı,
O, huriler, cennet, Kevser ihsan ederdi; buysa adamı, şüphe yok, cehennemin dibine çeker-atardı,

V

Yüce Allah iki deniz yaratmıştır; biri nurdan, öbürü karanlıktan, ikisinin arasına da manevî bir berzah çekmiştir ki karışmalarına imkân yok; hani suyla yağ gibi; ikisi de bir kandildedir, fakat birbirlerine karışmazlar, Allah'dan çekinenlerle peygamberler, erenler, melekler, o nur denizindendir; müşriklere, şeytanlara, kötü kişilereyse o karanlık denizden yardım edilir, Bu iki deniz birbirine bitişiktir, beraberdir, ama "iki denizi saldı, nerdeyse karışacaklar; ama aralarında bir berzah var, karışmazlar,"

A bilgin kişi, bunu Kur'ân'dan duy: Allah'ın kudretinden iki deniz meydana geldi,
Biri balla, şekerle, yumuşaklıkla, lûtufla dopdolu; öbürü kahırla, zehirle, tümden azapla dopdolu,
Biri granit kayalar bitirmede; öbürü ağustos gülü vermede; biri acı mı, acı; öbürü tatlı mı, tatlı,
Biri seni alır, göğe ağdırır; öbürü yerin dibine sokar; biri küfre çeker seni; öbürü dine yöneltir,
Kur'ân'da «Merec'el-Bahreyn» buyurdu; ikisi de beraber; nerdeyse karışacaklar,
Ama iki denizin arasında manevî bir berzah var ki lütfün kahra katılmasına engel olmada,
Beraberler ama suyla yağ gibi; neşeyle gama benzerler; birleşemezler de birleşemezler,
İkisi de birbirine benzer; benzer ama şunu bilirim ki aralarındaki farkı akıllılar bilirler ancak,
O, seni kurt gibi kapar, yılan gibi dalar; buysa tezce sevgilinin, dostun yanına çeker,
Birbirlerine benzerler ama bir değiller; onları bir gören, şüphededir,
Zehirle panzehir bir görünür ama akıllılar, ikisinin arasındaki farkı bilirler,
İkisinin de tadı kekremsidir ama aklı başında olan, nasıl ve ne vakit yoldan kalır ki?
Bilir ki, o öldürücüdür, kötüdür; anlayış kılıcıyla onu kendinden defeder,
Ondan dert gelir insana, bundan derman; onda ölüm vardır, bundaysa yaşayış ve emniyet,
Konuşmak, susmak incilerini deliyordum hani, gene sözüme döndüm,
Susmak, gönlünde bir denize benzer; içten içe harisiz, söz söylemektir,
Gönülden coşan neliksiz - niteliksiz bir denizdir sanki; içi - dışı olmayan bir âlemdir,
Doğusunun haddi yoktur; batısı da ne aşağıdadır, ne yukarıda,
Alanının ucu - bucağı yok; kapısını kimsecikler görmemiş,
Orda ne durmak var, ne hareket etmek; ne alış var, ne veriş; ama bereket yüzlerce bereket var orda,
Akıllar âleminin Ay'ı, güneşi, göksüzdür; zamanenin güneşiyle Ay'ıysa tutuşturucu,
yakıcı çakmağa benzer,
Çakmak dedim ya; yanıp söner, geçicidir de ondan dolayı dedim; gökyüzündeki Ay'la güneş de fânidir,
Çakmağın kavı yanar, ondan bir eser bile kalmaz; zamanenin güneşi, Ay'ı da kalmaz,
Şu halde anlam bakımından, ister gök olsun, ister kav, ikisi de birdir; anlam bakımından ikisi de aynı kav gibidir,
A gaflete dalan, Allah'nın zâtından başka herşey, kuşluk çağındaki yıldız gibi batar - gider,
Kalan Allah'dır; ister uzak olsun, ister yakın, ondan başka herşey fânidir,
Ruhu yaratan, şu yaratışı düzüp koşmadan önce bedenimiz, topraktı, balçıktı,
İşin sonunda şu bedenler yıkılır - gider; akıllarla anlayışları da sen, bununla kıyasla,
Varlık âleminde ne varsa, yok olur; kalan, ancak O'dur; sonra gene ölüleri, diriltir,
hasreder mahşerde,
Canlar yok olup gider; varlık âleminde yalnızca Hakk'ın zâtı kalır,
Akılların güneşi, Ay'ı ebedîdir; sıfatlar âleminde parlar - dururlar;
Ama onlarda parlayan, rahmeti, herşeyi herkesi kavrayıp kaplayan Allah güzelliğinden başka bir şey değildir,

VI

Güneş, nasıl âlemin ışığıysa, halk nasıl onunla birbirini görür,
yabancıyla bildiği, çirkinle güzeli, karayla akı ayırd ederse,
yüce Allah da (benzetmek gibi olmasın), akılların; bilgilerin,
gerçeklerin, anlaşılması güç şeylerin güneşidir; çünkü
Allah ışığı olmadıkça hiçbir düşünce, doğru-düzen yüz göstermez,
iki sözün arası bile ayırd edilemez, Şu hâlde senin,
iki sözün arasını ayırman, gerçeği gördüğüne tanıktır;
çünkü gerçek anlaşılmadıkça ayırd etmeye imkân yoktur;
netekim güneşi de görmedikçe, imkânı yok, iki kişinin arasını ayırd edemezsin,

Hak da, bilirsen, aklın güneşidir; düşünceleri onun ışığıyla okur, anlarsın,
Düşünce kaabiliyetin, Allah'ın lütfü olan bir görüştür ki iyiyi - kötü\ü onunla görür, ayırd edersin,
Bir söz, sence kötüdür, aşağıdır; bir sözse güzeldir, hoştur, ölçülüdür,
İki sözün arasını ayırd ediş, ancak o kaabiliyeti meydana getiren nurla olabilir,
Gençle ihtiyarı, gökyüzündeki güneş vâsıtasiyle ayırd etmiyormusun[0]
Önce o güneş görülüyor; ondan sonra da şunu - bunu birbirinden seçiyorsun,
Senin bu seçişin, ey gerçekten haberi olan, gerçek görüşüne bir tanıktır,
Yoksa gece oldu muydu, göremezsin; kapkaranlık gecede şunu - bunu nasıl seçebilirsin ki?
İyiyi kötüden-, karayı aktan, tikeni gülden, çınarı söğütten nasıl ayırabilirsin ki?
Önünde bir ışık olmadıkça kurdu koyundan ayıramazsın,
Ama bunu, güneşin vâsıtasiyle seçtiğin, anladığın, aklına bile gelmez,
Güneşin zıddı olan karanlık, şekillerin, suretlerin, güneş vâsıtasiyle sence anlaşıldığını gönlün bilir ama,
Amıca, her solukta, o ışıkla herşeyi bilip anladığın,
Herşeyin şeklinin, suretinin, onunla belirdiği, iyiyi kötüden, zengini yoksuldan, o ışıkla seçip ayırdığın aklına gelmez,
Demek ki zıddı olmayan can güneşi de apaçık ortadadır; eşi - benzeri yoktur onun,
Onun ışığıyla gerçekleri görürsün; bütün ince şeyleri çözersin, anlarsın,
Kararlarını o görüşle verirsin, en iyi olanı, onunla seçersin,
Kararların hepsi de iyidir ama sen, bir hoşça en iyisini seçer, onu kabullenirsin,

O, bir soluk bile batıp gitmezken, ne şaşılacak şey ki sen, ondan gaflet edersin,
Sağlam düşüncelerinin, hep onunla meydana geldiği aklına bile gelmez,
Şaşırma, iyice bil ki ortada olan da, gizli bulunan da onunla halledilir,
Şüphe yok ki düşüncenin, anısın, bilişin güneşi, iki âlemde de Allah'dır ancak,
Aklın başında, karârın yerinde, düşüncen gerçek oldu mu, işin - gücün, Allah kudretini apaçık görmektir,
Bir soluk bile yoktur ki onu görmeyesin; peki, o hâlde ne diye araştırır da gamlara batarsın?
Aradığın, seninledir; şaşkın - şaşkın ne diye her yana koşup yatarsın?
Kendine gel de bak; bakış, görüş, ne kadar ileriyse, düşünce ne denli artıksa,
O kadar, o ışıkla sana belirir; iyi düşünce, kötüsünden ayrılır ama
Senin ondan uzaklaşman, onu uzak göstermededir sana; böylece de ışığın, gözünden uzak kalmıştır,
Kendini bil ki Allah'yı da bilesin, anlayasın; çünkü sen, Hakk'a delilsin, burhansın,
Varlığın, hem delildir, hem delâlet edilen; aklın-fıkrin nerde, neyle oyalanıyorsun sen?
A tulum gibi ırmak suyuyla dopdolu olan, susuz oturma, kendini yitirme,
A yol yitirmiş kişi, Allah'dan gaflettesin; başını koy yere de padişahtan külaha nail ol,
Dinleyip anlayacak kulağın olsaydı, sana yüz beyit okurdum; ama kimin kandili, zeytinyağsız uyanıp aydınlanabilir?
Vazgeçtim bundan; gene susmayı anlatışa döndüm, Susmak denize benzer; söylemekse balığa,

VII

Sözün üç mertebesi olduğuna, susmanın, söylemekten daha üstün bulunduğum dâir anlatılan bahse dönüş, Susmak üstündür ama her çeşit susmak değil, Çünkü cansızlar da, hayvanlar da, bilgisiz kişiler de söz söylemezler; fakat bunların söylememeleri, susmanın, söylemekten üstün, olduğuna delil değildir,

Ama şunu da bil ve anla ki susmanın, söylemekten üstün oluşu, o kişiye göredir ki
Bilgisizlere, sözüyle gerçeği anlatır, onları bilgi sahibi eder; bilginleriyse göğün yücesine çıkarır;
Cömertlik bulutu, ovalarda ekin bitirir; sözü denize düşerse inciler meydana getirir,
Sözü, ölüyü diriltir, hem de birkaç gün için değil, ebedî olarak,
Akıllar, sözüyle mayalanır, özlenir; can, Allah katından verilmiş bilgisiyle tâzeleşir,
İşte böyle kişinin susması pek büyük bir iştir; çünkü o, dünyâda Kelîm'e benzer,
Bu susmak, bilgisizlik yüzünden ağır canlı olup da susup duran kişinin susması değildir,
Bilgisiz kişinin gönlünde bir bilgi kaabiliyeti yoktur; balçığı yardımsız kalmıştır, İnsan, o kişidir ki balçığa benzeyen bedeninde, canından, gönlünden Allah nurları parlar,
İblîs, onu, kendi noksanı yüzünden toprak görür ama bu görüşü,
Allah'dan, onu anlayacak bir gönüle sahip olmayışındandır,
Şu değersiz eşekler, bilgisizlikleri yüzünden noksana düşmüşlerdir, hor hal kalmışlardır ama,
Zâti onların akılları, ezelden noksandır; hâsılı bu yüzden emelleri de noksar onların,
Sözleri de noksandır, eğridir, reddedilmiştir; Allah'nın yollan kapanmı onlara,
Böylesi kişi susarsa, cansız gibidir; sen onda akıl - fikir arama,
Onun sözü de bir sonuç vermez, susması da; hareketlerinin her biri, öbürüm daha kötüdür,
Pislik gibi ne yana yönelir - giderse, soluktan soluğa daha da çirkinleşir, d; da pis kokar,
Osman gibi susan nerde ki susuşu, sözle, sesle, ünle dopdolu olsun;
Halk, onun susuşundan hikmet, bilgi, zevk, akıl fikir ve hoş şeyler riva etsin,
Eskiler şu atasözünü söylemişlerdir: Zamanede haddi yüce kişinin,
Sözünü gümüş bil, susuşunu altın; Peygamber'in susması, söylemesi gibi han:
Onun vahiy zamanındaki hâli susmaktı; o hâli geçti mi, söz söylemi başlardı,
Vahyi, harfler libâsına bürünür de baş gösterirdi; denizinin suyu kapl girerdi,
Böylece de Kur'ân'la halka sâkıylik ederdi; sözleri de halka şifa verirdi,

VIII

Peygamberlerle erenler, bir candır, bir nur; hepsi de bir tek Allah'dan söyler, O'ndan bağışlarda bulunur, Onlar, kendi varlıklarından kurtulmuşlardır; Allah'yı anıştan, o'nu ululamaktan başka birşey kalmamıştır onlarda; Allah'dan özge herşeyden yok olmuşlardır, Allah'yla var olmuşlardır,

«Kendilerinden yok olmuşlardır, Allah 'yla var;
Şaşılacak şey şu ki hem yoktur onlar, hem var,»

Büyük erenler böyledir; hepsi de taşkın deniz gibi dalgalanıp durur,
Bütün seçkin erenler, gerçekten de bir nurdandır,
Görünüşte adlan ayrıdır ama hepsi de bir ışıktır, bir kıvılcım,
Birisi şekere yüz ad taksa dilde - damakta tadı birdir,
Peygamberlerin çağrısı herkesedir; onlar, sürüyü koruyan çobanlara benzerler,
İleri gidenleri de, geride kalanları da keremlerinden o tapıya çağırırlar,
Onun için şaşılacak, görülmemiş mucizeler göstermişler, düşmanları dost etmek, sevilir hâle getirmek istemişlerdir,
Murada erenler de, ermeyenler de Hakk'a yüz tutarlar; biri aşkla yüz tutar, öbürü azap korkusuyla,
Erende bir kerem vardır, bir keramet; bu, yürür - gider: Dosttan gayrisinden nefret eder, onunla düşüp kalkmaktan utanır,
Kaabiliyeti, istidadı olanları Hakk'a çağırır; kaabiliyeti, istidadı olmayanlardan da nefret eder,
Kendisi gibi sarhoş bir âşık arar ki ona gönlünün sırrını açsın, söylesin,
Çağrısı, Hakk'ın has kullarınadır: onlara sırları saçmak, açıp dökmek ister,
Gerçeğe ulaşma kaabiliyeti olmayanlara hiç söz söylemez onlar; çünkü herkes gerçeğe yol alamaz,
Kelim, dosttan arar, onların ardından koşar - dururdu,
Her seher çağı fen ad ederek Allah'dan o erlerle buluşmayı dilerdi,
Sonunda duası kabul oldu, Hızır'ı buldu, muradına erdi,

IX

Musa'nın duasının kabul edilmesi ve esenlik ona, Hızır'ı bulması dolay isiyle Allah'ya şükretmesi,

Yere baş koydu da canla - gönülle, gerçek ve tertemiz bir surette Allah'a şükretti,
O buluşmadan iyiden iyiye sevindi; Hızır'ın huzuruna secdeler ederek vardı,
Hızır'ın elini öptü de kimi aşikâr, kimi gizli hamdetti,
Bundan sonra Hızır onu okşadı, ona iltifatta bulundu; lütfederek ona bir nazar etti,
Yolculuk zahmetleriyle nicesin dedi, Musa, senin için olunca dedi, zararı yok
Senin uğrunda çekilen zahmet, definedir, incidir; senin elinle sunulan zehir şekerden de güzeldir tatlıdır,
Hızır, Musa'dan bu çeşit bir teslim oluş görünce, bunca güzel sözleri duyunca,
Dilini lutufla, sevgiyle açtı da onun gönlünü ayna gibi sildi, anttı,
Sevgi ihsan eden Allah'dan gönlüne ihsan edilen sözlerin hepsini de ona söyledi,
Musa onun sohbetiyle bulunduğu hâlden yüzlerce derece ileri vardı; kapanmış gönlü, ırmak gibi coşup akmaya başladı,
Irmak da nedir? Bir deniz kesildi; sedefte eşsiz bir inciye döndü,
İnci nedir, deniz ne; ne dedim ben'? Ne olduğunu söz yolundan arama benden,
Hızır'dan Musa'ya bu feyiz eriştikten sonra Hızır, o yol gören er, Musa'ya dedi ki:
Hele kalk da ümmetinin yanına git; durmadan-dinlenmeden şehrine var,
Yol yitirmiş halkı yola getir; hepsinin yüzünü Allah'ya döndür,
Hepsini cehennem ateşinden kurtar; küçüğü, büyüğü nimetler yurdu cennetin baş köşesine ulaştır,
Bunlara karşılık da sana Hak'tan sevap ihsan edilsin; hatsiz - hîsâpsız ecirler verilsin,,
Musa ona, ey Sultan dedi, böylesine bir tapıdan beni sürme,
Güzel yüzünü görmemiştim, öyle olduğu halde seni padişahlardan daha üstün tutuyordum,
Geceleri, özleminle bir solukluk zaman bile uyumuyordum; ama gönlümün derdini de kimseye söylemiyordum,
Şarabını tatmadan harab olmuştum; kadehsiz, şarapsız sarhoş olmuş gitmiştim,
Ekmeğin güzelim kokusu, beni ekmeğe ulaştırdı; ekmeği yeyince de can mülküne ulaştım,
Senin isteğinle can vermedeyim; bu ulaşmaktan, buluşmaktan sonra nasıl ayrılık çekeyim,
Gözüm yüzünü gördükten sonra sensiz nasıl yaşayayım?
Dilediğin Allah hakkıyçin senin güzel yüzüne âşık oldum,
Artık beni bu yüce tapıdan uzaklaştırma; süt emer çocuktan bu sütü kesme,

X
Hızır'ın, esenlik ona, Musa'ya, değil mi ki buluşmak mukadder oldu sana; şimdi dön ümmetine git; çünkü ziyaretin hayırlısı, bir an olanıdır demesi

Hızır, ey Kelîm Musa dedi; sen benimle yoldaşlık edemezsin,
Ben pek çok tersine nal mıhladım; nüktelerimi kimse anlayamaz,
Benimle görüşüp konuşmak pek zordur; denizimin dibi bile topuğu aşar,
Sen nerden benimle konuşmaya tahammül edeceksin? Senin yolun benden apayrı,
Musa, olur ya dedi, Allah yardım eder de akıl - fikir verir, uyanıklık ihsan eder,
Gelip çöken gaflet uykusundan uyandırır, bir uyanıklık verir,
Hızır onu, kendisiyle görüşmeyi ister, gerçek bir er görünce adetâ onun sarhoşu kesildi; şaşkın bir âşıka döndü,
Onu canla - gönülle sohbetine kabul etti, o da sohbete tahammül ediyordu,
Ondan ne görüyorsa kaçmıyordu; iyi - kötü, herşeyini kabul ediyor, hoş görüyordu,
Küfürlerini din sayıyordu; cefasından gamlanmıyordu,
Onun eliyle sulanan zehiri bal şerbeti gibi içiyordu; onun taşını lâ'l yerine alıyordu,
Yolculukta yoldaş oldular, birbirlerini canla - başla esirgemeye koyuldular,
Birkaç gün böyle beraber gittiler; can incisini sözlerle deldiler,
Her yana bir hayli yol aldılar; derken deniz kıyısında bir gemi gördüler,
Dünyada böyle bir gemi yoktu; halka adetâ yataktı, yorgandı, dayanaktı,
Bir şehir gibi genişti, büyüktü; pek büyük, pek güzel de bir yelkeni vardı,
Hızır, kızgın bir halde elindeki koca bir baltayla gemiye doğru yürüdü,
O Allah seçilmişi, hikmet yoluyla baltayı yelkene indirdi, gemiye vurdu,
Zulmü, çirkin işi gidermek için o sağlam gemiyi deldi,
Gemi işten kaldı; bir iş göremez, birşey götüremez bir hale geldi,
Kelîm, bu da ne dedi; akla da uymaz birşey bu, şeriattan da dışarı bir iş,
Bu gemi, inananlara bir sığınaktı; ne diye onu böyle harâb ettin?
Bunu Allah hiç de reva görmez; bu işten dolayı da azab eder sana,
Hızır, önce sana demedim miydi dedi; sen sabredemezsin, dayanamazsın?
Daha önceden aklını başına al; sen benimle yoldaşlık edemezsin demedim mi?
İşim kötü görünür ama iyidir; hani o çirkin yüzlü, fakat iyi huylu kişi gibi,
Ben ateşe bile otursam, her solukta ateşten gül dererim, yasemin devşiririm,
Ölüden diri çıkarırım; ağlayışın ta kendisini yüzlerce gülüşe çeviririm,
İblîs'i Arş'tan ferşe indiririm de İdrîs'i Arş'a ağdırırım,
Musa, padişahım dedi, yanıldım; bunu unuttum da yaptım, bilerek, isteyerek değil,
Bu ilk kadeh, bağışla beni, lütfet de şu suçu hoş gör,
Hızır, şunu bil ki dedi, toprak suyla karılsa bile topraktır, su olamaz,
Ama bu hâl senden gizlidir; başın, benim bağımla bağlanmıştır,
Sonunda gerçek olarak anlarsın ki sana söylediğim söz, yanlış değil,
Allah tanıktır ki sana söylediğim bu söz doğrudur, bunu eğri gören sapıktır,
Kelîm, Hızır'dan bu sözü duyunca yumuşadı, razı oldu,
Ağladı da, Allah için olsun dedi, yalvarışımı kabul et, yanılmamı bağışla,
Bir daha bu çeşit davranırsam benim bahanemi de kabul etme, özrümü de,

XI
Esenlik ona, Musa'nın bağışlanma dilemesi ve esenlik ona, Hızır'ın:, onun tövbesini kabul etmesi,

Gene birbirleriyle yoldaş oldular; candan - gönülden birbirlerini esirger bir hale geldiler,
Derken denizde bir adaya geldiler ki orda şehir gibi koskoca bir yapı vardı,
Orda bir erkek çocuk gördüler, yüzü Ay gibi güzeldi,
İkisi de onun yüzüne hayran kaldı; sözüne, sorusuna, cevabına karşı şaşırdı,
Hızır onu çağırdı, alıp bir yana çekti; dağın ardında bir dere kıyısına götürdü,
Yere yatırıp boğazını kesti; çocuğun can kuşu bedenimden uçtu - gitti,
Musa bunu görünce hay dedi, Allah aşkına söyle, bu da ne?
Masum bir çocuğu ağlatıp inleterek öldürdün; bu zulüm nerde, ne vakit reva görülür ki?
Hızır, daha baştan demedim mi dedi; sen bu sun anlayamazsın
Çünkü sen görünüşte kalakalmışsın; sana Taun, Kelîm'im dedi ama bu, böyle,
Benden yüzyıllar boyunca ne görürsen gör, acze düşer, sebebini sorar - durursun,
Musa, bağışla dedi, bu ikinci kez oldu; seninle dost olan Allah hakkıyçın suçumdan geç,
Ona karşı ağladı, inledi; üçüncü detaya dek dedi, bağışla beni,
Çünkü sünnet üç kezdir; üçüncü defaya dek bağışla; daha üçüncü değil bu,
Gene böyle bir suç işlersem artık senden ayrılmamak için bahane bulamam,
O vakit özür getirmeme firsat verme, ayni benden, yoldaş olma benimle artık,
Hızır demedim miydi dedi: dinlemezsin, çünkü şeriatta cömertsin güçlüsün,
Görünüş üst olmuştur sana; bu irat öylesine kuvvetlidir; bunu bil,
Onlara yol bulabilseydin sözümü hiçe sayar miydin"'
Sana önceden, git, bana yoldaş olma, sözümü dinle demedim iniydi?
Ardımca gelmek, bana uymaktır; yoksa bedeninle bana yoldaş olmak, gittiğim yana gitmek değildir,
Anlam bakımından bana uymak odur: ondan gayrısı hem yol yitirmektir, hem dâvaya düşmek,

XII

Yüce Allah'nın, meleklere, Adem'e secde edin demesi,
«An o zaman ki meleklere, Âdem'e secde edin demiştik,
Secde ettiler, ancak İblis baş çekti, ululandı ve kâfirlerden
oldu,» Meleklerin secde etmeleri, İblîs'in ben Allah'dan
başkasına tapmam, secde etmem deyip baş eğmemesi,
Yüce Allah'nın, Ben senin Allah'n o vakit olurum ki
benim emrimi duyar, yerine getirirsin; netekim aklı yarattım,
ona buyruk büyürdüm; buyruğumu yerine getirdi,
baş çekmedi buyurması, Hani denmiştir: «Allah aldı yaratınca ona otur dedi,
oturdu, Sonra kalk dedi, kalktı, Sonra gel dedi, geldi,
Sonra git dedi, gitti, Sonra bak dedi, baktı,
Sonra çekil dedi, çekildi, Sonra anla dedi, anladı,
Sonra da, üstünlüğüm, ululuğum, Arş'ı tedbir ve tasarruf edişim
hakkıyçin dedi, bence senden üstün, senden daha sevgili
hiçbir varlık yaratmadım, Seninle tanınırım, seninle tapılır bana,
seninle itaat edilir; seninle veririm, seninle azab ederim,
Sevap da seninledir, azap da sana» buyurdu,

İblîs'in hikâyesini, kutluluktan neden uzaklaştırıldığını duymadın mı?
Allah, meleklere, tümden Âdem'e secde etmelerini buyurdu,
Hepsi de canla - gönülle secde etti; İblis buyruğa karşı; geldi, Baş çekti,
Sen beni ateşten yarattın dedi; balçığa, secde etmem ayıptır,
Bu, nasıl olur ki iyi kötüye karşı alçalsın; baş eğsin ?
A tek Allah, beni öldürsen de senden başkasına asla secde etmem,
Allah buyruğum olmaksızın ona secde etmek, buyruğuma uymamaktır, itaat etmemektir dedi:
Ama emrime karşı gelmek, ona secde etmektir, emrim obuadan ona yüz
tutmaksa inatlaşmaktır benimle,
Sen de melekler gibi secde et Adem'e: etmezsen- canına yas tut,
Emri yerine getir: herze yeme: bundan başka ne yaparsan kötüdür, hatâdır,
Emrimize uyup yerine getiren, sonunda neşelenir; kendisine uyulan bir er kesilir,
İblis, Allah'dan bu çeşit sayısız sözler duydu: fakat isyan çulhasını örmekten başka birşey yapmadı,
Emre uymadı da lanete uğradı; Allah'nın kahrı, onu cennetlerden sürdü, çıkardı,
O yüce tapıdan uzaklaştı; o benliğe düşüp aldanan, kendi kanına girdi,
Peygamber, Allah dilinden sahabeye böyle haber verdi; buyurdu ki;
Allah aklı yaratınca, bize yüz tut diye emretti ona,
Akü, öz temizliğiyle Allah'ya yöneldi, Allah, tekrar, geri dön buyurdu,
Hemencecik sıranı döndü, Otur dedi, vakit geçirmeden oturdu,
Oturunca Allah, kalk dedi; akıl, durmaksızın kalktı,
Tekrar, söz söyle dedi, söyledi, Söyleyince de sus buyurdu, harfi, sözü bıraktı,
Bak dedi; söz anladı; yap dediğini canla - gönülle yaptı,
Anla dedi; söz anladı, O yap dediğini canla - gönülle yaptı,
Bunun üzerine akla, hakkıma, gerçekliğime andolsun ki dedi, senin ululuğunda, senin değerinde bir yaratığım yok,
Ululuğuma, yüceliğime, sayısız rahmetime,
Arş'ımı tasarrufuma, tedbîrime, yeryüzü âleminde yerleşenlere andolsun ki,
Senden daha iyi hiçbir şey yaratmadım; o yüzden de seni, bütün yaratıklarımın içinden seçtim,
Bütün âlemi sana uyar bir hale getirdim; halk senin yüzünden benim bağıma bağlandı,
Sonu şu ki : Azarlamam da senin yüzünden olacak, azabım da sana gelip çatacak,
Sevap hazînesi gelip sana erişecek; çünkü doğru yol tutmanın ecri sevaptır,
Bir bölük halk, senin yüzünden nimetler yurdunda, cennette yer - yurt sahibi
olacak; bir bölük halk da gene senin yüzünden cehennemin dibini boylayacak,
Söyleyişim, emrim, boyuna sana olacak; çünkü buyruğumu, senden başka duyacak varlık nerde ?
Böylece yüzbinlerce övüşle övdü onu; ayrıca yüzlerce övgüsü de gizli kaldı,
Emre uymak, ona yüz tutmaktır; emri olmaksızın ona yüz tutmaksa, buyruğuna sırtını dönmektir,
Emri seçip ona uyan rahmete erdi; emre uymayansa elini dişledi - gitti,

XIII

Sultan Mahmud'un emirleri hasetlerinden diyorlardı ki: Eyaz, padişahın katında neden bizden daha üstün, m nen ona bizden daha yakın? Padişah, bunların gönüllerindekini anladı; geceyi bile aydınlatan bir inciyi kırmalarını söyleyerek onları sınamaya girişti; onlar, inciyi kırmadılar; onların bu hareketini beğenir göründü, Sonra inci Eyaz'm eline geldi, Eyaz, o geceyi bile aydınlatan inciyi kırdı, Tanık olarak bu hikâyenin anlatılışı,

Sultan Mahmud'un kutlu, seçilmiş Eyaz'la arasında geçen hikâyesi de böyle dedi,
Dünyada tersine çakılmış nalları gör; padişah kul elbisesinde gizlenmiş,
Kul, padişahlar gibi tahta oturmuş, padişahsa kul gibi hizmete bel bağlamış,
Hayır, yanlış söyledim; bu söz iyi bir söz değil; o iki padişah da bir, onları iki görme,
Addan geç de cana bak; tıpkı yüzlerce bedendeki bir tek inanç gibi hani,
Kul tahta oturmuş, padişah kılığına girmiş, Şu halde sen, ikiyi bir gör; taçtan tahttan geç,
Onun adı kuldur, oysa anlam bakımından padişahtır o; sen bulutu bırak da Ay'ın yüzüne bak,
Bu sırların hatsiz, hesapsızı senin gönlünde, canında da var; bir tek Allah'tan yardım iste de ara, bul,
Sultan Mahmut, Eyaz'ı pek severdi; işin gizlisi de buydu, açığı da,
Geceleyin onun sevgisiyle bir soluk olsun, uyumazdı: onun sözünden başka bir söz söylemezdi,
Vezirinden tut da bütün büyüklere dek herkes, neden Eyaz bizden üstün bir mevkide tutulmada, neden seçilmede diyordu,
Onun diyorlardı, bir tel saçı bile bizden yeğ: ne şaşılacak şey, padişah, acaba onun yüzünde ne gördü ki ?
Padişah, hepsinin gönlündekinı bildi; hepsinin de sazını aşk çengine uydurup çaldı, dinledi,
Eyaz'ı da huzuruna çağırdı, veziri de: devletin bütün büyüklerini huzurunda topladı,
Emîr, vezîr, ne kadar büyük mevkie sahip olanlar varsa padişahın tapısında toplanınca,
Geceyi aydınlatan inciyi getirtti; onlara şerbet gösterdi, zehir sundu adetâ,
Vezire, al şu inciyi dedi; eşi - benzeri yoktur bunun,
İyice bir kır, un - ufak et, saç yere; ona karşı gönlünde beslediğin sevgiyi at yere,
Vezir, padişaha, a padişahım dedi, ben beden gibiyim, sense can gibisin,
Sen hüküm sahibisin, bense hükme uyanım; senin hükmün ateş, bense mum gibiyim,
Ama aklım basımdayken bu inciyi nasıl kırabilirim ben ?
Dünyada bunun gibi bir inci olsaydı kolaydı; bunun yerine bir başkasını arardım,
Altınlar verir, canla - gönülle onu alır, bunu dünya padişahına feda ederdim
Padişah bu sözü duyunca onu övdü, senden de zâti bu beklenirdi dedi,
Merhametlisin, akıllısın, kararın hoş; huyun da cihanı bezemekte yaratılışın da,
Huzurundaki küçük, büyük, kötü, iyi, bütün beylerin,
Her birini çağırıp inciyi verdi; çabucak kır şunu dedi,
Hepsi de o büyükleri aydınlatan mum mesabesindeki vezirin sözünü söyledi, hepsi de inciyi kırmaktan çekindi,
Padişah onları beğenir göründü, övdü, her birine ihsanlarda bulundu,
Hepsinin de gönlü hoş oldu; hepsi de sevindi; padişahın iltifatından sarhoş oldu,
Padişah Eyaz'a da, beri gel dedi; kâfir değilsin ya, îmâna gel,
Şu inciyi al, hemencecik kır, Eyaz, inciyi, vakit geçirmeden hemen padişahın elinden kaptı,
Taşa vurdu, vurdu; incilikten bir eseri kalmayıncaya dek dövdü,
Sürme gibi toz haline getirdi; değirmen taşının altındaki arpaya buğdaya döndürdü; un haline getirdi,
Sonra da toz gibi yele verdi; padişahın huzurunda kulcasma yere baş koydu,
Padişah, bunun hikmetini söyle dedi; böyle değerli bir inciyi nasıl neden kırdın, döktün ?
Eyaz, padişahın buyruğunu kırmaktansa dedi, inciyi taşla kırmam daha yeğ,
Asıl inci, padişahın buyruğudur, oysa bir taş; ondaki renk, ondaki alım, âdeta bir yüz örtüsü,
Onu inci bilmeleri, padişahın yüzündendir, sonra da bilgisizliklerinden, tutarlar, üstüme altınlar saçarlar,
Ama buyruk incisini bilip tanıyan kişi, o buyruğu yerine getirmek için yüzbinlerce inciyle oynar, hepsini de elden çıkarır,
Altın, inci, mercan bile olsa, dünyadan doğan herşeyi yok bil,
İyi - kötü, ince, kaim kumaşlar, renk - renk ıtlaslar, ipekliler,
Pirinçle yapılan, kebaplarla hazırlanan çeşit - çeşit dünya yemekleri
Her konuğa sunulan ekşi, tatlı, kırmızı, san, beyaz renkte yemekler var ya,
Hani bunlar, şu sürüye benzeyen halkın dilediği şeylerdir, hepsini de topraktan meydana gelmiş bil,
Gerçeği bilenlerden bir koku varsa sende, topraktan doğanı, toprak olanı toprak gör,
Değil mi ki cansın, renkten, kokudan, nakıştan, nişandan geç de sevgiliye doğru yol al,
Erler gibi yönsüzlük - yöresızlık alanına at koştur, cömertler gibi canını bağışla,
Kokuya, renge aklanıp yol yitirme; çünkü bunlar, küpteki şarap gibi eğretidir,
Aydınlık güneştendir, evden değil; bedendeki can, canandan bir ihsandır sana,
Topraktan doğan toprak değilse neden sonunda toprak olmada ?
İyi - kötü, sonunda herşey, önceden olduğu gibi toprak olup gitmede,
Kuş yumurtası, yumurta görünür de çocuk, bilgisizliğinden onun peşinde koşar,
Değerinden fazla para verir de onu alır; ama akıl bunu nasıl kabul eder? Söyle,
Aklı başında olan kişiye göre renk de aynıdır, renksizlik de,
Ama şu gamlı toprağın renkleri, her solukta halkı aldatır - durur,
Oysa ki renklerle gizlenmiştir ama iyice bil ki onların hepsi de topraktır,
Nefsin gıdası, yılan gibi topraktır, yeldir; sen de ondan çok yeme, pek az ye,
Yeme de karıncaya benzeyen yılan, bu toprak yüzünden, sonunda ejderha olmasın sakın,
Büyüyüp koca bir dağa dönmeden îman hançeriyle öldür onu,
Çünkü baş çeken nefsin, ekmek yüzünden canla-gönülle mevkii, yüceliği arar,
Oysa ki ekmek toprak olur-gider; mevkise yel olur-savrulur; mevki kuyudur, kuyudan uzak dur,
Firavun bu ikisi yüzünden baş çekti, düşman oldu; çünkü Allah'dan yardıma erememişti,

Toprakla yel, yılanın gıdasıdır: bunu böyle bil, Sen de dünyâda o gıdayı yemedesin,
Ekmek, yemek çoğaldı mı, içten, mevki, isteği baş gösterir,
Canla - başla başbuğluk dilersin: beylik için padişahlara kul - köle kesilirsin,
Bil ki nefsin gıdası bu ikisidir: Hakk'ı gören, bu ikisini de yemez,
İnsansan bu lokmadan başka bir lokma ye; hayvan gıdasına az meylet,
Yeyip içtiğin gıda, hikmet ve bilgi olursa aşktan başka birşeye lâyık olmazsın,
O yeyip içmeyle meleklere katılırsın; melekler gibi gök kubbenin damında yürür - gidersin,
Öyle gıdadan bir kuvvet doğar ki onunla can, ebedîliğe kavuşur,
Silahsız - pusatsız savaşa girer, saflar yarar, düşmanları köklerinden söker - atarsın,
Ne dilersen elde edersin; gamsız - kasavetsiz neşeyle boyuna yürür- gidersin,
Aşk yolunda ayaksız koşarsın: sevgiliyi kendi özünde ararsın,
Kendinden dışarda, yaş - kuru, iyi - kötü hiçbir şey göremezsin,
Herşey sen olursun, başka varlık kalmaz: ama varlığından - benliğinden ölmedikçe de bu mümkün olmaz,
Sende insanlık vasfı yok oldu mu, zâtın, hayırdan da geçer - serden de,
Çünkü bu ikisi de zıt vasıflardır; sayılar dünyasından baş gösterir bunlar,
Zıt, aykırı, sayı, burda olur ancak; bu ikisi, birlik âlemine sığmaz,
Sayılar, tümden yok oldu mu, sonunda Allah'ya yönelir insan,
Tez, "Allah'tan başka yoktur tapacak,, de de birliği tam anla,
"La, dan yüz çevirdin mi, "îllâ,, sırrını anlarsın,
Çünkü "La,, perdedir; Hak'sa "İllâ,, dır; perdeyi kaldır da daha da yücel,
Yemek, içmek ve mevki, topraktır, yeldir; nefis yılanı, bu ikisiyle ejderha kesilir,
Bu ikisinden gece-gündüz yedikçe, nerden, Allah tapısına kabul edilmişler gibi kutlu olacaksın ?
Hem de bu yılan, sonunda seni sokar, öldürür; kâfirler gibi de cehenneme çeker - götürür,
Lokman gibi hikmet gıdası ye de güneş gibi ışığın ta kendisi kesil,
Böyle yaparsan nur kaynağı haline gelirsin; ululuk ıssı Allah'nın bilgi mâdeni kesilirsin,
İlim, hikmet, meleklerin gıdasıdır; onların sofraları feleğin yücesindedir,
O tertemiz, o sınırsız toprağın, o kutsal yerin çevresinde âşıklar, ebedî olarak oturmaktalar, nimetlere dalmaktalar,
Önlerinde sayıya sığmaz çerezler, bitip tükenmez içkiler var; orda saz, ney,
ceng ve rebap çalınır - durur; orda hep nağmeler duyulur,
Ordaki böylesine cennette şeker dudaklı, Ay yüzlü huriler var,
Orda bal, süt, şarap ve su ırmakları, dört ırmak akar da akar,
O sesle tomurcuklar, yapraklar oynar; dallar, o yelle meyvalarla dolar,
Ordaki müzik ordaki zevk ebedîdir; ordaki âşıklara Allah'dır sâkıy,
Toprakta tertemiz bir yurt arıyorsanız, bu çeşit zevki seçin,
Canla - başla onun buyruğuna uyan kişiye ecir olarak cennet verilir, huriler ihsan edilir,
Sâkıylik edeni kendi varlığında bulup gören, ebedî, zevalsiz saltanatı peşin olarak elde eder,
Toprak bedende tertemiz canı bulan kişi, ziyandan da kurtulur, noksandan da, elde ettiğinin helak olup gitmesinden de,
Gamlı yeryüzünde topraktan arınır, göğün yücesine ağar, o Ay yüzlüyü görür,
Topraktan gelişen şeyleri az ye de toprak olma; melek gibi temiz şeylerle gıdâlan,
Böylece de aşağılık nefis, akla ram olsun; canı, belâdan: zahmetten satın alsın,
Akıl, bedende üst olunca Arş da bedende görülür, ferş de,
Perdesiz olarak canın yüzünü görürsün; gizlenmiş sırrı apaçık seyredersin,
Zindana benzeyen şu dünyâdan kurtulursun; ebedî cennete ayak basarsın,
îsâ gibi feleğin yücesine ağarsın; melek, ayağının altına baş kor,
Akıllı-fikirli erenler, bil ki varlık âleminin, mekân yurdunun bezentisine aldırmazlar, aldanmazlar,
Ne varsa, hepsini de bilgiyle bilirler; yüce - alçak, her varlığı bilgiyle görürler,
Onlar, işin dış yüzüne bakmazlar; çünkü sırlar, onlardan gizli kalmaz,
Zahmette gömülü defineyi görürler; azlıkta çokluğu bulurlar,
Bunun açıklanmasını Kur'ân'dan duy; beğendiğin, istemediğin şeyin hayır olduğunu bil,
Sence sevilen şeyin de, istenmemesi gereken, şerrin ta kendisi olan şey bulunduğunu anla,
Gören kişinin önünde, kötü de, güzel de, gökteki güneş gibi meydandadır,
Kara taşı tanır o, inciden ayırd eder; ona karşı kötüyle iyi, nasıl olur da bir olur?
Onlar, Allah bilgisine mazhar olmuşlardır; sen de onların tapısına var; çünkü kılavuzdur onlar,
Onlar, gökten de yücedir; Arş'tan da, yücelikten de; hepsi de Allah nûaıyla dopdoludur,
Onlar seni, yedi göğün ötesine götürürler de cin de haset eder sana, insan da, melek de,
Gök de kul - köle kesilir sana, melek de; çünkü onlar o yana adım atarlar, oraya ayak basarlar,
Hepsi de o adımla muratlarına ererler; Ay gibi, güneş gibi, gök olmasa da, parlarlar, ışık saçarlar,
Onların sözlerine karşı inci de nedir ki? Yüzlerine karşı Ay da ne oluyor ki?
O âlem, bedensiz can âlemidir; onların yüzlerinin nurunun vurduğu âlemdir,
O, önüne ön olmayan âlem, ebedîdir; çünkü bu âlem, o âlemden meydana gelmektedir,
Cüz'î akıl, nerden yol bulacak o yana? Tüm aklın bile başı dönmüş - gitmiş,
Erlerin vasıflarını yüzyıllarca söylesem, söylerim, gene de onların mâdenlerinden bir zerreden de azdır,
Şeyhin eteğine sarıl, elinden bırakma da yücel, aşağılık âlemde kalma,
O seni, âlemin ötesine götürür; onun sevgisiyle güneş kaynağına dön,
Onun buyruğunu, incilere değişme; buyruğuna paha biçilmez onun,
Onun buyruğuyla Eyaz gibi varlık incini niyaz taşıyla kır - gitsin,

XIV

Sultan Mahmud'dan maksat Allah'dır; beylerden maksat da akıllı - fikirli bilginler, hikmet sahipleridir; Eyaz'sa peygamberler ve erenlerdir ki inci, onların varlıklarıdır; bunu anlatış

Mahmûd olan (övülen), iki dünyânın da yaratıcısıdır; kendilerine tapanlarsa o beylere benzerler,
Erenler, Eyaz gibi Allah asıldandır; onlar, boyuna Allah'dan ders alırlar
İnsanın varlığıysa incidir; onu kıran, neşeye ulaşır, sevince kavuşur,
Böyle kişi, varlığa gönül vermemiş, halka güvenmemiş, yokluğu, alçaklışı seçmiştir,
Öyle bir yokluk seçmiştir ki kendi varlığı, ancak ondan, o yokluktan ibarettir, o yokluk, her bedenin aslıdır, her canın özü,

Öyle bir yokluktur ki bütün varlar, o yokluktan var olmuştur; iyi - kötü, berrak - tortulu, dost - düşman, hep ondan varlık âlemine gelmiştir,
Ama böyle bir var, dünya ehline yok görünmüştür; çünkü Hak, kendisine açılan kapıyı kapamıştır onlara,
Yokluğu, aksine var göstermiştir; altın suyuna batmış kalp akçayı geçer akça göstermiştir,
Oysa varlığı olmayan, yokluktan varlığa ermiştir; yeniden yeniye de varlar, varlıklar âlemi, yokluktan meydana gelmektedir,
Varlar, o denizden bir katreye benzer; hepsi de o güneşten bir zerredir,
Yok olan, o yandan bu yana gelmiştir; artık akıllı kişi, nasıl olur da burada rahatlaşır da yurt tutar
Aslı olan o yana döner gene; çünkü o taraf, ayrılıksız kavuşmak âlemidir,
Ne yapıyorsan, ne söylüyorsan, içinden bir ırmak gibi coşmuyor mu?
O iç, yokluktur, neliksiz-niteliksizdir; dışarıya çıkıp görünen herşey, iç âlemden meydana gelir,
Senden ne doğduysa, o âlemin parça - buçuğudur; bedenden ne meydanageliyorsa candandır,
Ama bir avuç aşağılık kişi, asla parça - buçuk adını vermiştir; her aldatan parça-buçuğa asıl adını takmıştır,
Kim onun buyruğuyla inciyi kırmışsa, sırra ermek için canını - başını feda etmşitir,
İnci yerine buyruk incisini seçmiş, başbuğluğu o derece üstün tutmuştur,
Böylesine hüner, erenden meydana gelir; o, Eyaz gibi inciyi kırar-gider,
Buyruğu peygamberler kabul etmişlerdir de iki dünyayı da savaşsız ele geçirmişlerdir,
Onun buyruğunu kıransa İblis'tir; çünkü onun şarabından sarhoş olmamıştır o,
Böyle olan kişi, ister Rum diyarından olsun, ister Şam'dan, ister Rey'den, İblis soyundandır,
Buyruk yüzdür, onun gaynysa arddır; yüz candır, onun gayrisi arkadır,
Bundan dolayıdır ki «Ruh, benim emrimdedir» buyurmuştur; kim bunu görmüyorsa, kim korse ağla ona,
Huyun - huşun, yaratılanların hepsinden de iyi değil mi? Yaratılanların rütbeleri, nerden senin huyunca olacak?
İstenen, özündür senin, ötesi deriden ibaret; sevdiğin, sensin ancak,
O'nu aşkla arıyorsun ya; gerçekte bil ki sen, O'sun, aradığınsın,
Karıncaya benzeyen bedenle o yana nasıl varabilirsin? Ama sen karınca değilsin ki, yüzlerce Süleyman'sın,
Bırak karmcalığı; aşk nurunu gör; çünkü o nur, bedende gizlidir, bedene gömülüdür,
A çocuk, bu söze şaşma; Allah'nın sonsuz sıfatlarını gör,
Şu küçücük gözünle göğün nurunu, yedi yerin nurunu seyret,
O, bir deniz gibi gözden başgöstermiş, gözden meydana gelmiştir; bir geminin içinde denizi kim apaçık görmüştür?
Göz kesilmişsin, denizin nurusun; her yan, senin nurunla parlayıp görünmede,
O nurun dalgası, göklere ağmış; denizi, dağı, ovayı tutmuş,
Bir mercimek kadar olan göz incisinde bir çok nur denizine bak,
Bu incinin nuru, bütün âlemi tutmuş; bu, sana, şaşılacak bir şey görünmüyor mu?
Bunun ikiyüz misli olan bedende sonsuz nurlar bulunursa neden şaşılsın buna?
Melek gibi o nurun ardına düş de koş: koş da melek gibi göklerin yücesine çık,
Aşk ve temizlik şarabını içtinse, ne diye bu küpün dibinde tortu gibi kalmadasın?
Gökle yer, şarap küpünün dibidir; arı-duruysan a güzelim, Arş'a ağ,
Can dediğin cansa canana gider; ama canana mensub olmayan can, yel dolu bir dağarcıktır ancak,
Hayvan gibi yemeye, uyumaya düşmüştür o; Allah'dan bir duyum bile koku alamamıştır,
Bâyezîd'den, Kerhî'den dem vurur ama baldan da acılıktan başka bir tad alamaz,
O lanetlenmiş, kendisini Zün - Nün gibi gösterir ama Şeytan'ın, cinin bile iğrendiği, tiksindiği kişidir, onlara bile ayıptır, ardır,
Hoş değildir, hamdır, uzaklaş ondan; yemim yemeye kalkışma, tuzaktır o,
Eyvanlar olsun kendini ona verip yok olana; şüphe yok ki yoklukta da belâya sataşacaktır o,

XV

Ölüm meleği, tertemiz arınmış bir aynadır; herkes onda kendi yüzünü görür, Şeytan'sa, Şeytan görünür ona, melekse melek, Sonsuz olarak böyle gider bu,

Ölüm meleği, ona gelip çatınca, bedeninden ruhunu almaya kalkışınca,
Gaflette olan, onda kahır görür; aklı başında olan, lütuf,
Ölüm meleği, melektir ya; sen de onun cinsinden ol da sana dost kesilsin,
Melek gibi ibâdeti seç, namaza döşen; gaflete dalıp oturma, niyaz ededur,
Melek huyuyla huylanırsan, meleğin gelişiyle ölmezsin sen,
Hattâ üstelik canın, onunla esenleşir; onun gelişiyle gücün - kuvvetin artar,
Su, suyla çoğalır, kuvvetlenir, düzgün bir hâle gelir,
Şüphe yok ki cins, cinsine yardım eder; aynı cinsten olanları, sayıları çok bile olsa, bir bil,
Melek gibi güzel huylu olursan, aşağılıklardan yücelere uçarsın,
Ölüm, düzenlerle dolu olan kişiye, insan donundaki şeytanadır,
Melekle şeytanın ikisi, birbirine zıttır; birbirlerini, huyları, yaratılışları yüzünden sürerler, kovarlar,
Şimdicek sen, şeytanlıktan sıyrıl, melek ol da cinsinden de ileriye geç,
O vakit ölüm meleği sana dost olur; kötülükte de, iyilikte de senin gamını yer,
Ama melek olamazsan kahrolur - gidersin; Allah'ya ulaşmaktan da mahrum kalırsın,
Çünkü ölüm meleğinin herkesle bir başka çeşit muamelesi vardır; birine sudur, öbürüne kan,
Herkes, neye lâyıksa ona, o çeşit yüz gösterir, vay kötü halli olan kişiye,
Bil ki ölüm meleği aynadır; herkes onda, kendi yüzünü görür,
Birine güzel bir surette, huri gibi gelir; öbürüne Şeytan gibi görünür,
Birine merhametlidir, dost olur; öbürüne karşıysa Zülfekaar'a döner,
Birine ana - baba gibidir; öbürüne ateşlerle dolu cehennem gibi,
Veresiyeyi bırak da peşine bak; çünkü bu peşin, herkesin gönlünde gömülüdür,
Birinde gussa şeklinde görünür, öbüründe neşe, Biri yıkılıp gitmiştir, öbürü mâmur bir konakta,
Biri dertle doludur, saçını-başını yolar; öbürü rahat-huzûr içinde cilveler ederek yürür-gider,
Hattâ bu, cilve, tecellî de değildir; kötüde, iyide, yücede, aşağıda görünen,
O'nun sıfatlarıdır; her varlık, O'ndan var olmuştur,
Hak, herkese perdesiz yüz gösterir; gösterir ama görecek göz, ona lâyık öz nerde?
Birine şevk, zevk, buluşma, kavuşmadır O'nun lütfü: öbürüneyse cevirdir, zahmettir, derttir, ayrılıktır,
Peşin olarak bunu gördün mü, veresiyeyi de buna kıyasla, böyle bil böyle gör ey oğul,

XVI

İnsan nasıl doğarsa öyle ölür, öyle de hasredilir; zâtı da neyse, nasıl var olmuşsa başka türlü birşeye dönemez,Hani buğday, arpa, pirinç, başka yenecek şeyler, yere gömülünce, ne gömülmüşse o çıkar, o biter ya; buğdaysa buğday, arpaysa arpa yetişir; insanlar da görünüşte renk renktir; fakat bir şekildedir, ama anlam bakımından bir-birlerine aykırıdır, Biri emindir, öbürü hâin; biri temiz dir, öbürü âsi, biri inanmıştır, Öbürü kâfir; bu, sonsuz olarak böylece sürer-gider, Öldüler mi, mezara girdiler mi, herbiri, nasılsa öyle hasredilir, «O gün, bir gündür ki yüzler ağarır, yüzler kararır,» Bundan dolayı da Peygamber, esenlik O'na, buyurur: «Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz; nasıl ölmüşseniz öyle hasredilirsiniz,»

Duymadın mı ki bütün Peygamberlerin Şahı, hidâyete eren,
Hidâyet yolunu gösteren, yolların kılavuzu olan,
«Nasıl yaşarsanız» dedi; «Öyle ölürsünüz», o sıfatta can verirsiniz, Okuyuver bunu,
İnsan ölümle yanar - erir; varlık pılı - pırtısını bedenden çeker - götürür ama,
Ölümden sonra başka birşey olmaz: zehir erimekle şeker olur mu hiç
Sürme, sürmedir: istediği kadar ufalansın, tortudan arınmaz ki,
O da, nerden başka birşey olacak'? Sıfatları değişmedi ki,
Hattâ ufalanmakla daha da arttı belki; böylece de kendi sıfatını tam olarak gösterir,
Bütün hububatın zâtı da böyledir, vasfı da böyle: ufalandıkça, istenen tarza dönmüş olur,
Buğday doğuldu: un oldu mu, gene buğdaydır, buğday unudur; hiç kimse ona arpa oldu diyemez,
Birisi altını ateşte eritse, elde edilen şey, bezenmek için kullanılan aynı altındır,
Böylece gümüş de, bakır da erimekle, başka birşey olmaz,
Erittiler mi gene odur o; ne yaparlarsa yapsınlar, elde edilen, gene odur,
Tohumlar ekilir, yere girer, adetâ yok olur, toprağa karılır,
Fakat sonunda bitip boy atınca ekilen neyse o biter, başka birşey değil,
Böylece şu dünyada da birisi öldü mü, ey gerçeği arayan, neyse o çeşit hasredilir,
Çekinense, çekinen olarak kalkar; kötü kişiyse, kötü kişi olarak,
Ölüm, gerçekten de insanla aynı renktedir; dosta lûtuftur, düşmana kin,
Ölüm aynaya benzer; her kötü, her iyi, onda kendi yüzünü görür,
Ölümden korkuyor, titriyorsun ya; iyi bil ki korkun, gerçekten kendindendir,
Çirkin olan, senin yüzündür, ölümün yüzü değil; canın, ağaca benzer, ölümse yaprağına,
İyi olsun, kötü olsun, o, senden bitmiştir; hoş olsun, olmasın, senin özündür o,
Bak da gör, şeker, suya atıldı mı, suyun içinde ne olur o şeker?
Hoş, tatlı bir şekerli su olur; Husrev'le Şîrîn'in buluşması gibi hani,
Aşıkın gönlü de o şekere benzer; hangi suyla karılıysa, hangi suda eridiyse iç o suyu,
Âşıktan başkası öldürücü zehirdir; kötüdür, pistir, murdardır,
O aşağılık kişi ölse de, doğsa da, olduğundan başka birşey olamaz,
Buna benzer daha çok şeyler var; fakat akıllılara bu kadar yeter,

XVII
Gene, esenlik O'na, Musa hikâyesine dönüş

Geriye dön de Hızır'ın hikâyesini söyle: Kelim, ondan ayrılacağına kederlendi,
Üçüncü suç, bil ki ikisinin ayrılmasına sebeb oldu; onları gama düşürdü,
Yolculukta öylesine acıkmışlardı ki açlık, onlarda ne el bırakmıştı, ne ayak,
El boşluğu, sonsuz darlık, onları arıklatmıştı, perîşân etmişti,
İslâmda cam korumak için haram bile helâl olur ya; onlar da bu hâle düşmüşlerdi,
Ekmekten yoksun, azıksız, aç - çıplak bir halde giderlerken,
Ansızın yolları bir köye ulaştı; orda bir tek küçük, yoksul adam bile yoktu, hepsi de hâiliydi, hepsi de ulu,
Orda büyük bir konak vardı; sahibi de kerem ıssı bir adamdı,
Ama mal - mülk verecek kerem ıssı değil; söz kaabiliyeti ve hâl verecek kerem ıssı,
Elbise verecek, ekmek sunacak kerem ıssı değil; gönül verecek, can ihsan edecek kerem ıssı,
Çocukları o adamdan yetim kalmışlardı; ama altınları gümüşleri de çoktu,
O konağın divan eğilmişti; bir solukta yıkılıp harab olacak bir hale gelmişti,
Hızır, o divan düzeltti; ikisinin de gönüllerindeki gamı giderdi,
Çocukları dertten kurtardı; hapis ve zahmet kuyusundan çıkardı,
Ondan sonra da yemek, azık almadan Kelîm'le çabucak yola düştü,
Musa, Hızır'ın yüzüne karşı sert bir tavırla, seninle sohbet güçleşti dedi; bizi bu yoldaşlık öldürdü - gitti,
O yetimlerin altınları var, zenginler; o işi yaptın diye seni överler mi ki? Ne kazandın yâni?
Açlığımızı, ziyanımızı ne diye söylemedin? O iki çocuktan biraz altın alırdın,
Hızır, hadi git artık dedi, ayrılığı seç; iyice bil ki bu, üçüncü suçun,
Musa, ayrılık sözünü duyunca, o özlem çeken kişi, bu söze muhatap olunca, dertten ağlamaya başladı[19],
Coştukça coştu; bir hayli feryâd etti; sonunda gamdan aklı başından gitti, yere yığıldı,
Kendine gelince Hızır, ona dedi ki: Ey bir Allah'nın Peygamberi,
Artık seninle sohbet etmeme imkân yok; Allah'dan rızkın bu kadarmış,
Geri dön, yurduna git; benimle bulunman artık uygun değil,
Değil mi ki ayrılacağız, dönüp gideceksin; şimdi sana yaptığım işlerin sırrını açayım, hikmetini anlatayım,
Geminin sırrı şu; dinle: Aşağılık bir kâfir, o gemiyi elde etmek istiyordu,
Onu ordusu için zaptetmek, ansızın da inananlara saldırmak niyetindeydi,
İslâm şehrini yakıp yıkmayı, inananları sulara garketmeyi kurmuştu,
Onların vannı-yoğunu yağmalayacak, kadınlarını, çocuklarını tutsak edecekti,
Ben onun maksadını bildiğimden, almasın diye elimden geldiği kadar gemiyi kırıp döktüm,
Ey Allah'ın Kelimi, hikmeti buydu; fakat sen o sırrı anlamadın,
O çocuğun kanına girdim; onu tutup bir köşeye çekerek öldürdüm,
Babası, anası, erenlerdendi; ikisi de gerçeklikle, dinle dopdoluydu,
O çocuktaysa itaat ve îman ehli olmaya kaabiliyet yoktu,
O çocuğun yüzünden babası da sonunda kâfir olurdu, anası da din yolundan kalırdı,
Çünkü canlarında ona karşı bir sevgi vardı; o sevgi yüzünden Allah yolu onlara gizlenir, kapanırdı,
İkisi de ondan kurtulsunlar diye onu öldürdüm, sırrı buydu, dinle,
Divan doğrultmam da o iki yetim için yerinde bir işti,
Ataları temiz kişilerdendi; hurilerin de özüydü - özetiydi onlar, insanların da, cinlerin de,

Nasıl olurdu da dinsizler, mezhepsizler gibi onlardan ücret isterdim?
İnci definelerim bile olsaydı o iki hür çocuğa saçar - dökerdim,
Bu üç işin de sırrını ona söyledi; sonra da hadi dedi, hakkını helâl et, sen Allah'yı ara,
Hızır, güneş de, gök de kendisine kul - köle olacak kadar büyüklüğüyle beraber
Gene de o erenin çocuklarına, Allah'dan rahmet elde etmek için bu çeşit hizmet etti,
Sen yanlışlıklarla, günahla dolu olduğun, bu çeşit lâyık olmayacak berbat bir halde bulunduğun halde,
Artık bak da gör, ne yapman gerek? Çünkü sen, boğazına dek suça garkolmuşsun,
Şüphe yok ki Allah erenlerinin evlâdı, iki dünyada da Allah amanındadır,
Kim onlara burda hizmet ederse, karşılığında Hak'tan binlerce ihsana nail olur,
Babaları; ataları, oğulları senin yüzünden kutluluğa erdikleri için senden hoşnûd olurlar,
Hattâ Âdem'in belinden gelen temiz yaratılışlı peygamberlerin, erenlerin hepsi, bu yüzden sevinirler; canla - gönülle seni severler,
Çünkü Ahmed, onlara, bir tek kişi dedi; sen de onları bir bil, sayıdan geç,
Bir canda sayı olmadığından onlara bir dedi,

XVIII
Esenlik ona, Musa, peygamber olduğu halde, peygamberliğin ululuğuna sahipken gene de, esenlik ona, Hızır'ı aradı, Allah, üstün sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ da o kadar üstünlüklere, güzel huylara, makamlara, kerametlere, nurlara, sırlara sâhib olduğu, zamanında, onun makamının eşi - benzeri bulunmadığı halde, Allah aziz sırını kutlasın, Tebriz'li Şemseddîn'i aramıştı,

Kelîm'den maksadım, eşi - benzeri bulunmayan Mevlânâ'dır,
Dünya, dünya olalı dünyada onun gibi bir kişi yoktur, Y
üce erenler, ona nispetle, Allah haslarının yanındaki avam gibiydi,
Ona karşı erenlerin hepsi de çocuk gibiydi; onun lûtfima, temizliğine nispetle ağırdı, yoğundu onlar,
Cüneyd, onu uzaktan görseydi, bir nüktesini işitmekle ona avlanır giderdi,
Ebû - Saîd, tek bir şeyhi ama onu görseydi, mürid olurdu ona
O, yoklukta da tekti, aşkta da tek; mekânı, dâima mekânsızlık âlemiydi,
Öyle bir erdi ki ruhu, iki kanadını açıp uçsaydı yere de bir titremedir gelir - düşerdi, göğe de,
Öyle bir erdi ki çağlar içinde onun gibisi gelmez; felek de ona benzeri doğurmaz,
Öyle bir erdi ki bilgilerde üstündü; şeyhlerin başı olmaya lâyıktı,
Seçilmiş müftüler, onun şagirdiydi; hepsi de canla - başla, çevresinde saf kurmuşlardı,
Hâl sahibi olan erenlerin hepsi de onun yüzündeki bendi adetâ,
Bendeki alımlı güzellik, yüzden değil midir? Erenlerin hepsi bendi de o, yüzdü ,
Onun her müridi, Bâyezîd'den üstündü; her biri kendinden geçişte yüzlerce Zün - Nûn'a değerdi,
Bunca yücelikle, bunca üstünlük ve olgunlukla gene de boyuna Abdal'a ulaşmayı isterdi,
Dileyen, sevgilisine aşkı gerçekse, sonunda dileğine ulaşır,
Çünkü arayan bulur; ne mutlu o kişiye ki ona kul olmuştur,
Kul, gerçekse, padişah demektir; çünkü sevgili, ona âşık olur,
Onun da Hızır'ı, Tebriz'li Şems'ti; o, öyle bir erdi ki ona kavuşsan, onunla buluşsan,
Hiçbir kimseyi bir arpa tanesine bile almazsın; karanlıklar perdelerini yırtar - geçersin,
O, gizlilerden de gizli bir erdi; bütün ulaşanların padişahıydı o,
Erenler, halktan gizlidir; halk bedendir, erenlerse can,
Beden, nerden can görecek? Can yolu, canla aşılabilir ancak,
Bu çeşit erenler, görürler, ezelden bilgileri vardır, yücedir onlar,
Öyle olduğu halde onlar bile arayışta her yanı dönüp durmuşlardı ama Tebriz'li Şems'i görememişlerdi,
Allah gayreti onu gizliyordu; vehimlerden, şüphelerden uzak tutuyordu,

XIX
Şemseddm'le Mevlânâ'nın buluşmaları

Mevlânâ, Allah katında, gerçeklik, temizlik bakımından herkesten daha ileriydi, daha hastı,
Allah, Şems'in ona yüz göstermesine, o suretle de yakınlığının daha da artmasına razı oldu,
Diledi ki artık başkasına tamah etmesin, başkasının sevgisini gönlünden atsın;
Âlemde, tek kişi olsa, çağının özü - özeti bulunsa bile ondan başka hiç kimseyi aramasın;
Kimseye bu ihsandaki özellik nasîb olmasın, bu buluşmaya ancak o nail olsun,
Bir hayli bekleyişten sonra Şems'in yüzünü gördü; sırlar, ona gün gibi aşikâr oldu,
Görülmesi mümkün olmayanı gördü; kimseden duyulmayacak şeyleri duydu,
Niyaz ederek onun kokusunu aldı da perdesiz olarak yüzünü gördü,
Ona âşık olup elden çıktı; yanında yücelikle alçaklık bir kesildi,
Onu evine çağırdı; padişahım dedi, bu sözü şu dervişten işit;
Evim sana lâyık değil ama gerçek olarak sana âşıkım ben,
Kulun nesi varsa, ne elde ederse, şüphe yok ki hepsi, efendisinindir,
Bundan böyle ev, senin evin; tam bir inançla dosdoğru hareket et,
Bundan sonra ikisi de hoş bir suretle yürüdüler; sevinerek, gülerek eve doğru yol aldılar,
Bir zaman beraber kaldılar; bir - iki yıl rahat ve huzura daldılar,
Allah gayreti ansızın belirdi; bütün dillere bir dedi - kodudur, bir fısıltıdır düştü,

XX
Mevlânâ mürîdlerinin Şems'e haset etmeleri

Hepsi de kötüleştiler, sürüye benzeyen o mürîdlerin hepsi de bozuldular,
Birbirlerine, Şeyhimiz ne yüzden onun için bizden yüz çevirdi diyorlardı;
Biz hepimiz de soy - boy bakımından ünlüyüz; küçükten beri temiziz, Rabb'i dilemedeyiz,
Şeyhin yolunda gerçek kuluz, hepimiz de Şeyh'in yolunda âşıklarız,
Hepimiz ondan kerametler, herbirimiz, ondan burhanlar gördük,
Bizce gerçekten de anlaşıldı ki seksiz - şüphesiz o, Allah mazharıdır; ondan ders almadayız biz;
Onun yüzünden bilgi sahibi olduk; hepimiz ondan ihsanlar elde ettik,
Yolumuz, anlayıştan da öte, akıldan da; bütün padişahların padişahı, bizim padişahımız,
Bizim gördüğümüzü az kişi gördü; herkesin kulağı, işittiğimiz sözleri işitmedi,

O, bizim, gözümüzü açtı, bizi görür bir hâle getirdi; hepimizin gönüllerini Tûrusînâ'ya çevirdi,
Hepimiz de onun vaazlariyle öyle bir hâle geldik ki, başkalarının gönüllerine de onun aşkını ektik,
Hepimiz de doğan gibi avlar avladık; onları padişaha getirdik,
Âlem halkının hepsi, bundan önce de mürîdti ona; ama sayemizde herkes, irâdesini tümden ona verdi,
Şeyh, dünyâda bizim yüzümüzden ün kazandı; dostu sevindi; düşmanı kahroldu - gitti,
Bu adam kim oluyor ki Şeyhimizi, ırmağın bir saman çöpünü kapıp sürüklediği gibi kaptı da bizden ayırdı,
O ne biçim ırmaktır ki öylesine bir dağı yerinden etti, bir saman çöpü gibi alıp götürdü,
Onu bütün dünya halkından gizledi; hiç kimse yerinin - yurdunun nişanını bile bulamıyor,
Artık onun yüzünü göremiyoruz; önce olduğu gibi yanına varıp oturamıyoruz,
Bu adam büyücü olmalı ki büyüyle, afsunla Şeyhi kendisine bağladı,
Yoksa o kim oluyor, ne var onda ki bunca düzenle geçinip yaşamada,
Bizim en aşağımız bile ondan iyi; ama o, kendisinden daha ulu kimse olmadığını sanıyor, kafasında bu düşünce var,
Ne soyu belli, ne boyu; nerden, nereli olduğunu da bilmiyoruz,
Yazıklar olsun, bu ne yaradır ki şu düzen, şu töre, onun yüzünden harab oldu - gitti,
Bütün halk vaazından mahrum kaldı kutlu taliimiz, onun yüzünden şomlaştı,
Derken hepsi de onun kanma susadı; hepsi de onu öldürmek için bir hançer hazırladı,
Arada bir onu gördüler mi, kılıç çekiyorlardı, hem de yüzüne karşı,
Önünde, ardında ona sövüyorlar, bütün gece, onun gamıyla uyumuyorlardı,
Hepsi de ne vakit şehirden gidecek; ya gider, ya kahırdan yok olur diyordu,
Boyuna bu çeşit gürültü ediyorlar, coşup köpürüyorlar, dertle adetâ kendi kanlarını içiyorlardı,

XXI

Peygamberlere ve erenlere nefis ve beden ehli düşmandır; Çünkü onlar, peygamberlerin, erenlerin cinsinden değildir; «iki zıt birleşmez,»

Peygamber'in zamanındaki kâfirler gibi hani; O'na düzenle, kötülükle kastetmişlerdi,
Ahmed-i Muhtar, onların düşünceleri yüzünden Ebû - Bekr'le mağarada gizlenmişti,
Mesîh de çıfıtların derdinden gizlice gökkubbeye ağmıştı,
Firavun da Musa'ya kastetmişti de Hak'tan yardım görmemiş suya garkolup gitmişti,
Halil'i de Nemrud, ateşe, dumana atmayı kurmuştu,
Ama ateş, ona gülle nesrine dönmüştü; o dinsiz Nemrut da bir sivrisinekle kahrolup gitmişti,
Hûd'un, cömert Nuh'un toplumları da, Taıın'dan azap çağı gelip çatınca yok olmuşlardı,
Hepsi de yelle, suyla yok oldu; çünkü çarpılmaya, yere batmaya la>ıkö onlar,
O eğri, o per - perişan toplumların niyetleri kötüydü,
O yüzden de belâ, döndü de onların başlarına geldi; çünkü lâyıktılar o kahra o toplumlar,
Ondan dolayı da kendi kendilerine kılıç vurdular, kanları sel gibi aktı,
Yoksa ne diye kendilerini kahredeceklerdi; ne diye kanlar-, ırmak gibi akacaktı
Kendisini öldüren, öfkelenip kendi boğazını kılıçla kesen ahmağı kim görmüştür
Ahmak, başkasını yaralıyorum sanır; sonunda görür ki kendi ciğerini yaralamış,

XXII

Allah bir toplumu helak etmek dilerse düşmanları, çok olsalar bile, onlara hor - hakıyr, değersiz ve az gösterir, «Sizi onların gözlerine az gösterdi Allah, yerine gelmesini irâde buyurduğu işi yapmak için,»

Tâlii şom toplum, işitmişsindir ya, herkesin toplandığı mescidin damına bakan
Bir kaleye sığınmışlardı; o kale pek yüceydi ama Tatar, kalenin çevresini sarmış, topluluğu kuşatmıştı,
Onlar da korkularından dama pek büyük bir mancınık yerleştirmişlerdi,
Tatara taş atıyorlardı; fakat attıkları taş dönüp onlara geliyordu,
Evlerinin üstüne düşüyor, hepsinin kökünü kazıyordu,
Akıllılardan biri, onlara, böyle bir savaşla dedi, kimse başını kurtarmaz,
Taş dönüp size geliyor: attığınız taşların biri bile düşmanlara gitmemekte,
Düşmanınızın tâlii pek kuvvetli, pek kutlu; ne diye gök gibi gürleyip bağırıyorsunuz?
Değil mi ki Allah o topluma yâr olmuş, onların en aşağılık saman çöpleri bile dağ kesilir,
Duymadın mı ki küçücük Ebabil kuşcağızları, küçük taşlarla yüzlerce fili helak etti,
Bir fındıktan bile daha küçük olan taşcağızları gagalarından atıyorlardı;
Öylesine bir ordunun başına düşen o taşlarla bey de helak oluyordu, kul da,
Ne mutlu kendisine Hakk'ın yâr olduğu kişi; onun pazarı boyuna sıcaktır, işi iştir,
Hak'tan gelen azacık fayda, pek çok menfaate bedeldir; onlara karşı güneş bile hordur - hakıyrdir,
Âlemde her peygamber, tek başına çabucak padişah oldu,
Herbiri, binlerce kişiye üst oldu; çünkü onlar, gerçek bir özle Allah'yı dilemekteydiler,
Bütün âlem, Peygamber'e zebûn oldu; kim ondan baş çektiyse öldürüldü - gitti,
Bütün bunlar, işin Allah yardımıyla olduğunu, güçle - kuvvetle, büyük orduyla düzene girmeyeceğini bilmen içindir,
O ulu sahâbî, Peygamber'in sözünü rivayet etmiş, doğru söylemiştir,
Kim Allah yardımından bir koku aldıysa ona karşı kedi de birdir, arslan da,
Oğul, aklını başına al; onca bir dirhem de birdir, bir dînar da,
Çünkü Hak, bir dirheme bereket verir, o dirhem, altından daha fazla iş görür,
Ama altından bereketi kaldırdı mı, altın, bir dirhemin gördüğü işi bile göremez,
Allah, sana kediyi musallat ederse, kedi seni paramparça eder, sağ bırakmaz,
Ama dilerse arslan bile sana zarar veremez: onu kementle bağlasan bile seni ısıramaz,
Kediye yardım ederse de güçte - kuvvette, arslana bile üst olur,
Nemrud, bir sivrisinek yüzünden ölmedi mi? Hiçbir asker, hiçbir ordu, ona fayda vermedi,
Allah, bunun gibi yüzbinlerce burhan göstermiştir ama bunlara rağmen yol yitirenlerin ancak körlükleri artmıştır,

XXIII

Allah anılısını yüceltsin, tekrar Şemseddîn'in hikâyesine dönüş,
Bu uzun sözden gene döndük; Şemseddîn'in hikâyesini söylemeye başlayalım:

Onların aşırı gidişleri haddi aşınca, düşmanlıkları sayıyı sınırı geçince
Tebriz'li Şems, Damaşk ve Şam, aşkla dopdolu bir hale gelsin diye Damaşk ülkesine gitti,
Bu çeşit aşağılık mürîdlerden kurtuldu; onların düzenlerinden canını satın aldı,
O imansız topluluktan kurtulduğundan dolayı da Allah'ya canla - başla şükretti,
Mevlânâ, ayrılığından hüzünlere battı; o bilgin eri onların hepsinden de çekildi,
Onlarla dostluğu kesti, sevgi kuşu, onların yuvasından uçtu,
Onların her birerinin isteği tersine çıkmış, dilekleri olmamıştı,,
Onlar, Şems burdan, giderse padişahımız yalnızca bize kalır;
Önceden olduğu gibi ihsanlarına ereriz; dudaksız - damaksız şekerlerini yeriz:
Gene onun güzelim ögutleriyle beş duygudan, ata yönden ibaret dünyadan sıyrılırız,
Kuş gibi gene bu kafesten uçarız, yardımıyla perdeleri yırtarız diyorlardı,
Bu olmadı ya, önce, ona kastettikleri zamandaki yakınlıkları bile kalmadı; gönüllerinin örüp dokuduğu kumaşın ne argası kaldı, ne arışı,
Hepsi de tövbe ederek eyvahlar olsun bize dediler; ey Allah, bu suçumuzdan dolayı bağışla bizi,
Körlüğümüzden kadrini bilemedik onun; o kılavuzmuş, bilemedik,
Yol çocuklarıydık, taksiratımıza bakma; yârabbi, o Pîrin gönlüne ilham et de
Suçumuzdan tümden geçsin; bu yüzden iki büklüm olduk biz,
Elif gibi dümdüz boyumuz şimdi dala döndü; ağlayıp inlememiz de buna delil,
Bu anda gözlerimiz, sizi görmüyor, gözyaşlanmız bir kaynak gibi coşup akıyor,
Ben bedenden ibaretim, ruhum sizsiniz; ey benim Nuh'um, şu denizlerde tut elimi,
Sizden başkası, şu elemden dolayı kınamamakta beni; gönlüm, sizin ayrılığınızdan uğradığım zararı neyle, nasıl kıyaslayabilir?
Beni öldüren, kılıçsız olarak size de saldırdı; nasıl ağlayıp inliyeyimki kendimde de değilim,
Aşk ağacı bir ağaç ki mekânı yok; aşk meyvası, bir meyva ki zamanı yok,
Onun meyvalarını ruhlar yer; yeyiş zamanı içinse ne akşam çağı var, ne sabah çağı,
Sevgilinin aşkından başka şey bence ayıptır, ardır; onun havasına düşüp şaşırıp kalmamsa ne güzel bir bezenti,
Buluşmamız da imkânsız hani; sözün doğruluğu, şüpheden de arı,
Bundan gaflettedir onlar; uykudalar ama gene de farsça söyle de hepsi anlasın,
Gafletle olan, aptallıklarından bu işe girişen o topluluk,
Şeyhin tapısına ağlaya - yalvara geldiler de, artık ayrılığı gider, bağışla bizi dediler;
Tövbeler ediyoruz, acı; bundan sonra gene böyle birşey yaparsak o vakit cezamızı ver,
Lütfet, bilgisizlikle suçlar işledik ama tövbemizi kabul et,
Feryâd ederek defalarca bu sözleri söylediler; aylarca, gece - gündüz, bu çeşit yalvardılar,
Şeyh, onların bu hâlini görünce, yollarını düzene soktu; o incinmeden vazgeçti,

XXIV

Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ'nın, Veled'i, Allah antlısını ululasın, Tebriz'i! Şems'i davet için Damaşk tarafına elçi olarak göndermesi

Padişahın Veled'e teveccühü vardı, gizlice, iç yüzden de, dıştan da Veled'ı severdi,
Onu çağırdı, hadi dedi, o makbul padişaha tarafımdan elçi olarak git,
Şu gümüşleri de ayaklarına saç da tarafımdan de ki : Ey Tebriz padişahı,
O mürîdler, suçlarda bulundular ama ettiklerinin hepsinden de pişman oldular,
Hepsi de candan - gönülden, varımızı - yoğumuzu o padişaha feda ederiz dediler,
Hepsi de, ona dediler, gerçeklikle kul olalım; ardında, başımızı ayak yapalım da koşalım,
Zahmet et de gene bu yana ayak bas; birkaç günceğiz gel de bağdaş bizimle,
Bizim yaptığımızı sen yapma; çünkü sen sürmesin, bizse tozuz,
Çünkü sen lûtufsun, bizse gerçekten de tümden kahiriz; zehir nasıl olur da şeker tadını verir?
Ne yaptıysak yaptığımız bize lâyık; çünkü biz, adamı dalayan tikene benzeriz,
Sense gül bahçesisin; gel, kavuştur bizi kendine; Ay gibi ayrılık bulutundan çık, görün,
Bu çeşit sözler söyle, yalvar-yakar da onun gönlünü almaya çalış,
Bahtım yaver olursa belki bu sözler ağır gelmez kendisine, gönlü yumuşar;
Lütfeder de buluşmaya razı olur; ayrılığı bırakır, hiddetini yener, vazgeçer,
Veled de babasına karşı baş eğdi, bir Allah'ya şükretti,
O padişahı, o Allah sevgilisini getirmeye gidiyorum dedi,
Canla - başla Damaşk yolunu tuttu aşkla yol almaya koyuldu,
Yorgunluk duymadan o çölde, o ovada koşup gidiyor, her dağ, ona bir saman çöpü görünüyordu,
O yolun tikenleri, ona gül bahçesi görünmedeydi, her ziyandan binlerce fayda elde etmedeydi,
Yazın sıcağı, kışın çetinliği, ona şeker gibi, hurma gibi görünmedeydi
Aşk yolundaki zahmet, definedir; çünkü aşk, ölüyü bile diriltir,
Âşıklar, yaralanmayı canla - gönülle ararlar da o yüzden melhemin bulunduğu yana koşmazlar,
Baş olmaktan da bezmişlerdir, başbuğ olmaktan da; yüzlerim boyuna yokluk yanına tutarlar,
Böylece de varlıklarından tümden kurtulmayı dilerler; can şarabını dudaksız - kadehsiz içerler,
Bu bahsin ne sonu vardır, ne başlangıcı; sırra dâir sözler söylemeyi bırak da olanları anlat,
Veled, Şemşeddîn'in huzuruna, temkinli erenlerin padişahının tapısına varınca,
Gök gibi yere baş koydu da ey meleklerin kendisine kul - köle kesildiği padişah dedi;
Ondan sonra edeple oturdu, O padişah lütfedip iki dudağını açtı;
Söze geldi, inciler yağdırdı; cana - gönüle yepyeni aşklar ekti,
Hadîsin, Kur'ân'ın sırlarının sırlarından bahsetti, gizli sırrı açtı,
Veled'i kolsuz - kanatsız göklere uçurdu; bedensiz olarak Arş'ın çevresinde
Gönül gözünden perdeleri açtı da kapkaranlık geceyi kuşluk çağı gibi gösterdi,
Bedenden karanlığı giderdi; candan - gönülden coşkun akan sel gibi aktı,
Ucu - bucağı olmayan denize ulaştırdı: oraya varınca da aman buldu,
Tuzaktan kurtulmuş kuş gibi yokluktan da tümden kurtuldu tehlikeden de,
Denize ulaşamayan katrenin yolunu ovada yol kesiciler vurur,
Toprak, onu bir yana götürür, hava bir yana savurur; güneşin ışığıysa onların yaptığının yüz mislini yapar ona,
Böylesine yol kesiciler vardır, sense gaflettesin; aklın başına gelsin diye senden seni alıp götürürler,
Bedenin testiye benzer, canınsa suya: sebepler de yoldaki yol kesenlerdir, haramilerdir,
Dünya mevkii, dünya makamı ve nimeti, seni âhıretten mahrum eder,

Bütün bunlar, seni o nimetlerden mahrum bırakır da her kötülükle anılır bir hâle gelirsin,
Beden seni cehennemin dibine çeker; onun dileklerini dinlemede nimetlere er, nimetler yurdunun baş köşesine geç,
Öğüdü bırak da Şemseddîn'den bahset, o gökyüzü güneşinin, o yeryüzü kutbunu ahvâlini anlat, Şemşeddin,
Veled'in elçiliğini duyunca sözlerini hoş bir surette kabul etti,

XXV
Veled'in, Şemseddîn'in maiyetinde Konya'ya dönmesi

İmama uyan kişinin imama erişmesi için Veled, Damaşk ilinden Rum iline döndü,
Onun maiyetinde, zorla değil, gerçeklikle, canla - gönülle yelip yöpürmedeydi,
Padişah ona, sen de filan güzel, iyi yürüyüşlü ata bin dedi,
Veled, ey padişahlar padişahı dedi; seninle aynı tarzda olmak elimden gelmez,
Hem padişah ata binsin, hem kul; lâyık değil bu, sakın söyleme bunu, nasıl olabilir bu,
Atlı olmak sana değer padişahım; çünkü sen sevgilisin, bense âşıkım,
Sen, gerçekten de efendisin, bense kulum; hattâ sen cansın, ben seninle diriyim,
Benim yaya gitmem, senin ardında başımı ayak yapıp koşmam gerek,
Böylece Veled, bir aydan fazla bir müddet yayan - yapıldak yürüdü: kimi inişte, kimi yokuşta, durmaksızın yol aldı,
Yol, yolculuk güçtü ama kolay göründü; çünkü o zahmet, definenin kapısındaki kilidi açmıştı,
Yolda O'ndan binlerce sır duydu; göğün de ardında yüzlerce âlem gördü,
Hiç kimseye bu, nasib olmamıştır; onun her ihsanından yeniden yeniye sevinmedeydi,
Mevlânâ'nın tapısına eriştikleri zaman, Mevlânâ'nın çektiği bütün zahmetler, eziyetler, kutluluğa döndü,
İki padişah da secdeye vardı; beden, canı görünce ne hâle gelir, nasıl olur; tıpkı onun gibi,
Görünüşte ikiydiler ama sen bir bil; anlam yönüne gidersen bir can olduklarını anlarsın,
İki dostun arasındaki sevgi yüzünden onlar, sazdaki iki tel gibi birleşir - giderler,
Tek tel, bir iş göremez; tel iki oldu mu daha hoş olur,
Bir adamın yarısını kessen, onun varlığından birşey elde edemezsin,
Birbirinin olgunluğunu tamamlayan iki oluş, onun iç yüzüne bakarsan birliktir,
Dostluk, aynı cinsten oluşa delildir; cin nasıl olur da insana meyleder
Gökte her melek, meleği arar; şeytan, nasıl olur da hurinin peşinde koşar?
Aşk erleri, bölük - bölüktür ama hepsi de bir denizin dalgalarıdır,
Gürünüşe kapılırsan sayı meydana çıkar; ama anlama erersen hepsi de bir olur,
Beden yönünden, aşk bakımından sayılıdır onlar, ama can yolunda hepsi de bir bahardır ancak,
Bahar mevsimi gibi ruhları birdir de bedenleri, sayılı ağaçlara, yapraklara benzer,
Şu halde cana bak, bedene değil; bak da birlik dünyâsında çadır kur,
Erenlerin hepsi de bir candır, bir zattır, bir sıfatta incilerdir onlar: hepsi de, ışığın parıltısıyla bir Ay'dır ancak,
Oğul, yolları çeşit - çeşittir ama bundan geçneliği-niteliği bırak; neliksizdir- niteliksizdir onlar,
Alem halkı erenlerin sırlarına erişemez; halk yer ehlidir, Göğe ağamaz,
Erenlerin yolları, candan da ötedir, bedenden de; onların aşk denizinde ne biz vardır, ne ben,
Hoş bir tarzda, birbirlerini kucaklamışlardır onlar; öpüşlerine de bir son yoktur

XXVI
Hasetçilerin, yaptıklarına tövbe etmeleri, bağışlanma dilemeleri

O suçlu topluluk, o gökyüzü kutbunu inkâr edenler,
Tümden bağışlanma dileyerek canlarını saçtılar da baş eğdiler, ey ulular ulusu dediler;
Hepimiz de tövbe ettik, yaptıklarımıza pişman olduk; gerçeklikle sana yüz tuttuk,
Herbiri, kapısına secde etti; o cömert ere karşı, gözyaşları dökerek yerlere kapandılar,
Padişah, bunu görünce, onların tövbelerini kabul etti; iltifatta bulundu, onları yatıştırdı,
Bundan sonra da aşağılık - yüce, hepsi, o lütuf sahibi padişahın çevresinde halka oldu,
Mevlânâ, o padişahın yanına oturdu; adetâ gökten doğan, baş gösteren iki güneşe dönmüşlerdi,
Tebriz'li Şems söze geldi; anlayan, o sözlerle dirildi,
Herbiri, o sözlerle Arş'a uçtu; herbiri, varlığından tamâmiyle geçti,
Sonra da herbiri semâ meclisi kurdu; herbiri, ayrı bir sofra getirdi,
Beyden, zenginden, yoksuldan kim varsa, herbiri, kudretince,
Bağışlar sundu, konukladı; dost olabilmek için dostluklar gösterdi,
Zaman, bir müddet böyle geçti; iki âlem de, o padişahların huzûrundaydı sanki,
Herkes kadehti de o iki padişah da şaraptı adetâ; herkes geceydi de o iki padişah sabaha benziyordu,
O iki padişah bahardı sanki de onlar ovaydı; her yeşeren, tâzeleşen, onlardan yeşerdi, tâzeleşti,
Tikensiz dallar, yapraklar verdi; içleri meyvalarra doldu; her yan, gül bahçesine döndü,
Böyle bir yaşayışta, böyle bir buluşmada herkes nurlarla dolmuştu, rahmetlere batmıştı,
Göz, perdesiz olarak boyuna onun yüzünü görüyordu; herkes o âlemde bu işe dalmış-gitmişti,

XXVII
Tövbe ettikten, bağışlanma dileğinde bulunduktan sonra mürîdlerin gene küstahlaşmaları, haset etmeleri

Derken gene Şeytan, başka bir bulantı saldı onlara,
Bunca arılıktan, keşiflere mazhar oluştan, ihsanlar elde edişten, yücelere ağıştan sonra
Bak da gör, Şeytan, gene onları namazdan, niyazdan bezdirdi,
Bütün kulluk pılılarmı - pırtılarını aşırdı; herbiri, inancından döndü,
Önceki gibi döndüler gene; ne şarap kaldı, ne sarhoşluk, Kala - kala bir baş ağrısı, bir mahmurluk kaldı,
Gönüldeki aydınlık karanlığa döndü; beden sağlığı, rahmete, arıklılığa dönüştü,
Kıskançlık yüzünden, bütün halka ibret olsun diye kem göz değdi,
Din yolunda korksunlar, lanetlenmiş İblis'ten emin olmasınlar,
Çekinmelerine, kulluklarına dayanmasınlar, ibâdetlerinden dolayı sevinmesinler diye bu hâle döndüler,
Onlar, kullukta deniz kesilmişlerdi ama hepsinin de korkup bir kurtuluş aramaya düşmeleri gerekti,
Bu yolu acze bürünerek aşmaları lâzımdı; uyanıklığı elden bırakmamalıydılar,
Kılavuzsuz bir adım bile atmamalıydılar; onun eteğini ellerinden salmamalıydılar,
O şarap, onları sevindiriyordu ama aptallıklarından da buna inanmaları gerekmezdi,

O topluluğun halini hatırlamalıydılar; korkuları her solukta artmalıydı,
Onlara Haklan yüzlerce ihsan gelse bile kaza tuzağından emin olmamalıydılar,
Güç-kuvvet onları ağlatmalıydı; ibâdetten kalmamalıydılar,
Nimete eriştiler mi yoksullaşmalıydılar; zevk ve neşe çağında da gamlı bulunmalıydılar,
Nazara uğramaktan gece - gündüz korkmalıydılar, feryâd etmeliydiler,
Hele ey geceleri uyumayan zahitler; hele ey sözleri güzel bilginler;
Hele ey yol alan ihtiyarlar, gençler; hele ey eşsiz gerçekler;
Hele ey o huzurun kulları; hele ey o devleti isteyenler;
Hele ey cihandan geçenler; böylesine amansız bir tuzaktan kurtulanlar;
Hele ey tertemiz gelenler; herbiri avlamşta alıcı doğana dönenler;
Hele ey halka aldırış etmeyenler; hele ey eski-püskü bir hırkayı yeter bulanlar:
Hele ey yemeden - içmeden doyanlar; hele ey bu çeşit ormanda herbiri bir arslan kesilenler;
Hele ey kendilerine ateş, gül gibi güzel, taze ve hoş gelenler;
Hele ey tufan bile kendilerine yol alınacak bir köprü kesilenler,
Hele ey beden bakımından iri oldukları hâlde hafıfleşenler, havada uçanlar,,,
Evet, bunlar bile bu yolu korka - ürke almalıydılar ki o padişahın yüzünü görsünler,
Değil mi ki can düşmanınız Şeytan; insan olanın emîn olmaması gerekti,
O, küçük, mühimsenmeyecek bir düşman değildir: korkun,, Onun düzenini yolculara sorun,
O, yağmalamak için bizim gibi yüzbinlercesine kastetmiştir,
Asıl atamız olan, her inananın, her çekinenin atası bulunan Âdem bile;
Peygamberler, erenler, ister Mısır'dan, ister Irak'tan, ister Rey'den olsun, O'nun soyundanken;
Allah Halîfesi olduğu, her meleğin kendisine canla - başla secde ettiği hâlde,
Böylesine bilgi sahibi tertemiz Adem'e, böylesine dosta, vefalı yol kılavuzuna bile,
Düzenler kurdu da sonunda onu, konaklanacak bir yurt olan cennetten çıkardı,
Gizlendiği yerden, ahdı-mîsâkı bir meze gibi sundu; baldan önce buğday gösterdi ona,
Kuş avlar gibi onu avlamak için tuzağı yemin altına gizledi,
Ona böyle yaparsa, bir sivrisinekten daha âciz olan sana ne yapmaz; bir düşün; ne diye mağrur olursun ki?
O, Âdem'e de, çocuklarına da düşmandır; nerde o kişi ki Şeytan, onu perişan etmemiş olsun?
Şemseddîn bunu, o topluluğun gene kinle dolduğunu anladı, bildi,
O sevginin, gönüllerinden uçup gittiğini, kalblerinin o gül bahçesine düştüğünü,
Akıllarının, nefis ve istek esiri olduğunu, inananların hevâ ve heveslerine uyup gavurlaştıklarım,
Pis nefislerinin kaynayıp coştuğunu, gene o padişahı ortadan kaldırmaya uğraştıklarım anladı,
Veled'e dedi ki: Gördün ya, azgınlıkla nasıl da birbirlerine solukdaş oldular,
Doğru yolu göstermekte, bilginlikte eşi olmayan Mevlânâ'nm tapısından beni
Ayırmak, uzaklaştırmak, sonra da sevinmek istiyor hepsi,
Bu sefer öylesine bir gitmek istiyorum ki hiç kimse benim nerde olduğumu bilmesin,
Aramakta herkes acze düşecek, kimse benden bir nişan bile bulamayacak,
Böylece birçok yıllar geçecek de gene kimse izimin tozunu bile göremeyecek,
Bunu anlatmaya kalkışırsam uzar - gider, Ona düşmanlıkları gerçekleşince,
Bu sözleri kaç kereler söyledi; tekrar - tekrar bunu bildirdi,
Derken herkesin gönlündeki keder geçip gitsin diye ansızın herkesin ara y itiverdi,
Birkaç gün görünmez olunca Mevlânâ, dertle feryada başladı,
Bunun üzerine onu, adam - akıllı, her yanda, her yerde aradılar,
Hiç kimse ondan bir haber alamadı; ne kimseye bir koku geldi, ne kimse buldu,
Şeyh, onun ayrılığıyla deliye döndü, başsız-ayaksız Zün-Nûn'a benzedi,
Fetva veren Şeyh, aşkla şâir oldu; zahitti ama meyhaneciye döndü,
Ama üzümden olan şarapla değil; nura mensûb olan can, nur şarabından bir şarap içmez,

XXVIII

Erenlerin şiiri, tamâmiyle tefsirdir, Kur'ânın sırlarıdır; çünkü onlar, kendi varlıklarından yok olmuşlardır, Hak'ladır varlıkları; onların işleri - güçleri, duruşları Hak'tandır; netekim «İnananın kalbi, Rahmân'ın kudret parmaklarından iki parmak arasındadır, dilediği gibi çevirir» buyurulmuştur, Onlar, Allah'nın kudret elinde âlettir ancak; akıllı kişi, âletin hareketini, âletten bilmez, Onların şiirleri , şâirlerin düşünceyle hayâllerle örüp söyledikleri, mübalağalarla yalan-dolan laflardan uydurdukları şiirlere benzemez, Şâirlerin niyetleri, üstünlüklerini göstermek, kendilerini belirtmek içindir; hani puta tapan gibi Putu kendisi yonar, sonra da kendisine mâbııd eder, «Yonduğunuza mı tapıyorsunuz» buyurulmuştur ya, Erenlerin şiirleriyse hırsı terketmekten, nefsi yok etmekten meydana gelmiştir, Öbür şâirler, onların şiirlerini de kendi şiirleri gibi sanırlar, O çeşit şâir, bilmez ki onların işleri de, sözleri de Yaratıcı'dandır; mahlûkun bir ilgisi yoktur, o işlerle şiirlerde, Çünkü onların şiirleri kendilerini değil, Allah'yı gösterir, Bu iki çeşit şiirin örneği şudur: Yel, gül bahçesinden esip gelir, gül kokusu getirir, Ama külhandan eser-gelirse kötü bir koku iletir, Yel birdir ama geçtiği yer yüzünden kokusu başkadır, Kimde koku almak duygusu varsa, ikisinin arasını ayırdeder, «İnanan zekîdir» denmiştir, Birisi sarımsak çiğnese, misk çiğnedim dese de burunlara sarımsak kokusu gelir; ama aksine, misk çiğneyen, sarımsak yedim dese bile karşısındaki misk kokusu duyar,

Âşıkın şiiri tamâmiyle tefsirdir; şâirin şiiriyse gerçekten de sarımsağın verdiği hararetten meydana gelir,
Şâirin şiiri varlık sonucudur; âşıkın şiiriyse hayretten, sarhoşluktan doğar,
Onun şiirinden Hak kokusu gelir-durur; bununkindense Şeytan vesveseleri doğar,
Onun şiirinin parlaklığı yalandandır; bunun şiiriyse doğrudur,
O, her solukta mübalağa yapmaya çalışır; böylece de ağır bir paraya satmak ister onu,
Buysa şiir söylemeye, kafiye bulmaya yönelince çok sözden pek azını söyler,
Onun denizi, söylemeye, dile soluğa sığmaz: sığmaz ama
O soluktan her kör kişinin de gönül gözü açılır
Eseri böyle olan şiiri can gibi çek de gönlüne al;
Al da Allah senden hoşnûd olsun; seni yerden alsın, göğe ağdırsın,
Çünkü bu şiir, Kur'ân'm tefsiridir; ruhun huzurudur; îmânın nurudur,
Şiirleri böyle olanların sözleri, halkı küfürden din yoluna çeker,
Hattâ ondan da öte, herkesi Allah'ya ulaştırır; bunun sırrını bil de bir soluk kendine gel,
Onların şiirlerini, herkesin, şiiri gibi okuma, her iki bölüğün şiirini bir sayma,
Bu meyva, cennetten gelmededir; oysa cehennemden kopan bir kıvılcımdır,
Onların şiirleri tümden iksirdir; bu yüzden de bakırın, altın olur; onları canla - başla kabul et,

Bu erlerin övüşleri, Hakk'ı övmektir; çünkü onların gönülleri Hakk'ın çevresinde döner
Onları, dâima Hak över; buna tanık da Kur'ân âyetleridir,
Bütün Kur'ân, onların övgüsüdür; kulluk edenleri, îman ehlini anlıştırır[30],
Kur'ân, bütün peygamberleri anlatır; Kur'ân'da, erenlerin manevî yakınlıkları anlatılır,
Onların sözleri, hâllerinin sonucudur; onların şiirleri, ululuk ışığıyla dopdoludur,
Ama kendilerine tapanlar, nefis ve Şeytan şarabıyla sarhoşturlar,
Onların bakışları, Allah için değildir; yalandan - dolandan, gösterişten doğmadır,
Böyle aşağılık adamlar, münafıklıkla, pek büyük bir hırsla dolu olan kişiler hakkında,
Neliksiz-niteliksiz Allah, «Şâirlere akılsızlar, ziyankârlar uyarlar» buyurmuştur,
Onların işleri-güçleri, kendilerini göstermektir; dervişlerin sırlarından bir koku bile yoktur onlarda,
Derviş kişi, Allah "dan söyler, kendinden geçmiştir; Allah yolunda koşar-durur,
Çünkü o, kendisinde değildir, Allah yolundadır; bütün hür kişiler, ondan ders alırlar,
O, kendi varlığım yok etmiştir; varlıksız bir halde de yüzünü Allah'ya çevirmiştir,
Onların şiirleri nurdan doğar; neşe dünyasından gelir,
Onların şiirlerini, isa'nın afsunu bil; çünkü o şiirlerle ölü, can bulur, dirilir,
Her aşağılık kişi, bu ikisini nerden ayırdedecek? Gönül bilgisinin yolu yoktur ki,
Onca boncuk da birdir, inci de; o bilgisiz, sarraf değildir ki,
Aşıklık, İhlasın sonudur; âşıkların kanları için kısas yoktur,
Aşıkları öldürmek, yaşatmaktır; onların öldürülmeleri; ölüm değildir,

O çeşit öldürülüşe karşılık olamaz; o öldürüş, kârın ta kendisidir, ziyan değil,
Hattâ bu bu suretle düşman nefisten kurtulduğu için âşıkın şükretmesi vaciptir,
Aşıkların öldürülmeleri, yokluktan kurtulmaktır, dosta kavuşmaktır,
Çünkü âşık, bu suretle tümden «La» olup varlığından, benliğinden geçer; tümden, «îllâ» ya ulaşır,
Âşıklar, varlıklarını bırakırlar; boyuna Allah'ya yüz tutarlar,
Âşıkların yürüyüşleri böyledir; zahitlerin yürüyüşleriyse kulluğa yönelmektir, hayra gidiştir,
Bu, yüklüdür, oysa yüklenmiş; bu kabul edicidir; oysa kabul edilmiş,
Aşk denize benzer, zâhitlikse katreye; aşk güneştir, zâhitlikse sanki zerre,
Zâhitlik, akılla buraya dek gelir; âşıklıksa, ey arayan, seninle beraber gelir - durur,
Çünkü her âşık, Allah şehididir; âşık, canını - başını verdi mi, sırlara sahip olur,

Baş veren âşık sırra erer; baş vermeyense, yelle savrulur - gider,
Burda ölen kişidir diri; dertsiz olansa tortu gibi atılır ancak,
Zahidin meyli, testideki suya benzer; âşıkın meyliyse sel gibidir, kaynak gibi, ırmak gibi,
A bilgin, bu ikisini ayırd et de ahmaklıktan her boncuğa inci deme,
Âşıkların şarabından ıçtiysen arı-duru suya tortulu deme, tortu adını takma,
Zahit, sana der ki: Namazla ulaşırsın, hacla, oruçla, niyazla kavuşursun:
Âşıksa der ki: A iyi yoldaş, şu denizin önünde çal testiyi taşa,
Kendini arılık denizine kap-koyver de şu denizin, işini görsün gitsin
Senin elinden ayağından ne gelebilir ki; yahut aklından, anlayışından karârından ne meydana çıkar ki?
Bir sinek denizleri aşamaz, Kafdağına, Zümrüdüankadan başka kuş uçamaz,

Meğer ki burda Zümrüdüankaa kanadıyla kanatlansın da kendisim bir yere ulaştırsın,
Âşık, Zümrüdüankaa gibidir, sense sineksin; onunla solukdaş olmaya hiç çabalama,
Elini, ayağını oynatıp durma; ona el at, ona yapış da ağa - tuzağa benzeyen şu dünyâdan kurtul,
Bunu iyice bil ki işini ancak o onarır; seni varlıktan, mekândan o kurtarır,
Şüphesiz olarak seni o tapıya ulaştırır o, sana padişahlık, saltanat devlet verir o
Başka bir yere havale etmesem; bakır, onunla altın olur - gider,

XXIX

Arifin bakışı, görüşü, Allah'yadır, zâhidinse kendi âmeline; zahit, ne yapayım der; ârifse, bakalım, Allah ne yapacak der; o, kendini unutmuştur, hattâ varlığı kalmamıştır; Allah'da yok olup gitmiştir, «Arifin dileği, gayreti, Rabbinedir; zâhidinse nefsine,» Bunu anlatış

Şu iki görüşü anlatışta, o baş olandan, o başbuğdan şu dosdoğru sözü dinle: Zahit, korkusundan, ben ne yapayım der; bu kadar mihnet içinde ne edeyim Ârifse aşkla, O ne yapacak, acaba Allah, benim için ne örecek der, Onun bakışı, görüşü, kendinedir; iyilik edeyim, der, kötülüğe yönelmeyeyim,

Bunun bakışı, boyuna Allah'yadır; boyuna Allah cemâline bakar,
Zahitlerin, bakışları, işleredir; ariflerin bakışları, dağılıp yok oluşadır[31],
Zahidin kendine gelişi, ibâdetler yüzündendir; arifin sarhoşluğu, Allah ululuğuna dalıştandır,
Hayırda bulunmaktır, ibâdet etmektir zahidin dayancı; Allah'ya ulaşmaktır arifin dileği,
Bu, hayır işlerde kendini görür; oysa gizli âlemde Allah'ya dalar,
Bunun ihsanı, zamana, sayılara bağlıdır; Allah ârifiyse sayıyı-sınırı yıkar,
Bu, yeryüzünde ömrünü yok eder; Allah ârifiyse ebedîlikte yok olur-gider,
Zahit, korkuyla ümit arasındadır; Allah ârifiyse ikisinin yücesinde uçar,
Zahitlerin yeri - yurdu yeryüzündedır; ariflerin himmetleriyse Arş sahibinin katında
Bu söze son yoktur; gene sen o padişahın ayrılıktan ne hâle geldiğini anlat,

XXX

Allah azîz sır r ly la bizi kutlasın, Mevlânâ'nın, Allah anılışmı ululasın, Tebriz'li Şemseddîn'in sevgisiyle, evvelce olduğu gibi kararsız bir hâle gelip coşması,

Gece-gündüz, semâ'a düştü; yeryüzünde gök gibi dönüp durmadaydı,
Sesi, ağlayışı Arş'a ağdı; feryadını büyük de duydu, küçük de,
Gümüşü, altını çalıp söyleyenlere vermekte, neyi varsa hepsini onlara saçıp dökmekteydi,
Bir soluk bile semâ etmeden durmamakta, gece-gündüz, bir soluk bile dinlenmemekteydi,
Bir derecede ki, neşîdeler söyleyenlerden hiçbiri kalmamıştı ki söylemekten dilsiz, sessiz bir hâle düşmesin,

Hepsinin de söylemekten dilleri-damakları kurumuştu; hepsi de paradan- puldan bezmişti,
Hepsi bitmiş, hastalanmıştı; şarapsız mahmurlaşmıştı hepsi,
Mahmurlukları şaraptan olsaydı, elbette gene arı-duru şarapla ayılırlardı,
Fakat söylemekten, çalıp çağırmaktan yorulmuşlar, feryâd edip uykusuz kalmaktan perperîşan olmuşlardı,
Eziyetten hepsinin de canı dudağına gelmişti; gönül ateşi olmaksızın hepsi de zahmetle pişmişti,
Böyle derde deva olamaz; meğer ki Allah yardım ede,
Şehri bir gürültüdür, kaplamıştı, Şehir de nedir ki? O gürültüyle zaman da dolmuştu, mekân da,
Böylesine bir kutup, böylesine bir İslâm müftüsü ki iki âlemde de onun gibi bir şeyh, bir imam yoktu;
Delicesine coşkunluklar ediyor, kimi gizli, kimi apaçık coşup köpürüyordu,
Halk, onun yüzünden şeriattan, dinden olmuş, herkes aşka rehin olup gitmişti,
Hafızların hepsi, şiir okumaya başlamıştı; hepsi de çalıp çağıranlara koşuyordu,
İhtiyar, genç, herkes semâ'a düşmüştü; sevgi burâkına binmişti,
Virtleri beyitti, gazeldi artık; bundan özge ne namazları kalmıştı, ne ibâdetleri,
Yollan - yordamları âşıklık olmuştu; onlarca aşktan başka herşey saçmaydı artık,
Yollarında ne küfür vardı, ne İslâm; Tebriz'i! Şems, padişahlar padişahı olmuştu,
İşleri-güçleri, mest oluştu, kendinden geçişti; aşk inancı, inançlardan dışarıdır çünkü,
İnkarcı, inkârın son haddine varır da bu iş der, şerîata, dîne uymaz,
O aşağılık kişi, dînin canını küfür sayar; tüm akla delilik adını takar,
Ona bu söz ters gelir; ama erkek arslanm karşısında bir güvercin ne yapabilir ki?
Böylesine sarhoşluk, böylesine coşkunluk, bu çeşit aşk, bu çeşit zevk içinde,

XXXI
Mevlânâ'nın Şemseddîn'i aramak için Şam'a gitmesi

Yola düştü, Şam'a gitti; pişkin-ham, herkes de ardına düştü,
Bu yolculukta Şam'a erişince halkı aşk ateşine yaktı-yandırdı,
Herkesi coşturdu, aşka düşürdü; herkes kendinden geçerek yürüdü-gitti,
Herkes canla-gönülle ona âşık oldu; onun derdinde yüzlerce derman olduğunu gördü;
Varım-yoğunu ona feda etti; buyruğunu canla yerine getirdi,
Herkes candan mürîd oldu, kul kesildi ona; gölge gibi ardına düştü onun,
Çoluk-çocuk, ihtiyar-genç, herkes onu dilemekteydi; herkes canla-gönülle onu seçmişti,
Şamlılar da ona uydular, hayran oldular; böylesine Peygamber huylu bir üstün er diyorlardı,
Neden böyle âşık oldu, akıldan kaldı; oysaki yüzlerce Zün-Nun onun varlığına bürünmüş,
Bilgin-bilgisiz, zengin-yoksul, bu feryada, bu figana şaşırdı-kaldı,
Bu ne şeyh, bu nasıl mürîd ki hiçbir çağda onun benzeri yok;
Dünyâ, Âdem devrinden beri, dünyâ olalı böyle bir aşk görmedi de, Duymadı da,
Kimin gönlünde bir gevher varsa, onun yüzünde binlerce belirti gördü,
Her solukta, ondan, güneş gibi apaçık kerametlere tanık oldu,
Herkese, geçmişin, içinde bulunduğumuz zamanın, geleceğin sırlarını, sürçmeden-yanılmadan söylüyordu,
Herkes, bu ne şaşılacak şey ki diyordu, Allah tesellisine mazhar böylece bir göz sahibi,
Eşini, benzerini çağlar içinde duymadığımız, zamanede benzerim görmediğimiz böyle bir er;
Böyle bir er ki dünyâda ondan daha iyisi yok; ululukta, üstünlükte ondan büyüğü görülmemiş;
Böyle bir er, onu bu çeşit aramakta; şaşırmış bir halde her yana koşmakta;
Tebriz'li Şems, nasıl bir adammış ki böyle bir tek er, ardına düşmüş onun,
Şaşılacak şey; Şeyh, ondan ne aramakta ki ardınca her yana koşuyor,
Ey Allah, bu ne sırdır? Bize de göster; perdesiz olarak güneş gibi göster,
Bu düşünceye düşen bilmiyordu ki aralarında bir fark yok;
Mevlânâ'nın, kendisinden başkasına özlemi olamaz,
O, Şems'te ancak kendisini görüyordu; akıl, bir başkasını seçmemişti de, seçmez de,
Akıl der ki: Ben aklı aramaktayım; boyuna akıllılardan söz rivayet etmedeyim,
Birşeyin cinsinden olanı, onun aynı bil; şeker nerden ekşi nara benzeyecek?
Alemde iki görme; ikimiz de biriz: ikide bir şüphe vardır, bizse şüpheden arıyız,
Garibiz biz, garîb olarak gideriz; sonunda da varır, dosta ulaşırız,
Şüphe yok ki doğan, doğana eş olur; kuzgun da varır, kuzgunla buluşur,
Sen beni, Şemseddîn'den başka sanma; canımız birdir bizim; suretlerden geç,
Dört olsun, beş olsun, Allah kudretiyle cihan nasıl var olduysa hepsi de bir candan var olmuştur,
Toprak kalıp haline gelmiştir ama önce yeryüzünde dağınıktı,
O dağmılık, canla bir oldu; bunda kimsenin şüphesi yoktur,
Sonra tekrar ruh bedenden ayrılınca, o hünerli er, beden nasıl önce topraksa gene toprak olur,
Önceden olduğu gibi o parça - buçuklar, gene dağılır - gider,
Göz, kulak, baş, iki el, iki ayak, hepsi de gözünü aç da gör, bir candan meydana gelmiştir,
Can bedenden çıkıp gitti mi, aşağılık bedenden olanların hepsi de birbirinden ayrılır,
Herbiri bir yana dağılır; ayak bir yana gider, baş bir yana,
Baş bir yana gider, el bir yana; hepsi de o varlıktan soyunur da yok olur,
Yerin, göğün zerreleri de böylece, güneş, Ay, dağ, deniz;
Hepsi bir can yüzünden toplanmıştır, hepsi onun sayesinde diridir, oynar, durur,
Âlemi bir şahıs, ruhla duran, yaşayan bir şahıs tut;
Kıyamette ondan can gitti mi, gök de yıkılır gider, yer de,
Ay'la yıldızlar yerlere dökülür; aşağıyla yukarı birbirine karışır,
Ne dünya kalır, ne yer, ne gök,, hepsi de yok olur, ancak O kalır,
Can, sayıları bir beden haline getirmekte; öyİeyse can nasıl olur da iki şey olur? Söyle bana
Neden at atı arar; neden devenin yanına koşup gitmez? Şöyle, Bu söz, bilgi sahibine apaçık meydandadır,
Aramak, nispetten, cins oluştandır; aynı cinsten olmayanların varlıkları ayrı -ayrıdır,
Bunun sırrı sonsuzdur, uçsuz - bucaksızdır; sayıya sığmaz, A sarhoş bu anlamlardan geç de hikâye nereye vardı; onu anlat,

XXXII
Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ, Şam'da, suret bakımından Tebrizli Şemseddîn'i bulamadı ama anlam yönünden onu, kendisinde buldu; çünkü Şemseddîn'deki hâl, onda da meydana geldi,

Tebriz'li Şems'i Şam'da görmedi ama Şems'i kendi varlığında gördü, Ay gibi kendi varlığında belirdi o,
Beden bakımından dedi, ondan ayrıyız ama bedensiz, cansız, ikimiz de bir nuruz,
İster onu gör, ister beni; ben oyum ey arayan kişi, o da ben,
Şu gökkubbe dönmeye başlamadan önce ikimiz de bedensiz, cansız birdik
Ne gök vardı, ne Ay, ne güneş; oysa bana candı, bendeydi,
Gök yokken zevkler sürdük, safâlar sürdük; padişah elinden şaraplar içtik,
Yersiz, zamansız beraberdik, dünya var olduktan sonra da aynı birlikteyiz biz,
Cihanda eşimiz - örneğimiz yok; anlayışlar, bizim hâlimize nerden erecek?
Zengin olsun, yoksul olsun, düşman, yahut dost, hepsi de deridir ancak, iç biziz,
Dostum, biz şu yaratıklardan değiliz; bizi şu cihan ehlinden sayma,
Bu cihan, bize şaşırmış - kalmıştır; yer halkı da bizi istemektedir, gök halkı da,
Hâlimiz kimseye benzemez; hâllerimizi apaçık bilen kimdir ki?
Ne yüzden ben, o deyip duruyorum? Zâti ben oyum, o da ben,
Varlığımdaki tamamiyle o, gelirim de ondan, giderim de,
O sanki insan da ben gölgesiyim; insan olmadıkça gölge olamaz ki,
O olmadıkça varlığım yok: onsuz ne arışım var benim, ne argadım,
Benim hareketim, hep onun hareketinden; onsuz ne yüzüm var benim, ne ardım,
Şu halde bende dâima onu gör; iyilikte de, kötülükte de, katılıkta da, yumuşaklıkta da onu seyret,
O güneş gibi, bense zerreyim sanki; o deniz gibi, bense katreyim adetâ,
Katrenin yaşlığı denizden değil mi? Zerrenin varlığı güneşten değil mi
Kendimi övmem o yüzdendir ki ben küpüm, o ırmağın suyuyla dopdolu,
Şu halde gerçekte övüşüm, hep onu övmek; sen aslı al da ayrılıktan geç -gitsin,

XXXIII Mevlânâ'nın Şam'dan Rum diyarına dönüşü

Döndü, tekrar Rum diyarına geldi; keklik gibi gitti, alıcı doğan gibi döndü, Katresi çoğaldı, deniz kesildi; yüceydi, Allah lûtfuyla daha da yüce oldu,
İş böyle olunca artık, onu bulamadı deme; aradığı kendisine belirdi,
Çalgıcıları, elsiz - ayaksız, damına - kapısına yeniden çağırdı
Coşup güçle - kuvvetle naralar attı; bu köpürüşle aşk denizi coştu - dalgalandı,
Halk, bu ne coşkunluk, bu nasıl kükreyiş diye büsbütün şaşırdı - kaldı,
Ayrılık derdiyle kararsızlığından da daha artık kararsız bir hale geldi,
Herkes, onun bu hali yüzünden çıldırdı sanki; kimsede ne karar kaldı, ne sabır,
İhtiyar da, genç de o aşk güneşine karşı, candan - yürekten oynarrîaya koyuldu,
Her çeşit töre, göze soğuk göründü de herkese aşk ve âşıklık töre kerüdi artık,

XXXIV
Mevlânâ'nın tekrar Şam'a gidişi

Birkaç yıl durduktan sonra tekrar aşkla ve bir bölük halkla Damaşk'a gitti,
Gene ortaya yüzlerce kavga saldı; herkes ne de şaşılacak aşk diyordu,
Bir zaman şaşılacak coşkunluklarda bulundu; halk diyordu ki: Yârabbi, bu nedir?
Biz ne böyle bir aşk, böyle bir coşkunluk işittik, ne kimsede böyle bir özlem gördük,
Aylarca Şam'da oturdu; bir âşıktı ki aşkla düşüp kalkıyordu, aşkla oturup duruyor,
Gece-gündüz, bir soluk bile karârı yoktu; kadehsiz aşk şarabını içip durmadaydı,

XXXV
Allah azîz sırrını kutlasın, Mevlânâ'nın, Allah anılısını ululaşını, Tebriz'li Şems'i ikinci kez Damaşk'ta aradıktan sonra Konya'ya gelişi

Bundan sonra tekrar, arslanın bile alnına damgalar vurmak için Rum diyarına döndü,
O güneş, Zühre'nin nağmeleriyle kâseleri doldurmak üzere can göğünden baş gösterdi,
Değil mi ki ben oyum dedi, ne arıyorum,? Onun tıpkısıyım, artık kendimden bahsedeyim,
Güzelliğini övdükçe överdim; ama o güzellik, o lütuf bendim zaten, Gerçekten kendimi arıyordum; üzüm şırası gibi küpün içinde kaynayıp coşuyordum,
Şıra, bir başkası için coşup köpürmez, kendi güzelliğine uyar, onun için işe girişir,
Kendisinde gizli olan güzelliğin görünmesine gayret eder,
Murtazâ, onun içindir ki özündeki gevheri övmeye koyuldu da,
Kim kendim bildiyse Allah'yı da bildi; peygamberler ne dediyse anladı buyurdu,
Ama bu durağa dedi - koduyla erişemezsin; bunun sırrını hâl yolunda ara,
Bu, nefs-i emmârenin değişmesidir; böylece de yıldız, Ay olur,
İnsan, kendini tam bildi mi, o zaman Rabbini de bilir,
Ham bakırın kimya yüzünden altın olması, yahut katrenin denize kavuşması, deniz kesilmesi gibi,
Yeniayın dolun-Ay, bilgisiz kişinin bilgiyle bilgin olması gibi,
Yahut koruğun olgun üzüm haline gelmesi, yahut da erlik suyunun huriye dönmesi,
Anlam bakımından böylece yüceldi mi de ard, ona ön kesilir;
Allah'mn üstünlüğünü ondan sonra anlar, bilir de şükür bineğini canla, başla sürer,
Şükür, bağışlara değer, bunu böyle bil de geri kalanın gönül levhinden oku,
İnsan, bu hâle gelmeden dâvaya kalkışırsa, bil ki dâvası manasızdır,
Netekim Mevlânâ, bu sırrı anlatırken, o bilgin er, demiştir ki:
Semâ'dan sarhoş olmayan, hoşluktan, zevkten, şevkten birşey elde edememiştir,
Yücelmiş bile olsa, sen onu münkir bil, sözünü bir arpaya bile alma,
A benim canım, bir başka anlam var ya, budur o; gönülde gizli bir ışık vardır,
Öyle bir ışık ki Allah'nın zâtından ayrı değildir; güneşin ışığının, güneşten oluşu gibi,
Herşeyi insan onunla ayırdediyor; böyle kişiden de dünyâdan hiçbir şey gizli değildir,
Böylesi bir ışık, o kişide boyuna vardır; bilgisiz, ham kişiyse ondan hep gaflettedir,
O arayan, kendi nurunu gördü mü, Allah'yı da apaçık görmüş demektir:
Bir başka anlamı da şu ki eren, dâima irfanla ganîdir, bilgiyle doludur,

Zâtı baştan başa nurdur o; hem cennetin bezentisidir; hem hurinin bezentisi,
Alemde, Hakk'a mazhar olan odur, Adem gibi padişahtır, Halîfedir o,
Ayağı, meleklerin secde yeridir; soluğundan ululuk nuru ışır, görünür,
Bilgisi, Allah bilgisidir; kendine bakma hiç; onu tanı, onu bil,
Boyuna onu gör, başkasını değil: onu gör de Allah'ya doğru yol al,
Şeyhini o arılıkla bilirsen, perdeler kalkar, Allah'yı da bilirsin,
Allah bilgisi mukadder olur sana; karanlıklar kalkar; baştan başa her yan nur olur,
Allah sırları, pek büyük ve kudretlidir; halk da o sırları yüklenmiştir,
O sırlardan biri, iyice dinle, şudur; dinle de keşfin, anlayışın, bu yüzden yenilensin,

XXXVI
«Gerçekten de biz, emâneti göklere, yeryüzüne, dağlara arzettik;
onu yüklenmekten çekindiler; ondan korktular; İnsan yüklendi o emâneti;
gerçekten de pek zâlimdi, insan, pek bilgisiz» âyet-i kerîmesinin tefsiri,

Allah'nın Kur'ân'da bildirdiği, insanın, bilgisizliği dolayısıyla yüklendiği o emânet,
Bil ki Allah buyruğudur; kim o buyruğu kabul ederse yücedir Mühimsemeyip bırakansa, pek bilgisiz kalır; şeytanlar gibi aşağılıklara yönelir - gider,
Hak, Âdem'i, dilediğini yapar, her işte güçlü yarattı, İnsan, düzgünlüğe, iyiliğe de gidebililir, kötülüğe de eş olabilir,
İyiyi de, kötüyü de yapmaya gücü yettiğindendir ki buyruklar ona verildi, Cansız olsun, bitki, yahut hayvan olsun, insandan başka bir yaratığın buna gücü yoktur,
Yeryüzünden, gökten, güneşten tut da Ay'a, burçlara, Zühre yıldızına dek, Herşeyin herbirini Allah bir işe koştu; insandan başka hiç biri, dilediğini yapamaz, hiçbirinin irâdesi, ihtiyân yoktur,
İnsan, o emânete dikkat ederse, dîni de kendinde görür, dindarlığı da kendinde bulur,
Arş'ı, göğü de kendinde görür; hattâ Arş da nedir? Allah'mn ululuk nurunu seyreder,
Senin gönlün, adetâ bir aynadır; o tertemiz, o aparı ayna sende gizlenmiştir,
İyiyi de onda görürsün, kötüyü de; sonra da dilediğini canla - gönülle kabullenirsin,
O suretler, gönülden gitmez; adetâ halıdaki nakışlar gibi gönüldedir,
Peki, öyleyse neden başkasına muhtaç olursun? Nerde olursan ol, o, seninledir, sendedir,
Şeyh de Şemseddîn'in aşkında böyleydi işte; Şeyh, o aşkı gece - gündüz izhâr eder - dururdu,

XXXVII
Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ'nın, Tebrîzli Şemseddîn'den sonra,
Allah anılışını ululasın, Konya'lı Kuyumcu Salâhaddîn'i seçmesi,

Şeyh bu coşkunluk âlemindeyken mürîdlerinden biri, onun yakınlığına erişti; yakınlık atına bindi,
Binicilik de ne, beylik de ne? Padişah oldu, konağa da hâkim kesildi, yola da,
Yol alanlar, onun yüzünden azık elde ettiler; konaklayanlar, ondan ihsanlara eriştiler,
Allahya ulaşmada güçlü bir olgunluk elde etti o; bakışı, taşa bile feyiz verir oldu,
O, yedi göğün de, yedi yerin de kutlusuydu; lâkabı da padişah Salâhaddîn'di,
Güneşin nuru bile yüzünden utandı onun; onu gören herkes, gönül ehli oldu,
Hat sahibi Şeyh, onu gördü, Abdal bölüğünden onu seçti,
Yüzünü ona tuttu, herkesi bıraktı; ondan başkasıyla görüşüp konuşmayı yanlış saydı,
Şemseddîn diyordum ya dedi; ne diye uyuduk biz? Geldi işte gene,
Elbisesini değiştirdi de yüzünü göstermek, salma - salına yürümek için gene geldi,
Tastan içtiğin şarap, tas gittiyse de gene o şarap değil mi?
Tas da, kâse de kadehe benzer; er, şarabı tanıyan, bilen kişidir,
O, şaraptan mahrum kalmaz o rahmete ulaşmış kişi,
Ama beden kadehlerine bakan, onları gören kişinin kör gönlü, can şarabını içemez,
A bilgin, bu sözün sonu - kıyısı yoktur; sen Mevlânâ'nın ne dediğini açıkla,
Dostlara sevgiyle dedi ki: Benim dünyâda kimseden pervam yok,
Sizinle de işim yok; hepiniz Salâhaddîn'in çevresinde toplanın,
Başımda şeyhlik sevdası yok benim; hiçbir kuş, benimle beraber uçamaz,
Kendi âlemimde hoşum, kimseyi istemiyorum ben; bana yönelen, sinek gibi zahmet verir bana,
Bundan böyle hepiniz de onun yanına vann; hepiniz de canla başla onunla buluşmaya çalışın,
Böylece de hepiniz doğru yola girin, yürüyün, arpa bile olsanız buğdaydan iyi bir hâle gelin,
Buğday da nedir ki? inci olun; ondan uzaksınız ama, onun bakışına erişin, onun sayesinde bakış sahibi olmaya savaşın,
O, halka yönelir, salınarak yürürken cilveler eder,
Anlayışlı kişilerseniz hepiniz de Allah'a şükürler edin,
Şükürlerde bulunun ki size acıdı da baktı; seher yeli gibi size esti,
Böyle bir defineyi bulan zengindir: bundan mahrum kalansa kör olarak kalakaldı; aşağılık kişidir o,
Dostlara teveccühü pek büyüktür onun; onları, iyi işlerde bulunanlara katmak ister,
Gece-gündüz, bütün gayretiyle bu iştedir o; eyvanlar olsun inkâra düşen kişiye,
Böyle bir padişah, sizi arayıp istemekte; ama ne çâre ki hırs, hevâ ve hevese düşkünlük üst olmuş size,
Hırsa, hevâ ve hevese uymak, Allah perdesidir; siz de bizim gibi hırsı, hevesi boşlayın,
Sapıklık ehli, koyu küfür ehli değilseniz, o güzelim yüze bakın,
Melekseniz, onun önünde yere baş koyun,; yoksa şeytansanız, onda şüpheniz var demektir,
Güneş gibi onun nuru ortada apaçık; kimde gönül varsa, ona delidîvânedir,
Ama münafık olan, iki yüzlü olan, o defineden yanm habbe bile elde edemez,

XXXVIII
Allah, yüce sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ'nın Veled'e
lûtufları vardı da bu yüzden boyuna onu, erenleri ululamaya yöneltirdi,

Sonra Mevlânâ, Veled'i çağırdı da, duy ve anla dedi; çünkü sen bilginsin,
Veled, baş eğdi de, bu kuldan ne istiyorsun dedi; maksadın ne, söyle,
Mevlânâ, Salâhaddîn'in yüzüne bak dedi; ne zâttır o Allah sırlarım gören padişah, bir gör hele,
Can âleminin, kendisine uyulacak kişisidir o; mekânsızlık mülkünün sahibidir o,

Evet dedim; ama onu her aşağılık kişi göremez ki; onu, ancak senin gibisi görür,
Bana, Şemseddîn, o atsız, eğersiz padişah budur dedi,
Ben, de böyle görüyorum dedim; ondan başka can denizi görmüyorum,
Canla - gönülle onun kuluyum; onun kadehiyle sarhoşum, kendimden geçmişim,
Bana ne buyurursan onu yaparım; padişahım, canla itaat etmişim sana,
1340, Dedi ki; Bundan böyle Salâhaddîn'e, o dosdoğru padişahlar padişahına uy,
Bakışı, sana düşerse, kimyadır; ululuk ıssı Allah'nın rahmetidir,
Denizi, katreyi inci hâline getirir; eritti mi, toprağı bile altın eder,
Porsumuş gönlü diriltir; sana tertemiz, ebedî bir can bağışlar,
Seni ölümden, yok olmaktan kurtarır; ebedîlik saltanattım tahtına oturtur seni,
Sır bilgilerine bilgin eder seni; bütün sırlar, ondan belirir,
Yeryüzüysen, seni gök hâline kor; can gibi mekânsızlık yönüne ulaştırır seni,
Bunu kabul ettim dedim; Salâhaddîn'e kul - köle olayım,
Ayağının tozunu gözüme çekeyim de o Allah nuruyla gerçek görüşe erişeyim,
Gerçeklikle, niyaz ederek ona yüz tuttum: aşkla, niyaz ederek ona kul oldum,
1350, Beni görünce baktı, beni, iki dünyâda da kendine kul olmuş gördü,
Sarhoş oldum ama üzümden yapılmış şarapla değil; canım da nura garkoldu, cismim de,
Adamı yok eden garkoluş değildi bu; öylesine bir olgunluk veriyordu ki onun üstünde bir olgunluk olamaz,
Canım bir katreydi, derya kesildi; gönlüm, aşağılık âlemden yücelere ağdı,
O anda düşündüklerim, gözümün önüne geldi; salt ruh, bir beden gibi şekle büründü,
Peygamberler, başı, elleri, ayaklan olan insan şeklinde, o anda gözümün önünde belirdi,
Herbiri, dille, işaretle, uyanık olarak sırlara ait sözler söyledi,
Başkalarıysa adetâ uykudaydılar; sanırını ki bundan azacık birşeyi; onu da serap gibi görebildiler,

XXXIX
Erenlerin gözlerinin açılmasının belirtisi şudur: Gaybe ait şeyleri sır gözüyle görürler, sır kulağıyla sözler duyarlar, Hani cisim ehlinin rüyada şehirler, bağlar - bahçeler, çeşit- çeşit insanlar gördükleri gibi erenler de uyanıkken rüya görürler; Meryem'in Cebrail'i bir genç kılığında, esenlik ona, Lût'un, melekleri delikanlılar şeklinde gördüğü gibi; böylece hepsi de çeşitli suretlerde gayb âlemine ait şeyler görmüşlerdir,

Çocuk rüyada ekmek görür, çünkü dünyadan dileği odur,
Dinle din olanların hepsi de uyanıkken rüya görürler,
1360, Uyanıkken hatırına gelen şeydir rüyada, sana görünen,
Senin aksine, gönül ehli de Yaratan'ın yolunda rüyalar görür,
Kervan, binek, azık olmaksızın göz yumup açacak kadar bir zaman içinde
Damaşk'a, Hicaz'a giderler,
Seninle oturmuşlardır, iki gözleri de açıktır; ama Rey gibi, Ebhaz gibi şehirler görürler,
Dağ, ova, gemi, deniz, güneş, Ay, yıldızlar, yer, gök,
Hepsini, geçmiş peygamberleri, bunun gibi yüzlerce göğü seyrederler,
Cebrail de kendini Meryem'e bir delikanlı şeklinde göstermedi mi?
Meryem onu görünce kaçtı; örtülü, ırz ehli bir kızdı, ondan pek korktu,
Cebrail Meryem'e, benden korkma dedi; meleğim ben, beni tanı,
Allah, sana üfurmemi, yeniden üfiirerek ruh bağışlamamı emretti bana,
1370, Korkup kaçma; Mesih'e yüklü olacaksın; bunun üzerine Meryem, peki dedi, kerem et, üfle,
Cebrail, hemencecik ona üfürdü; Meryem de bu soluktan yüklü oldu,
Dokuz ay sonra o çocuğu doğurdu; onu beşiğe koydu,
Bütün akrabası başına toplandı; kız oğlan kızdın, kullukta bulunurdun, Hakk'ı arardın dediler;
Senden bu eşi görülmemiş kötü iş nasıl meydana geldi? Adın - sanın halk arasında iyiydi,
Başımız yüceydi, alçaldı şimdi; söylemez misin, bu ne iştir?
İşaret etti de, bu çocuğa sorun; Allah'dan korkuyorsanız kötü söylemeyin demek istedi,
Hepsi de, yeni doğmuş bir çocuk bu; ona ne soralım dediler;
Bu yaptığın ne biçim düzen'? Bizim başımıza, sakalımıza gülüyorsun demek,
İçlerinden biri, akıllılardandı; gönlünde gerçeklik, temizlik nuru belirdi de
1380, Bu hâli çocuktan sordu; o da hemencecik bir güzelce söze geldi,
Isa beşikte o topluma dedi ki: Ben sıfatlar bakımından Musa gibiyim,
Varlığım, babasız meydana geldi, ruhtan var oldum; Hûd'un,
Lût'un, Nuh'un özüyüm - özetiyim ben,
Bir yönden Adem'e benzerim; her yönden de o soluğu taşımaktayım,
Öyjesine bir kulum ki iki dünyâda da Allah beni kılavuz etti, padişah etti,
Bana hem kitap verdi, hem kendine has bir kul etti; böylece de her gama, her
derde deva vermemi sağladı,
Bana, hem kulluk etmeden peygamberlik verdi, hem Âdem gibi ululuk ihsan etti,
Anadan doğma sağır, benim \iizumden duyar, işitir; kör, gören iki göze kavuşur,
Çolağın eli açılır; belâya uğramış, iyileşir; sihhatli kişiden daha iyi bir surette her yana yürür - gider,
Soluğumla ölüleri diriltirim; baş çekenleri canla - gönülle kul -köle ederim,
1390, Hükmedersem toprak altın olur; kırık taşlar altın kesilir,
Periyi, şeytanı melek ederim; onları nur denizine kaparım,
Kara topraktan uçar kuş belirtirim de insanlar da buna şaşakalırlar, cinler de[41]
Mucizelerime son yoktur; sözüm, nakil, rivayet değildir,
Ben, aranızda Allah ruhuyum; ey arayanlar, sizin bezentinizim ben,
Âlemde Kelîm'in sırrıyım ben; her peygamber nasıl benim hâllerime, sırlarıma erecek?
Benim babam, ustam, hocam, Allah nurudur; aslında doğru yola yönelmem, onun delâletiyledir,
Size rahmet olarak geldim; itaat edin bana; sizi devlete eriştirmeye kefilim; uyun bana,
Bâkıy olan benim; sizin ömrünüzse geçer-gider; nefsin dileğince koşan kâfirdir; cinayet işler,
Ben soluğumla canları diriltirim; kâseler, kadehler sunar, onları suya kandırırım,
1400, Çağımda Bengisuyum ben; gönül bahçelerinizde akar giderim,
Neliksiz - niteliksiz Allah'nın tercemâmyım; başka gözle bakma bana,

Sözüm, onun sözüdür, kulağını aç; dosttan ayrı değilim, iki görme,
Ölmüş doğan ses verirse o ses, diri kişidendir; doğandan değil ölünün sesi mi çıkar, öter mi ölü kuş ?
A beyim, o ses, o ötüş, bil ki avcının sesidir; avcının ötüşü,
Öter ki kuş gelsin, bu ölü kuşun yanına konsun da onu kapıp avlasın,
Bu düzenle kuşcağızlar tutar; Hak da halkı behâneyle böyle avlar,
Erenler, ölümlerinden önce ölmüşlerdir; ne onları kimsenin kabul etmesine aldırış ederler, ne reddetmesine,
Hak, onlardan seslenir; ölümsüzdür Hak, halkın ona yönelmesini diler,
Çünkü halk, kendi cinsini görünce kaçmaz, onu bırakmaz; tez uzlaşır onunla,
1410, Dudunun söz bellemesi de bu çeşittir; erenlerin sözleri Hak'lardır,
Duducuğun önüne bir ayna korlar da onu öyle söze alıştırırlar,
Aynanın ardında bir akıllı gizlenir; ona, uzaktan güzelim sözler söyler,
Dudu, aynada kendini görür; aksini yeşil renkli, güzel yüzlü bir dudu sanır,
Duducuk, o sözleri işitince onun gibi söz söylemeye başlar,
Çünkü o, kolaycacık kendi cinsini görür, ona yönelir, zarardan hiç korkmaz,
Ürkmeden ondan sözler beller; o sözle mum gibi ışır, ısıtır,
Ama aynada kendini görmese on yüz tutmaz; elbette kaçar,
Allah, peygamberlere, bu yolla sırları, halka duyulsun diye vahyetmededir,
Böyle olmasaydı, o sırrın yüzbinde biri bile halka ulaşmazdı,
1420, Bundan başka bir tarzda olsaydı insan, o şekerlerden hiç mi, hiç tadamazdı,

XL

«Ölmeden önce ölün» dendiği gibi Allah eri, ölümden önce ölmüştür, varlığı kalmamıştır, Allah varlığına bürünmüştür de bu yüzden o ne söylerse sözü, Hakk'ın sözü olmuştur, Hani «Kulumu sevdim mi, onun kulağı, sözü, dili olurum; benimle duyar, benimle görür, benimle söyler, benimle yürür,,,» buyurulmuştur, «Attığın zaman sen atmadın, Allah attı» âyetinin tefsîrî

Mustafâ, hadîsinde, diri ve sevgi bağışlayıcı Allah dilinden şöyle buyurmuştur:
Allah demiştir, ben der, bir kulumu sevdim de manen onunla oldum mu,
Gözü, kulağı, dili, eli olurum onun gerçekten de; bil ki
Onun gözü, benimle görür; gönlü benim yüzümden Tûrusînâ'ya döner,
Kulağı, ruh aleminde de, beden âleminde de, tümden benden duyar, işitir,
Dili benden söyler; ayağı, her yana benimle yürür, koşar,
Eli, benimle tutar; iki âlemde de ondan uzak olmam ben,
Bütün parça - buçukları benimle, kudretimle dolar; tıpkı bedenin canla dolduğu gibi,
Dünyâda benim zâtımın mazharı olur; açık - gizli, ondan cilvelenirim ben, ondan görünürüm,
1430, Onu canla - başla dileyen, iki âlemde de beni aramaktadır,
Bilgisizlikle ona karşı duran, bil ki bana karşı durmaktadır; gerçeğe, gerçekliğe ehil değildir o,
Bahanedir o, maksat, tümden biziz, görene karşı aydın gün gibi ortadayız biz,
Beni isteyen, onu arar; o ne derse, bizim sözümüzdür,
Kur'ân, Ahmed'in dilinden söylenmedi mi? Ama şüphe yok ki Ahmed'in Rabbindendi,
Kim Kur'ân'ı Muhammed söyledi derse, bil ki açık-gizli, kâfirdir o kişi,
Bilgisizliğinden Kur'ân'ı Mustafa söyledi, onun sözüdür Kur'ân diyen kişi, köpektir,
Bu çeşit söz, gerçekten küfürdür; kim böyle bir söz söylerse, o solukta kâfirler bölüğüne karışır,
Meğer ki yeniden Müslüman olsun, hemencecik tekrar îmâna gelsin,
Allah erinin ne kendiliğinden bir hareketi vardır, ne kendiliğinden bir sözü; onun hareketi de, sözü de hâl yönündedir,
1440, Allah, Ahmed-i Muhtâr'a, «Sen atmadın» dedi, o vakit o işi işleyen bendim,
Sen elimde bir âlettin sanki; hattâ sen yoksun, ben varım,
Senin işin de tümden benimdir, sözün de; senin sözün ok gibidir, benim yayımdan fırlayan ok,
Senden, gerçekten de benim zâtım görünün ben suyum sanki, sense sahasın[44],
Bu işte benden başkası yok; sen öldün de sonra benimle dirildin,
Seni gören, benim zâtımı görmüştür; gözü, benim yüzümden başkasını görmemiştir,
Ben tekim; iki gören, ikiliğe düşen, kavuşmaktan kalmış, ayrılığa batmıştır,
İkinin-ikincisini görmek, kâfirliktir, kâfir görüşüdür bu; temiz kişi, birden başka birşey görmez,
Gene erenler başbuğu, yeryüzü kutbu padişah Salâhaddîn'i anlatmaya döndüm,

XLI

Allah yüce sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ'nın, Allah azîz ruhunu kutlasın, Kuyumcu Salâhaddîn'le sükûn bulması ve Allah antlısını ululasın, Tebriz'li Şemseddîn'i aramaktan vazgeçmesi, mürîdlerin de, her ikisinin sohbetinden can gıdâlarıyla dolu faydalar elde etmeleri; bâzılarınınsa Mevlânâ Şemseddîn hakkında olduğu gibi hasede düşmeleri, düşmanlığa girişmeleri

Şeyh'in coşkunluğu, onunla yatıştı; bütün o zahmet, dedi kodu, esenliğe dönüştü,
1450, Çünkü Salâhaddîn'in irşadı bir başka çeşitti; ihsanı, keremi, herkesten de fazlaydı,
Erenlerden, yıllarca elde edemediğini insan, ondan bir solukta elde ederdi,
Dudaksız - damaksız sırlar söyler, can incisini sözsüz delerdi,
Halka öyle faydalar eriştirirdi ki kulak, o harfleri, o sesi işitmemişti,
Sözü, içten ve gönüllere söylerdi; melek gibi onun sözü de sudan topraktan arıydı,
Gönüllere, canlara akardı; Hak gibi her ruhun canıydı o,
Pişkin bir mürşitti o olgun er; işi de olgundu, dili de, sözü de olgun,
Çağında tek padişahdı; ne mutlu o kişiye ki onun yüzünü gördü,
Şeyh, Allah haslarının hası Tebriz'li Şemseddîn'le olduğu gibi onunla görüşüp konuşmaya koyuldu,
Sütle şeker gibi karıldılar; ikisinin mâdeni de, birbirinden altına döndü,
1460, Şeyh'in bakışı, lütfü hep onaydı; ondan başkası, kendisince hiçbir şey değildi,
Ondan başkasıyla oturmamakta, ondan başkasına bakmamakta, gözünü onun yüzünden ayırmamaktaydı,
Gene münkirlere bir feryattır, düştü; gene bozguncular, birbirlerine girdiler,
Gene haset coştu - köpürdü; çünkü nefis isteğine dolup boğulmuşlardı; bedene bağlıydılar,

Birbirlerine, birinden kurtulduk ama diyorlardı; dikkat edersek görürüz ki gene tuzaktayız,
Bu gelen, öncekinden de beter; önceki nurdu, buysa kıvılcım,
Onun üstünlüğü vardı, bilgisi vardı, söz söyleyişi, yazı yazışı vardı; hem söylerdi; hem anlatırdı,
Ama bundan önce de padişahımızın bilgisi, arılığı yok muydu ki?
Yazık değil mi ki Şeyh, kendinden daha aşağı kişileri aramakta; neden oluyor bu; yazık değil mi ki?
Ama keski gene o önceki, şeyhimize yoldaş, solukdaş olsaydı,
1470, O Konyalı değildi, Tebriz'liydi; canlara can katardı o: kan dökücü değildi,
Hepimiz de bu adamı biliyoruz; hepimiz de aynı şehirdeniz, aynı sofraya durmadayız,
Küçük, sanki tuttu da bize karşı büyüdü; yüceldiyse bile gene neyse o,
Ne yazı yazmayı bilir, ne bilgisi var, ne söz söylemesi, bize üstünlüğü de yok,
Tümden halktan o, bayağı bir bilgisiz, yanında iyi de aynı, kötü de,
Boyuna dükkânda kuyumculuk eder-dururdu; bütün komşuları, ondan rahatsız olurlardı,
Fâtiha'yı bile doğru okuyamaz; ona birisi birşey sorsa durur - kalır, cevap veremez,
Allah katından bilgi elde eden, kendisine soluktan soluğa Allah tarafindan ders verilen,
Böylesine nur kaynağı olan, yüzüne cennetin de, hurinin de gıpta ettiği kişiyle,
Böylesine Allah mazharı olan, gönlü, Allah nazargâhı kesilen,
1480,Allah lûtfuna,Allah nazarına ermiş,bedeni de, cam da o nazarla tümden nur kesilen kişiyle,
Soluğundan İsa soluğu gelen, denizinden nur dalgaları coşup köpüren,
Nuruyla ölmüş gönlü dirilen, feyziyle aşağılık kul, padişah olan kişiyle bu adam,
nasıl solukdaş olabilir ?
Münkir olanlar, ezelden beri kör, sağır bulunanlar,
Anlatılması gerekmeyen yüzlerce sözler söylemeye, yakışmayan yüzlerce işlere
girişmeye başladılar,
O bilgisiz, o aşağılık toplum, hamlıklarından, Allah hasının hasına, bayağı dediler,
Allah azizini hor gördüler; o gönüle, o cana balçık adım taktılar,
Kendi hamlıklarından ona noksan gözle baktılar; canın canını beden saydılar,
Kendileri gibi onu şer işlere dalmış gördüler; meleğe insan adını verdiler,
Nifakla, kinle, edepsizce, yüzüne karşı da, ardından da şöyle - böyle sözler ettiler,
1490, Aptallıktan, böyle seçilmiş bir padişaha, Şeytan'm Allah'ya isyanı gibi isyan ettiler,
İlim mâdenine, her ehil olmayan eşek, bilgisizliğinin son derecede oluşu yüzünden
ehliyetsiz dedi,
O pis topluluk, bunu bilemedi; çünkü deyip işitmek, yola perdedir,
Akılsızlık yüzünden girişilen dedi - kodu, gerçek sözlere perde olur; bu
perdeyle örtülen, akılsızlık yüzünden o sözleri anlayamaz; aklım başına al,
Anladım demek, varlığa bürünmek, yola perdedir; gönül bilgileri, hayranlıkta gizlidir,
Akıl, kulak, o yola engeldir; bu ikisinden, baştaki akılla, baştaki kulaktan geçtin mi, birliğe, bir Allah'mn sırrına
ulaşırsın,
Baş kulağından geç de sırrı duy; bu beden ayağını bırak da yol al,
O yolculukta başın değeri yoktur; öylesine kapıyı, başsız - ayaksız ara,
Bu, baş değil, külahtır baş belasıdır; iki gözünü de aç; bu yoldaki baş gizlidir, kendine gel,
Dünyâyı evirip çevirenin isteği beyindir, özdür, gönüldür; eşeklikle deriyi mâbud edinme,
1500, Dış bezenti, gerçekten de tümden deridir; öze, içe gir, orda yürü de dostun yüzünü gör,
Görüşü olmayan bir bölük bilgisizin, bu toplumdan hiçbir haberi yok,
Asıl bilgin kişilerin onlar olduğundan, kaynak gibi aşkla coşup kaynadıklarından habersizler,
Oysa ki göğün de üstünde, meleklerle eş - dost olanlar onlar; Ay gibi, güneş gibi nur saçanlar onlar,
Her seher, tâ akşama dek aşk sarhoşları, gecesiz - gündüzsüz şarap içiyorlar,
Bilgileri yokluk dünyâsından gelmede; Adem'in okuduğu kitaptan,
Onlar, bütün adları tümden bilirler; adlardan da adların sahibine gider - ulaşırlar,
Herşeyin aslını tamâmiyle görmüşlerdir; bu yüzden de herbirine bir ad takmışlardır,
Sen bir adı bilirsin de bu adla o yana yürür - durursun,
Ama atın adıyla yol alan bir kimseyi gördün mü; parasız - pulsuz birşey satın alanı duydun mu?
1510, Hiç gördün mü ki ekmeğin adıyla âlemde birinin karnı doymuş?
Onların bilgilerim dil yönünden arama; onlar, dilsiz bilgi anlatırlar,
Halkın bilgisiyle ancak o bilginin sesi; o bilgiye, o ilme karşı bu, ancak sümük,
Özden doğan bilgi, erlerin bilgisi; eğreti, bağlama bilgiyse şu soğuk kişilerin malı,
Erlerin bilgisi, akan su gibidir; o su, akla da, gönle de dirilik bağışlar,
Bilgi, hikmet, onların canlarından coşar; gönülleri, kadehsiz şarap içer,
Halkın bilgisi bayattır, kurumuş, kadit olmuştur; erlerin bilgisi, terü tazedir, yepyenidir,
Bu halkın bilgisi, çalışılarak elde edilen bilgidir; o toplumun bılgisiyse sebepsiz meydana gelir,
Erlerin bilgileri, Allah ihsanıdır, çalışıp elde edilmiş değil; onlar, atsız olarak herkesi, daha fazla geçmişlerdir, herkesin
önündedir onlar,
Dudaksız, ağızsız lokmalar yerler; o çağın dirileridir onlar, solukla diri değil,
1520, Onlar, insan elbisesinde Allah nurlarıdır; seher gibi gece karanlıklarından baş göstermişlerdir,
Bedenleri geceye benzer ama Rabb'ın cilvesiyle gecenin ta kendisi, gündüz olmuş - gitmiştir,
Kimya, aşağılık bakıra sürüldü mü bakır, o sayede hâlis altın olur,
Bedenler de o bağışla değişir; göz, bir görmeye başlar, şaşı olmaz,
Şaşı, biri iki gördü ama şaşılık gitti mi, bir, yüz gösterir,
Bir gören, tek bir er olur; boyuna da birlikte yürüyüp gider,
Onun tertemiz gönlünde sayı kalmaz; kıblesi, artık bir Allah'dan başkası değildir,
O erlerin hepsi de peygamberlerden mirasa konmuşlardır; her yolun dosdoğru giden kılavuzu kesilmişlerdir,
Zâtı peygamberlerin mirasçıları onlardır; söz yoluyla nur saçarlar onlar,
Bilgileri gönüllere nur bağışlar; gerçekten uzak olan kişi, onların sözleriyle
yakınlığı bulur,
1530, Onların tapısına gelenler, Allah sıfatıyla bezenirler,
Onlar, canlara elbise giydirirler; onlara tertemiz içki içirirler,
Onlar, erlerin bilgilerim adam - akıllı bilirler; Allah buyruğundan baş çevirmezler,
Herbiri delildir, burhandır da seni, bilgisizlikten, varlıktan - benlikten kurtarır,
O varlıktan - benlikten ki yola perdedir; hâlin, onun yüzünden soluktan soluğa perperîşandır,
Her solukta taşlanmış şeytan gibi seni cennetten alır, cehenneme doğru sürer - gider,

Sana musallat olan bu çeşit düşman yüzünden, yücelikten aşağılığa düşersin,
Balçığın, Elest ahdından daha da önce karılmadan can suyun tertemizdi;
Onun sitemleri yüzünden pislendi; hâlis altının demir oldu, bakır kesildi,
O toplum, seni bundan, o köpek suratlıdan kurtarır; tezce, hem de bir zarara uğratmadan onun tapısına götürür,
1540, Kendisi gibi seni de padişah eder, uyulacak kişi yapar, âlemde seni bilgin bir hâle getirir, kılavuz eder,
Seni, kötülük durağında bırakmaz; hoş bir surette, gerçeklik durağına oturtur,
Yeter artık, bu sözden dön, erenlerin övüş incisini delmekten vazgeç,
O mürîdlerin inkârlarını anlat; o cansız bölüğün hâllerini bildir,
Nasıl olmayacak şeyler söylediler, geceleri dertten - elemden nasıl uyuyorlardı; onu anlat,
Diyorlardı ki: Ne şaşılacak şey, neden, kendisi gibi bil bilgin gelmediği hâlde Mevlânâ,
Gece - gündüz ona karşı eğilmede ? Dînin ileri gidenleri bile onu ulularken,
Neleri varsa, altın, gümüş, güzel elbise, hepsini ona bağışlarlarken,
Salâhaddîn'in bundan önce yeri, kapı dibi olduğu hâlde bugün erler arasında üst olmuş, bize karşı övünmede ?
Nasıl olur bu ki şimdi biz ona şeyh diyelim, yahut onu Şeyh'ten de üstün tutalım ?
1550, Böylesine utanılacak birşey; adetâ ateş; nasıl bu ateşi seçelim de canımız, bedendeyken geçip o ateşe atılalım ?
Bu çeşit çirkin, kaba sözlerle ona sövüyorlar, bu sözleri, kimi yüzüne karşı, kimi ardından söyleyip duruyorlardı,
Hepsi de şu karâra varmıştı: Değil mi ki diyorlardı, murat atından eğer düştü,
Başımızla oynayalım, onu diri koymayalım; çünkü onun yüzünden canımız yaralı, gönlümüz hasta,
Hepsi de adetâ bir yerde toplanmıştı; bundan başka verilecek bir karârımız yok demişlerdi,
Onu ortadan kaldıralım; o padişahın aşkına yeni baştan girişelim,
Hepsi de bu hususta andiçti; kim bu anttan dönerse dediler, dinsiz olsun,
Bir mürîd, onları bu kararlarım duydu; gizlice bildirdi;
O solukta hemen Mevlânâ'mn yanına vardı; bu işleri ona anlattı,
Hepsi de Salâhaddîn'e kastettiler, filan yerde onu öldürmek istiyorlar;
1560, Kinle onu öldürdükten sonra da toprağa gömüp gizleyecekler dedi,
Bu haber, Salâhaddîn'e, o her yol bilenin gözünün ışığı, mumu olana erişince,
Bir hoşça güldü de dedi ki,: O körler, yol yitirdiklerinden imansız oldular,
Şu kadarcık bile Hak'tan haberleri yok ki onun emri olmadıkça bir çöp bile kımıldamaz,
Bir saman çöpü bile ululuk ıssı Allah'nm emriyle oynarsa bir dağ, onun emri olmadıkça nerdeıı oynayacak?
Kimin gücü vardır beni öldürmeye; yahut da toprağa karmaya, kanıma bulamaya?
Değil mi ki Allah beni görüp gözetmede; bedenimi de, canımı da korumada;
Dünyâda hor - hakıyrim ama güneş gibi de nurların ta kendisiyim,
Bedenim, görünüşte küçüktür ama gönlümden doğan katreler, deniz olmakta,
Özüm, bademin içinde gizlenmiş, bademin kabuğuysa onlara tuzak kesilmekte,
1570, Allah beni ne yüzden gizledi? Canımı canana eş etti de ondan,
Padişahım beni sarayın içine çağırdıktan sonra ne diye sarayın kapısında durayım, orda bekliyeyim?
Ben de padişah gibi herkesten gizleneyim gitsin; gizli olmayan kişi kapıcıdır,
Beni herkes bilseydi, hakkımda nerden bu çeşit işlere girişirlerdi ?
Nerden bana karşı bu çeşit kötü düşüncelere kapılırlar, kendilerini böyle birşeye atıp da kırar geçirirlerdi ?
Topluluk, eşekliğinden, bir olan Allah'nın haslar hasına çifte atmaya kalkışıyor,
Ama tümden merhametim, rahmetim ben; yoksa bir solukta, dünyâda tek bir kişiyi bile sağ bırakmam,
İşim, Allah işidir benim; böyle bir kişi nasıl olur da hor olur ?
Mevlânâ, beni yalnızca herkesten üstün tuttu da bu yüzden inciniyorlar,
Bilmiyorlar ki benim apaçık bir görünüşüm yok; ben ancak bir aynayım,
1580, O bende kendi yüzünü görüyor; ne diye kendini seçmesin?
O, kendi güzelim yüzüne âşık; bundan başka bir fikre düşmek, kötü birşey,
Bu, birliktir, buraya ikilik sığmaz; sen yok ol, çünkü buraya senlik sığmaz,
Sende varlık varken nasıl define olabilirsin ? Sende senlik varken, ikiliktir bu, birliğe nasıl erebilirsin ?
Son konak birliktir; o konağa erinceye dek hizmet etmeyi seç,

XLII

Yüce Allah, kullarına, Allah'ya tapanlar, yavaş - yavaş kendilerine tapmaktan kurtulsunlar diye ibâdeti emretmiştir, Netekim süt emen çocuklara anaları, her yemeği, alışsınlar diye parmakla tattırır, sonunda çocuklar sütten kesilirler; süt yerine ekmek, et, başka yemekler çocuklara gıda olur, Dünyâ ve dünyâdaki hoş şeyler süte benzer; Allah'ya itaat, Allah'yı tanımak ve hikmetse yemeklere benzer, Şu halde şu beş vakit namazı, insan yavaş - yavaş ona alışsın, dâimi namaza istîdat kazansın diye koymuşlardır, «Namazlarını daimî olarak kılarlar» denmiştir, Duruşları, dirilikleri, kuvvetleri, bu gıdadan olanlar, Allah ile var olmuşlardır; onlar asla ölmezler; ama şu namazda kalanlar, daimî namaz zevkini bulamamışlar, buna istîdad kazanamamışlardır; bu yüzden o yemek, onlara gıda olmamıştır; onlar dünyâ sütünü yeter bulmuşlardır; hâsılı onlar ölürler, yok olup giderler,

Allah, kendi varlığından tamamiyle ayrılman için kulluğu buyurmuştur,
Gönülden-candan, kendini o Allah'ya veresin; senden görünen de o olsun, sende gizli olan da,
O çocuğa, sütten kesilinceye dek azar-azar yemek vermezler, tattırmazlar mı ?
Azar-azar her yemekten tadar da böylece yemek yemeye alışır,
Sonunda memeden, sütten kesilir, ekmek yemeye yüz tutar,
1590, Her solukta çeşit - çeşit nimetler yer; ana sütü ona zehir gibi görünür,
Dünyada boyuna nimetlere dalar; süt emmek, ona kötü gelir artık,
İbâdet yemektir, dünyâ ise süt; dünyâ ehli de küçük çocuklara benzer,
Gece - gündüz dünyâyı yer dünyâ ehli; âhiret hûrilerindense, tümden haberleri yoktur,
Allah, beş vakit namazı da, böyle doğru yolu bulsunlar diye buyurmuştur,

İbâdetlerin tadını buldular mı, zincirlerle, bukağılarla dolu olan dünyâdan kurtulurlar,
Şu önüne ön olmayan yemekle dirilirler; boyuna Allah'yla hemdem olurlar,
İbâdetlerin sırrı, bil ki, şu zindana benzeyen dünyâdan kurtulman
Böylece tümden Allah'ya yüz tutmam, yokluk dünyâsına aldırış etmemeni sağlar,
İbâdetler, tümden O'na yüz çevirmen, buradan kurtulman, kendi varlığından boşalman, Hak'la dolman içindir,
Sende Allah aşkı oldu mu, bu çeşit batıp çıkmaktan baş çıkarır, kurtulursun,
Aşk yalımı perdeleri yakar; aşk, boyuna gönlü aydınlatır,
Aşksız kişi, ölü canlıdır; o yüzden de beden mezarında kalmıştır,
Beden canla diridir, cansa Allah'yla; porsumuş canı arama, kendine gel,
Canı diri olan, iki dünyâda da Allah eridir; sende Allah derdi varsa onu ara,
Aşk ateşi kılavuzdur, yol gösterir; aşk, bütün ışıkların üstündedir,
Kime, Allah aşkı eş - dost olursa, sonunda, Allah katında seçilmiş olur,
Aşk, Allah'ya kılavuzun olursa ulaşırsın; durup kalmazsın, kendine gel,
Sen, toprak içindeki gümüşe benzersin; kaynayıp coşmadıkça nasıl arınırsın, ?
Yahut da gönül, taşa benzer, aşksa güneşe: taşı lal yapan, güneş ışığıdır,
Aşk kimya gibidir: bedeninse bakıra benzer: her aşağılık bakır, kimya ile altın olur,
Gümüş, küreye girip erimedikçe nasıl olur da topraktan kurtulur: Kulluk etmeyen kişi, nasıl yakıp kavuran
cehennemden azad olur?
Zahirî ibâdet sende olmadıkça bâtın definesini elde etmen müyesser olmaz,
Öz, iç, kabuktan belirir; şu halde ey arayıp tarayan, asıl olan kulluktur,
Ceviz, önce özsüz bir kabuk değil midir ? Ama kim onu yetiştirirse kabuğun içi özleşir,
Bilgisizlikle bu kabuğu kıran, özü elde edemez; alçalır: kalakalır,
İç kabukla meydana gelir: kabuğa riâyette bulun da içe ulaş,
Cevizin içi kabukla gelişir, olgun bir hâle gelir, güzel bir ceviz olur,
Ondan sonra kabuktan ayrılırsa değeri, akıllı kişinin katında daha da arak olur,
Kuş yumurtaları da, ister kartal olsun, ister hümâ, ister ankaa, hep böyledir,
Olmadan, vakti gelmeden birisi, yumurtayı kırarsa, kuş meydana gelmez: kanat
çırpıp uçmaz,
Sen, öz hâline gelmedikçe, iç olmadıkça kabuğu bırakma; kabuk, değil mi ki
insanı dosta götürmede, onu elden koma,
Allah'mn herşeye gücü yeter; mihnetten, zahmetten rahmet belirtir,
Kullukta bulunmaksızın da sana yüce bir durak ihsan eder; kadından da aşağı olsan, seni er haline getirir,
O, varlığın mutlak olarak yaratıcısıdır; yokluktan, bir solukta yüzlerce âlem icâd eder,
En aşağılık kulu, Cemşîd yapar: aşağılık bir zerreyi Ay, güneş hâline getirir,
Cehennemi, buyruğuyla cennet eder ama eyvanlar olsun o kişiye ki onun
eteğini elinden salar,
Bu güç, bu kudret,Allah da vardır ama kerpiç olmadan ev yapılamaz;
yolu-yordamı böyle koymuştur,
Sana, kerpiç dökecek, evleri taşla, kerpiçle yapacak görüşü, anlayışı vermiştir,
Güç kuvvet de budur ama sen görmüyorsun; o yüzden de bu yolda ne eşeğin var, ne özengin,
Akılla bilgi evden de iyidir; akıl bağdır, bahçedir: evse meyva,
Sana ne etmek gerektiğini düşünecek akıl vermiştir: şu halde işleri ölçülü-düzenli yapman gerek,
Çeşit-çeşit evler, bağlar-bahçeler, köşkler, zevk için def, ney, tanbur,
Renk-renk yünden, ipekten yapılmış giyimler, havuç, hamurdan yapılmış ekmek ihsan etmiştir,
Bunların cinslerine ne sınır vardır, ne son; kalanını anlayışınla, aklınla senbil,
Bu bir katrecik bilginle, gücün - kuvvetinle, bir ve tek olan Allah'nm denize
benzer gücünü - kudretini anlaman gerek,
Ne kudrettir ki göğü direksiz dayaksız, «Ol» buyruğuyla muallakta tutar,
Şu yeryüzünü döşeme gibi yazmıştır; yer herşeyi anlar da gene de kendini ölü gibi gösterir,
Sevgi bağışlayan Allah'yı bilmeseydi Musa'nın buyruğuna nasıl ram olurdu '?
Nasıl Kaarûn'u bir lokma gibi yutardı; nasıl onun cinsinden olan yüzbinlerce lanetlenmişi yok ederdi?
Dağ, nasıl Davud'a uyardı: Nil, nasıl Musa'nın buyruğuyla kan olurdu ?
Yere, emânet olarak arpa verirsen, o eski arpaya karşılık yer, Yirmi misli taze arpa verir sana,
Başka tohumlar da ekersen, yerden aynı tohumları devşirirsin,
Böylece dört unsur da bilir, anlar; hepsi de Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih eder,
Göğün yüzlerce misli geniş olan Arş bile, o gücün karşısında Süha yıldızından aşağıdır,
Halkın duymadığı, işitmediği o âlemi ancak erenler, apaçık görürler,
O görülmemiş kudrete şaşar-kalırsın; her solukta, o kudreti anlamak için bir
beden kudreti dilersin,
Allah kudretim soluktan soluğa, her an görürsen, kendi kudretini yok sayarsın, yok görürsün,
Bunu anlarsan ona erersin; bedeni feda edersen cana kavuşursun,
Sende de birazcık kudret olmasaydı, bunca devlete nerden sâhib olurdun?
Onun değerinde ne verdin de karşılığında bu bağışa nail oldun?
Allah sana varlık verdi, yok olup yücelikten aşağılığa inmen için
Tez yok ol, kendini yok et; Allah'ya doğru koş, varlığında, benliğinde, donup kalma,
O, sana varlık vermeseydi, onun için yok olmana imkân olurmuydu? Söyle,
Sana akıl verdi ki deli - dîvâne olasın; O'nun için kendinden gecesin,
Düşünce verdi ki düşünceden kalasın; düşünceni ona feda et de ondan şarap iç,
Böylece Hak sana, yüceliğinde kadrin artsın diye kudretverdi,
Kulluğunla bir cennet meydana getiresin de yurdun, ölümsüzlük köşkü olsun diye,
İş işleyesin, ondan sonra da sayısız zevkedesin diye âlet ihsan etti,
Kalan ömrünü kullukla geçirmeye çalış; şarabı da, sakiyi de kullukta ara
Boyuna ibâdetle coş, kulluğa giriş, dudaksiz-damaksız aşk şarabım iç,
Hak sana oturmak gücünü, kendiliğinden bir ev kurup düzesin diye verdi,
O kudretle ululanmışsın sen; kulluk etmeden onun tapısına nerden, ne vakit erişeceksin ki?
Dünyâda birkaç gün diriyken kullukla kendini dünyâ tuzağından kurtar,
Dünyâda uğradığın darlık, sıkıntı, şunu bil ki tuzağın derdindendir,
Haydi, Allah'yı anarak, namaz kılarak, seher çağlarında ah ederek kendini cehennem
ateşinden kurtar,

Bu dünyâdan gitmedesin, yolcusun, ama bundan da gaflettesin; gönül sâhibineyse, apaydındır bu,
Bil ki bu dünyâ yemdir, tuzaktır; yemlerinin altında tuzak gizlidir,
Tuzakta olan yemi yemek, şüphe yok ki haramdır,
O yemi, gerçekten de atmayı buyurdu; öylesi yemi, hırsa düşüp de devşirmeye kalkışma,
1670, Kalkışma da kuş gibi tuzağına düşme o yemin; onun kadehindeki, öldürücü zehir değil mi ki?
Bu dünyânın hoşluğu yeme benzer; kim o yemi yerse cehenneme gider,
Yürü, altında tuzak olmayan yemi ye de muradına er,
O çeşit yemi de ibâdetle ara ki boğazın ecel kılıcından kurtulsun,
Bunun anlatılışına ne hat vardır, ne son,,, Sen, Salâhaddîn'in hikâyesini söyle,
O, bu haberi duyunca, o bilgisiz, o bayağı topluluğun fikirlerini anlayınca dedi ki:
Ben onları, baba gibi esirgeyiciyim; Allah'dan, Peygamberden bağışlanmalarını dilerim,
Düşman nefsin belâsından kurtulmalarım, işlerinin altın gibi iyi, hâlis bir hâle gelmesini isterim,
Sonunda dilerim ki hepsi de erenlerden olsun, Allah'ya dost, onunla bildik kesilsin,
Tuzağa benzeyen şu dünyâdan, yemi murada erişmeye engel olan tuzaktan kurtulsun,
1680, İnsanın anlayış aracı olan beş duygu, ona konuşmaya, o nazara ulaşmaya perdedir,
Bil ki zamanenin hoşluğu, tadı - tuzu, Rahmân'ın lûtftma engeldir,
Hak için hevâ ve hevesini terkedene, cennette en iyi yer ihsan edilir,
Bil ki can definesi, beden zahmetinin altında gizlidir; mâdenden, zahmete girmeden, eziyet çekmeden gümüş elde edilir mi hiç?
Orucun, namazın, haccın, zekâtın sırrı bunun içindir; yürü, yorulmanı arttıradur,
Ecrin, çekeceğin zahmet kadardır: ne kadar zahmet çekersen, o kadar define elde edersin,

XLIII

«Belânın en çetini peygamberleredir, sonra erenlere, ondan sonra da yakından yakına» hadîsini anlatış

En ağır, en çetin zahmet, peygamberleredir; ondan sonra ondan birazcık azı erenlere,
Ondan daha azıysa inananlara; yakınlığın değeri, zahmet kadarıncadır,
Bahtı kötü kişiyse dünya zevkini seçti de âhireti bıraktı - gitti,
Dünyânın hoşluğuna, rahatına, kavuşma adını taktı; kahraysa yücelik,
1690, Oysa ki rahat-huzur, rahmetten, eziyetten gelip erişen nesnedir ki insan, onun karşılığında, cennette defineye erişir,
O'ndan gelen rahat - huzur hoştur; hevâ ve hevesten gelen değil; bu, yokluktadır, öbürüyse varlık âleminden,
O seni melek gibi Arş'a çeker - götürür; buysa Şeytan gibi yeryüzüne,
Yeryüzü, cehennemler mâdenidir; Arş alanıysa konukların huzur ve rahat yer
Yeryüzü döşemesi engeldir, geçicidir; Arş'ta oturansa, anlam bakımından Allah'ya yaklaşmıştır,
Yeryüzünü bırakın da miracı isteyin, Arş sahibine doğru yücelin,
Sevgiliyi gören can, yücelmiştir; gizlilik âleminde, dilediğini arar,
Nefis karanlığı nura yaklaşır; o kişi, her göz yumup açtıkça nura ulaşır,
Nur, lütfeder de, seni ebedîliğe götürür; nefis karanlığıysa sonunda yokluğu, değersizliği nasib eder sana,
O, ölümü tatlılaştırır sana; buysa ölümü, zıpkın gibi acılaştırır, çirkin gösterir sana,
1700, O, her solukta seni İlliyyîn'e çeker; buysa Siccîne'e, yerin dibine çeker seni,
İki rahat da birbirine benzer ama sen ikisini de yakın, akraba sayma,
Senin aslın olan yakının, Allah rahmetidir; nefis yakınlığıy sa Allah laneti,
Geçer akçayla kalp para da sana bir görünür ama sarrafın katında bir değildir,
Hintliyle Türk'ün erlik suyu da birbirine benzer ama küçük de bunu bilir, büyük de;
Hepsi de bu sırrı, bu remzi bilir ki, her erlik suyu, başka çeşit bir çocuk meydana getirir;
O, Ay gibi bembeyaz bir çocuk belirtir; buysa çirkin, kötü ve simsiyah bir çocuk,
Bunun gibi, bülbülün yumurtasıyla yılanın yumurtası da birbirine benzer a dostum;
Ama bundan bülbül çıkar, öbüründen yılan; bu, gül gibidir, oysa tikene benzer,
Armutla elmanın çekirdeği de birbirine benzer; ama bağcı, bahçıvan, ikisini de aydın gün gibi tanır,
1710, Bilir ki bu, elma verecektir, öbürü armut; uyumuyorsan sen de farket,
Zevk, şehvet, gerçekten de ateşe mensuptur; böylesine düşmandan dostluk umma;
Hak erlerinin zevkıyse nura mensuptur; bu yüzden de mânuırluğun harâb olmasını kabul ederler,
Nur da ateşe benzer ama yol eri, bunu ayırdeder, bilir,
Bilir ki bu, yakar - yandırır, oysa yapar - düzüp koşar; nur seni alır, yüceltir; ateşse yabana atar, yok eder,
Nur, göz verir sana, ateşse kör eder seni; bu, güç - kuvvet bağışlar sana, oysa yakar - yitirir seni,
O, yüzlerce nimetle seni cennetin baş köşesine götürür; buysa perçeminden tutar da çeke - çeke cehennemin dibine atar,
Öğüdü bırak da aşkı arttırmaya bak; sen gene Salâhaddîn'in bahsine dön,
O tek din eri, kızdı da dedi ki: Bu pis topluluk, kininden,
Esirgeyişi, iyiliği isteyiş yerme düşmanlık ediyor, yolsuzluğa girişiyor,
1720, Ama elleri, kesin olarak bize erişemez; yerden atılan taş, göğe ulaşamaz,
Körlüklerinden erlere kastediyorlar ama gene körlüklerinden kılıcı kendilerine vuruyorlar,
Onların yarası, ancak fâni bedene erişir; erlerin açtığı yaraysa gizliden gizliye cana gelir, canı yaralar,
O yaradan, beden ölür - gider; bundansa gönül ve can, O yarayla mal gider, bu yarayla îman,

XLIV

Allah'yı bilen, tanıyan, ölümden korkmaz; çünkü Ölümden sonra, dünyâ yaşayışından daha hoş, daha tatlı, ölümsüz bir yaşayış olduğunu görmüştür, «Ellerinizi, ayaklarınızı caprazvâri kestireceğim ve hepinizi astıracağım» âyetinin tefsîri

Bu sebeple Firavun, kendi çağında, yüce Allah, kendisine yardım etmediğinden,
Büyücülerin, aşkla, yüzlerce gerçeklikle Musa'ya yüz tuttuklarını görünce,
Ben ferman etmeden dedi, ne yüzden inandınız ona?
Sizi kılıçla paramparça ederim; kasap gibi de kanaraya çekerim,
Ellerinizi, ayaklarınızı, bedenlerinizden ayırtırım; sizi zerre - zerre doğratırım,
Hepsi de, beden ölümü kolay birşey dedi; Hak, yâr olunca bedeni terketmek kolay,
Kötü olan kişi ölümden korkar; çünkü Hakk'a itaat etmemiştir, hâin olmuştur,
Hırsızlık eden, dıvar delen kişi şahneden korkar; her soluktan, korkusundan, şahne nerde diye sorar - durur,
Ama şahneden geliri olup onun hizmetinde bulunan, mevkie erişen, iş - güç sahibi olan kişi,
Ondan korkar mı hiç? Hattâ gönlünde gizlediklerini söylemek için onu canla arar,
Bizde de îman incisi var ki o, bedenden de daha iyi, candan da, iki cihandan da,
Beden, somnda bize kalmayacak, toprak olacak, başına toprak saçılacak,
Daha önce toprak olsa yatağımız, ne çıkar ki? Beden zahmeti, can zahmetine benzemez,
Canla îman, Allah'yla durur; Allah ebedîdir, onlar da ebedî,
Nefısse fânîdir, yok olur-gider; yokluktan var olmuştur, gene yokluğa erer,
Ondan kurtulmak, bahtlılık alâmetidir; o'ndan kaçan, Arş'a yönelir,
Şu iki - üç günlük dünyâ yaşayışı, aşk denizinden bir testi sudur ancak,
Bu testinin suyunu dök o denize; dök de Tebriz Pâdişâhı gibi terü taze bir hâle gel,
Tatlı yaşayan kişi, acı bir halde ölür; gülerek geçip giden, pek çok ağlar,
Acılar, sana tatlı oldu mu, sen, hem Husrev olursun, hem Şîrîn kesilirsin,
Suyla, tatlı, gülle tikene benzer; gül dosttur, tikense yılan,
Ama tiken de sence gül oldu mu, canın güle ulaşır - gider,
Eziyetler, zahmetler, sana rahat kesilir; rahat ve huzur, dâima dostun olur,
Rahata eriştin mi de boyuna neşelenirsin; sana zahmet gelse bile ona aldırış etmezsin
Tatlı da, acı da dünyâda bir olur sana; zahmet, sıkıntı kalmaz sence,
Bu yüzdendir ki Allah, dostlar, erenler hakkında, «Onlar, varlıklarının yok olmasından korkmazlar» dedi,

XLV

"Allah dostlarına, bilin ki, ne korku vardır,
ne de mahzun olurlar onlar» âyetinin tefsiri,

Onlar dedi, bana sığınmışlardır, her belâdan emindirler, hoş, sarhoş bir halde benimle buluşmuşlardır; o buluşmada yurt tutmuşlardır,
Ne mutlu o kişiye ki Hak, dostudur onun; canı sarhoştur, nurlara garkolmuştur,
Her solukta Allah'dan muradına erer; iki cihandan da öteye, yüceye adım atar,
Yeryüzünden, yedi gökten ötede, mekânsızlık âleminde, sevgiliye doğru yol alır - durur,
Öyle bir âlemdedir ki haddi yok; orda ne zıt var, ne - eşit var, ne de sayı,
Nelikten-nitelikten geç ki sevgili, neliksiz-niteliksizdir; nelikte nitelikte kalan, alçalmıştır,
Suret perdelerinden geçen kişinin bambaşka bir ululuğu, bir yüceliği vardır,
Dostu, kılavuzu Allah olanı serkeş nefes zebun edebilir mi?
Canla - gönülle Hakk'ı arayanı, Hak da o çeşit arar,
Hattâ o aşk arayışı, o aşk heyecanı, onda, Allah nuruna bürünmüş, o nurda mahvolmuştur,
iman yönünden bu sırrı anlarsan, bilirsin ki arayan da yoktur,
İki dünyâda da herşeyi bilen Allah'dan başka, ne apaçık arayan vardır, ne gizli arayan,
Onların adlarının sonucu şudur: Bir tek arayan vardır; herkesin arayışı, o üstün Allah'nın arayışının aksidir,
Bunu, gönülde, canda yazılı olduğu gibi anlatmaya, dille söylemeye kalkışsam,

XLVI

Allah ereni, anlam sırrını, olduğu gibi anlatsa, gösterse,
gökle yer kalmaz; çünkü onlar cansızdır, kar ve buz hükmündedir;
erenin sırnysa kıyamet güneşidir; doğup göründü mü,
cansızlar erirler, su olurlar, yok olur -giderler,
Netekim karanlık bir eve mum götürseler,
mumun ışığı, evin karanlığını bir lokma gibi yutar, yok eder - gider, Bunu anlatış

Gök de yıkılır-gider, yer de,, Can ikisini de bir lokma gibi yutar,
Hemencecik, soruya verilen cevap gibi, mesele kalmaz: bütün varlık yok olur,
Ne dil kalır, ne söz: ne suretler kalır, ne nakışlar, ne hayâl,
Hani karanlık bir eve mum girdi mi, evin karanlığını bir lokma gibi yer ya:
Karanlık, bir hannan gibi yığılmış bile olsa, o anda bir tanecikten de önemsiz bir hâle gelir,
Mumu ışımış görünce çıkıp giden soluk gibi karanlık da çıkar-gider,
Musa'nın sopasını da böyle bil: bil de anlamın sırrını anla,
Yüzbinlerce sopayı, ipi yuttu da ne semırip şişti, ne arıklaştı,
O sopa, horoz gibi, savaş deminde ne bulduysa hepsini de bir lokma gibi yutu verdi,
Dağ, ova, karla dopdolu olsa, güneş, azıcık ışıdı mı, hepsini yok eder,
Şu cansız âlem de kara benzer: ne aslı vardır, ne temeli,
Allah güneşiyle yok olur: güneşin ışığında gölgenin yok olduğu gibi,
Gök de yıkılır, yer de: Ayla güneş de dökülür-gider,
Dağlar pamuğa döner: halk, Hakk'a doğru korkuyla koşar,
Hepsi de mezarlarından kalkınca, sürücü olmaksızın koşar ama kaçamaz,
Bilirler ki O'ndan kaçmanın, imkânı yok: Ona yüz tutarlar,
Allah heybeti, hepsini de kaplar; hepsi de tümden kurur-kalırlar,
Kıyamet koptu mu, onun ışımasıyla varlık karı erir; ırmak gibi akar,
Önceden su olan her cansız, Koç Burcu güneşinden gene su kesilir,
Bu hâl, bundan fazla söze sığmaz; din denizi bir testiye sığışmaz,
Ey Veled, buna sınır olamaz: o aynayı kilime koy - gitsin,

Sen Salâhaddîn'in hikâyesini anlat; o gök ve yer padişahı ne dedi, onu söyle,

XLVII

Gene, Allah anılışını ululasın, Salâhaddîn'in hikâyesine dönüş, Münkirlerin düşmanlığını duyunca, onlar ahmak ve bilgisiz; ben onların hayrına çalışıyorum onların hakkında ebedî kutluluk diliyorum; buna şükretmek için canlarını feda etmeleri gerekirken onlar, karşılık olarak düşmanlığa girişiyorlar buyurması

Dedi ki: Ben onların iyiliklerini istiyorum: hepsine de yakınlarım gibi acıyorum,
Benim lâyığını, işlerimin lâyığı bu mu? Gül yerine tikenle dalamaktalar beni,
İlenirsem vay o topluluğun hâline: hepsinin de hem malı gider, hem başı, hem dîni,
Gerçek şeyh, baş gibidir: ondan başkasıysa insanın bedenine benzer,
Birisi başsız durabilir mi: ayak, baş olmadıkça yolu nerden bilecek?
Bedenden ayrılan el, ayak, oynar ama, bir iş başaramaz,
Bir zaman sonra oynaması da biter: ölü uzuv, öylece kalakalır,
Dinsiz halk da bil ki, baştan, ayrılmış bedene benzer: bu çeşit insanlar, görünüşte insandır ama gerçekte eşek,
Dirilikleri uzun sürmez: ölüm meleği hepsini de öldürüverir,
Başı kesilmiş beden, oynasa bile sen onu, o halde de hareketsiz bil,
Çünkü yardım görmeyen oynayış tez durur: çünkü oynayışı bir iş için değildir,
Oynadığı zaman da onu duruyor gör: her takdir edilmişi olmuş - bitmiş say,
Ama gönül ehlinin yaşayışı ebedîdir: onların canları, hem şaraptır, hem sâkıy,
Onların ölümleri, evden göçmektir adetâ: candan geçip canana gitmektir,
Hepsinin de yeri, cennetin baş köşesidir: orda hepsinin efendisi, sahibi, ulusu, Allah'dır,
Dünyâ, onların bir müddet için eviydi: ölüm onları aldı, âhıretc götürdü,
Böylesi ölüme ölüm deme: yoksul, azığa, mala, mülke kavuştu de ,
Sırrı anlayınca, o herşeyi bilen Şeyh, o alçak topluluğa kızdı,
O da, Mevlânâ da onlardan yüz çevirdi: tümünü de sohbetlerinden uzaklaştırdılar,
Artık o alçak, o cansız körlere, kendilerine yol vermez oldular,
Böylece bir müddet geçti: hepsinin de bağı - bostanı kumdu,
Allah, o bağa-bostana yardım ediyordu; yardımı kesildi: bostanlarında birşey bitmez oldu,
O hararet geçti-gitti, hepsi söğüdü, buz kesti; utanmazlıktan yüzleri katıldı- gitti,
Tanıyışları kalmadı, kapandı; hepsinin gönülleri yaralandı, halsiz dermansız kaldılar,
Günleri kara geceye döndü, tümünün de gamdan boynu inceldi,
Günler geçiyor, Şeyh'i göremiyorlardı; her gece kötü rüyalar görüyorlardı,
İşin sonunda hepsi de ne yaptığını anladı; yaşlılar gibi bir araya toplandılar,
Herbiri elini dişliyor, hepsinin gönlünden dertler doğuyordu,
Birbirlerine, böyle kalırsak dediler, Allah bilir, hâlimiz ne olur,
Elden çıkmadan bir çâre bulalım da tuzaktan kurtulalım,,
Tövbe ederek huzurlarına varalım da kavuşmayı dileyelim, ayrılık da geçip gitsin,
Hepsi toplanıp kapılarına vardılar; başlarını yere koydular, yere yüzler sürdüler,

XLVIII

Allah ikisinin de azız sırlarını kutlasın, Mevlânâ ve Şeyh Salâhaddîn'in münkir mürîdlerden yüz çevirmeleri, onların da ziyana düşeceklerini, tümden mahrum olacaklarını anlayıp kapılarına vararak feryada gelmeleri, tövbe ve istiğfar etmeleri, bağışlanma dilemeleri

Gerçek olarak, biz dediler, kuluz - köleyiz; padişahımızı aşkla arayanlarız,
Âşıklarız, dosta gidiyoruz; onunuz biz; onu bırakıp da kime gidelim,?
Gece - gündüz bu çeşit yalvardılar; yanarak ağlayan, yaşla dolu gözlerle yakardılar,
Ağlayıp inleyişleri haddi aştı; feryatları, figanları sınırı geçti,
Gözyaşları Ceyhun'a döndü; ayrılıktan canları kanlarla doldu,
Düşman bile canlarına bakınca onlara acıdı da ağladı,
Ateşlerinden taş bile muma döndü; hattâ eridi de su gibi aktı,
İkisi de onların ağlayışlarını duyunca dostluk çengini düzüp koştu,
Kapıyı açıp onlara yol verdiler; kilitlenmiş kapıları açtılar,
O anda tövbeleri kabul oldu; neşelendiler, onlardan gam - gussa gitti,
Gene hoş bir halde kol - kanat açtılar; gene yeniden analarından doğdular,
Yeniden can cihanını gördüler; kendilerini bedensiz can olarak seyrettiler,
Gönüllerinden hikmet coşmaya başladı; bilgisizlik yerine onlara akıl fikir geldi,
Hepsi de karanlıktı, nur oldu; hepsi de yastı, düğün kesildi,
İnkâr tikenleri gül bahçesine döndü; kapkaranlık gece, Ay gibi aydınlandı,
Hepsi de tertemiz, çevik bir hâle geldi; melek gibi göklerin yücesine ağdı,
Hepsinin de gözleri görmeye başladı; hepsi de adları bilir bir hâl aldı,
O iki padişahın makbulü oldular; onlara sığınıp aman buldular,
Yitirdikleri ipin ucunu buldular da ziyanları kâr kesildi,
Salâhaddîn'e kul - köle oldular; kendilerini gene onun aşkına rehin verdiler,
Şeyh, gene hepsinden lıoşnûd oldu: gene suçları yemden bağışlandı,
Kerem etti, yeniden onlara bağışlarda bulundu; güzelim yüzünü onlara gene gösterdi,
On günlük ömürleri binlere çıktı; hattâ sayısız bir hâle geldi,
Lütfetti de küfürlerini îmân etti; hepsinin de canı canana ulaştı,
Canları ayrılık belâsından kurtuldu; her âşık, gene sevgiliye kavuştu,
Dostun derdiyle tortu arındı; aşağılık bakır altın oldu,
Kimyayı herkes bilemez; aşk bayrağını az kişi yüceltebilir,
Kimya nedir'? Can feda etmek; boyuna ölüme yüz tutmak,
Bil ki kimya, nefsi öldürmektir; kim nefsini öldürürse varlık kapısından kurtulur,

Kimya, ölmektir; öldün mü, saf şerbet olursun, tortusuz şarap kesilirsin,
Allah ermin ayağı ucunda öl ki dirilesin, yücelere ağasın[55],
Onun bakışı, ululuk kımyasıdır; bakırın, onun bakışıyla hemencecik altın olur,
1850, Ama yönsüzlük yönüne at sürebilen süvari azdır; aşk yolunda, az kişi başıyla oynayabilir,
Başıyla oynayan başbuğ olur: boyuna bedensız diriliğe kavuşur,
Sırdan haberi olmayan başa yular lâyıktır; başsız sır sahibi olansa padişahtır, cihâna hükmeder,

XLIX
Salat-ü selâm olsun, Mustafâ'nın,
«ölmeden önce ölün» hadîsini anlatış

Ölümden önce ölen kişidir canını kurtaran: odur Allah lûtfüyla dirilen
Rasul, onun içindir ki «Ölün» dedi: Allah buyruğunu duyana ne mutlu,
Onun ölümü, ebedî diriliktir; Süha yıldızı bile olsa, güneşten üstündür o,
Ölümden önce ölen, yoksul bile olsa yüzlerce azık bulur, mal - mülk elde eder,
Kavuşmaya gitmiş, yokluktan kurtulmuş, böylesine zahmetlerle dolu tuzaktan sıçrayıp çıkmıştır o,
Şu fani dünyâdan yola düştü mü de, cehennem ateşinin yakışından emîn olmuştur,
Şu yerceğizi, cennetin baş köşesi kesilmiş, Allah bağışıyla veresiyesi peşin para hâline gelmiştir,
1860, Vaadedilen şeyler, gözünün önündedir, onları seyreder; onca yok olan herşey var olmuştur,
Canım da, malını da Allah'ya sattığından karşılığında cenneti almıştır,
Böyle bir satış yüzünden kâr elde etmiş, canı zengin olmuş, esenliğe kavuşmuştur,
Ölüm, kötü huyu değiştirmektir; kötü huy, tek Allah'dan gaflet etmektir,
Halka karşı alçak gönüllülük, onlarla hoş geçinmek, onlara ziyadesiyle lûtufta bulunmak değimlidir?
O çeşit huy bu cihâna aittir; şu halk içindir, yaşamak içindir,
Güzel huy, Hakk'a enîs olmaktır; bu çeşit huy, iyi kişilerle a\nı cinsten bulunmaktır,
Gece - gündüz huzurda, ibâdette bulunup yüzlerce sevinç, yüzlerce esenlik bulmaktır,
Boyuna gerçeklikle, aşkla buluşmaktır; gece - gündüz özlemle ağlamaktır,
Bundan maksadım, görünen namaz değildir; bunu temiz olmayan kişi bilemez,

L
Din, namaz, ibâdet, bir anlamdır ki neliksizdir -niteliksizdir, «Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Evet dediler» çağından beri ki insan, o çağda, manen Allah'yladır, Gerçek namaz, o nurdandır, o nurdan gıdâlanır, o nurdan meydana gelir, Esenlik onlara, peygamberler gönderilince o namazı çeşitli şekillerde getirdiler, herbiri bir şekilde buyurdu, Kimin anlayışı varsa, namazın görünüşüne aldanmaz, Canı varsa kabul eder; çünkü susuz, testiyi su için ister, testide su yoksa ne işine yarar? Böylece, esenlik onlara, peygamberler de o namaza her surette halka ulaştırmışlar, bildirmişlerdir; erenler de o gerçek namazı semâ', nazım ve nesir şekillerinde âlemdekilere ulaştırmışlardır, Kim yemeği tanırsa, yemek onun gıdası olursa kâseler, tabaklar onu yanıltamaz; bilir ki öbür kâsede de aynı yemek var"

1870, Herkesin bir tek niyazı vardır ya: her peygamberlerin de ayrı bir namazı vardır,
Can gibi gizli olan o cana ait niyaz ve namaz,
Her zamanda başka bir surette görünmüştür; can şarabı, her çeşit kadehe konmuştur,
Ağza sunulmak, dile - damağa tattırmak için kimi çanakla, kimi kâseyle, kimi kadehle verilmiştir,
Kâselere, testilere konmuştur ama kâsedeki şarap aynı değil midir?
Kâse değişebilir ama şarap aynıdır; herkes ölür; dâimi diri olan Allah'dır kalan,
Dünyâda suret, şekil değişir ama anlam birdir, o değişmez,
Testi, sağrak başka - başka olsa da arı - duru şarap nerden değişecek?
Bu namaz, önüne ön olmayan çağdan beri vardır; dünyâya onu Adem gösterdi ama bil ki o, ezelîdir,
Sonra her çağda şekli değişti ama iyice bil ki anlam değişmedi,
1880, O namaz, canında oldukça dâima, ebedî olarak diri kalırsın,
Sana, ibâdetten başka hiçbir şey gerekmez; zâti dünya yaşayışı da ebedî değildir, geçer - gider,
Bilirsen, iyi huy budur; bundan başkası zâti ağır canlılıktır,
Allah'yı tanıyıp bilmen için soluktan soluğa kendinden, varlığından geçmen gerek,
Böylece sen de kalmazsın, o da kalmaz; ikilik perdesi olmaksızın o, yüz gösterir,
Çünkü ben ve biz, bu yolun perdesidir, Allah tapısının perdesi,
Ben ve biz nedir? Bilmiyorsan ağır canlılık etme de benden duy,
Allah için olmayan iyi - kötü, herşey, gerçek olarak bil ki tümden ben'dir, biz'dir, benliktir,
Son konak birliktir; ama sen olmadıkça birlik nerden gerçekleşecek?
Kim, yok olmadan şeyhliğe kalkışırsa, onun şekerinde acılık eseri vardır,
1890, Hani her solukta ödağacından, miskten bahseden, fakat sarımsakla ekmek yiyen adam gibi,
O, miskten laf eder - durur ama ağzından sarımsak kokusu gelir
Aksine, birisi de ağız dolusu misk alsa ağzına, pis kokudan bahsetse de ağzından misk kokusu duyulur,
Sarımsaktan dem vursa bile söz söyledikçe sana Tatar miskinin kokusu gelir,
Can, insan vasfindan arındı mı, onun kötüsünü de misk say, iyisini de,
Ama iyi olmadı mı da, arınmadı mı da onun iyiliğini, hevâ ve hevesten doğan tüm kötülük bil,
Hallâc'in küfrü, tevhidden yeğdir; çünkü o, perdesiz olarak padişahı görmüştür, Ulaşmış kişinin sözü, adamı ulaşmaya çeker; ayrılığa düşmüş kişinin sözüyse ayrılığa,
Allah eri, ne yaparsa iyidir; çünkü o, varlığından ölmüştür, ondan iş gören, O'dur,
Onun küfrünü îman kabul et; onun derdi, yüzlerce dermandan daha iyidir,
1900, Ona sarıl da hür ol; çirkinsen kötüysen bile onun yüzünden güzelleşir, iyileşirsin,
Şeyhin sohbeti, her amelden iyidir; kim onunla oturursa, ibâdettedir, O ibâdet, gizli sırra benzer; sevgiliye ulaşman için kılavuz olur sana, Padişahları hizmetine koşulan kişi, canla - gönülle onlara doğru koşuyor demektir,
Öyle birşey elde eder ki kimse ona nail olamaz; öyle bir padişah görür ki hiçbir göz, onu göremez,
Allah'nın gücü, sanatı, güneş gibi meydandadır; ıslaklığa benzeyen bilgilerse o denizdendir,
Herkes O'na can adını takmıştır; herkes O'nu dünyâyı yaratan bilmiştir,

Herşey, canla - başla O'nu tesbîh eder; periden, şeytandan tut da insana dek her varlık, O'nun noksan sıfatlardan arılığını söyler,
Taştan, kerpiçten, saman çöpünden dağa dek her varlık, bölük - bölük O'nu tesbîh eder - durur,

LI

Yüce Allah'yı tanımak, erenleri tanımaktan daha kolaydır; çünkü yüce Allah, güneşten de daha apaçıktır; bildirdiğimiz gibi her şahsı hüneriyle, sanatıyla bilirler, tanırlar; bütün âlemin de Allah sanatı olduğunu bilirler; bu, nasıl gizli olabilir ki? Hattâ yetmiş iki millet, O'nun Allahlığını ikrar eder; ama erenleri tanımak güçtür; çünkü onların sanatları, hünerleri de kendileri gibi gizlidir, «Allah dostları kubbelerimin altındadır; onları benden başkası tanıyamaz,»

Ama gönül ehli olanlar, balçıktan karılmış bedendedirler; fakat
Onları bulmak, pek yüce, pek büyük bir iştir, Kelîm, Hızır'ı aşkla aramadı mı?
Zamanın padişahı olduğu halde Muhammed, Hak kokusunu Yemeniden almadı mı?
Yemen'den, Karen'li padişahın can kokusu gönlüne erişince onu göreyim demedimi?
Gene o, Âh ne kadar da özlemedeyim; beni kardeşlerime ulaştır derdi,
Ashâb-ı Suffa'nın yanına gitti mi, gönül sırrını onların kulaklarına söylerdi,
Çünkü onlar sırra mahremdiler, hepsinin de ezelden gözleri açıktı,
Onlardan şaşılacak sırlar duyar, bu yüzden de hoş bir hâle gelirdi,
Onları sözlerinden, şarapsız sarhoş olur, gölgesiz, apaçık bir güneş kesilirdi,
Haberde vardır, varlığı yaratıp tedbîr eden Allah, cömertliğinden, lûtfundan,
Muhammed'e buyururdu ki:
Erenler, kubbelerimin altındadır; kadının da gözlerinden gizlidir onlar, erkeğin de,
Onları, arayıp taraşa, kıvranıp dursa bile benden başka hiç kimsecik tanıyamaz,
Çünkü onlar, burda gurbete düşmüşlerdir ama benim nurumdan doğmuşlardır,
Nuru, nurdan başkası ne vakit, nasıl görebilir Şeytan'ın gözü, huriyi nasıl görür?
Bir cinsten olanı bilmek için o cinsten olmak gerek; yazandan başkası, yazılanı nasıl okur'[7]
Gizli âlemde de, açıkta da dostlar, erenler, candır; o yüzden de can gibi o toplumdan gizlidir onlar,
Erenler, çalışmakla görülemezler; meğer ki onlar, kendilerini göstersinler,
Kerem ederler de yüzlerini gösterirlerse sözleriyle cehennem bile cennet kesilir,
Böylesine devlet kime nasîb olur ki sarayda padişahla beraber otursun,
Öyle bir padişahla diz dize otursun da bir sofrada, aynı tastan yemek yesin,
Hani Mustafa ile Sıddıyk'ın mağarada bulunmaları, birbirlerinin kulaklarına sır söylemeleri gibi,
Ağyardan çekilip ikisi de mağaraya gitmişti; örten Allah da onları ağyardan gizlemişti,
Gözcüsü - bekçisi Allah olan kişi, hiçbir surette kötü bir zahmete düşmez, eziyet çekmez,
Zamanın olaylarından emîn olur; ona ne tehlike vardır, ne korku;bunu böyle bil,
Hattâ onun yüzünden, ona uyanların da iki dünyâda ne korkusu kalır, ne amana kavuşma kaygısı,
Çünkü o kul da padişahın huyuyla huylanmıştır; Allah gibi, kendisine uyanı, kimi alır - götürür, kimi tutar - getirir,
Kimi öldürür, kimi diriltir; kimi padişah eder, kimi kul - köle,
Kimi çağırır, tapısına apışına alırsa göklerin üstüne çıkarır; kimi de sürerse, o, yerin dibinde kalır,
Allah, onu kendisine nâsb etmiştir; onun her yaptığı iş doğrudur, güzeldir,
Onun eğri işi, doğrudur, yerindedir; çünkü eğriyi doğru gibi düzüp koşandır o,
Kimi çeker alırsa, diriltir; onun buyruğuyla köhne kilim atlas kesilir,
Cehennem onun buyruğuyla cennet olur; tiken, gül bahçesi hâline gelir,
Dervişler, gizli definelerdir; onlarla düşüp kalkana ne mutlu,
Yakın, yakınlarına kavuşmayı arar; herkes nerden görecek onları?
Kardeş, erlere kul ol, köle kesil; felek gibi onların çevresinde dön,
İbâdetin özü-özetı, onlara kulluk etmektir ; kim onların yüzlerini gördüyse murada erişmiştir,
Yıkık yapısı onarılır ümidiyle sevinir - durur bâzısı da;
Gerçeği bilmeden yola düşer - yürür; hâli, kimi iyi olur, kimi kötü,
Hak erinin nazarı düşmemiştir ona; kör gönlünün iki can gözü açılmamıştır,
Hak erinin nazarı, insana gerçek îman bağışlar; nefse anlayış: akıl - fikir ve din ihsan eder,
Gerçeklik nüm serpilir sana; burnuna ordan bir kokudur, gelir,
Onun ışığının vuruşunu kabullen de öylece dur; kazma gibi her ağacın dibini kazmaya kalkışma,
Her bedende can definesini arama; Allah ereninin eteğini tutda onun çevresinde dön - dolaş,
Çünkü onu, gene onun ışığıyla görebilirsin; ama dinsizsen din tadını tadamazsm,
Çünkü gözünde o nur yok, nerden onun nurunu göreceksin?
Kulağını, aklın, başında olsaydı da açılsaydı, kapalı gözün de, kulağının sayesinde açılırdı,
Ama sen, ahmaklığından düzene sapmadasın; olgun şeyhin sırrını nerden kabulleneceksin?
Ayağın gevşek, din yolunda topalsın; değil mı ki er değilsin, kadın gibi oturadur,
Gerçeklik ayaktır; değil mi ki ayağın yok, bu yolu nasıl alabilirsin sen?
Bu yolda cömertlik, can vermektir; canını feda et; edemiyorsan herze yeme,
Rind olan, başlariyle oynayan âşıkları hepsi de avlanmakta, alıcı doğan kesilmiştir,
Allah aşkıyla ölen âşıklar, diriliğe ererler, can mülküne sâhib olurlar,
Ölümde diriliği gördükleri için de boyuna ölümün çevresinde çizginip dururlar,
Hepsi de varlıklarından yok olmuşlar, alçalmayı, sarhoşluğu seçmişlerdir,
Zâti yücelik de bu alçalıştadır; varlıkta kalan kişidir yok olup giden,
Tersine çakılmış nalı gör de anla; a uykuya dalmış kişi tez uyan,
Bu dünyânın iyisi, kötüsü, Riyadır; göze su gibi görünen seraptır,
İnsan, iyi - kötü tiken, yahut duman, rüyada ne görürse,
Düş yorucuya söyleyince o, gördüğünün tersi, çıkar demez mi?
Rüyasını söyleyince, düşte gamlıysa, iyice bil bunu, sevineceksin der,
Rüyada kendini ölmüş görürsen, bil ki der, ömrün uzun olacak,
Gaflet uykusu da buna benzer, sonunda bütün gam, sevinç olur,
Ecel günü, bu uykudan uyanınca, işin tersini görürsün,

Gaflet uykusu, bu uykudan da ağırdır; o denize benzer, buysa sudan bir katre,
Bu uykudan insan, bir bağrışla uyanır ama o uykudan bin bağrışla ya uyanır, ya uyanmaz,
Hiçbir kimse yoktur ki kendi varlığında, benliğinde kaldıkça Allah'ya ulaşsın,
Peygamberlerin bağırmaktan seslen tükendi; sesleri taşa tesir etti de gene gaafillere
tesir etmedi; öylesine bağrıştan haberleri bile olmadı,
Sel gibi bağırış, onlara serap göründü; çünkü hepsi de uykuya dalmış-gitmişti:
Erenler feryâd edip dururlar; uyuyanları Allah'ya çağırırlar,
Ama onlardan hiç kimse uyanmaz da uyanmaz; âh aman şu aman bilmeyen ağır uykudan,
Yârabbi, bu zan, ne biçim bir uykudan meydana geliyor ki hiç
kimse bu uykudan uyanmıyor,
Bütün bu naralar, bu sesler, bu kükreyişler, hiçbir kulağa tesir etmiyor,
Ömürleri sona erdi de o soluk, bir solukcağız olsun onlara tesir etmedi - gitti,
Ölüye bile hayat veren o soluktan canları, hiç mi, hiç kurtuluşa ermedi,

LII
Münâcât

Ey Allah, halkın elini tut, bir solukcağız olsun, onlara lütfet,
Rahmetini esirgeme onlardan; Ay'ını bulutla gizleme,
Herkesi, herşeyi sen yaratmadın mı; bütün varlığı, yokluktan sen satın almadın mı?
Her kadın, her erkek, senin sanatınla, senin kudretinle var olmadı mı?
Hepsini de sen, zahmetlerinden kurtar,
Herkesi rahmetine garket; herkesi varlık zahmetinden sen kurtar,
Umûmî olan rahmetin, kimseden esirgenmez; ileri gidenler de, geri kalanlar
danimetlerine garkolmuşlardır,
Ama o hâli anlamazlar; cümlesinin gözlerini sen aç ey padişahım,
Çünkü açık, gizli, iki dünyâda da senden başka yetiştiren, geliştiren yoktur,
Ey padişahım, bu mülkten başka, can âleminde de yûzbinlerce cihanın vardır,
Öyle cihanlar ki onlara karşı bu âlem, bir kıl bile değildir; o denize karşı bu, bir testi bile sayılmaz,
Bundan dolayıdır ki ey iki cihanın da sığındığı padişahım, Kur'ân'dan adım,
Din gününün, ceza gününün sahibi taktın, herşeye, herkese hükmün yürür senin,
Böylece de varlık âleminde, senden başka buyruk sahibi, senden başka ulu
olmadığını bilirler,
Ortada bir perde yoktur, Ki bir kimse, bu, ondandır, ona koşuyor diyebilsin,,
Beden perdesi, beden sebepleri yok olur; ne çok kalır, ne az; yalnız sen kalırsın,
O âlemde, perdesiz, örtüsüz, senin kudretin görünür; küçüklere de sen buyruk yürütürsün, büyüklere de sen,
Herkes, aydın gün gibi anlar ki izin de sendendir, ayak bağı da senden,
Bir hikmeti de şudur : Bu dünyâ, âhiret âlemine karşı aşağılıktır,
Dünyâya bir önem vermedin de âhiret padişahlığını seçtin,
Şu büyük, şu oturamaklı dünyâ, senin padişahlığına karşı aşağı göründü,
Birisi, padişaha, külhan padişahı dese, bu söz doğrudur,
Doğrudur ama, padişahı ululamak bakımından, ona böyle bir söz söylemek kötüdür, yanlış sayılır,
Ey kudreti, yeri de dolduran, göğü de; düğün odasında perdesiz yüz göster,
Ey bilen Allah, bilgin bilen kişiyi de kaplar, bildiğini tutan kişiyi de,
Ey gücü yeten, sana aciz yoktur; iki âlemde de olmayacak şey, gücünle olur - biter,
Ey gönülleri de, bağlan - bahçeleri de aydınlatan; ey yeri de, zamanı da bezeyen,
Ey inananları nimet yurdu cennete alan; ey kâfirleri cehenneme atan,
Ey kâfirleri bağışlayınca canlarını dinle bezeyen,
Bağışın, sebebe, illete bağlı değil, iki dünyâ da bir sıfatından var olmuş"
Ey suçları örten Allah, bir bakışınla yüzlerce suç yok olur - gider,
Bütün o hatâlar doğru olur; o suçlar, tümden sevap kesilir,
Ey acıyan, yüceye de, aşağılığa da bağışı, cömertliği kılavuz olan,
Bize acıyışınla bir baktın mı, tortumuz, arı - duru olur,
Ey ceza vermekte acele etmeyen, denizi andıran ilminle düşmanlarına bir lütfettin mi,
Hepsi de erenler gibi salınmaya başlar; gül bahçesi gibi açılıp gülmeye koyulur,
Hepsi de korkusuz, pervasız, emin bir hâlde yürür; hepsi de olmayacak,
yapılmayacak şeylerin çevresinde dönüp dolaşır,
Geceleri de, gündüzleri de suçlar işlerler; ürküntüsüz, ziyana doğru giderler,
Ancak buyruğunu candan tutan peygamberlerin, hasların bundan müstesnadır,
Geri kalanların hepsi de a padişahım, ilminin yüzünden nefse ram olmuş, hevâ ve hevese uymuştur,
Hilmin sonsuz olmasaydı hiç kimse benliğe düşüp aldanmazdı,
Ey kerem sahibi, an az kereminle, o ihsan denizinden Hâtem gibi pek çok kişi belirdi,
Ey hüküm ve hikmet sahibi, bütün canlara, bütün bedenlere hükmün yürümekte,
Bu sonsuz, büyük bir hikmet; bunun pek azım bize öğrettin,
Yârabbi, bize verdiğin bu nimetlere sâhib olmak, haddimiz değil ama senin lûtuflarm,
herkese umûmîdir,
Ey elden tutan, önüne ön olmayan cömertliğinle alçak nefsin elinden ancak sen kurtarırsın bizi,
Yoksa onun elinden kimse kurtulamaz; kimse, kolunun gücüyle onunla savaşamaz;
ona karşı duramaz,
Ey Mevlâ, böylesine katı, böylesine güçlü bağı, senden başka kim çözebilir
bizden?
Ey her bağı açan, böylesine bir kilidi, iki âlemde de senden başka kimse açamaz,
Hadi, biz kendimizden geçelim de sana yönelelim, sana varalım; çünkü sen, bize bizden yakınsın,
Bu dua da senin bağışının lûtfundan; yoksa külhanda ne diye güller bitsin,
Ey neliksiz - niteliksiz Allah, damarlarımızda, iliklerimizde, kanımızda
yürüyüp duran akılla anlayış, senin keremlerinden,
Nur denizi iki-üç parça yağ içinde akıp gitmede, dalgalarıysa bütün âlemi tutmada,
Bir et parçasını dil yapmışsın; hikmet seli ondan akıp duruyor,
İki kulak deliğinden sonsuz bir ana yol açmışsın; tâ cana dek gidiyor,

O cana ki bütün var olanların aslıdır; ölmüş ruh bile onunla canlanır,
Ey bir kokmuş erlik suyundan beğenilir bir güzel yaratan;
Leylâ, Vîse, Şirin gibi sayısız, şeker gibi tatlı güzeller halkeden,
Selvi boylu, Ay gibi parlak alınlı, erguvan yanaklı, kara gözlü, La'l dudaklı, inci dişli, ok kirpikli yay kaşlı:
Misk gibi simsiyah ikiye ayrılmış saçlı; çene topağı elma, ebedem ipek gibi yumuşak,
Nâzik bedenli, ince belli, bir dünyânın sabrını, karârını alır güzeller meydana getiren:
Öyle güzeller ki herbiri Mecnun gibi yüzbinlercesini kendisine hayran eder, meftun eder de,
Aşıklar, varlarını - yoklarını yele verirler, başsız - ayaksız, kimi dağın yolunu tutar, kimi ovanın;
Yakınlarından, kendilerine bağlananlardan koparlar: kanlarından, oğullarından bezerler;
Onların aşk havasına düşerler, mala - mülke, bezentiye-altma boş verirler:
Dîni - dünyâyı, adı - sanı yele verirler, savururlar da, ne olacaksa olsun derler,
Onların aşkını canla - gönülle satın alırlar; dertlerini seçerler de dermanı atar - giderler,
Ey bir katreden umman meydana getiren, ey en aşağılık zerreyi parlak bir güneş hâline koyan,
Böylesine hıklarla, kanlarla dolu olan bedeni, senin güzelliğinin ışığıdır ki öylesine ölçülü hâle kor,
Öylesine güzel gösterir: yoksa ey padişahım, gönül, balçığa nasıl kapılır, ne ilgisi var ?
Balçıktan bir zerrecik güzellik göründü de dünyâdakilerin gönüllerini de kaptı, canlarım da,
Sonu olmayan güzelliğinin güneşi bir parlarsa, onun parıltısına kim dayanabilir? Söyle,
Kara balçıktaki su bile böyle olursa ey bağışlarda bulunan, dilekleri veren
Allah, balçıksız su nasıl olur, nice parıldar ?
Ey tehlikelerde kullara yardımcı olan, çöllerde, denizlerde onlara yardım eden ,
Ey Halife ateşi bağ - bahçe hâline getiren, o ateşi ona gül - fesleğen yapan, Tehlikeler bile seninle irfan bağı kesilir; başkasıylaysa ateşler kaynağı,
Ey kulları zanlarma göre iş başaran, biri sana karşı iyi zanda bulunur, amana erer: öbürü kötü zanna düşer, korkulara karılır,
Kimisi neşe, müzik âlemindedir; kimisi sıkıntıya yönelip bunalmış,
Kimisi varını - yoğunu yitirmiş: kimisi dilemiş de ganimetler elde etmiş,
Kimisi hüzünlerle helak olmuş, ebedî olarak tufana batıp gitmiş,
Balıkların oynaştığı denizinizde onlara hayat suyu var, bu, nede güzel bir gıda
Eyvanlar olsun ki yeryüzünde uçan kuş, o denizde ölür:
bense, ancak bana farz olanı ödedim, gerekeni yaptım,
Bundan sonra arayıp taramak size düşer: şaşkınlığı bırakın da yaşama dileyin, zevki arayın,
Ne hoştur o dem ki topraksız - tozsuz, aparı suyu aşikâre içersiniz de gönül sevince dalar,
Balık gibi o uçsuz - bucaksız denizde dönüp dolaşın, yüzüp durun artık,
Varlık belâsından, benlik zahmetinden kurtulun da o yana dönün,
Dudaksız-damaksız şaraplar için: şıra gibi küpün içinde köpürüp coşun,
Sonsuz işrete yeni baştan başlayın: perdesiz-engelsiz onu kucaklayın,
Şu iki-üç günlük yaşayışı bırakın da gene aslınıza yönelin,
Böylece de, bizimle beraber şu yola düşün: hepiniz de o padişahın yüzünü görün,
Hepiniz can dünyâsında koşup tozun: hepiniz de canınızla oynayın,
Bu dünyâ, canlar dünyâsı değildir: mekansız âlemdir canların mekânı,
Bu dünyâ, bedenimizin yeri-yurdudur: canların yeri-yurduysa ne'vâ cennetidir,
Biz ilerdeyiz, bu dünyâ nerde? Çünkü biz, mekânsızlık âlemini yurd edinmişizdir,
Biz bu yerde konukuz: bu yanda kalacağımızı sanma, Sonunda oraya gideceğiz: gene gönlümüze sâhib olan sevgiliye kavuşacağız,
Bir iş için evinden çıkar, yurdundan aynhrsan, işine gider, o işi bitirir, gene konağına dönersin,
Ne diye yolda, sokaklarda eğlenip kalacaksın? Şüphe yok ki evine dönersin gene,
Erenler de bunun gibi Allah tapısından bu yana bir iş için geldiler,
O iş tamamlandı mı, dönüp giderler, dosta kavuşmadan ne diye ımızgansınlar, eğlensinler '?
İşte - güçte olan gök de erenlerden ışıklanır, yer de,
Erenler, Hak güneşinin nurudur: ondan da öte yedinci kat göktendir onlar,
Erenler, aparıdırlar, geri kalanlarsa, tortudur; onlar, Hak'tan gayrisini gönüllerinden, kökten kazımışlar, yok etmişlerdir,
Güneş, taşı la' l yapar; ama taş gölgeye giderse lâ'l olmaz,
Senin, gerçeği gören gözün varsa, gözün açıksa onlarda Allah tecellîsini gör,
Böyle bir gözün yoksa, yürü, onlardan, böyle bir göz iste; peşlerine düş de kullar gibi koş yürü,
Onlar da sana Hakk'ı gören göz bağışlasınlar: böylece bağışlarıyla dînin -îmanın artsın,
Taşı, gölgeye korlarsa güneş ışığından bir pay elde edemez, Şeyh de güneşe benzer, sense taşsın; ondan başkasından o rengi nasıl elde edebilirsiniz ki?
Ondan başkasını gölge bil de kaç; ona sarıl da la'l ol,
Şeyhin sohbetini canla - gönülle seç: gölge gibi ondan hiç ayrılma, ondan başkasına bakma,
Böylece sen de sonunda ona dönersin; bedenken tümden can olursun,
Topraktan olan bedenin, onun sayesinde altına döner; hattâ altın de ne? inciyle dopdolu deniz kesilir,
Onun sohbeti, her solukta seni, Mesîh gibi ayaksız olarak göğe ağdırır,

LIII

Mürîdin işi, şeyhin huzurunda, çalışmadan, çabalamadan başa çıkar ve mürîd,
maksadına ulaşır, Netekim biri, gemide, hiçbir işe girişmeden uykuya dalsa, ansızın,
öyle bir ile varmış olur ki karada, aylarca yürüseydi oraya varamazdı,
Allah antlısını ululasın Şeyh Salâhaddîn, Veled'e, benden başka bir şeyhe bakma ki
gerçek şeyh benim; başka şeyhlerin sohbetleri ziyan verir; çünkü bizim nazarımız güneştir, mürîdse taş,
Kaabiliyeti olan taş, güneşin ışığıyla mutlaka lâ'l olur;
onların nazarlarıysa gölgedir; kaabiliyeti olan taş,
güneşin ışığından çekilip gölgeye gitse lâ'l olamaz demesi, bunu anlatış

Hani gemi, denizde gider, insanları, adım atmadan şehirlere götürür ya;
İnsan, gemide ayağını uzatıp yatar, uyur; derken ansızın Taraz'dan baş gösterir,
Sen de böylece şeyhin huzurunda otur da sonunda kendini nura garkolmuş gör Taş,

güneşin ışığından, hararetinden kaçmazsa sonunda lâ'l olmaz mı ?,
Müridin gidişi de nişansızdır, izsiz, neliksiz - niteliksizdir: kim bunu bilmezse aşağılık bir kişidir,
Şeyhin sohbeti, Allah'yı gafletle anıştan da yeğdir; çünkü onun sohbeti, kendisinden değildir, Allah sıfatlarındandır,
Şeyhle oturup kalkan kişi, öfkeden de arınır, tertemiz olur, kibirden, kinden de,
Şeyhin sohbeti, Allah sohbetidir; iki görme; şeyh, Hakk'ın rahmetidir,
İki gören, perde ardında kalmıştır; öylesine bir sevgiliden haber alamamıştır,
Tek kişiysen iki görme; bir gör de dosta kavuş,
Birgün Salâhaddîn bana dedi ki: Benden başkasını seçme,
Ey Veled, bil ki benden başkası, açık - gizli, hiçbir şey değildir,
Bunu gerçek olarak bil ki Arş da benden dışarda değildir, Kürsî de, gök de, yer de,
Şu topraktan yaratılmış bedende Allah nuruyum ben; topraktan değilim, göklere mensubum,
Sonunda da melek gibi feleğe giderim; öylece yedi göğü aşanm,
Çünkü benim zâtım, Allah zâtıdır; bütün gönül sırları da sıfatlanmdır benim,
Bütün temiz ruhlar beni aramaktadır; ağızsız - dilsiz beni anmaktadır,
Sen sırsın, bizim cammızsa baş; sırrı olmayan baş, eşek başından da aşağıdır, kuru bir yulardan ibarettir,
Benim Ay yüzüm parladı, göründü mü, bütün melekler, yıldızlar gibi ruhumun çevresinde dönmeye başlar,
Ruhum, soluktan soluğa yolculuktan; sen sanma ki onun bir yeri var, bir karârı var,
Allah, «Hergün bir tedbirde» dedi; bizim işimizin ne sınırı var, ne kıyısı,
Herkesin yolculuğu, kendine göredir; herkes, lâyık olduğu yere yolculuk eder,
Allah erinin yolculuğu, neliğe - niteliğe sığmaz; altı yönde de yücedir, yönsüzlüğe yönelir o,
Onun yoluna ne ayakla gidilir, ne yürüyüşle varılır; konağının ne tavanı vardır, ne duvarı,
Onun yolunda ne ayak vardır, ne adım; konağı, durağıysa sonradan yaratılmış değildir; önüne ön olmayan âlemdendir,
Baş, ayak, bedene göredir; can yolunda ne erkek vardır, ne kadın,
Canın gidişi manevî gidiştir; canın tavanı, divan mânevi,

LIV

İnsanın yürüyüp yol alışı, kendinden kendine olmalı; hâlden hâle dönmeli; bilgisizse bilgin, gamlıysa, sevinçli; sıkıntılıysa ferahlı bir hâle gelmeli, Hani lâ'l taşı gibi; o daadım atmadan, anlam bakımından yol alır da lâ'l olur, Bunu ve esenlik O'na, Mustafâ'nın «iki günü aynı olan aklanmıştır» hadisini anlatış

Seçilmiş taşın lâ'l oluşu gibi hani; o da kendi varlığında gizlenmiştir ya,
Yolcudur, yol alır ama gizli gider, gidişi görünmez; işin sonundaysa mücevher olur,
Herkes bilir ki o, uzun bir yoldan geldi de bu yücelişe erişti,
Yüceliği yol almakla buldu, durmakla değil; durmayı secseydi aldanır - giderdi,
Mustafâ, kimin dünyâda iki günü aynı tarzda geçerse o aldannıştır dedi,
Bu pazarda aldanmıştır o, hem pek aldanmış; sonunda uzun uzadıya ağlar, feryâd eder,
Çünkü aldandığı meydana çıkar, o mahrum kalmış kişi, dertle elini dişler,
Kimin bilgisi, tanıyışı, günden güne artarsa, işin sonunda düzene giren, işi gelişen, odur,
Her an yücelmeyen kişinin yolu, sonunda cehenneme varır,
Değil mi ki cansız değilsin, koşa - koşa yürü, can âlemine doğru git
Kendinde, varlığında kalan kişiye eyvanlar olsun; o iyileşmez, kötülükte kalır,
Yandan - yönden, yansızlık - yönsüzlük âlemine gidemez; yokluk âlemine yüz tutamaz,
Âlemin bezentilerine dalar, beden hapishanesinden dışarıya çıkamaz,
O ahmak, kendi kanına girmeye uğraşır; canını şu kuyuya atar - gider,
Ne mutlu o kişiye ki yolculuktadır; iyiden de geçmiştir, kötüden de,
Her solukta aşktan yem bir ders alır; kendisini kinden, garezden kurtarır,
Canı, boyuna yoldadır, yolculuktadır; kuş gibi aşk havasında kanat çırpmadadır,
Kendinde», yola düş, evden değil; yola düş, yürü de can, sevgiliye kavuşsun,
Öylesi istenen dostu dilemekteysen, candan, o sevileni seviyorsan,
Onun aşk şarabını dudaksız - damaksız iç de varlıktan kurtul, tamâmiyle yok ol,
Sen kalmadın mı tek olarak o kalır; o güneşe karşı Süha yıldızı gibi yok ol - git,
Yok ol da anla ki sen, bir bahâneymişşin; var olan tümden oymuş sense birmasalmışsın,
Bu bir gözbağıdır ancak; değilse bir başka var olanı göster, ondan başkasını belirt bakalım,
Baş gözlü gerçekten de şaşıdır, gözdeki perdeyi ancak Allah nuru açar,
Allah nuru yardım etmedikçe cangözü açılamaz; kimse de Allah tecellisini göremez,
İnsan, kendi varlığında oldukça onun yüzünü göremez varlığın odur, şu benlikten çıkmaya bak,
Denizdin sen, şimdiyse katre gibisin: yürü, şu dışarda kalmayı bırak da denize dal, deniz ol,
Dal denize de gene deniz kesil: onun zâtında, lûtfunda, kahrında mahvol,
Yürü, zıttan, eşten - eşitlikten, soydan yok ol da tek bir Allah kendi vasfıyla vasıflandırsın seni,
Sen kalmazsan o vakit var olursun; fanı varlıkta bâkıy olan canı ara,
Korukcağaz gide - gide üzüm olur: karanlık gitti mi, yerine nur gelir,
O ekmek bedeninde sinmedikçe cana benzeyen o salt dirilik nasıl peydahlanır'
Tutya göze sürüldü de kalmadı mı, göz ışığı olur, adına göz karası denir,
Cansız şey de yokluğa böyle gidevse nur kesilir: yolu görmeye başlar,
Diri olan canı aklınla bir kıyasla: yokluktan nasıl var oldu ?
Öyle bir yere koydular o canı ki orda yer - yurt yok: öyle bir yerdeydi ki orda gök de yok,

LV

«Allah'ın yeri geniştir» âyetinin tefsiri, Bu yer, manevî yerdir; haddi, kıyısı yoktur, Bütün akıllar, melekler, ruhlar, o yerde yer - yurt tutmuşlardır, Şeyhin çok yüce kerametleri vardır, nıürîd onlardan faydalanır; nazarının tesiriyle görmeye başlar; aydınlanır, tertemiz olur, beden hapsinden kurtulur, ecel kılıcından halâs olur, Şeyhten bu çeşit herâmetleri gören kişi, dünyâ kerametlerine bakmaz - Orda, ona bir fayda yoktur ki oraya baksın, oraya yönelsin, Söz gelişi, mürîd yemek, uyumak gibi bir işe daldı mı şeyh ona, filan şeyi yedin, ne fayda elde ettin dese, kendi de ne yediğini bilir ya, ondan yeni bir bilgi elde etmez, Ama gayb sırlarından haberi yoktur müridin; şeyh, ona bunları anlatırsa mürîd, pek büyük bir fayda elde eder, Kim bu çeşit kerameti görürse, aşağılık keramete baş eğmez,

Allah, yeryüzüne, pek geniş dedi: ama bu geniş yerin yolu yok olmadıkça alınamaz,
Yoktan ne âlemler yaratmıştır: yücelik, aşağılık yokken ne dünyalar halketmıştır,
Yersiz, göksüz, ne biçim şaşılacak bir âlem yaratmıştır ki orda ne gündüz vardır, ne gece,
Şu dünyâ gibi, ondan da geniş, akla - hayâle sığmaz yüzbinlerce âlem yaratmıştır,
Bu dünyâ bedene benzer, o âlemse cana: bu dünyâ sanki o ummanın bir köpüğüdür,
Arılık denizine karşı köpük nedir ki, ne yapabilir ki? Aşağılık bir dalgadan bile aşağıdır, hiçtir, yoktur,
Şeyhin de öylesine kerametleri vardır ki bu, onların en aşağısıdır,
Bir müride baktımıydı, onun taş gönlü inci kesilir,
2170, Bir yerde kalakalmış bir katreye benzeyen canı, o bakışla bir deniz gibi dalgalanmaya başlar,
Mürîd kör bile olsa ona görüş bağışlar; yıldızsa Ay olur o mürîd, güneş olur - gider,
Ondan bu çeşit kerametler gören, çeşit - çeşit gayb sırlan duyan mürîd,
Bundan daha güçlü bir keramet, bundan daha güzel bir nişane arar,
Şeyh, insanların, yabancılarla, yakınlariyle, oğullariyle neler yaptığını, neler
ettiğini tümden bilir; bilir ama örter, söylemez; söylemeyince de bilmiyor deme sakın,
Kimin görüşe sâhib olan anlayışı, aklı - fikri varsa bilir ki o, hepsinden de haberdardır;
O, senin ne yaptığını, yahut ne istediğini, ne yediğini, ne içtiğini bilir;
Aş mı istiyorsun ekmek mi, helva mı; yoksa gerçekçe birisini mi arıyorsun; hepsini bilir,
Ama bu keramet, pek o kadar büyük bir keramet değildir; bu keramet,bedenlerin payıdır ancak,
2180, Ne yaptığını bilir, ne dua istediğinden, nasıl sığındığından habersiz değildir,
Yalnız bu kerametlerden hiçbir şey artmaz; söylese bile işittiğin sözü zâti
biliyorsun sen,
Fakat senin gözünden gizli olan şeyi söyler, sana bildirirse, görüyor demektir,
Evinde, bir bucakta, altınla, gümüşle dolu bir define olsa da,
Sen o definenin nerde olduğunu bilmesen, kimi sağa, kimi sola, kimi burnunun
doğrusuna yürüyüp çırpınsan,
Onun nerde gömülü olduğunu sana bildiren kişi, adetâ definenin nerde gömülü
olduğunu bildiren kâğıttır; sen onu seç, ona yapış,
Çünkü o hikmettir, senin yitik malındır; neyi yitirdiysen ondan ara,
Yitirdiğin kumaşlardan biri, erlik eder de cömertlik gösterip sana verirse,
Ona hizmet et de başkasını da versin; can denizinden inci bağışlasın sana,
Pek çok defineler elde etmek için kendini ona ısmarla, ona kul - köle ol,
2190, Onun önünde öl de bey ol; herşeyi anla, herşeyden haberin olsun,
Onun civarında korkudan emîn olursun; a mü'min, hâlden hâle düşmekten de üstün bir hâl alırsın,
Yerin - yurdun, yokluk dünyâsı olur,
Allah'dan yardım görürsün, sığmağın Allah tapısı olur,
Hak var oldukça, ki dâima vardır,
sen de var olursun; bütün halka nur saçarsın,
Onun önünde ölen, dirilir,
2200, Kim ona kul olursa padişah kesilir; meleğin de sığındığı kişi olur, insanın da,
Kul, kadehe benzer, padişahsa şaraba; ne mutlu o kadehe ki şarapla dolar,
Onun bakışı kimyadır, bedense bakıra benzer[61]; gerçekten de her aşağılık kişi, onun yüzünden Allah tecellîsini görür bir hâle gelir,
Leş tuzluya düştü mü, güzelleşir, arınır, değer kazanır,
Oysa tuzlu da onun aşağılık bir kulu değil mi; oraya düşen herşey, ona ram olmaz mı?
Kendi sıfatını bırakır da ona döner, ırmaktaki pislik gibi hani,
Pis şeye su üstün oldu mu, o pislik suya zarar vermez,
Hattâ pislik suda yok oldu mu, o su, ihtiyarı da arıtır, genci de,
Akar su, pisliğe üst olursa pislik suya ziyan vermez, suyu pislemez,
Gene biz, padişah Salâhaddîn'e gelelim, dudu gibi onun şekerini çiğneyelim,
2210, Veled'e dedi ki; gönlün, canla - başla beni satın aldıysa bana mürîd ol,
Veled, cevap vererek a padişahım dedi, bu çağda senin benzerin yok,
Sen yücelikle halktan gizlisin; kim bilginse, nasıl bir mâden olduğunu bilir senin,
Bir tortuyla aparı bir hâle soktun beni: sarhoş olup kendimden geçince de gönlünü benden aldın,
Oysa gönlüm senin elinde bir doğana döndü; nereye sürersen sür beni, döner, gene sana gelirim,
Beni çağırman, tapından sürmenin aynı; tapma geldim mi, büyürüm, yücelirim sanki,
Rahman, «Söyle, gelin de» buyurdu; bunu, bilenin bilmeyenden ayrılması için emretti,
Elest günümün ahdında onunla buluşmak, ona kavuşmak şarabıyla sarhoş olan,
Ayrılık mahmurluğunu çektikten sonra gene buluşma şarabını tatsın diye buyurdu,
Yoksa buradan gitmeyen, tekrar nasıl gelir buraya? Ama bu yakınlık de her
aşağılık kişiye nerden yakışacak?
2220, Ayrılıktan sonra buluşmak tatlıdır; bu buluşma yüzünden neşelenmeyen kişidir gamlı olan,
Benim katrem, senin yüzünden deniz kesildikten sonra buluşmak incisini aramaya koyulayım,
Beni seyret de gör: Boyuna aşkla coşup köpürüyorum; dalgalar denizi örtüyor, göstermiyor,
Gözler, o dalgalan görsün de o coşup köpürüşe şaşsın diyor,
Sanat eseri de, ister aşağılık âlemde olsun, ister yücelerde, dalga denizi
anlattığı gibi sanatkârı anlamaya yarar,
Sanat eseri, sanatkârı görmemeleri için bir perdedir; görenlerin, can gibi o eseri seçip almalarını sağlar,
Ama görüş ehli, bunun aksini bilir, onlar, o solukta sanat eserinden Hakk'a yol alırlar,
İyide de, kötüde de onun yüzünü görürler: gerçeklikle onun aşkını seçerler, İyi - kötü, ister lütuf say, ister kahır, hep denizin dalgalarıdır sanki, Cennetle cehennem, ondan belirir; onun iki sıfatı vardır: Cefa, vefa,
2230, Lütfü, vefası, cennettir; bunun aksi, cefâsıysa mihnet,
Dünyâdaki kahırla lütuf Allahdandır: bu ikisi, sizin yaratılışınızda da var,
Bundan: yüzlerce dünya gül bahçesi kesilir; öbüründen bağlar - bahçeler külhana döner,
Salâhaddîn bana, dostum dedi, öğüt vermeyi bırak: bundan böyle benim vasfımdan başka bir söz söyleme,

LVI

Veled'in, Allah antlısını ululasın, Salâhadîn'e karşı öğüte, irfana dâir söz söylemeye kalkışması; onun da, ben senin kalmamanı, yok olmam istiyorum: senden öğüt veren,

marifete dâir söz söyleyen ben olayım,
çünkü birlik âlemine ikilik sığmaz buyurması ve örnek vermesi

Böylece de bileyim ki sen, benimsin: âşıksın, bizlikten, benlikten dışarısın,
Ortada sen yoksun, yalnızca ben varım: buraya asla iki sığmaz,
O şeyhin hikâyesini işitmedin mi; hünerde, bilgide, herşeyi başarmada güçlü olan o şeyhin olayını duymadın mı?
Hani mürîd, kapısına geldi de kapıyı çaldı; o da kimsin, söyle dedi,
Mürîd, kulunum padişahım, benim deyince, git dedi, kapıyı açan yok,
Çaresiz mürîd hemen geri döndü, Bir yıl başı boş dolanıp durdu,
Bir yıl yolculuktan sonra ertesi sene gene geldi, kapıyı çaldı,
Şeyh gene kim o dedi; mürîd, benim deyince, sana kapıyı açamam dedi,
Yıllarca şeyhten mahrum oldu, pişti, olgunlaştı: sonunda işi anladı,
Ayrılığından boyu iki büklüm oldu da gene geldi, kapıyı çaldı,
Şeyh, kim o deyince sensin dedi,
Şeyh, değil mi ki benim dedi: ne diye dışarda durup kapı halkasını çalayım?
Kapıyı açtı da ona, senden senlik geçti ya ey gözü gören dedi:
Değil mi ki sen değilsin, yalnızca benim; o hâlde evim, a bilgin er, senin malın - mülkün,
Bizim konağımız birlik âlemidir: gönlümüze iki sığmaz,
Değil mi ki ben oldun, gel; değil mi ki gül kesildin, gir şu gül bahçesine,
Gülün sayılarında nerden ikilik olacak'7 Gül oldun ya, artık senlik tikeni kalmadı,
Bunu apaçık söylersem, bey de baştan çıkar, tacir de,
Hepsi de şarap içmeye koyulur, aşka düşer; hepsi de yıldız gibi parıl - parıl ışık saçar,
Hepside başsız - ayaksız can kesilir; hepsi de mekândan çıkar, mekânsızlığa varır,
Hepsi de sevgilinin aşkıyla yanar - erir; kimsenin iyisine - kötüsüne aldırış etmez olur,
Hepsi de aşk deryası gibi arı - duru bir hâle gelir; hepsi de aşktan dem vurur - durur,
Ona, değil mi ki dedim, yabancı değilim; değil mı ki dost olduğunu apaçık anladım:
Gerçekten de seninim ben, gerçeklikle seni severim ben,
Dostluk, aynı cinsten olanlarda bulunur, Şeytan nasıl olur da insana yönelir, onunla eş olur
Seni adam - akıllı sevdiğimden, gece - gündüz sana yüz tutmadayım,
Ölüydüm, seninle dirildim; sen padişahlar padişahısın, bense kulum sana,
Ben adetâ bedenim, sense cansın: sen gönülsün sanki de ben dilim,
Sen ne dilersen ancak onu söylerim: sen nereye yollarsan canla - başla koşar - giderim,
Sen ressamsın sanki, bense pergel; zaman - zaman, sen benimle iş görürsün,
Bir gül bitirirsem sendendir o; tiken bitirirsem de benden bilme onu,
Ortadan ben yokum: hep sensin iyiliğinde - kötülüğünde cilvelenen; ikilik kalmadı - gitti,
İyi - kötü, ne yapıyorsa Allah yapmıyor mu: suçsuzu kahır sopasıyla döven o değil mi?
Kâfirlere bir hayli nimetler veren, inananları zahmete sokan o değil mi?
Bu ikisini bir görmeyen kişinin gerçekle alış - verişi yoktur; şüphededir o,
Ona kâfir de, müslüman adını takma; diri olsa bile canını ölü bil onun,

LVII

Allah'ya ulaşmış şeyh, ne yaparsa onu, Allah'dan görmek gerek, Çünkü şeyh, ölmeden ölmüştür; ondan işgören Allah'dır; o, Allah'nın elinde cansız bir âlete benzer; netekim marangozun elinde bıçkı ve testere, ressamın elinde kalem de böyledir, Allah antlısını ululasın, Salâhaddîn'le Veled'in arasındaki olay, uzadı - gitti ve Veled, anladı ki işin özü - özeti düşünceyle, anlayışla yüz göstermeyecek; o hâlden vazgeçti bunu anlatış

O bilgin er, şeyhten ne gelirse öylece bil ki bu, Hak'tandır, Hak'tan ayrı değildir,
İnsanın kullandığı âlet ne yapıyorsa, «Attığın zaman sen atmadın» âyetini oku da işi anla,
Allah dedi ki: Ahmed-i Muhtar âlettir; ondan iş gören, iş yapan benim,
Onun yaptığını ondan görme; o varlığından ölmüştür, benimle diridir,
Bıçkının, keserin hareketi, marangozdandır; Peygamber'in hareketlen de kırıkları onaran Allah'dan,
Kör değilsen gözünü aç da erenleri düşmandan ayır,
Erenler incidir, düşmanlarsa taş; erenler aparıdır, düşmanlarsa kir - pas,
İnciyle taşı bir sayma; eşeğe benzemiyorsan bunu ayırdet,
Erenler salt nurdur, düşmanlarsa kör; erenler tatlı sudur, düşmanlarsa acı, tuzlu su,
Erenlerin vasfı dile sığmaz; deniz, oluğa sığar mı hiç?
Dünyâda her eren, Allah sırrıdır; şüphe yok ki sır da yabancılardan galidir,
Yaratıkta gizli olan bile bilinmiyor; artık yaradanın sırrı, nasıl olur, bir düşün,
Allah ereninden haberin olursa bil ki yere de can kesildin, göğe de,
Öz oldun, yokluğa erdin; güneş gibi herşeys ışık saçarsın artık,
Onları gören, onlardandır; yabancı değildir, yakınlardandır o,
Ama ereni de eren görebilir; Mustafâ'yı Alî görür ancak,
Kuzgun, hiçbir vakit bülbülü eş - dost olarak seçmez; çünkü bir cinsten olanlar, aynı cinsten olmayanlarla eş - dost olmaya lâyık değildirler,
İşte aramızda buna benzer sözler geçti; böylece de olay, söze sığmaz bir hâl aldı,
Sonunda anladım ki gerçek, sözle anlaşılamaz,
Söz, dedi - kodu, yola perdedir; ulaşma yolunda dedi - kodu, bir hiçtir, işe yaramaz,
Dedi - kodu, varlıktır - benliktir ve perdedir ancak; varlığı seçen, benliğe bürünen, ölüdür,
Yalnız varlıktan olmayan, benlikten gelmeyen söz, zevkten, saradan, sarhoşluktan başka birşey değildir,
Fakat böyle sözde pek azdır; bunu bil de sözü Allah'dan dinle, insanlardan değil,
Cin çarpmış, iyi saatta olsunlara karışmış kişi söylenir-durur: iyi-kötü, her yana döner, koşar,
Ama her sözü, her hareketi, iyi saatta olsunlarıdır; o Müslüman, bu sözlerden de uzaktır, bu işlerden de,
Şarap içen kişi de buna benzer; diline küfürler gelir, sövüp sayar,
Herkes, o söylemiyor ki der; o sözler içkiden meydana gelmede,
Sarhoşlukların özü olan Allah şarabı, varlıkların arışına da âfettir, argacına da,
O şarapla sarhoş olan kişi, iyice bil ki adam - akıllı yıkılır - gider, kendinden geçer,
Dağ gibi varlığı saman çöpüne döner; kimi kendinde değildir; kimi yalpalar -durur,
Yalpalaması da aynıdır, kendinden geçişi de; çünkü o içki, onu kendinden almıştır,

Sarhoş olduğu vakit bir söz söylerse, «Ol» buyruğunun verdiği sarhoşluktandır o söz,
Söylerken de o, arada yoktur; tıpkı uyuyan kişinin rüyada, yaptığı işler gibi,
Adam, rüyada iyi - kötü işler yapar; fakat bu yüzden nedamet eliyle dizlerini dövmez ki,
Çünkü bu işleri bilerek, isteyerek yapmamıştır; bu işler, onun ihtiyarı elinde değilken olmuştu,
Aklın varsa sözün kalan kısmını anla; ben remizle söyledim, Bu sözün ne haddi vardır, ne sonu; sen o yeryüzünün, o zamanın padişahını anlat[63], Sus, öğüt verme, söyleyeceksen benden söyle dedi,

LVIII

Veled, akla, nakle dayanan sözlevi söylemekten vazgeçti; canı, deniz gibi coşup köpürdü, söz dalgaları kabarıp coşmaya başladı,

Söze, tümden ağzımı yumdum: üstünlüğe de sırtımı döndüm, söze de,
O bilgi denizinin huzurunda kulak kesildim: sonra da onun yüzünden denizgibi coştum - köpürdüm,
Susmak ülkesinde ver - yurt tuttum: gönlümde bir hoşluktur, yüz gösterdi,
O denizin içinde, onunla buluşma, ona kavuşma incisi, gökteki güneş gibi parlamaya başladı,
Hattâ gökte güneşin parıltısı de ne oluyor? Hiç o parıltıya, o ışığa benzer mi o'?
Onlara karşı bu, bir ateş ancak; yabancı değilsen farket bunu,
O tümden nur, buysa baştan başa ateş: o gül bahçesine benziyor, buysa baştan başatikenlik,
O, can, buysa kalıp; o, gündüz, buysa sanki gece,
O deniz gibi, buysa bir katre adetâ: o güneş gibi, buysa bir zerre,
Can denizi gök de o güneş; perdesiz - engelsiz, aşağıyı da ısıtmada, yukarıyı da,
Onun ışığı, ovaya vuran güneş gibi o denizi tutmuş, doldurmuş,
Gizlilikleri tamâmiyle aydınlanmıştır: tikene benzeyen her ruh, onun yüzünden gül bahçesine dönmüş,
Bahçeleri sayıya sığmıyor: meyvaları pek yüce, pek değerli,
Her yanında, kum tanelerinden çok huriler var: yemekleri kazansız, tenceresiz pişmekte,
Her yanda yüce köşkler var: her çer - çöp, ondan yüceliğe erişmiş,
Şarap, su, bal ve süt ırmakları; ordaki bu dört ırmak, ok gibi akıp gidiyor,
Çalgıcıları, yüzlerce nağmeyle çalıp çağırmada: rebaplarını, çenglerini çalıp duruyor,
Dalları da diri, yaprakları da, meyvaları da: her bitki, gül gibi gülüyor,
Dal meyvaya selâm vermede, söz söylemede: selvi, söğütle beraber rükû etmede, ayağa kalkmada,
O yenecek, içilecek şeyler, ileri gidip üst olanlara da aldırnamakta, geri kalıp aşağı kalanlara da; o yüzden de hepsi diri,
Hepsi de, yapılan iyi işlerden var olmuş; her köşkün taşı, kerpici, zikirle dirilmiş, zikirden var olmuş,
Zikir, virt, namaz, diriliktir: gerçeklik, yanış, niyaz, hayattır,
Yapılıp onarılışları dirilikten: onları mâmur eden, diri olan kulluk,
Bu yüzden yaşı da diri, kurusu da; ödağacı, misk kokmada: kokularından da sözler doğmada,
Bunlar, dünya yapılanılın aksine: dünya yapılarının temelleri, cansız şeyler,
Taşı da, kerpici de cansız; o yüzden de ne iyiyi bilirler, ne kötüyü,
Hâsılı bu dünya ölü: bu yanda kalan kişi de porsur, donar - kalır,
Suret kalmak için düzülmedi ki; gönül, nasıl surete aldanıp eğlensin[9]
Gökkubbe çadırını, havaya pek büyük bir tarzda kurdular ama,
Değil mi ki bir görünüşten ibaret, sonunda yok olur - gider, eseri bile kalmaz,
Sen görünüşten geç de anlamı ara; aslı ele al, ona yapış da dâvayı bırak,
Kulluğun, bil ki cennetindir senin; cennetler, senin gönlünden düzülüp koşulur,
Cennetteki suyun, toprağın, gönlündeki anlıktan, vefadan, gerçeklikten meydana gelir,
Suyla toprak, ibâdetle arınır; bilgisizin, akıllı birinin yüzünden anlayışlı, bilgili bir hâle gelmesi gibi,
Suyu, toprağı, gönül gibi an - duru hâle getirirler; hani erlik suyu da Çiğil güzeli gibi bir alımlı dilber olmuyor mu?
Toprağa ekilen tohum, ağaç olup bitmiyor, dal - budak ve meyvayla dolu bir ağaç olup yücelmiyor mu?
Ama ağaç tohuma benzer mi hiç? Yahut erlik suyu, yiğit bir eri andırır mı hiç? Tohum, dallı, yapraklı, meyvalı bir halde midir ki? Tek bir tohumdu ama binlerce şeye sahip oldu,
Bu orada, Allah, sana bunun gibi yüzbinlerce delili apaydın göstermez mi?
Fesleğen, süsen, ağustos gülü, marul, şalgam, kabak tohumları,
Bu tohumlardan biten çiçekler, sebzeler, hiç birbirine benzer mi, bunlar bitip yeşermeyi kimden öğrendi? Söyle,
Kimden öğrendilerse senin bağışın da ondan gelir; hiçbir şey oldun m ı, birşey olursun sen de,
Bunun sonu gelmez; o padişah, yol alan dosta yolu nasıl gösterdi, onu anlat,

LIX

Allah ikisinin de sırlarıyla bizi kutlasın, Mevlânâ ile Şeyh Salahaddîn'in sohbet arkadaşı olmalarına dönüş, Salâhaddîn, Mevlânâ'nın naibi ve halîfesiydi dostlar, ikisinden on yıl, zahmetsiz, meşakatsiz faydalandılar; onlar sütle şeker gibi birbirlerine karılmışlar, birleşmişlerdi, Allah antlısını ululasın, Salâhaddîn, on yıl sonra hastalandı, Allah sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ'dan, bana izin ver de göreyim diye dilekte bulundu; Hazret-i Mevlânâ, dileğini kabul buyurdu; üç gün, ona geçmiş olsun demeye, onu dolaşmaya gitmedi; o da anladı ki göç vaktidir; tam bir anlıkla, perdesiz olarak dileğine kavuştu, göçtü, «Mü'minler ölmezler, bir evden bir eve göçerler,»

Şeyh onunla bir bedende iki candı; onunla esenleşmişti, hoştu, neşeliydi,
On yıl birbirleriyle adetâ mest olarak görüştüler; kavuşmanın ayrılık mahmurluğunu tatmadan vakit geçirdiler,
Bütün dostlar, çevrelerinde saf kurmuştu, O ikisi sanki denizdi; öbürleri de köpük,
Hepsi de yıldızlardı sanki, o ikisi ay, Hepsi kuldu - köleydi, o ikisi padişah,

Hepsi, ikisinden faydalandılar; kilitler kilitlenmemişti, açıktı açıktı,
Hepsinin de işi - gücü altına döndü; hepsinin katreleri inci hâline geldi,
Hepsi, sözsüz bilgin oldu; hepsi can incisini deldi,
Her biri deniz gibi coşup köpürdü; çalışıp çabalamadan yolları aşıldı,
Yük altındaydılar; o bakışla yüklerinden kurtuldular, başkalarına yüklediler; bağları çözüldü,
Gönül gözleri açıldı, kuzguna benzeyen canları alıcı doğan kesildi,
2360, Hepsi de erenlerin iksîriyle altına döndü; her biri ayak yerine iki kanada sâhib oldu,
Gök yücesinde melek gibi uçtular; hepsi de o Ay yüzlüyü apaçık gördü,
Böyle bir yaşayış, devlet ve temizlik âleminde, böyle bir mevki, saltanat ve bezenti dünyâsında,
Ansızın Salâhaddîn hastalandı; beden bakımından, sağlıktan, erenlikten ayrı düştü,
Bedeninin rahatsızlığı uzadı; soluktan soluğa yanıp erimekte, yok olmaktaydı,
Işığı, güneş gibi parlıyor, yıldızı kutlu olan isteklilerin başlarına vuruyor, onları ısıtıyordu,
Ama bedeni mum gibi eriyip gidiyor, topluluğun gönlü, onun ışığıyla aydınlanıyordu,
Şeyh, gitmesine izin vermediğinden hastalığı uzamaktaydı,
Uzadıkça da feryadı, zahmeti göğe erişiyordu,
Ey Şeyh dedi, ey gücü yeten padişah, artık şu varlık elbisesini değiştir de,
2370, Şu zahmetten kurtulayım, o yana hoş, gönlü neşeli bir halde gideyim,
O cana can katan denize, o gönüller açan köşke kavuşayım,
Şu yüklerden kurtulayım da nelikten - nitelikten halâs olayım,
Şeyh, onun dileğini kabul etti, dileğin yerinde dedi; hemencecik yatağının yanından kalktı,
Evine gitti, o yaranın melhemiyle oyalanmaya kovuldu,
İki - üç gün dolaşmadı, hâl - hatır sormaya gitmedi; Allah'ya yüz tuttu,
Bunun üzerine Salâhaddîn'e iş aydınlandı; can dedi, bedenden ayrılıyor,
İyice anladım ki yokluk yurdundan ölümsüzlük dünyasındaki yönsüzlüğe gidiyorum,
Onun şu gelmeyişi var ya, bana, git demektir, din ehline bir muştuluktur bu,
Çünkü onların buluşma, kavuşma günleri, ölüm günüdür; onları zevkleri, şevkleri, neşeleri, ölümdür,
2380, Ölüm, bil ki onlara Ölümsüz yaşayıştır; soluktan soluğa, ölümsüz yaşayıştır ölüm,
Zâti onlar, hayattayken ölümü görüp durmazlar mı; onun tohumunu devşirir yatmazlar mı?
Onlar, dünyâda defalarca ölmüşlerdir; ebedî âlemde yüzlerce yaşayış seyretmişlerdir,
Ölüm, tuzaktan ebedî olarak kurtuluştur; tümden murada erişmektir, dosta kavuşmaktır,
Kimin aklı - fikri varsa, karârı yerindeyse o bilir ki ölüm, yerden - yurttan göçmektir,
Evden, daha geniş bir eve, yokluk dünyâsından varlık âlemine gitmektir,
Öyle bir cihâna gitmektir ki o cihan, varlıkların aslıdır; orda baş ağrısı ve
mahmurluğu olmayan sarhoşluklar var,
Her solukta yeni bir âleme konak olmaktır; her solukta, eskisinden daha iyi bir âleme göçmektir ölüm,
O âlemde ne uyumak vardır, ne uyanıklık; orda ne kendinden geçiş vardır, ne akıl - fikir sahibi oluş,
Orda ne sağlık vardır, ne hastalık; orda ne sarhoşluk vardır, ne mahmurluk,
2390, Orda ne gece vardır, ne gündüz, ne ay, ne yıl; orda ne zıt vardır, ne eşlik -eşitlik imkânı,
Ne yücelik, ne alçaklık, ne sağ, ne sol vardır; önü de yoktur o âlemin, ardı da; ne boşluk vardır orda, ne varlık,
Öyle bir âlemdir orası ki önü - sonu yok; ordaki şehirler, kaleler sayılara sığmaz,
Hiç bilir misin, neden perde ardında kaldın; neden öylesine bir sevgiliden uzaklaştm?
Bu sebepten ki beden, ona engeldir; sen, şu aslından yok olan yokluk için tutmuşsun da bedene kapılmışsın,
Azıcık bir meylin, pek büyük bir perde oldu; bir zerre, güneşi örttü - gitti,
Şu koskoca dünyâyı iki küçücük parmak ucun, gözlerinden gizler,
Değersiz iki küçücük parmağının ucu, bu koca dünyâyı örtüyor,
Böylesine bir yeryüzünü, bu yücelikteki göğü, kör değilsen iyice anla:
Bilgisizlik parmağı gözünü örterse, ebedî olarak kör kalır, ehliyetsiz olursan şaşılır mı buna?
2400, Sonsuz âlemi göremiyorsun, ebedî yaşayışı, sürüp giden zevki-sefâyı
bulamıyorsun,
Parmak uçlarına benzeyen şu varlığı, şu bilgisizliği kaldır ortadan da o âlemiapaçık gözlerinle gör,
Bu cihanın, ona nispetle bir katre olduğu o denizi, göğün, ona nispetle zerre kesildiği o güneşi seyret,
Anlay ışlarda güç - kuvvet yok; geç şundan da padişah Salâhaddîn nasıl gitti, onu söyle,
O âleme gidiş bayrağını açtı; canların bulunduğu yana atsız koşmaya koyuldu,
Gözlerini açtı, nazla, salma - salına, yüzbinlerce yüceliklerle gitti,
Yeniden can rihânmı açıp düzmek, yeniden o âleme güzellik bezenti vermek için oraya yöneldi,
Netekim beden âlemine de can vermişti, gören iki göz ihsan etmişti[6] ,
O âlemse zengine, yoksula, padişaha, dilenciye yüzbinlerce bağışta bulunmak,
Gelişiyle meleklerin yüceliğini arttırmak, tertemiz Rıhları esenleştirmek üzere gitti,
2410, Çünkü değer bakımından hepsinden de yüceydi; hepsi, birer yıldızdı sanki,
oysa dolun Ay,
Büyük - küçük, herkes ondan bağış elde etsin diye Hak onu iki âlemde de padişah yapmıştı,
İki âlemde de padişah olduğundan, parlaklık da ondandı, bezenti de ondan, sığınılacak da oydu,
O, ne yana giderse orası mâmur olur: o, nereye ayak basarsa orası nurla dolar,
Can âleminin bağı - bahçesi, dallarla, yapraklarla, meyvalarla dolsun diye canla - başla beden
dünyâsını bıraktı,
Erenlere, ölümde yaşayış vardır; çünkü onlar, ölümde kurtuluşu görmüşlerdir,
Ölüm, onlara rahmet ve yaşayış görünmüştür: ruha rahattır, kurtuluştur,
Ölüm âşıkları sevgiliye ulaştırır; tersine, kötü kişileriyse helak eder,
Erenlerin ölümü, onun havasıyla bir zevktir: onun bayrağı altında çalıp çağırırlar,
Onların Rıhları, ölümleriyle yücelir; gönülleri, Allah'nın yakınlığında cilvelenir,
2420, Bedenleri toprakta yok olur ama ruhları, onun gözünde ölümsüzlüğü bulur,
Beden kafesi kırıldı mı, o kafesteki kuşlar, kurtulup uçarlar,
Her kuş bir yana uçar; her ruh bir sıfata bürünür,
Kimisinin konağı, Arş'ın aydmlığındadır; kimisinin durağı, yeryüzü karanlıklarıda,
Kimisinin konağı, en yüce tahtıdır onun; kimisinin yeriyse en aşağı ferşidir onun,
Kim, onun en yüce konağındaysa, odur övülmeye lâyık olan Hak kutbu, iki dünyâda da naiptir:
ancak buracıkta da orda da, onun gölgesinde gölgelenir,
Bu cihan, ondan bir çeşit pay elde eder; o cihan da ondan bir çeşit gıdalanır,
Herkesin lokması, giyeceği, kendi lâyığıncadır; herkesin sanatı, kendine, zevkine göredir,

Sen söyle; Hak'tan Muhammed'e erişpı, nasıl olur da her yok - yoksul kişiye erişir?
2430, Karıncadan tut da Süleyman'a dek herkes, onun verdiği rızkı yemektedir,
Zenginden yoksula dek herkes, ondan, kendine uygun bir rızık elde etmektedir,
Şeyh Salâhaddîn buyurdu ki: Benim cenazeme davul, dümbelek ve def çalandan çağırın,
Güle - oynaya, hoş, neşeli, sarhoş bir halde, el çırpa - çırpa götürün beni mezarıma,
Herkesde bilsin ki Allah erenleri, buluşmaya, kavuşmaya, sevinerek, güle - güle giderler,
Onların ölümleri zevktir, safadır, düğündür: yerleri, hurilerle beraber Adın cennetidir,
Böylesine ölüm, semâ: safa ve zevkle hoş bir hâle gelir; çünkü giden kişinin yoldaşı, güzelim sevgilidir,
Dünyâ düğünleri, gönlün geçici eğlencesidir; o cana, o gönüle karşı bu eğlenceler,
balçığa benzer,
Herkes, vasiyetini, riyasızca, arılıkla, cân-ü gönülden duydu, işitti,
Bütün şehir halkı, elbiselerini yırtarak, yüzbinlerce feryatlarla cenazesine geldi,
2440, Herkes, hasretle ellerini dişliyordu: herkes şaşırmıştı; hasretle sarhoş olmuştu,
Hepsi de, gaafılmişiz, bilemiyormuşuz onu; gül, ondan gönülle can gidince ne hâle gelir diyordu,
Herkes, o gönül aydınlatanın ayrılığına, yandığı kadar feryâd etti,
Tertemiz bedenini toprağa verdiler, tertemiz ruhu da tertemiz Allah'ya ulaştı,

LX
Allah aziz sırrını kutlasın, Şeyh Salâhaddîn göçünce hilâfet,
Ahıtürk Oğlu Husâmeddîn'e erişti,

O, Hüsâmeddîn'den razıydı; ona binlerce seçilmiş defineler bağışlamıştı,
Mevlânâ, o iki dünyânın tek padişâhıysa hepsinin mürşidiydi,
Her birinin rütbesi, derecesi, ona apaydın görünmedeydi: o, adetâ canla beden arasındaydı,
Kuzguna benzeyen geceleyin güneş yoksa, onun yerine mum gelir dedi,
Ay bulutla örtiilürse yıldızdan başka ne aydınlatabilir ortalığı?
Orada Ayın yol gösterdiği gibi denizde de yıldız kılavuzluk etmez mi?
2450, Birisi, Mevlânâ'ya, bu üç naipten hangisi daha üstün diye sordu,
Mevlânâ, a yol arkadaşı dedi ona, Şems güneş gibiydi, Salâhaddîn'se Ay,
Padişah Hüsâmeddîn yıldıza benzer: çünkü o, meleklerle aynı derecededir,
Değil mi ki herbiri, seni Allah'ya ulaştırıyor: hepsini bir bil,
Hangisinin eteğine yapışsan seni diriltir: artık ölmezsin,
Salâhaddîn dünyâdan gidince Şeyh, ey Allah'nın yoluna - yordamına uyan Hüsâmeddîn dedi:
Bundan böyle naip ve halîfe sensin; çünkü arada ikilik yok,
Şeyh bunu, onun yerine geçirdi: başına nurlar saçtı,
Ashaba, ona baş eğin, önünde âcizcesine kanatlarınızı yere gerin dedi:
Bütün buyruklarını yerine getirin: sevgisini canınızın tâ içine ekin,
2460, Alem der elimizi tutacak odur: ona uyun da âleme ayak basın,
Gözlerinizi onunla aydınlatın: böylesine bir ırmak kıyısında, böylesine bir gül
bahçesinde gözleriniz aydın olsun onunla,
Kimin işi tamamlanmadıysa, kimin hâli güzelleşmediyse, düzene girmediyse,
Onun sayesinde altına döner: çünkü işin başı o: şarabı o sunar, meyhaneci odur,
Kim sırra ermediyse o, sır bağışlar ona: kimin kanadı yoksa, o kanatlandırır onu,
Herkese yol gösteren aşk ihsan eder; herkese gerçeklik, aşk ve din bağışlar,
Rahmet mâdenidir, Allah nurudur: Zâti Allah, ondan hiç ayrılmaz ki,
Kim Allah mazharı olursa, onun işi - gücü, Allah'dan ayrı olur mu hiç?
Onun işi de Allah'dandır, sözü de: kendisinden değil; o, bir âlettir Allah elinde,
«O sizinledir» âyetini Kur'ân'dan duy: iki dünyâyı yaratan, herkesledir,
2470, O Hem de bu manevî beraberlik, umûmîdir, herkesle bu, böyleyken özel birlik beraberlik nasıl olur? O
beraberlik, candan da dışarıdır,
O, herkesledir ama bunda fark var; herbirinin öbürüne göre farkı, batıdan doğuya dek,
Makbul olanlara bağışladıklarının kokusu bile, makbul olmayanlara erişmez,
Hak herkesledir, kimseden ayrı değil: gece - gündüz, mekânsızlık ve mekân âleminde bu, böyledir ama,
Erenlerle bir başka çeşit beraberdir: gözünü aç da buna bir iyice bak,
Erenlerle ne biçim muamelesi var; onların gönüllerine nasıl bir tohum ekmede, bunu anla,
Onları güzelim Arş'ın yücesine ağdırır, onlara binlerce gömülü define verir,
Onlara can yolunu bildirir: onlara gönül yolunu konak olarak verir,
Onlar da gayb âlemini görüp dururlar: cennet meyvalarını devşirip yatarlar,
Hepsinin de gönlünden hikmet çeşmesi coşar da dillerinden akar - durur,
2480, Onların hepsine de kavuşma definesini açmıştır; gözlerini açmış, kendini göstermiştir,
Böylece de belâdan, korkudan emîn olmuşlar, Allah civarında neşeli bir surette konaklamışlardır,
Onlar, pek çok kerametler göstermişlerdir; açık - gizli nice belirtiler meydana getirmişlerdir,
Onların hepsine de mevki vermiş, halifelik ihsan etmiş, hepsini de lûtfa, adalete boğmuştur,
Gök ehli, onlardan ders alır; hem de yedinci kat göğe dek hepsi,
Ama yeryüzü ehli olan yaratıkları, hayvan gibi, Allah'dan haberleri yoktur,
İş böyleyken, onların insaniyle hepsi de melekleşirler, sonunda hepsi de göğe ağar,
Büyük - küçük herkes onlara sığınır; aşağı - yukarı, herkes onların ordusudur,
Âlem halkının hepsi de onlardan ders alır; onlarsa Allah'dan ders alırlar,
Onların hepsi, ululuk kavuşmasının kaynağıdır: susuzlara arı - duru su sunarlar,
2490, Güneş, onları varlık göğünden doğar da göğü aydınlatır, Zühre'ye ışık verir,
Gökler, onların ışığıyla aydınlanmıştır: yeryüzü, onların ışığıyla gül bahçesine dönmüştür,
Allah'nın onlarla muamelesi hep bu çeşittir; yüce Allah onlara bu ihsanda bulunur, gözünü aç da seyret,
Yaratan, boyuna yaratıklarıyladır: bu birlik - beraberlik, dâimidir,
Ama dervişlerle olan birliği, herkesle olan birliğe - beraberliğe benzemez; o çeşit değildir,
Halka, lâyık olduğu ihsanda bulunur; onlara kimi dert verir, kimi deva bağışlar,
Onları, uykularında da besler, geliştirir, uyanık oldukları zaman da: onları ekmekle, suyla onarır,
Susuzluktan kurtulsunlar diye bedenlerine sağlık - erenlik, gönüllerine neşe verir,
Allah'nm onlarla beraberliği bu çeşittir; onların Allah'dan başka payları, tadları yoktur,
O birlik - beraberlik, nasıl olur da buna benzer? O, yücedir, buysa aşağıya sürer,

2500, O, güneş gibidir, buysa Süha yıldızı: bu, yeryüzüne benzer, oysa göğe,
Gönülden feryat et de yârabbi de, gece - gündüz sen benimlesin ama,
Bana onlardan yüz göstermedesin; hem de soluktan soluğa, gizli - açık,
Gene de lütfet de büyük velîlere gösterdiğin yüzü göster,
Bizi de onlara kat; bizi de dervişler bölüğüne ver de
Onlar gibi has olalım, o büyük kavuşma sarayında oturalım, nedîm olalım,
Bize kendini, aşk ehline, tertemiz kullarına gösterdiğin gibi göster,
Göster de o kavuşmaya şükr edelim; o zan, o şüphe perdesinden çıkalım,
Tam inanç dünyâsında yürüyelim: köksüz - yersiz âlemde koşalım,
Hepimiz de can olalım, can bağışlayalım; yoksula paha biçilmez defineler ihsan edelim,
2510, Kulluğu bırakalım da padişah olalım; el tutar bir hâle gelip yardım edelim düşenlere, cihanın sığındığı kişiler olalım,
Felek hükmümüzle dönsün; erlerin padişahlığı bunun da yüzlerce mislidir,
Artık iyiden iyiye bil ki Hüsâmeddîn'de bu mertebelerin hepsi de vardır; o, gömülü bir definEye benzer,
Erenler, ondan dışarda değil; onun huzurunda erenleri anmak, ancak delilik alâmetlerindendir,
Şekere karşı şekerden bahsetme; çünkü bu şekerde ikilik yoktur; hemen yemeye bık,
Ye de bileyim ki şeker yemedesin: ama öbür şekeri anarsan horsun, aşağılıksın,
Susamış kişi, tutar da suyun karşısında suyu arar, sudan söz ederse, yahut somya - cevaba döşenirse,
Herkes bilir, anlar ki bu adam, su nedir, bilmiyor; su içmekten haberi yok, masala kanmış,
Sudan payı, yalnız suyun sözünü etmek; susuzluğu da bir rivayetten başka birşey değil,
Erenlerin hepsi de bir olduktan, hepsi de Allah'yla diri, kendi varlıklarındanölü bulunduktan sonra,
2520, Şaşılığından biri iki gören, önde de kördür, sağırdır, sonda da böylecekalakalır,
Herşey, şüphe yok ki onda toplanmıştır: o birden başka hiçbir şey yoktur,
Ona harfle, sözle anlatmaya imkân yok; can incisini hiç kimse sözle delemez,
Herkese vâcib olan, iki dünyâda da canla - gönülle ona kul olmaktır ancak,
Bütün dostlar da ona itaat ettiler; onun lütuf suyuna testi kesildiler,
Herbiri, evvelce yaralanmıştı; ama o yanlış hareketten, o aşağılık hâllerden kurtulmuşlar, adam olmuşlardı,
Hepsi de edeplenmişti; bu yüzden de buna saldırmadılar, İnkârları yüzünden yaralar almışlardı; hepside o tehlikeli işlerini söylemişlerdi,
Önce güçlü bir sille yemişlerdi de bu yüzden ikinci kez fitneye pek az giriştiler,
Üçüncü kezse yumuşadılar, edepli oldular; hasetsizce Rabb'in erme karşı baş eğdiler,
2530, O topluluktan hiçbiri baş çekmedi; herbiri, buyruğu canla - başla kabul etti,

LXI

Gülünecek, faydasız sözü, Allah dostu söylerse o söz, tam gerçek olur, o faydasız laf, faydalarla dolar, Yüce Allah Peygamber'e, senin ümmetin, bütün ümmetlerden iyidir; onlara yardım, herşeyden üstündür; çünkü önceki ümmetleri, inkârları yüzünden helak ettim; kimisini tufanla, kimisini yelle, kimisini yere batırarak yok ettim; bunları hepsini, ümmetin duysun da edebini korusun, o çeşit inkârda bulunmasın diye yaptım; bu yüzden de acınmış ümmettir senin ümmetin buyurdu, Bunu anlatış,

Duymuşsundur bu hikâyeyi; güldürecek birşeydir ama gönül ehli katında güldürecek şey de gerçek olur,
Tatar, halktan bir hayli altın almak için iki kişiyi tutmuştu,
Onları birisini bağlayıp öldürmek, böylece de öbürünü söyletmek istiyordu,
Öbürü kılıçtan korkar, onun definesinin kapısını açar, hangi bucaktaysa söyler, gösterir diyorlardı,
Bağlanmış olan, beni neden öldüreceksiniz, kızgın bir halde ne diye bucaktan bucağa sürüklüyorsunuz dedi,
Tatar dedi ki: O, bu hâli görür, korkar da altın definesinin yerini gösterir,
Adam, peki dedi, tersini yap, onu öldür de ben korkayım, gizlemekten, söylememekten vazgeçeyim,
Gümüşten, altından, yukarda, aşağıda ne varsa haber vereyim,
2540, Tatar bu sözü duyunca hoşuna gitti de kahkahayla gülmeye başladı,
Onları azad edip bu sıkıntıdan kurtardı; bu söz üzerine ikisine de acıyası geldi,
Bu sebepledir ki Allah Peygamber'e, senin ümmetin buyurdu, ümmetler arasında,
Lûtuflarıma mazhar ettiğim, mihnetten, yanıp yakılmaktan kurtardığım ümmettir,
Son ümmet oluşları, bu yüzden de buyruklara uymaları da ayrı bir yardımdır, ayrı bir lütuf,
Önce gelen toplumlar, cezamı gördüler; senin ümmetin bundan korktu,
Hepsine de o belâlar ibret oldu: bu yüzden, üşenmeden kulluğuna koyuldular,
O çeşit suçlardan çekindiler; birbirlerine bunları haber verdiler,
Nuh'un kavmine Hûd'un ümmetine neler oldu: senin toplumun bütün bunları duydu,
Ümmetinden hiçbir kimse o suçu, sığınıp yargılanma dilemeye imkân bırakmayan öylesi kabahati işlemedi,
2550, O yüzden de onlar acınmış ümmet oldu; artık rahmetine ulaşmaktan mahrum kalmazlar,
Böylece bil ki bu dostlar da şimdi canla - başla kul - köle oldular; ona uydular,
Onlara Allah'dan yardımlar geldi; hepsine de bu çeşit lûtuflar edildi,
Hiçbir çeşit suç işlemediler; hepsi de Allah emrine ram oldu,
Şimdi kim ona mürid olursa, mertebesi bu yüzden artar,
Bütün o hikâyeleri duyar, o sürüye benzeyen topluluğun yaptıkları cefaları işitir
O bozgunlardan başlarına neler geldi: iyi sanarak yaptıkları kötülüklerin sonu neye vardı;
Herkese o işlerden neler belirdi; herkes âleminde ne noksanlara düştü, anlar,
O çeşit suçlardan çekinir, öylesi işlerin yanına bile varmaz,
Ama şunu da iyice bil ki hepsi de böyle değildi,
2560, İçlerinden bir bölüğü hastı, emindi: zandan, şüpheden kurtulmuştu, tam inanca ermişti,
Şeyhin yolunda edepliydi: Rabb'e âşıktı, Rabb'i dilemekteydi,

Kinden, hasetten arınmıştı; mala da boş vermişti, bedene de aldırış etmiyordu,
Onların gönüllerinde, Allah'ya kavuşmak dileğinden başka herşey, tümden baştan başa hoş değildi,
Onları çektikleri din derdi, onları öylesine kavramıştı ki bunu bırakıp başka birşeye düşmeleri imkânsızdı,
Gözyaşı döküyorlardı, ciğerleri yanıyordu; Allah'ya kavuşmak için candan - gönülden ağlamaktaydılar,
Hepsi de Şeyhe itaat etmişti; hem de dille değil, canla - gönülle,
Onların içlerinden, ne önde ne sonda, inkâr, hiç baş göstermemişti,
Ne sözle, ne işle can incitecek hiçbir iş, onları içlerinden baş göstermedi
Şeyhin hoş gördüğü kişiye karşı gerçeklikleri hiçbir şüpheye düşmedi,
2570, Hâsılı sonunda herbiri, can dünyâsında seçilmiş er oldu,
İşte onların biri Salâhaddîn'di; herkesin içinden hilâfete o atandı,
Ondan sonra da Hakk'ın Husâm'ı, o Allah dostu, iki âlemde de şeyh oldu,
Kalanlar da ululardılar: hepsi de aşk âleminde muratlarına erdiler,
Suçlu ve mahrum olanlar da sonunda, onun yüzünden acınmış oldular, onlar da rahmete eriştiler,
Seven, sevgi bağışlayan Şeyh, ellerini tuttu: cömertlığiyle onların suçlarını bağışladı,
Kim, canla - gönülle ona sarıldıysa, sonunda muradına erdi,
Ancak çok katı ısrar eden, gerçek olarak ona ikrar etmeyen kişi mahrum kaldı,

LXII

Yüce Allah, bâzı canlan ezelden temiz yaratmıştır; bâzılarmıysa pis,
O pis canlar, bu dünyâda zabitliğe iyi işlerde bulunmaya, dindarlığa,
Allah'dan çekinmeye sarılırlar ama bütün bunlar, eğretidir onlarda; çünkü onlar,
aslından pis yaratılmışlardır; ecel, çağında onlardaki o eğreti renkler solar;
pislikleri meydana çıkar; bunun tersine, temiz canda da kötülükler, fenalıklar eğretidir;
ecel çağından o pislik, ondan gider, temizliği meydana çıkıverir,

Hani Şeytan gibi: ezelde kâfirdi: bu yüzden de önce de küfründen dönmedi, sonra da,
Anasından kara doğan, ezel çağında kâfir olan: iyi berbat bir hâlde bulunan kuş,
2580, Kireçle, yoğurtla beyazlansa bile bu renk, söğüt ağacına takılmış gül gibi eğretidir,
Ecel suları, o rengi ondan alır: kuzgunlar gibi onu kapkara eder - gider,
Ama canı ezelde ak olan, o güneşin parıltılarından doğan,
Suçla kuzgun gibi kararsa bile tertemiz canı, suçtan yitip gitmez,
Tövbe suyuyla o karanlık gider, tertemiz olur, ondaki kötülük kalmaz,
Kim anadan doğma aksa, sonunda bu belâdan kurtulur,
Çünkü kötülükler ona lâyık değildi: günahlar, suçlar, yaradılışına uymuyordu,
O, gene önce olduğuna döner, suç ona tesir etmez,
Birisi, bir altın haç bulsa, Allah'dan çekinen, inancında noksan olmayan bir kişiyse,
Onun kötü bir haç oluşuna bakıp da kaldırıp atmaz: odasına götürüp onu eritir,
2590, Böylece o beğenilmez şekil, altından çıkar: çünkü o şer, hayra yamanmış eğreti bir şeydir,
Şer görüntü eğretiydi, geçti - gitti: asıldaki hayırsa, olduğu gibi kaldı,
Kötü nakış, onda asıldan yoktu: aslı olmayansa geçicidir elbette,
Aslından iyi olanın işi de, sonunda iyi olur,
Râbıa, kötü işler işlemez miydi? Ama sonunda hürler bölüğüne katıldı,
Fuzayl, önce olmayacak şeyler yapmaz mıydı: kendini kötülükten korumaz, gulyabâni gibi yol keser biri değil miydi?
Ama sonunda, Tauırı'dan, çekinir bir kişi oldu: uyandı, kendine geldi de o huy, ondan geçip gitti:
Ulu erenler bölüğüne karıştı, Dünyâda bunun gibileri çoktur,
Adlarını anmaya kalksam söz uzar; maksat kapısı da açık kalır;
Başka anlamlar söylenemez; size de o bilgilerden bir haber erişemez,
2600, Aklın varsa anla; gönüldeki bağı çöz; ne diye bağlanıp kalırsın? Bilgisizler gibi görünüşte kalma, behren varsa gizli âleme doğru yürü,
Altına kara balçık sürülse de altın, o sürüntü yüzünden mahvolur mu hiç'[7]
Çirkin bakır altın suyuna batsa bile satın alma onu, onun bir faydası yoktur,
Ondaki altın kalmaz, eğretidir: elde gene kala - kala bakır kalır ancak,
Ama sarraf, uzaktan ikisini de tanır: çünkü ikisi de ona gizli değildir,
O bilgin, bakırı da seçer, altını da; ikisi de ona karşı, gün gibi meydandadır,
Dıştaki renge aldanma da içte ne renkler gömülü, onu gör,
Barsîsâ, kendi çağında, düzgünlükte, Allah'dan çekinmekte eşsiz değil miydi?
Ama o çekinmesi, anadan doğma değildi: bu yüzden de ne yaptıysa hepsi yele gitti,
2610, Sonunda, o kendi dileğine uyan kişi kuş gibi bir yem tanesi için tuzağa tutuluverdi,
Zina eden, adam öldüren kötü bir kişi oldu: dîni de elden gitti, düşmanın dileğini de yerine getirdi,
Herkese, ne için yaratıldıysa o iş kolay gelir; kolayına gelmeyen işte rahatlaşmaz,
İblis, göğün yücesinde, evvelden beri meleklerden üstün değil miydi?
Gökte, anlam bakımından gücü de vardı, kuvveti de: melekler ondan rivayetlerde bulunurlardı,
Melekler, öğrenciler gibi, ardından yürürlerdi: oysa öğretmen gibi hepsinden üstündü, herşeyi bilirdi,
Gökte adı üstaddı ama sonunda Hak ona lanet etti,
Kötü canında iyilik mayası yoktu: bilgisi de elini tutmadı - gitti, aklı da,
Kur'ân'da Allah onu, kâfir olarak andı: yücelikten aşağılığa sürdü onu,
Görünüşte Müslümandı ama iç vaizde huzursuzdu, imansızdı,
2620, Aslında kâfirdi, kovulmuştu: işin sonunda da Hak, onun ne olduğunu gösterdi,
Ezelde kötü yaratılışı neydi, ne yüzden o tapıdan kovdu onu: bildirdi,
Gizli sırrı meydana çıktı: küçüğün katında da rüsvây oldu - gitti, büyüğün katında da,
İyi - kötü, işin sonunda som - sayı günü meydana çıkar,
Bu sözün sonu gelmez: tez padişah Hüsâmeddîn'in hikâyesini söyle,

LXIII

Allah sırrını kutlasın, Çelebi Hüsâmeddîn'in on yıl, aralıksız,

Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Hazret-i Mevlânâ ile sohbette bulunması; dostları, ashabın, ikisinden de hatsiz, hesapsız faydalanmaları, Ondan sonra da, Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ'nın göçmesi,

Şeyh'in çağında, Şeyhle, Şeyh'in evinde, gönüldeşti: onunla oturup kalkardı, Arılıkta, vefada ikisi de solukdaştı: bütün ashap da gamsız-gussasız,sevinçliydi,
İkisinin bağışı da herkeseydi: herkes, o ikisinden hem bilgin bir hâle gelmedeydi, hem kulluğa koyulmada,
Herkes, aşk bahçesinde ağaçlara dönmüştü: Şeyh'le nâib de o bahçede bahar yeliydi sanki, esip duruyordu,
Herkesin fidanı onların suyuyla diriydi: herkes hâl bakımından kavuşmaya erişmişti,güzelleşmişti,
2630, Herbirine gelir, kadrince, incitmeksizin gelirdi: herbirine, lâyığınca lûtuflarda bulunulurdu,
Herbir ağaca, bir başka şekil verilirdi: herbirinin meyvaları şekerden de tatlıydı,
Birine o ışıkla hurma verirdi: birine cana canlar katan nar,
Melek gibi herbiri, burçları geçer, yücelere ağar, yedi göğü aşardı,
Böylece beraber olarak on yıl tertemiz, aparı, duru su gibi yaşadılar,
Ondan sonra Mevlânâ, şu yoğun, pis, zahmetlerle dolu dünyâdan göçtü,
O övülmeye değer padişahın göçüşü, Cumâdelâhıra ayının beşinci günüydü;
Yıl, sayı bakımından, Ahmed'in hicretinin altıyüz yetmiş ikinci yılıydı,
Halka, öylesine bir göz değmişti ki o yıldırımın Isâbetiyle canlar yanmış -yakılmıştı,
O solukta şehre bir depremdir, düşmüştü: onun yaşıyla gök bile ağlamıştı,
2640, Küçük - büyük, şehrin bütün halkı âh etmedeydi, feryâd etmedeydi,
Rum olsun, Türk olsun, köylüler de, onun derdiyle yenlerini - yakalarını yırtıyorlardı,
Kalabalığa uyup da gelmek değil, aşkla herkes cenazeye katılmıştı,
Her mezhep ehli ona inanmıştı; her dinden, her topluluk, ona âşıktı,
Mesih'e uyanlar, onu kendilerin mâbud edinmişlerdi; Musa dîninden olanlar, onu Hûd gibi görüyorlardı,
îsâ dînindekiler, o bizim îsâ'mızdı diyorlardı: Musa dînindekiler, Musa'mız,
Mü'minse, Resul'ün sırrı, nuru diyor, onu uçsuz - bucaksız, büyük mü, binlik bir deniz görüyordu,
Herkes, gamla yakasını yırtmada, herkes, yanıp yakılarak başına toprak serpmedeydi,
Öylesine bir feryâd, bir coşkunluk kopmuştu şehirde ki gökkubbe altındakimse eşini görmemişti,
Bu, kırk güne dek böyle sürdü; hiçbir kimse, bir soluk bile yanıp yakılmaktan dincelmedi,
2650, Kırk gün sonra herkes, evine - barkına döndü: herkes, birbirine, bu olayı söylemeye koyuldu,
Gece - gündüz, sözleri buydu hep; o define diyorlardı, toprak altına gitti,
Onun hâllerini, yaşayışını, sözlerini, inciler saçışını,
Güzelim, eşsiz yaşayışını, eşitsiz yüce huyunu,
Allah'ya aşkını, Allah'dan başkalarından kesilişini, kendinden geçişini, gerçekliğini, birliğe inancını,
Şu dünyâya aldırış etmeyişini, tümden âhirete yönelişini,
Bütün gece sürüp giden virdini, namazını, kendisini tümden Rabb'ın katına verişini,
Lûtfünu, gönül alçaklığını, yanıp yakılmasını, sevgisini, vefasını, yumuşak huyluluğunu,
Sırlarını, nurlarmdaki letafeti, onun yüzünden elde edilen keşifleri,
Allah'dan çekinmesini, ilmini, merhametini, fetva verişini, bilgisini, hikmetini,
2660, Çeşitli kerametlerini, gerçeklik yolundaki doğruluğunu söylüyorlardı,
Herkes, ondan bir çeşit bahsetmedeydi: çünkü onu, kendilerine şefaatçi biliyorlardı,
And içerken herkes onun adını anıyordu; herkes, onun adıyla bağdan - tuzaktan kurtuluyordu,
Onun adını anmadan and içenlerin andlarına inanılmıyordu,
Çünkü o ad, and içerken anılan en güzel addı: o andı bozmak, onlarca zehirden de beterdi,
Gece - gündüz, bunları anlatsam, sözü bu çeşit sürdürsem, âşıkların gönülleri yanar, kan kesilir,
Dağ gibi gönül bile bu gamla saman çöpüne döner: ağzımı yummanı, bunları söylememem yeğ,
Derdi anlatmayı bırakayım da hikâyeye döneyim; dinleyenler de dertten kurtulsunlar, anlatılardan ibret alsınlar,

LXIV

Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ göçüşünden sonra Çelebi Hüsâmeddîn, Veled'e dedi ki: Babanın makamına, geç, otur, şeyhlik et; ben de hizmetinde bulunayım, Veled kabul etmedi, dedi ki: Mevlânâ geçip gitmemiştir ki, hâlâ bizimle «Mü'minler ölmezler» Netekim Mevlânâ'nın zamanında sen halîfeydin; ondan sonra da sen halife ol,

Bundan sonra Hüsâmeddîn Veled'e, babandan sonra, uyulacak dayanılacak kişi sensin dedi,
Onun makamı sana düşer; onun yerine geç; çünkü senin gibi arif ve yol gören yok,
2670, Veled, hayır dedi: babam gerçekten de diridir: bedeni yıpranmıştı; ölen,bedenidir,
Ruhu, Allah civarında bâkıy: kavuşma şarabından da Hak ona sâkıylik etmede,
«Mü'minler ölmezler» demedi mi Mustafa: anlam incisini demedi mi?
Babamın zamanında halîfeydin bize; değişen birşey yok, öne geç,
İmâm sendin, biz sana uyardık; padişahtan bunu bellemiştik biz,
Önce de, sonra da halîfemizsin; önderimizsin; iki alemde de şeyhsin,
O gerçeği gören er, sonsuz ısrarlarda bulundu: o makam senden başkasına lâyık değil dedi,
Fakat canla - gönülle, riyasızca, gönülden - candan yalvardım ona,
Lütfetti de sözümü kabul etti; umulan da böyle müyesser oldu,
Hepimiz de padişahın gölgesinde, şeytanın düzeninden, yanılmaktan, suçtan emîn olduk,
2680, On yıl sonra birgün ansızın hastalandı ve Allah'ın huzuruna gitti,
Veled, yetim bir çocuk gibi tek başına kaldı; ağladıkça ağladı: korkudan arıklaştı,
Çölde kalmış çocuk gibi sığınacak kimsesi yoktu; esirgeyecek kişiden mahrum bir hâlde şaşırıp kaldı,
O solukta kendisinden ümidini kesti, karanlıklarda kaldım, gam kuyusuna düştüm dedi,
O çeşit gönül alıcıdan ayrıldığından dolayı dertle, gamla başını duvarlara vuruyordu,
Her solukta, bu yasla ne yapacağım, ne edeceğim diye feryâd ediyor, hâline ağlıyordu,

Kılavuzum gitti, o olmadan şeytan'dan nasıl baş çeker, kurtulurum,
Nereye yüz tutayım, kime sarılayım: çârem nedir, ne tedbirde bulunayım diyordu,
Sonra da dedim ki: Ey tertemiz can, beden bakımından gittin; yerin altında uykuya daldın;
Ama temiz canın, gerçekten de benimledir, gerçektende beni görüp gözetmededir,
2690, Bana inayetlerde bulunmadın mı: senden rivayetlerde bulunmadım mı?
Huzurunda, yol alanlara gece - gündüz adetâ terceman değilmiydim ben?
Senden, hasların haslarına, da geri kalmışlara da haber iletirdim
Pek büyük vaatlerde bulunmuştun; seni varlığından kurtarırım demiştin,
Yûsufunu derdin, kuyudan hapsolmaktan kurtarırım; tutsak olsa bile onu bey yaparım, padişah ederim,
Çünkü can, Yûsuf tur, bedense kuyu; Allah bu kuyuda hapsetmiştir onu,
Peşin olarak burada ululuklar bağışlarım ona; âhirette de yücelikler veririm,
Şimdi peşin olarak ver de onu yitirmek korkusundan kurtarıp esenleşeyim,
Ben böyle dedim: o da, ben dedi, balçık bedende görünmüş, Allah'yı isteyenlere yolgöstermiştim,
Onların önlerinde olduğum hâlde beni görmediler: ben onları seçtim de onlar beni seçmediler,
Şimdiyse gizlendim, nerde görecekler beni? Eyvah yanlış gören bu topluluğun hâline,
Meğer ki gene dünyâya insan suretinde, fakat başka bir şekilde geleyim,
Herkese yol göstereyim: kulu da haberdar edeyim, padişahı da,
Benim yüzümden müşkilleri hallolsun: gönülleri canları beden hapsından kurtulsun,
Ey oğul, erenler bu âleme, gizli olan yokluk yurdundan,
Bütün varlıklara, var olanlara cömertlikte bulunmak, ihsan etmek, nefis odununu ödağacı hâline getirmek için gelirler,
Beden bakırını, bakış kimyâsıyla, durmaksızın, hemencecik de altın yaparlar,
Allah dostu, dünyâda bulundukça kılavuzdur sana: elim tutar senin,
Geçip gidince de bir başkasını ara ki o, Allah'ya kılavuzluk etsin sana,
O, başka biri değildir; başka biri dedim ya, görünüşteki sayı bakımından dedim,
Yoksa onların hepsi de bir nurdur, ikilikten, üçlükten adam-akıllı uzaktır onlar,
Canları bahar gibidir, birdir; ancak bedenleri dallar gibi sayılıdır,
Lâle gibi, fesleğen gibi sayılı: hani baharın bahçede biterler, açarlar ya,
A bilgin, baharın onları bir gör, vazgeç sayıdan
Kin, hoş bir tarzda korkudan da, ümitten de geçtiyse, orda ne görülmesi gerekse görürdü,
Ama bu iki duraktan geçmeyen, kör kalır: Hak'tan dilediğini bulamaz,

LXV

Kim bu âlemde, Yüce Allah ona, bunca araç, bunca organ vermişken işini tamamlayamazsa, aracı, organı kalmadıktan sonra ne iş başarabilir? Kur'ân'da «Burda kör olan, âhırette de kördür» buyurmadı mı? Adam, bir şeyhe mürid oldu mu, ondan sonra başka bir şeyhe mürid olmamalı; bu, yakışmaz diye bir söz ağızlarda dolar -durur ya; bu söz, erenler ve hakıykat erleri katında yanlıştır,

Halk candan - gönülden kabullensin diye Allah, Kur'ân'da apaçık der ki : Bu dünyâda kör olan, öteki dünyâda da kördür,
Sana, onu araman için âlet verdi, organ ihsan etti; bunlar olmayınca nasıl yeler - yortarsın,
Birisi, ayaksız yürüyebilir mi, elsiz birşey tutabilir mi?
2720, İki gözü olmadıkça birisi, birini görebilir mi; yahut biri, ağaç olmaksızın meyva yiyebilir mi?
Buna imkân yok: bilgisizliktendir bunu mümkün görmek; vazgeç bundan; bir daha da bu düşünceye hiç kapılma,
Balçıktan dışarı olan gönül, senden gibidir; gönül ışığına benzer o,
Ona doğru canla - başla koşar - durursun ama ondan hiçbir haz duyamazsın,
Şu hâlde, yeni şeyh aramak, yolsuzluktur derler ya, bu söz yanlıştır,
İlk şeyhe sımsıkı yapış; onu bırakıp başkasına gitmek erlik değildir,
İlkinden hoşnûd oldunsa, feyze erdinse andında dur, vefakârlık değildir,
Ondan sonra bir başka şeyhe mürîd olamazsın derler ya: bu söz, nazar ehline doğru değildir,
Kulak asma, bu sözün aslı yoktur: böylesine bir zehir - zakkumu şerbet diye içmeye kalkışma da,
Allah hazinesinden mahrum olmayasın: kötü kişiler gibi kınanmayasın,
2730, Yeni bir şeyhe mürid ol da gamdan kurtul: katren, onun bağışıyla deniz kesilsin,
Ama olgun şeyhe, tertemiz, arı - duru, bilgin ve bilgisiyle amel eden şeyhe mürîd ol,
Onda insan sıfatları ölmüş olsun: onda eğreti nakıştan hiçbir eser bulunmasın,
Gözü, Hak'la görsün: varlığı tamâmiyle bitmiş olsun: Allah varlığına burunsun,
Herkese el vermek caiz değildir: böyle olmayan kişiye mürîd olmak, yerinde bir iş değildir,
Yolda yüzbinlerce davacı vardır: hepsi de boyuna Allah'dan söz eder - durur,
Soluktan soluğa bağışlarda bulunuruz: ihsanlar ederiz: yokluk yolunda yüzlerce azığımız var derler,
Ama halleri, sözlerine uymaz: gece - gündüz bunun aksine hareket ederler[69],
Bir - iki lokma ekmek için bu çeşit yüzlerce kişi, hep böyle sözler söyler,
Din yolunda iyice ihtiyatlı davran: her aşağılık kişiyi baş etme, başbuğ seçme,
2740, Ondan ilk şeyhinin kokusunu ara: o kokuyu buldun mu, bil ki şeyhin odur,
Onda görünen gerçek, şeyhinin, şeyhindekinin tıpkısıdır: ondan başkası değildir o: yapış onun eteğine,
Testi değiştiyse ırmağın suyu değişmedi ya: ekin gibi onun arı - duru suyunu içmeye bak,
İç de gönlünde güller bitsin: gönlün, gül bahçesi kesilsin: varlığından, tikene benzeyen nefsinden kurtulasın,
Böylece senin de can gözün, onunki gibi açılsın, onun gibi sen de her solukta yücelesin,
Adım atmadan vuslat göğüne varasın: noksandan kurtulup olgunluğa eresin,
Ahmaklık eder de onun elini tutmazsan, bil ki gafletle yola vitirdin - gitti,
Ustası ölen kuyumcu çırağı, gece - gündüz onu anıp dursa,
Bu anışla kendini yakar - yandırır ama sanatından da hiçbir şey belleyemez,
Onun yerine bir başka ustaya çırak olmadıkça kuyumculukla gönlü sevince eremez,
2750, Bütün işlerde, bütün sanatlarda, bir kimse, ustadan olursa,
Başka bir usta araması gerektir ki bilgide, hünerde olgunluğa erişsin, Ben ondan başkasına gidemem diye soğuk bir vefa göstermeye kalkışır; Oydu benim iki dünyâda da ustanı; ben canla - gönülle ancak onu ararım derse, Bil ki böylesine eşeğin elinden hiçbir iş gelmez; hiçbir şey öğrenemez; hor -hakıyr kalakalır,

Ustadan maksat, onun sanatıdır; sen özü, sanatını ara, deriyi at bir yana, Görünüşte isterse bin çeşit olsun; sen anlam nasıldır, ona bak, Hepsi de ırmaktan gelen suya benzer; küpün, testinin şekline bakma, Şu pis, hamalat topluluğun söyledikleri sözleri herze bil,
Şeyhinden sonra başka bir şeyhe murîd olma; birisi böyle bir şey söylerse, bunu kabul etme derler ama,
2760, İş böyle olsaydı, dünyaya Âdem'den başka bir peygamber gelmezdi,
Herkesi, onu anış, onu hatırlayış, Allah'ya eriştirir, gamdan kurtarırdı,
Ondan başka bir peygamberin gelmemesi, Adem'den başka birinin, bu rütbeye ermemesi gerekirdi,
Onu övüş, ona vefa yeterdi; herkese yol, onun yüzünden açılırdı,
Küçüğe - büyüğe de, korkutucu peygamberlere uymak ferz olur muydu hiç?
Kâfirler de onların can düşmanları kesilmezler, küfrün cezası da cehennem olmazdı,
Öyleyse bil ki bu söz, eğri bir sözdür, yanlıştır, tam olgunluğa erişmedikçe usta aramaya bak,

LXVI
Allah azîz sırrını kutlasın, Çelebi Hüsâmeddîn'in rüyada
Veled'e görünmesi ve ulaşmış ereni buldun mu, ki
gerçekte o, benim; maksadına onunla erişirsin demesi,

Padişah Hüsâmeddîn, rüyada Veled'e dedi ki: Değil mi ki soruyorsun, cevâbını dinle :
Cihan durdukça biz de dururuz: hiçbir vakit gizli değiliz; ortadayız biz, Puthâneyi bir başka şekle sokarız; ama bizden olan, bilir ki gene biz o mâdeniz,
2770, İnsan suretine bürünmüş Allah nuruyuz: Allah nuru, Mesih'e benzer: bedense eşeğe,
Şu sayı, bineklerin cinsindedir; ama o sevilip özlenen yerde sayı nerde?
Pâdişâh boz ata biner kimi dişi ata, kimi de erkek ata bindiği olur,
Kimi aygıra biner, yol alır; kimi dişi atla yola düşer-gider
Binek bin çeşit de olsa padişah değişmez; gene o padişahtır,
Padişah Hak nurudur, bedense binek; padişah güneş gibidir, bedense yıldız,
Senin için bedenden baş göstermedeyiz; böylece de sana, yeniden bir yol-yordam belletmek, yeniden bir hüner öğretmek isteriz,
Dileriz ki Hak yolunda tam olgunluğa eresin; sana, aşka ait yeniden dersler verelim,
Tuzağa benzeyen dünyâdan kurtulursun: ulaşanlar gibi sen de muradına eresin,
Bu Riyadan sonra o kişiyi buldum; gizli olan sırrı apaydın oldu bana,
2780, Bana dedi ki: Beni iyice gör, tam; ben, balçık bedende konuk gibiyim ama oyum ben,
Yeniden dostluk edeyim, sem yabancılardan kurtarayım diye geldim,
Ama bunu halka haber verme; böyle bir defineye yalnızca sen sâhib ol,
Çünkü bu, hayvana lâyık değil; bu aşı, insanlardan başkaları yiyemez,
Dinsiz topluluk, erler haset eder; çünkü onlar, cisme bürünmüş cansız resimlerdir,
Onlar, bu nimetlerden yiyemezler: üstelik, düşmanlıklarından bizim perdemizi yırtarlar,
Onlardan faydalı bir iş umulmaz; onlar kendilerini ateşe atıp yakarlar,
Bu kurtlar, kendilerini kardeş gibi gösterirler ama Yûsuf un düşmanlarıdır,
Bu, eskiden beri böyle gelmiştir - böyle gider; hiçbir çağ yoktur ki o çağdaki peygamberler, rahata ersin,
Peygamberleri düşmanlıkla öldürdüler; elbiselerini kanlara buladılar,
2790, Kaabil'in Hâbil'e yaptığını kurt, eşeğe, gergedan, file yapmamıştır,
Böylece Ad ve Semud kavmi, o hasetçi bölük, neler yapmadı?
Nuh, o kötü kişilerini sitemlerinden boyuna fcryâd eder - dururdu
Halil, Mesîh, Hııd ve Kalîm de düşmanlardan çetin azaplara uğradılar,
Allah elçisi Ahmed de Ebû-Cehil'den öyle zahmetler, öyle eziyetler çekti ki, sorma,
Tâ eskiden, Adem'in belirmesinden beri âlem, onları şovlarıyla dopdolu,
Bu hamlardan, bu kendi dileklerine uyan pis bölükten çekinmek gerek,
Onların hepsi de kendilerini görürler; kendilerini beğenirler bu yüzden de hepsi cehennemdedir,
Benimle sense, perde ardında dostuz; iki beden libâsına bürünmüşüz ama bir canız,
Sen benden söyle, ben de senden söyleyeyim; sen beni ara, ben de seni arayayım,
2800, Sayıda ikiyiz, kanadımız iki, ama birbirimize dostuz, bu yüzden de biriz,
Kuşun kanadı ikidir ama başı bir; sen kanattan geç; asıl olan baştır,
Elin parmakları var ama gözünü aç da bak; hepsini bir bil,
Böylece iki kişi de dost oldu mu, bedenleri sayı bakımından ikidir ama,
İkisi birleşti mi, bir olurlar; ezelden beri de bir olarak yol gösterirler, Sayılar çok olsa bile bir gönüllü, bir canlı olunca sen anlama yürü; hepsini bir bil, Görünüşte birbirimizden uzakız ama değil mi ki bir nuruz, ne farkı var?
Bunun ne sonu vardır, ne başlangıcı; sen bir soluk o çengi çalmaya koyul ,

LXVII
Allah sırrını kutlasın, Çelebi Hüsâmeddîn dünyâdan göçünce,
halk toplanıp Veled'e, babanın yerine otur, şeyhlik et; şimdiye dek,
Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Hazret-i Mevlânâ, Çelebi Hüsâmeddîn'i halîfe yapmıştı diye bahanelere giriştin;
şimdiyse o da göçtü, bahane göstermemen, kabul etmen,
dileğe uyman gerek dedi; Veled'de şeyhliği kabul etti.

Halk, genç - ihtiyar, toplanıp hep birden yalvarmaya, yakarmaya koyuldu,
Ey Veled dediler, babanın makaamı senindir; o, dâima seni sever, görür - gözetirdi,
2810, Babanın seçtiği er olduğundan bu makaamı Hüsâmeddîn'e bağışlamıştır,
Değil mi ki o gitti, bahanen kalmadı; yüce Allah bunu takdir etti,
Bundan sonra şeyhliği kabul et; halka imâm ol, kılavuz kesil,
Bu topluluğa başlıkta bulun; başbuğ olmadıkça ordu, hiçbir işe yaramaz,
Padişah olmadıkça bütün asker, yol yitirmiştir; dağ dağ bile olsalar, saman çöpünden de aşağıdır onlar,
Tahtı, bahtına eş et de gök bile o tahtın ayağına baş koysun,
Gök ehlinin hepsi de senin müridindir; hepsi de seni görmeyi özler,
Hepsi, senin düşüncene, karârına hayrandır; hepsi, ayağına baş koymuştur,
Hepsine de ihsan ve kerem, senden erişir; hepsinin de işi, senin yüzünden altın kesilir,

Hepsi de senin harmanından başak devşirmededir; hepsi de bu çeşit seçilmiş harmana kuldur - köledir,
2820, Gök ehli böyle olunca, döşemecilere benzeyen yerdekiler,
Nasıl alçalmışlardır bu yüceliğe karşı; nasıl elden de çıkmışlardır, avuçtan da, bunu sen anla,
Böylece bu söz uzadıkça uzadı; sonunda Veled, onların sözlerini kabul etti, isteklerine uydu,
Elsiz - ayaksız bir halde, yersiz - yönsüz âlemdeki o tahta oturdu,
Can, ayaksız bir halde, önüne ön olmayan âleme, insan varlığından hâli olan yokluk şehrine gitti;
Öylesi bir denize dalgıç kesildi: armağan olarak da inciler çıkardı,
Onları mürîdlere saçıp döküp saçtı: cana da hayat verdi, îmana da,
Halk şaşıp kaldı da, bu ne de ulu kutup, ne de seçkin padişah dedi:
Ömürler boyunca, Allah'ya ulaşmış seçkin erenlerden elde edileni,
Mürîd, bir solukta ondan elde ediyor: onun sayesinde dünyâda tek, eşsiz bir hâle geliyor;
2830, Gizli yol, onun yüzünden belirdi: câhilleri bilgin edip durmada,
Veled, babasının türbesi başında yedi yıl birçok sır söyledi,
Allah yolu - yordamı yeniden tazelendi diye ünü doğudan batıya dek gitti,
Düğümlü müşkilleri çözüp açtı; hiçbir şeyh, böylesine bir armağan vermemişti,
Düşmanların hepsi de dost oldu; öfkeden, kinden vazgeçti,
Kardeşlerin, Yûsuf a öfkeleri geçti; anlatış yarasıyla öfkeyi öldürdü,
Yûsufun yapmadığını yaptı; dostları gönüllerinden öfkeyi giderdi,
Halkı yeni baştan diriltti: herkesin gönlüne gerçeklik ve niyaz tohumlan ekti,
Sırların önünden perdeyi kaldırdı: aşk bayrağını açtı, dalgalandırdı,
Bütün şeyhler, fısıltıyla, birbirlerine, bu ne kendinden geçiş, bu ne bilgi, bunasıl anlatış diyorlardı,
2840, Çağlar, her çevri cefâsı, rahattan da hoş diye onun çağma
şaşıp kaldı demedeydiler;
Küfrü; îmandan da üstün oldu: şekli, bedeni, binlerce candan da iyi bir hâle geldi,
Eğriliği, kaş gibi güzel; bu yüzden de doğruluktan daha da iyi,
Herkesten daha ileriye vardı da coştukça coştu; zâtı üstündü ama daha da üstün oldu,
Değil mi ki ondan başka birşey yok; peki neyi aramada; kavuşmak için ne yüzden yelip yortmada?
Belirtisi göninmeksizin içten yürüyüp gidiyor; ama zâti orda ne iç var ne dış,
Gökkubbe dönmeye başlayalı ondan başlayalı ondan başka hiç kimse böyle bir durağa ermedi,
Ezellerin de ezelinden beri Allah'nın haslarının hası, hiçbir kimseye böylesine bir ululuk nasîb olmadı,
Kendi de heskesten üstün, hâli de; haller, onun sözlerine karşı aşağı kalmada,
Böylesine söze karşı hâl de nedir ki? Gönlünün iki gözünü de ovuştur da bak, kıyasla,
2850, Sonra da onun hâlini, önüne ön bulunmayan çağdan beri sürüp giden hâlini bir
gör; onun hâli, yol alanların hepsinden de ileri,
Allah'nm ona, gizlice ilham ettiklerine, hiçbir kimse, kullukla hayır işlemekle erişememiştir,
Bu çalışmakla, mücâhedeyle elde edilemez; Evtâd bile onun işlerine şaşıp kalmış,
Mürîdlere hatsiz - hesapsız ihsanlarda bulundu; her canı, nurla doldurdu,
Büyükten - küçükten, ihtiyardan - gençten, herkes, sonsuz ihsanlara erdi,
Padişah, onlara keremlerde bulundu ama bugün, onları, bu keremlerden, bu ihsanlardan haberleri bile yok,
Sonunda bilirler; esirden de yüce bir durağa erdiklerini anlarlar,
Padişah, bir çocuğa, atlardan sayısız küheylan ihsan etse,
Çocuk, o bağışa sevinmez; çünkü padişahın ne verdiğinden haberi bile yoktur,
Ergenlik çağma gelir, akıllanırsa, o vakit akıllıların öğütlerini kabûleder,
2860, İyiyi - kötüyü anlar, hayrı - şerri bilir; yolda doğru yürür,
Bu bağışın, padişahın cömertliğinden gelen pek büyük bir bağış olduğunu bilir,
Ama at sürüsünü küçücük bir çocuğa bağışlasan, çocuk ne elde ettiğini bılmez,
Hattâ akıl etmediğinden o bağıştan kaçar bile; çünkü ne iyiliği tanır - anlar, ne kötülüğü,
Sözünün değeri çok olsa bile, çocuğa göre pek azdır, pek değersizdir,
Ama ona bir kuşcağız versen ikiyüz attan daha da hoş gelir; çünkü o, bir kuşu bağrına basmıştır,
Oysa o at, Allah erinin, bir soluk bile Allah'dan ayrılmamış olan erin bağışıdır,
O bağış, o güneşin ışıklarmdandır; gökteki güneş bile o nurdan doğar da yürür,
Ama güneş, ışıklarım o çocuğun başına saçsa bile çocuğun böyle bir bağıştan haberi yoktur,
2870, Böyle bir aşk ışığından haberi olmayanı insan sayma; o, bir eşektir,
Kim bu sonsuz bağıştan habersizse onu, yokun bir çocuğu bil
Böylesine bir hazîneye sâhib olduğu hâlde bunu mühimsemez de bir pul versen sevinir,
Sanata sevinir, sanatkâra değil; sanat, sanatkârı tanımasına engel olur,
O aşağılık kişi, ebedîlik saltanatından kaçar; o lanetlenmiş, toprağa canını verir,
Ama münkirler gibi uykuda değilsen, toprak nedir; onu da duy da anla,
Bu cihanda ne varsa, yemek olsun ekmek olsun, hepsi de bilki topraktır,
Atlas da, altın taç da topraktır; şu sebeple ki sonunda hepsi de toprak olacaktır,
Önce topraktı; bir renge boyandı da o yüzden sana karşı, Ay gibi parladı,
Sonunda, ondaki o renk gider; önceden nasıl toprak olduysa gene toprak kesilir,
2880, Akıllı kişi, renge kapılıp da yola düşer mi hiç? Anlayan kişi rengi, kokuyu satın alır mı hiç?
Ebedî olan renkler, renksizlikten meydana gelir; renksizliğe karşı renkler, ancak bir görüntüdür,
Kırmızı, beyaz renk, çınar ağacında, gülde, söğütte, bahar yüzünden görünmez mi?
Bağda, bahçede çeşit - çeşit renkler boyayan görünmeksizin belirir,
Ama bütün bu renkleri meydana getiren bahar, ebedî diri olan
Allah'dandır; bahar, o renklerden de arı - durudur,
Sen dâvayı bırak da gözünü aç, anlamı böyle anla,
Asıl olan, renksizliktir; asla yürü, ona kavuşmaya çalış,
Senden yüzlerce cihanın var olması için varlığın, aslın olan yokluğa karşı yok olmalı,
Böylece de bütün nakışlar senden meydana gelmeli; yeniden yeniye sanatların geçip gitmeli; tekrar belirip görünmeli,
Tertemiz zâtın, seninle kaaim olmalı; sanatlar, boyuna senden vücut bulmalı,
2890, Ama bu sanatlar da kalmaz; geçer - gider; ne mutlu o kişiye ki Allah sırrını bilir - anlar,
O sırrı elde etmek için bu başı oynar, candan geçer; bu evi bırakır, o kapıyı açar,
Varlıktan - benlikten tümden geçer, varlığını yok eder; iyiliktende tamâmiyle kurtulur - kötülükten de,
Bütün bu vasıflardan arınır; Kâ'be'yi başsız - ayaksız tavaf eder,
Varlığını tümden yok eden; şarapsız - sağraksız sarhoşluğa dalar,
Bu sırrı akılla anlamanın imkânı yoktur; akıl, gam - derdi anlamaya bir âlettir ancak,

Din derdi, küfür perdesini yakar - yandırır; can kilidi, bu anahtarla açılır,
Kimde dert yoksa derman bulamaz; onunla diri olmayan can, can değildir,
Cana benzer ama cananla diri olmadığı için ona can deme,
O can, dört unsurla diridir; geceleyin parlayan muma benzer o,
2900, Onun ışığı zeytinyağıyladır, fitilledir; deniz gibi, Nil gibi bâkıy değildir o,
Zeytinyağı bulundukça diridir; zeytinyağı bitti mi, söner - gider
Ama Allah'yla diri olursa zevali yoktur, ebedîdir,
Suyla, ekmekle değil, Hak'la durur; ona boyuna Allah'dan yardım gelir,
Güneş gibi nur kaynağıdır; bâkıydir; yokluktan uzaktır,
Çünkü nuru, sebebe dayanmaz; neşesi, sebebe bağlanmaz; düğünü de sebeple olmaz,
Altın gibi iyiliği - güzelliği, kendindendir; tüm lütuttur, baştan başa iyilik güzellik,

LXVIII

Erenlerin üç hâli vardır, Biri, kendi elinde olmayan hâldir; bu hâl, kimi vakit o dilemeden ona gelir; gene onun dileği olmaksızın gider; bu durak, zayıf bir duraktır, Öbürü, kendilerinde olan hâldir; dilerse o hâle bürünür, Oyun, nasıl oynayana uyarsa, o hâl de ona uyar; bu, ortalama bir duraktır; öbürüyse, şahsın, o hâlin tıpkı kendisi olmasıdır ki bu, tamamlanış durağıdır; bu çeşit kişi kutup olur.

Ulular ulusu Allah yolunda, erenlere durak olarak üç hâl vardır,
Bir hâl vardır ki Allah yardımlarıyla, Yaradanm rahmetiyle gelir,
Eren o hâle hükmedemez; o hâle adetâ bir araç kesilir,
2910, Yel saman çöpünü nasıl savurup götürürse o hâl de onu öyle alır - götürür: kimi gamlı bir hâle sokar, kimi neşelendirir,
Bir başka hâl vardır ki bundan daha iyidir; topluluğa baş olan, o hâle hükmeder,
Ne zaman isterse o hâle bürünebilir; o hükmetti mi, ne gelmek için zaman bekler, ne de gelince durur - kalır onda,
Eren araç gibi değildir o hâle karşı; o hâl doğan gibi erene itaat eder,
Başka bir hâl de vardır ki bundan da üstündür: o hâl, göğün de ötesindedir, yeryüzünün de,
O hâlin ta kendisi kesilir eren; onsuz birşeye bakmaz, birşeyi görmez,
Bakırın kimya yüzünden altın olması gibi hani; artık o altın, hiçbir suretle değişmeyi kabul etmez,
Bu yüce durak Kutbundur; bilgin, anlayamaz o durağı,
Her solukta hürlerin duraklarına, konaklarına dâir sırları açıp duruyorum,
Maksadım da gönlünde hiçbir şüphe kalmaması, kendini bu üç mehenge vurup ayarını anlamandır,
2920, A bilgin, bu üç duraktan haıigisindesin; ilkinde mi, ortadakinde mi, yoksa en yücesinde mi?
Bu üç halden de dışarda kalanı hiç anma; o noksandır, aşağılıktır,
O, adam değildir, hayvandır; isterse görünüşte insan şeklinde olsun,
Sonra şunu da bil ki bu üç bölükten üçüncüsünden olan, o durağa erişen, zahmetten de emindir, tehlikeden de,
Erenlerin çoğu, o ortalama hâle erer, hâl ona uyar, hükmünden çıkmaz,
Ölümün, yokluğun keskin kılıcı, bu çeşit kişinin başını nâdir olarak keser,
İhlâssâhibidir o , fakat gümüşü, altını vardır, bu yüzden de tehlikededir,
Belâ yol kesicilerinin, yolunu kesmesi, ondaki malı - mülkü, kumaşı alması mümkündür,
İlk hâle sâhib olan kişiye o hâl, kimi vakit gelir; eren de anlar o hâli,
Fakat hal, ona itaat etmez, ram olmaz; hiçbir vakit onunla, onun dilediği gibi bulunmaz,
2930, Ansızın ona gelir - çatar; o istemeden de ondan geçer - gider,
Onun uğrayacağı tehlike, bunun yüzlerce mislidir; o, korkudan pek nâdir aman bulur,
Çünkü son nefeste, ölüm çağında o hâl, ona gelmez, elinden çıkıp gider,
O hâle hâkim olamadığı için o hâl, nasıl olur da dilediği zaman ona gelir?
Son nefeste, ölüm çağında o hâl, ona gelirse iyidir ama gelmezse de vay onun hâline,
Son bölükte olansa, eşi - benzeri olmayan Kutuptur; o ,iki âlemde de uludur, emindir,
Çünkü o hâlin ta kendisi olmuştur; esenliğin, huzurun, esenlikten, huzurdan ayrılması mümkün müdür hiç?
Onda ikilik yoktur ki geçsin - gitsin, herbiri, kendi aslına kavuşsun,
Beden değildir ki bölünsün; bilgi değildir ki bilinsin,
Bilgi ve ilim, her ikisi de vasıflarıdır onun; o, Zümrüdü ankaaya benzer; Allah aşkı da onun Kafdağı'dır,
2940, Herşey, ondan bağış elde eder; göğe, yere, yüce Arş'a ihsanlarda bulunur,
Bağışlarda bulunur, geri almaz; üstadsız bilgiler bilir o,
İlim, ilim, daha binlerce sanat, binlerce hüner, herşeyin güneşten ışıklandığı gibi ondan ışıklanır,
Asıl olan onun zâtıdır; iyi-kötü, tortulu,arı-dum, bütün vasıflarsa parça-buçuklardır,
Hepsini de o diker - söker; iki dünyâyı da bir arpaya bile satın almaz,
Allah hasları olan velîleri satın alır; geri kalanları, bırakıverir; cansızdır zâti onlar,
Allah'nm satın aldıklarıdır ölümsüz olarak kalanlar; sattıklarıysa asıllardır,
Değil mi ki bu haslardan olamadın; ne diye bilgisizlikle saçma - sapan söylenir, yokluktan dem vurursun?
Onda, bunun gibi daha yüzbinlerce sıfat var; hattâ daha da fazla; sen perde ardındasın, oysa, hep önde,
Herkes, iyinin - kötünün çevresinde döner - dolaşır; Kutupsa kendi, çevresinde,
2950, Herkes onu arar, oysa kendini; herkes dostuyla eştir, oysa tek
Bütün âlem ona âşıktır, oysa kendi cemâline âşık,
Herkes, iyi işle iyi olur; Kutbunsa kötülüğü bile iyilikten yeğ,
Demire güzel bir nakış işlerlerse, nakışsız olarak değeri azdır ama,
O nakış yüzünden pazarda mezada verseler, bir dinar fazla eder,
Onun değeri, nakşından dolayıdır, demir olduğundan değil, nakşı olmasa geri verirler onu,
Kötü yaratılış da buna benzer; o çeşit kişinin bilgisi, kendisinden değildir, eğretidir,
Ölüm çağında, nakşı bilinen demire döner; o bilgi ondan gider,
Orduları, bayrakları kendisinden, kendiliğinden olan, özü altın kesilmiş' bulunan kişinin aksinedir bu,
Özü altın olanın değeri, nakşından, bezentisinden dolayı değildir; kimi vakit değerli, kimi vakit değersiz olmaz o,
2960, Onu haç yapsalar da, mihrap edinseler de değerinden bir şey yitirmez,
İki hâlde de değeri aynıdır; altın, kötü nakış yüzünden ucuza gitmez,
Arif olmayan kişi, marifete dâir söz etse, o solukta Allah'yı aramaktadır,
Fayda elde etmek için dinle onu; ama yüzlerce faydalı söz söylese, gene kendisine

faydası yoktur,
Dünyâyı anlatsa, yahut âleme şükretse, cihandan şikâyette bulunsa,
Kulak asma sözlerine; çünkü o, yol yitirmiştir; Allah'ın zâtından gaflettedir çünkü,
Onun içinde yılanda var, dost da var; biri cehennemi arar, öbürü Kevser'i,
Ondaki yılan, cehennemin örneğidir; dostsa kıvılcımları söndürmede,
Fakat devrânın Kutbu olan kişiye, bil ki iyi de, kötü de eşittir,
Onun alayı bile gerçek gibi faydalıdır; o, dünyânın alçaklığından vücelmıştır de, yüceltir de,
2970, Küfrü bile tevhid gibi, seni akıllandıran bir âleme alır - götürür
Birisi, şekerden kurt, çakal, insan şekilleri gibi yüzlerce şekil düzse,
Arslan, kaplan, akrep, yılan gibi çeşit - çeşit, sayısız birçok şekil yapsa,
Aklı olan, hepsini de ister; bu şekiller, onu perde ardına atmaz
Akıllı olan kötü şekilde bakamaz; şeker gibi canla gönülle alır, yer onu,
Şeyhi tanıyan, bilen mürîd, şeyhin yaptığı işleri Allah'dan bilir, öyle görür,
Şeyhin hareketleri onu diriltir; ne görürse görsün, candan kul olur ona,
Hasta kişinin düştüğü hâl, böyle olursa, hasta olsa da dm yolunda, şüphe yok ki Rüstem'dir o,
Şeyhle mağara dostu olan, aşk yolunun tek binicisidir,
Onu mürîd görme, murad bil; onu kul - köle sanma, padişah say,
2980, Görüntüye, ada - sana göre mürîdtir o, ama can yönünde tek, eşsiz şeyhe benzer o,
Herşeyi Hak'tan gör de çevik ol; sen, Hak'tan gaflettesin de o yüzden gevşeksin,
Allah sırrını anlayan, iki âlemde de korkudan kurtulur,
Hakk'ı arif olan, sırların mâdenidir; güneş gibi nurların kaynağıdır o[72],
Yeryüzü halkı, ona karşı şaşkındır; onun bedeni, kalblerde salt ruhtur,
O, halk içinde boyuna Allah'yı anar; kalbinde lütuf ve ihsan sahibi Allah'dan başka birşey yoktur,
Hak mazharı olanın kalbi tertemizdir; kim onu sevmezse, odur kâfir,
O, halk içinde rahmettir, amandır; onun sevgisi, kalblerde, binlerce cennettir,
Bu sözü bırak da şarap iç; gül gibi tikeninden, çer - çöpünden kurtul,
Can tahtasından nakışları sil; salt güneş kesil, nurlar saç,
2990, Cansan, geç nakışlardan; o mâdendensen, anlam nakdini ara,
Suretler, nakışlar, geceye benzer; sabahsa Rabb'in ululuğudur, güzelliğidir,
Can güneşi doğdu da gönül göğünden ışıdı mı,
Güneşle eriyen buz gibi hepsi de yok olur; koncalar yerden baş gösterir, boy atar,
Hepsi de dilsiz olarak Allah der; buza, git diye emreder; koncayaysa gel der,
Siz gelesiniz diye, bu cihanı yeniden bezeyesiniz diye buz erir - gider,
Ama o yok olmamıştır; sizinle gelmiştir; her dalın, her yaprağın derdine deva olmuştur,
Yerden biten bitki su içmese, ihtiyar ağaç nasıl olur da güzelleşir, gençleşir?
Yokluk gösterir ama yokluk değildir o; sen yokluğa bak da binlerce varlık seyret,
Karla buz, sana yok gibi görünmez mi? Ama nar, elma, armut, onun yüzünden
ne hâle geldi, nasıl gelişti; onu gör,
3000, Çayır - çimen, artık kötüleşmez; bağa - bahçeye varınca, bir iyice bak hele,
Gülün de, nesrinin de gücü - kuvveti olmada; küfrü bırakmada, dîne doğru gitmede,
Sus da kendini Hakk'a ısmarla; elini - ayağını çırpıp durma; kendini ona teslim et,
Sana ne yapacaksa yapacak; bu gamın, bu derdin hiçbir faydası yok,
Gamın yersiz, hükmeden o; perdelerden geç de dostun yüzüne bak,
Bu ve bundan sonraki dört beyit arapçadır,

LXIX

Erenlerin bir durağı vardır ki halka belirse, halkın varlığı kalmaz; bütün âlem yok olur - gider; netekim kıyamet güneşiyle gökteki, yerdeki cansız şeyler, suretler, buz gibi, kar gibi erir - gider de bir tek su kesilir,

Gene bunların sırrını anlatmaya girişsem, dünyâ durumları yıkılır - gider,
Eski yolcular, gama, neşeye, esenliğe, korkuya dâir neler söyledilerse,
Hepsi de kar gibi yo l- gider; çünkü benim anlatışım, pek bildiğimi açsam, söylesem, gizlediklerim cilvelense,
Ne hükümler kalır ne yollar; sence, mememle yara bir olur -gider,
3010, Sence zehirle panzehir bir olur; kahır, sana karşı lûtfa döner,
Suyu topraktan ayırd edemez olursun; artık yer nedir sana göre; gökler ne'?
Ne göğün çalışmasıyla yer meydana gelir, ne şeytan çalışıp çabalamayla melekleşir,
O halde gene de kendinden ümit kesme; şimdi söğütsün ama sonunda meyva verirsin,
Cansız, susup duran ölü ekmek, beden olmuyor mu, can hâline gelmiyor mu, coşkunluklar, ondan meydana çıkmıyor mu?
Ölüdür, cansızdır ama gönülle ruh, ona dayanmıyor mu?
Sindirilince diri bedende hareketsizlikten kurtuluyor, harekete girişiyor,
Sürme iki gözde yok olunca mektupları okuyor, yola gidiyor,
Şu halde varlık yoklukta; ne diye varlık kapısını kendine kapatıyorsun?
Benim, ben şöyleyim, ben böyleyim desem de sen yok olmaya bak ki tümden seçilmiş olasın,
3020, Yokluk, göğe ağıştır; varlıkta kalan, ne ederse kendine eder; böylece de erir - gider,
Azalan, yok oluş yolunu tutar, herkesten daha üstün fazlalığa ermiştir; susmak, dervişin seçtiği şeydir,
Azlığı, yokluğu seçen, çoğalır, kâr eder; üst olmayı, ilerlemeyi dileyen, aldanır - gider,
Kim kendisinden tümden yok olmazsa, nerden «illâ» nm anlamını anlayacak?
Her varlığın aslı, temeli yokluktur; can şarabını iç ki sarhoş olasın,
Bizim varlığımız, yokluktandır bil bunu; varlığımız, herkesin varlığına benzemez,
Görünüşte başkalarına benzeriz ama başkaları görünüşten ibarettir, bizse canız,
Onların gümüşlerine aldanma, sayılıdır onlar; onları arı - duru, görünüşleri gönül ehlinin katında tortudur, tortuludur,
Canı bizden ara, sevgilinin sevgilisiyiz biz; altını bizden al, her mâdenin aslıyız biz,
Canımız, neliksizdir, niteliksiz; dıştan da münezzehtir canımız, özden de,
3030, Belirtimiz yoktur da her belirti bizdendir; soluktan soluğa yüzlerce can, bizden coşup akar,
Biz deniz gibiyiz; âlemse bizdeki köpük; biz, ezelden beri yüceliğe şerefe, üstünlüğe sahibiz,
Bu dünyâ köpüğe benzer, cansa denizdir; köpüğü seçen kör olur, denizi görmez,

Köpük tortudur, dert yer dert içer; arı - duru olansa pilisini - pırtısını arı -durunun olduğu yere çeker,
Öğüdü bırak da o sırrı söyle; cana, can armağanını çoğalt, O hikâye canlaradır; ne mutlu o kişiye ki bundan hisse alır, Öğüde ne başlangıç vardır, ne son; dönülmesi gereken yere dönmek gerek,

LXX
Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın,
Çelebi Hüsâmeddîn'in Veled'e rüyada görünmesine dönüş,

Bu dünyâda, mâdendeki gümüş gibi, altın gibi gizli bir er vardır,
Görünüşü topraktır, içiyse hâlis altın; bedeni sölpüktür, canıysa çevik,
Özü, göğün de ışığıdır, yerin de; gözünün nuru varsa onu gör,
O, ne güzel görünüşlüdür, ne eşsiz güzel; ulular arasında eşi yoktur onun,
Hiç kimse, balçık âlemde onun gibisini görmemiştir; gönül ve can, onun mislini bulmamıştır,
Şu devranda benzeri yoktur; zamanda da eşi yoktur, yeryüzünde de, varlık âleminde de, mekân yurdunda da,
Bütün âlem bedene benzer, oysa cana; bütün âlem altın kesintileridir, oysa sanki mâden,
O, cevâbı lâtif olan padişah Hak Husâm'ınm, rüyada bana anlatıp övdüğü gibidir;
Belki de yüzlerce misli; onu dille anlatmaya imkân yok,
Onun kapısının en aşağılık kulu olmuşum; yaşadıkça onun katında şarap içmedeyim,
Bundan öncede ondan içmiştim; hem de sayısız; söze sığmaz bu
Ama anlayışa sığacak derecede, akıllılarca anlatılması gerektiği kadar,
Gerçeklikle dinlersen, başımdan geçenlere dâir birkaç söz söyleyeyim:
Anadan doğduktan sonra kan içmekten vaz geçince süt emmemeye koyuldum,
Birazcık büyüyünce sütten vazgeçtim; yemek yemeye başladım,
Ondan sonra da pirinçten, baldan, şekerden, kuru - yaş meyvalardan gıdâlanır oldum,
Derken yemeklerden de geçince açlık esnasında benden kaynak gibi hikmet coştu,
Ağızsız yemekler yedim; elsiz nevaleler devşirdim,
İnsanlık vasıfları gittide gönül, melekliğe dündü; uçup yedi kat göğün ötesine, yücesine erişti,
İşin sonunda kendimden geçtim de deniz kesildim; artık beni kıyıda arama,
Bunun ne ucu vardır, ne sonu; nerde iç, nerde anlatış, nerde dil?
Kimi sağa gidiyorum, kimi sola; sus; bu soluk Allah'dan geliyor,
Yürü; büyüksün, güzelsin, oturamaklısın ama sakın yoksulu kınama;
Onu kırmaya kalkışma, şaşılacak birşeydir o; onun mevsimi baharsızdır, güzsüzdür,
O kendine uyulan zâtın nuru, ateşsizdir; o yanda da ne padişah vardır, ne kul,
Ondan başka şeyh ve üstat arama; çünkü bu âlemde onun gibisi yoktur,

LXXI
Canlar, mânâ âleminde gizliydiler; çirkin, güzelden ayırd edilmezdi; Yüce Allah, güzel, çirkinle belirsin diye ruhları kalıplara soktu, «Kutlu, anasının karnında kutlu olmuştur; kötü de anasının karnında kötü,» Bunu anlatış, Öğrenci, hocadan az birşey öğrenir; hoca, onunla övünmez; hattâ onun varlığıyla yerinir, Ama hoca, sanatını pek mükemmel bir surette öğrenen öğrencisiyle övünür elbette, Yalnız bu övünmek, gerçekte kendisini övmektir; onun içindir ki esenlik ona, Peygamber, «yokluk, övüncümdür» buyurmuştur, Bunu anlatış,

Eşsiz - ortaksız Allah, başlangıçta canları çeşitli yarattı,
Ana karnında biri iyi olmuştu; öbürü, onun tersine kötü,
O kötü kişi, ezelden kâfirdi; bu nurlu, bu çekinen kişiyse ezelden çekinen kişiydi,
Yüce kişinin canı, ezelden çekinen bir candı; aşağılık kişinin canıysa, ezelden kötüydü,
Canlar, bedenlerde, suretlerde belirince, güzel olan yüceldi; çirkinse rezil - rüsvây oldu,
Ahmed'in canı, yüceye ağdı: Ebû - Cehl'in canı yerin dibine geçti de orda kalakaldı,
Ahmed'in ümmetinden olan, sonunda bir olan Allah'ya yönelip gitti,
Allah tarafından gönderilmiş olan Ahmed, padişahlar padişahıdır bize; bütün güçlükler, onun yüzünden çözülmüştür,
Hepimiz de zerreler gibiyiz onun güneşinde; boncuk da nedir onun incisinin yanında'?
Onun ümmeti pek çoktur ama erenler, bunların arasından seçilmişlerdir,
Onun görünen - bilinen işleri halka erişti; iç yüzüyse, gizli işleriyse ergin erenlere ulaştı ancak,
Ümmeti, tek bir ümmettir ama erenler, her yönden, onda fani olmuşlardır,
Onu gören, ondan gelişen kişinin yarlıganmasma kimseler ulaşamaz,
Hak, onun ümmetine lûtuflarda bulunur; ama O'na ancak haslar kavuşur,
Erenler, ister Hicaz toprağından olsunlar, ister Rey'den, onun ümmetinin seçilmişleridir,
Bunu bil ki kabule mazhar olan şâgird, ustası gibi sanatı bilen kişidir,
Sanatta geri kalan, nasıl olur da ustası gibi sanatı bilen bir kişi olabilir, o sanatta çalışanlara baş olur?
O, ustasından pek az şey elde etmiştir; adetâ üzümden iki avuç alabilmiştir,
O aldığı üzüm, bağdaki üzümün hepsi değildir ki; ancak kadehten bir yudumcuğa benzer o,
Usta, onu gönlünce nasıl beğenebilir; nasıl şehirlerde övünebilir?
Ama ustasının sanatını öğrenmiş olan, onun gibi, onun bilgi mumunu yakmış olan,
Şagirdle, ustası övünür; onun adını, boyuna diline vird eder,
Peygamber, onun içindir ki «Yokluk övüncümdür» buyurdu çünkü o, erenlerden tamamiyle hoşnûd olmuştur,
Can âlemine yol buldun, o âleme erdinse anla ki bu, başkasını değil, kendini övmektir,
Çünkü şâgird, usta oldu mu, arada ikilik kalmaz artık,
Şıra kabı bal küpünden doldu; şarap bal kesildi mi, ikisini bir gör, şaşı olma,
Olgun ümmet, Hakk'ın velîleridir; çünkü onlar, Allah'ya ulaşmak şarabıyla sarhoş olmuşlardır,
Kılavuz oydu, onun peşinden gittiler de onun gibi, onlar da buluşmak incisini deldiler,
Böyle bir toplumda nasıl övünmez? Onun bu övüncü gerçekte kendini övmektir,
Çünkü bu su, o suyun tıpkısıdır; ayrı gören uykudadır,
Bir ekmeği dile getirsen de övsen, bütün ekmekler, o övüşe girmiş demektir,
Ayrı - ayrı söylemene hacet yok; hepsini onun gibi övmek gerekmez,
Ekmekler pek çoktur, herbirinin ayrı bir adı, şekli olabilir ama,
Aklı başında olan bilir ki sayıları ne kadar çok olursa olsun, hepsi de birdir,

Sayıya uyup yanılan, bir şeyi bin yapmış olur,
Akıllıya göreyse bin de birdir; ekmeğin şekilleri onu şüpheye düşürmez,
3100, Bunu iyice bil ki bütün göğün, yerin sayıları, gerçekten de onca birdir,
Onca bütün ekmekler, bir şeydir; çünkü Allah, ona ayırd edişi, o anlayışı vermiştir,
Ama Ganî Allah'nın dostlarıdan başka kim bu yüce durağa erişebilir ki?
Aklı başında ve yüce olan kişiyi ekmeğin sayısı yoldan alıkoymaz
Çünkü o, bütün bu sayıların asıl bakımından bir olduğunu anlamıştır,
Anlayış ışığına sâhib olan kişi, herkesin zâtının bir olduğunu bilir,
Kimin aklı fazlaysa, onun anlayışı fazladır; akıllı kişi, seçilmiş kişidir ve önderdir,
Allah erlerinin akılları, tüm akıldır; başka akıllar, tikendır, onların akıllarıysa gül,
Onların anlayışları yücedir, pek büyüktür; Nuh'un, Kelîm'in, Mesih'in anlayışları gibi,
Böyle bir anlayışa sâhib olan kişi, yüce olsun, aşağı olsun, herşey nedir, nicedir;
3110, Bu yer, neresidir, niçin var olmuştur; önce neden ve nasıl meydana gelmiştir;
Şekillerden, nakışlardan arı olan gökyüzü, neliksiz-niteliksizken neden nakışlarla, bezentilerle süslendi;
Arş nedir, Kürsî ne, bilir; erenlerden bunları sorarsan hepsini de anlarsın, bilirsin,
Önüne ön olmayan zamandan, dünyânın yoktan var oluşundan beri çağdışı sıfatların hepsi de,
Onlara gün gibi apaydındır; çünkü Hak onların hepsini de görgü sahibi etmiştir,
Sence akıl ermeyecek herşey, onlarca makbuldür; bilirler onları,
Kerpiçten, taştan sözler duyarlar onlar; hareketsiz duran şeyler, onların karşısında keklik gibi koşar - yürür,
Dağ, Davud'a uyup onunla ilâhi söylemedi mi, nağmeler inşâd edip ona solukdaş olmadı mı?
Ahmed, bir başka şeye dayanmaya başlayınca direk feryada başlamadı mı?
O direk, Ahmed'e beni ayrılığınla ağlatma, sızlatma;
3120, Eskiden bana dayanırdın, şimdiyse ayrılığınla pek perişan oldum, porsudum
demedi mi?
Mustafa onun feryadını, iniltisini duyunca acıdı da ona, söyle dedi;
İstersen seni terü - taze bir ağaç hâline getireyim; kıyamete dek senden meyva devşirsinler,
Yahut inanan kişi gibi seni toprağa gömeyim; kıyamette ter temiz ashapla hasredil,
Direk, bunu isterim, çünkü bu, ölümsüz yaşayış; lütfün bu şarabın sâkiysidir dedi,
Cansız direk bile ölümsüzlüğü istedi; o dalın - yaprağın, o meyvanm geçici olduğunu gördü,
Onları bıraktı da ölümsüzlükten baş çıkardı; öylesine ebedi devleti istedi,
Hazırca ele geçecek meyvadan, yapraktan geçti; padişahlar gibi veresiye devlet sancağını yüceltti,
Erler gibi hazıra ardını döndü; o cömert erlere yöneldi,
Sen dağdan, direkten daha mı değersizsin ki dünyâya böylesine âşık olmuşsun?
3130, Tahta bir direkte o çeşit himmet olur da sende olmazsa böylesi nefse yüzlerce lanet olsun,
Çünkü dünyâ yaşayışını seçiyor da âhiret buluşmasını bırakıyor,
Ölümsüz âlemi, sonsuz ve ebedî saltanatı terkediyor da,
Üç günlük yalan yaşayışı kabul ediyor; can verip onu alıyorda dini satıyor,
Bir kuşcağaz gibi tuzaktaki birkaç yem onu aldatıyor, tuzağı görmüyor,
Bu dünyâ yemdir, tuzaksa cehennem; bilgisizlikle onu elde etmek için adım atmaya kalkışma,
Onun görünüşü güzeldir, içiyse çirkin; Allah onu kendi kahrıyla yoğurup yapmıştır,
O yemin güzel görünüşü, seni tuzağa doğru çeker; ama bu çekiş, kuş gibi seni tutmak içindir,
Kim bu yemlerden kaçarsa kurtuldu; eyvanlar olsun bu tehlikeden kurtulamayana,
Mustafa, cehennem yoluyla cennetler yolunu sahabeye apaçık olarak bildirdi de dedi ki:
3140, Cennet yolu tikenliktir; cehennem yoluysa güllük, fesleğenlik,
Tiken yolunu, ağlaya - inleye tutanın canı, bil ki ebedîlik yurdunu, cenneti
konak edinir,

LXXII

Esenlik ona, Mustafâ'dan cennet ve cehennem yollarını sordular, Buyurdu ki: Cennetin yolu tikenliktir, cehennemin yoluysa güllük - gülüstanlık, «Cennet tiksinilen, istenmeyen şeylerle kaplanmştır; cehennemse nefsin dilekleriyle» insanın nefsi, içinde bulunduğu çağı görür ve şeytanlardan yardıma erişir, Aklınsa, sonu düşünme, sonu görme hassası vardır; meleklerden yardım görür, Canda yaygın, neşeli bir anlam vardır; eseri de yaşayışta, Gönüldeyse öylesine bir güzel sıfat vardır; bunu mu yapayım, onu mu diye iki işte tereddüde düştün mü, sonunda doğru gördüğünü yaparsın ya; işte bu, gönlün eseridir, Zâtsa öylesine bir anlamdır ki gönlüm dersin, canım, aklım dersin; bütün bunları, kendinde olan birşeye eklersin; işte odur zât,

Mustafa, cehennem yoluyla cennetler yolunu sahabeye apaçık olarak bildirdi dedi ki ,
Cennet yolu tikenliktir; cehennem yoluysa güllük, fesleğenlik,
Tiken yolunu, ağlaya inleye tutanın canı, bilki ebedilik yurdunu, cenneti konak edinir,
Güllük - gülüstanlık yolu secense, şüphesiz olarak bil ki cehenneme varır - yıkılır,
Acı yaşayan tatlı ölür; zehirden sonra sonunda şeker yer,
Akıllı kişi, işin sonunu görür; her gaflete dalar da ancak içinde bulunduğu hâli seçer, kabullenir,
Aklın sıfatı, sonu görmektir; her ne yaptıysa, her ne yaparsa o iş, dîne aittir,
Onun tersine şom, aşağılık ve pis nefis, sonu görmez; içinde bulunduğu çağı, o hali görür,
Aklın gözü âhiretten yanadır; cennete, sevaba, yarlıganmayadır,
Nefsin dileğiyse şehvettir; içinde bulunduğu hâlden zevk alır, ona alt olur - gider,
Akla yardım melektendir; akıl da melek gibi göğe mensuptur,
3150, Kötü nefis, şeytanın sudunu emdiğinden, onun cinsindendir; o yüzden, onu seçmiştir,
Melek ve akıl, ikisi de bir nurdandır; -şeytanla nefisse karanlıkların sarhoşudur,
Kötü nefsi iyi akıldan ayırd et; iyi bil ki dost, akıldır, nefisse can düşmanı,
Herbirini huyundan tanı, ktyasla da, apaçık bir tarzda yola düş,
Ruhun, uçsuz - bucaksız deniz gibi sâde, bir çeşitli anlamı vardır,
Onda yaşayıştan başka bir sıfat yoktur; hiç kimse onda, bundan başka bir sıfat bulamaz,
Canlı yaratığın hareketinden anlaşılır ki onda can vardır,
Can, bu vasıfla bilinir: onun bundan başka gizli bir vasfi yoktur,
Sana gülle tiken gibi, iyi, yahut kötü bir iş gelip çatsa,
Hangisini yapsam da tümden dileğime ersem diye işkile düşersin,
3160, A gönül olan, o iki işten birisini seçtin mi, o güzelim iş, gönüldür, gönlün dileğidir,
A arayıp dileyen, o işten hangisine gönlün akarsa, o yandadır gönlün demek,

Pis ve temiz işlerin, kötü ve iyi sıfatların hepsi de sana belirdi mi,
Namaz ve mihrap ehliysen o sıfatların zatını da ara da bul,
Gönüle, ruha, bedene, akla - fikre ait kendine izafe ettiğin ne varsa;
Hani bedenim, canım dersin, söze, gelince böyle yürütür, söylersin sözü:
Zat, işte o ben dediğindir; bunu iyice bil; bu sır, can - baş verenlerden meydana çıkmıştır,
İnsanlara sen dersin, konuşurken kendine ben dersin hani; azizim benim, zât odur işte,
Söz söylerken, gönülü, aklı, bedeni ve canı kendine izafe edersin hani;
Başa, ayağa, ele, onlardan başka organlara, şüphesiz olarak benim dediğin:
Gönülle, akılla - fikirle, îmanla, bedene ve cana ait olup kendine izafe ettiğin şeylerde,
O benim diye işaret ettiğin varlıktır senin zâtın; öbürleriyse hep ona uyan, onun olan şeylerdir,
O benliğine kattığın benliktir, o varlıktır ancak senin zâtın; zâtsa birdir, ona iki deme,
Şu hâlde anlaşıldı ki sen, bütün bu, benim diye kendine izafe ettiklerinden başkasın; ezelden beri sen, bu sürünün çobanısın,
İşte sende ne varsa gösterdim sana; kilidi anahtarsız açtım,
Açtım ki ne defineler, ne paha biçilmez incilere, la'llere sahipsin, göresin;
Kendinle uğraşasın, meleği şeytandan ayırd edesin;
Aklı melekten ayırd etmeyesin; yüzünü Allah'dan özgeye çevirmeyesin;
Nefisle şeytanın bir olduğunu bilesin; bunu gerçek olarak anlayasın da şüphen kalmasın artık,
Şunu bil ki gönül, senin özünde bir padişahtır ki sayısız kulları - köleleri, askerleri var,
Akılsa, bedende vezîre benzer; geri kalanlar, erkek - kadın, hadem - haşem gibidir,
Akıldan doğan, erkektir; o erkek, hekime benzer, derdin devâsıdır o,
Nefisten doğansa kadındır; kadının karârı kötüdür; bu karan çal onun suratına,
Gönlün düşüncelerini orduları bil; ordusu sayısızdır onun; ne haddi vardır, ne hesabı,
Aklın düşüncesi, yüce Zuhal yıldızına mensup, yüce ordudur; nefsin düşüncesiyse şeytanların ordusu,
Nefsin, periden, şeytandan, bedenlerdeki gönüllere ılgaz eden sayısız ordusu var,
Gönülse Süleyman'dır; dikkat edersen görürsün ki şeytanlardan, perilerden, tapısında,
sayısız askeri mevcut,
Padişahlığı da, bil ki yüzükledir; buyruğu yüzükle yürür,
Yüzüğü varsa Süleymanlık eder; yoksa, değer bakımından şeytanlardan da aşağıdır,
Buyruk yüzükle yürür; onu korumaya bak ki baş olmaktan, buyruk
yürütmekten düşmeyesin dostum,
Şeytan, senden yüzüğü kaparsa, hiç kimse seni, bir arpaya bile almaz,
Âdem, Allah buyruğunu sıdı da me'vâ cennetinden sürüldü,
Eğnindeki elbise alındı, çırçıplak kaldı, Allah'nın ayrılığıyla ağlamağa koyuldu,
O aldanan, gece - gündüz, ayrılık ateşiyle ağladı, yandı - yakıldı,
Allah katında tövbesi kabul edildi de ondan sonra umduğuna erişmesi kolaylaştı,
Sen de tövbe ederek Allah buyruğuna uy da sâkıylerden onun şarabını iç,
Eskiden olduğu gibi gene padişah ol; doğan gibi her yanda avla arıları,
Taht da Hak'tan elde edilir, saltanat da; şimdi ayrıysan bile gene kavuşursun elbet,
Nasuh tövbesi ettin mi, Allah katında Nuh mertebesine erişirsin,
Buyruk yüzüğünü kolla; aklını başına al da gaflete düşüp Şeytan'a kapılma,
Gaafil olursan hırsız, pilini - pırtını alır - götürür; bahtın varsa gaflete düşmezsin,
Ne mutlu uyanık olana; din malım - mülkünü, din bahtını, akıllı - fikirli davranıp koruyana,
Bu çeşit kişi, kendisine ihsan etmiş olur; din hırsızından emin olup kurtulur,
A aklı darmadağın kişi, önce kendini ıslâh et de sonra insanları İslaha kalkış,
A adalet isteyen önce kendine karşı adalette bulun da kötü nefse üstün ol,
Kendine zulmedersen, başkasına karşı nasıl adalette bulunabilirsin?
Kendine karşı adalette bulunmayan, sitem görenlere hiç adalette bulunamaz,
Onun yolunda doğru - düzen harekette bulunan kişinin yüzünden bütün eğriler düzelir - gider,
Sen, nefsin elinde tutsak olursan, bilgisizlik, kahır, sitem denizine batıp gidersen,
Sen, kardeşlerinin hayır bağına bağlanmışken, onlardan ne diye hayır umar ne
diye halkı kendine çağırır - durursun?
Önce kendini dünyâ tehlikesinden kurtar; dünyâdaki yol kesicilerden emîn ol,
Bu tufandan emîn ol da sonra halkı kendine çağırmaya başla,
Onların ellerini tut, o yana çek; o bağa - bahçeye, o güllüğe, o ırmağa doğru götür,
Herkesi o nimetle, o zahmeti olmayan, meşakkati bulunmayan nimetle doyur,
Yoksa nefis kuyusuna düştün mü, koskoca bir dağ kesilsen de saman çöpünden daha değersizsin,
Ne diye kuyunun dibini yurt edindin, o eski vatanını unuttun
Burda, o vatandan uzakta kaldın; yıllardır, korkuyla ümit arasındasın,
Burasının acı, tuzlu suyu sana tatlı geldi; küfrü, sence dîne döndü,
Bu çapraşık durağa alıştın; bu çapraşık durak hoş geldi sana,
O eski dünyâyı unuttun; oysa orda meleklerle düşer - kalkar, konuşur -görüşürdün,
Orda öylesine içkiler, öylesine sarhoşluklar vardı ki yücelikler
âlemindendi, aşağılıklardan uzak mı, uzaktı onlar,
O cana can katan eşler - dostlar ki yerden de dışarıydılar, gökten de Elest ahdından beri
Hak'la şarapsız, kadehsiz hoştun, sarhoştun hani,

LXXIII
«Rabbiniz değil miyim? Evet dediler» âyetinin tefsiri ve «Evet» demenin mertebeleri,

Hak'tan, dudaksız - damaksız «Elest» hitabı gelmedeydi; senden de «Evet» sözü duyulmada,
«İnin» emri cana gelince can, hemen beden seğirtti,
Hak, canı, gizli sırrı açmak, açıklamak için bu yana gönderdi,
Böylece her «Evet» sözünün evet olmadığını, bir «Evet» in aşağıları da aşağısından,
öbürünün yücelerden olduğunun,
Bir «Evet» in güçlü - kuvvetli, öbürünün gevşek, birinin eğrilikten, öbürünün doğruluktan,
dürüstlükten geldiğinin,
Bir «Evet» in gerçeklikle, öbürünün taklitle söylenmesinin sağlanmasını diledi a benim dostum,

Her «Evet» in rütbesi öbüründen ayrıdır; «Evet» ler, Belh'le Hicaz gibi birbirine uzak mı, uzak,
Ruhlar bedenlere girince kadehdeki şarap gibi gülümsemeye koyuldular, O güzel duraktan göçtüler; yoğun bedenlerde yerleştiler,
Neliksiz - niteliksiz ruh ve o anda olduğundan daha üstün bir hâle gelsin diye nelik - nitelik âlemine geldi,
Böylece onu görmeksizin de kulluk etmesi, her kulluktan da bir huzura ermesi gerekliydi,
Aldanma dünyâsında aldanmaması, Allah'dan gayrısmdan kaçınması icâp ediyordu,
Çünkü îman, gaybe inanmaktır; bu dünyâdayken Allah'ya kulluk etmektir,
Bu âlemdeki kulluk, gösterişle karışık bile olsa, Allah huzurundaki kulluktan yeğdir,
Padişah, maiyyetiyle meydana çıktı mı, orda, korkudan kulluk kalmaz,
İnsan, ister - istemez, padişaha ram olur; çünkü o, perdesiz olarak yüzünü göstermiştir,
Hattâ insan, korkusundan başak kılçığı gibi titrer; boyuna kulluğa girişmek zorunda kalır,
Bu ürküntü, insanı kulağından tutar da kulluğa çeker; insan, canla - gönülle Allah razılığım aramaya koyulur,
Ama şunu da bil ki o andaki kulluk, hiç de makbul değildir,
Çünkü huzurda bir bölüntü, bir ayrılık yoktur; o andaki kulluk, bir minnete, bir şükre dayanmaz,
Ama o herşeyi bilen er, o görünmezken ona kulluk etmek, huzurundaki kulluktan yüzkat üstündür,
Onu görmezken kerem sahibi padişahın emrini tutmak, adama büyük bir huzur verir,
Burdaki kulluk, korkuyla ümid arasından doğar; bu yüzden de bu kulluk, onun huzûrundakinden yüz kat üstün sayılır,
Engeller varken bu hizmet, zahmetin karşılığına ermek içindir, o ümitledir,
İnsan vaadedilene dayanır da veresiye için peşini elden bırakır,
Mahşer günü, yüzünün ağarması ümidiyle zahmetler çeker meşakkatlere düşer,
Tatlı bir hâlde ölmek için acılar içinde yaşar; din yolunda rahatım - huzurunu terkeder,
Melekler Âdem'e secde ettikleri halde Allah, tuttu da Âdem oğullarını üstün etti,
Çünkü onlar, hatsız - hesapsız engeller olduğu halde bir tek Allah'ya yüz tutarlar,
Allah, o soluğu Âdem'e bağışladı da o yüzden ona secde edildi,
Onun soyundan gelen de o yola düşer, gönül gerçekliğiyle Allah adını anar,
Ahirette yüz misli sevaba nail olmak için bu dünyâda Allah'ya kulluk ederse,
Rütbesi melekten üstün olur; sonunda da dokuz göğü bile aşar,
Şu halde Allah, ruhları buraya, imtihan için gönderdi:
Herbirinin değeri, zengine de, yoksula da, ihtiyara da, gence de güneş gibi belirsin;
Hangisi kalp akçadır hangisi geçer akça, ileri gidenlere de geri kalanlara da belli olsun diye yolladı,
Biri kılavuz oldu, öbürü yol kesici; âlemde, her yanda, kadın - erkek,
Allah, «Değil miyim» buyurunca, oracıkta hemen, «Evet» diye cevap verdi,
Bu cevap, dillerde, söyleniş bakımından aynıydı: görünüşe bakılınca hepsi birdi,
Ama gerçekte bir değildi: bir cevap, inançtan doğmuştu, öbürü şüpheden,
Dudaklarından çıkan o söz, gerçekte birbirine aykırıydı; biriyle öbürünün arası, burdan Zuhal yıldızına dek varan mesafeyi bile aşmadaydı,
Aralarındaki fark, güneş gibi belirsin diye Allah, onları birbirinden ayırdı,
Herkesçe de geçer akça, kalptan ayırd edildi; geçerli olan yüceldi; kalpsa rezil oldu,
Allah, şunu bil ki, iblis'i de bu yüzden meleklerden ayırdı
Görünüşte meleklerdendi o: ama iç yüzde kâfirdi, sürülmüştü,
Âdem, geçerle kalpı ayıran bir meheng oldu da Allah, o solukta îblîs'ı meleklerden ayırıverdi,
Adem'in varlığı,, yokluktan belirince ruhlar, neşeyle gam gibi ayrıldılar,
İblisin küfrü herkese aydınlandı; çünkü o, gül bahçesinde tikene benziyordu,
Bu çeşit sınayış, her çağda peygamberler dolayısiyle ümmetlerinde de belirdi,
Her peygamberden sonra başka bir peygamberi, başka bir bedenle, bu yüzden gönderdi,
Herbirinin bir dili, bir huyu vardı; herbiri de dolaylarda ünlüydü,
Böylece gerçeğin, aslı olmayandan ayrılmasını, herbirinin dönüp kendi aslına varmasını diledi,
Önceki ümmetten sonra başka bir peygamber geldi mi, o ümmetten olan biri, onu şerbet gibi gördü, öbürüyse yara gibi,
Birinden, ona karşı öfke, savaş, kahır ve cefa belirdi: öbüründen sevgi, barış, lütuf ve vefa,
Ona uymayanlar, ondan önceki peygamberin ümmetiydiler ama bu son gelene ümmet olmadılar,
Çünkü kadehe tapıyorlardı; kadehin nurunu göremiyorlardı,
Oysa ikisi de aynı nurla doluydu; kim onları iki gördüyse, uzağa düştü,
Çünkü bütün peygamberler, bir nurdandı; bir şaraptan mest olmuşlar, bir şarabın mahmuru kesilmişlerdi,
Hepsi de münkire, düşmana kahırdı ama bir güzelim ırmağın suyuydu,
Su kuşu olan, denizi bilir; o suda yüzer - gider,
Balıklar, sevinçli bir surette yüzmek için canla - başla suyu ararlar,
Toprakta yaşayan yılansa sudan çekinir, su kıyısından, ırmaktan kaçar,
Yılan, denizi inkâr eder, istemez ama su kuşu, onu canla başla arar,
Buna karşı baldır o su, öbürüneyse zehir; bunun katında lûtuftur, öbürüyse kahır,
O peygamberi inkâr edenler, yılanlara benzerler; onlar, o gül bahçesinin çevresindeki tikenlerdir sanki,
Toprakta yaşayanlar, nerden suyun çevresinde dolaşacaklar'?
Çünkü onlar, toz gibi topraktan tozarlar,
Gıdaları boyuna toprak olduğundan nerden suya yönelecekler onlar?
Köpek, bir kemik parçasını şekere değişmez; pislik bulunca da aşkla yer,
Şekeri, söz söyleyen dudu yer; o, kendi rızkını gerçeklikle arar,
Herkes, kendi gıdasının peşindedir; herkes, dileğine doğru koşar,
O peygamberin ümmetinde görüş olsaydı, bu peygamberin karşısında, yere baş kordu,
Hiç bu peygamber başka der miydi? Yahut o suydu buysa kıvılcım gibi bir söz söyler miydi?
Suyu içmeyen, yahut onu satın almayıp da satmaya girişen,
Testiyi övüp de içindeki suyu içmeyen, testi önündeyken, suyla dolu testiyi bul diyen susuzu gördün mü hiç?
Şüphe yok ki bu çeşit kişinin sudan haberi yoktur; yılana benzer, gıdası topraktır onun,

Halkın kimisi mukallittir; hepsi de muvahhid değildir ki,
İmanları bilgiye, görgüye dayanmaz; gizliden gizliye, din nakşını inkâr ederler,
3300, Bütün peygamberlerse, gerçeğin şüpheden ayrılıp belirmesi için mehenktir,
Mustafâ, çağı erişince geldi; Allah, onun, çağma rahmet ihsan etti,
Ümmeti, öbür ümmetlerden üstün, onlardan seçilmiş bir ümmet oldu,
Allah'dan mahrum olmamaları için ümmetinin adına, rahmet edilmiş, acınmış ümmet dendi,
İyi - kötü, herkes onun bağışına nail olsun diye o «Alemlere rahmet» tir,
Ondan önce inananlar, bir tek ümmetti; aralarında bir tane bile mülhid voktu,
Hepsi de görünüşte makbuldü, iyiydi; mü'minle kâfir bir renkteydi,
Muhammed gelince kötü, iyiden, çirkin, güzelden ayrıldı,
Ebû - Bekr, âlemde Sıddıyk oldu; Ebû - Cehlse mülhıd oldu, zındık diye anıldı,
Ebû - Leheb, şeytan gibi sürüldü; Osmansa Hûd gibi aziz oldu,
3310, Muhammed'in yüzünden kalp, geçer akçadan ayrıldı: hepsi de perdesiz olarak yüz gösterdi,
Biri, Ay gibi dünyâda göründü; öbürü, alçak İblîs gibi rezil -rüsvay oldu - gitti,
Biri, Firavun gibi yardımsız, yardımcısız kaldı; bu çeşit her boyaya boyanmış sayısız kişi var,
Dünyâda her peygamber, mehenge benzer; onları yüzünden gizli şeyler açığa çıkmıştır,
Geceye benzeyen dünyâ, onlarla gündüze döndü: çünkü onlar, zulmeti yakıp yok eden nurlardı,
Gündüzün hiçbir şey gizli kalır mı? Böyle birşeyi dünyâda hiçbir kimse, birinden ne duymuştur, ne işitmiştir,
Bil ki bu dünya, geceye benzer; dünyâda gerçekten de iyiyle kötü gizlidir,
Kalp olanlar da geceleyin sürülür; halkın çoğu, onlarla alış - verişte bulunur,
Karanlık gecede kalpın da bir aydınlığı vardır: o yüzden çarşıda - pazarda bir hoşça yürür,
Onun aybı geceleyin görünmez; birşey olacaksan, akıllıca davran da önce onun ayıbını aramaya koyul,
3320, Böylece de bilgisizler gibi aldanma; altın yerine aşağılık bakırı satın alma,
Ama gündüzün geçer akça, kalp akçadan, çirkin güzelden ayrılır,
Aydın gün, kalpın kesat çağıdır; değeri, gündüzün meydana çıkar,
Geçeri olmayan akça, gündüz geçmez olur, ona değer verilemez; tıpkı Kâ'be'de berbat ve tanbura döner,
İşte peygamber de gündüze benzer; onun yüzünden erkek arslan, zağardan ayırd edilir,
Onun yüzünden mü'min kâfirden, dost düşmandan, perdesiz olarak seçilir, görünür,
O hâlis altın, gündüzü ister, apaydın ateşi diler,
Çünkü ateşle, akıllı, bilgin sarraf tarafından daha da iyi belirir,
Nasıldır, değeri nedir, ayarı ne kadardır; onca belli olur,
Bahçelerde güller nasıl gülerse hâlis altın, ateşte öyle parlar,
3330, Ama bir de kalpa bak; ateşte gitgide yüzü kararır - durur,
Aklın canın, görüşün varsa, Mustafâ'nın güneşe benzeyen yüzüne karşı, onun' huzurunda,
Örtüsüz - perdesiz kıyameti gör, mahşeri seyret; yüceliği, alçalışı, Halil'le Azer'i anla,
Her yanda bir Âzer vardır, bir Isa; her yönde bir Kıptî vardır, bir Musa, Her cinsten, sayıya sığmaz iyi ve kötü, perdesiz görünmede, Biri katran gibi kapkara görünür; öbürü güneş gibi, Ay gibi bembeyaz, apaydın,
Birinin değeri yedinci kat göğe dek ağar, öbürünün değeriyse çer - çöpten, odundan, talaştan aşağı,
Biri, onun gibi bilgin kesilmiş, bildiğini tutar: Kutup olmuş, yol göstermede, üstün ve olgun,
Haydi, gene şu düzenlerle dopdolu nefis, nasıl birşey; onu anlatmaya dönelim,
3340, Bu nefis, halkı yakıp yandıran şu kıvılcımları yapmadığını yapmaya koyulur; Hak yoluna gece - gündüz vurur - durur,
Kadın olsun, erkek olsun, hiçbir kimse ondan kurtulamaz; ancak âşık olan, onun çemberinden geçip canını kurtarabilir,
Nefis, halkı da kendisi gibi kınanmış bir hâle getirmek için Allah'dan mahrum eder, Ondan daha beter bir düşman yoktur; onun anlatılışını Peygamber'den dinle

LXXIV
«Düşmanlarının en çetini, iki yağınınım arasındaki nefsindir» hadîsinin anlamı, Herkesten daha fazla sevdiğin, üstüne titrediğin şu bedenden daha zorlu bir düşmanın yoktur,

Mustafa dedi ki: En kötü düşmanın, bedendeki nefistir,
Onun öğüdü hiçbir suretle makbul değildir; hepsi akla uygun bile olsa kabul etme,
Ne derse aksini yap; çirkin bir daldır o, kökünden sök, at,
Akıl erkektir, nefis dişi; dişinin sana söylediği sözü yüzüne çarp,
O düşman, kanına kastetmektedir; er ol da vur boynunu onun,
Tez, Allah için kurban et onu da Kur'ân'ın anlamı anlaşılsın,
3350, Çünkü Ahmed onu ölümle açtı, açıkladı; ölmedikçe de Kur'ân açıklanmadı,
O, nefis yaşayışından tamamiyle ölmüştü; varlığından, bir addan başka birşey kalmamıştı,
Nefsi, ölümden önce öldürmüştü; Allah uğruna Allah'dan başkasını terketmıştı,
Onun gibi sen de varlığından ölürsen ölmüşlerin hâllerini anlarsın,
Ahmed gibi tez nefsini öldür de diril; bir tek Allah'ya eriş,
Nefsini öldür ki o, yol kesen bir yılandır; akılsa dosttur, kılavuzdur, iyidir,
Nefis yerdir, yer altına girer; akılsa Arş'tır; Arş'ın da yücesine ağar,
Nefsini kökünden çeker, söküp atarsan Hak sana, cömertliğinden Ledün bilgisini bağışlar,
Bedenimiz, canın elinde - avucunda bir araçtır; hiçbir araç, kendi kendine hareket etmez, bir iş görmez,
Söz, hâlden meydana gelir; a arayıp eleştiren, sende ne hâl var; buna bir bak
3360, Hoş ve güzel bir hâl varsa can gözün onunla açılır, görür
Ama hâlin çirkince, pisse, herşeyin bu yüzden kötüleşir, pisleşir
A istekli kişi, kötü hâli iyiye çevir de hoş, güzel sözün üst olsun,
Kur'ân, güzel hâlden meydana geldi de o yüzden dünyâda mucize oldu,
Ölümden önceki ölüm budur; bu çeşit ölüm, nurlar saçar,
Ölüm hayvânî ruhun değişmesidir; bu çeşit ölüm, insanın yaratılmasıdır;
Bilgisizlikten kurtulmaktır, tümden bilgi kesilmektir, öfkeden arınmaktır, hilim hâline gelmektir bu ölüm,
Böylesine ölüme kim ölüm der; böylesine buluşa kim yitirmek adını takar?
Kötü nefisten ayrıldın mı, Allah civarında buluşmaya, kavuşmaya erişirsin,
Buluşmak, kavuşmak da nedir? Allah kadehini içtin mi, ikiliksiz bir hâlde onun zâtı olur - gidersin,

3370, İkilik, varlığının bulunduğu bu yandadır; o yandaysa sarhoşsun, kendinde değilsin; orda ikilik, bir olur,
Sayı mumlardadır; bunu bil ki onların ışığı, ikiliksiz olarak aynıdır, birdir,
Mumlardan şüphen varsa gerçekliğe doğru yönel de bil ki ışık, birdir,
Bedenler sayısızdır, çoktur ama can, boyuna bir değil midir?
Canın ışığı, her bedenden dışa vurmada; ışığım gör de onu bul,
O, bir gevherdir; kendim benden, senden gösterir ama iki olmaz,
İnsanın varlığı, pek büyük bir şehirdir; o şehirde yüzbinlerce halk oturmadadır,
Bu halk, bedenler değildir, düşüncelerdir; bedenler, araç gibi, düşüncelere ram olmuştur,
Beden, düşünceyle harekete gelir; kimi eve doğru gider, kimi dükkâna yönelir,
Düşünce ne yana git derse o yana gider; ona ne buyurursa beden, onu duyar, onu yapar,
3380, Demek ki beden, düşüncenin aracıdır; bu, iyiden iyiye anlaşıldı ya ;düşünce öz, iç, bedense deri, kabuk,
Bil ki halk, düşüncelerle diridir; çünkü ancak düşünceyle işe girişir,
Beden bineğe benzer, düşünceyse binene: binen, bineği nereye sürerse çaresiz o yana gider,
Balçıktan düzülmüş şekiller sayılıdır: ama düşünceler sayısız,
Öylesine bir şehirde böylesine bir halk var; yarısı kötü huylu bu halkın, yarısı iyi huylu,
Orda hüküm yürüten, akılla nefis; apaçık hükmeden de bunlar, gizli hükmeden de,
Allah'nın şahnesi, naibi akıldır; şeytanın şahnesiyse şom ve kötü nefis,
Orda aklın hükmü geçerse nefis işten kalır, işi kesada düşer:
O has şehir de Allah'mn olur; zahmetten, korkudan, belâdan eminliğe erer,
Sonuna dek boyuna mâmur bir halde durur; ehâlisi de zevke saraya garkolur,
3390, O şehirde, bağlar - bahçeler, köşkler - saraylar kurulur; yapılarının tavanları, duvarları tümden ışıktır,
Pazarında Allah zikrim duyarsın; gül bahçelerinden Allah kokusu gelir sana,
Halkının hepsi de boyuna namazdadır, oruçludur; aparıdır, aşka düşer, gerçekliğe sarılır, niyazda bulunur,
Hepsi de canla - gönülle Tanriya yönelir: hepsi de orda, muradını elde eder,
Allah var oldukça o şehir de durur; Allah, tertemiz şarapla halkı suvarır,
Ama o şehirde nefis, buyruk sahibi olursa, sonunda o şehri kahırla yakar - y andırır,
Orda akıl işten kaldı da yerine herzevekil nefis geçti mi,
O şeytanın naibi işe koyulur; bu yüzden halkı hep kötülüklere düşer,
Küçük, büyük herkes Hak'tan gaflet eder; orda nefis buyruk yürütür, akılsa tutsaktır,
Herkes, lanetlenmiş Seylan'ın hükmüne uyar; o dinsiz de herkesin îmânını alır,
3400, Orda herkes kötülüklere koyulur: herkes zinaya, içkiye, içkinin, verdiği neşeye kapılır,
Herkes, gençlerin, kadınları sevgisine düşer; herkes kebaptan, ekmekten zevk alır,
Herkes, kendini Şeytan'a kaptırır; herkes düzenlere sarılır da sapıtır,
O şehirde ikisi de hükmederse, şehrin yarısını lütuf bil, yarısını kahır,

LXXV
«Sizden kâfir de var, mü' inin de» âyetinin tefsiri, Sende hem küfür gizlidir, hem îman, Hem yeryüzüsün sen, hem gök, Böylece sana dek herşey var sende; hangi sıfat üstüne «Hüküm üstün olanındır,»

Küfür de sende toplanmıştır, îman da; melek de sende gizlenmiştir, şeytan da,
Adam - akıllı inanasın diye Kurân'da, sende küfür de var, îman da buyurmuştur,
Bak bakalım, bu ikisinden hangisi üst olmuş sana; sirke mi daha fazla, şeker mi?
A istekli, sana hangisi üstse, onun sayısmdansın sen,
Terazinin dengesi, bil ki budur; elindekini gör, veresiyeye kalma,
Gümüş paran çoksa, paran işe yarar; gümüşe göre yürür, gümüş sayılır,
3410, Ama paranın çoğu bakırsa, sarrafın önünde horlanır, atılır - gider,
Şu halde belli oldu ki hüküm, üst olanındır; çünkü alt olan, yok hesabına alınır,
Bu söze son yoktur; o üstün, o övünülesi er ne yaptı, onu anlat,

LXXVI
Mürîdlerin yalvarmaları, Veled'in de onların sözlerini kabul edip babasının yerine geçmesi, şeyhlik makamına oturması

Babasının yerine geçince her yoksula altın defineleri bağışladı,
Akıl bakımından en aşağı olan bile akıl - fikir yönünden tek, herşeyi bilir, herşeyden haberdar bir hâle geldi,
Sayısız kadın - erkek mürîd oldu; hepsi de hünerde tek kişi kesildi,
Babasının yolunda halifeler dikti; her durağa bir ulu kişi atadı,
Çünkü uzaktaki şehirlerin halkı da hep bu ırmağa susamıştı,
Yurtlarıda, tuzağa tutulmuş kuşlar gibi kala kalmışlardı,
Yakınları, çolukları - çocukları engel oluyordu da bu yana gelmeye imkân bulamıyorlardı,
3420, Her tarafa bu yandan, bizden birer halîfe gitmesi gerekli olmuştu,
Böylece kavuşmaya susuz, böyle bir denize karşı kupkuru, mahrum kalmamaları gerekti,
Hiçbir kimse, bizden mahrum kalmasın diye Anadolu, halîfelerle doldu,
Hattâ Anadolu da ne? Bütün dünyâ halîfeyle doldu; bu ummandan her yana bir katre yürüdü - gitti,
Bu güneşin nuru âlemi kapladı; o soluğa sâhib olan herkes, bu nüm gördü,
Halîfelerin hepsi de uyulmaya lâyık oldu; her biri, şeyh olmaya, kılavuzluketmeye liyâkat kazandı,
Hepsi de bu güneş yüzünden la'l hâline geldi; hepsine de Allah'dan müjde erişti,
Hepsi de ercesine yol aldılar; hepsi de bedenden - candan geçtiler,
Onlara icazet - nâmeler yazdık; bağlan - bahçeleri sayısız meyva verdi,
Hepsi de Faruk gibi gerçek oldu; ünleri göğün yücesini aştı,
3430, Herbiri, ayrı - ayrı mürîdler edindi; bir çok halk onlardan faydalar gördü,
Onları kim gördüyse, bil ki bizi gördü; çünkü hepimiz de tevhîd âleminde biriz,

Beden bakımından ayrı - ayrıyız, öyle görünürüz ama iki âlemde hepimizin canı bir,
Sen cana bak, bedenden geç ki birliğimiz, sana aydınlansın,
Bu bağıştan mahrum kalmamaları için her tarafa naipler atadık,
Çünkü naip, naip edenin makaammdadır; naip de onu naipliğe atayan gibi güzeldir, hoştur,
Aparı ırmak uzak oldu mu, o, ırmak gibi susuzları kandırır,
Bahçeyle ağaçlar uzakta olursa herkes, o bahçenin, o bağın meyvalarını yiyerek muradına erer,
Bu çeşit yol - yordam, Allah'nın yürüyüp giden yolu - yordamıdır
Allah her çağda bir peygamber gönderir,
Çünkü herkeste o kuvvet yoktur ki peygambersiz Hakk'ın rahmetine erişsin,
3440, Her aşağılık kişide o rütbe nerde ki o durağın ehli olsun, o görüşe ulaşsın,
Her peygamber, ondan, bu yana haber getirmek, öğüt vermek için bir vâsıtadır,
Böylece de halkın, Hak'tan nasipsiz kalmamaları, peygamberden, bir çocuk gibi ders almaları sağlanmıştır,
Halk, Allah buyruğunu peygamberden duyar; çünkü peygamber, onun şarabının sâkıysidir,
Herkes Allah buyruğunu yerine getirir; yapılmaması emredilenleri de bırakır, yapmaz,
Herkes, onun râzılığma ermek için çalışır; herkes, onun aşkıyla aşk ateşiyle coşar köpürür,
Böylece de nefsin eğri hareketlerinden arınır, yaradanın yönüne güzel, aparı bir halde gider,
Sende, bir pislik gizlidir, bir de temizlik; yarısı toprağa mensuptur, yarısı göklere,
Çalış - çabala da çirkinlikten kurtul, kötülükten iyiliğe taşın,
Güzelliğin, o çirkinlikten kurtulsun; aşk denizi, seni gemisiz alsın iyiliğe götürsün,
3450, Güzel oldun mu, güzele doğm gidersin; sen, onun cinsindensın, aslına yönelir, ulaşırsın,
Hak güzeldir, güzelliği ister; sözden geç; o, hâl ister,
Şu zamanda, senden çirkinlik giderilmezse o çirkinlik içinde güzelliğin yiter - gider,
Hikmet sahibinin öğüdüyle derdine deva bul: yoksa o derd yamanır - kalır sende,
Ondan sonra derman da fayda etmez; bu çağda varlığını cömertçe harca,
Çirkinliklerin mâdeni, varlığındır, benliğindir, çirkini güzel için feda et,
Zâtı bundan daha iyi bir alış - veriş de olamaz: çirkini satıp da güzeli seçmektesin, güzeli almaktasın,
Kalp akça yerine hâlis altın alıyor, zehir yerine şeker, bal yiyorsun,
Beden yerine tüm can oluyorsun; altın kesintileri yerine mâden elde ediyorsun,
Böylece on günlük ömrün bin oluyor; hattâ hadsiz, hesapsız bir hâle geliyor,
3460, Ağrılar - sızılar, zahmetler - meşakkatlar birer - birer senden kaçar artık; ölümlerin tümü de senden çekinir,
Kâseye de boş verirsin, çömleğe de; sence buğday da aynı olur, kum da,
Öyle bir âleme gidersin ki orda ölüm yoktur; öyle bir çağa erişirsin ki onu yitirmek mümkün değil,
Başsız oldun mu, bir baş bulursun; kimya yüzünden, bakır gibi, altınlığa erersin,
Zevkin - satan, Allah katından ölümsüz bir hâle gelir; Hakk'ın hukukuna âsi olmazsın,
A düzenbaz, gafletle dopdolusun da o yüzden Hakk'ın hukukuna şükretmiyorsun,
Yoksa burda sana nimetler bağışlayan, tecellî eder de sana binlerce bağışta bulunur,
Keremi, güneş gibi meydanda olduktan sonra o nimetlerin hakkını inkâr mı edebilirsin?
Kör, görmez de inkâr ederse mazurdur; ama gören, o ışığı elde etmişken nasıl bu hâle düşer?
Halk kördür de o yüzden bu hatâya düşer; kör, mutlaka yol yitirir,
3470, Kötülükte bulunanın gizli - gizli yaptığı şeyler meydana çıkmasın diyedir ki tövbe, bu yanda makbul olmuştur,
İnci, halkın cebinde değildir de o yüzden gaybe inanmaları gerekmiştir,
Hayır işlerin karşılığı cennetlerdir diye Kıır'ân'dan vaatler duymuştur,
Alçak bilgisizlerin de kötü işleri yüzünden cehenneme gideceklerini duymuştur,
O işitip duyulanlar, görülmediğinden de kulluk definesi, örtülü kalmıştır,
Bundan dolayı bütün işleri, şüpheyle karışıktır; çok az kişinin içinde zevk nuru vardır,
İmanda ihlâs sahibi azdır; her kişinin kulluğunda can yoktur,
Burda ibâdet eder, namaz kılarsan, candan - gönülden niyaz etmeyi arttırır - durursan,
Sonunda orada, kerem sahibi Allah,nın lûtfuyla hurilere kavuşur, cennetlere girersin,
Yoksa âhirette, gözlerdeki perde, açılınca, herşey meydana çıkar,
3480, Bütün gizli şeyler apaçık görününce, bu âlem, o âlemde yok olur - gider,
İçte gizlenen şeyler belirir: iyi kişi yücelir; kötüyse rezil olur,
İyilerin yüzleri Ay gibi ağarır; kötülük edenlerin yüzleri katran gibi kararır,
Allah; «O gün yüzler ağarır» O, yaptıklarının karşılıklarını görmek için de
«Yüzler kararır» buyurmuştur,
Ne yer kalır, ne gök; O melekler ordusuyla Allah'nın yüceliği cilvelenir, görünür,
O anda binlerce kişinin biri rahmete mazhar olur; kim buyruğa uymaz ki o zaman'?
Ama o çağda tövbeler kabul olmaz; ağlayıp sızlanmışlar kabul edilmez,
Çünkü o çağ, ektiğini biçmek, gelirini elde etmek çağıdır; o çağda, önceden hurma fidanı diktiysen hurma devşirirsin,
Ektiğin tikense a şom kişi, o ağaçtan elde edeceğin meyva, ancak zakkumdur,
Kulluğun, orucun, zikrin, ektiğin tohumdur; dünyâ yurdu, senin ekin yerindir, tarlandır,
3490, Önce ektiysen şimdi biçersin; ekmediysen müflis olursun, borçlu düşersin,
Müflislerin durağı cehennemdir; ınananlarmsa Naîm sarayı,
Bunun da sonu gelmez ey Veled; halîfeler, Anadolu'nun her yanına dağıldı,

LXXVII

Allah azîz sırrıyla bizi kutlasın; Mevlânâ'nın, Şemseddîn, Şeyh Salâhaddîn, Çelebi Hüsâmeddîn gibi halifeleri vardır, Allah sırlarını kutlasın, Bunlar vilâyet, ululuk, bilgilerdeki güçlülük bakımından şöhret bulmamışlardı; Veled'in anlatışıyla Mevlânâ gibi meşhur oldular, Vilâyetleri, ulukları pek büyüktü ama gizliydi; güneş gibi meydana çıktı,

Veled'in babası pek ünlüydü; o, Şemseddîn gibi gizli değildi,
Herkes ona canla - başla mürîd olmuştu: Veled'in çağındaysa mürîdler daha da çoğaldı,
Babasının, taklit yoluyla değil de, tam bir görüşle seçtiği erenler,
Babasından sonra, işleriyle - güçleriyle, ulukluklarıyla, Veled'in yüzünden tanındılar,

Veled, canla - gönülle, bunların hallerini anlattı: genç - ihtiyar, herkes tarafından tanındılar,
Bir zaman oldu, ibâdetlerini anlattı onlann; bir zaman geldi, halktan çekilişlerini, herşeyi yeter buluşlarım söyledi,
Zaman oldu, candan kopup gelen sözlerini söyledi; zaman oldu, gizli hâllerini vasfetti,
3500, Kimi zaman, nasılsa, olduğu gibi, kerametlerini, her birinin namazdaki gerçekliklerini bildirdi,
Her biri nasıl sohbet ederdi; her birinin Allah katında rütbesi neydi?
Her biri, ne çeşit irşadda bulunur, her biri ne tarzda bağışlar ihsan ederdi?
Bunlardan bahsetti,
Hâsılı hepsinin hâllerini bir - bir gösterdi? halk da şüpheden kurtuldu,
Herkes yeni baştan mürîd oldu, kul - köle kesildi; hepsi de ölmüştü; bu sözlerle dirildiler,
O zaman anlaşılmayan bu gizli şey, herkesçe şüphesiz olarak anlaşıldı, bilindi,
Veled vâsıtasıyle onlann ahvâli, ihtiyar - genç, herkes tarafından anlaşıldı,
Güzellikte, ululukta eşleri - benzerleri olmadığı, onlara karşı büyüğün bile küçük sayıldığı bilindi,
Onların yakınlıkları, erenlerden bile gizliydi; çünkü iki âleme de o gibi er gelmemişti,
O erenler, sevgiliydiler; Hak katında hastı onlar, Hakk'a yakındılar,
3510, Hepsi de Allah mazharıydı; hepsi de cansız olan halka can bağışlamıştı,
Hepsi de halkın ellerini tutmuştu; hepsi de bedensiz salt ruh kesilmişti,
Bu çağda, Hak gibi gizlenmişlerdi; hiçbir kimseye onlann belirtisini bildirmemişti,

LXXIII

Kutup, erenlerin padişahıdır Erenlerin devleti, ululuğu pek büyüktür ama Kutba karşı pek önemsizdir, pek değersiz, Onların büyüklükleri, Kutba göre birşey değildir; Kutup onlardan birşey elde etmez; çünkü onun ululuğu, onlara nisbetle yüzbinlercedir, Bunu ve «Dostlarım kubbelerimin altındadır, onları benden başkası bilemez» haberini anlatış,

Kutup hepsinden başkadır; nasıl bir sırrı vardır onun; ne şaşılacak sırrı,
O, erenlerin sözlerinden birşey elde etmediği gibi onların hâlleri de ona tesîr etmez,
Onların yakınlıkları, onca uzaklıktır: onların hâlleri, ondaki miske karşılık havlıcandır adetâ,
Onların kavuşmaları, ona nazaran ayrılıktır: hepsinin de eşi - benzeri vardır; oysa Hak gibi tektir,
Herkes Allah katında has olabilir ama hasların hası olanın yakınlığı nerde?
Onun yakınlığının öz derecesi pek büyüktür: öbür yakınlıkların buna nazaran değeri yoktur,
Doğan kuşunun lokmasını serçe nerden yiyecek? Yemeye kalkışsa boğazında kalır,
3520, Esterin yükünü tay çekebilir mi? Hazîne, bir kese akçaya benzer mi?
Arslana karşı arık kedi ne yapabilir? Ona karşı kaplan bile zebûn olur - gider,
Bil ki ileri geçip ödülü alanlar, sonra gelenlerdir; sen de fazla ileri gidenlerdensen, daha fazla sür atını,
Bir söz söyle ki kimse o sözü söylememiş olsun: belli olmayan, belirtisi bulunmayan görüntüyü söyle, onu belirtisiyle göster,
Göster de düşman bile aşka düşüp dost olsun; azıksız yoksul zenginleşsin, azıkla dolsun,
Göster de her zerre bir güneş kesilsin; kara yüzlü, Ay gibi bembeyaz olsun,
Katre o inciyle denize dönsün, o bakışla körün gözleri açılsın,
Ölü, dirilip mezarından çıksın da aşkla karşına dikilsin, kaçmasın,
Ruhsa gönül şarabını içsin; çünkü o şarap, Nuh'un gemisidir,
Baş çekmez, karşına gelir; her yara, onunla melhem olur, her acı, tatlı kesilir,
3530, Zahmet, meşakkat ona karşı gerçekten de hazîne olur; bunu bilen de zahmete, meşakkate yönelir,
O, zâti acıyı ister, tatlıyı değil: onun yüzünden acı, ona helva gibi tatlı gelir,
Dert, onca yüzlerce dermandan daha yeğdir; beden de nedir ki?
O, gönlünü, canını bile feda eder,
Bu çeşit kişi, anlayışlardan uzaktır; çünkü o, her nurun sırrının da sırrıdır,
Herkesin anlayışı onun künhüne eremez: ruhlar bile ona karşı bedendir,
Onun zâtını da Allah bilir, vasfını da; padişahın sırrını her yoksul nerden bilecek?
Allah, Erenler kubbelerimin altında gizlidirler; ama onlar, öz kullarımdır benim dedi,
Bu birliğe ikilik sığmaz; suretten geç de birliği gör,
Yalnız küpe sarılma, o testiyi bul: çünkü kaplar, hep bir suyla dolu,
Dostsan suretlerden geç de perdesiz olarak Yaradan'a ulaş,
3540, Bu dünyâ perdedir; halk, daimî diri olan Allah'nın tapısından, onun yüzünden uzaktır,
Böyle bir perdeyi yırtan, savlicansız, bütün toplan çeler,
Kimde yürek varsa kolayca yırtar o perdeyi; ama kını yüreksizse, Ebû - Cehil olup kalır,
Amca, Mustafa gibi bir Rüstem nerde ki neşeyi de yırtıp atsın, gamı da,
Gamla neşe, görenin gözüne perdedir; onu yırtan kişi, en yüce yere ağar,
Gökle yer kimin perdesi? Hayır da onun perdesi, şer de; zarar da onun perdesi, kâr da,

LXXIX

Allah rahmet etsin, Mansûr-ı Hallac'in, mestlik halinde, «Ene'l-Hak» demesi, Çağının müftülerinin, bir fitne kopmasın, halk dinden olmasın diye onu öldürmeye fetva vermeleri, Dostların, bu sözden vaz geç, tövbe et de seni öldürmesinler diye öğüt vermeleri onunsa sözünde ısrar etmesi, İnsanın bedeni, konuk evine benzer; boyuna gayb âleminin halkı oraya gelir - gider, Ancak ölmüş, buz kesmiş evin, kendisine ne biçim konuklar konmada, bundan ne haberi olur? evde bir diri olmalı ki konuklardan haberi olsun,

Mansûr'un, o eşsiz binicinin, o yardım görmüş bayrağın hikâyesini duymadın mı?
O, halka apaçık dedi ki: Şu hırkaya benzer bedende Hakk'ım ben,
Herkes, bu sözü bırak, kendini bu çeşit bir belâya uğratma,
Eskiden beri katımızda değerin var; bu tehlikeli yere adım atma,
3550, Bu söz, bir kere çıktı senden; çıktı ama geri dur; a alıcı doğan, kıızgunluktan vazgeç dedi,
Oysa, ben dedi, gerçeğim, bu sözden dönmem; dindar olan, nasıl olur da kâfir olur?
Bu söz, geri dönülecek bir söz değil; bu sözden sonra hangi söz var ki dönüp de o söze yapışayım?
Bu sözden bana ne gelir ki; böyle bir aşk sırrını gizlemezsem ne çıkar ki
Ben bu zahmette hazîne, define görüyorum; bu azacık şeyden dînim artıyor,

Değil mi ki sonunda beden kalmayacak; gönlüm, beden sevgisini canından sürdü - attı,
Taht da baş vermekle elde edilir, başbuğluk da; bunu kendinden vazgeçen bilir,
Bedenin erimesi, canın artmasıdır; bence dert, dermanın ta kendisidir,
Her yoksul, azığı ölümde buldu; melhemı, yaralı gönlünden elde etti,
A tertemiz kişi, bunun sonu yoktur; o sözü, mazurdum da söyledim; özrümü de şimdi anlatayım,
3560, Sen, benim varlığımı bir ev bil; her solukta çeşit - çeşit konuk gelir o eve,
Soluktan soluğa gayb âleminin halkı, o sonsuz âlemden, o eve akar,
Bâzı - bâzı o padişah da cana geliveren neşe ve sevinç gibi gizlice, ansızın geliverir,
Allahlık dâvasını o ediyor; şimdi sen söyle, benim burda ne suçum var'?
Ben onun harmanından bir saman çöpüyüm; o sözden haberim var diyebilir miyim hiç?
Ben ne bilirim ki padişah ne yapıyor, ne arıyor; neden boyuna o sözü söylüyor?
Onunla diri olduğumu biliyorum ama ona, ona kul - köle olduğumu hayâl etmedeyim,
Yalınız hayâlden hayâle de fark var, hem de pek büyük; bunu da iyi bil,
Onu hayâl etmede buluşmak, kavuşmak ümîdi var; kötü kişinin hayâlindeyse vebal var, sapıklık var,
Oğul, nerde o hayâl ki biz, o hâldeyiz; onun güzelim yüzünde bir ben sanmadayız kendimizi,
3570, Güzeller, bizim güzelliğimizin karşısında kocalmış kişiler; bu elife benzer boya - posa karşı dal gibiler,
Kim âşıksa ona dostuz biz; gaflette olanaysa ağyarız,
Ben bu halktan sayılmam; gözünü aç da bak, beni gör de bil, tanı,
Bu bedenden, bu candan önce o nurdum ben; şimdi de, önce neysem oyum; uzak düşünceye kapılma,
Yeryüzünde de benim gibi kimse yok, zamanda da; şaşkınca her yana gitme; burda dur hele,
Beni bırakıp da geçip gitme; pirlerden benim gibisi gelmez bu âleme,
Gönlüme Allah'dan başka hiçbir şey sığmıyor; bedenim, Allah gücüyle hareket ediyor,
Gözün varsa aç da beni gör; Çin fitnesi olan güzelliğimi bir seyret,
Ama anadan doğma korsen, böylesi güzellikten nerden şad olacak gönlün'?
Anadan doğma kör, o Ay yüzlüyü göremez; her çer - çöp, her aşağılık kişi,nerden öyle bir padişaha lâyık olacak?
3580, Can olduysan canana varabilirsin; ama bedensen, sonucu, yıkılır - gidersin,
Çünkü beden, kavuşmaktan uzaklaştırılmıştır; ama can, o nurun parıltılarmdandır,
İnsanoğlu yemeğe, yemeğin konduğu çömleğe benzer; yansı altındır o: an yarısı kum, çakıl,
Yarısı aşağlık âlemdendir, yarısı yücelerden; yarısı bayağıdır, yarısı üstün,
Küfürle din, onda,yağla yoğurda benzer; giyilen yeni elbiseyle yıpranmış elbise gibi hani,
Bizim bakışımız, gerçek kimyadır; dosdoğru kılavuzdur, Ay ışığıdır
Beden ehli, deriye, dışa bakar; gönül ehliyse, boyuna sevgiliyi görür,
Bu sözleri duyanların hepsi de cevap verip dedi ki: Sözün iki âlemde de doğru ama,
Senden haberi olanlar, uğrunda, düşmana karşı kalkan gibi;
İnkâr edenlere, mazur olduğunu söylerler, özür dilerler, çünkü işin iç yüzünü bilirler,
3590, Bu sözden tövbe et, iyi bir söz değildi de kılıç, düşmanın kınında kalsın,
Mansûr, kılıçtan korkum yok dedi, ben biliyorum; ne diye bana ders veriyorsunuz?
Bilginin sonu yok; bu kadarım bilmiyor muyum ki? Şaşarım buna,
Âşıka baş kaygısı nedir, başın ne değeri var? Ona zehir de bir, şeker de,
Düşmanlar beni dara çekerlerse çeksinler; o dardan vuslata erişirim ben,
Bağ koptu, artık öğüt kabul etmem; tedbîrim, aşk ateşiyle yandı - gitti,
Aşıklara ölüm korkusu yoktur; ellerindekini yitirmeye aldırış bile etmezler,
Zenginlikte iflâsı isterler onlar; başlarını feda etmekten çekinmezler,
Onlarca başın değeri yoktur; onları katında Allah'tan başkasına koyulmak aldanıştır,
Zararlara düşmekte görürler yaşayışı; tehlikelere uğramakta bulurlar emniyeti,
3600, Onlar için kıble de aşktır, namaz da; onlar için yokluk, yüceliktir, ulaşmaktır,
Ona, bu çeşit baştan geçenleri çok anlattılar; sayısız deliller getirdiler,
Bütün bu öğütler ona tesîr etmedi; aksine onun işini daha da ilerletti,
Dâvasında ısrar etti; ne örfe uygun sözü dinledi; ne fetvaya kulak astı,
Sonunda onu damgacına çektiler; çünkü sevgilisi böyle olmasını istiyordu,
Hiç bir dert çekmeden canını canana verdi; yüzü bir gül gibi tâzeleşti,
O ses, herkesin kulağına geliyordu; o sır herkesçe duyuluyordu,
Herkes, fitne daha da çoğaldı, halk dinden de çıktı, küfürden de dedi,
Tuttular, yansın diye bedenini ateşe attılar; o fitnenin daha fazla aydınlanmamasını istiyorlardı,
Ateşin üstünde, yolımdan «Ben Hakk'm» yazısı belirdi; nasıl belirmesin ki o, bu hâle bürünmüştü,
3610, Bu yazı, her yalımın üstünde yazılıyordu; buna ihtiyar da şaşti kaldı, genç de,
Fitne çoğaldı, halk, evvelden ondan nefret ederken bu sefer, bu hâle kapıldı - gitti,
Ateşi kül olunca külünü yele verdiler; ırmağa attılar o külü;
Irmağın üstünde de aynı yazı belirdi; ileri kişiler de bunu görüp apaçık okudu, geri kalanlar da,
Herkes, önceden, düşmanlıkta direnip dururken bu sefer, gönülden onu sevmeye başladı,
Bu, onların en aşağılık gücüdür; uçsuz - bucaksız denizin bir katresi gibi hani,
Sana bunun yüzbinlercesini, hattâ daha da fazlasını gösterirler de «Ol derse oluverir» sırrını belirtirler,

LXXX

Her peygamber, her eren, bütün mucize ve kerâmetere gücü yetmekle beraber bir mucizeyi, bir kerameti izhâr eder; her çağa göre gereken şeyi belirtir, Biri, Ay'ı ikiye böler, biri ölüyü diriltir; böylece sonsuzdur bu, Netekim doktor, her hastaya, hastalığına gereken başka bir ilâç verir; bu, doktorun ancak o kadar bilgisi olduğunu göstermez; fakat o zaman, o ilâç gerektir, Bunun benzerleri, çoktu, Esenlik onlara, peygamberler ve erenler, Hakk'ın mazharlarıdır, âletlerdir, âletin yaptığı şey, gerçekte, onu kullanan sanatkârın yaptığı şeydir, Netekim kalem, yazanın elinde, dilediğini yazamaz; dilediğini yazmak, yazanın elindedir, Şu hâlde değil mi ki,

mucizeleri kerametleri, onlardan yüce Allah göstermekte, nasıl denebilir ki Hakk'ın bâzısına gücü yeter, bâzısına yetmez? Bu düşünce, gerçekte küfürdür,

Bir iki keramet gösterir ama her erenin, bütün kerametleri göstermeye gücü yeter,
Birisi, halkın içinden geçenleri söyler; öbürü, her canın, aydınlığından, makamından bahseder,
Bir tanesi, imâna ışık vermiştir, öbürü sevgiliyi anlatmıştır,
3620, Biri, sözüyle herkese sarhoşluk salmıştır; öbürü herkesi susturmuş, gönül alçaklığına ulaştırmıştır
Biri havaya ayak basmıştır; öbürü suya resim çizmiş, yazı yazmıştır,
Biri taştan kaynak akıtmıştır; öbürü ateşi güllük - gülüstanlık etmiştir,
Halka pek azını göstermişlerdir ama herbirinde bu çeşit binlerce keramet var,
Musa gibi ,Meryem oğlu îsâ gibi tâ Adem'e dek seçilmiş peygamberlerin,
Herbiri, bir başka çeşit mucize göstermiştir; herbiri Allah'ya bir yol belirtmiştir,
Biri soluğuyla ölüyü diriltmiştir: öbürü sopayı kızgın bir ejderhâ yapmıştır,
Birine ateş, terü taze güllük olmuştur; öbürü Dolun - Ay'ı ikiye bölmüştür,
Birisine karşı dağ, deve doğurmuştur da bir zaman, inkâr edenlerin yanında kalmıştır,
Birisine yeryüzünden su coşmuştur; birisine karşı dağla çöl deniz olup coşmuş - köpürmüştür,
3630, Birisine katı taş, mum gibi yumuşamıştır; birisine binlerce baht, tahta dönmüştür,
Birinden, bu mucizelerin hepsi meydana gelmedi ama herbirinin de, hepsine gücü yeterdi,
Hünerli, usta bir ressam, ağaca konmuş bir kuş resmi yapsa,
Bu resimden başkasını yapamaz denmez ki; o, herşeyin resmini yapabilir,
Yahut bir terzi, bir kaftan dikse, bundan başka birşey bilmez denemez ki,
Yahut da bir bilgin, bilgisiyle, Allah çekinmesiyle bir soru sorana fetva verse,
O, ancak o meseleyi bilir, bundan başka bir fetva veremez denir mi hiç?
Hekimin biri bir ilâç verse, hastanın hıltları onunla arınsa,
Hiçbir kimse, bilgisi bu kadardır, o ilâçtan başka bir ilâçtan haberi yoktur diyemez,
Bir su, bağlarda - bahçelerde, bostanlarda, güllük - gülüstanlık yerlerde yüz çeşit iş görür,
3640, Kimi o suyla değirmen döner, kimi o suyla bağlardaki ağaçlar meyvayla dolar,
Bir yere aktı mı, oraya lâyık olan, gereken işi görür; orda bitecek şeyi bitirir,
Buna sayısız - hatsiz örnekler vardır; sen şu sayıdan geç de işe bak,
Güç - kuvvet, bedenlerden değildir, Hak'tandır: çünkü anlam Hak'tır, geri kalanıysa addan ibaret,
Peygamberler de âletlerdir; işi görense Hak'tır; onlan hepsinin de irâdesi, ihtiyarı yoktur; dilediğini yapansa Hak'tır,
Su oluktan aksa bile suyun aslı, bil ki oluktan gelmemekte,
Lülelerden, oluklardan aksa da suyun aslı, denizdir; su denizden gelmededir,
Beden de oluğa benzer; Allah gücü sudur; sebebi yaradana bak; sebeplerden geç.
Erenler de Allah mazharlarıdır, ama Hak değillerdir; Hak halka onlarla ders verir,
Yaprak, yaş dal, yele mazhardır ama hiç kimse, yel ağaçtan esiyor diyemez,
3650, Yel yuvarlağı gözlerden uzaktır; onun aslı da ağaçtan uzaktır, parça - buçuğu da,
Ama yel esti mi, kendisine hâl gelen, cezbelenen sûfî gibi o da yele araç olur da sallanmaya başlar,
Herkes de ağacın başında, yelin tesirini görür; ama gene de herkes bilir ki yel, ağaçtan meydana gelmemiştir,
Yalnız terü taze dal titremeseydi hiç kimsenin gözü de yeli göremezdi,
Yüzünü yukarıya, aşağıya, her yana, her yöne çevirsen de,
Nerden kendi yüzünü apaçık görecek, nerden güzelliğinin belirtisini seyredeceksin?
Meğer ki eline bir ayna geçe de o aynada yüzünü göresin,
Bunun gibi yelin yüzü de dağdan, ovadan görünmez; ancak daldan, ekinden görünür,
Yel geldi mi, dallar yapraklar oynamaya başlar; ama yel esmedi mi, hepsi de cansızdır,
Yelin aynası, terü taze daldır; ama ağaçtaki dal,
3660, Allah'nın gücü - kuvveti, mucizeleri de Allah'dan belirir; Allah'mn olduğu yerde acizlik mi olur?
Şu hâlde mucizelerin hepsi de bir zâttan meydana gelmekte; sen zâtı gör de sıfatları bırak,
Benim şu sözlerimi anladıysan artık sen de diyebilirsin ki,
Her peygamber, o mucizelerin birkaçım gösterdi ama hepsini gösterebilirdi,
Herbiri, ne kadar mucize gösterdiyse ancak o kadar gösterebilirdi denemez;
herbiri, gösterdiği mucizenin yüzbinlerce çeşidini gösterebilirdi,
Ama ümmet için bir mucize izhâr etti; ümmetler de her peygamberden bir tad aldı,
Her peygamber, ümmetinin hâline uygun olan nimetlerinden bağışlarda bulundu,
Erenleri de hep böyle bil; onların da hepsi, Allah'dan söyler[79]
Hepsi de kendi varlığından geçmiş, Allah varlığına bürünmüştür: katreleri, sedefte inci olmuştur,
Hepsinde de keramet, o bağış vardır; hepsi de o bigilere, o irşada sahiptir,
3670, Addan geç de hepsini bir bil; çünkü gerçekte, hepsi de Allah'yla var olmuştur,
Sözleri, kendilerinden değildir, Allah'dandır; hepsi de iyiden - kötüden kurtulmuştur,
Şu kötüyle iyi, birbirine zıttır; gönül ehli, zıtlara mı bakar?
Orda zıdda da yer yok, eşe - benzere de; gönül, korkunun da ötesinde, ümidin de,
Orda sayıdan dışarı birlik var; o konağa zıtlar yol bulamaz,
Onların işleri de tümden Hak'tandır, sözleri de; soluktan soluğa onlara Allah ders verir,
Onlardan başkaları, bilgiden söz ederler, akıllıca sözlere girişirler ama kendilerinden, kendiliklerinden söz söylerler,
Bilgi, canlarına akar - durur ama ondan bir paylan yoktur onların,
Hepsinde de o bilgi eğretidir; akar sudaki çer - çöp gibi hani,
Sonunda bilgiler asla gider; arı - duru da gitti mi, ancak tortu kalır; onlar da tortulaşır - giderler,
3680, Şimdicek sen, bilgi kesilmediysen nerden iç âlemin bilgilerini anlayacaksın?
Yönsüzlük yönüne yönelmediysen, cansız varlık gibi habersiz bir hâlde kaldın- gitti,
O âlem senden gizliyse, bilgin, bu cihâna aittir ancak,
Kulağının da dünyâya aittir, aklın - fikrin de; âhiret sırrından haberin bile yoktur,
O faydalar bedenedir, cana değil; o bilgi de ancak şu bedenlere ait bilgidir,

LXXXI

Balçıktan yapılmış bedenin hekimleri olduğu gibi canla gönlün de hekimleri vardır ki onlar, peygamberlerdir, erenlerdir, Hekimler, şunu ye, onu yeme de beden hasta düşmesin, güçlensin derler; peygamberlerle erenler de bunu yap, şunu

yapma da can, arı - duru bir hâle gelsin, gelişsin derler; bu yüzdendir ki, esenlik ona, Mustafâ, «ilim ikidir : Bedenler ilmi, dinler ilmi» buyurur,

Halka iki şeyde fayda vardır; bedenle can, o iki nimetle gelişir,
Bunların biri, bedenler bilgisidir; öbürü, dinler bilgisi; iki bilgiye de ilham eden Hak'tır,
Din bilgisi, canlara şifadır; tıp bilgisi, bedenlere ilâç,
Allah erenleri, sevgililerdir; onlar, dîni, îmânı düzene sokmaya çalışırlar,
Onların bilgisi canla gönüle ilâçtır; tıp bilgisiyse bedenlere ilâç,
3690, Her hastalığın başka bir ilâcı vardır; her bedenin ayrı bir mizacı yok mu?
Hastalıklara çeşit - çeşit ilâçlar var; Eflâtun, bunları kitaplarda anlatmıştır,
Her mizaca göre bir ilâç tertip etmiştir; çünkü hastalıkların sebeplerini tanımış, bilmiştir,
Bu hekimler, sudan - topraktan meydana gelmiş bedenin hekimleridir; o sevgililer de canla gönül hekimleridir,
Şu hekim sana, yoğurt yeme de balgam çoğalmasın der,
Öbürü de, gel der, yalan söyleme; kanâat sahibi olmaya bak, haram peşinde koşma,
Böylece de suçlara bulaşmaktan arın da melekler gibi göğe ağ,
Bu arı - duru şarabı iç de, ihtiyarlıkta güzelleş, gençleş,
Öbürü de yemeyi - içmeyi azalt da der, beden arıklaşsın, can güçlensin,
Bu, şu hastalığa yarayacak ilâcı ye de der, mizâcındaki tikene dönen hılt geçsin - gitsin,
3700, Öbürü de, öfkeden, kinden vazgeç de der, dm fidanlığından meyvalar bitsin,
Bu, güzel gıdaları ye, yoğun yemeklerden sakın der;
Böyle hareket et de yüzün gül gibi olsun, gülsün - açılsın; Ayın ondördü gibi parlak bir hâle gel,
Öbürü de, namazı çoğalt da der, ululanmayı azalt, niyaz etmeyi ziyâdeleştir;
Böylece de şu zindana benzeyen dünyâdan kurtul, melek gibi illiyyîn'e yücel,
Bu, yumuşak, ince elbise giy; yağlı - ballı şeyler hoştur, onları ye, iç der;
Böyle - böyle semirir, zayıflıktan kurtulursun; ne diye bedenine zahmet veriyorsun?
Öbürüyse, gece - gündüz der, mücâhedede bulun da ondan sonra Allah tecellîsine er,
O, bugün, fırsat elindeyken yaşamaya bak, murad al, sabır ateşiyle kendini yakma der,
Öbürü, o zahmeti çek de der, defineyi elde et; başını feda et ki baş olmak, baştan geçmekle elde edilir,
3710, Bununla onun arasında hayli fark var; bunu bil, tanı, Canı olan, bedenini beslemez, geliştirmez,
Peygamber'in sözünden, «Ölümden önce ölüm» remzini duy; ölmedikçe nerden makbul olacaksın?
O, sözle elde edilmez; o durağı, açlıkla, malı - mülkü bırakmakla ara,
Sûfî ona derler ki sıkıntı çağında bile içinden zevk fışkırır, feraha ulaşır,

LXXXII
Yüce Allah, ölüm olan dünyâyı halka yaşayış, yaşayıştan ibaret olan âhireti de ölüm gösterdi; «Açlık, Allah'ın ihsan ettiği yemektir; gerçeklerin bedenlerim, onunla diriltir,» Bunları anlatış,

Arayan kişi, genişliği darlıkta, sıkıntıda ara; diriliği yanıp erimekte, ölüp yok olmakta,
Asıl ölüm, sana yaşamak görünüyor da soluktan soluğa ona rağbetin artıyor,
Ebedî yaşayışa gelince: Nefsin bundan nefret etmekte, ümitsiz bir hâle gelmekte,
Oysa bu dünyânın sonu yokluktur, hiç olup gitmektir; o dünyâdır yaşayışın temeli, ebedîliğin aslı,
Bilgisizlikten onu bırakıyorsun; cansızlık yüzünden burda kalakalıyorsun,
Tersine çakılmış nalı gör de attan düşme; kazancı bırak da aksini seç, ona yapış,
3720, Defineyi, hazîneyi meşakkatta ara, rahatta değil; genişliği gönülde ara, alanda değil,
Yemeyi - içmeyi de açlıkta ara; şarabı, mezeyi, kadehi açlıktan iste,
Kebapla değil, açlıkla doy; çalış - çabala da gamdan kurtul, sevince ulaş,
Varlığı yoklukta ara; sarhoşluğu da şarapsız elde etmeye çalış,
Din düşmanını «La» kılıcıyla kes de perdesiz olarak «îllâ» ya kavuş,
Onun yolunda yok ol da varlığa eriş; bildiğini unut da bilgi sahibi ol,
Senin varlığın, benliğin, çok şeyin pek azıdır ancak; ama varlıktan, benlikten geçtin mi, kıyın nerde, ocağın - bucağın nerde?
Varlığın tikendir sevgiliyse gül; varlığın parça - buçuktur, sevgiliyse tüm,
Varlığın, o denizin üstündeki köpüktür; yok ol da gene o denize karış,
Kur'ân'dan «Gene ona dönenleriz» âyetini duy a dostum; köpükceğizden geç de denize yüz tut,
3730, Denizin köpüğü şüphesiz denizdendir; yer - yurt görünüşü de, şüphe yok ki yersizlikten - yurtsuzluktan meydana gelmiştir,
Ne mutlu anlam olan surete; evvelce neyse, gene o hâle dönmüştür o,
Parça - buçuktu o, aslına kavuştu; padişah oldu, kulluktan kurtuldu,
Ayrılık âleminde şaşıydı; derken gene evvelce olduğu gibi kendisini gördü; iki, görmekten halâs oldu,
Arazken aşk cevheri kesildi; garez gözünü kör etmişti; gözleri açıldı,
Oysa hüneri, garez yüzünden gizlenmişti; hani Yûsuf da kardeşlerinin gözlerinden gizlenmemiş miydi?
Güzelliği garez yüzünden örtülmüştü; oysa güzellikle de âleme ün salmıştı,
Kardeşlerinin herbiri, garezlerle dopdoluydu; bu yüzden güzelliği onlarca kurta dönmüştü,
Kadı, rüşvet yemeye alıştı mı, her yüce kişi, onun katında hor - hakıyr olur,
Zulmedenin sözü, ona şeker gibi gelir; mazlum, ne söylerse söylesin, sözü, hoş görünmez ona,
3740, Ama kadı, adalet sahibi olursa Hak, onunladır; o çeşit kadının yüceliği hiç eksilmez, arttıkça artar,
Mustafa, «Bir an adalette bulunmak, altmış yıl ibâdetten yeğdir» dedi,
Bugün dünyâya adaleti yay da yarın, parıl - parıl parlayan, her yanı ısıtan bir padişah ol,
Bu dünyâ, adaletle onarılır; öbür dünyâda da can, bu yüzden sevince erer,
Adalet, seçilmiş bir tohumdur; onu ek de sonunda meyvasmı devşir,
Ne mutlu o cana ki adalet tohumunu eker; karşılığında da cennetlerde yüz misli fazlasını devşirir,
Cennetin baş köşesi yurdu olur; o aman yurdunda cehennem korkusu da yoktur,
Ömrü, cennetlerde sonsuzdur; öylesi ömrün ne sayısı vardır, ne hesabı,

Yolda çeşitli kulluklar vardır; her birinin karşılığı da Allah'dan gelir,
Adaletin değeri fazla olduğundan ecri de arttıkça artar,
Adalet sahiplerinin mertebesi pek yücedir; şu halde yürü, dünyâda adaleti çoğaltdıkça çoğalt,
Adalet, insanda Allah sıfatıdır; zulümse Şeytan huylarmdandır,
Dostum, Allah sıfatlarıyla uçmaya başladın mı, artık yabancılardan sayma kendini,
Onun dostu sensin; ne diye ağlayıp inlersin? Onun definesini boyuna taşıyansın sen,
Onun canısın; bedenden geç, Sen can altınının potasısın, mâdenisin,
Kaynağı su bil, ona toprak deme; topraktan fışkırır ama tertemiz sudur,
Yürü, tortuyu bırak, arı - duruyu elde et; sana yeteri bulduktan sonra eksilip gideni bırak artık,
İnci, ansızın pisliğe düşse bile değerini bilen, onu o pislikte bırakıp gider mi hiç?
Elini pisliğe daldırır da onu, her yanda araştırır,
İnsan oğlu da pislikten aşağı mıdır? İnci, Allah sıfatından yeğ midir?
Onun gönlüne gir, orda yerleş; suretinden kaçınma, anlama gel,

LXXXIII

Kimde, meleklerdeki nur varsa, âdemin toprağı, onu attan düşürmez; Allah nurunu âdemde görür; hattâ daha da olgun bir hâle ulaşır da, taşta, tahtada, herşeyde, zerrelerde bile yüce Allah'nın tecellisini görüp seyreder, Netekim, Allah rahmet etsin, Ebû-Yezîd-i Bıstâmî, «Hiçbir şeyi görmedim ki onda Allah'yı da görmeyeyim» dedi, Yüce Allah, erenlere öyle sırlar bildirmiştir ki onları birazcığını açıklasalar, ne gök kalır, ne yeryüzü, Ama onların da bunu bildirmelerine imkan yoktur,; çünkü ulu Allah, onları emin görmeseydi su hazînelerini onlara ısmarlamazdı; netekim, Allah azîm sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ, Onun güzelliğinden bir belirti gösterirdim ama iki âlem de birbirine girer; bense böyle kötü iş işlemem buyurur,

Kim din yolunda olgunsa balçığı görüp de yanılmaz,
Ona, âdemin nuru parlar; ondan hiçbir sır gizli kalmaz,
Hattâ o gerçeği bilen kişi, taşta, tahtada, dağda, saman çöpünde bile Allah kudretinden başka birşey görmez,
Padişah Bâyezid herşeyde Allah'yı görmedi mi? Çünkü onda o anlayış vardı,
O anlayışlı er, en aşağılık çöpe bile baksa iyiden iyiye Allah'yı gördü,
Dünyâ, onun kudretinden boş degül ki;hiç değil kokusunun,gül bahçesinden ayrıldığını gördün mü?
Ama bumu koku duymayan kişiye, ister sidik olsun, ister hâlis anber,
Onun iki kokudan da haberi yoktur; suyu olduğu hâlde sudan haberi olmayan ark gibi hani,
Arkta su vardır, onunsa sudan haberi bile yok: bunu anlatsam ödün kopar,
Bu hükümde neler var, söylesem ben de yok olur - giderim, iki âlem de,
Bu söyleyişte ona düşman kesilirim de canıma da ateş salar, bedenime de,
Bunu bilen, nerden söyleyecek? O, boyuna canla - gönülle Allah râzılığım arar - durur,
Erenler, Allah sırrını gizlerler; yabancılara karşı bu sırrı dile getirmezler,
Çünkü onların hepsi de sırlara emindir; sınıkları onaran Allah'nın haznedarıdır onlar,
Sırrı halka açsalar dünyâ, o anda yıkılır - gider,
Bütün varlık, yokluğa yüz tutar; hilâfsız ne bir fazlalık kalır, ne eksiklik, Allah ışığıdır onlar, bedene bakma; anlama yüz çevir, addan vazgeç, Allah bana dedi ki: Seni dinlemeyen kişi, iki alemde de hâindir,
Biz biriz, ikilik sığmaz, buraya; canın, boyuna bizim yüzümüzden oynar, Ortada sen yoksun, hep biziz; her solukta senden yüz göstermedeyiz, Kim seninle savaşırsa bil ki bizimle savaşır; sen kimi sürer kovarsan, bizce de sürülmüş, kovulmuştur o,
Sence kabule geçen, bizce de, gerçekten makbuldür, Sen, bizim denizimizin kıyışısın; kıyı, hiçbir zaman denizden ayrılmaz, Kıyıda, canla - gönülle denize dalmayı isteyen kişi döner dolaşır, İyi bir gemi arar ki ona binsin de o denizde tehlikesizce yürüyüp gitsin,

LXXXIV

Erenlerle düşüp kalkmak, Allah'yla bile olmaktır; çünkü Allah ereni, kendi varlığından ölmüştür; yüce Allah'nın kudret elinde bir araç gibidir; yazan kişinin elindeki kalem gibi, Kalemin yazdığını, kalemden değil, kâtipten bilirler, Netekim, esenlik ona, Mustafâ, «Kim Allah'la oturup kalkmak dilerse, tasavvuf ehlile oturup kalksın» buyurur, Allah sırrını kutlasın, Bâyezîd, mestlik hâlinde, «Tenzîh ederim kendimi noksan sıfatlardan, zuhurum ne de uludur» ve «Cübbemin içinde Allah'tan başkası yok» derdi, Kendine gelince, mürîdleri, şeriatta küfür olan bir sözü ne diye söylüyorsun deyip kınadılar onu, O da, Allah için olsun dedi, Allah için, bir daha böyle bir söz söylersem hepiniz de bıçaklarını çekin, beni delik - deşik edin dedi,

Kim Allah ereniyle diz - dizeyse o, Allah'yla oturup kalkmaktadır,
Âşıkın bedeni, cübbeye benzer; cübbeden baş gösteren, Allah'dır,
Ulaşmaktan görmekten uzak birşeydir bu ama Bâyezîd'in hikâyesini işitmedin mi?
O, aşkı coşunca, hayranlığı son dereceye gelince, cübbemde dedi, Allah'tan başka kimse yok,
Sarhoşluktan bir soluk ayılıp uykudan uyanan birisi gibi kendine gelince,
Dost da, yabancı da ona yüz tuttu; çünkü herkesin, onun yüzünden bir derdi vardı,
Hepsine de, şu sözü söyledin: inci yerine boncuğu deldin;
Yaratılmış, yaratanlık dâvasına girişebilir mi; bir sinek, nasıl göğün yücesine uçar?
Canla diri olan bir kul, nasıl olur da kendini Allah tanır?
Güneşten ümîdi olan zerre, ne yüzden, nasıl ben güneşim der dedi,
O, bundan haberim bile yok; benim bedenim büyük bir otağa benzer,
Otağ, ona gelip konan iyiyi - kötüyü ne bilir; oraya konan, oradan ne ister, ne haberi vardır bundan?
İçindeki kul mudur, padişah mı: o otağın ne haberi vardır bundan?
Ben, ne yüzden böyle bir söz söyliyeyim? Ben o savlicanm önünde bir topum ancak,
Nereye yuvarlarlarsa oraya yuvarlanır - giderim; bu meydan da kendiliğinden koşup yuvarlanmam ki,
Allah, Mustafa'ya, ey seçilmişimiz bizim buyurdu; «Attığın zaman, sen atmadın,»
Senin oka benzeyen sözün, benim yayımdan fırlamakta; senin neyin varsa, benim dünyâmdandır,
Varlığın, elimdeki bir bıçkı gibidir: sanat bıçkıdan değil, sanatkârın sanatından meydana gelir,
Seni görürülerse, senden zuhur edeni anlarlarsa onları da yüzlerce canla - gönülle seçer gizlerim,
Seçmediğim varsa bil ki o, kördür, birşey görmemiştir; Süleyman bile olsa karıncadan değersizdir,
Ruh, seher yeli gibi eser; beden gülleri, o yelle tâzeleşir,
Hâsılı benim bu sözden hiç mi, hiç haberim yok; ben de sizin gibi bir insanım;

eşek değilim ya,
Bir daha bu sözü söylersem herbiriniz çekin birer bıçak;
3810, Beni o halde paramparça edin; ne aman verin bana, ne de ihmâl edin bunu,
Bir başka gün, gene o şarapla sarhoş olunca o sözün elini tuttu,
Mürîdler coştular, bir gürültüdür, koptu; herbiri ona kılıç üşürmeye başladı,
Ama o kılıçlar Şeyh'e tesîr etmedi; ne yandan vurdularsa, ona hiçbir tesiri olmadı,
Ona değil, kendilerine vurdular; hepsinin de damarları, ilikleri kesildi,
Kanları ırmak gibi akmaya başladı; herbiri bir yana düştü - yıkıldı,
Genç - ihtiyar, kendi bedenini yaraladı; halk da bunlann işlerine şaştı - kaldı,
Şeyh, kendine gelince bunu gördü; hepsinin ahım, feryadını duydu,
Ne oldu dedi, bu feryad ne; Herbiri neden ağlayıp inliyor?
Onlar, bizim kınamamızı duydun da bize, ne yapmamız gerek, buyurdundu ya, onu yaptık dediler;
3820, Neliksiz - niteliksiz Allah sırrını söylersem, bir kanlıyı öldürür gibi bana kılıç üşürün demiştin;
Kılıç, senin bedenine kâr etmedi; savaş çağında kendimizi yaraladık,
İş tersine döndü, biz helak olduk; iyice anlaşıldı ki suçlu bizmişiz,
Yaradan maksat, inkâr kılıcının açtığı yaradır; bu, boyuna yabancıların silâhıdır,
Çünkü dille kınayış, kılıca benzer; dil yarası, kılıç yarasından daha tesirlidir,
Kılıç bedeni yaralar, buysa canı; bu derde karşı o, adetâ derman sayılır,
Onların kınayışları, ona tesîr etmedi; kendi gönüllerine, kendi canlarına kıvılcımlar saçtılar,
O inkâr yüzünden kendi kanlarını döktüler: o inkâr yüzünden ikrarlarından döndüler,
Hepsinin de îman nuru gitti; canlarından karanlık bir dumandır, tüttü, her yanlarını kapladı,
O inkâr, böyleydi işte, hattâ daha da beterdi bundan; hiç kimse güneş kaynağını balçıkla örtemez,
3830, Şeyh, onlara dedi ki: îman inciniz varsa, gözlerinizde o nur mevcutsa, Bu aşk sırrını anlayın; akıldan, vehimden üstün bir yolda yol alın, Bundan sonra o inkâr hepsinden de gitti: hepsi de riyasız ikrar ettiler, Onun padişahlığını anlayıp yeniden kul oldular; hepsi de candan itaat etti, ona ram oldu,
Hepsi iyiden iyiye anladı ki o padişah, Allah sırrıdır; her gönülün, her canın nurudur,
Çağında ona benzer yoktur; aydınlanmış gönüllerde o, güneş gibidir, Onun küfrü, îmânın canına candır; onun derdi, dermanın da aslıdır,

LXXXV

Mürîdlerin, o halden pişman olmaları; o bizden daha olgun, daha bilgili, daha görgülü iken neden o Şeyh'in sözünü hak bilmedik diye kendilerini kınamaları,

Hepsi de ey seçilmiş padişah dedi; bizim can gözümüz açık değildi;
Görmeye gücümüz yetmiyordu; aklımızla bu kadarını bilemiyorduk,
Sense, bilgide, çekinmede bizim yüz mislimizsin; canımız, ölümsüzlük tadını senden aldı,
3840, Bizim zâhitliğimiz de senin bağışın, çekinmemiz de; hâsılı neyimiz varsa senin irşadınla elde edilmiş,
Çocuk, ihtiyarın bilgisine nerden erişecek? Denize karşı havuz, yalak, ne yapabilir ki?
Nasıl oldu da o, ne derse, Hakk'ın ilhâmiyle der, onun emriyle söyler demedik?
Her leş, tuzlaya düştü mü, çaresiz tuz olmaz mı?
Bu, böyleyken kul, Allah lûtfuyla ebedî nur olur, ölümsüz can kesilirse şaşılır mı?
Katre, tekrar denize gitti mi, bilen kişi, ona deniz der,
İksîr, bakıra ulaştı mı, onu hâlis altın yapmaz mı?
Yemek, ekmek, mideye gidince, sindikten sonra cana kuvvet olmuyor mu?
Birisinin erlik suyu, rahme akınca güzel, düzgün bir insan olmaz mı?
Tohumu toprağa ektiler mi, topraktan baş çıkarıp göklere yücelmez mi?
3850, Her solukta yücelere doğru boy atar; her solukta başsız - ayaksız yücelir de yücelir,
Çünkü onun varlığı, hem yerdendir, hem gökten: yarısı aşağılardandır, yarısı yücelerden,
Baban göktür, anan yer; her ikisinin soyundan dal - budak ve meyva doğar ,
Yerden ve gökten doğan herşeyde yücelik de var, aşağılık da,
Yücelerden oluşan yarısı yücelere ağdırır onu; aşağlık âlemden yarısı, aşağılıkta kalır,
Kökü toprağa bağlıdır; başıysa göklere yüz tutar,
Gökten yere, bitteviye Güneş'in, Ay'ın, Ülker'in ışıkları erer durur,
Denize, karaya, çer - çöpe, mâdene, onları geliştirecek şeyler, gizli armağanlar,
Yağmurla, karaya meyvalar, denize inciler gelir,
Güneş taşı la' l yapar; Zühre mâdene gümüş, altın verir,
3860, Yeryüzü gökten, soluktan soluğa yüzbinlerce bağışlar, ihsanlar elde eder,
Karaya, denize, dala - yaprağa, çayıra - çimene gökten bağışlar gelir ya;
Ona da Allah tapısından bağışlar gelir; yoksa Allah vermeseydi, o, nerden bağışta bulunabilirdi?
Bu sebeple insanın canı da Allah'ya meyleder; çünkü ondandır, oradandır,
Bedeni dünyâdan var olmuştur ama canı, boyuna dünyâdan kaçar,
Varlığı nurla ateşten olduğundandır ki nur, ateşe benzeyen bedene, beden bineğine binmiştir,
Nur, nura meyleder; ateşin meyli de ateşedir elbet,
Sonunda her cins, kendi cinsine gider; parça - buçuk varır, tümüne ulaşır,
Ateşten olanlar, ateşin, içine atılırlar; nurdan olanlar da sevgilinin kucağına can atarlar,
Şarapla dolu olan küpe iyice bak da gör, saflık etme,
3870, Bak da seyret, tortusu nasıl aşağıya çöker; arı - duru olanı da nasıl yukarda kalır, sarhoşa gıda olur,
Gök, yerle karılmış, karışmıştır ama her biri de sonunda kendi aslına gider,
Bu arada bir sır var ki gizlidir o; düşüncenin de ötesindedir, zarının da,
O sırrı söylesem ne dünyâ kalır, ne erkek, ne kadın,
Allah iki dudağımı da yumdurmuştur: beni anlatma, açıklama, gösterme demektedir adetâ,
Bildiğim sırrı söylesem, muhakkak bedenim de yok olur - gider, canım da,
Yeryüzü de zerre - zerre olur, gökyüzü de; hattâ melek bile heybete düşer de başı döner, şaşırır - kalır,

LXXXVI

Anlam âlemi suya benzer, sûretlerse anlam denizinin ayrıhğıyla donmuş köpük ve buz gibidir; bu, yüzden bu âlemin kapısına, dıvarına cansız derler; çünkü buz tutmuştur; onda bir yumuşaklık, bir akıcılık yoktur, Ama aklı olan, buzu su görür; çünkü buz, gene su olmak için güneşin bakışını beklemektedir, Alem ve suretler, önce anlamdı; neliksiz - niteliksiz salt bilgiydi; gene de kıyamet güneşi doğup parlayınca anlam olurlar, «Herşey aslına döner, "Herşey helak olucudur, ancak Onun hakıykati kalır,"

Bu dünyânın varlığı kara benzer; bu gizliliğin açığa çıkmasıysa kızgın güneş gibidir,
Buz, kar, dağlar gibi yığın - yığın yığılsa, gene de güneşin harâretiyle su olur,
Dünyâ bu yana gelince dondu - buz kesti; şekle, surete büründü yöne - yana bağlandı,
Oysa varlık âlemi, bilgiydi; orda ne yücelik vardı, ne aşağılık,
O bilgiden gökle yer meydana geldi; Kürsî, Levh, güzelim Arş suretleri var oldu,
Tortu gibi köpük de tertemiz, arı - duru denizden doğdu; köpücükte kalan kişi, sonunda öldü - gitti,
Köpük, denizin üstünde bir perdedir, perdeyse halkı cehenneme sürükler,
Köpük, deniz yüzünden ıslak görünür; bu ıslaklığı da susuzu başından eder,
Susuz, ona hayran olur da beden köpüğünü canla - gönülle seçer, ona aldanır,
Anlam suya benzer, şekilse köpüğe; elde bulunan köpüğü avucuna almaya, onasarılmaya bakma,
A canım, efendim, köpük şeklini bırak da gene yürüye - koşa denize var,
Akıl kulağıyla, «Geriye dön» buyruğunu da o ses, seni asla götürsün,
Deniz suyunun coşup köpürmesini, köpüğü meydana çıkarmıştır ama su köpükle nasıl bağdaşabilir?
Köpük, denizin ayrılığına düşünce deniz, gene onu yanına çağırır,
Sen arı - durusun da, ben de arı - duruyum; bana gel; an - duru olanın tortulanması lâyık değil,
Duru su, denizden ayrılsa bile erenler gibi gene Allah'ya kavuşmuştur,
Köpüğün güzelliği, dunıluğu, denizdendir; onun denizden nasibi, ıslaklıktır,
Denizin verdiği ıslaklık yüzünden aranır, istenir o; sevilen, istenen altın gibi o da altına dönmüştür, altın yaldızıyla yaldızlanmıştır,
Halkın bilgisizleri, gümüşü bakırdan ayırd edemezler; bu yüzden ona rağbet ederler; ama bilenleri değil,
Bilgisiz kişi, kalp altını da altın sanır da alır; altın rengini görür de aldanır,
Tad - tuz, altına benzer şekilse bakıra; tat - tuz, bedene de eğretidir, duyguya da,
Aklı başında olan, iyi bir bilgiye sahip bulunan, eğreti elbiseyi giymez,
Çünkü ona mal olmayacağını bilir; onu canla - gönülle bırakır gider,
Halkın sureti, şekli, eğreti tad - tuzdur; o, köpücük gibi akarsuda görünür,
Su, köpüre - köpüre akar ama köpük, bil ki eğretidir,
Su, bir soluk olsun coşmazsa, bil ki köpük de kalmaz, görünmez olur,
Öyle bir kaynak ara ki su, o kaynaktan coşsun; can çayırlığı o kaymaktan su içsin,
Sen de boyuna ondan su alasın; ebedî olarak aşk cennetinde zevka dalaşın,
Anlamı, şekilsiz - sûretsiz anlamı ara; tez elden lafi bırak, dâvadan geç,
Altın suyuna batmış olandan o reng geçer - gider; ama altından altınlık hiç mi, hiç ayrılmaz,
Tad-tuz, zevk-safa altındır sanki, dünyâsa bakır; hîlesiz-afsız zevk-safâ, duygunun ötesindedir,

LXXXVII

Dünyânın tadı - tuzu eğretidir; gerçekte kendiliğinden bir tadı - tuzu yoktur; hoş değildir, çirkindir, ama o tad - tuz yüzünden hoş görünür; hani kendini allıkla, pudrayla güzelleştiren kocakarı gibi, O da bu yüzden güzel görünür; ama bu güzellik ancak allıktandır,

Çocukluk çağında tad - tuz, zevk - safa, sütten gelirdi sana;
ondan sonra yemekten zevk almaya, tad duymaya başladın,
Sonra oyuna daldın, oyun oyaladı seni; derken gümüş bedenli güzellerden zevk duydun,
Her solukta birisiyle dostluk etmeye, onlardan biri, seni zevka saraya daldırmaya koyuldu,
Adam, durduğu gibi durmada, ama o zevk - safa gidiyor; onun sendeki aşkı da uyuyor, ölüyor,
Tadı hoş görünmüştü sana; o tad yüzünden de gönül çelen bir hâle gelmişti,
Herşey, ondan alınan zevk dolayısiyle sevimlidir; o zevk gitti mı, artık istenmez olur,
Tadı - tuzu, bu sebeplerden dışarda ara; dudaksız - damaksız, kadehsiz - bardaksız iç şarabı,
Tadı - tuzu, gene taddan - tuzdan iste; zevki, zevkte ara da o neşeyle Rabb'in tapısına eriş,
Asıl zevkten - saradan neşelenen, yıkılmaksızm, boyuna mâmur kalır,
Cennet, bu yüzden ebedîdir; oraya giren de orda ebedî olur,
Çünkü cennet, baştan başa zevktir, güzelliktir; orda kadehsiz şarap içilir,
Bu dünyâ, güneş yüzünden aydındır; sofa da, oda da, yoldan, pencereden giren gün ışığıyla aydınlanır,
Evin o sıcaklığı, o ışığı, kendinden değildir; aklın varsa kendine gel de anla bunu,
Akşam oldu da gün battı mı, güzeli çirkinden ayırd edemezsin
Evler karanlıkla dolar; rahmete karşı zahmet gelir - çatar sana,
Çünkü ışık, evlerde eğretiydi; gidiverdi de evler kapkaranlık kaldı - gitti,
Ama güneşle yürüyüp giden o ışık, dünyâ durdukça, güneşledir
Tadı - tuzu da Hak nurundan bil; herkese, herşeye Hak'tan gelir o,
Çirkinler, onun yüzünden güzelleşirler; yücelik, aşağılığı da güzelleştirir,
Gökten, yerden tad - tuz gitti miydi, ikisinin de letafeti, güzelliği gider,
Hani o ışık gizlenince sofa da, sayvan da kapkaranlık olur ya, tıpkı onun gibi,
Kim o ışığı güneşten bilirse, o da, o ışık gibi güneşe kavuşur,
Hâsılı bu çeşit kişi, boyuna ışık içinde apaydındır; ayrılık gamı çekmeden, boyuna buluşma zevkiyle sevinç içindedir,
Cennet, tad - tuzdur; dünyâsa duvar, Sağlık - esenlik, tad - tuzdur, dünyâsa hasta,
Tad - tuz, candır, cihansa kalıp, Tad - tuz, Rabb'in lûtfuyla, zâtiyle kaaimdir,
O yüzden de tad - tuz, o güneşten aydınlanır, ısınır; böyle bir ışıktan hiç mi, hiç çevirme yüzünü,
Hoşluk da onun sıfatlarındandır, hoş olmayış da; mevcûd olan kahır da ondandır, lütuf da,
Onun lütfü cennettir, kahrıysa cehennem, O zevkle dopdoludur, buysa çetin bir azapla,

Dünyâ da dünyâdaki varlıklar da onunla apaydındır,

Zamanda, zamanda olanlar da onun yüzünden kedere, ise - pusa batmıştır,
İyi de, kötü de o temelden gelen bir kokudur; o ummandan bu yana akan küçücük bir dere,
Sonucu, ikisi de aslına gider; iyi, iyiye kavuşur, kötü de kötüye ulaşır,
Cennet ehli, cennetlere doğru yürür - gider; cehennem ehlinin hepsi de bil ki varır, cehenneme girer
Nurdan doğan nura doğru gider; sarhoşları canları, sevince doğru yol alır,
Sır, perdesiz bir surette meydana çıkınca parça - buçuklar, tüme doğru giderler,
Arı - duru sır, arı - duru denize kavuşur; temiz olmayanın başıysa, o savaşta kesilir - gider,
Onun başı, vefa âleminin ta kendisinden belirir; bunun başıysa kılıcıyla kesilir de vere serilir,

LXXXVIII

Bu eşsiz ve az bulunur anlamlar, Allah azız ruhunu kutlasın,
Veled diye tanınan ulu Mevlânâ Bahâeddin Muhammed'in mürîdi ve şâgirdi
Seyyid Burhâneddin Muhakkık-ı Tirmizî'nin bağışlarıdır,

Bu anlamlar, bu eşsiz anlatışlar, bil ki Burhâneddîn-i Muhakkık'ın bağışlarıdır,
O Allah seçilmişi, o ileri gidenlerden ödülü alıp en ileri giden, kulağıma dedi ki:
Allah, kimsenin ortaya çıkarmadığı, kimsenin söylemediği nükteleri belirtip Burhân'a gösterdi,
Onun can; sırlar mâdeniydi; güneş gibi ışıklar kaynağıydı,
Erenlerden hiçbir kimse onun gibi söz söylemedi; o, aşkta da tekti, Ledün bilgisinde de,
Sözünü işiten kişi, gerçek olarak boyuna onu över - dururdu,
Sarhoş olur, kendinden geçer, şaşırır - kalırdı; aklının fikrinin evi - barkı yıkılır - giderdi,
Uzaktan yüzünü gören bile gerçeğe ererdi de gözüne gizli birşey kalmazdı; herşeyi görürdü,
Birisi söyleyip anlatmadan da anlardı ki bu dünyâda onun eşi yoktur,
Seksiz - şüphesiz Allah dostlarındandır o: herkese gayb âleminde yol göstericidir,
O, halk içinde, yıldızları arasındaki parlak Ay gibiydi,
Ay, yıldızlardan apayrı değil midir ki? Kim diyebilir ki serçe, alıcı doğana benzer?
Altı yaşındaki çocuk bile, onun dengi bir erin Anadolu ülkesine gelmediğini bilirdi,
Allah dostlarının özüydü - özetiydi; su gibi hem meydandaydı o, hem gizli, Herkes ona kuldu - köleydi ama onu anlamakta da herkesin noksanı vardı, Herkes onu, kendi miktarıma tanımıştı; kendisince, ne kadar mümkünse, o kadar görebilmişti onu,
Onun hallerini, nasılsa, öylece bilen ancak Allah'ydı; ondan başkası, onu bilememişti, tanıyamamıştı,
Bu yüzden de hem meydandaydı, hem gizli; gizlilik âleminde denizdi; dere gibi görünmedeydi,
Kerem yüzünden bize görünmüştü; bağışlarıyla ıslaklığımız, deniz olup gitmişti,
Ama onda, daha binlerce deniz vardı ki insanları gözlerinden gizliydi,

LXXXIX

Ulu Allah kerem sahibidir; halkı, onu tanımaları, bilmeleri, görmeleri için yarattı; ama zâtını göstermemesi, nekesliğinden değil, kereminden, lûtfundandır çünkü halk, güneşin ışığına dayanamaz; güneş perdesiz olarak yüz gösterse hepsi de hemencecik yanar, Bundan dolayı da ışığını, ondan faydalanmaları, güçlenmeleri için vâsıtayla ve yavaş - yavaş gösterir, Netekim ona da, kendisinde süt olması, ekmeği, eti, süt hâlinde vermesi, çocuğunu bu tarzda besleyip yetiştirmesi için yemek yer, ekmek yer, Ekmeği, eti, olduğu gibi çocuğun ağzına verip onu doyurmaya kalksa çocuk, hemencecik oluverir, Hani insan da hamam ve sıcak su vâsıtasiyle ateşten tad alır; ama ateşin içine giriverse yanar - gider, Ateşe atılmak için semender kuşu olmak gerek; bu güce sâhib olansa, ancak Allah velîsidir,

Güneş yüzünden meydana gelen zerre, hiç güneşin yüzünü görebilir mi?
Güneş, yüzünü perdesiz - örtüsüz gösteriverse kul da yok olur gider, efendi de,
Ne yeryüzü kalır, ne yedi gök; ne ön kalır, ne ard, ne aşağısı kalır, ne yukarısı,
Onun ışığı, dayanabileceğin kadar erişir ancak; onu uzaktan görürsün de o yüzden diri kalırsın,
Sana yakından yüz gösterse, dağ bile olsan kıl gibi incelir gidersin,
Ateşten gelen sıcaklık, sana perde ardından gelir de fayda verir, güzel gelir, değil mi?
Sıcacık hamamda oturdun mu, sıcaklığını aşkla, şevkle bağrına basarsın;
O hararet hoş gelir sana; bedenin, o hararetle yumuşar,
Terlersin, arınırsın; kupkuru vücûdun, o hararetle nemlenir,
Sıcak sudan sana öylesine bir tad gelir ki o hoşluk, cennet gibi görünür sana,
O hoşluk, ateşten geliyor sana, ama sakın vasıtasız olarak ateşe yaklaşma,
Yoksa hemen seni yakar - yandırır; ne aman verir sana, ne mühlet tanır,
Değil mi ki semender değilsin; ateşe atılma; sen denizi bırak da dereye yüz tut,
Dere kıyısında otur da çamaşır yıka; aklının doruğuna gitme, öğüt dinle,
Çünkü dereden binlerce zevk alırsın; bedenini yıkarsın, dalgalar yutar, yüzer -durursun,,
Derede her yana yürür - gidersin; güzelim keklik gibi seker durursun,
Derede boğulmaktan da emin olursun, tehlikeye düşmekten de: ondan dolayı da derenin suyu, sana şeker gibi tatlı gelir,
O kadarcık su, sana fayda verir; sendeki gamı, harareti giderir,
Yaşayışa sebeb olan su çoğaldı mı, ölümün ta kendisi kesilir,
Ceyhun da, Nil de su değil mi? Ama ihtiyar da onlarda boğulup ölmede, genç de,
Buna yüzbinlerce örnek gösterilebilir; sen eşsiz - örneksiz aşktan mal - mülk elde etmeye bak,
Eşi - dengi olmayan Ay'a örnek getirmeye kalkışma, âşıka karşı o güzelden, o güzellikten başka birşeyden bahsetme,
Güneş, dördüncü kat gökten güle de cilvelenir, görünür, söğüde de,
Ama üçüncü kat gökten ışısa, ışığına ne zaman dayanabilir, ne zemin,
O anda herşey yanar, dalsız, meyvasız kalır; dünyâda, kum da yok olur - gider, yaş da,
Güneşin ışığı, uzaktan rahmettir; bize yakın olmaması, lûtuftur, ihsandır,
Böylece zevali olmayan Allah da bize hikmetiyle, kelâmiyle ışımadadır,
Amelle ilmi vâsıta yapmıştır; ışığına, bu iki şeyi ulaşma vâsıtası kılmıştır,
Bu vâsıtalarla ışığının ulaşmasını dilemiş, lütfedip zâtını bizden uzak tutmuştur,
Sen dua eder de ona ulaşmayı diler, her solukta seni nasıl, ne vakit görebileceğim dersin ya;

O da, a yoksul diye cevap verir sana; sen der, gerçekten de benden ayrı değilsin ki,
Bana bu kadar ulaşman iyidir; sınırsız denizimden payın, bir deredir ancak,
Denizimden fazla su gelirse sana, uyanıklığını da yok eder, uykunu da,
A arayan, yoksa başsız - ayaksız yuvarlanır - gidersin; can gibi yersiz - duraksız kalırsın,
Benden yavaş - yavaş güçlen de sonunda görüş durağına var,
Böyle hareket et de o suya dayanmaya gücün olsun: o ışığa bakabilesin: ondan duyup işittiklerini anlayabilesin,
4000, Kelîm, sarhoşçasına, «Bana görün" dedi de herşeyi bilen; ona, sen beni hiç mi, hiç göremezsin diye cevap verdi,
Sana görünmeyi esirgemem ama benim Ay'ım, gene de senin için bulut altında,
Çünkü bulutsuz bir ışığınla da sana vursam, yok olursun: sonra nerde bulurum seni,
Sana, seni esirgediğimden ışınlıyorum; gelmeme değil, adım atmama bile tahammül edemezsin,
Ana, çocuğunu sevdiğinden, gençlik çağına erişsin, sonra da ihtiyar olsun diye sütle besler,
Ona önceden ekmek verse çocuk, o anda ölür, cansız kalır,
Ebedî diri olan ve sevgi ihsan eden padişahın tapısında da dualar, bunun için kabul edilmez,
Yoksa dileyenin dileğini vermemesi, nekesliğinden değildir; ama ortada perde olmadıkça da dileyen, ışığından, hararetinden yanar,
Onun rahmet sofrasında nekeslik yoktur; hiç kimse ordan nasibini almadan dönmez,
Onun cömertliği lıerşeyi kavrar; ışığı, bütün dirileri kapsar,
4010, Senin lutfunla varlıklar, yoktan - yokluktan akıp gelmiştir; hastalıklara şifa senden gelir,
Ölenlerin gönüllerini sensin dirilten; dileklerini yitirenlerin sersin işlerini düzüp koşan,
Herkese ihsanda bulunansın sen; neyi vaadettiysen vaadinde duransın sen,
Kalıplar, lutfunla suretlere bürünür; canlar, senin bahçelerinden meyvalar derer - devşirir,
Suretim, senin \liziinden anlama döndü; suretim, lutfunla anlam oldu gitti,
Özüm, güzelliğinle doldu; artık geleceğe aldırış bile etmem,
Burda ne geçmişi düşünmek var, ne geleceği, bundan böyle seninle devlete eriştim ben,
Ben denize garkolmuşum, yok olmuş - gitmişim: bilgim ortadan yitmiş de bilinen olmuş gönlüm,
Suretim yokluk, onun zâtiyse var olan; kardeşim, artık bizim katımızda yokluktan bahsetme,
Suretim, bir olanda yok oldu; ben gittim; kimdir o bir olan var?
4020, İbâdet edenin bedeni yok olduktan sonra, ibâdet eden, ölüp gittikten sonra nasıl secde edebilir?
O öldükten sonra bir bak da gör; kimdir arayan? Onun aşkıdır ki bedensiz olarak koşup aramakta,
Herşey aşktır, başka ne varsa âlet: Ey gönül, âlette manevî bir hâl yoktur,
Sen aşkı gör de bundan da geç, ondan da; aşktan başka hiçbir şey görme, bilme,
Aklını başına al; yalnız aşktan yardım gelir; dünyâda aşktan başka iş gören yoktur,
İster gül ol, ister tiken, onunla dirisin sen; aşkın eteğini bırakma elden,
Karınca da aşkla diridir, Süleyman da; herkese, her solukta odur rızık veren,
Onun huyu - huşu bağıştır, cömertliktir; odur keremiyle tikeni bile hurma eden,
Çocuk, hararete düşer, o halde de bal isterse baba, sevgisi yüzünden ona aksini söyler,
Yüzünü ekşitir de, ekşi daha iyidir; sana herşeyden daha iyi gelecek şey meyvalardır der,
4030, Oğul der; ayva iyileştirir seni; başka meyvalardan da zarar gelir sana,
Onun merhameti, çocuğa zahmet görünür; nîmet definesi, ona elem görünür,
İşin aslını bilmez, aksini görür; uyuyan, uyanık olanın hâlini nerden bilecek?

XC

Uyuyan birinin ağzı açık kalmıştı, Bir yılan ağzına girdi, Akıllı bir atlı bunu gördü; bu adama hâli anlatırsam korkusundan ödü kopar, iyisi mi, zorlayıp döverek ona bu dağ meyvalarıdan yedireyim; yukarı - aşağı koşturayım; belki kusar da yılan karnından çıkar dedi; öyle yaptı, Erenler de nefsin çirkinliğini halka haber verseler, halkın ödü patlar, itâattan da kalır, ibâdetten de, Ama onlar, halkı öyle bir yolla işe koşarlar ki halk sonunda nefisten kurtulur,

Dinle hele: Uyuyan birinin ağzı, havaya doğru açık kalmıştı, Ağzına bir yılan girdi; uyanmadı bile,
Eşsiz bir atlı bunu gördü; ne yapmak gerektiğini düşünmeye koyuldu,
Ona bunu duyurursam dedi, ödü patlayıverir,
Elinden de birşey gelmez; hiçbir şeyden haberi olmayan bir duvar gibi yıkılır - gider,
Akıldan da olur, fikirden de; varlığından bir eser bile kalmaz,
İyisi mi, ona haber vermeyeyim de yılan, kolayca çıksın karnından,
4040, Şu işi yerinde gördü; onu zorlayayım, döveyim dedi; dağ meyvalarından ona çok-çok yedireyim,
Sonra da onu dört yana koşturmayı, ırmağın suyundan ona bol bol içilmeyi kurdu,
Böylece kusmasını, yılanın da kusmuğuyla karnından çıkmasını sağlamayı istedi,
Gürzünü kaldırıp adamın yanma koştu; onu uyandırıp gürzüyle zorladı, yerden yere koşturmaya başladı,
Uyuyan uyanmış, eyvanlar olsun demeye başlamıştı; ne diye beni yerden yere top gibi sürüp yuvarlıyorsun diyordu,
Önüme, ardıma vuruyorsun; senin yüzünden başım da yara bere içinde kaldı, ayağım da,
Ben sana ne yaptım da bana böylesine kin güdüyorsun; senin gibi ben de mü'min değil miyim, bu ne biçim din?
Pek de merhametsizsin, nasıl adamsın sen? Suçsuz kanıma giriyorsun,
Acımaktan da pek uzaksın, îmândan da; canın var ama îmânın yok,
Yırtıcı kurt gibi aziz kişiyi aşağılık kişiden ayırd etmiyorsun behey lâletlenesi diye bar - bar bağırıyordu,
4050, Atlıysa ona, herze yeme, ne dersem onu yap, hadi demedeydi;
Hadi, hemencecik şu meyvaları ye; hem eriği, hem elmayı, hem de armudu ye,
Ye bunları diye gürzü vuruyor, ekşi de olsa ye diyordu, tatlı da olsa ye,
Ona bir hayli meyva yedirdikten sonra da rahat - esen bırakmadı onu,
Tez koş, yukarı - aşağı, haber çavuşu gibi yel - yöpür diyor, onu dövüyordu,
Birazcık dinlenmeye, sersemliğinden kurtulup kendine gelmeye bırakmıyordu onu,
Çekinmeden gürzle onu dövmede, kimi yanına, kimi arkasına vurmadaydı,

O istekli bir hayli koştuktan sonra ansızın gönlü bulanmaya başladı,
Kusarken, yediği veyvalarla beraber yılan da karnından çıktı; o yana - bu yana süzülmeye başladı,
O gaafılın, yılanı görünce bilgisizliği gitti, aklı, adam - akıllı başına geldi,
O atlıya yüzünü döndü de, Allah'a şükürler olsun ki dedi, seninle eş oldum,
Sen, olmasaydın bu yılan beni helak eder, sokar - öldürürdü,
Sen Allah eri misin, Allah elçisi misin ki beni tuttun, aşağılardan çekip yücelere ağdırdın,
Sen bana din yolunu gösterdin; bunu anam, babam bile yapmadı bana,
Onların ikisi de bana hayvanlığa ait bir varlık verdi; şu aşağılık dünyâ benim için geçip gidici zâti,
Yılan, içinizdeki nefistir; şeyh onu meydana çıkarsa,
Ödünüz patlar, heybetinden yok olur - gidersiniz,
Nefsin kötülüğünü, size dille söylese, sizde can kalmaz,
Korkudan başınızı - ayağınızı yitirirsiniz, aklınız da yiter - gider, canınız da,
Kaçıp kurtulacak yer bulamazsınız; göğe de uçup ağamazsınız,
Şeyh, daha da uygundur da o yüzden bunu sizden gizler; dile getirip söylemez size,
Kendinizden tümden ümit kesmemenizi, Ay gibi o güneşin ışığıyla dolmanızı diler,
Hikmetini böyle görür de nefsinizi çeker-çekiştirir; böyle büyük bir düşmandan sizi kurtarmak için öldürür onu,
Nefis ateştir, şeyhse Allah nuru; ey gerçek arayan, ateş, nur yüzünden söner -gider,

XCI
Esenlik ona, Peygamber, «Cehennem, geç ey mü'min, nurun ateşimi söndürdü der» buyurur; bunu anlatış,

Peygamber'in hadîsini duymadın mı; o serverın ne dediğini işitmedin mi?
Cehennem mü "mine böyle der buyurdu: Geç ey seçilmiş dost;
Çünkü nurun ateşimi söndürdü; işimi - gücümü yele verdi,
Cehennem, mü'minin yüzünden tümden söner, ölür - giderse, parça - buçuk nefis ne hâle girer? Artık sen söyle,
Şeyhe sarıl da kötülüklerden kurtul, iyiliklere yüz tut,
İşin - gücün, çalışıp çabalamakla değil, onunla iyileşir; o, senin zehirini giderir; sana şekerler verir,
Kılavuzla varılacak yere, kavuşulacak ere varıp kavuştuktan sonra delilden bahsetme; bilinecek şeyi bildikten sonra bilgiden hiç söz açma,
Kavuştuktan sonra artık ayrılıktan söz etme; iyi değildir bu; sözden geç artık,
Çünkü ulaştıktan sonra araman, adetâ ırmak içinde su aramalıdır,
Bilinen şey hakkında tam bilgi elde ettikten sonra, gene bilmeye çalışmak, anlamsız kötü birşeydir,
Delâlet edilen şeyi elde ettikten sonra delili anmazsın artık,
Fırat'ta su aramak, çirkin bir iştir: ovada toprak aramak, kötü bir şeydir,
Maksada ulaştıktan sonra gene de onu araman, dilemen, birşeyi bulduktan sonra onu bir daha aramaktır: onu tekrar aramaya kalkışma,
Bize kavuştun, bir oldun mu, sende senlikten bir eser kalmaz ki,
Kalan odur, ondan başkası yiter - gider: onun dilemediği herşey, ortadan kalkar,
Artık sen, Allah'a kavuştun, ebedî oldun: onun şarabını içtin neşeyle, kandın demektir,
Şeyhin bağışını ebedî ruh bil: öylesi ruhu da şarap say, sâkıy tanı,
Onun bağışı, güzeldir, mumdur, şaraptır: ama bunların üçü de birdir: ayrı sanma,
Zevki, bir gör, iki görme: cevizle kuru üzüm gibi onları birbirinden ayırma,
Çünkü o yola ikilik sığmaz; sen kalma: çünkü senlik o durağa sığışmaz,
Birde yok ol, sayıdan geç ki Allah'dan binlerce yardıma nail olasın,
Addan geç, ad sahibine yürü; adı bırak; gel de ad sahibi ol,
Katreydin, coş - köpür, deniz kesil; aşağılığı bırak, yüceye ağ,
Kendine gel, aslından ayrılma, gel beri; onun, aslı da sendedir, faslı da,
Çünkü öz - özet sensin; âlemse tortudur; sen, pek, hem de pek büyüksün: âlemse küçücük birşey,
Sen tek birşeysin, dağlarsa yüzlerce; o kadar da ağır, ama onları yerlerinden kaldırıveren sen değil misin?
Bu dünyânın sonu - sınırı var; o âleminse ne kıyısı var, ne sonu,
Bunu gören, göğe ağdı: Hakk'ın verdiği zevkle, şevkle perdeleri yırttı - gitti,
O aşkın derdi, perdeleri yırtar; hattâ yen, göğü bile deler geçer,
Sen yok oldun, kalmadın mı, o vakit o gelir, görünür; o zaman anlarsın ki ortada senden başka kimsecik yok,
Değil mi ki sen bana itaat ediyorsun; hem ruh kesildin bana, hem beden,
İkimiz de zevkle dopdolu bir hâle geldik demektir; ikimiz de bir şevkle dirildik artık,
Bütün bedenlerdeki şavk birdir; sen bedenleri bırak da zevki şavkı bir bil,
Şavk, şüphe yok ki seni cennetlere götürür; hem de öyle cennetlere ki gönüllerden, öz arılığından var olmuşlardır,
Ben şu aşağılık âlemden feryâd etmedeyim; çünkü halkı, her solukta kendine meftun etmede, aldatmada,
Gözünün önüne güzeli diker, bağı-bahçeyi getirir; tatlı içinler sunar; oysa zehirdir, zakkumdur onlar,
Dünyânın bezentileri, gönül perdesidir; çünkü hepsi de sudan topraktan var olmuştur,
Ben bunları size gösteriyor, gerçeklerim söylüyorum; gözü olan görür de can defineleri nerdedir, bilir,
Beden bakımından altı yönle beş duygudan ibaretsiniz ama, her birereniz, yüzlerce definesiniz,
Melek gibi göğe uçmadasınız; arılık - duruluk göğüne yücelip durmadasınız,
Can gibi başsız - ayaksız gidiyorsunuz; yuvar - teker, yerden, yersizlik, mekânsızlık âlemine yürüyorsunuz,
Beden hapishanesine dört mıhla çakılmışsınız, çarmıha gerilmişsiniz ama şüphe yok ki hepiniz de benim nûrumsunuz,
Aşk dünyâsında ikilik yoktur; geç ikilikten; hepsi de tümden, sensin, sen, Bu söze son da yoktur, sınır da yok; durma, yürü, Burhâneddîn'i anlat,

XCII

Allah ondan razı olsun, Seyyid Burhâneddin-i Muhakkık-ı Tirmizî'nin, Allah antlısını ulılasın, Hazret-i Mevlânâ Bahâ'ül-Hakkı ve'd-dîn'e Belh'te mürîd olması, Belh müftülerinin, esenlik ona, Hazret-i Peygamber'i, rüyalarında, büyük bir çadırda otururken, Bahâeddin Veled'i karşılayıp tam bir ağırlayışla yanlarına oturttuklarını, müftülere, bundan böyle, bunu Sultân'ül Ulemâ diye çağırın tarzında emrettiklerini görmeleri' Müftülerin sabahleyin bu şaşılacak rüyayı söylemek üzere geldikleri zaman, onlar söze başlamadan, gördüklerini, bütün belirtileriyle söylemesi; o toplumun da şaşkmlılığı birken iki oluşu, Dâima halkın gönlünden geçenleri söylemesi, daha da onların bilmedikleri, başka faydalı şeyleri haber vermesi,

Gençliğinde (Burhâneddîn), Belh'e gelmiş, oraya yerleşmek istemişti,
O arayıp duran, atamızı gördü; kendisinde de Allah aşkı, üstün bir derecedeydi,
Atamızın lâkabı, Bahâeddin Veled'dı; âşıkları, sayıyı da aşkındı, sının da,
Fetva vermekte eşi yoktu; takvada da melekleri geçmişti,
Dünyâda ona benzer bir bilgin bulunamazdı; adalet sahibi de kuluydu onun, zâlim de,
Bütün fenlerde üstaddı; Allah ona bilgiyi tam olarak vermişti,
Ebû - Hanîfe diri olsaydı, kapısında canla - başla kul olurdu,
Fahr-i Râzî ve yüzlerce İbni Sînâ, o can gözü açık ere karşı kim olabilirdi ki?
Hepsi de yeni belleyen çocuk gibi her gün onun tapısına gelirdi,
Mustafâ, Allah peygamberlerinin kutlu, ona Bilginler Sultânı demişti,
Ulu müftülerin her biri, rüyasında kurulu bir çadır görmüştü,
Mustafâ, o çadırda, nâz-ü namı içinde oturup yaslanmıştı,
Ansızın Din Bahâ'sı Veled, çadırdan içeriye girdi,
Mustafâ onu görünce yerinden kalktı, onu karşıladı, elini tuttu,
Yanma oturttu, bu buluşmadan sonsuz memnun oldu,
Müftülere, bu günden itibaren bu din padişahına dedi;
Hepiniz de, Bilginler Sultânı deyin; onun ardında, canla - gönülle, yaya olarak koşun,
Ulu müftüler, rüyada, Ahmed'den bu lâkapları duydular, işittiler,
Sabahleyin hepsi de, nifaktan arı olarak, gerçeklikle,
Kapısına geldiler; ona bu rüyayı söylemek, sırrını anlamak istiyorlardı,
Onlar, söylemeden o, gördükleri rüyayı anlattı, sırrı gizlemedi,
Onlara, hâlinden, durağından nişaneler gösterdi; anlatmak istediklerini hepsini de anlattı,
Hepsi, tapısında feryada başladı; defsiz, neysiz coşkunluklara girişti,
Kerametine şaşırıp kaldılar; bütün ayrıntılarıyla verdiği haberlere hayran oldular,
O, boyuna kesin deliller gösterir, halkın gönlünden geçenleri bilir, haber verirdi,
Manevî zevk ve safa ehlinin, Allah'dan neler elde ettiğim bilmelerini isterdi,
Dilerdi ki onları, Yaratıcının naipleri olduklarını, her birinin, dolaylarınpadişahı bulunduğunu bilsinler,
İsterdi ki onların dilekleri, iki dünyâda da olur, iyi - kötü, ne dilerlerse meydana gelir:
Bir solukta şeytanı meleğe döndürürler; meleği de kötü bir şeytan yaparlar,
Alemde, mutlak hükmedenlerdir onlar; âleme lütuf, onlardan gelir,
Herkes, onları ışığının vurmasıyla aydınlanır: gönüllerdeki tiken, onları lûtfuyla güllük - gülüstanlık olur,
Hepsi de gerçekler güneşidir: mâna âleminin inceliklerinin hayâtı, onlarladır,
Bütün sözler, bedenlere aittir: çünkü her bedenin ayrı - ayrı adı vardır,
Dalgaların sayısı yüzlerce olsa bile sen denize bak da sayıdan vazgeç,
Bu kadar sözü yeter sayayım; çünkü remizler çok, hem de pek çok; ama evde biri varsa, bir tek söz yeter,
Seyyid, ona canla - gönülle mürîd oldu; böylece de Şeyh'in lûtfuyla canını ruh haline getirmeyi diledi,
Mürîdlikle muradına erdi: çünkü Şeyhi, ona sayısız bağışlarda bulundu,
Doğan gibi gözünü açtı onun; doğanın, tekrar dönüp padişahına gelmesini sağladı,
Muhtaç bir halde geldi, azık elde etti; ondan kederler geçip gitti: safâlara kavuştu,
Gönlünden aşk kaynağı coştu; canı, ebedîlik şarabını içti,
Gamlar, zevk ve neşe oldu; çünkü Şeyh, aşk yoluna kılavuzluk etti ona,
Ayrılık tikeni, kavuşma yüzünden gül bahçesi kesildi; kapkaranlık gecesi, apaydın gündüze döndü,
Can bakırı, aşk ateşiyle eridi; kimyaya kavuştu da bu yüzden altın oldu,
Ateşe mensup şehvetli, onun yüzünden nur oldu: Tûr'a benzeyen bedeninde, vaktin Musa'sı kesildi,
Varlığından yok oldu, Hakk'a ulaştı; tüm ruh oldu, beden bağından kurtuldu,
Ölümden önce öldü, hâli değişti: ulular ulusu Allah ululuğuyla dirildi,
Sayılı ömrü vardı: bu alış - verişle Allah'dan ebedî ömrü aldı,
Hani toprakta yok olan tohum gibi, yüzlerce dal - budak ve yaprak elde etti,
İncisi coştu - köpürdü, deniz oldu; aşağılığı terketti de yüceldi,
Bu yokluk dünyâsı daraldı ona: melekler gibi göğe ağdı,
O yücelişle, o gidişle, kavuşma âlemim, buluşma saltanatını elde etmek, kolaylaştı ona,
Sonunda âleme kutup oldu; meleğin de secdegâhı kesildi, âdemin de,
Rütbe bakımından insanı da geçince, artık insan, ona hizmet etmeye, tapı kılmaya başladı,
Gümüş dâima altına secde eder; tıpkı onun gibi, altın da inciye karşı secdeye kapanır,
Sevgili, merdiven, basamak - basamaktır; aşağıdaki basamak, üsttekine secde eder,
Çünkü az, çoğu ister; palas, zînetli kumaşa karşı secdeye kapanır,
Yirmi, elliyi arar - durur; tacir de padişaha karşı yere baş kor, bey de,
Kim mertebe bakımından senden üstünse o, padişahındır senin; çünkü senyıldızsın, oysa Ay'dır sana,
Görünüşte onu bulamasan bile iç yüzde ona secde edersin,
Sen onun müridisin ama haberin yok; küçücek bir çocuksun da babandan gaflettesin,
Kul nerden padişahı bilecek, övecek? Meğer anlatsın onu,
Bunun da kıyısı yok; sen o padişahı anlat; yıldızı bırak da Ay'dan bahset,

XCIII

Hak ve Din Bahâ'sı, Allah sırrını kutlasın; Belh'teki halktan incinince, Muhammed Hârezmşâh'a kırılınca yüce Hak da, sen bu vilâyetten çık, ben onları helak edeceğim diye hitâb etti ona, O ilin yıkılmasına, o toplumun helak olmasına, o padişah sebeb oldu, Böylece de, zamanın peygamberi incinmedikçe yüce Hak bir kavmi helak etmez,

Gönül ehlininin gönlü dertlenmedikçe,
Allah hiç bir kavmi rezil-rüsvây etmez,

Mevlânâ Bahâeddin Veled'în Konya'ya gelmesi, Sultan Alâeddîn'in ona mürîd olması; onun kerametlerini gözleriyle görmesi ve Bahâeddin Veled'e âşık olması, Vefatından sonra yedi gün yas tutması, ihsanda bulunması, ata binmemesi ve bütün Konya halkına bağışta bulunması

4180, Bahâeddin Veled, Delillilerden incindi; o zevalsiz saltanat sahibinin gönlü kırıldı,
Hemencecik Allah'dan, ey kutupların padişahlar padişahı tek er diye hitap geldi;
Dendi ki: Bu topluluk seni incitti; senin tertemiz gönlünü kırdı ya,
Sen de çık bu düşmanların içinden de onlara azap göndereyim, belâlarını vereyim,
Hak'tan böyle bir hitap işitince, gazep ipliğinin upuzun eğrilip büküldüğünü anlayınca,
Belh'ten Hicaz semtine hareket etti; çünkü o sır, iyice tesir etmişti ona,
O daha yoldayken haber geldi; o sırrın eseri belirdi:
Tatar, o bölgelere hücum etmiş, İslâm askeri bozguna uğramıştı,
Belh'i almışlar, o topluluktan hatsiz - hesapsız, bir çok kişiyi ağlata - inlete öldürmüşlerdi;
Büyük şehirleri yıkıp yakmışlardı, Tanrf nın bin türlü azabı vardır,
4190, Allah kahrının haddi yoktur; cehennemliğin belâsı, ebedîdir,
Her peygambere de böyle hitap gelmiş, her peygamberin duasına cevap verilmiştir,
Bu hasetçi topluluktan ayrıl denmiştir; onlar bilgisizliklerinden kör olmuşlardır,
Onlardan ayrıl da helak edeyim onları; yelle, toprakla savurayım - gitsin,
Yahut hepsini suya garkedeyim; yahut da onları ateşe yakayım denmiştir,
O padişahın yolda, küçüklere, büyüklere yaptıkları anlatılamaz,
Zamanın o azîzi, çağının özü - özeti, her şehirde ne kerametler gösterdi,
Onları anlatmaya kalkışsam, o sözlerle dalarım, dilediğimi anlatamam,
Yıllar geçer de onlar gene bitmez; bütün ömrüm de onları anlatmakla geçipgider,
Bunları geçmek gerek; en önemlilerini anlatmalı ancak,
4200, Kâ'be'den, Rum ülkesi halkının da ondan rahmete erişmesi için Rum Diyarı'na geldi,
Bütün şehir halkı zamanın o tek erinin geldiğini duydu,
Onun inci gibi değerli, bulunmaz bir er olduğunu, güneşin bile onun bağışlarıyla parladığım işitti,
Bütün bilgilerde benzeri olmadığını, aşk sırlarından haberi bulunduğunu anladı,
Kadın - erkek, çoluk - çocuk, genç - ihtiyar, bütün halk ona yüz tuttu,
Bu eri gördükçe, gerçekliğim, dinim arlıyor dedi,
Kerametlerini apaşikar gördüler; ondan ne sırlar duydular, sözler işittiler,
Hepsi de ondan vilâyetler elde etti; hepsi de ondan rivayetlere koyuldu,
Birkaç gün, birkaç zaman böyle geçti: büyük - küçük, erkek kadın, ona miirîd oldu,
Bundan sonra padişah Alâeddin de tam bir inançla ve bütün beylerle,
4210, Gidip onu ziyaret etti; hepsi de onun şeker gibi tatlı öğütlerini dinledi,
Sultan Alâeddin, onun yüzünü görünce aşkla, tam bir gerçeklikle mürîd oldu ona,
Vaazını duyunca hayran oldu; onu, gönlünde - canında konakladı,
Ondan pek çok kerametler gördü: kendisine ait de birçok belirtiler elde etti,
Önceden de, onun karşısında bir katre bile değildi zâti: beylere yüz tuttu da,
Heybetinden gönlüm tir - tir titriyor: yüzüne bakmaktan korkuyorum;
Bu eri gördükçe, gerçekliğim, dinim artıyor dedi,
Bütün âlem, benden korkup titrerken ben, bu adamdan korkuyorum; yârabbi, bu ne hâl?
Ondan bir heybettir, geliyor bana; o heybetten de bedenime bir titremedir, geliyor,
İyice inandım ki o, Allah dostu; âlemde az bulunur bir er; eşi benzeri yok,
4220, Yakınlarına boyuna bunu söyler, gece - gündüz onun övgü incisini delerdi,
İki yıl sonra Allah takdiriyle Bahâeddin hastalandı,, başını yastığa koydu,
Padişah onun hastalığından mahzun oldu: bu dert yüzünden rahatı - huzuru kalmadı,
Ona dolaşmaya gitti: tapısında, iki gözü yaşla dolu olarak, yüreği yanarak ağladı,
Allah bize lütfederse dedi, bu hastalığı geçer se,
Onun ordusunda kumandan olayım, canla - başla ona hizmet edeyim
İyileşirse, bundan sonra o, padişah olsun; ben de canla gönülle kul olayım ona,
Padişah, her zaman, onu gördükçe, bu ahdi tazelerdi,
Padişah, sarayına dönünce Bahâ, yanındakilere dedi ki:
Bu adam doğru söylüyorsa, Allah'tan bizim iyileşmemizi istiyorsa,
4230, Göçeceğim an yaklaştı; bu yokluk dünyâsından gideceğim demektir,
Çünkü ben, görünüş âleminde de padişah olursam, bu âlemin değeri kalmaz,
Bütün âlem, Allah sarhoşu olur; herkes bana döner, başsız - ayaksız kalır,
Herkes işten - güçten kalır; herkes Allah'ya hayran olur - gider,
Herkes bu hâle gelince de, herkese aşk, eş - dost olunca da
Ne yiyecek bulunur, ne giyecek; halk tümden çalışmadan kalır,
Çünkü o sülük ehlinin padişahı (Peygamber), "insanlar, padişahlarının dinlerindendir" buyurdu,
Dünyânın yıkımına daha vakit var; gerçekte dünyâ, yokluk dünyâsı ama var görünmede,
Henüz de bu varlığın ömrü tükenmedi; yücelikle aşağılık, daha sürecek,
Bu bakımdan, gerçekten de anlıyorum ki beden âleminin yıkılmaması için gideceğim ben,
4240, Gerçekten de öyle oldu: ansızın âhiret âlemine göçtü,
Bahâ Veled, vefat edip dünyâdan, ulu Rabb'in civarına gidince,
Cenaze töreni günü kıyamet gününe döndü; kadın - erkek, kanlı gözyaşları döktü,
Konya şehrine bir ateştir, düştü; onun gamıyla kul da yandı - yakıldı, hür de,
Bilginler, baş açık geldiler; beyler, padişahla beraber cenazesinin önünde yürüdüler,
Konya'da kadın - erkek, yüce - aşağı, hiçbir kimse kalmadı ki,
O yasta, cenazesinin töreninde hazır bulunmasın; o yası nasıl anlatayım ki?
Dünyâda hiçbir kimse, birisinin bu çeşit cenaze törenini görmemiştir,
Padişah derdinden, yedi gün tahtına oturmadı; sırçaya benzeyen gönlü, dertle kırıldı gitti,
Haftasında, camide yemek verdirdi; aç da yedi - doydu, tok da

4250, Yoksullara, o yüce padişahın vefatı dolayısiyle mallar bağışladı
Gece - gündüz, ayrılığıyla feryâd etti: iki gözünden kanlı yaşlar döktü,
Yas bittikten sonra ihtiyar - genç, bütün halk toplandı,
Herkes oğluna yüz tutup, güzellikte ona benzer sen varsın,
Bundan böyle el bizim, etek senin; hepimiz de sana yüz tuttuk,
Bundan böyle padişahımız sen olacaksın; bundan böyle hepimiz lütfü, keremi senden bulacağız dedi,

XCIV

Allah bizi azîz sırrıyla kutlasın, Mevlânâ Celâleddîn'in, Allah ondan razı olsun, babası Mevlânâ Bahâeddîn'in yerine geçmesi; babası gibi bilgiyle, ibâdetle zabitlikle, takva ile, fetva vermekle bezenmesi, Allah anılışı ululasın, Seyyid Burhâneddîn-i Muhakkik[1] in, şeyhini aramak üzere Konya'ya gelmesi, şeyhini bulamaması, oğlu Mevlânâ Celâleddîn'i zahir bilgilerinde babasının mertebesine ulaşmış bulması ve ona, bilgide babana mirasçı oldun; ama babanda bu zahir hallerinden başka haller de vardı ki onlar, öğrenmekle elde edilmez, Allah vergisidir; onlar, eklenti - bağlantı değildir; özden belirir; o hâller, o hazretten bana ulaştı; onları da benden elde et de her hususta zahirde de, bâtında da babana mîrasçı ol, tıpkı ona dön demesi,

Padişah Celâleddin, babasının yerine geçti, oturdu; yeryüzü halkı ona yüz tuttu,
Babası gibi zahitti, bilgindi; bütün bilginlerin başı - başbuğuydu, padişahıydı,
Bilgide doğunun, batının müftüsüydü; dünyâdan bilgisizliği bilgiyle sildi - süpürdü,
Ahmed'in dininin bayrağını yüceltti; bu dindekilerin hepsi de onu tanıdı, bildi;
4260, Anladı ki babası gibidir, babasından da üstündür; ikisinin hareketleri, halleri, birbirine uygun, dengeli,
Kararsızlar, onunla yatıştılar; hepsi de onun gölgesinde korkudan emin oldu,
Herkese bir başka bağışta bulundu; biri, onun yüzünden Ay oldu, öbürü güneşe döndü,
O inciye sahip olmayanı da göksüz bir yıldız hâline getirdi,
Bağışlarından kimse mahrum olmadı; hem övülen onun bağışını elde etti, hem yerilen,
Herkese, lâyık olduğunu verdi; hepsi de yol aldı, gerçeklere dost oldu,
O bağış dile sığmaz ki anlatılsın; bu yüzden de anlatırken üzülür, incinirim,
Ama gene de onlara ait olayları gözle görünür bir hâle getireyim de bir soluk olsun esenleşeyim dedim,
Dedim ama her bedenin, can âlemine erişmesine Allah'dan izin yok,
Bu yüzden de ister - istemez bu kadarına razı oldum; geçmişi de bıraktım, içinde bulunduğum zamanı da,
4270, Bunun ne sonu vardır, ne başlangıcı; sen, gizli şeyleri bırak da gene o hikâyeye dön,
Burhan, bir müddet o ayrılık âleminde kaldı; şeyhini aradı,
Bir hayli gezip dolaştıktan sonra, nihayet ulularından biri haber verdi ona,
Dedi ki: Şeyhin Rum ülkesinde; hem de gizli değil, herkesçe bilinmekte,
Bunun üzerine o arayan er, o yana yürüdü; çünkü şeyhinin aşkı pek üstündü onda,
Şeyhinin aşkıyla yola düştü; kimi yelip yortuyor; kimi yanıp coşuyor, kimi nâz-ü eda ile yol alıyordu,
Şeyhten kadehini şarapla doldurmuştu; netekim kamış da şekerle öylesine dolar,
Derken neşeli bir halde Konya'ya geldi; şehirlilerden şeyhini sormaya başladı,
Hepsi de, o arayıp durduğun, aşkıyla her yana gezip koştuğun zât,
Bir yıl oldu ki dünyâdan gitti; pilisini - pırtısını gene âhiret yurduna çekti;
4280, Topraktan yaratılmış bedeni toprağa gitti; tertemiz ruhu da felekleri aştı dedi,
Seyyid, Şeyh dedi, bizdedir; yağ gibi bizde erimişti o,
Ben Şeyh'in ta kendisiyim, benden bir eser kalmamıştır; hiç şekerin şekerlikten ayrıldığını gördün mü sen?
Su, binlerce testide olsa bile akıllı, testileri bırakıp başka yere gitmez,
Suyu içmek isteyen, testide arar: susamış kişi, testinin resmini bakar mı hiç
Mü'minleri bu yüzden bir saydı; çünkü onları tümüne de kendi ışığını salmıştır,
Biz, hepimiz de Allah'mıza âşık olduğumuzdan biriz; sayısısız,
Sen sevgiye bak, sayıdan geç; bir olan Allah'nın güzelliğini, lûtrunu, sayısız olarak gör,
Bunun da önü - sonu yoktur; sen gene o övülesi erin ne dediğin söylemeye bak,
Söze başladı da cilveler ederek dedi ki: Yanlışsız, kuşkusuz Şeyh, benim,
4290, Halkı kendine çağırmaya başladı; kadın - erkek, ona candan kul - köle oldu,
Şehir tümden ona mürid oldu da herkes, gönlüne onun sevgi tohumunu ekti,
Herkes, Bahâ Veled sensin, hattâ sırrın da sırrısın, bir Allah'nın nurusun dedi,
Bu tasarlayışlarında da hiç hatâ yoktu; o yüce padişah, tasarlayışlarından yüz kez de yüceydi,
Ondan sonra padişah Celâleddîn'e dedi ki: Bilgide eşin yok, seçkinsin,
Ama baban hâl sahibiydi; sen de onu ara, sözden geç,
Onun sözlerini iki elinle kavramışsın: fakat benim gibi onun haliyle de sarhoş ol,
Böylece de ona tam mirasçı kesil; cihâna ışık saçmada güneşe benze,
Sen, zahiren babanın mîrasçısısım; ama özü ben almışım; bu dosta bak, bana uy,
Celâleddin, babasının müridinden bu sözleri duyunca can oldu da artık bedenin çevresinde dönmeyi bıraktı,

xcv

Hak ve Dîn Celâli'nin, Allah bizi azîz sırrıyla kutlasın, Seyyid Burhâneddîn-i Muhakkık'a mürîd olması Allah Ondan razı olsun; dokuz yıl onun sohbetinde bulunması ondan sonra Seyyid Burhâneddîn ve Mevlânâ'nın mücâhede ve rıyâzatla uğraşmaları, ve Celaleddîn'in, Şeyhlik makaamının olgunluğuna ulaşması, onun aynı olması, zamanın kutbu kesilmesi; olgun ve ulaşmış kişilerle önce ve sonra gelen kutupları hepsinin de, onun yardımına muhtaç olmaları,

4300, Candan müridi oldu: baş koydu; ölü gibi önünde yere serildi,
Huzurunda ölünce de onu diriltti; ağlayışını giderdi, gülüş mâdeni hâline getirdi onu,
Gamı öldürdü; derdi, neşenin ta kendisi yaptı; gözünü açtı, hidayet yoluna götürdü onu,
Erler gibi onun derdinin tortulu şarabını içti: zâtı dertlerle dolu olanlar, ebedî diridirler,
Dertsiz adam, bil ki ölüdür: o, boyuna kar gibi erir - durur,
Candaki dert, dirilik nişânesidir; derd, Allah tapısında kulluktur,
Derdi olmayan kul değildir: toza - toprağa bulanmamış adamın sözünü dinleme,
Kimin derdi fazlaysa, yol alan, önde giden, odur; ayağı olmayan, nasıl yol alır

Derdi olmayanın canı, çirkin, kirli bir candır; dertsiz adam, nerden aman bulacak?
4310, Derdi olmayan, ölmüş diridir; o, küpün dibindeki tortudur sanki,
Beden, canla diridir, can da dertle, Derdi olmayana, ondan deme,
Gebe, nasıl olur da dertsiz, ağrısız - sancısız doğurur, er olmayan kişi, orduyunasıl kırıp bozar?
Dertsiz buluşup kavuşmanın imkânı yoktur; porsumuş gönül, buluşma devletine eremez,
Can kuşuna dert, koldur - kanattır; kanatsız kuş, nasıl uçar da konacağı yere konar?
Fazlasıyla ağla, yan, feryâd et de neliksız - niteliksiz Allah, seni nelikten, nitelikten kurtarsın,
Çünkü nelik - nitelik, âşıklara hapishanedir; çalış - çabala da hapisten kurtul,
Bu sözü, her aşağılık kişi nerden anlayacak? Eflâtun bile aşka uzak,
Mevlâııâ, Seyyid'in hizmetinde dokuz yıl kaldı; böylece hem sözde, hem özde onun eşi oldu,
Anlam bakımından eş oldular, sırda da eş kesildiler; çünkü anlam âleminde gönülleri birdi,
4320, Derken ansızın Seyyid, yokluk dünyâsından varlık sarayına göçtü,
Celâleddin, onsuz tek başına kaldı; gece - gündüz, yüzünü Allah'ya tutmadaydı,
O hevesle uykudan, yeyip içmekten kesildi; araştırma bayrağını yüceltti,
Gerçeklikle, yanıp yakılarak, feryâd edip dertlere düşerek böylece beş yıl riyâzat çekti,
İbâdetle dert, birbirine eş olunca melek gibi güzelim göğe ağdı,
Her ihtiyara, her gence sayısız kerametleri belirdi,
Önce gerçeklikten uzaktılar ama sonra onbinlerce müridi oldu,
Ulu müftüler, hüner sahipleri, onu, Peygamber makamında gördüler,
İleri gidenler de, geri kalanlar da ona mürid oldu, kul - köle kesildi: yeşillikler gibi baharın dirildiler,
Cömert davranıp minberde, Peygamber gibi ateşli, alıcı vaazlar verdi,
4330, Gizli sırları açtı, söyledi; her zaman, yüzbinlerce inciler deldi, Güzelim ünü âlemi tuttu; insanları ruhlarını diriltti,
Sırlar, onun yüzünden öylesine açıldı ki her müridi, Ma'rûru bile geçti, Böylece, davetle zamanını geçirmede, Allah'yla meşgul olmada, yüzünden âşıklar muratlarına ermedeydi, onun yüzünden aşıklar muratlarına ermedeydi.

XCVI

Adem'in çağından bu zamana dek olgun erenlerin, Allah'ya ulaşmış âşıkların halleri belirmiş, halk onlara yüz tutmuş, ululuğa ait hâllerini herkes işitmiş, kabul etmiştir, Bilgi ehliyse, görünüşe kapılıp onları hallerinden haberdar olmamışlardır, Bir dereceye dek ki, Allah rahmet etsin, Mansûr-i Hallaç'ı, halk bilgisizliği son derecede olduğundan dara çekmiştir, Ama âlemleki erenlerin derecelerinden üstün bir derece de vardır ki o, nıâşukluk durağıdır; âleme, buna dâir bir haber gelmemiştir; bu durakta bulunanların ahvâlini hiçbir kulak işitmemiştir; Allah antlısını ululasın, Tebriz'li Şemseddîn zuhur edip, Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ Celâleddîn'i âşıklık ve erenlik mertetebesinden mâşukluk mertebesine eriştirmiştir; o zamana kadar böyle birşey duyulmamıştır, Zâti Mevlânâ, ezelde, o denizin incisiydi; herşey döner, aslına varır,

Ansızın Şemseddîn gelip ona ulaştı; nurunun ışığında da gölge, yok olup gitti,
Aşk dünyâsının ardından defsiz, sazsız aşk sesi erişti,
Maşuk hâllerini anlattı ona; böylece de sırrı yücelerden de yücelere vardı,
Dedi ki: Sen bâtına rehin olmuşsun ama şunu bil ki ben, bâtının da bâtınıyım,
Sırları sırrıyım ben, nurların nuru; erenler, benim sırlarıma erişemez,
Aşk da benim yolumda perdedir; diri olan aşk bile benim önümde ölüdür,
4340, Tümden maşuk olan dostlar, Allah'ın rızâsını kazanmış erlerden de üstündürler, gerçekle bâtılı ayırd edenlerden de,
Onların hâli söze gelmez; söyle bakalım, onların şarabını kim içer?
Zahir bilgisi, yokluktan uzaktır; ama onların sırrını, yokluğa da örtülüdür,
Zahir bilgisi, yokluktan uzaktır; ama onların sırrı, yokluk daları tanımaz, bilmez,
Ebedîlik saltanatı âşıklarındır ama, maşukun saltanatı, onda da yücedir,
Zahir ehli, Mansûr'u kınadı; çünkü onlar, onun âleminde uzaktılar,
Hepsi de bilgisizlikle ona düşman oldu; çünkü onun sırrından bir koku bile alamamışlardı,
Mansûr bu çağda olsaydı, onların hali, ona da örtülü kalırdı,
O da onlara düşman olur, onlara kasteder, onları cezalandırmak için dara çekerdi,
Şems, Mevlânâ'yı şaşılacak bir âleme çağırdı; öyle bir âlem ki ne Türk gördü o âlemi, ne Arap,
4350, Üstat Şeyh, yeni bilgi beller bir hâle geldi; her gün onun huzurunda ders okumaya başladı,
Sona varmıştı, yeni baştan ders başladı; kendisine uyulurken o, ona uydu,
Bilgide tek olgun erdi ama onun gösterdiği bilgi, yepyeni bir bilgiydi,
Gerçek âşık pek az bulunur; o, sır gibi insanlardan gizlidir,
Dünyâda, inci gibi pek az bulunur; pek az kişi onun belirtisini görür, ondan haber alır,
Âşıkın hâli böyle olursa ey oğul, can gözünü aç da iyi bir bak
Maşukun hâli nice olur? O, anlatılmaktan da dışarıdır, söylemekten de,
Ulaşıp buluşanlar bile onu tanıyamazlar; çünkü benzerini duymamışlardı bile,
Çünkü o güzellikten haberleri yoktur da başka bir yere bakar dururlar,
Tebriz'li Şems, o padişahlardandı işte; hâsılı onu, oraya çağırdı
4360, O da onun cinsindendi de vardı, ona ulaştı; can yoluyla canının canına kavuştu,
Tebriz'li Şems, o huyu kan dökücülük olan er, kılavuz oldu,
Bundan önce de hikâye etmiştik ya; başlangıçta ara onu,
Ona ve onunla sohbet edenlere neler oldu; onun ayrılığıyla dostlar, ne hâllere düştüler,
Ayrılıkla ne ciğerler kan kesildi; yâr da, ağyar da onun gamıyla nasıl figana geldi;
Onun yüzünden âleme nasıl bir yanış düştü; Âdemoğullarını nasıl bir ateşe attı;
Hepsinin de o solukta, soluğu nasıl kesildi, gözyaşları, nasıl deniz gibi aktı,,
Amıca, bunu sözle anlatsam, taş bile o gamlar erir - gider,
Allah gamı, neşenin temelidir; mayasıdır; mâmurluk, onun yıkıklığındadır,

XCVII

Ahiret gamı, meyva veren bir hayattır; dünya gamıysa gönlü soldurur, per - perişan eder, Çünkü dünyâ, buğday gösterip arpa satandır; görünüşte güzel görünür; gerçekteyse çirkindir, Bir kocakarıdır ki kendini bezer de güzel ve genç görünür büyüyle, düzenle insanları yoldan alıkor;
Allah yolunu vurur; kalpı altın, kötüyü iyi, yoku var gösterir,
Dünyanın istekleri, yağlı - ballı şeyleri, hâl diliyle insana, bizim çevremizde
dön - dolaş da faydalan diye vesvese verir oysa faydası, tümden ziyandır,

Dünyâ gamını yeme, ziyanı vardır onun; din gamını ye ki onda fayda var,
Dünyâ derdinden can, erir - gider; ama âhiret gamıyla gönül gelişir,
Allah için gam ve zahmet, pek büyük bir definedir: dünya içinse çetin bir zehir,
Bu dumanın gamı da boştur; neşesi de; görünüşü misktir dünyânın, içiyse pislik,
Den, insanı bezer, süsler ama içinde kan vardır, balgam vardır, pislik vardır,
Dünyâ, görünüşte bir kocakarıdır; rengiyle, kokusuyla güzel görünür,
O gaddar, yalanlarla, düzenlerle dopdoludıır; aklını başına al da tuzağına düşme,
Onun kalpını geçer akça diye kabul etme; dirhemi bir puldan da az değerdedir,
Aklını başına devşir, onun pazarına aldanma da ahmaklar gibi borçlu düşme,
Kim onunla alış - verişe girişirse kendisini ziyana sokar,
Bir çok kişi, onun yüzünden derde, feryada düştü, müflis oldu,
Muradına ermedi, hüzünlerle bir yanda oturakaldı,
Erenle Peygamber'den başka hiç kimse ondan kurtulmadı; onlardan başkası, onun tuzağından sıçrayıp kaçamadı,
Onun yüzünden insan da cehennem tuzağına düşmüştür, cin de; onun yüzünden hepsi de nimetler veren Allah'nın bağışından mahrum olmuştur,
Hepsi de onun yeminin tadıyla tuzakta kalmış, cehennem odunu olup gitmiştir,
Büyükler de, küçükler de, ihtiyar da, genç de, mahşer gününde, ondan, fen ad eder,
Ne mutlu o cana ki ondan kaçınır; ona yönelip bakmaz bile,
Ansızın ona gözü ilişse bile dünyânın rütbesi, mevkii, ona kuyu gibi görünür,
Dünyânın şekeri, ona zehir gelir, neşesi, zevki, baştan başa gam kesilir,
Dünyâ ona yılan gibi görünür de hemencecik dünyâdan âhirete kaçar,
Allah'a kaçıp sığınandan başkası da bu çeşit ejderhâdan kurtulmadı,
Onu defeden, Allah'yı anıştır, oruçtur, namazdır; ne mutlu o kişiye ki Allah'a ibâdeti huy edinmiştir,
Din, namazla arttıkça artar; dinini satansa ziyana düşer,
Bu dünyâyı bir nakış bil, bir deri say; dost görünürse de düşmandır o,
Vaatleri yalandır,özsüzdür; onun eşsiz görünen güzelliğinin özü-esası, korkuya, iniltiye benzer,
Seni cennete çağırır da bu düzenle tutar, cehenneme götürür,
Kötü nefis, cehenneme kılavuzluk eder; peşine düşer de gidersen canından -başından eder seni,
İstek bakımından akıl, zıddıdır onun; akılla iyilik artar, nefisleyse eksilir,
Aklın, acı bir ilâç verse bile bir hoşça iç onu da seni zahmetten geri alıp kurtarsın,
Çocuğa da mektep acıdır; oyun için ilimden de kaçar, edepten de,
Ama sonunda işin tersini görür; pişmanlık içinde kalır; işi tersine döner, berbâd olur - gider,
Kötü düşünceli çocuk, oyun sebebiyle iki dünyâda da hor olur sürülür,
Ama oyunu, eğlenceyi bırakan, padişahlar gibi baht bayrağını yüceltir,

XCVIII

Dünya işleri, tümden oyundur o işlerde hiçbir fayda, hiçbiç kâr yoktur, Netekim çocukların biri padişah olur, öbürü vezir; biri kumandan olur, öbürü bey, öbürü asker; onun gibi hani, Bu oyunla ne bir kale elde edilir, ne bir il, Bunların hepsi de faydasız şeylerle ömür yitirmektir; büyüdüler, ihtiyarladılar mı, bundan pişman olurlar da ne diye oyun yerine ilim, edep öğrenmedik, bilgisizliğimiz yüzünden horlanıyoruz, azıksız kalıyoruz, yoksulluk çekiyoruz derler, Şimdi, dünyanın ömrünü de çocukluk çağı bil, istekleri, güzelleri, mevkii, malı da, onlarla uğraşmaktan, ele pişmanlıktan başka bir şey geçmiyecek olan o oyun say, Âhiretiyse ihtiyarlık çağı bil; o çağda, önce sana tatlı görünenlerin acılığı, mevki sandığın şeylerin kuyudan ibaret olduğu, güzel görünenin çirkin bulunduğu, böylece sonsuz gerçekler, açık - seçik görünür, Netekim yüce Hak, «Söz budur ancak, dünyâ oyundur oyalanıştır, bezentidir» duyurur, Bezenti buyurur, şu sebeple ki o, esasen güzel değildir; bezentiyle güzel görünür, Başka bir sûrede de, «istenen şeylerin sevgisi, insanlara bezetilmiştir» buyurur, istenen şeyler, kendilerini insanlara bezetilmiş gösterir; hani altın suyuna batırılmış bakır, yahut gerçekte çirkinken kendini bezeyen kocakarı gibi güzelliği yalandır da kalp altını gibi çirkinliği gerçektir,

Dünyâ işi oyundur gerçekten de; onunla oyalanır, kalırsan gerçeğe lâyık değilsin,
Kur'ân'da onun adı oyalanmaktır, oyundur; itâattan, hayırdan başka ne varsa yanlıştır, kötüdür,
Ondan sonra da onun bezentisini, kendisinden güzel değil, esasından genç değil dedi,
Hani bir ihtiyar, kendini bezer, süsler, bu çeşit şeylerle güzel gösterir ya, tıpkı onun gibi,
Yüzüne allık sürer, pudra sürer, onlarla yüzünü güzel göstermek ister,
Eğreti bezentiyi, halkı avlamak için kendine ekler, onun gibi,
Bu yüzden, bir başka sûrede de şöyle buyurdu; dinin - îmanın varsa iyice anla:
Dünyânın istenen, özlem duyulan şeyleri bezenti yüzündendir; sana güzeldir ama iyice bak da gör,
O bezenti, ona eklentidir; onun kalp bezentisi için dînini feda etme,
O kendiliğinden güzel ve hoş olsaydı Allah hiç de böyle buyurmazdı,
Onu biz bezemekteyiz de o yüzden güzelleşmiştir; bu iyiyle kötüyü sınamak içindir,
Bu düzenci kocakarı büyücüdür; onun düzenine ne sınır vardır, ne sayı,
O Rüstem'leri bile düzenle, yalanla bağlayakoymuştur; dünyâda onun ağından, oltasından az kişi kurtulmuştur,
Güçle - kuvvetle ona üst olamazsın; onun düzeninden ancak mezarda kurtulursun sen,
Feryâd et, çabucak Allah'ya kaç; ondan çekinmenin imkânı vardır deme,
Ben, hîleyle, düzenle alt ederim onu, benim gücümle yıkılır - gider;
Yağlı - ballı yemeklerini yemem, elimi kâsesine uzatmam deme,
Yüz yıl diren sen fayda vermez sana; gene de seni ayaklar altına atar,
Meğer ki Hak'tan yardım gele de kurullasın, belâlarla dopdolu olan böyle bir kuyudan halâs olasın,
Gücü bırak da sızlan; Yaratıcı'nın yardımıyla kurtul ondan,
Böyle yap da Allah seni onun pençesinden kurtarsın; böyle bir hendeği sıçrayıp atlayasın,
Allah sana böyle bir yardımda bulunursa dayan da ağyarı bırak,
Çalışmayı da kendinden değil, ondan bil de geride kalma, öne geç,
Bilir misin, bu gayreti niçin verdi Allah sana? Hiç kimse gayret etmeksizin onu görmedi de ondan,

XCIX

Yaratıkların, var edilenlerin içinde, dilediğini yapabilen, ancak insandır; öbürlerinde dilediklerini yapma gücü yoktur, hepsi de mecburdur onların, Netekim ateş ısıtmasın, su ıslatmasın, güneş ışık vermesin, buna imkân yoktur; bu, ellerinde değildir, İnsanda ihtiyar vardır; iyiyi, kötüyü, yapmaya gücü yeter de onun için hesaba çekilir, Yaptığımı, yapacağım mecburum, ihtiyarım yok derse yanlış söz etmiş olur; çünkü yaptığına pişmanlığı, dâvasını yalanlamaktadır,

Dilediğini yapman için O, seni irâde ve ihtiyar sahibi olarak yarattı,
Herşeyi yapmaya güç verdi sana; cebri bırak da itaat et ona,
İnsandan başka, şeytanın, perilerin, cansızların, bitkilerin, hayvanların,
Toprağın, yelin, suyun, ateşin, iyi - kötü herşeyin; gülün, tikenin İhtiyarı yoktur; dilediklerini yapamaz onlar, mecburdurlar; hepsi de neye memursa onu işlemeye koyulmuştur,
4430, Ateş yakar, ısıtır; sudan ıslaklık, yumuşaklık meydana gelir,
Herbiri başka bir iş görür; gül yaprağı, tiken gibi batar, yaralar mı hiç?
Rahmet ıssı Allah, onları öyle halk etmiştir ki her biri, ne yapacaksa onu yapar, başka bir iş yapamazlar onlar,
Ama, sen insan soyundansın; dilediğini yapabilirsin; buna gücün yeter,
Sana, yola gidesin, ibadete, hayırlı işlere yönelesin diye ayak verdi,
İki elin, iki ayağın, senin hükmündedir; elini uz tut, ayağını düz tut,
Gel hele, eğri yola gitme; kötüdür o gidiş; doğruluktan başka birşeye de el atıp tutma,
Hayırlı işlerde bulunasın, doğru yolda yürüyesin diye organ verdi sana,
Böylesine iyi organla aksine iş görürsen, her hâlde kendi boynunu vurursun,
O sana, gerekeni onarasın diye organ verdi; sen ne diye yıkmaya kalkışır, kötü iş işlersin?
4440, Adamsan organla iyilik et; sıcak kanlı ol, soğukluğu bırak,
Birkaç günceğiz zahmeti kabullen, dünyâyı bırak da din gamını ye,
Böylece de sonunda, körlük hapishanesinden kurtulur, varlığından, benliğinden geçer, Allah'ya ulaşırsın,
Benliğin, varlığın, kapısı kapanmış bir evdir; oysa sana eğreti verilmiştir zâtı,
Cansan yürü de ona gönül verme; yoksa sonunda yıkılır o, sen de altında kalırsın,
Değil mi ki sonunda yıkılıp gidecek; ne diye gece - gündüz onu onarır - durursun?
Düz dursun diye ona direk dikiyor, payanda vuruyorsun ama zâti durmayacak, yıkılıp gidecektir o,
Kebapla, şarapla onu, yıkılmasın diye onarır - durursun,
Allah onu, yok olmak için var etti; nasıl olur da ilâçla durur kalır?
Senin gibi yüzlercesi bu işe girişti, bedenini nâz-ü naimle besledi:
4450, Yağlı - ballı yemeklerle, birçok nimetlerle, ölümsüz olsun diye geliştirdi,
Ama faydası olmadı; ziyana uğradı; ansızın evi yıkıldı - gitti,
Hepsi de evin enkazı altında ezildi; çünkü zâti beden kadehinden içmişler, sarhoş olmuşlardı,
Boş yere ne diye ona hizmet eder de eziyetler çekersin? Bedeni terket de Arş'a uç,
Bedeni terkeden diri kaldı; atsız olarak canlar dünyâsında koşup yol aldı,
Onu elden çıkar ki bu yitirmek, bulmanın ta kendisidir; bedene bağlanan, yol yitirmiştir,
Yeryüzüne bir tohum eken, birini oynayıp ütüldü mü, karşılığında yüzünü bulur,
Sen de ömür tohumunu Allah için oyna da Allah, kapı açsın sana,
Sayılı ömrün, sayısız bir hâle gelsin; sınırlı yaşayış yerine, sınıra sığmaz yaşayış verilsin,
Geçici ömür, ebedî olsun; cennette Hak, seni suvarsın,
4460, Varlığını terkedişte kâr edeceğini gören kişi, aşkla varlığını, benliğini terkeder - gider,

C

Varlığını terkedince buna, karşılık elde edeceğini gören kişiye, varlığını, benliğini bırakmak kolay gelir; hattâ o, Varlığı, benliği terketmeye âşık olur, Netekim ekinci de evde, anbarda ne kadar tohum varsa, çıkarır, aşkla - şevkle ovaya saçar; çünkü iyice bilir ki bire karşılık on, yirmi devşirecektir, Bunun örnekleri çoktur, Nasıl ki esenlik ona, Mustafâ buyurur ki:
«Karşılığının verileceğine iyice inanan, ihsan eder - durur,»

Mustafa, birşeyi elden çıkarana, hemencecik karşılığının verileceğini iyice bilen kişiye buyurdu,
Cömertlikte bulunmak kolay gelir; çünkü karşılığında yüzlerce mislini elde edecektir,
Tohum eken, anbarındaki tohumu çıkarıp tarlaya götürmez mi?
Güzelce yere saçar onu: bire karşılık altı, hattâ on mislini devşireceğini bilir de,
Onu, ekin ekmekten men'edene, bu der, bilgisizlik yüzünden söylenen bir söz:
Ben bir tohuma karşılık, altmış mislini alacağım; bu işten el çeker miyim hiç
Bu çeşit öğüt benim işime vurulmak istenen bir bağ; dostum olan, bunun aksim söyler bana,
Dost olan, tohum ekme der mi hiç? Bunu ancak düşman söyler, düzenci söyler
Düşmanlığı bırak, bana engel olma; ne diye engel oluyorsun işime?
4470, Çünkü o, iyice bilir ki karşılığını elde edecektir: bu yüzden de korkmadan yere ekin eker,
Allah'nın bir başa karşılık yüz baş vereceğine dâir vaadine inandıysan,
Başını yitirmekten ne diye korkar da titrer - durursun, ne diye âşıkların yoluna düşmezsin?
Ne diye neyin varsa feda etmezsin? Ne diye gece - gündüz, Allah'ya yüz tutmazsın?
Kim, varlığı terketti de yokluğu, alçalışı, gönül alçaklığını seçtiyse,
Allah'dan öyle bir varlık buldu ki, katresi, uçsuz - bucaksız bir deniz kesildi,
Allah'ya feda edilen varlığı, Allah'dan uzaklaşmış, ayrılmış görme,
Denize karışan katre, kendi varlığından yok olur ama deniz kesilir,
Padişahın yaptığını yapmaya gücü yeten kişi, ne yüzden askerin bir eri olsun?
Herkese üst olabilen, ne diye küçücük bir çocuk gibi kalakalsın?

CI

Yüce himmete sahip olan kişi, o kişidir ki, Allah'ya dalar da kendini unutur; varlığı kalmayınca da Allah varlığı, onun varlığı olur, Netekim denmiştir,

Ne vakit biz, bizden ayrılacağız da
Ben sen gidecek, ancak Allah kalacak,

Himmeti aşağıda o kişidir ki kendi varlığına inanır, o kadarcık varlığı yeter bulur, Hani küçük çocuğa yüz tane at bağışlarlar da sevinmez, bir kusçağız verseler sevinir,
onun gibi işte, Ömür o kadar değirlidir ki altınlarla dolu bir ev versen, bir anlık ömrü satın alamazsın, «Zamanla yakutlar satın alırsın ama yakutlarla zamanı satın alamazsın,» Böylesi ömrü, karşılıksız yitirmedesin, Hele bak, gör ki sonunda ne kadar acınacaksın,

4480, Çocukcağız, bir kuşcağızla sevinir de âlemin hazînesi onca bir yeldir ancak,
Hazînenin zevkinden haberi yoktur da ondan dolayı boyuna kuşa bakar - durur,
O neliksiz - niteliksiz tada, yaşayışa karşı bu cihanın güzelliği, hoşluğu, kötüdür, aşağıdır,
Vay o kişiye ki o zevki bırakır da bunu alır; sonunda da elini dişler - durur,
Görür ki aziz ömür, yele savrulup gitmiş,-Dilerim, hiç kimse böyle bir ziyana düşmesin,
Bir günlük ömre bile paha biçilmez; karşılığında altınlar versen,
İyi bil ki ömrün bir ânını bile elde edemezsin; dünyâ definesine karşılık onu satın alamazsın,
İşte böyle bir ömür, yitip gitmede; satıcı, karşılığını almadan kumaşını satmaz,
Sense böyle değerli bir kumaşı, karşılıksız verdin; bu ziyana nasıl sevinebilirsin?
Bu ziyana ne sınır vardır, ne son; ömrünü, karşılıksız olarak kolayca veriyorsun,
4490, Dünyâda ömürden aziz birşey yoktur; ömrünü sıkı tut da gitmesin elden,
Ömrün ömrüne karşılık da can istersin; yoksa ömür, pek ucuz olarak elinden gider,
Ömrünü Allah'ya harca da karşılığında ebedî ömür elde et,
Toprağa ne ekersen onu biçersin; bu böyle değil mi?
Buğday ekersen, devşirme zamanı buğday, arpa ekersen arpa biçersin,
Yeryüzü, ekileni vermeyi Allah'dan öğrendi; daha da bunun gibi yüzbinlerce hüner elde etti,
Yeryüzü bunu yapıyorsa, iyi işler yapmana karşı Yaradan, neler yapmaz sana?
Bir can için binlerce can verir; bir altın kesintisi için yüzlerce mâden bağışlar,
Neyin varsa ona bağışla, evde bir kumaş parçası bile bırakma,
Böyle yap da senden hiç bir şey eksilmesin; hattâ senden bir giderse, yerine yüz gelsin,
4500, Canla - başla dostta yok olursan yüz de nedir ki? Sayısız kâr elde edersin,

CII
İnsan dünyâda ne kadar soluk aldıysa, kendisi onlara önem bile vermez ama, hepsi de Allah katında yitmez;sonunda hepsi de, hayır olsun, şer olsun, gözünün önüne gelir; netekim «Artık kim bir zerre ağırlığında hayır yaparsa, görür onu ve kim bir zerre ağırlığında şer yaparsa görür onu» buyurur,

Hak, Kur'ân'da buyurdu ki: Ey kendine kapılıp aldanan kişi iyi - kötü,
Bütün yaptıklarını göreceksin; hayır, şer, hepsi de gün gibi belirecek,
Yaptığın şeylere bak da düşün, yapılmaması gereken şeyleri yapmaktan sakın,
Çünkü sonunda hepsi de dönüp sana gelecek; ne mutlu o cana ki ibâdet tohumu ekmiştir,
Keski karşılığı sayısız olmayacak kadar az tohum ekseydin,
Bir kötülüğü, hırsından ikiyüze çıkarmaya kalkışma; aman, kötülükten sakın, aman,
Karınca kadar olan kötülüğü yılana döndürme: kötülükten kaç, iyilik etmeye bak,
Ne mutlu iyilik tohumunu ekene; o, bir ekti, karşılığında yüz devşirdi,
Sonunda da Allah zenginlerinden oldu; ölümsüzlük yurduna göçtü, yücelikler buldu,
4510, Ölümsüzlük dünyâsında baş oldu; aşağılık nefsiyse arıklaştı, zora düştü,
Nefsine hâkim olan, yokluğa da hükmetti, varlığa da,
Nefsinin başına ayağını basan, hem yol alır; hem yolculara kılavuz olur,
Lanetlenmiş nefsini öldüren, içindeki aşağılıkları da arıtmıştır,
Perdesiz olarak sevgilinin yüzünü görmüştür; gizli olanlan apaçık seyretmiştir,
Kimde define, gevher varsa yol alır; kim illetliyse kalakalır,
Işığı olan görür; bağdan - bahçeden tatlı meyvalar devşirir,
A yol arkadaşı, anlamsız, gereksiz birşeyi bilmezse ne çıkar? Söyle bana,
Bilirsem de ne ziyanı dokunur? Zâti hepsi de bedene benzer; bense canım,
Akıllılar katında oyundan ibaret olan şey, çocuklara göre yüceliktir, büyüklüktür,
4520, Akıllı kişinin aklı, öbürünü aramaz; çünkü Allah ona, ondan daha iyisini verir,
Hak sana bir harman dolusu altın verirse, nasıl olur da bir arpa değerindeki gümüşe bakarsın?
Her solukta Allah'nın kudretini gören kişinin gönlünden Hak'tan gayrisi yer mı eder?
Aklın varsa, onun, Yaratan'dan başka sevgilisi olduğuna inanma,
Hak, ondan bâtılı uzaklaştırdı mı, onun gönlü, bil ki dâima Hak'la dopdoludur,
İnsanın boyuna yediği gıda, hayvanın rızkı değildir, olamaz,
Allah'nın bilgisi, yüzlerce çeşittir; kumaş gibi hem yücedir, değerlidir, hem aşağı,
Çok ve üstün bilgi, üstün kişilere nasîb olur; aşağılık bilgi, aşağılara,
Sen söz söylerken, karşındakinin aklına göre söylemez misin?
O dileyen, dinleyecek olan kişinin anlayışı ne kadardır; yahut hangi hâl üstündür ona:
4530, Söz kaftanını onun boyuna göre biçer - dikersin: aşağılık kişi, sözün değerini nerden bilecek?
İşte, evveline bir evvel düşünülemeyen Allah da, buna göre, lâyığınca, sana eş - dost olur,
Senin kadrince, kaabiliyetince söz söyler sana, sözü çoğaltır; neden faydalanacaksan onu gösterir sana,
Allah, gücün ne kadarsa, o kadar yük yükler sana: böyle de boyuna işte - güçte olmanı sağlar,
Daha fazla yüklerde âciz kalırsın; çünkü o bilgiyi kavrayamazsın
Tilki, arslan gibi kükreyemez; kulda, padişahın heybeti ne gezer?
Allah'nın işleri sonsuzdur; onun denizinin kıyısını kimsecikler görememiştir,
Onu övmeyi bırak da aşk şarabını iç; yürü, kendinden geçişi satın al da aklını - fikrini sat - gitsin,
Asıl akıl - fikir, kendinden geçiştedir; ona ulaşmanın yolu da sarhoşluktur, kadehi alıp çekmektir,
Aşk yalımı sarhoş eder, doğru yola götürür; sense kendini aylıklığa adamadasın,
4540, Aşk kahvesi ölüyü diriltir: sarhoş eder de körün gözünü açar,
Aşk bineği, âşıkları, varacakları yere ulaştırır; bundan dolayı da âşıklar, onu dilerler,
Aşk kahvesi, canların içkisidir; bağlarda - bahçelerde kadehlerle içerler onu,
Abdal aşk kadehinin düşüncesindedir; budur yol saptırmaktan kurtaracak sizi ancak,
Düşünce kadehi, gönüllerde döner - durur; arılık - duruluk ırmağı ondan coşar da akar,

Sarhoşluğu, dileklerin de sonudur; nağmelerin de en güzeli boyuna sen boyuna okadehleri içedur,
Kim bizim sarhoşumuzsa bizdendir; aklı başında olan kişiyse bundan uzaktır, ayrıdır,
Meyhaneciysen şarabımızı iç: saf ol, bönleş de eli çabuk bir Ayyar kesil,

CIII

«Cennet ehlinin çoğu aklı az olanlardır» hadîsi, «Allah'ı bilip tanıyanın dili tutulur», «Allah'ı tanıyanın dili uzar, çok söyler o kişi» hadislerinin yorumu, Bu hadislerin anlamları, birbirine zıttır; çünkü Allah'ı tanıyanın dili tutulur buyurulmakta; sonra da Allah'ı tanıyanın dili açılır, çok söyler, Allah'ı çok anar denmekte, Aklı az olan buyuruyor ya, bu sözle hiçbir şey bilmeyen ahmaklar kastedilmiyor; öyle bir aklı az kastediliyor ki bütün akıllılardan da daha akıllı, Hani şâir,

Senin yüzünü gören kişidir deli - divâne olan, Sonra da senden uzakta kalan, deli - dîvâne olmadı mı der ya onun gibi işte, Allah'yı bilip tanımak, aklın son derecede olğunluğundandır; aklın olğunluğuysa, Hakk'ın tecellîsine mazhar olup kendinden geçmekle olur, Beş yaşındaki çocuk; bir güzelin karşısında kendinden geçmez; çünkü o zevki, o güzelliği anlayamaz ki, Onun için de, ona karşı, nasılsa öyle kalır, hâli değişmez; akıllı, ergin kişinin o güzelliğe karşı kendinden geçmesine karşılık, çocukta hiçbir şeycik olmaz, Şimdi anlaşıldı ya, «Cennet ehlinin çoğu, aklı az olanlardır» denmekle, aklın, tanıyışın son derecede olması yüzünden bilgisiz halde kalakalmak, kendinden geçip gitmek kastediliyor; hani,

Bilgim öyle bir dereceye erişti ki Sonunda, birşey bilmediğimi bildim

demişlerdir, Allah'nın güneşe benzeyen kudretini gören, nasıl olur da bir zerre gibi olan kendi kudretine bakar? Allah'nın sonsuz bilgisini gören, kendine verilmiş olan bir katre bilgiyi ölçüye mi alır? Şu halde Yüce Allah'yı görüp kendi sıfatlarını unutan, kendini görmekten kurtulur, Allah'yı görür bir hale ulaşır,

Mustafa, cennetler ehlinin çoğu, aklı az olanlardır; bönler, birşey bilmeyenlerdir buyurdu,
Onların aptallığı, akıllarının son derecede üst oluşundandır; hor - hakıyr aptala benzemezler onlar,
4550, Faydasız olanları bilmezler onlar; faydayla dopdolu olanlarıysa arar - dururlar,
Dosttan başkasını bilmezler; dostuysa iyice bilirler, anlarlar, ona karşı uyanıktırlar,
Aynı zamanda Peygamber, kim Hakk'ı gördüyse buyurdu, dilsiz olur, söz söylemekten kalır,
Gene, kim Allah'yı gördüyse buyurdu, iki dünyâda da dili uzar söyler - durur,
Bu iki söz, birbirine zıt görünür; git, getir, getirme der gibi hani,
Ama lâyığınca yorumlarsan, ne zıttır, ne de yanlış;
Ne yüzden dilsiz olur, söyleyeyim sana; o söz, kişinin kendi yönünden söylenmiştir,
Hak'tan söylemeye, sırdan dem vurmaya başladı mı dili, uzar da uzar,
Bu yanda dilsizdir de o yanda söyler - durur; bu yanda oturmuştur da o yandan yelip yortar,
Bu yanda uyumaktadır, o yanda uyanık; bu yanda topaldır da o yanda rahvan,
4560, Allah bilgisinin karşısında bilgisiz ol, Allah cezbesiyle sensiz, benlıksiz
Harmana karşı bir tohumdan bahsetme; sevgiliye canını feda et,
Kim onu gördüyse varlığından yandı, eriyip gitti; ne yüceliği kaldı, ne alçaklığı,
İşte cennet ehlinin aptallığı bu çeşit aptallıktır; yoksa ezelden bilgisiz değildir onlar,
Bunun sırrını kimse anlamadı; padişahların sırrına, aşağılık kişi nerden erecek?
Önümüzde baş koy da başını kurtar; başsız kalan baştır padişahlık eden, baş olan,
Ekmek, insana feda olunca ölülüğü gidip tümden can olmıyor mu?
Sürme taşı, neden seçilmekte? Her gözün nuruna gıda oluyor da ondan,
Çünkü göze çekilince nur oluyor; gözün nuru gibi her yana gidiyor,
Sürme, o yoklukta, ben der, nurum; şeklim değişti ;sürmelikten uzağım artık,
4570, Mansûr, yokluk âleminde "Ben Hakk'ım" dedi; "Koruktum, şimdi üzüm oldum'
Üzümü anmanın da yeri mi? Nur denizi kesildim; hattâ iki âlem de benim yüzümden nurla dopdolu,
Bedenim, gözlere bir perde; Ay'ın önündeki kara bulut gibi hani,»
Ay kara bulutun altında gizlenince yerdekıler, buluttan başka ne görebilirler?
Ama gökte olana gelince: Ay, onun önünde apâşikârdır,
Onun gözlerine karşı, dâima perdesizdir; çünkü o, Ay'ın da üstündedir,
Can olan Ay'a sâhib olan, nasıl olur da onun yerine beden bulutunu seçer?
Erenleri de erenler bilir; düşmanlar, nerden dostları görecekler?
Akıl gerek ki aklı bilsin; çocuk, aklı anlamakta âciz kalır,
Kimi gerçek olarak istiyorsan, odur sana can olan; sen de ona cansın,
4580, İster insan olsun, ister melek; ona ayrı deme; senin cinsindendir o,
Görünüşte, cinsinden değilse bile ona, bu insan değil deme: senin cinsindendir, Köpek, insana meylettiğinden Allah, onu insan cinsinden saymadı mı? Kur'ân'da ona «Dördüncüleri» dedi, «Sekizincileri» buyurup onu insanlardan saymadı mı?

CIV

İnsanın gönlü neye akar, insan neyi severse, onun cinsindendir; ancak o sevginin bir maksada dayanmaması gerek, Sevgi, garezsiz olursa, Elest ahdından beri, onların bir cinsten olduklarına delildir, Çünkü «İnsan, sevdiğiyledir,» Netekim, «Adamın ne biçim adam olduğunu sorma; kiminle düşüp kalkıyor, onu sor» demişlerdir, Herkesi yeyip içtiği şeylerden tanırlar bunlar da iki çeşittir: Duygu gıdası, akıl gıdası, Duygu gıdası ekmektir, ettir, sudur, buna benzeyen şeylerdir, Akıl gıdâsıysa bilgilerdir, hikmettir, Şimdi, bâzı kişilerin gönülleri, fıkha, bâzılarının mantıka, bâzılarının tefsire, hazalarının da, Allah ikisine de rahmet etsin, Attâr ve Senâî'nin dîvanlarına akar; bâzılarının gönülleriyse» Enverî, Zahîr-i Fâryâbî ve Nızâmî'nin şiirlerinin bulunduğu dîvanları çeker, Enverî'nin, öbürlerinin divanlarına meyleden, bu âlem ehlindendir; onu balçık kavramış, karmıştır, Ama Senâî ve Attâr'm divanlarına, Allah bizi aziz sırrıyla kutlasın, Mevlânâ'nın, özünde özü, içinde iç olan ve Senâî ile Attâr'in sözlerinin özü - özeti bulunan faydalı sözlerine meyletmek, meyleden kişinin, gönül ehlinden ve velîler bölüğünden olduğuna delildir,

İnsanları, düşüp kalktıkları kişilerden tanı; insanların hayırlısı böyle buyurmuştur,
Neye meylin varsa bil ki osun; ondansın, Meylin bedeneyse bedensin; caraysa cansın,
Akıllılar, seni o cinsten sayarlar; bakırı nasıl olur da gümüş yerine satın alırlar?
Bu anlamı belirten bir hikâye dinle de bu hususta şüphen kalmasın:
Ceylanla kurttan doğan bir yavru vardı; hangi cinsten olduğu küçüklerce de şüpheliydi,
büyüklerce de,
Bu, ceylan mı, kurt mu; eti din bakımından helâl mı?

4590, Halk müftünün katına, helâl, yahut haram olduğunu sormaya geldi,
Kurt cinsindense, şüphe yok ki eti helâl olamazdı, Ama güzelim ceylan cinsindense, şüphesiz helâldi, yenebilirdi
Müftü, buna dedi, tam bir cevap verilemez; kesin cevap verilirse gerçek değildir o cevap,
Çünkü sizin de bu hususta şüpheniz var; öyleyse etraflıca cevap vermek gerek size,
O yavrunun önüne kemikle ot koyun; hepiniz de dikkat edin,
Hangisine yönelecek? Helâl, yahut haram oluşu bundan anlaşılır,
Otu yerse ceylandır; ama kemiği yerse köpektir; köpek huyludur,
Onda ceylanlık üstünse, gıdası terü taze ottur,
Böyle şeylerde hüküm, üstün olan yöne göredir; içinde azıcık bakır olan gümüş, değerden düşmez,
4600, Çünkü o gümüşte bakırdan fazla gümüş vardır; ırmak pislikle pislenmez,
İnsanın varlığı yerle göktendir; yarısı en yücelerdendir, yarısı en aşağılardan,
Yarısı hayvandır onun, yarısı melek; beden yerdendir, can gökten,
Meyli en fazla neye? Ona dikkat et; gece - gündüz, kiminle konuşmakta, ona bak,
Aşağılık âleme meylediyor, göğe ağmayı dilemiyorsa,
Bil ki hayvanlığı üstündür; aşağılık hayvanı dilemektedir o,
Ama meyli bunun aksineyse, göğe, can âlemine meylediyorsa,
Ona melek de, insan deme; çünkü o, melek gibi serden uzaktır,
Gıdası Allah kelâmıysa, zevki, neşesi Allah kadehindense,
Şüphe yok ki insan suretinde melektir; durağı da güzelim göktür,
4610, İnsanları huylarıyla bil, anla, yaratılışlarıyla değil; çünkü insan, huyuyla insandır, suret, giydiği elbisedir ancak,
Hırkayı, abayı bırak; kendisine bak; sedefe benzeyen bedende inci ara,
Can kuşuna bu beden; kafestir; bir kafes erkek şeklindedir, öbürü kadın,
Ama can kuşu, ne kadındır, ne erkek; o, bu iki vasıftan da hürdür,
Kuşa bak, kafesi bırak; beden kafesini bir arpa değerince bile sayma,
Buğdayla dolu yüz tane çuval olsa; çuvallara bakmazsın, buğdayı götür dersin,
Altınla doluysa altın dersin, şekerle doluysa şeker adını verirsin,
Hatırın çuvala gider mi hiç? Çuvala ne soru sorarsın, ne de ondan cevap beklersin,
Beden çuvaldır, huysa buğday sanki; insanlarsa buğday isterler, ekmek dilerler,
Huy şekere benzer, beden çuvala; huyu nicedir, onu ara da dedi - kodudan geç,
4620, Gerçekten de bu âlemin görünüşü geçicidir; bu âlemi seçme, yok olur - gider o,
Ersen dünyâya gönül verme; verirsen de bil ki dünyâ gibi sen de soğuksun,
Bu beden, birkaç günlük eğreti birşeydir ancak; hileden - düzenden geç, Allah'dan bahset,
Allah'dan başkası kalmaz; ne mutlu o cana ki onun adını anar,
Gönüllerinizi ona bağlayın; ondan başkasından kesin; canla - gönülle onun aşkını satın alın,
Gönlünde ona yer veren, dileği dâima onu aramak olan,
Hak'tan başkasına bakmaz bile; insan inciyi bulduktan sonra boncuk da nedir?

CV

Yaratıklar üç çeşittir, Biri melek, biri hayvan, öbürüyse insan, Meleğin suçu - sorumu yoktur; çünkü o, ibâdetten, zikirden başka bir işte bulunmaz, Suyla diri duran balık gibi o da ibâdetle diridir; bundan dolayı da ibâdetine, zikrine karşılık sevap da kazanmaz; çünkü kendi gıdasını yemektedir; kendi işini işlemektedir, Hayvanın da suçu - sorumu yoktur; çünkü o da uyumakla, yeyip içmekle, gafletle diridir; onun için yaratılmıştır; başka birşey yapmak elinden gelmez; hayvanlık âleminde, gaflette hoştur, birşeye aldırdığı yoktur; eserdir; ona ne cennet vardır, ne cehennem, Ama yarısı melek yarısı hayvan sıfatına sahip olan insana gelince: Melekliği ibâdeti ister, hayvanlığı gafleti uyumayı, yeyip içmeyi; bu iki sıfat, boyuna, savaşmadadır Melekliği yücelere çeker onu, hayvanlığı aşağılara atar; bu bakımdan da onun suçu yazılır, sorumludur; neden daha güzel, daha iyi olanı yapmadın diye soruya çekilir, cezaya çarptırılır, Çünkü iyi işlerde bulunmaya istidadı varken neden kötüyü seçti? Karşılığı cehennemdir bu işin, Ama çalışıp da hayvan sıfatlı nefisle savaşa girer, melek sıfatını geliştirirse kâfir nefse üst gelir, durağı da cennet olur da mertebesi meleklerden de yücelir, Çünkü o, bu kadar engellerle savaştı, zahmetlere girdi, tabiâtine aykırı işlerde bulundu, ibâdeti, itaati seçti; bu yüzden de durağı meleklerden üstün oldu, Netekim esenlik ona, Mustafâ buyurur: «Gerçekten de Allah melekleri yarattı, onlara akıl verdi; hayvanları yarattı, onlara şehvet verdi, insanları yarattı, onlara hem akıl verdi, hem şehvet, Kimin aklı, şehvetinden üstün olursa o, meleklerden de yücedir; kimin şehveti, aklından üstün olursa o, hayvanlardan da aşağıdır,»

Bil ki yaratıklar üç çeşittir: bir kısmı tüm cisimdir; bir kısmı tüm akıl,
Bir kısmıysa ikisinin karışımından yaratılmıştır: yarı akıldan, yarı da cisimden meydana gelmiştir,
Bedenden ibaret olanlar, hayvanlardır: cisimle akıldan meydana gelenlerse insanlar,
4630, Akıldan yaratılanlar meleklerdir; hepsi de göğün yücesinde Allah'yı noksan sıfatlardan tenzih eder,
Hayvanla melek, cehennem ateşinden de emindir, cennetle de alış - verişleri yoktur onların,
Çünkü onların ellerinden, bundan başka bir iş gelmez: yüce Hak, onlara irâde ve ihtiyar vermemiştir,
Meleğin yapabileceği şey, ancak ibâdettir, itaattir; boyuna ona itaatten başka birşeyden huzur duyamazlar,
Hayvan da uykudan, yeyip içmekten başka birşey yapamaz,
Çünkü Allah, onları bunun için yaratmıştır; nasıl olur da başka bir işe koyulurlar?
İnsana gelince: O iki şeyden var olmuştur: onun dokunması iki çeşit şeyden meydana gelmiştir,
Onun yarısı nurdandır, yarısı topraktan: yarısı küfürden meydana gelmiştir, yarısı dinden,
Ondaki küfür, hayvan tabiâtindendir; dinse, onda melek gibi gizlidir,
Ondaki bu iki şey, birbirine aykırıdır: biri aşağılıklara çeker onu, öbürü yüceliğe,
4640, Hayvan sıfatı onu şehvetlere çeker; melek sıfatıysa ibâdetlere, itaatlere yönetir,
Bu iki sıfat, gece - gündüz savaşmadadır; kimi bu üst olur, kimi o,
Melek sıfatları üst oldu mu, o yücelik arayan, melek mertebesini de aşar,
Melek bile ona kul - köle kesilir; onların hepsi de ayak gibi ona uyar, oysa baş olur,
Hepsi de ondan nurlanır, onunla ışıklanır: çünkü saltanat da onundur, ululuk da,
Bunun aksine, bilgisizlik yüzünden hayvanlık sıfatları üst olursa,
Gerçekte o, hayvandan da aşağı bir hâle gelir, bunun içindir ki Kur'ân'da «Daha da sapık» dendi,
Çünkü hayvanın yüzünden binlerce rahatlığa, huzura erilir; bu çeşit insansa kötülükle, cefayla dopdoludur,
Böyle insanların kusuru, aybı kesilen adamdan kaçmak, mümkün oldukça sohbetinden kaçınmak gerek,

O çirkin kişi, cansızlardan bile aşağıdır: çünkü o, belâ ve gam sermayesidir,
4650, Kur'ân'da bu çeşit kişilerden bahsedilirken «Taştan da katı» denmedi mi?
«Taştan» dendi, «Su kaynar da» bu çeşit adamdan, kötülükten başka birşey meydana gelmez,
Karadaki, topraktaki yılan hayvandır da denizdeki balık, adetâ gökteki melektir,
Ama yılan balığı, sanki denizde bir insandır; hasılı insanın iki sıfatı, savaşır - durur, bu yüzden de insan gamlara düşer,
Balık sıfatı üstünse ona balık de; asıl ve öz, üstün olan sıfatla belirtir,
Özü, sıfat vasfeden: çünkü aslında pis mi, yoksa temiz mı, bu, insanın sıfatından belli olur,
Şeytan, kötü sıfatı yüzünden ziyankâr oldu: çünkü o, aslında kâfirdi,
Adamın yılan sıfatı üstünse, çirkin yılandır, ateş vasfı üstündür onda,
Nur vasfı gitmiştir ondan, ateş vasfı kalmıştır; gülün letafeti kalmamıştır onda,
tiken sertliği kalmıştır,
4660, Hâsılı onda ne varsa, canı diri olan kişi, görür, bilir,
Can olan, can kesilen, ölüme zebûn olmaz; onun dalı, ebedî olarak yapraklarla, meyvalarla dopdoludur,
Gerçekten de yok olup giden, hayvan canıdır; sen de Allah'yla diril de ebedî yaşa,
Bedenle diri olan can, sonunda mutlaka ölüp gidecektir,
Varlığı uykuyla, yeyip içmekle olduğundan, ölüm çağında alt - üst olur - gider,
Mum ışığı gibi söner; çünkü ışığı, beden mumuııdandır,
O illetlinin, kendinden bir ışığı yoktur; ondan dolayı da yokluk kılıcıyla öldürüldü,
Güneşin ışığı kendindendir de onun için kaynak gibi boyuna coşar - durur,
Onun ışığı fitille, zeytin yağıyla değildir; bu yüzden de her ev, onunla aydınlanır,
Hiçbir yel söndüremez onu; çünkü kimsenin buna gücü yetmez,
4670, Vahye mensup ruh diri kalır; o, bu daima - duman kalıpla diri değildir,
Peygamberler, böyle ruha sahiptirler; o yüzden cesetsiz de diridir onlar: kimse uyandırmamış, yakmamıştır ki onu,
Hayatları, tümden Allah'dandır; her zaman, yeniden yeniye bağışlar elde ederler,
Bir küpe benzeyen bedende denizdir onlar; gören kişiye, gündüz gibi meydandadır onlar,
Var olanlar da onlardır, yok olanlar da; dünyâya nur saçarlar, rahmet saçarlar,
Gönüllerde düşünce gibi yürürler; dillerde, boyuna, zikir gibi dururlar,
Balık, nasıl denizde, denizle diriyse, aşağıda, yukarda ne varsa, herşey, onların yüzünden diridir,
Allah'ın nuruna, bilgisine mazhardır onlar; halkın kötülüğünü de bilirler, anlarlar, iyiliğini de,
Çünkü varlıklarından yok olmuşlardır; Allah'dan özge varlıkları kalmamıştır; sırları,
Allah'dan nasıl gizli kalabilir ki?
Allah, gizli şeyleri bilir ama örter; her çirkin kişiye meyvayı saçıp dökmez,
4680, Güzelin cilvesi, güzele karşıdır; çünkü güzel de canla - gönülle güzeli ister, Çirkine karşıysa kendini çirkin gösterir; hattâ yüzünü kömürle karalar, Onu mahzun etmeyi istemez; bu yüzden de salına - salına yürümez hiç, Halayık, efendisini diler, ona yaklaşmak, onunla buluşmak isterse; Gönlünü kapmak, kendine meftun etmek için, ona karşı hünerini göstermez mi?
Hünerini nasıl olur da ondan gizler? Gizlemesi şöyle dursun, olduğundan yüzlerce kez daha fazla göstermeye çalışır,

CVI

Şeyhi inkâr eden, gerçekte şeyhi inkâr etmemiştir; şeyh onu inkâr etmiştir; şeyhin yanına gelmeyen de, şeyhin, kendisini reddetmesi yüzünden gelmez, Şeyh, tepeden tırnağa keramettir; şeyhten bir keramet görmeyen, şeyhin kerameti olmadığından görmemiş değildir; şeyh, o müridi istemediğinden kendi güzelliğini, kerametini ondan gizler, Şeyh» «Allah'ın huylarıyla huylanın» hükmünce Allah sıfatlarıyla sıfatlanmıştır; «Gerçekten de Allah güzeldir, güzelliği sever,»

Şeyh, müride cilvelenir; nasıl olur da aşağılık inatçıya cilvelenir; Aşağılık, alçak kişilere güzelliğini göstermez; cehennemliğe cennet nimetlerini nereden verecekler?
Ben de ne söylüyorum? Zâti mürîdle şeyh birdir, eşektir onların bir olduğunda şüphe eden,
Bu, gerçekten, aynı cinsten oluştan meydana gelen bir meyildir; sen, öküzün atla yoldaş olduğunu gördün mü hiç?
4690, Bu cins oluş da, dille değildir, akılladır; bil de kendini hayâlden, zandan kurtar,
Buğday cinsinden olan, şüphe yok ki buğdaydır; insanlarda da cinsi ,cinsiyle kopuşur,
Kimi garezsiz - ivazsız arayıp duruyorsan, şüphesiz olarak bil ki sen, osun,
Onun ta kendisisin; ondan ayrı değilsin; o denizde bir dalgasın adetâ,
Bu anlatış, bu sonsuz anlamlar, Bahâeddin Veled'den mirastır bana,
O, öyle biriydi ki, âlemde benzeri yoktu; o, insanların özüydü - özetiydi,
Bilginler, onun güneşine karşı birer zerreydi; arifler, onun denizinden birer katreydi,
Dünyâya, ona benzer kimse gelmedi; o devlet kuşuydu, geri kalanlarsa sinek,
Gönül ehli olanlar da devlet kuşuydular ama onun karşısında âciz kalırlardı,
Her padişah, her kutup, çok aradı, araştırdı ama onun hâlini - sânını kimsecikler anlamadı,
4700, Öyle bir padişahlar padişahı değildi ki hâli - sânı, anlatılabilsin, dile gelsin, güzelce açıklansın,
Padişahlar padişahına da padişahtı, mertebesi, bundan da ötedeydi; övülüp anlatılabilmekten ileriydi, sınırsızdı,
Onu dille övmeye imkân yoktu, Övgü, ona nispetle, bil ki, yergiydi,
Övgü, bilirsen, ona sövgüdür; sen, eşekliğinden, tutar da denize katre adını takarsın,
Çünkü bu övgülerin hepsi de, öylesine bir denize nispetle, bir katredir ancak,
Padişahın karşısında tutar da, şahneyi översen, o övgü, padişaha karşı bir yergidir,
Benim dostum odur, ben de dostuyum onun; onunla düşüp kalkmaktayım, gönlümü alanım o,
Lûtrünun zerresini yüzlerce dünyâya değişmem; ayağının tozunu göklere vermem,
Hele kardeşlerimin içinde, anamdan doğunca babam, bana o padişahın lakabını takmıştır,
Nasıl öveyim onu? Bu işe girişmeyi kuruyorum, kendimi buna zorluyorum da kendimi de övüyorum sanma,
4710, Ada, lakaba kapılıp yoldan kalma sakın; bütün bunlardan maksadım, o padişahtır ancak,
Ümmet, Ahmed'e beslediği sevgi yüzünden çocuğun adını Muhammed koymuyor mu?
Babam da, babasına beslediği sevgi dolayısiyle beni, o erenler padişahıyla adaş etti,
O, atalarından beri Belh şehrindendi; üstünlüğü, ne sayıya sığardı, ne sınıra,
Ünlü, ileri bilginler, onun karşısında, ırmak önündeki testilerdi sanki,
Onun sonsuz bilgisinin suyuyla, hepsi de beden ve can küplerini doldurmuşlardı,
Hepsi de karınca gibi, onun harmanının çevresine toplanmıştı;
hepsi de onun her çeşit bilgisine, hünerine muhtaçtı,
O, her hünerde deniz gibiydi; her bilgide tekti, eşsizdi,
Hiçbir bilgi, ondan gizli değildi; o, bütün üstâdların üstâdıydı,

Okumakla ,bellemekle elde ettiği bilgisi böyleydi: Allah'nın ona bağışladığı bilgiyi de artık sen kıyasla,
Erenlerin bildikleri bilgide de hepsi ona uymuştu; o bilgide de eşi yoktu,
Her mürîd, onun bağışıyla zamanın kutbu olmuş, rütbesi, Zuhal yıldızının bulunduğu göğü aşmıştı,
Erenler, onun kadehinin bir yudumcağzına iştiyak çekmedeydi: hepsi de onunherkese bağışladığı lûtufla ileri gidenlere katılmıştı,
Birgün, müridin biri, ona bir soruda bulundu da, a efendimiz dedi, a tek kutup,
Bâyezîd'le Cüneyd'in halleri nasıldı; ne yüzden halk, bunlara av oldu?
Bize anlat da bilelim: çünkü erenlere kavuşmayı arayan, dileyen kişileriz biz,
O, bir hoş güldü de naz yönünden dedi ki: iyi kişilerdi, niyaz ehliydiler
Bu sözü, öylesine söyleyip geçiverdi; hâlinde hiç bir değişiklik olmadı,
Sen şuna bir bak da, o padişahın yakınlığı ne derecedeydi, anla,
Öylesine olgun, öylesine ezelden ululuk sahibi erenler hakkında,
Rast gele, hâlinde hiçbir değişme olmadan, kolayca, iyi kişilerdi deyip geçiveriyor,
Kendindeki hâllerse bundan çok daha güçlü, onun ululuğundan hiç kimse, bir koku bile almamıştı,
Sözü de hepsinden üstündü onun, hâli de; inciler arasında değer biçilmez bir mücevherdi o,
Hepsi de yıldızdı, oysa güneş; hepsi de erdi, oysa Cemşîd,
Ululuğuna dâir bir hikâye dinle de porsumuş canın, solmuş bedenin tâzeleşsin,
Bir gün gezinmek için bir bahçeye gitmişti; orda bir kadınla birkaç genç gördü,
Gençler, aşkla kadına dalıp gitmişlerdi, kendilerinden geçmişlerdi: o da nazlanıp durmadaydı,
Kadın, onların yanıp erimelerinden öyle bir zevk alıyordu ki yere, göğe sığamıyordu,
O hâl Şeyh'e pek hoş geldi de dedi ki: Ey Hak, ululuğuna and olsun ki,
Benim kimim - kimsem, yalnız sensin: nasıl beden, canla diriyse, benim canım da seninle diri,
Sen de beni bu çeşit bir okşa, bana tecellî et de ben de derime sığmayayım,
Irmak kıyısında bu dilekte bulundu: bu dilekte ayağını diredi,
O, bu dilekte bulunur - bulunmaz, onun da gelişip güçlenmesi için ırmakta yeşil bir nur ışıldamaya başladı,
O geliştikçe nur, küçülüp azalmaya koyuldu: oysa ırmak kıyısında oturmuştu: nur, önünde yuvarlanıp dönmekte, o da onu seyretmedeydi,
Nur, âşıklar gibi ona hayrandı ;o da sevgililer gibi cilvelenmedeydi, nazlanmadaydı,
İki sevgili arasındaki aşk oyununa bak; ikilik yok, bu sözü bırak,
Allah'nın aşkı, kendinedir, başkasına değil; denizin dalgasına karşı bir saman çöpünün sözü mü olur·

CVII

Velîler, Hakk'ın sırlarıdır; kendi sırrıyla aşk oyununa girişen, kendisiyle aşk oyununa girişmiş olur, başkasıyla değil, Bu yüzden de yüce Hak, kendisiyle aşk oyununa girişir; netekim, esenlik ona, Mustafâ'ya, «Sen olmasaydın gökleri, yeri yaratmazdım» buyurur, Yâni, ben ki Allah'yım, hikmetlerim, kudretlerim belirsin diye âlemi yarattım, Hanî «Ben gizli bir defineydim, bilinmeyi, görünmeyi diledim de o yüzden halkı yarattım» buyurur ya; anlayışlı, akıllı kişi, bilir ki bu iki sözün de anlamı birdir,

Ahmed'e bu yüzden, Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım;
Seni yaratmayı dılemeseydim, bir kıl bile yaratılmazdı;
Ne melek olurdu, ne insan; ne cansız olurdu, ne bitki, hayvan,
Peygamberler, haber çavuşları gibi halka senin vasıflarını bildirdiler,
Bizden sonra padişah geliyor; haberdâr olun da gelişini gözleyin;
Herkesin elini tutan, herkesin sığındığı zât odur; o, ne dilerse, Allah, onu yapar dediler,
Ay, onun buyruğuyla ikiye bölünmedi mi? Göğe ağıp da dilediğini bulmadı mı
Hikmet, bir kaynak gibi ondan coşup aktı da akıl da onu içip kandı, can da,
İnsanlara, daha yüzbinlerce şaşılacak şeyler gösterdi; bir - bir say - dur,
Duyup işitmekten âciz kalırsın; çünkü sıfatlarının sonu yoktur da yoktur,
Emin peygamberler, Allah'nın sırıdır; sır da seçilmiş kişinin gönlündedır,
Gönüldeki şeylerin özü-özeti değil midir sır; ibâdetten maksat, Allah râzılığını eldeetmek değil mi?
Herkes, kendisindeki sırla övünür; bu yüzden de onu gönlünde saklar,
Sır, padişaha benzer, geri kalanlar ordudur; bunu gönül ve ruhla bedene kıyasla,
Herkes, kendi sırrıyla sarhoştur; gönüldeki sır, ne yücelir, ne alçalır,
Bu bağdaki, bu bostandaki ağaçların hepsi de onun yüzünden diridir, meyvalarla dopdoludur,
Şu yücelik, alçaklık, bir görünüştür; o şarapla esriksen şu ikisinden de geç,
Bil ki bu birliğe iki sığmaz; rahmet denizinde zahmet yoktur,
Onun denizine dalda, bir gör; din yolunda gidersen tümden din kesilirsin,
Allah'dan bahset, ondan başkasından söz etme; çünkü hiçbir surette ondan ayrı değilsin sen,
Gözlerini aç, dünyâ şaşıyla dolu ama sen şaşı olma,
Sen onlara katılma, bir yana çekil; tertemiz kişilerin topluluğunun ardına düş, canla - başla yürü de,
Her solukta neşe ve gam dünyâsının ardında yepyeni bir dünyâ gör,
Gamla neşe birbirine zıddır da o yüzden ikisi de kalmaz, geçip gider,
Gam geldi miydi neşe yok olur; köle, hürlük yoluna nasıl, ne vakit girebilir ki[9]
Neyin zıddı varsa o, ebedî olamaz; bil ki zıt, zıddıyla yok olur,
Zahmet gelince rahat gider; kilit anahtarın zıddı değil midir?
Anahtar bulununca kilit açılmaz mı? Kilit, anahtar yüzünden yıkılıp gitmez mi?
Ölümle yaşayış yok olmaz mı? Zahmet, meşakkat gelince sağlık - esenlik gitmez mi?
Yağmur yağınca toz yok olmuyor mu? Derman gelince dert gitmiyor mu?
Buna binlerce örnek var ama haberdâr olan akla bu kadarı da yeter,
Akıllıya bir işaret kâfidir; gaflette olanaysa, ne kadar anlatırsan anlat, fayda etmez,
Bunun açıklanmasını arıyorsan, Hak, Kur'ân'da buyurmamışmıdır?
Mahşerde ne güneş vardır, ne zemheri; o dağılış âlemine iki zıt nasıl sığar?
Kıyamet, gerçekten de ebedîlik âlemidir; oraya zıt sığamaz; çünkü zıt, zıddını giderir, yok eder,
Hâsılı orda soğuk yoktur; ordakiler sıcak da görmezler,
Çünkü sıcak gelince soğuk gider; soğuktan da sıcak kaçar,
Bil ki kıyamet âlemine sığmaz bu; ebedîliğe yokluk nasıl eş olabilir'[7]

Kıyamet gününe yokluk yol bulamaz; o gün, ebedîlik günüdür o günün sahibi de Allah'tır,
Allah, Kur'ân'da böyle açıklar; «Din gününün sahibi» benim buyurur,
O gün gizli şeyler belirir; iyi yücelir, kötüyse rezil olur - gider,
Güzel olan çirkinleşmez; onun yurdu, ebedî olarak cennettir,
Erlerin yoluysa iyinin de ötesindedir, kötünün de; onların-yolculukları, adım almaksızın kendilerinden kendilerinedir,
4790, Onlar, ucu - bucağı olmayan engin denize benzerler; ama birseldde benzeye bedenden de gizlidirler,
Sen onların görünen bedenlerine bakma: tertemiz canlarını gör,
Gör de onların canlariyle diril; yokluktan, zevalden emin olarak ebedî yaşayışa eriş,
Ne mutlu onları görenlere, kendilerini de, yakınlarını da bırakıp gidenlere;
Bu çeşit kişi, Nuh gibi ruh denizinde dünden de - yarından da, sabahtan da -akşamdan da geçmiştir,
Kendi güneşini kendinde görmüştür; bundan sonra da ona, iyi nedir, kötü ne
Dünyâ bezentilerinden sıçrayıp kurtulmuş, nakşı - sureti olmayan yana ulaşmıştır,
Yüzü belirmeyen sevgilinin yüzünü, cansız, bedensiz, hem de iki gözüyle bakmaksızıngörmüştür,
Ayrılıktan baş çıkarmış, kavuşma denizine dalmış, o kavuşmada viizbinlerce nîmet elde etmiştir,
4800, Kendini uçsuz-bucaksız bir deniz olarak görmüş, bedenden kurtulmuş, salt can kesilmiştir,
Sen de bir yoldasın ki bahtın o yolda sana yâr olacak; pılın-pırtını canla -başla o yana çekiyorsun,
Çünkü faydanı o yanda görmedesin; o yüzden de bütün yanları - yöreleri bırakıp o yanı seçmedesin,
Benim sohbetimi canla - gönülle seç, kabul et de din âleminden haberdâr ol,
Ne diye canla - gönülle seç diyor, candan söz ediyorum?
Cananın sırrıyım ben; kimde o sır varsa, bilir ki o mâdenim ben,
O aradığın, her yana koşup aktardığın sevgili, o güzel, benim, ben,

CVIII

Kim Allah velîsiyse, gerçekten de onun varlığı - benliği kalmamıştır; gerçekten haberi olmayan aşağılık kişilerin zarurî ölümlerinden önce, bu çeşit kişi, Allah'ın ululuğu karşısında ölmüş, tamâmiyle yok olmuştur «ölmeden önce ölün» buyruğuna uyup var olmuş, dirilik bulmuştur; böyle kişi artık ölmez; ebedî olarak kalır; çünkü pis olan varlığı, tertemiz buluşup kavuşma tuzlasında arınmış, baştan başa tuz kesilmiştir, Bütün âlem, bilse de, bilmese de, böylesi şeyhin imindi olur; çünkü âlemin bütün hoşlukları, onun ışığındandır; netekim altın yaldız da altın mâdenindendir ve kim altın yaldızlı birşeye yüz tutmuşsa, altından yüz çevirmemiş, gece - gündüz yüzünü altına tutmuş, ona karşı yere kapanmış sayılır; fakat burdaki altın eğretidir sonunda solar, kalmaz, O halde Allah'ya öyle kulluk etmek gerek ki sonunda ona ulaşılsın, Bu takdirde bilinir ki bütün âlem, Şeyhin mürididir; ne yana yüz tutulsa, şeyhe yüz tutulmuş olur, ona kulluk edilir; bu, böyledir ama bilmezler,

Dünyâda hoşuna giden, bedenine canına esenlik veren herşey, bütün o hoşluklar benim; nakşı-sureti bırak da yüzünü anlama tut,
Çünkü onların hepsi de surettir, can benim; onların içinde güneş gibi parlamaktayım ben,
Cisimlerin güzellikleri candan değil mi? Toprak, altın bulunduğundan dolayı maden olmuyor mu'?
4810, Nakışlarla örtülmüşüm ama onların hepsi de benim nuruma âşık,
Hepsi de benden başkasını aramamakta; hepsi de bana doğru koşup gelmekte,
Onların parıltısında ancak ben varım; onların başlan, benim hevesimle dopdolu,
Göğün, yerin bütün zerreleri, iyiden - kötüden, sıcaktan - soğuktan ne varsa, gerçekte
Bana secde etmekte; gece - gündüz, hepsi de canla - gönülle beni anmakta,
Çünkü bu gölgede Hak nuruyum ben; kârım da ondandır benim, sermâyem de ondan,
Allah'dan hiç ayrılmadım ben; o coşkun denizin dalgasıyım adetâ,
Açık - gizli, ikilik yok; gerçekten de perdesiz olarak onunum, onun tecellisiy im ben,
Irmağın suyundan yüz testi su içsen, hepsi de aynı güzelliktedir, aynı akıcılıkta,
Her testinin suyu, susuza seçilmiş deva benim dese,
4820, Sözünü canla kabul et; çünkü susuz, onunla suya kanmakta,
Su, önceden ,ırmaktan ayrılmadan hiçbir testiye girmez,
O tatlı, arı - duru, cana can katan su, ırmaktan ayrılmıştır,
Testiye girmiştir ama hassası, gene o hassadır; su, gene o sudur,
Ayrılık varsa da o dâva, anlam bakımından eğri değil, doğrudur, yerindedir,
Öyleyse, hiçbir zaman uçsuz - bucaksız denizden ayrılmamış olan,
Güneşin ışığı gibi o denizle duran, akıl gibi baştan yitmeyen o su,
Yerdeki halk da, gökdekiler de bana karşı yere kapanmakta derse, bu dâvası yerindedir,
Aklı başında olan hiç kimse, Allah'nın tertemiz nüm, Allahnın zâtından ayrıdır demez,
Sen de böyle bir nura, ayrı deme: seni yaratan odur, ayağına? baş koy da,
4830, Başına bir sırdır, bağışlasın: her hayrına karşılık hayırlar versin, sevaplar ihsan etsin,

CIX

«İsteyerek, istemeyerek gelin» âyetinin tefsiri,
«Hiçbir şey yoktur ki ona hamdederek
noksan sıfatlardan tenzih etmesin onu» âyetinin anlamı,

Allah, sen, canla - gönülle kabul edesin diye Kur'ân'da bunu anlatmıştır,
Buyurmuştur ki: Yer, gök, onlardaki herşey, küçük olsun, büyük olsun, düşman olsun, dost olsun,
Vahşî hayvanların, kuşların hepsi, bütün canlılar, bil ki ibâdettedir,
Sonra haddi - hesabı olmayan şu insan topluluğundan olanlar,,,
Bu topluluğun bir bölüğü Allah'ya niyaz etmekte, Allah'yı anmakta: bir bölüğü namazdan ayrı düşmüş,
Bir bölüğü hırsız: dîne, olmayacak şeyler karıştırmış: yol kesici,
Erkek, kadın, bir bölüğü de zina edip durmada,
Şunların işleri - güçleri, canla - gönülle itaat, ibâdet: bunlarınsa rahattan - huzurdan kaçış,
Bir bölüğü, dileyerek itaat etmekte, kullukta bulunmakta: bir bölüğüyse istemiyerek, zorla ibâdet etmekte: bundan da bir şey ummakta,
Eşsiz - önıeksiz şekiller meydana koydu: bir bölüğü tertemiz, bir bölüğüyse pis mi, pis:

4840, Şeddad, Bel'am, Nemrud gibi kötülüğe, günaha baş - aşağı batmış - gitmiş,
O işte de pek beceriklidir onlar: herbiri, kötülükte kendisine uyulur, yolunca gidilir bir kişi kesilmiş,
Gönüllerinden kaabiliyet gitmiş: mayalarında hiçbir temizlik kalmamış,
Hak, bu köhne sarayda, güzelin de olmasını diledi: çirkinin de: rahatın da bulunmasını takdîr etti, zahmetin de,
Kâfiri, hırsızı, hâini, gaddarı: mü'mini, temizi, iyi işlerde bulunanı:
Hepsini pergelsiz düzdü - koştu: hepsinin de, onun gücüyle işe güce koyulmasını diledi,
Bunun hikmeti, akıldan, vehimden uzaktır, bunu anlayasın diye söylemek isterim ama,
Korkarım, pek uzun sürer: bekleyen de bekleye - bekleye ölür - gider,
Bırakayım da sır yoluyla Allah söylesin: kapalı kapıyı açsın sana,
Hakk'ın söylemesi, daha faydalıdır sana: o seni ararsa kavuşmaya erersin,
4850, Hırsızlığı, hainliği seçen, Yezîd gibi, seçkin kişilere kastetti,
O meydan, Allah'ya kulluk meydanıdır; o da dünyâda bu işi yapar,
Ama maksadı kulluk değildir; niyeti, yaşama hırsıdır, yaşama ümîdidir ancak,
Boğazına haram lokma sokmak için halkın malını zorla alır,
İyiler, binlerce rağbetle, binlerce istekle kulluk ederler; kötülerse hırsla, tamahla iş görürler,
O, Allah için ibâdet eder; buysa ancak kendi rahatını sağlamaya çalışır,
O, dileyerek itaat eder; buysa boyuna zorla, O, zevkle - şevkle kullukta bulunur, buysa zahmetlerle dopdolu bir halde,
Şu halde dost - düşman, halkın hepsi de baş eğmiştir, Hakk'a yüz tutmuştur,
Bu sebepledir ki cansız - canlı herşey buyurmuştur,
İyi - kötü, eğri - doğru, varlıkların herbiri, dilsiz olarak bizi, noksan sıfatlardan tenzih eder,
4860, Dört unsur da bizi anar; neşe de bizim gücümüzle yürür - gider, gam da,
Sıkıp daraltmak da Hak'tandır, gevşetip ferahlatmak da; yürü, bunu Kur'ân'dan apaçık oku,
Hepsi Hak'tan, Hak'tan gayrı kim var? iki âlemde de herşey onunla diri,
Şiddetle zuhuru yüzünden gizlidir; bir şahsa benzeyen dünyânın bedeninde candır o,
Diri kişinin bedeninde can yok mu? Baş da canla yürür, ayaklar da,
Beden bahanedir, sen ondaki canı gör; toz tozarken yeli görmeye bak,
Akıllı, tozdan yeli görür de gönlüne hiç toz konmaz,
Böylece gökte, yerde herşeyi gören, gösteren akla sahip kişi, insanın bedeninde nasıl canı görüyorsa, onun gibi, Rahmân'ın cemâlini görür,
Bu yüzden Bâyezîd, sırlar âleminde anlam incisini deldi de,
4870, Bu dünyâda dedi, yerde, gökte hiçbir şey görmedim ki,
Onda, Allah belirmesin; dünyâ bize bir ayna kesildi,
Bu dünyâ aynadır; biz de ona bakmadayız; ne mutlu gelip de o aynaya bakana,
Sanatkârın sanatı, sana o aynada görünür; o aynada, apaçık sanatkârı görürsün,
Kişi, onu tanıyıp bilesin diye hünerini gösterir, sanat eserim meydana getirir,
Akranı içinden onu seçmeni, gizli - açık, onu övmeni ister,
Canla - gönülle onu istemeni, ona fazlasiyle meyletmeni diler,
Hak da, onu akıl gözüyle görmen için sanatını böylece gösterdi,
Bilgide eşi - benzeri olmadığını, ondan başka bir padişah, bir sahip bulunmadığını bilmeni diledi,
İstedi ki her zaman hayretin arttıkça artsın; bu düşünceyle başını, ayağını yitiresin,
4880, Mecnun gibi halktan uzaklaşasın; Zü'n - Nün gibi boyuna sarhoş olasın,
Onun işlerine bakasm da her solukta canını - gönlünü onun yoluna döküp saçasın,
Ne yabancıdan bahsedesin, ne kendinden; onun yararı sana şerbetten de hoş gelsin,
Melhemden baş çekesin de yaralanmayı dileyesin; onun belâsından darmadağın olmayasın,
Onun zahmetini, definelere, hazînelere değişmeyesin; onun bakırını kimyaya bile vermeyesin,
Gamın, yüzlerce neşeyle satın alasın; onun tarafından yıkılmayla onarılmaya eresin,
Dert, dermandır; dertten kaçma; ey oğul, her solukta derdini arttırmaya bak,

CX

Dünyânın derman görünen hoşlukları, gerçekte derttir; tatlısı acıdır; güzeli çirkindir, Dünyâ ateşe mensuptur, nura değil; sonunda da adamı, aslı olan cehenneme çeker; çünkü «Herşey döner, aslına varır,» Evliyanın durağı ne cehennemdir, ne cennet; netekim «Gerçeklik makaamında, gücü yeten padişahın katında» buyurur, Bir kimse, padişahın yanına gitse, faydası için padişahtan bir beylik, bir mevki istese, bunun, padişahın değil, kendi faydası için ister, Bu, şunun aksinedir: Birisi, bir güzele âşık olsa, ondan mal istemez; belki malını feda eder ona, Güzelden isteği, kendi hayrı için değildir, dileği o güzeldir ancak, Şu hâlde zahitler, cehennem korkusundan, cennete girmek sevdasından Allah'a ibâdet ederler; evliyâsa bunun aksine, Allah'a, Allah için ibâdet ederler, Bedenini öldürmeyen, arıklaştırmayan, sonunda cehennem otu, cehennem gıdası olur, insan, gerçekte candır ama kendini beden sanır,
Netekim Senâî buyurmuştur :
Sen cansın: kendini cisim sanıyorsun,
Sen ırmaksın; kendini testi sanıyorsun,
Asıl olan varlığını bırakmıştır da düşman olan yabancı bedene sarılmıştır;
beden ondan ayrılmayı diler; oysa gece - gündüz onu besler; kendisini aç - çıplak bırakır,

Şehvetin tadı - tuzu, bil ki acılıklarla, zahmetlerle dopdolııdır; melhemide baştan başa tümden yaradır - beredir,
Bu dünyânın lezzeti, zevki ateştir; gül gibi görünür ama dikendir,
Bu dünyâ, tuzağa, yeme benzer; her neşesinin, her sevincinin altında yüzlerce gam gizlidir,
4890, Kuş gibi sen de yem için tuzağa ayak bastın mı, muradına ermeden öldürürler seni,
Bu dünyânın güzelliği, aldatıcıdır; o yüzden de kâfir aldanmış, ona kul - köle olmuştur,
Kimde işin sonunu gören akıl varsa, boyuna ondan kaçmayı yol - yordam edinir
Elde bulunan zevki, anlam zevki için bırakır; elde edilecek nimetler için malı - mülkü terkeder,
Ne mutlu o kişiye ki âhirette esen kalmak için dünyâ zahmetini çeker,
Dünyâ zevki, veba gibi öldürücüdür; onun gamı da yok olup gider, sevinci de,
Gerçeğinde de bir fayda yoktur, alayında da; içinde bulunduğun ânı da evvelki zamanlar gibi geçip gitmiş bil,
Allah'ya harcanmayan ömür, yitmiş - gitmiştir; âhiretse gelip çatacaktır,

Ömrünü gafletle elden çıkardın da öylesine bir devletten mahrum kaldın,
Ömrün boyunca ibâdette bulunsaydın; âhiret için ekin ekseydin,
Dirildiğin zaman zenginlerden olur, cennette hoş, neşeli bir halde esenleşirdin,
Yarlıgayış padişahından, bu dünyânın âhiretın tarlası olduğu rivayet edilmedi mi?
Yarın için bugün ekin ekersen, orda, iyi - kötü, ne ektiysen biçersin,
A sapık, değil mi ki ekmedin, ne de kötü yürüdün sen; ölümünden sonra nicolacak hâlin
Mahşer günü, yaptıkların sana gösterilince, o soru çağında cevâbın ne olacak
Kötü işin karşılığı azaptır; bu çeşit kişinin yeri - yurdu, ebedî olarak cehennemdir,
Namaz ve ibâdet ekinini eken temiz kişinin durağı, cennetin baş köşesidir,
Burda varlığından, benliğinden ölen kişiyse, bu ikisini de yurt edinmeyi boş verir,
O, cehennemede aldırmaz, cennete de; o, Hak'la Hak olmuştur; Hak'ladır o kişi,
Başsız - ayaksız Hakk'a koşar; çünkü Hak'tan başkasını aramaz, dilemez,
Kullara padişahtan gelirler vardır; baş çekenlereyse hırsız gibi dara çekilmek,
Ey anlayış bilen kişi, kul varlığından öldü mü, ondan ebedî yaşayışa kavuşur
İnsan tuzlaya düştü mü, tuz olur - gider; o artık hayırdan da kurtulur, serden de,
Onda, varlığından bir damar bile kalmamıştır; iyiliği gitmiştir, kötülüğü de yok olmuştur,
Tepeden tırnağa tuz kesilmiştir; bana inanmıyorsan bir tad da gör,
O, nefsinden ölmüştür: onda Allah sevgisinden başka herşey yok olmuştur,
İş de bitmiştir, işi yapacak olan da; nura karşı karanlıklar nasıl kalabilir ki,
Herşey, yokluğa dönüşmüştür; varlık da ondan görünmededir artık, varlığı belirtenler de,
Buyruğu, var olanlara böyle gelir çatar: vaadedildiği gibi var olanlar da yok olur - gider,
Onun yalımı beni yakıp yandıralı, bende sevgiliden başka bir varlık kalmadı,
Ben olmuşumdur, kalan,onun zâtıdır ancak:bundan böyle de kendi kendisininsâkiysidir o,
Evde ev sahibinden başkası yok: başkasının varlığından hiçbir emare görünmez,
Ulaşanlar, gerçekte böyle olurlar da dâvaya kalkışırlarsa onlardan bu dâvayı güden Hak'tır,
Velîler, o denizde bu çeşit, ben'den de ayrılmışlardır, biz'den de
Değişmeyi kabul eden, bil ki candır; kandile ışığın gıdası, zeytinyağıdır,
Vahye, ilhâme kaabiliyeti olan, candır, beden değil; onun denizine karşı beden testisini kır gitsin,
Ne mutlu, canın yüzünü görene, inatçı bir düşman olan bedenden kurtulana,
O, kendini bulmuştur, can olduğunu görmüştür; bedenin, kurbanlık bir hayvan olduğunu anlamıştır,
Allah buyruğuyla onu kurban edene, şüphe yok ki Kur'ân'ın sırları ilhanı edilir,
Kim bedenini öldürmezse beden öldürür onu: kâfirler gibi de cehenneme sürüye - sürüye götürür,
Cansan niçin bedenden bahsedersin; ne diye her solukta onun dileğini araştırır - durursun;
Yağlı - ballı şeyleri düşmanın önüne korsun; o köpek huylunun ayıya dönmesini istersin;
Kendi dostunu bir arpaya bile almazsın? Eşek değilsen yemeği dosta ver, onu doyur,
Sevgilinin, dostun yemeği hikmettir, bilgidir; onlardan başkası onca yemdir, tuzaktır,
Herşeyin, kendi cinsinden gıdâlanması gerek ki o gıdayla gücü kuvveti artsın,
Bedenden de geç, bedenin gıdasından da: değil mi ki cansın, can gıdâsıyla geçin,
Arı - duru su olduğun hâlde testiyim deme; hâlis şarapsın, küpüm diye söylenme,
Dostla aşk oyununa giriş, postla değil: tersine iş yapan, kâfirin ta kendisidir,
Asla giden kişiyi asıl olarak bil: beden, nerden can âlemine yol bulacak'?
Can temizdir, temizliğe gider: bedense toprağa mensuptur, toprağa kavuşur,
Herşeyin parça - buçuğu, aslına varır, ulaşır: eşek beden, Mesîh gibi can olamaz,
Altının lâyığı altındır, aşağılık bakır değil: melek ol da göğün yücelerine ağ,
Şeytana, göğe çıkmaya yol yoktur: meğer ki melek huyuyla huylan,
Temiz ol da temizlere var: korku nedir, bilmeyenler gibi pislikte oturup kalma,

CXI

İç temizliğini sağlayan su, şeyhtir; pisin suyla temizlenmesi gerektir, En önemsiz görünen zanaatlar, sanatlar bile ustasız, hocasız elde edilemez, Yüce Tann'yı tanımaksa işlerin en gücü, en yücesidir; onun üstünde birşey yoktur, nasıl olur da kendiliğinden elde edilir? Yüce Allah, o iş için de hocalar belirtmiştir ki onlar da, esenlik onlara, peygamberlerdir, erenlerdir, Onlar olmadıkça o işi hiç kimse elde edemez kolay değildir o iş, Ustasız bilen, pek azdır, pek azla da hüküm verilemez, O pek az erişilen durağa eren kişi de başkalarına öğretmek için o durağa ulaştırılmıştır, İster gayb âleminden, ister üstaddan öğrensinler, öğrenenler, muratlarına erişmiş olurlar, Ama ulaşan mürîde de, şeyhe, sen hangi şeyhten muradına erdiysen ben de gider, ondan muradıma ererim, senden değil demek de gerekmez; bu, ben peygamberden, yahut şeyhten bunu kabul etmem, onların buldukları yerden isterim demeye benzer ki bu çeşit bir düşünceye düşen, kâfir olur, Bu, şuna benzer: Birisi, bir mum yakmıştır; başkası da bir mum yakmak istemektedir; fakat, mumunu bu mumdan yakmam; senin yaktığın yere gider, ordan yakarım der, Bu söze gülünmez mi?

Şeyh seni tertemiz eder: ona yapış: değil mi ki pissin, böyle bir ırmağı bırakma,
Kir, pislik, suyla arınır: kirli, pis olan, suya girdi mi, arınır,
İnsan, bir sanatı kendiliğinden belleyemez: yanan bir mum yakılmadıkça mum yakılamaz,
Sönmüş mum, yanan mumdan uyanır; ona varmadıkça sönük kalır,
Sanat nurdur, sanatkârsa muma benzer: ustanın çevrini çek anlamsız lâfı bırak,
Ustasız, kendi kendine bir sanatı elde eden kişi nâdirdir,
O nâdir yetişen de, ancak onun yüzünden o sanata gücün yetsin diye yetişmiştir,
O sanatkâr, terzi bile olsa, ne derse onu yap, onu sök - dik,
Terziliği öğrenip onun gibi has libaslar dikinceye dek ona uy
O işi vasıtasız olarak bilen, dünyâdakiler içinden seçilmiş bir erdir,
Onun yüzünden o sanatı öğrenen, insanlara ondan da daha iyi elbise diken kişiyi de,
Onu aynı bil, hattâ daha üstün say: çünkü o sanatta hem olgundur o, hem düzgün,
İlk usta bundan iyiydi: şimşir ağacının yanındaki ödağacına benzerdi deme,
Bir mumdan yüz mum yakılsa, birbiri ardınca, hepsi de bir yerde toplansa,
Sonuncusunu da birincisi bil; çünkü ikisi de yanlışsız, kuşkusuz aynıdır, birdir,
Mumunu ister sonuncudan yak, ister ilkinden; farkı yoktur, bunu böyle bil,

4960, Mumunu, onuncudan) aksan da birincisinden bir farkı yoktur,
Çünkü bilmen gerek ki her ikisinde de aynı ışık var; ikisi de karanlık geceleri aydınlatır,
Şeyh'ten feyzalıp erişen her mürîd, gönül ışığını can gözüyle görmüştür,
O mürîdten de bir başkası feyzalır; kendi benliğinden geçip Allah'ya doğru yol alır,
Böylece yüzbinlercesi, birbirinden uyup perdeyi geçse,
Sen, akıl gözüyle bak da hepsini bir gör: böylece de o bakış, o görüş, seni bilgisizlikten satın alıp kurtarsın,
Işık padişaha benzer, mumsa bineğe: ışık ay gibidir, munısa gece gibi,
Mumlarımız, sayı bakımından çoktur ama hepsi de aynı sıfattadır,
Mumu bırak da ışığa bak; ışık olduysan da var, yürü, aydınlıkta otur,
Mumların suretleri, yolunu keser senin; o suretler, dîninin de düşmanlarıdır, aklının da, canınında,
4970, Ne mutludur suretlerden kurtulan, böyle bir tehlikelerle dolu kuyudan sıçrayıp halâs olan,
Böyle kişi, anlama yüz tutup yol almış, kavuşma durağına doğru uçup gitmiştir,
Anlamı seçenin gözü açıldı: nakışta - surette kalan kör oldu - gitti,
Önüne ön düşünülmeyen demde hepimiz de anlamadık; kim bunu bildiyse dâvadan kurtuldu,
Asıl olan anlamdır: hepimiz bir asıldan olduğumuzdan da kavuşup buluşmayı istemekteyiz,
Suretlerde birkaç gün konuğuz: sonunda can oluruz, çünkü canız biz,
Beden eğretidir ama hoş gelmiştir sana; ama can, bu takdirde aslıyla nasıl esenleşir?
Can, eğreti bedende esenleşince kâra da aldırış etmez oldu, sermâyeye de,
Bu takdirde boyuna oturduğu o eski durağına, asıl yurduna nasıl varabilecek?
Nasıl o aman yurduna varıp rahata erecek'? Söyle bana,
4980, Ruh suya benzer, bedense testiye; suya ırmak, testiden daha iyi gelir,
Su, testide hoş, tatlı bir hale gelir ama bil ki ırmakta, ondan yüzlerce kez daha hoştur, daha tatlı,
Velîler, bedendedirler ama gerçekte bedenden dışardadır onlar: az görünürler ama herkesten çoktur onlar,
Ayrılık âleminde, tam buluşmadalar onlar; çift görünürler ama tektir onlar,
Ebedî olarak hepsi de Hak'la biledir: bilgileri, kitaptan, sahîfeden değildir,
Onlar, burdayken o âleme ulaşmışlardır: sırlar, gözlerinin önüne apaçık serilmiştir,
İki âlemde de Allah naipleridir onlar; önde gidenlerdir, yücelerdir, kılavuzlardır onlar,
Sözleri Allah'dandır, kendilerinden değil; onların önünde ne iyiden bahset, ne kötüden,
Allah var oldukça vardı onlar: var oldukça da var olacaklardır o dervişler,
Halkın da bilgileri vardır ama asıl bilgi, bilgiyi verenden nasıl ayrılır ki?,
4990, Allah velîleri, Allah sırrıdır; sırrın, sır sahibinden ayrıldığını kim gönnüştür?
Hepsi de, denizin dalgaları gibi denizledir: ama zâtının vasfı, lûtfa, kahra benzer,
Onlara karşı melek de kuldur - köledir; peri de kapıcılardır onların, şeytan da, insan da,

CXII

Var olanların bedenleri, gökteki, yerdeki varlıklar, bütün bezentiler, görünen şeyler, gayb âleminin, anlam ülkesinin perdesidir, Ama bu perde, yabancılara gerilmiştir, velîlere değil, Ham Nil ırmağının suyu gibi; Sıbtîlere suydu, Kıbtîlerin ağızlarında kan, insanın eli de dosta okşayıştır, melhemdir, düşmanaysa gürzdür, yaradır, Şimdi âlemin bütün parça - buçukları, yedi organın, canın aracı olduğu gibi Hakk'ın aracıdır; Hak'la hoş olan kişilere onlar da hoştur, Hak'la hoş olmayanlara onlar da hoş değildir,

Varlık alemindeki bütün cisimler, dostlara değil, Allah düşmanlarına perdedir,
Bu nakışlar, bu suretler, görüş ehli olana gayb âleminin nakışları, suretleridir,
Tapıdan sürülmüş, gönül gözleri kör olanlar, bu balçık âleminde kalakalmışlardır,
Bu gayb suretlerinden, bu nakışlardan bir eser bile göremez onların gözleri,
Nil, Sıbtî'ye su değil miydi: ama Kıbtîye, öfkesinden kan olup durmaz mıydı?
Hani, sevgiliyle hoş olan kişinin, başkalarını görünce yüzünü ekşitmesi gibi,
Hani padişahın haber çavuşu, padişah tarafından adamlara, bir iş buyurmaya gider ya;
5000, Padişah, yolladığı kişilerden memnunsa çavuş, onların önünde başını yere kor,
Yüzlerce gönül alçaklığı gösterir onlara; yakınlarına gösterdiği lütfü, sevgiyi, onlara da gösterir,
Ama padişah, onlara kızgınsa, o da, nefretle, kinle dolu olarak gider,
Kurt gibi onların kanına susar; onlara kılıçla, gürzle varır,
İşte, azından - çoğundan, yücesinden - aşağısından, göğün, yerin bütün parça - buçukları,
Hak katında çavuşlara benzerler; hepsi de canla - gönülle Hakk'ı gözetir,
Hak, herkesle nicedir; kime cefâ edecek, kime vefa gösterecek
Onlar da, o kişiye karşı öyle davranırlar; birine ilkbahardır onlar, öbürüne kış,
Birine zehirdir onlar, öbürüne panzehir; birine lûtuftur onlar birine kahır,
Birine ateştir, öbürüne nur; birine şeytandır sanki, ötekine huri,
5010, O dâima diri, sanki bir kişidir deyaratılışı, ardındaki gölgesi
Gölge nerden kendiliğinden hareket edecek? Gölgenin oynayışım, gölge sahibinden bil,
Sen, Âdem gibi has kişilerden değilsin de âlem, o yüzden sana yabancı,
Allah sana yabancı kesilmiştir de o yüzden yerle gök, senden çekinmededir,
Dağdan, çölden, ırmaktan korkup duruyorsun ya; hâinsin de o yüzden kahırdan korkmadasın,
Yılan, mağarada, makbul olmak için Rasûl'ün huzuruna ziyarete gelmedi mi?
Süleyman, karıncaların yuvasına yaklaşınca küçücük bir karıncanın sözünü duymadı mı?
Hani karıncalara, padişahın, ordusunun atlarının nallarından sakının demişti,
Hannâne direğinin sesi de bilinmektedir; hani ayrılıktan ıztırâba düşmüştü, inlemişti,
Bundan önce direğin hikâyesini, nasılsa öylece anlatmıştım,
5020, Ebû Cehl'in elinde, kırık - dökük taşlar, Peygamber'ın peygamberliğini, akıl - fikir sahibi insanlar gibi ikrar etmedi mi?
Avucundaki her taşın sesini yakın da işitti, yabancı da: imanlı da duydu, imansız da,
Hani o gece iki haftalık Ay, Ahmed'in işaretini görüp anlayınca ikiye bölünmüştü,
Sopa, Kelim'in elinde yılan olmadı mı; bilgili köpek, Kehif Ashabına katılmadı mı?
Yer, Kaarûn'u, o aşağılık kişiyi, Musa'nın buyruğuyla bir lokma gibi yutmadı mı?
Ateş, Halil'e gül bahçesi kesildi; herkese kılıçtı, ona zırh oldu,
Allah, Kurân'da bunun gibi çeşit - çeşit mucizeler andı,
Yeryüzünün de, yedi göğün de zerreleri, tümden, Allah'ya kuldur - köledir,
Boyuna Allah râzılığını elde etmeye çalışırlar; düşmana karşı arslan gibi coşup kükrerler,

Dosta bal gibi yumuşarlar; düşmanaysa cehennem gibi azap kesilirler,
5030, Yürü, Allah rızâsını elde et de hepsi de candan - gönülden kul olsun sana,
O zaman hepsi de dost olur, eş olur sana: artık ne kaplandan korkun kalır, ne arslandan,
Kim Hak'tan korkarsa, aşağı - yüce, bütün yaratılmışlar, ondan korkar,
Birisine Allah dost oldu mu, başkalarından yarar mı gelir ona','
Arslan, korkusundan, binek olur ona; yüzünü gördü mü, yere baş kor,
Allah yardımı, ona yoldaş oldu mu, ona ne bir hatâ erişir, ne ziyana girer o,
Allah'ın seçilmişi olan kişiye kul da itaat eder, padişah da,
Korkanlar, Allah'dan aman bulurlar; korku, eziyet, belâ, emîn olanlaradır,

CXII

Allah'dan korkmak, ulu bir duraktır; «İhlâs sahipleri pek büyük tehlikededir» denmiştir, Fare, arslandan hiç korkmaz; farenin korkusu kedidendir, Dünyâ ehli fare sıfatlıdır, Allah'dan korkma mertebesine erememişlerdir, Onlar, kendi cinslerinden olan şahneden, asesten korkarlar, Akıl, bu dünyânın terâzisidir; akılsız adamda anlayış yoktur; pisi temizden ayırd edemez, Akıl da, yalnızca herşeyi ayırd edemez, meğer ki Hak derdi, ona yardımcı ola, O dert, akla, doğru - düzen ayırd ediş kaabiliyeti verir de böylece Allah'ya varan yolu aşar, kavuşma durağına erer, Dert, âhiret dilemek, Allah'ya kavuşmak için aklı kendisine araç edinir,

Velîden başkası, nerden Allah'dan korkacak'? Bir karıncacık, ejderhâdan korkmayı ne bilsin?
Fare, kedinin önüne kahramanca gidemez; ama arslanın karşısına korkmadan gider,
5040, Pis fare kediye lâyıktır; inatçı arslan fareye saldırmaz,
Halk, şahneden, asesten korkar; Hak'tan korkansa eşi bulunmayan kişidir ancak,
Öküz adamdan, yahut süt emen çocuk, yılandan, akrepten korkar mı hiç;
Kimin aklı fazlaysa korkusu da fazladır; bilmeyen kişiyeyse melhem de birdir, yara da,
Korkmak, ürkmek, aklın işidir; aklı olmayanın iyiden, kötüden haberi bile yoktur,
Akıl gerek ki onların arasından aşağılık kişiyle yüce kişiyi ayırd etsin
Ama aklın ayırd edişi de tam değildir; çünkü derdi olmayan akıl, hamdır,
Akıl, dertle eş oldu mu, ondan sonra onun re'yi sağlamlaşır,
Dertsiz akıl, dünyâya kılavuzdur; ama derde düştü mü, âhiretin Hayder'i olur,
Akla, beğenilen yolu seçecek gözü, görüşü veren, derttir,
5050, Böylesi akıl, boyuna Allah'yla meşgul olur; boşboğaz, kötü işli nefse eş olmaz,
Aşağılık himmeti yücelir; ne padişahtan korkar artık, ne validen,
Göğün yücesinde meleklerle uçar; her solukta yeni bir bayrak açar,
Aşk mushafını candan okur; onun bildiğim kim bilebilir, kim anlayabilir ki?
Ebedî saltanata nail olur; mekân âleminde mekansız padişah kesilir,
Böyle olur ey can, belki de yüz misli olur; onun hâli sözle anlatılamaz ki
Köpük, denizi belirtebilir mi; çünkü o, arı duru suya perdedir,
Su kuşu, ancak suyu ister; çünkü topraktan azaba düşer o,
Balıkların yatakları sudur; su onlara hem şaraptır, hem meze,
Dünyâ şeker kesilse, değil mi ki su değil, onlara zehir olur,
5060, Velîler balıklardır, Hak'sa deniz; onların yerleri - yuvaları, dâima denizdir,
Denizden başkası onlarca «La» dır, «La» dan sonra duraklarıysa «illâ» dır,

CXIV

İstek ikidir, yol da iki, Allah ondan razı olsun, Seyyid Burhâneddîn-i Muhakkik'a, yolun sonu var mıdır, yok mudur diye sordular, Buyurdu ki: Yola son vardır ama durağın sonu yoktur, Çünkü gidiş ikidir biri Allah'ya gidiş, Allah'ya giden yolun sonu vardır; çünkü bu,
varlıktan, dünyâdan ve kendinden geçiştir; bunların hepsinin de sonu, bitimi vardır; ama Hakk'a eriştin mi, ondan sonraki gidiş, Allah'yı tanımak hususunda,
Allah bilgisinde; o tanıyışın sırasında gidiştir ki buna son yoktur,

Bil ki yolun durağı Hakk'a ulaşmaktır; ama bundan sonra o ulaşmada sonsuz bir yol var,
Yol iki çeşittir: Biri kendinden, varlığından geçmektir; bu çeşit yolun sonu, sınırı vardır,
Çünkü bedenin varlığı sınırlıdır; bu varlık dünyâsının sonu vardır,
Duraklar yolununsa sonu yoktur; gönül yolu, bil ki sonsuzdur,
Kendinden geçmenin, şu yokluk âleminden sefer etmenin imkânı vardır,
Ama ölümsüzlük yurdu olan o duraktan geçmeye imkân yoktur, çünkü orası, Allah'ya ulaşmak durağıdır,
Karada yol da meydandadır, yolun durağı da; ama denizdeki yolun belirtisi görünmez,
Kavuştuktan sonraki gidiş, bir başka şekildedir; kavuşup buluşan kişinin gidişi gizlidir, neliksiz - niteliksizdir,
5070, Önce Allah'a doğru yol almadaydı; şimdiyse yolu - yordamı, Allah'a kavuşma âlemindedir,
Kavuşanların gidişlerini şöyle bil: "Her gün bir işte" âyetini işitmedin mi?
Onların zahirleri, adetâ Hakk'ın gölgesi oldu ya: tertemiz canları da Arş'ın sırrı kesildi,
Gölge, kendiliğinden oynamaz, adam oynadıkça oynar; gölgenin iyiden-kötüden ne haberi var?
Onların gidişleri, ilerleyişler, Hak'la olduğundan, soluktan soluğa da Hak'tan ders alırlar,
Velînin iyi hareketi de Allah'dandır, kötü (görünen) hareketi de: gölge ne yaparsa bil ki adamın
yaptığı harekettendir,
İki âlemi de yaratan, bu sebeple Kur'ân'da «Attığın zaman sen atmadın» buyurdu,
Kendini gören kişi, bu sözden uzaktır, anlamaz; kapkaranlık nefis, bu nura zıttır,
Halka göre bu söz, olmayacak bir sözdür; ama âşıklara göre de hâli anlatan bir söz,
Aşık kişi anlar bunu: akıllı kişi, burda ahmaktır,
5080, Akıl, bu dünyânın mimarıdır; aşksa dükkânın yıkımıdır,
Akıl, perdeyi arttırır; aşksa perdeden dışarıya çıkar,
Akıl, ad - san, namus ve şeref bağına bağlıdır; aşksa ayıpla, arla bağdaşır,
Akıl baş olmayı, başa geçmeyi ister; ama aşk, her kula - köleye toprak olur, yere döşenir,
Aşıklara töre, yol - yordam, toprağa döşenmek, varlığa toprak saçmaktır; onlar
elbiseye de aldırış etmezler, süse - püse de,
Onların tümü, tacirlikten, zenginlikten kaçar; tümü de mala, dükkâna düşmandır,
Kimi esrikliğe düşerler, kimi alçalırlar; her an varlıktan utanırlar,
Canla - gönülle yokluğu ararlar; salına - salına sevgiliye doğru giderler,

Can gibi gözden gizlidir onlar; meleklerle gökte seyrandadır onlar,
Bedenleri görünür ama canları, Ay'dan da nicelerdedir,
5090, Hepsi de birbirini bilir; binlerce kişi olsalar, gene de canları birdir onların,
Halkın gözüne görünmezler, perde ardındadır onlar; yaratanın katındaysa pek sevgililerdir onlar,
Halk, onların parıltısını görseydi; aşklarını canla - başla satın alırdı, onlara âşık olur giderdi,
Halk, ırmak gibi denize akıp gitmediğindendır ki boyuna şu topraklığı araştırır - durur,
Allah velîleri gizli olduğundan da halk hep bu dünyâya aldanır - gider,

CXV

Velîlerin âlemi görünseydi küfürle îman bir olur, kâfir kalmazdı, Bu söz, birisine aykırı gelir de, Peygamber herkese kendisini gösterdi; neden Ebû - Zerr'le Ebû -Cehil bir olmadı derse deriz ki: O kendini göstermek, kaabiliyeti olanlara göredir; çünkü Peygamber, güneş gibidir, iyiyi de aydınlatır, kötüyü de, güzeli çirkinden ayırır; netekim kıyamette iyi ve kötü meydana çıkar, «O gün yüzler ağarır, yüzler kararır» buyurulmuştur, Ama dünyâda bunlar gizlidir; sebebi de dünyânın gece, âhiretin gündüz oluşudur, Herşey geceleyin gizlenir, gündüzün meydana çıkar, Görünmek şuna benzer: Güneş, taşı değerli mücevher yapar, onun lâ'l olduğunu gösterir, Ama göremeyenlere o, gene taştır, Bilenler taşı la'iden, boncuğu inciden ayırd ederler, Bu görünüş, kaabiliyeti olanlaradır, reddedilmişlere değil,

Onların biri, halka yüz gösterseydi, dostla düşman hep bir olur - giderdi,
Yabancı olanlar eş - dost kesilirlerdi; dostla düşman, hep bir olur - giderdi,
Ebü'l-Hakem, nerden Ebû-Cehl olurdu'? Bütün güçlükler kolaylaşır, kolay görünürdü,
Heryer, gül bahçesi olurdu, tiken kalmazdı; hiç kimse yabancının, dosta eş olduğunu görmezdi,
Ruh, cisimsiz olarak tek kalırdı; ad konacak kişiye nerden bir ad bulunabilirdi ki?
5100, O âlem, perdesiz olarak görünürdü; çünkü şirk, her yandan, her yerden silinir, her yan arınır, şirk kalmazdı,
Herkes, herşey,önceden nasılsa o hâle gelir tertemiz ruh olur, farktan-tuzaktan,düzenden kurtulurdu,
Gerekmeyen yok olurdu da lâyık olan, gereken meydana çıkardı, görünürdü,
Yaratılış, varlık perdesini Allah gerdi; onun ardından da çeşit çeşit halk meydana getirdi,
İyi - kötü, arı - duru, tortulu, temiz - pis, hepsi de perde ardında; ahmak kişiye gizli,
Böylece de her aklı yetmezin bunu anlamamasını,bilgisizliğin kökünden sökülmemesini sağladı,
Geceleyin göz, açık da olsa, o karanlıkta, kuzgunu doğandan seçemez,
Onca kurtla koyun birdir; kim arddadır kim önde, anlayamaz, tanıyamaz ki,
Ama mahşer gününde, iyi - kötü, çok - az, doğru - yanlış, hepsi de belirir,
Gece olan şu dünyâ ortadan kalkar; ondan sonra da artık iyiyle kötü bağdaşamaz,
5110, Hepsi de birbirinden ayrılır; her cins, kendi cinsiyle kopuşur,
Tohumlar, yer altında aynıdır; çünkü halk gözünden gizlidir onlaı,
Ama neşir baharının Sûr'u üfürüldü mü, hepsi topraktan haşrolur,
Her tohumun sırrı meydana çıkar; iyiyle kötü birbirinden ayrılır, herkese görünür,
Bu halkın genç - ihtiyar, hepsi, kıyamette böylece mezarlarından çıkar,
Birisi bembeyazdır, öbürü simsiyah; bembeyaz kabul edilir, simsiyah sürülür,
Kâfirlere cehennem yurd olur, mü'minlere nimetler sarayı cennet,
Allah, kıyamette gizli şeyler meydana çıkacağından, kıyamete "Din günü,, buyurdu,

CXVI

Dünyâ gecedir, âhiretse gündüz; dünyâ ehli geceye mazhardır evliya gündüze mazhar, Gündüz, kimi mazhardan kimi de mazharsız görünen birşeydir, Yüce Allah, kıyamete «Din günü» dedi; demek ki âhiret, gündüzdür; çünkü aydın günde iyi ve kötü belirir; cehennemlik, cennetlikten ayrılır, Peygamberlerle erenler de gündüze mazhardırlar, gündüz hükmündedirler; onların vücuduyla mü'min kâfirden, münkir, ikrar edenden ayırd edilir, Adem'in vücuduyla iblis, meleklerden ayrıldı; bunun gibi Musa'nın vücuduyla Firavun ve ona uyanlar, İbrahim'in vücuduyla Nemrud ve taraftarları, Mustafâ'nın vücuduyla Ebû - Cehil, Ebû -Leheb ve onların cinsinden olanlar ayırd edildiler, Dünya ve dünya ehli gecedir; gece uyku getirir; bu sebeple de halk gaflet uykusuna batıp gitmiştir; çünkü dünya gecesindedir; elbette uykuları da ağır olacaktır,

Bu dünyâ geceye, öteki dünyâsa gündüze benzer: bu, kış gibidir, ötekıyse bahar gibi,
5120, Gece şarabının ölçüsü - tartısı yoktur: bu yüzden de gaflet uykusu ağırdır,
Gece sâkıysi halkı öylesine sarhoş edip sızdırmış, yıkakoymuştur ki,
Yüzlerce nâra atılsa gene uyanıp kalkmaz: kötülükle kendi kendinin kanını döker,
Onları ancak ölüm uyandırır: böyle kötü sızıştan kaldırıp akıllarım başlarına getirir,
Gece, şüphe yok ki herkesin uykusunu getirir: ot - otlak, sürüyü otlamaya sevkeder,
Geceyi uykusuz geçiren kişiyi, uyuyanlardan sayma,
O, önceden ölümü görmüştür: sana da dirilik gerek; onunla düş - kalk,
Âşık da yaratılmıştır ama canı, hakla bâtılı ayırd edenin nurudur, sırrıdır,
Onun sureti, büyük kıyamettir: kopacak kıyâmetse, küçük kıyamettir,
Bu kıyamette vergiler, bağışlar var: o kıyâmetse azap için, ceza için kopar,
5130, Bu da, o da Allah nurudur, o yüzden de birdir: bu kıyamet, bilki ondan ayrı değildir,
İkisinin de yapacağı iş ayrıdır: ikisi de sırları meydana çıkarır,
İkisi de aydın güneştir: iyiyi - kötüyü, hem de değiştirmeksizin gösterir,
Bu halka, kalp akçayla geçer akça, karanlık gecede ayrı görünür,
Ama gece geçti de gündüz oldu mu kalp, hiç kuşkusuz rezil - rûsvây olur,
Mustafa gündüzdü de her gizli, onun yüzünden apâşikâr bir hâle geliverdi,
Ebû-Bekir aziz ve seçkin olmadı mı? Ebû-Cehil, hor, lanetlenmiş bir hâle düşmedi mi?
Herkese de onun, varlığın aslı olduğu, bununsa yoktan - yokluktan ibaret bulunduğu malûm oldu,
Bu bakırdı, oysa baştan başa altın: bu boncuktu, oysa değer biçilmez tek inci,
Ebû Cehil'den başka daha yüzbinlercesi, onun gibi cehennemlik oldu - gitti,
5140, Yüz milyonlarca inananlarsa o seçilmiş Peygamber'in yüzünden cennet ehli oldular,
Buna ne son var, ne başlangıç; bunun sırrını yarın duyarsın benden,
Bunun sırrı, sen de bilirsin ki şudur: Sen beden değilsin; tümden cansın sen,
Mâden olduğunu bilmiyorsun da o yüzden altın kırıntıları gibi küçücüksün,
Özsün, tertemiz, terli taze öz: nakıştan, deriden geç de senden başka dost olmadığını gör,

Gözünü aç da kendine bak; iyiyi kabullen, kötüyü terket,
Çünkü iyi de sende yürür - gider, kötü de; ikisini ayırd et, iyice bil, ikisinin de aslı nerdendir, gör de herbirini aslından seç,
Ben de iyice arılayayım, bileyim ki gözün var, görüyorsun, dâima bütün iyiden kötüden haberin var,
Sen şimdi değil, ezelden beri Allah'yla eştin, dosttun, onunla bileydin,
Kendini görme, Hakk'a bak: gözünü hiç o tapıdan ayırma,
Ben de kendi yüzünü gördüğünü, ezelî sıfatlarından ayrılmadığını bileyim, anlayayım,

CXVII

Peygamberlerle velîlerin ve mü'minlerin nurları ezelîdir, Allah'yla hiledir, Sonradan oluş, sayı, onların suretlerindedir, anlamlarında değil, Bu yüzden, esenlik ona, Peygamber, «Ben peygamberdim, Adem'se balçık halindeydi» buyurur, Hepsi de Allah nuruyla diri olduğundan, birdir onlar onlara, onların nuruyla bakarsan, hepsini bir görürsün; ama suretlerine bakarsan sayılı görünürler; netekim güneş, yüzbinlerce eve vurur, fakat ışığı birdir, Bundan dolayı Mustafâ, Allah'ın salavâtı ona olsun, «Mü'minler bir nefistir» buyurdu; çünkü bu birlik, onlara mahsustur; başkalarıysa görünüşte de sayılıdır, öz bakmından da, Sözgelişi, herkesin evinde bir mum vardır birinin mumunun sönmesiyle öbürünün evi kararmaz; çünkü herbirinin ayrı bir mumu vardır, Ancak mü'minlerin evlerinin ışığı güneşe benzer; battı, yahu tutuldu mu, bütün evler karanlık olur, Velîleri övmek, gerçekte kendini övmektir, Netekim, Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ buyurur:

Güneşi, öven, kendini övmüş olur,
Bu, iki gözüm de aydın, ağrımıyor, görüyor demektir:
Alemde ki güneşi yermek de kendini yermektir:
İki gözüm kör, görmüyor, kötü demektir,

Mustafa dedi ki: «Ben peygamberdim, yokluk âleminde bir defineydim,
Adem'se henüz balçık halindeydi: bense Allah'yla hemdemdim,
Allah vardı, o, var oldukça onunlaydım: onun sırrıyım: onun sırrıyım ben, bire iki deme,
Biz vardık, bu âlemse yoktu: bizim önümüze ön yoktu: Adem'se sonradan olma,
Âdem'in sureti balçıktandı, sonradan olmaydı: tertemiz nûrununsa evveli yoktu, ezeliydi,
Erlerin canları, Hakk'ın nuru olduğundan, Hak'tan başkasıyla esenleşemezler,
Güneşin ışığı yere vurur ama iyice şunu bil ki güneşten ayrılmaz,
O canlar, Hak nurunun saçıntılarıdır: onlar, Hak'tan ayrılamazlar,
Beden bakımından bu, bir erkek oldu, öbürü, bir kadın: ama hepsini de bir gör,
Biri Anadolu'lu oldu, öbürü Şam'lı: biri bilgin oldu, öbürü bilgisiz,
Herbirinin bir dili var, bir sesi, bir ünü: herbirinin Hak'la ayrı bir sırrı var,
Bütün bu sayılar, suretlerdedir: anlam âleminden olan, görmez,
Zıt oluş,eşit oluş,sayı, bunlar,suretlerdedir: bir olan Allah'nın zâtı, bu sıfatlardan münezzehtir,
Suretlere bakmayan boyuna anlama yönelir, anlamı götürür
Hâsılı o, perdesiz olarak bir görür de birden başkasını seçip âşık olmaz ona,
Güneşin ışığı binlerce eve vurur: evler yüzünden de sayılar belirir,
Ama aklı, bilgisi olan, ışığı ışıktan nasıl ayırır?
Yüz eve vuran ışık, onca birdir: çünkü onun dostu, kılavuzu akıldır,
Bütün Allah velîlerinin bedenleri de, ışıkla dolu olan o evlere benzer,
Bütün Allah velîlerinin bedenleri de ışıkla dolu olan o evlere benzer,
Hepsi de o nurla apaydındır: hepsi de o yüzden birdir, herbiri, birer Mansur'dur,
Allah, ışığını kendine çekerse, hepsi de ışıksız kalır, doğru yolu bulamaz,
Mustafa, hadîsinde bu sebeple onlara «Tek bir kişi» dedi,
Geri kalan halk, onlara benzemez: gen kalanların gönüllerinde Hak nuru yoktur,
Bil ki bunların canları, hayvanı candır, o çeşit can da beden gibi yok olur - gider,
Öyle can, bedenle diridir: vahye, ilhama mazhar olan can gibi ebedî değildir,
Vahye, ilhama mensup can, Hak erinin canıdır: çünkü o, dokuz göğü de aşmıştır,
Hayvânî can, yemekle, içmekle, uyumakla gelişir: bu sebepler olmadı mı da yok olur - gider,
Ölüp giden can, zâti can değildir: çünkü o, sevgilinin nuruyla aydınlanmamıştır,
Onun ışığı, kandil gibi bir sebebe dayanır: o ışık, zeytinyağına boş veremez,
Zeytinyağıyla, fitille diridir: bu ikisi olmayınca yok olur,
Bu çeşit canlar, bir değildir: çünkü onlar, nifakla, şüpheyle doludur,
Bir evin ışığı sönerse komşusu hiç gam çeker mi? Ne münâsebet,
Çünkü her evin bir ışığı vardır: bu ışık, öbürüne aldırış bile etmez,
O, bunun sönmesinden gamlanmaz: bunun yüzünden elbisesini, yenini - yakasını yırtmaz,
Bu, evi, kapıyı aydınlatan güneşle Ay ışığının tersinedir,
Dünyâ bütün sayvanları, bütün evleri, bu ikisinin ışığıyla doludur,
Bunlar tutulunca, evlerin döşemeleri, tavanları karanlıklarla dolar,
Bu yüzden de herkes, zora düşmüş, yoksullaşmış gibi gamlanırdı bu tutulma yüzünden,
Birleşme, birlik, bu ışıktadır: sebepten meydana gelen, ışık, bu sıfattan uzaktır,
Şu halde bütün canlar da bir değil: tam inanç sarayı nerde, şüphe sokağı nerde?
Vahye, ilhama mazhar olan can, Arş'a mensuptur: hayvanı cansa en aşağıdır, yeryüzüne mensuptur,
Vahye, ilhama mazhar olan can, Hak'la durur: onun varlığı, dâima Hak'ladır,
Herşey yok olur - gider, oysa durur, kalır: çünkü ona Allah sâkıydir,
Böyle bir toplum bin kişi de olsa, sayıdan geç, hepsini bir gör,
Sayılarını dalgalar gibi bil: onları bir denizden meydana gelmiş gör,
Dalga nasıl, ne vakit denizden ayrılır ki? ister yukarda olsun, ister aşağıda:
Bil ki dalgalar, denizin ta kendisidir: her tarafta oynar - dururlarsa da denizdir onlar,
Bu sözü yorumsuz kabul et de Nil gibi akıp denize git,
Böylece de sonunda deniz, kendisine yol versin sana: gören bir inci hâline getirsin seni,
Solmuş - sörpümüş canını diriltsin: seni de kendi gibi ebedi kılsın,

Onun dostlarının safına giresin: kırıcılık - yıkıcılık yolunu seçmeyesin,
O rintlerin ellerinden şarap içesin de şu zindana benzeyen dünyâdan kurtulasın, O mahmurluk vermeyen şarapla sarhoş olsun da sayısız zevkler, saralar süresin,
Dâima Hakk'ın tecellîlerini seyredesin; aynı zamanda başkalarına da bağışlarda bulunasın
Ey velîleri övmede tek olan, neden kendi çevrende dönüp dolaşmıyorsun sen? Her solukta evliyadan bahsediyorsun da bir soluk olası, kendi yörene koşmuyorsun,
Elinde onların bağışlarından bir şey var ama bilmem ki ayran mı içtin, yoksa şarapla mı sarhoşsun?
5210,Hâlis misk mi oldu, yoksa bir kokudan mı ibaretsin:arı-duru deniz misin, yoksa ırmak mı?
Sözle mi sarhoşsun, yoksa hâlle mi sarhoşsun, yoksa her ikisini de elde edemedin de bomboş mu kaldın'?
Gönlüne ondan bir cevap geldi; onlardan bahset, kendinden bahsetme dendi; Değil mi ki varlığından geçmişsin, yok olmuşsun ııerden söyleyebileceksin kendini? Sen, o savlicanda bir topsun adetâ,
Sevgilide yok olmuşsun, kendinle nerden oyalanacaksın? Varlığından yok oldun mu, onunla var olursun artık,
Ayna gibi tertemiz oldun mu, artık nasıl kendinden bahsedebilirsin,
Sözün velîlerden olur, kendinden değil: çünkü sende ne iyi kalmıştır artık, ne kötü,
Aynanın yüzünde ne nakış vardır, ne resim; ama değil mi ki aynasın, bütün nakışlar, resimler, sende görünür,
Ama şunu da bil de yanlış söz söyleme, bu yolda, bu tarzda sözler söyledin,
Her velîyi ayrı - ayrı övdün, onların övgülerinde binlerce inciler deldin ama
5220, Suyla dolu tulum gibi onlarla dolu değilsin sen; bulut nasıl yağmurla doluysa, Senin bilgi yağmurun da yüceden gelmekte: aşağılık yeryüzünü yeşertmekte, Bilmen gerek ki gönül neyin cinsindense ona akar; yabancıya dost muamelesinde bulunabilir misin?
Hayvanın gönlü yeşilliğe, bağa - bostana akar: insanın gönlüyse Rahmân'a kulluğa,
İbâdete meyil, cins oluştan meydana gelir; mü'minin canı, o yüzden ibâdete niyet eder,
Her solukta canla - gönülle, gerçek olarak, tertemiz bir hâlde hayırlarda bulunmayı, ibâdet etmeyi diler,
Kimi namaza, oruca meyleder, kimi oturarak, durarak Allah'yı anışa,
Hiç devenin, eşeğe meylettiğini gördün mü? Meyletse bile buna meyil denmez,
Böylesine meyil, geçicidir: gerçekte niyaz yönünden değildir bu,
Erlerin meyilleri, gerçekliğin aşırı bir hadde oluşandandır: aşk gerek ki aşka yönelsin,
5230, Dervişleri seven kişi, şüphe yok ki onlardandır; mutlaka onlara katılır,

CXVIII

Dînin aslı Hak sevgisidir; bütün bilgiler, insanda sevgiyi meydana getirmek, varsa çoğaltmak içindir, Amelsiz sevgi fayda verir ama sevgisiz amel fayda vermez; delîli de şu: Birisi, yaptığı suçları birgün, esenlik ona, Mustafâ'ya bir bir anlattı, bir dereceye dek ki, Allah'ın salâtı ona olsun, Mustafâ, o sonsuz suçlara şaştı, Sonunda o kişi dedi ki: Yâ Resûlullah, bütün bunları yaptım ama seni pek çok seviyorum, Mustafâ buyurdu ki: Değil mi ki beni seviyorsun, bizdensin; «İnsan sevdiğiyledir; bir toplumu seven, onlardandır,» Sevgisiz amel fayda etseydi iblis, bunca İbâdetten sonra reddedilmez, lânetlenmezdi, Amele, düzen, riya sığar ama sevgiye asla sığmaz, Söz gelişi, birisi, birisine hizmetler etse, onun gönlünü alacak hareketlerde bulunsa, ona, karşı alçalsa, niyeti de onu kendisinden emîn edip fırsat bulunca başını kesmek olsa, bilirsin ki bütün bunlar düzendir, Riyaya dayanan, garezlerle dolu ibâdetler de bu hükümdedir, Veliler, bütün sırları bilirler, ama ehil olmayana bildirmeleri uygun değildir; uygun olsaydı yüce Allah, kendisi, onlara, yaptıklarını belirtirdi,

Mustafâ buyurdu ki: Bir kimse, özü temiz olarak bir toplumu canla - gönülle severse,
Onlardandır; görünüşten geç; kâfir olsa bile onu mü'min bil,
Birisi, Rasûlullâh'ın huzurunda yalvarıp sızlanarak dedi ki: olmayacak şeyler yaptıran nefsin elinden zahmet içindeyim,
Yalan - dolandan başka bir söz söylemiyorum; boyuna şarap içmeye, zina etmeye koşmadayım,
Hiçbir vakit namaz kılamıyorum; ibâdetin, Allah'yi anısın çevresinde dolanamıyorum,
Yediğim, içtiğim, hep haramdan elde edilen şeyler: suçsuz kişiye sövüyorum,
Tuttuğum yol hırsızlık, hainlik: hayır işi hiç mi, hiç düşünmüyorum,
Sayısız ayıp işlerim var; bağlanmaya, öldürülmeye, dara çekilmeye lâyıkım,
Seher çağından kuşluk vaktine dek bu çeşit sözler söyledi; hâlini tamamıyle bildirdi,
5240, Sonunda dedi ki: Yâ Rasûlallah, yalnız gerçek olarak, tertemiz bir sevgiyle seni seviyorum,
Sana, senin Allah'na âşıkını ben: bu hevesle senin için canımı veririm,
Bütün o işler bende; ama bu söylediğim söz de dosdoğru, yalan yöne hiç yelip yortmuyorum,
Mustafa, bir an düşündü, ne demek gerek: huyu buydu onun,
Onun halini yönsüz - yöresiz âleme arzetti; sorusuna ne cevap gelecek; onu bekledi,
Derken o adamı tertemiz kişiler arasında gördü: vefa yolunun yolcularının safındaydı o,
Yüzünü o adama döndü de dedi ki: Ey arayan, senin hayrın, şer işlerinden üstün,
Değil mi ki bizi seviyorsun sen, bil ki bizdensin, iyi bir dostsun,
Çünkü îman, candan - gönülden sevgidir; tam inançsız rükû, sücûd değil,
İman, rükû, sücûd olsa bile bu sevgi içindir; îman, böyle bir gerçeklikle seçilir, makbul olur ancak,
5250, İmanın aslı, bil ki sevgidir; ama halk, o sevginin adını îman takmıştır,
Sen ekmeğin adını bilmesen de yedin mi, doyarsın, güç - kuvvet elde edersin,
O ekmek, senin eline, ayağına güç - kuvvet verir: düşman, hafif bir yumruğunla yıkılır,
Ama ekmek yemesen, ekmek olmasa, ekmeğin adını söyleyip dursan, o addan hiçbir kuvvet gelmez sana,
Amel, ibâdet olmaksızın da îman makbuldür; ama îmansız amel, halkı saptırmaktır, sapıklıktır ancak,
İkisi de olursa daha iyidir; elbise, onu daha büyük bir kişi giyerse daha da fazla bezenir,
Eğersiz at işe yarar; onunla yol alınabilir,
Ama yalnız eğer, adamı hiçbir yere götürmez: ona binmeye kalkışma, yol almaz o,
Aşkı at say, ameliyse eğer, sen eğeri bırak, seçilmiş atı ara,
İkisi de olursa hem daha iyidir, hem daha hoş; kimde bu ikisi de olursa baş olur, başbuğ kesilir,
5260, Bir remizdir söyledim, bunu anla da dîni gönülde ara, toprakta değil,
Bil ki Allah toprağa bakmaz; o ancak, en ulu Arş olan gönüle bakar,
Bunu tamâmiyle açar, yayar, anlatırsam o gizli sır, dünyâya yayılır - gider,
O sırrın pek gizli kalması daha iyidir; böylece yol yitirmişlerin ayıplarını da perdelemiş olur,
Şu gelip geçen dünyâ, orada hiçbir sır meydana çıkmasın diye perdedir çünkü,
İnsanlardan güzel de gizli kalır, çirkin de: ikisinin de gönlünü Allah bilir,
Perde ardından adalet sahibi kimdir, zulmeden kim, Allah'dan başkası bilemez bunu,

Çünkü herkese, herşeye gücü - kuvveti yeten odur; herkesi perdesiz gören odur,
Yahut da gerçeği gören, sırları görmek, yolu - yordamı olan gönül ehli görür,
Allah, onu sırlarına mahrem etmiştir; nurlar nîmetiyle onu beslemiş, yetiştirmiştir,
inanmıştır o, Tann nuruyla görür; hattâ göz açıp yumacak bir anda bile Allah'dan ayrı değildir o,
O, Hakk'a nispetle denizdeki katreye benzer; nem gibi toprakta kalmamıştır,
Kâfirler, topraktaki neme benzerler; mü'minlerse çevikçe ummana gitmişlerdir,
O, aslına ulaşıp kavuşmuştur; buysa şu toprak yurdunda bağlanıp kalmıştır,
O, ebedî hayâta karılıp birleşmiştir ölümsüzlükle; buysa bir sed gibi şu dünyâya kakılmıştır,
Ey solukdaş, bunun sonu gelmez; dön de gene sır hikâyesini söylemeye bak,
İçe, gönüle ait olan herşeyin kavuşmak olduğu, dışa ait olanlarınsa ayrılıktan ibaret bulunduğu anlaşılsın,
Dışa ait ne varsa, tümü de fanidir; sende bâkıy olan, Rabb'e mensup içtir, gönüldür,
İnsanın değeri, içe, gönüle göredir; dıştaki suret, tümden bezentidir,
Çuval, insanları aldatabilir mi hiç? İnsanlar, çuvalın içindeki buğdayı ararlar,
Sen, onlar gibi, o dünyâdansın da onun için velîleri sevmedesin,
Görünüşe göre şimdi Müslümansın ama, gerçekte, dinlerin de ötesindesin,
Aşk ne mü'mindir, ne kâfir; bu ikisine o denize yol yok,
Suret nakısları, şu toprak âlemdedir; o dalgaya karşı nakış, su olur gider,
Âşıkların kıblesi sevgilidir; hakla bâtılı seçenden başkası aşktan bir koku alamaz,
Çünkü ayırd eden, aradaki farkı görendir; taklitle din pâdişâhı olan değil,
Onun katında iyiyle kötü belirir; herkesin hâlini görür o,
Zamanede vaktin sarrafıdır; kalpları tanır, altından ayırır,
Onun karşısında, çekinen kişi, kötü kişi gibi olur mu hiç; kalp akçayı geçer akça yerine alır mı o?

CXIX

İnsan, ayırd edebilen, hakla bâtılın, yalanla doğrunun, kalpla geçer akçanın arasını ayırd edebilen kişidir, Bu yüzden de, esenlik ona, Peygamber, «Mü'min, anlayan, ayırd eden kişidir» buyurur, Kimde ayırd ediş varsa, görünen nakşa aldanmaz; sarrafın, paranın görünüşüne, damgasına aldanmayışı gibi, Hak erenleri de sarraftır; geçer akçayı kalptan, hakkı bâtıldan seçerler, bilirler, Evliyayı övüyorum ya; halkın yolunu vuran Şeytan, başkalarını övmekten sana ne fayda dedi; beni o kulluktan alıkoymak istedi, Hani birisi, boyuna yârabbi derdi de Şeytan, niceyebir yârabbi diyeceksin, bir kerecik bile sana, buyur sesi gelmiyor dedi de o yolcuyu yolundan alıkodu; yıllarca Allah'yı anıştan, ona kulluktan kaldı, Zamanlar geçti, sonra ona Allah'dan, Yârabbi demeyi neden bıraktın diye ses geldi, Kul, bir kere bile buyur sesi gelmedi de ondan dedi, Yüce Hak, O sesin yârabbi demen, buyur demenin tıpkısıydı; ben sana, yârabbi demen için buyur demiyordum; iş böyle değilse neden başkaları yârabbi demiyorlar buyurdu, Adam, kendine geldi de bu engellemenin Şeytan'dan olduğunu anladı; tekrar ipin ucuna yapıştı da yârabbi demeye koyuldu,

Mustafa, mü'min yücedir buyurdu, çünkü onda dosdoğru ayırdediş kaabiliyeti vardır,
O tertemiz kişi, anlayışlıdır, ayırd edendir; görünüşe aldırış etmez,
Birinin görünüşü Ay gibi güzel olsa, bütün hünerleri bilse, Huyu - huşu tatlı, hoş, içi - dışı incir gibi tüm tad olsa
Bil ki bu, mü'mine deri gibi görünür, o görüntülere kapılıp da nerden yoldan kalacak o?
O, bütün bunlardan geçer de gönüle bakar; gece - gündüz o yola koyulur,
Bakışı, görüşü, boyuna Allah nûruyladır; Ledün bilgisinden de haberdardır,
Kim akıllıysa, irâde sahibiyse, onun katında cismin değeri yoktur,
Onca, cisimlere itibâr edilmez; katında cisim, hapishanedir, karanlıklardan ibarettir,
Tertemiz aklı, bilgi ister; gönlü, görünüşe aldırış bile etmez,
Hakk'a âşık olanın cismi, kalb gibidir; nefsi dileyenin, nefse uyanınsa ruhu nefis gibi,
Âşıkın katında Allah'dan özgesi cehennemdir; ona kavuşmaktan başka bir istekle geçen ömür,yitmiş - gitmiştir,
Sevgilinin aşkına kapılmayan, zamanede helak olmuş - bitmiştir,
Onun kadehinden içen can, onun esirgeyiş gölgelerinde herşeyden emindir,
Zamanede âşık olmayan, işin sonunda, kahırlara uğrar da yok olur,
Anlamı olmayan suret, ışığı sönüveren şimşeğe benzer,
Anlamla dopdolu olan beden sahibinden fetva alırlar gönül ehli olanların hepsi,
Nasıl olur da gizli şeyler, bilinmez onca? Onun nuru, Allah'dandır,
Allah'dan birşey gizlenebilir mi hiç? Bunu, kör olandan başkası söylemez,
Yerde, gökte, Allah nurundan birşey gizlenebilir mi? Kendine gel,
Onun gözlerindeki nur, Allah nurudur: hâsılı sırlar, ona aşikârdır,
Gönül ehline, yaratılmış da deme; çünkü onlar, yücelerin nicesinden de ötededir,
O bölüğün hüküm sürdüğü yer, nakışsızdır, sûretsizdir: tüm can kesilmiştir onlar,
Orda ne aşağı vardır, ne yukarı; o bilgiye bu adlar, perdedir,
O neliksiz - niteliksiz yolun izi belirmez; her aşağlık kişi, oraya nasıl gitmeyi kurar?
Onların yolları, gecesiz, gündüzsüz, âşıklıktır hep: canlan, gönülleri, aşkla yanıp yakılmadadır,
Ama bu yanış, ziyan veren yanış değil; yalnız ölülere ebedilik, ziyan verir mi?
Onların yanışları, mezarlığa düşse, orada yüzlerce gül bahçesi biter,
Şaşılacak bir bahçe, bir güllük olur da bahçıvansız, sebepsiz güller yetişir,
O gülün kokusu, Zuhal yıldızını da aşmıştır; gök, o kokuyla sarhoş olmuştur; döner - durur,
O gül, sonunda yok olan, mum gibi kendi ışığıyla eriyip giden gül değildir,
Allah'dan var olan, rengi solmayan, kokusu bitmeyen güldür,
Hiçbir yaprağı toprağa dökülmez; gökler, onun güzelliğine hayran olup kalmıştır,
Yaprağı, herkese azıktır: bunu anlatmaya kalkışma, tut dilini,
Böylesi sır, nasıl dile gelir de söylenir? Sus, bu sözü söyleme, yum ağzını,
Ben ki canla - gönülle bu yoldayım: ben ki Allah'ın âşıklarındanım;
Ben ki bu sevdada kendimden geçmişim; artık bana, ne aşağılık var, ne yücelik,
Meydanda top gibi koşmadayım; çevgenle her yana, her yöreye yuvarlanmadayım,
Bana ne durak vardır, ne bir yer; ne başım var benim, ne elim, ne ayağım,
Bu yürüyüşte bir kastım da yok; bu gül bahçesinde tek olarak koşup duruyorum,
Canla - gönülle gittiğim yolun ne evveli var, ne sonu var,
Varlığım, tümden, onun yüzünden yıkılmış; aklım, bu işe şaşırıp kalmış,

Neden beni yıkıp yakıp yakmada: neden her solukta şarapsız sarhoş etmede beni?
Bu yorgun gönüllüden ne istiyor; ne diye boyuna nükteler söylemekte bana?
Onun aşkı pek akıllı; bense pek safım; saf adam, o şarapla ne olmaz, ne hâllere düşmez?
Konuşup durmam da ondan, benden değil; oynayış, hareket ediş, candan; bedenden değil,
Çünkü sanatkâr, candır, bedense araç; tene, boyuna candan gelir hâl,
Kötü kişilere gelen, hoşa gitmez haller de neliksiz - niteliksiz tapıdan gelir;
Kötüye kötülük lâyıktır da ondan; iyi huylu olmayan, hordur hakıyrdir,
Öğüdü bırak da bağı çöz; yolu, perdesiz olarak göster bize,
Çünkü eski toplumun sözleri iyidir ama eğridir, hatalıdır bizce,
5340, Ama hepsi de bunda mazur: çünkü onlar, bu çeşit yüce sözlerden de uzaktılar, bu çeşit yüce hallerden de,
Bizim yolumuzsa pek şaşılacak bir yol, neliğe de sığmıyor, niteliğe de; Arş'tan da yüce, ferşten de, göklerden de,
Devran, devran olalı bizim eşimizi kimse görmemiştir; bu yıkık yerde aşk defînesiyiz biz,
Ne mutlu o kişiye ki bize dost oldu; burnuna bu gülden, bir kokudur, erişti,
Bil ki kokumuz, güzümüzün aynıdır; gözü açık olan, kokumuzu aldığı gibi yüzümüzü de görür,
Azıcık görününce adı kokudur; iyice göründü mü, gerçek olarak bil ki adı yüzdür,
Ama azla çok da birdir: bir tek inciyi, bilgisizlikle iki sayma,
Bütün âlem birdir, ikilik yok; sen, senliğinden kurtulursan, sana da açıkça görünür bu,
Bu söz, sırların da özüdür: ne mutlu o gönüle ki bununla esenleşir,
Öyle bir yere erişir ki oraya kimsecikler erişemez; perdesiz olarak Allah, tecellî eder ona,
5350, Sözümü, sâdece söz sanma; çünkü hem keşiftir bu söz, hem de Ledün bilgisinin özü,
Harf zarfıyla belirmededir ama gören kişiye pek değerlidir,
Bu söze, bu da herkesin sözü gibi söz deyip geçme; bu söz, o denizin gemileridir,
Bu sözler, seni korkunun da, ümîdin de ötesindeki yere götürür,
Âşıklar, o çeşit tahtı, bahtı araya - aktara o yana doğru koşarlar,
Hepsi de nur denizinin dalgıcıdır; hepsi de başsız - ayaksız oynar - durur,
Herbiri, eşsiz birer padişahtır; hepsi de Hak gibi eşten - ortaktan da münezzehtir, yakınlardan da,
Her iki âlem de nûrlarıyla diridir; hiçbir şey yoktur ki onlara kul - köle olmasın,
Onları anlatmak, harflere sığmaz, hani denizin bir kaba sığmadığı gibi,
Âşıklara yol - yordam yoktur; onların aşklarında sebep tozu bulunmaz,
5360, Renksizlikte renk arama; çünkü orda ne Rum ülkesinin halkı vardır, ne Zenci,
Gene ilk bahse döndüm; Şeytan, pilimi - pırtımı nasıl tezce aşırdı, onu anlatayım :
Dertle başı dönmüş bir halde kalmam için erleri övmeme engel oldu,
Bir zaman o tuzakta ayağı bağlı kaldım; övgüden de yumdum dudaklarımı, öğütten de,
Derken Allah'dan ilham geldi; kendine gel dendi, bu ağır şüpheden tez sıyrıl;
Bu çeşit zanlara düşmek, Şeytanın vesvesesindendir; İblis, insanlara düşman değil mi ki?
Yola düşüp giden gerçeklerin yollarını vurandır; dostu dosttan ayırandır o,
Oğul, işit, bu, şuna benzer: Bir yol eri, boyuna Allah'yı anar dururdu,
Canla - gönülle, yârabbi demeyi vird edinmişti; ne gece, ne gündüz, bir soluk bile susmaz, boyuna bu virdi tekrarlardı,
Şeytan ona, a ahmak dedi, niceyebir bu ses, bu yanıp yakılmak, bu çılgınca kendinden geçiş?
5370, Dudaklarından bunca yârabbi sesi çıktığı hâlde rabbinden hiçbir, buyur sesi gelmedi,
Yârabbi demen kabule geçseydi Allah'dan da dileğine karşılık bir ses gelirdi,
Adam bu sözü ondan duyunca sustu, donakaldı; ondaki coşkunluk sönüverdi,
Bir zaman böyle geçti; derken ansızın canından Hakk'ın hitabını duydu,
Ey beni arayan deniyordu ona, niçin sustun, neden söylemiyorsun'?
Adam, boyuna dedi, usanmadan, incinmeden, yorulmadan pek çok yârabbi dedim;
Gece - gündüz o sesle koştum, kimi uyanık çağırmadaydım, kimi uykuda,
Ne dedim, ne dedim? Benim için uyku nerde? A Mevlâ, âşıklara uyku nedir?
Derken birisi yeter bu şamata, a arayan, ne kadar, ne vakte dek yârabbi diyeceksin dedi;
Hak'tan buyur sesi gelmedikten sonra, haber çavuşu gibi boyuna, ne vakte dek her yana koşup duracaksın?
5380, Bu söz kulağıma gelince basımdaki sarhoşluk geçti, mahmurluğu kaldı,
Dilim seni anmaz oldu; çünkü şunu anladım ,bildim ki çağrım kabule geçmiyor,
Allah ona şöyle cevap verdi: Neden seni, beni anmaktan ayrılmış görmedeyim?
Senin o yârabbi demen, benim sana, buyur dememin ta kendisi değil mi?
Haber çavuşunun ayağından güç - kuvvet kesilir mi hiç?
Senin yârabbi demen, benim buyruğumla değil mi? O sözü senin dudaklarından,çıkaran ben değil miyim?
Candan - gönülden, dilinle - damağınla sana yârabbi dedirten, gece - gündüz seni o zikre koşan kim?
Bu, böyle değilse neden başkaları, beni akıllarına bile getirmiyorlar da sen anıyorsun?
Hiçbir kimse, onların yârabbi dediklerini, yahut yolu - yordamı kötü kişilerin dua ettiklerini duymuş mu?
Sen bu çağrıya koşulmuştun; ne diye ters göründü sana bu?
Ters olan şey, beni anmayı bırakman, ömrünü yele vermendir,
5390, İster gökte olsun, ister yeryüzünde, Şeytan'ın vesvesesi böyle olur işte,
Cennette Adem'i aldatıp yememesi buyurulan meyvayı ona yediren o değil mi?
O aşağılık köpek, bir tanecik buğday için onu cennetten hemencecik çıkartmadı mı?
O lanetlenmiş, çekinen kişilerin yollarını vurur; böylece de bu alış - verişle onları aldatır,
Vesvese verenlerin hepsi de onun ordusudur; hepsi de onun ansıyla - argacıyla örülüp dokunmuştur,
O, adetâ padişahtır, öbürlerinin hepsi de ordu; o cana benzer, öbürleriyse bedendir sanki,
İblis nasıl da onlara musallat olur; kimdir ondan kendisini kurtarabilen?
Bu sebepledir ki ihlâs sahipleri tehlikededir; çünkü onların, din matahından altınları, gümüşleri vardır,
Hırsızdan zenginler korkarlar; onun için de boyuna tetik dururlar,
Müflis ne diye hırsızlardan korksun? Zâti kesesi de boş, dağarcığı da,
5400, Hattâ müflis, hırsızları da soyar; köpek gibi onlardan ekmeğini kapar,
Bunun başka çeşit anlatılışı, açıklanışı da vardır ki anlatsam akıllar da yiter - gider, fikirler de,
Ama bununla oyalanırsam anlatmak istediklerim kalır,
Artık bil ki temiz kişileri övmek pek iyi, pek güzel birşeydir; sen o yoldan kalma,
Allah velîlerini övüyorsun ya, onları kendinden ayrı da sanma,
Bil ki o övüş, kendini de övüştür; çünkü gönül birliği, ikilikten uzaktır,

Değil mi ki anıyorsun, anılırsın; şükret de boyuna şükredilsin sana,
O andığın ad var ya; şüphesiz olarak bil ki osun sen,
Ateş ateşle artmaz mı? Su da suyla artar, ırmak olup akar,
Daha da fazlalaştı mı, deniz kesilir; duman da yoğunlaştı mı gök olmuyor mu?
Oluyor ama bu da cinsiyle oluyor; odunun külhanda ateş kesilmesi gibi,
Cinsinden başkasıyla olmaz bu: suyla ateş, söner - gider,
Katreler birike - birike sel olur, akar, denize gider,
Çünkü onlar, birbirlerinin cinsidirler; halleri de çoğaldıkça daha hoş olur,
Birbirine karışırlar; birikip hayat bulurlar; koca bir ırmak hâline gelirler,
Bu buluşmak, onları ölümden emîn eder; sayıdan kurtulurlar, birliğe ererler,
Hepsi de yol kesicilerden kaçıp kurtulur; umman kalesine sığınıp esenliğe erer,
Ama onları ateş, toprak, yel yeseydi, hepsi de kurur, yok olur - giderdi,
Katre, güneşin kılıcından nasıl kurtulabilir? Ancak öbür katrelerle birleşince güçlenir;
Bu arkadaşlıkla o çeşit yol kesenlerden kurtulur da uçsuz - bucaksız denize kavuşur,
Canları da katreler gibi bil; dünyâyla oyalanmaksa hâin yol kesicilere benzer,
Hepsinin ömrü, bu oyalanmakla geçer de zevali olmayan Allah'dan uzak kalırlar,
Dön de gene o hikâyeyi söyle: söyle de dinleyen hisse alsın,
Allah velîlerinin kıssalarını anlat: onlarla buluşmayı canla gönülle ara,

CXX

Her velî, önce bir katreydi; gerçekliğin; sevginin çokluğu, Allah'yı dilemenin, sevmenin sonsuzluğu yüzünden, sonunda bir deniz oldu, Demek ki her veli, bir denizdir ki ucu - bucağı yok, Bu denizdekilerin her bireri de Hakk'ın ulu mu, ulu, rahmetle dolu denizinde birer dalgaya benzer, Denizdeki dalgalar da derece bakımından değişiktir, Allah bizi aziz sırrıyla kutlasın, Mevlânâ'nın dalgası, bütün dalgalardan uludur, daha öndedir; kimin himmeti yüceyse o, daha ulu olur; daha öne geçer,

Her velî, önce denizi arayan bir katreyken sonra Hakk'ın lûtfuyla bir deniz kesilmiştir,
Testiye benzeyen bedeninde derya kesilmiş, altı - üstü olmayan en yüce bir mertebeye ağmıştır,
Her velînin, kendine lâyık bir durağı vardır; kerametleri de kendine, mertebesine uygundur,
Denizlerden maksat, duraklardır; herbirinin de onca kerametleri vardır,
Her denizin kerameti, dalga gibi kabarır; bölük - bölük baş gösterir, yücelere ağar,
O denizler de Allah denizinden dalgalar gibi belirmededir,
O dalgalar, denizden ayrı değildir; îsâ ile Meryem gibi denizle beraberdir, biledir,
Deniz, onu yücelere ağdırıp saçsa da dalga, nerden denizden ayrı olacak?
Ayrı görünse bile bil ki o bir tek canda ikilik olamaz,
Ummansa denizlerin başıdır; kim ona dalar, garkolursa umman kesilir,
Kimde himmet varsa onu arar; ucu - bucağı olmayan ummana gider,
Bütün bu denizler, Allah denizinden, dalgalar gibi coşup kabarmış, yücelere baş çekmiştir,
Ama birbirinden de farklıdır onlar: bunun coşup köpürüşü, öbürünü aşmaktadır,
Biri orta, öbürü daha yüce; öbürüyse ortanın altında, aşağı bir derecede,
Hepsinin de başı, üstünü Mevlânâ'dır; onun, can denizinden kabaran dalgası, daha güçlü kabarıp coşmada,
Onun ulu mu, ulu dalgasına karşı öbür dalgalar, güneşe karşı mum gibi esersiz kalmada,
Dünyâya Mevlâna gibisi; gizli - açık gelmemiştir: Mevlâna gibisi, onun benzeri yoktur,
O yüce padişah, kutupların kutbuydu: ona bütün sırlar açıktı
Hiçbir şey, ondan gizli değildi: o sultan, hasların da hasıydı,
Bu kitapta o anlatılmaktadır ama ona nispetle gene de güdük kalmadadır, âciz olmadadır bu kitap,
Onun övgüsü nerden dile sığacak, söze gelecek? Deniz, oluktan akıtılabilir mi?
Onların hepsi de ona kul olmakla övünür: tüm akıl, onun himmetine mazhar olmuştur,
Ölümsüzlük aleminin ululları, ona hayran olmuşlardır; hepsinin de dükkânı - tezgâhı, onun yüzünden yıkılıp gitmiştir,
Hepsi de onun aşkıyla darına - duman olmuş, hepsi de kendisini tehlikelere atmıştır,
Hepsi de onun gamıyla, ne olursa olsun demiş, dînini de, dünyâsını da yele vermiştir,
Seçkin, gözde zahitler, onun aşkıyla meyhaneci kesilmişlerdir
Ama üzümden çekilmiş şarapla değil, adı «Tertemiz» olan şarapla sarhoş olmuşlardır;
Oruçluların hepsi, o manevî şarabı içmeye koyulmuşlar, zikir yerine şiirokumaya düşmüşlerdir;
Ama geçici aşkın söylettiği şiiri değil, sırrın da özü - özeti olan şiiri:
Görünüşü şiir, özüyse tefsîr, Allah yolunu en iyi anlatış,
Cennet düşüncesinden de geçmişlerdir, cehennem düşüncesinden de: onlarda ne sırat korkusu kalmıştır, ne berzah endîşesi,
Sûfîcesine eldeki vaktin peşin akçasını almışlar, veresiyeyi halka döküp saçmışlardır,
Gerçek bir görüşle, tam bir ayırd edişle herşeyi bırakmışlar, Allah aşkını seçmişlerdir,
Onlar, Allah'ya ihlâslarıyla, yeyip içmeden dağ gibi semirmişlerdir, İhlasın ta kendisi olmuşlar, hattâ daha da ileri gitmişler, tüm aklı delilik perdesiyle gizlemişlerdir,
Dînin nakşını değil, canını bulmuşlar, dînin canı olmuşlar, gönül sahipleri katında seçkin bir mertebeye ulaşmışlardır,
Can suyunun yüzünden tozu, çer-çöpü gidermişler, sonradan olma şeylerin dedi-kodusundan arınmışlardır,
Aşk bilgisini dilsiz söylerler; can yolunda ağızsız bahsederler, Mevlânâ, irşâd eden bir şeyhti; onun irşâdiyle mürid de kolayca yüceldi, irşâd sahibi oldu,
Soluğu kutbuydu, yomluydu: onun her mürîdi, Zün - Nün'u da geçmişti, Attâr'a benzeyen, Senâî'ye dönen yüzlerce kişi, onun tarafından seçilen kişinin kokusunu bile alamamıştı,

CXXI

Gerçek mürid, şeyhin Allah'yla olan hâllerini, ona yakınlığını, hem zahirde, hem bâtında elde eden, şeyhin makamlarına eren kişidir; görünüşte, makaamı dolayısiyle ona mürîd derler ama gerçekte o, şeyhtir; bu , çeşit mürîdi, geçmiş erenlerden üstün tutarız; ama şeyhin yolunu gerçek olarak tutmayan, o yola gitmeyen, arayışta gevşek davranan, zahmetlerden kaçınan, tembellik eden, kendini tümden Hakk'a feda etmeyen nefis dileklerinin boynunu

vurmayan, savaşta nefsini öldürmeyen, hayvanlık sıfatları, meleklik sıfatlarından üstün olan ve melek sıfatları alt olan nakıs mürîdi değil, Bu çeşit kişiye de ad bakımından mürîd derler ama bu, sahibi olmayan bir addır ancak; anlayıver,

Bu, inad edip' şeyhin yolundan sapan, nasipsiz, şeyhten haberi bile olmayan mürîd değildir,
Bu çeşit mürîd, tahttan, bahttan hiçbir şey duymamıştır; ham bir halde kalakalmıştır,
Böyle bir işten - güçten, böyle bir yüce mertebeden, ancak bir masaldır,
duymuş, eşekliğini yeter bulmuştur o kişi,
Böylesi mürîd, filan gün padişah şöyle buyurdu; Hak yolunu bize açıkça gösterdi;
Filan bahçede beraberce ne hoş da gezip tozduk; öğüt tohumunu canımıza ektik;
5470, Aşı, tutmacı yedik, herbirerimiz, ondan yüzlerce nîmet derdik, devşirdik;
Filan evde geceleyin beraberdik; gündüze dek bir soluk bile dinlenmedik, uyumadık;
Kimi oynadık, kimi el çırptık; kimi de padişahtan bilgi belledik, sözler dinledik der;
Bu çeşit laflar eder; o, padişahın tümden görünüşüne kapılmıştır, sırrından, tertemiz zâtından haberi bile yoktur,
Ondan, ancak boş laflar kapmıştır; bu çeşit kişiler, bu yüzden sörpüyüp kalmışlardır,
Ama onlar, şeyhten feyzaldık, onun tertemiz şarabını içtik sanırlar,
Sözün tadına dalarlar; sanırlar ki tortusuz, arı - duru şarap budur,
Onların sözlerindeki hararet, öyle bir yola götürür ki onları, Allah'a kavuşmaktan kalırlar,
Yalnız söz, bil ki meyva vermez; baş vermeyen kişi, gerçeğe ermez,
Bu yol, ölmek yoludur, söylemek yolu değil; öldün mü, sevgiliye kavuştun,
5480, Dünyâda hiç kimse, birinin ekmek demekle doyduğunu duymamıştır,
Hiç birinin, şarabın adıyla sarhoş olduğunu, yahut sızıp yıkıldığını gördün mü?
Dıvara çeşit - çeşit ağaç, yaprak, meyva resimleri yaparlar,
Ama duvardaki resim gölge salar mı; yahut birisi o ağaç resminden odun toplamaya kalkışır mı?
Yahut birisi ondan meyva devşırebilir mi? yahut da birisi, gölgesinin altında oturabilir mi?
Halsiz sözü de böyle bil; ondan birşey elde edilemez, o yana gitme,
Sana verebileceği şey ancak şudur: Anlar bilirsin ki zemânede öyle bir kişi vardır ki,
Söylediği sözler tamamiyle hâlidir, hatta hâli sözlerinden de üstündür,
Söylediğinin yüzlerce mislidir; ne mutlu o cana ki onun peşine düşer, onun izini izler,
Ama onun hâlini sözle nasıl söyleyeyim; bu, nasıl belirir sana?
5490, Bir âlem, bir çuvalın içine sığarsa onun hâli de söze sığar,
Söz yoluyla onu anlayamazsın; denizi bir testi sudan idrâk edemezsin,
Hâl, sözle anlaşılabilseydi gönülden şüphe kiri - pası arınırdı,
Ama hâle sâhib olan, sözle, şüphe yok ki buluşma şehrine erişebilir,
Hani dıvardaki resimlerden ağaçlar, meyvalar anlaşılır ya, onun gibi,
Çünkü her resmin bir aslı vardır: birinin; birşeyin resmidir o; hiç kimse, ayrılık olmadan buluşmayı göremez,
Hakıykatsiz mecaz olur mu: zora düşmeden yalvarılır mı?
Kalp akça, geçer akçaya, sen doğrusun, bense yanlışım, hiçbir işe yaramam diye tanık olur,
Aşk derdi yoldaşın olursa padişah olursun, dert de ordun olur,
Ölümsüzlük âleminde tek padişah olur, hüküm yürütürsün; aşk beyi oldun mu nerden öleceksin?
5500, Meydandan topu kaptın mı, bil ki artık bütün varlık sensin, senden ibaret,
Ona aşkla mürîd olan, onun yardımıyla Hak yolunu aştı - gitti,
Melek gibi göğe yüceldi; Hakk'a canla - gönülle, ben seninim dedi,
Onların biri Hüsâmeddîn'di ki yakıyn ehlinin uyduğu er olmuştu,
Ondan önce padişahları, bütün velîleri mertebe bakımından geçmiş olanları,
Bundan önce anlattık: az - çok, bu hususta söylenecek sözler,anlatışa da sığmaz zâti,
Onların yaratılışlarını, huylarını söyledik, onlardan gördüklerimizi hiç gizlemedik,
Bizce mürîd onlardır, ruhlara nur saçarlar onlar,
Onların yollarını tutmayan mürîd, nerden onlar gibi şeyhe makbul olacak?
Yollarını tutmayan, boyuna bedenlerinin isteğini arar; böylesi kişi nerden can mülküne koşup erecek?
5510, Bedenini besleyen hayvan olur; canını geliştirendir insan olan, Uykuyla, yemekle - içmekle diri olan, beden eşeğine canla kul olur - gider,
Hazırı görür, ona aldanır: çocuk gibi oyunla sevinir,
Gaflete düşer de tuzaktan yem devşirmeye kalkışır; peşini veresiyeden iyi sanır,
Ahmaktır, pek akılsızdır o: aşk yolcularının kapısından kovulur,
Allah'yı arayanın bedeni de terketmesi gerektir, canı da,
İkisini de yele vermedikçe Allah'ya eremez, varlığından kurtulamaz,
Ölmedikçe nerden dirilecek de iki âlemde de aşk gibi ebedî olacak?
Ama ölürse bey olur, baş kesilir, melekler gibi Hakk'a vaiz tutar,
Bedense tümden can olur: adsa ad sahibi kesilir,
5520, Buysa, baştan başa o olur: küfürse bundan böyle dindir artık,
Bakır, iksirle altın olmuyor mu: katreler, deniz yüzünden inci olmuyor mu?
Allah en, şüphe yok ki Allah'dan söz söyler: onun gönlü, Hak'tan gayrisini nerden arayacak'?
Hak'tan geldi, gene Hakk'a gider o: dalga, denizden başka yere yüz tutar mı hiç
Kardeş, beni hor görme: gül bahçesi tikenden bitmiyor mu ki?
Bedenim tikendir, aşkımsa gül gibi: aşk şehriyim ben; dünyâsa sanki köprü,
Var olan hep biziz: bu cihansa hiç mi, hiç: bil ki bizden başkası hiçtir, hiçliktir,
Dünyânın güzelliği, güzelliğimizin aksidir: varlık da parlaklığı, güzelliği bizden kazandı, mekân da,
Cisimlerin parlaklığı, güzelliği, candan değil mi: şişenin, kadehin kızıllığı, şaraptan değil mi?
Cansız bedeni, dünyâdakiler, onun kokusundan, kurtulsunlar diye kabre gömerler,
5530, Duygu, canı göremez: ama gene de onun yüzünden tazedir, güzeldir, göze görünür,
Alem de canın tedbiriyle, re'yiyle her solukta özenip bezenmez mi?
Dünyâ, bir padişah yüzünden onarılır: âlem halkının gönlü, onun adaletiyle neşelenir,
Bu sıfatlar, hayvanı ruhun sıfatlarıdır: oysa ölümden sonra yok olur - gider,
Vahye, ilhama mazhar olan ruhsa Allah nûaıdıır: bundan yüzbinlerce, milyonlarca daha üstündür,
Yok olup giden ruh böyle olursa, ebedî olan ruh nice olur, bak da gör artık,
O nur, ne doğudandır, ne batıdan: iki âlem de onunla onarılmıştır,

Gök de onunla diridir, yer de: güneş, onun bağışıyla parlar, ışık verir,
Gök, Ay, yıldızlar, onun yüzünden dönerler: onun işleri yüzünden halkın başı dönmüştür,
Şu hâlde delille de, anlatışla da apaçık belli ki dünyânın canı, velîlerdir,
Gök, insanların bedenlerinin üstünde: gök dilenen, istenen: insanların bedenleriyse onu dileyen, isteyen,
Bunun aksine erenlerin nıhları,binlerce âleme, binlerce göğe hâkim: melekler bile onlara gıpta etmekte,
Gökler, onların buyruğuyla dönüyor: istemezlerse onları dürüverirler onlar,
Onların herşeye güçleri yeter: dervişler hâkimdirler, Allah naipleridir onlar,
Suretleri küçücektir, arıktır ama canları büyüktün yücedir,
Güneş, bir zerrede gizlenmiştir: deniz, bir katrede yürür - gider,
Yüzlerce deniz de senin küçücük iki gözünün nuruna sığmıyor mu?
Aparı nur, o küçücük yerde coşup dalgalanmada,
Dalgalan göğe yücelmede, dağları, ovaları, çölleri kaplamada,
A bilgili er, denize benzeyen o nur, senin küçücük gözüne sığarsa
Rabb'in inâyetiyle denizlerin, bu kalıba sığmasına şaşılır mı ki?

CXXII

Evliya ve onların içyüzdeki saltanatları, neliksiz -niteliksiz ruhlarının güzelliği, duygu gözünden gizlidir; o saltanatın, o güzelliğin, görünen şeyler gibi bedeni, şekli yoktur, gizli kalmıştır; âlemin görünüşteki varlığı, onların içyüzdeki âlemlerinden bir zerredir, Çünkü bu görünen dünyâ, duyguyla anlaşılır, pek korkunç, pek büyük ve güzel görünür ama onların iç âlemlerinden bir zerre, duyguyla bilinip görünseydi, âlem, küçücük, hor - hakıyr görünürdü, Netekim, akıl, duyguyla bilinseydi, gözle görünseydi, aydın güneş, geceden daha karanlık görünürdü; ahmaklık, duyguyla anlaşılsaydı, karanlık gece, gündüzden daha aydın görünürdü demişlerdir, İnsan, suretten ve anlamdan, Şeytanî ve Rahmanı sıfatlardan meydana gelmiştir; soluktan suluğa, içinden, cennet hurileri, cehennem şeytanları baş çıkarır, yüz gösterir; böylece de hangi damarı, hangi sıfatı üst olursa, hangi suret, ona daha uygunsa insan, ona rağbet eder de kıblesi, sevgilisi o olur hâsılı sonunda onun tıpkısı kesilir de onunla kopuşur,

Evliyanın nuru belirseydi gök de rezil olur - giderdi, yer de,
Gökle yer pek küçük, pek önemsiz bir hâle gelir, hamur çanağındaki kıla dönerdi,
Demişlerdir ki: Akıl görünseydi, gökteki güneş, gece gibi simsiyah olurdu,
O tertemiz, güzel mi güzel nurun karşısında pek kara, pek yoğun görünürdü,
Ahmaklık da beden gibi görünseydi, ona karşı gece, gündüze dönerdi,
O denizin karşısında da gökle yer, bir köpük gibi küçücük, önemsiz bir hâl alırdı,
Duygu gözüyle anlama bakmaya kalkışma; Hak'ta mahvol da dâvadan geç,
Can yoluna canla gidilebilir; o yola bedenle gidilebilir mi hiç?
Bil ki anlam ülkesinin ne sonu vardır, ne sınırı; görünüş, ona hem perdedir, hem engel,
Anlam kanadını aç, ayakla yürümeyi bırak: yerden - yurttan vazgeç, yersizliği ara da,
Anlam yüzünü gör; hayalden, dâvadan vazgeç - gitsin,
Anlam, gökteki güneşe benzer; sûretse Ülker yıldızı gibi hordur - hakıyrdır,
İyice bak, ikisi de sende; a üstün er, dikkat et bakalım, hangisi daha iyi?
Bilginler gibi daha iyi olanı seç de başına buyruk kesilenler gibi kötü bir hâlde kalma,
Sen buna sahipken ne diye haberin yok; ömrünü ne diye karşılıksız veriyorsun?
Kendini bil, nesin sen? Hor bir hâlde oturup kalma, pek yücesin sen,
Allah nuru, senin vücûdundadır; ne mutlu o kişiye ki Allah nurunu arar;
Pek lâtif olduğundan gizlidir o nur ama kendinin o nur olduğunu gene görür,
Kendini iyice tanıyan kişi, şüphe yok ki Tann'yı da tanımıştır,
Şeytana doğru koşa koşa - gidersen, gerçekte, şüphe yok ki osun sen,
Aksine, Rahmân'ı dilersen, işin sonunda yerin - yurdun, Allah'nm râzılığıdır,
Her soluğunda, içinden, kimi yüce bir suret görünmededir, kimi aşağılık bir suret,
Kimi melek görünmededir, kimi şeytan,, çeşit - çeşit, kimi ondan bir tecellî var sende, kimi bundan,
Hangisini seçersen, sonunda onunla hasredilirsin,
Hak sana isyan yolunu da açıkça göstermiştir, itaat, ibâdet yolunu da,
İstersen cennet ehlinin nurlu yoluna git; istersen cehennem ehlinin ateş yoluna,
Değil mi ki aslında, seçilmiş aşk yolunu tutacak güç - kuvvet yok sende,
Gönül ehlinin eteğine yapış da sana, ölümsüzlük sarayının kapısına varan yolu göstersin,
Arıksan kuvvet versin sana; zayıfsan, onunla geliş, Sana göz versin de göresin; seni, kitapsız üstâd etsin,
Onun bakışı şüphe yok ki kimyadır; onunla altın olursun, ayıbın kusurun kalmaz,
Kendi durağına doğru götürür seni, perdesiz olarak dostun yüzüne gösterir sana,
Onun sohbetini seç de o sohbetle hasta gönlün sağlığa esenliğe kavuşsun,

CXXHI

Şeyhin vesile olması, kılavuzluk etmesi, mutlaka lâzımdır; şeyhsiz Hakk'a erişmeye imkân yoktur, Olsaydı yüce Hak, peygamberleri, şeyhleri göndermezdi, Pek nâdir olarak şeyhsiz yetişen de vardır ama şeyhle yetişen, daha olgun olur, Bunun delili de şudur: Birisi hergûn, kırk kere yüce Allah'nın tecellîsine mazhar olurdu, sarhoşlukla da hâlini halka söylerdi, Olgun biri ona, ersen dedi, bir kere de Bâyezîde git de onu gör, O, ben Bâyezîd'in Allahsının tecellisine günde kırk kere mazhar olmadayım, ne diyegidecekmişim diye cevap verdi, Bu olay uzadı, sonunda adam Bâyezîd'in yanma gitti, Bâyezîd'e bu malûm oldu, Korkunç bir ormandaydı Bâyezid; ormandan çıkıp adamı karşıladı, Adam Bâyezîd'i görünce dayanamadı; hemencecik oluverdi, Çünkü o, Allah tecellîsine, kendi gücü kadarınca mazhar olmadaydı; Bâyezîd'ın gücüne durağına göre tecelliye mazhar olunca hemen can verdi, Ormandan maksat, Bâyezîd'in düşüncesi ve bilgisidir, O arayan kişi, kendi durağından çıkmasaydı, yüzbin yıl geçerdi de gene onun yüceliğine, onun mertebesine erişemezdi, «İnsanlarla, onların akılları mikdârınca konuşun, kendi aklınız mikdârınca değil» hükmünce Bâyezîd, o arayan dileyen kişinin görebilmesi, anlayabilmesi için kendi durağından indi,

Şeyhle sohbet, nafile ibâdetlerden yeğdir: onun zahmetinde bile rahmetler gizlidir,
Bilginin, ibâdetin sırrı da onun yardımıdır; onun bağışı denizdir, senin çalışmansa testi,
Şeyhin bakışı, cennetler, bilgi ve tanıyış elbiseleri giydirir çıplak kişiye",
Karada lütfeder, ihsanda bulunur; denizden inciler çıkarır da bağışlar,

Gözü Allah nuruyla bakar, görür: haşri, Allah Sûr'uyla neşir izhâr eder,
Tertemiz gönlü, Allah aracıdır; o araç, lûtfuyla senden görünse de onundur,
5590, Dünyâda, velînin bedeninden meydana gelen iş, yüceler yücesi Rabb'inin emr âlemindendir,
Aşağılığın da, yüceliğin de yaratıcısı birdir: odur zaman içinde bulan isteyici,
Şeyhin bakışı, iki gözü de açar; iki âlemi yaratanın tecellîsine mazhar eder seni,
Senin ondan, her solukta elde ettiğini bir kişi, yıllarca uğraşsa elde edemez,
Kılavuzsuz giden, yol yitirmiştir; kumandanı olmayan ordu, bir iş yapamaz,
Kılavuzsuz yol alan, nefis perdesini yırtan kişi pek az bulunur,
Ama tuzaktan kurtulan o kişi de şu pişkinliğe karşı gene hamdır,
Nerde bahçıvanın diktiği ağaç, nerde kendi kendine biten ağaç;
Bunun meyvası acıdır, öbürünün tatlı; bu koruğa benzer, öbürüyse olmuş incire,
Şeyhsiz giden de iyidir ama şeyhle yol alan, ondan daha da iyi,
5600, Burda şu hikâyeyi dinle de ondan yeni bir sırra ulaş,
Birisi, sarhoşlukla halka dedi ki: Bedenimle şu aşağılık yerdeyim ama,
Canım gökten de yüce; çünkü* boyuna Halc'la buluşmada,
Sınıkları onaran Allah, her gün, geceye dek tam kırk kere bana tecellî ediyor,
Allah sırrından haberdâr olan biri orta, güzellikle dedi ki:
Bir kerecik de Bâyezîd'e git de onu gpr, böylece de Allah'ya ulaşanlar katında seçilmiş erenlerden ol,
Adam inkâr etti de geç bu sözden dedi; ben perdesiz olarak Hakk'ı görmedeyim,
Allah'ya ulaşmışım, sen ne söylüyorsun? Benim işim tamamlanmış, ne arıyorsun benden?
O kişi, tekrar ona cevap verip sen dedi, Şeyh Bâyezîd'in yanına koş;
Azizim, bir kerecik onun yüzünü görmen, daha da iyidir sana; aklını başına al;
5610, Öğüdümü tut da haberdar ol; bu, Allah tecellîsine kırk kere mazhar olmandan yeğdir,
Aralarındaki bu konuşma uzadı; nihayet o adamı niyaz yoluna çekmeyi başardı,
Adam, canla - başla onun sözünü kabul etti; Bâyezîd'in bulunduğu yere doğru yola düştü,
Bâyezîd, bir ormandaydı; Allah'yla dost olmuştu, onunla düşüp kalkıyordu,
O adamın hâli; kendisine malûm oldu; gözü gören kişiden birşey gizlenebilir mi?
O şeyh, ormana yaklaşınca eşsiz Bâyezîd, o tek er, ormandan çıktı,
Çünkü onun hâlindeki zayıflığı, ormana giremeyeceğini biliyordu,
Arslanlarla dolu olan öyle bir ormana bir tilki girebilir de orda dolaşabilir mi hiç?
O arayan kişinin helak olmaması için ormandan çıkması gerekti,
Ormandan çıkıp yüzünü gösterince, konuşup görüşmeye vakit kalmadı;
5620, Şeyh ona bir baktı; bakar bakmaz da o adam dayanamadı, hemen can verdi,
O dileyen er öldü, cansız bir hâlde yere serildi; evi yıkıldı, yıkıntıyı da sel götürdü,
Bâyezîd'i görecek gücü yoktu onun; seher vaktinin harareti, kuşluk çağına benzer mi?
Ona da Hak tecellî ediyordu ama, gücü ne denliyse o denli tecellî ediyordu,
Bâyezîd'in gücü kadar tecellî edince, Turdağı gibi tecellî nuruyla yarılıp parçalandı;
O dağ gibi zerre - zerre oldu; ondan ne bir renk kaldı, ne bir koku,
Öyle bir ölümle yeniden dirildi; hem de muradına ererek ebedî hayâta kavuştu,
Halk da Allah tecellîsine erer ama velîler gibi nerden erecek?
Sonra her seçilmiş velî de Allah tecellîsine, manevî yakınlığı kadar erer,
Mustafa, Cebrâil-i Emîn'e Hak yolunda eş olmadı mı?
5630, Ama Mi'rac gecesi, Arş'ın ötesinde, hiçbir şeyin bulunmadığı yerde, aralarında iki yay kadar, belki de daha yakın bir mesafe kalınca,
Cebrail orada kaldı: Ahmed ona, beri gel:
Beni bu yana sen, çağırmadın mı: ne engel var, niçin yoldan kaldın?
Bu yolda elçiydin bana: neden geri kaldın, söyle bana, ne oldun deyince,
Cebrail, a benim canım dedi, benim gidebileceğim sınır burası: durağım burası benim, burdan ileriye gidemem,
Bir parmak ucu ileriye ayak basarsam yanarım: bu sözü eksiksiz, fazlasız kabul et,
Bundan sonra gitmek sana düşer: çünkü tümden can oldun, bedenin kalmadı
Her velî Allah tecellîsine mazhar olur ama bu mazhariyet birbirinden çok üstündür,
Anlamak için Kur'ân'dan «Bâzılarını dereceler bakımından bâzılarına üstün ettik, yücelttik» âyetini oku,
Bâyezîd'in nuruyla ölen, aradığını ölümünden sonra buldu,
5640, Canını - başını şeyhine veren, ölümsüzlük âleminde yücelir, baş kesilir,
Bâyezîd'in ormanı, ruhanî ormandı: arslanla, kurtla, hayvanla dolu orman değil,
Ormandan maksat, bilgileridir onun; o orman ağaçlarının dallan, yaprakları, meyvaları, daimî diri olan Allah'dan yeşerip gelişir,
Oturup kendi düşüncesine dalsaydı, aklın ayağı mı basabilirdi o ormana?
Kendi hallerinden çıktı da dileyen, onunla uzlaşabilsin diye,
Dileyenin hâlince söz söyledi: kendini, onun tahammül edebileceği nıikdarca ona gösterdi,
Bütün bu ihtiyatlara riâyet ettiği hâlde gene de o kişi takat getiremedi:
Hemencecik yok oldu, can verdi; pilisini - pırtısını sevgilinin diyarına taşıdı,
Onun değerince göründü ama adamcağız dayanamadı: o şarabın bir yudumcuğuna tahammül edemedi,
Çünkü o güzelim şarabın bir yudumcağazı, yüz testi, yüz küp şaraptan daha fazla tesîr eder,
5650, O şarabın bir yudumcağzı bile bu kadar tesîr ederse artık sen, azını azımsavıp da hor görme,
Ormana bir zerrecik ateş düşse, ağaçların ne köklerini, kor, ne dallarını - yapraklarını,
Bir zerre, bir âlemi yok ederse, aldanıp da onu hor görmeye, küçümsemeye kalkışma.
Değinilen taşı yüz batman ağırlığında olsa, bir dirhem ağırlığındaki lâ'l, değer bakımından, ondan ağırdır,
Yüce kişiler, az bile olsalar çok sayılırlar;aşağılık kişiler,çok olsalar da ne çıkar, değerleri nedir ki?
Görünüşte dağ gibi büyük, iri, sarp kayalar vardır ki
Küçücük bir lâ'l, onlardan üstündür, değerlidir; ona karşı büyüklükleri görünmez bile,
Şu hâlde bön kişiler gibi görünüşe kapılma; can gözünü aç da gör, anla,
Velîden doğan birkaç sözceğiz, binlerce hitaptan üstündür,
Yıllarca söz duysan, onun vaazından duyduklarına bir söz bile katamazsın,

O, azacık söz söyler ama gizli sırrı açar sana: onun o az sözünün biri bile, öbür sözlerden yeğdir,
Demek ki çok olan budur, söz bakımından çok olan değil: asıl bu söz pek çok görünmededir, pek değerlidir,
Anlam âleminde de bu böyledir; az, çoktur da çok, azdır,
Bir adamda, öyle bir hâl vardır ki gece - gündüz, tenhâda, kalabalıkta o adam, hep o hâldedir,
Birisi de iki günde, üç günde bir aşk ateşine düşer, yanar - erir,
Gerçi bu azdır, oysa çok, ama sen değerine bak da sayıdan vazgeç,
Seni bir tiken bo\oına dalaşa, yahut bir kedi tırmalayıp yaralasa,
Bir defâcık da yılan soksa, bu, öbüründen pek üstün, pek fazla birşeydir,
Yılanın sokması azdır ama çok sayılır; tikenin dalaması çoktur ama buna göre önemsizdir,
Kâfir, canla - başla ibâdet etse, bir ânını bile namazsız geçirmese,
Mü'minin arada bir ibâdeti, Allah'yi anısı, Allah katında, kâfirin ibâdetinden yeğdir,
Bu, bir örnektir, onun dengi değil: bunu bil de bu örnekle öbürünü de anla,
Velîlere de böyle bak, onları da böyle gör; gözünü aç, bu hususta şaşırma,
Az birşey, bire nispetle pek çoktur; tikenin dalaması, yılanın sokmasına karşı hiçbirşey sayılmaz,
Allah hası olan velînin bir duası, binlerce duadan daha değerlidir,
Sözde beliren bu fark, söz bakımından değil, hâl bakımındandır,
Söz, hâlden doğar; hanı yelden ovanın tozuması gibi,
Suretlerde gördüğün her ayrılık; iyice dikkat edersen görürsünki anlamdan belirmektedir,
Denize benzeyen sözsüz hâllere gelince: Onlar, Abdâl'in gönüllerinde gizlidir,
Hepsi de güzeldir, dengelidir ama değerleri birbirinden üstün
Herbirinin ayrı bir durağı vardır: biri bal gibidir, öbürü şeker gibi,
Biri güneşe benzer, öbürü Ay'a; biri buyruk yürütür sanki, öbürüyse asker,
Birinden sana bir hâl gelir ki öbüründen, yüzyıllar geçer de o hâli bulamazsın,
Bu, seni bir bakışta görür bir hâle getirir; istersen anadan doğma kör ol,
O, gözünün ağrısını ilâçla iyileştirir; buysa sana, ilâçsız iki göz bağışlar,
Bu, hasta bedenden illeti giderir; oysa Sûr üfurülmüş gibi ölüyü diriltir,
O, kaabiliyeti olanları ilâçla iyileştirir; buysa kaabiliyeti olmayanlara bile yüz can verir,
Mümkün olan herşey, onun elinden gelir; buysa mümkün olmayanı bile kolayca yapıverir,
O, dilediğini yapar; Mesîh gibi ölüye can bağışlar,
Ama bu, pek nâdirdir, az bulunur; bunu yapan, velîlere, kutuplara kıble
kesilmiştir,
Bu kudret, Tebriz'li Şems'te vardı;ondan başkaları, bu çeşit yardımda bulunamadı,
Ey ümidini kesmiş kişi, beri gel, suçu, hatayı hiç düşünme,
O, seni bütün suçlardan arıtır; ihrama büründürmeden hac sevabı verir sana,
Bunu iyice bil ki arılık - duruluk dünyâsında Allah velîleri, Allah haşlan
Vardır ki aralarında, ululuk bakımından, batıyla doğu kadar fark var,
Biri Süleyman'dır, öbürü karıncaya benzer; bu Ülker yıldızıdır, öbürüyse güneş,
Aklını kullanırsan bunun sayısız örnekleri vardır,
Geri kalanlarını da bununla kıyasla; yalnız sâkıylik edeni hep bir bil,
Cansızlarda da bu mertebeler var; biri değerce üstün, öbürü aşağı,
Toprakla taş, bakırdan çoktur; bakır da gümüşten, altından çok,
Gümüş de altından, altın, lâ'ldan, inciden fazla,
Daha az olan, değerce daha fazla; sen anlama bak, suretlerden geç,
Değerce üstün olan azı ara; değersiz çoğu bırak,
Akıllı biriyle bir soluk konuşmak, bilgisizle yüzyıl konuşmaktan yeğ,
İncinin cürmi küçücüktür ama o, binlerce büyükten üstündür,
Para - pul, sayıca çok olsa bile inciye karşı değersizdir,
Evliyanın mertebelerini de böyle bil; altınla mercan gibi hani,
Bu sözler de nâdirdir, bulunmaz sözlerdir; bunlara hiç kimsecik, ne son buldu, ne bitim,

CXXIV

Bâzı velîler ünlüdürler, tanınırlar, bâzılarıysa gizli, Gizli olanların mertebeleri, bilinenlerden üstündür, Bunun içindir ki büyük veliler dâima o gizli erenlerden birini bulmak isterler, Peygamberlerde de bu istek vardır, Musa ve Hızır'ın hikâyesi, Kur'ân'da anılmıştır; ikisine de selâm olsun, Mustafâ'nın, selâm ona, gerçek bir surette, aşkla «Ah, kardeşlerimle buluşsam» demesi, yalvararak yüce Hak'tan bunu istemesi, Yüce Hakk'ın, haslarından biri sana gelecek buyurması, Selâm olsun, Mustâfa'nın bunu, Allah ondan razı olsun, Ayişe'ye, Allah haslarından biri kapımıza gelecek evde bulunmayabilirim; onu ağırla, gönlünü al, ben gelinceye dek evde konuk et; bu, ona güç gelirse, bunu kabul etmezse, hiç olmazsa, ne kadar mümkünse, o derecede, onun şeklini, kıyafetini belle de geldiğim zaman bana anlat; çünkü onların şekillerini, kılıklarını duymakta da büyük fayda var buyurması,

Orta derecede bulunan velîler meşhurdur; tek, eşsiz velîlerse gizlidir,
Onların koruyucusu, Allah gayretidir; o yüzden de gözlerden gizlidir onlar,
Hiçbir şeyh yoktur ki onlarla buluşmayı istemesin Allah'dan,
Allah, bu istek karşısında, isteyene binlerce bağışta bulunur da buna dâir bir istekle dudaklarını açma buyurur,
Der ki: Benim güzellerimi kimse göremez; görürse de o solukta yok olur - gider,
Kulların sevdikleri güzeller, yaratılmış kimselerdir; birkaç günceğiz için geçici sevgililerdir;
Öyle olduğu hâlde âşıklar, onları gizlerler; herkesin, onların yüzlerini görmesini istemezler,
Geçici aşkta bile kıskançlık olursa artık ey bilen kişi, sen öbürünü bununla kıyasla da,
Allah'nın gayreti nicedir; kendi güzelini nasıl gizler anla,
Muhammed, peygamberlerin padişahı, kutlu, halkı doğru yola götüren, yollara kılavuzluk eden değil miydı?
Ayişe'ye dedi ki: Ben Allah hassıyla buluşmak için dua ettim;
Bir hayli yalvarıp yakardıktan sonra Allah duamı kabul etti,
Has kulum buyurdu, lütfedip kapma gelecek diye vaatte bulundu,
Olur ya, ben burda bulunmam, sen onun hâlini - tavrım, kılığını - kıyafetini iyice belle,
Gerçeklikle eve çağır onu; çünkü o, aşk kaynağının özünden gelmededir,
Kılığını - kıyafetini, şeklini - hâlini iyice gönlüne nakşet de ben gelince o dervişi bana anlat,
O geldiği zaman Peygamber, mescidde, namazdaydı,
Mustafa'nın kapısını çaldı: o Allah huyuyla huylanmış olan, o bizi isteyen padişah nerde dedi,

Ayişe kapıya geldi, niyaz ederek binlerce iltifatta bulundu, ağırladı onu, Padişahım dedi, bir soluk içeriye gir de seni perdesiz göreyim, O, hayır dedi, a hanım, işim var: sen selâmımızı söyle ona, Ayişe, şeklini, kıyafetini, ağzının, gözünün, kaşının biçimini belledi,
5730, Rasûl mescidden dönüp evine, dinlenmeye gelince,
Evden onun kokusunu aldı: Âyişe'ye, tez söyle dedi;
Onun şeklini, kıyafetini anlat da gönlüm, canım, kayıttan kurtulsun,
Ayişe, onun şeklini, kıyafetini anlatınca Ahmed'in gözyaşı, ırmak gibi aktı,
O hoşlukla kendinden geçti; deniz gibi coştu - köpürdü,
O kendinden geçişten sonra kendine geldi; katresi, sırlarla dolu bir deniz kesildi, Dilinden sırlar akmaya başladı; duyan, o nurlara gark oldu - gitti,

CXXV

Selâm ona, Mustafâ hergün, güneş batarken şehrin dışına çıkar, yüzünü Yemen tarafına döndürür, «Ben Yemen'den Rahman kokusunu duyuyorum» buyururdu; o kokuyla aşk oyununa girişir, coşar, o hoşlukla kendinden geçer, başını sahabeden birinin dizine kor, uyurdu, Bundan ötesini söylememe izin yok, «Arife bir işaret yeter,» «Evde kimse varsa bir tek söz de kâfi,» Allah rabmet etsin, Cüneyd, yalnızken, yüce Hak'tan bir makam diledi, O makam, yüz çileyle de elde edilemez; ama filan şehre, Ahmed-i Zındıyk'a git; onun yüzünden muradına erersin diye cevap geldi, O şehre gitti, ama gönlü, Ahmed-i Zındıyk diye sormaya razı olmadı: Ahmed-i Sıddıyk şehrin neresinde diye soruşturmaya koyuldu, Yıllarca başı dönmüş bir halde gezdi, dolaştı, onun belirtisini bulamadı, Sonunda gücü - kuvveti kalmadı; Ahmed-i Zındıyk diye sordu, Yerini gösterdiler, Onunla buluşunca Ahmed-i Zındıyk, beni bulmak için evinden çıktığın zamandan beri bütün ahvâlinden haberdârım hâline lâyık nasıl bir söz söyleyeyim dedim, bunu düşündüm; düşündüm ama hiçbir söz bulamadım, Çünkü benim sözüm pek büyüktür; iyisi mi, yolu şu: Kalkayım, senin önünde bir çark atayım; sen de benim yüzüme bak; muradına erersin dedi,

Gene o, zamane ehlinin uydukları er, Yemen'den Üveys'in kokusunu koklardı,
Her solukta yüzünü Yemen'e döndürür, onun vasfını dile getirirdi,
Ahmed'in çekişi, onu da çeker - dururdu; çünkü o da onun kokusunu duyardı,
5740, Fakat bir anası vardı, erenlerdendi, gitmesine ondan başka bir engel yoktu,
Üveys, Rasûl'ü görmeye gideceği zaman o Allah makbulü kadın onu men'ederdi,
Yalnızken de, herkesin yanında da ona, oraya gitme, bana hizmet et;
Bana hizmet etmen, Peygamber'le buluşmayı istemenden yeğdir diye öğüt verirdi ona,
O da anasına hizmet eder - dururdu; çünkü o kadın, Allah haslarındandı,
Anası dünyâdan göçünce anlamla dolu Üveys, Rasûl'ü görmeye yola düştü,
Mekke yörelerine varınca halktan Mustafa'nın göçtüğünü duydu,
O özlem çeken, sahabenin yanma vardı; onlarla buluştu,
Sahabe onun yalvarışım gördü; hepsi de onun hâlini - hatırını sordu,
Sözlerini bellediler, hâli - ahvâli nedir, öğrendiler,
5750, Birisi ona, bunca yıldır ne diye gelmedin, neydi ahvâlin dedi,
O, anam ihtiyardı, güçsüzdü; onu o halde bırakamazdım diye cevap verdi,
Sahabenin bu söze gülesi geldi; gizli sırdan haberleri yoktu ki,
Herbiri, biz dedi, babamızı, anamızı Peygamber'in uğrunda öldürdük,
Âşık kişi dinle de gör, ne diyor; insan sevgiliyle buluşmayı böyle arar, böyle ister,
Onların kendini alaya aldıklarını anladı; onlara öfkeyle baktı da Peygamber'in hâlini - şanını sordu; herbiri çeşit - çeşit söyledi,
Biri boyunu anlattı; yüzünü, gözünü, başını vasfetti,
Öbürü, anlatışını, bilgisini söyledi; öbürü, güzelim huyundan, hoş sıfatlarından bahsetti,
Bir başkası, mucizelerinden, Ay'ın bölünmesinden söze koyuldu; bir ötekisi de geceleyin göğe ağmasını,
5760, Yeryüzünden yedi kat göğe yücelmesini anlattı; bir ötekisiyse Allah'ya yakınlığından, Allah'yla buluşmasından söz açtı,
O, bunlar dedi, Peygamber'in vasıfları değil; bana Peygamber'in canından, özünden haber verin,
Hepsi de, biz dediler, bildiğimiz kadar söyledik; gücümüz yettiği kadar anlattık sana,
Sen bizden iyi biliyorsan çabucak söyle; ağır davranma,
O, içim dedi, sözle, incilerle doldu; herkesin gönlünü şirkten anlayım,
Peygamber'den bir belirti söylemeye, o iki cihan padişahının sırrından bahsetmeye niyetlenir niyetlenmez,
Daha söze başlamadan, onlara öylesine bir nur vurdu ki hepsi de o sevinçle kendisinden geçti,
Sarhoş bir halde yere yıkıldılar; akıllarını da yele verdiler, fikirlerini de,
Hepsinin de varlığı tümden yanıp eridi; Ay yüzünden bulut çekildi,
Varlıklarından yokluk yöresine at sürdüler; gönüllerinin kanatlarından tozu - toprağı silktiler,
5770, Yüz yıllık yolu bir anda, o alanda alıp aştılar,
Hepsi de can denizinin dalgıcı kesildi; hepsi de halka inciler saçmaya koyuldu,
Hepsinin araştırması bir başka şekle döndü; hepsinin gözlerinin ışığı arttı,
Hepsi, ayrılık âleminden buluşma diyarına erdi; parça - buçuktular, tümü de asıl kesildi,
Hepsi yıldızdı, Ay oldu; hepsi kuldu, padişahlığa erdi,
Önce ümmetti onlar; sonunda herbiri, seçilmiş bir halîfe oldu - gitti,
Böyle bir hâl, Cüneyd'in de başına gelmişti; o gerçek er çiledeydi,
Çok binlik, çok yüce bir hâle ermek için yalvarış kemendini atmadaydı ki,
Allah'dan apaçık bir ilham geldi; apaçık harfle, sesle duydu ki,
Ona, böyle bir hâle ermeyi istiyorsan deniyordu, bil ki çalışmakla - çabalamakla elde edemezsin o hâli,
5780, O hâle ancak olgun bir padişahla sohbet yüzünden erebilirsin,
A gerçek er, filan şehre git, Ahmed-i Zındıyk'ın yerini - yurdunu sor;
Onu bulursan muradına erersin; bu yorgunluktan, bu zahmetten, savaştan kurtulursun,
Cüneyd, bunu işitince Allah buyruğunu canla - gönülle tutup yola düştü,
Derdine derman bulmak için koşan haber çavuşu gibi yürümeye koyuldu,
Arayan bulur denmiştir; o da Ahmed'in bulunduğu şehre doğru koşmadaydı,

O şehirde her yana gitmede, onun sevgi tohumunu canının içine ekmedeydi,
Ama gönlü ona zındık demeye razı olmuyordu; Ahmed-i Sıddıyk diye soruşturmadaydı,
Kimdir burda o kişi diyordu; ama kimsenin ondan haberi yoktu; tundan tuna aradı - durdu ama bulamadı,
Başı dönmüş bir hâlde bir aya yakın bir müddet aradı, döndü, dolaştı;
Sıddıyk'ten hiç kimse bir nişan vermedi - gitti,
Nihayet âciz oldu da beni dedi, gönlümü alan sevgiliye kavuşturmayan edepten bezmişim,
Ahmed-i Zındıyk nerde, ne biçim adamlardan diye sormaya başladı,
Birisi, dur dedi, hemencecik yerini - yurdunu haber vereyim sana,
Nerde oturduğunu, evini ona tarif etti; o da muradına erişmek için oraya vardı,
Kapıyı vurdu; Ahmed, gir dedi, a bilgili kişi, zâti senden gaafil değilim,
Uğradığın hâllerin, geçirdiğin olayların hepsini de biliyorum; hiçbiri gizli değil bana,
Hani Allah'dan o hâli istemiştin de, Allah, ona kavuşmayı nâsib etmemişti sana;
Lûtfundan, kereminden, seni o durağa ulaştırmam için bana havale etmişti,
Şunu bil ki o andan, böyle bir kulluğu dilediğin zamandan beri Sana birşey söylemeyi aklımdan - fikrimden geçirip duruyorum;
Ledün bilgisine dâir ne biçim söz söyleyeyim diyorum;
Ama canına huzur verecek hiçbir söz hatırıma gelmedi,
Sözüm, hâline uygun değil ki özetleyip de birşey söyleyeyim,
Ama karşında bir çark atayım da o sır, sana keşfolsun,
Gözün yüzüme düşer - düşmez hâlden hemen haberdâr olursun
Dilediğini elde edersin; şimdi uzak olduğun yakınlık âlemine erersin,
Onun önünde birkaç çark attı; o da bu semâ'ı görüp dilediğini buldu,

CXXVI

Ehli olmayana sır söylemek doğru değildir; çünkü bu, ona ziyan verir, Her sözün bir sırrı, her sırrın da başka bir sırrı vardır, Sözü bilen, ama sözdeki sırrı bilmeyen kişi, çaresiz eğri yola düşer, Sır da sırrın sırrına karşı, söz gibidir, Sırrın sırrını bilmeyen kişiye sır, ziyan verir, Bu yüzdendir ki, selâm ona, Musa'dan birisi, insana alışmamış hayvanlarla kuşların dillerini öğrenmek istemişti de Musa, ondan men'etmişti bunu; Süleyman gerek ki demişti, kuşların dilini bilmek, ziyan vermesin ona; bunu öğrenmek, öldürücü zehirdir sana, O, gene yalvarmaya, Musa, engel olmaya koyulmuştu, Bu istek vebu cevap, haddi aşınca adam, Musa'ya, hiç olmazsa demişti, bahçede, kapı dibinde bulunan horozla köpeğin dillerini öğret de mahrum dönmeyeyim, Musa, onların dillerini öğrenince neler olacağını görüyordu da men'ediyordu; fakat ne kadar men[1] ettiyse mümkün olmadı; adam, Musa'nın öğüdünü kabul etmedi; sonunda bu iki hayvanın dillerini ona öğretti ve iyice bil ki dedi, bu bilgiden ziyana düşeceksin,

Bu çeşit anlamı ince, derin hikâyeler çoktur; bunlar, bilgili kişi tarafından sevilir, istenir;
Fakat böyle hikâyelerden, işin sırrını bilen kişi hisse alır;
Bunlardan, herkese faydalar erişir; bunlar, herkesi, dilediği şeye götürür,
Bunlar, can kuşuna binlerce kanat verir de o kuş, melekten de daha yücelere uçar,
Ama o kapıyı bilmeyen kişi de, körlüğünden kuyuya düşüverir,
Öyleyse bilmeyenlere, gönlündeki sırrı açma, dilini düğümle,
Her cansıza gönül sırrını söyleme; çünkü cansız, bu yüzden ıztırâba düşer, çırpınır - durur,
Onu dinlemek, duymak, öyle ziyanlar verir ona ki dille anlatılması mümkün değildir,
Herkesin, sırları duymaya kaabiliyeti yoktur; hür kişiler, sırları câhillerden gizlerler,
Nasılsa ona bir sır söylerlerse, o ahmak, onu kimseden gizleyemez;
Ondan fayda elde edemez; sonsuz, sayısız ziyana düşer,
Sırrın da çok gizli bir sırrı vardır ki o, altın kesintisidir, buysa mâdene benzer,
Sırrın sırrını bilmeyen ahmak, onu duyunca yolunu yitirir,
Sırrın hükmünü bilemez; çünkü sırrın sırrını anlayamaz,
Onu bilip anlamak, onun işine yaramaz; çaresiz gerçek yolda eğri yürümeye koyulur,
Sırrın hükmüne aykırı hareket eder; böylece de ondan mahrum olur - gider,
Onun kılıcıyla kendim yaralar; gönlünü de, canını da cehenneme sürükler,
Kendisine bir cehennem düzer - koşar; bilgisizlikten sırrın sırrını da yitiriverir,
Böyle kişi, sırrı bilmezse, orucuyla, namazıyla hayır ve ihsan sahibi olur, onlardan hayır görür
Demek ki ona aciz, itaat, ibâdet yeğdir; itaati, onu rahata kavuşturur,
Ayağını kilimine göre uzatan, pilisini - pırtısını Kelîm'in yanına çeker - götürür,
İki elini duaya açar; yüzlerce yalvarışla kulluğa koyulur,
Acizce işe sarılır; sonunda da yaralanıp berelenmez,
Güç - kuvvet sahibi olmak, bilgisiz kişinin harcı değildir de Allah, onun için herkese vermemiştir,
Çünkü güç - kuvvet, elde silahtır: bilgisiz kişiyse onunla kendini öldürür,
Ama aklı - fikri olan kişi, kılıçla savaşa girer: düşmanlara saldırır,
Yaşamaması gerekeni öldürür, yok eder, paramparça doğrar; çaresize çâre bulur,
Herşeyi lâyık olduğu yere kor; düşmanları, düşmanca dileklerine bırakır,
Ne yapılması gerekse onu yapar; cihanda zahmet, fitne bırakmaz,
Âlemi lûtfuyla onarır: bütün iyi kişiler, onun yüzünden muratlarına ererler,
Allah, mü'minlere güç - kuvvet vermiştir de işleri bilerek yaparlar,
Onların yüzünden herkes rahata kavuşur; güçlerini, kullukta bulunarak hayra harcarlar,
Ama o gücü - kuvveti kötü kişiler elde ederlerse küfrü, isyanı arttırırlar,
Güç - kuvvet, orda tümden rahmet olur, buraya gelince de zahmet kesilir,
Birisi Kelim Musa'ya, senin dedi, gerçekliğinde hiç şüphe yok,
İki kulağımı da şüpheden arıt ey iki âlemde de akla gerçeklik bağışlayan'"",
Süleyman gibi Allah'ın bağışıyla bana dilleri bellet de,
Herkesin ne dediğini arılayayım: kuzgunun, akbabanın söylediklerini bileyim,
Bütün kuşların dillerini öğreneyim: Süleyman'ın elde ettiğini elde edeyim,
Bütün kuşların dilleri malûm olsun, sırları gizli kalmasın benden,
Adama alışmamış hayvanların, şeytanlarla perilerin söyledikleri nedir; güzelim ceylan ne diyor, ne nağmelerle nağmeleniyor:
Bütün bunları bileyim de can kuşum kol kanat açsın,

Böylece de Allah'ın, cömertlikle, vergiyle, bağışla,
Yeryüzündeki bütün inananlardan, esenliğe erişmiş tertemiz dilek sahiplerinin hepsinden,
Bütün halktan, yardımlarıyla, lûtfuyla o ihsan sahibinin, beni seçtiğini anlayayım,
Musa ona dedi ki: Vazgeç bundan; Allah'ndan din yolunu iste,
Oğul, sana fayda verecek şeyi, meyva yiyeceğin fidanı ara da
O ölümsüz dünyâda diril, şu ölümlü, geçip gidici dünyâdan kurtul,
Karanlığını tümden nûrlandır: ondan sonra da boyuna sevinçle yaşa,
Küfrün, şirkin, tümden îman kesilsin; sapıklıktan, nankörlükten kurtul,
Aklın varsa bunu iste: öbür istekten vazgeç; çünkü o istek, pek kötüdür,
Adam yalvardı, yakardı; Allah için dedi, ne olur, benim için dua et de bunu iste,
Senin işin - gücün lûtuftur, Keremdir; bu kuldan çekinme, dinle sözünü,
Musa gene ona, vazgeç bundan dedi; bu dilek, korkulu, tehlikeli bir dilek,
Bundan bir fayda elde edemezsin; hattâ bu, sana binlerce ziyan verir; yum ağzım,
O adam ayak diredi; inadından, Musa'nın eteğini bir an bile elinden bırakmadı,
Ona birçok yalvardı; gözyaşları döküp ağladı - sızladı,
Bu yakarış sırasında, a kılavuz dedi, evde, kapımızda bir horozla bir köpek var,
Hiç olmazsa bu ikisinin dilini öğret bana da anlayayım, bu yüzden sevineyim,
Bu kadarını olsun esirgeme benden; güneş gibi, yüzünü bulutsuz göster,
Süleyman, her mahlûkun dilini, sırrını bilmiyor muydu; bu lütuf, aşağılık bir kişiye de nasîb olsa ne çıkar?
Onun nail olduğu sırlardan bir - ikisini bana da bağışla da yüzümü Hakk'a yönelteyim,
A yüce kişi, a varlığın övüncü; cömertliğinle bir ıslaklığı deniz hâline getirirsen ne olurki?
Onun denizinden bir katrecik içersem, onun ihsanından bir zerre elde edersem,
Pek sevinirim, şükrederim; şarapsız, kadehsiz, mezesiz sarhoş olurum,
Musa, onun için Hak'tan dilekte bulundu; o kaltabanı sevindirdi,
Musa'dan kolayca dileğini elde etti; önünde yere baş koyup ayağa kalktı,
O ahmak, evin yolunu tuttu; ama o bağışın sırrından haberi bile yoktu,
Hâsılı o yolu tutup gitti ama baş aşağı da kuyuya düştü,
Sırrın, yerinde, adamına göre iyi olduğunu, ama ona lâyık olmayanın can
düşmanı bulunduğunu bilmen, anlaman için oldu bu iş,
Her aşağılık kişi, nerden sırra lâyık olacak? Kötü, alçak kişiye iyilik etmeye gelmez,
Ahmak, sırrı anladı mı, bilgisizliği artar; yokluğa düşer, yok olur - gider,
O sır, öldürücü zehir olur da onu öldürür; sapıklık yoluna çeker onu,
Adam, sabahleyin evinden, bir parça ekmek almak için çıkınca
Köpek ekmeği kapmak istedi; hergiin olduğu gibi ekmeği yemek kaydına düştü,
Derken horoz seğirtip ekmeği kaptı; köpek bu işe bozuldu da,
Ona, a zâlim dedi, sen her solukta yüzlerce yem yemedesin,
Bilirsin ki ben yem yiyemem; ne diye ekmeğimi kaptın benim?
Benim nzkım, gıdam ekmek; onu da sen kaptın; benim derdime derman nedir şimdi?
Horoz ona, a yoksul dedi, sana hoş gelmedi mi bu? Bu yüzden gam yeme;
Yarın ev sahibinin atı sakatlanacak, ondan iyice yer, semirirsin; sözümü dinle,
Ev sahibi bu sözü duyunca atı sattı; yüzü, ferahından Ay gibi parladı,
Ziyandan kaçındım, böyle bir mihnetten, böyle bir dertten kurtuldum diye sevindi,
Ertesi günü köpek horozu görünce konuşmaya başladı; bir hayli konuştular,
Köpek, artık yalan söyleme de canla - başla doğruya koş;
At ölecek demedin miydi? Yalanından gönlüm pek incindi dedi,
Horoz, hayır-hayır dedi; ben ancak doğruyu söyledim; bu yolda doğrudan başka bir yola sapmam,
O, hemencecik atı sattı, kendini gamdan kurtardı,
Derdi başkasına savurdu; düzen - hîle bayrağını yüceltti,
Kendini ziyandan kurtardı; başkasını ziyana attı,
Ama bu eğrilik tersine döndü; bu, din yolunda, onun ziyana düşmesinin ta kendisi,
Sonunda bunu anlar da bu iş yüzünden elini dişlemeye koyulur,
Bundan haberi olan horoz, köpeğe, sevin dedi, zahmete, derde boş ver,
Çünkü yarın katırı sakatlanacak; katır, attan da semiz,
Artık gece - gündüz ye, doy da semirip arslana dön,
Ev sahibi bu sözü de işitti; eşekliğinden katıra eğeri vurdu, satmaya götürdü,
Hemencecik satılığa çıkardı; pazarda yüz dmâra sattı katırı,
Gümüş paraları aldı; düşe - kalka, sevinerek eve döndü,
Bir oyuna girdim, çift mi, tek mi oynayıp üttüm; artık neşeli bir sûrett î rahatça oturayım;
Kâr - ettim, ziyandan kurtuldum; çevikçe sıçradım, dertten de halas oldum, aldanıştan da dedi,
Eşekliğinden gücü kolay gördü; ahmaklığından zahmeti ziyan saydı,
Oysa bir kârda yüz ziyan var; ama bunu göremedi de noksana düştü,
Ertesi günü köpek horoza, niceye bir bu düzen, bu yalan, bu kandırmak dedi;
Niceye bir beni aldatacaksın; bu yalan, bu düzen ne vakte dek sürecek?
A kendine güvenen, bari Allah'tan kork da sonunda kahra uğrama,
Horoz, benim hakkımda kötü zanna düşme dedi; hayır mâdeniyim ben, benden şer zuhur etmez,
Canım, Rahmân'ın müezzinidir; dünyâya doğruluktan haber veririm ben,
Allah'a kulluk etmek vakti geldi der de öterim; müezzinler benden ders alırlar da
Hepsi de minareye çıkar, benden duyduklarını halka haber verirler, duyururlar,
Bu haber verişte bir yanlışa düşersem, ağlata - inlete keserler beni,
Çünkü yalan söylemem lâyık değildir; horozun yan» iması, yanlışa düşmesi nâdirdir,
Ben ezelden, güneşin tercemânıyım; güneş yücededir, ben aşağıdayım ama bu, böyledir,
İçimden güneşe bir yol verdiler bana; Allah lûtfuyla herşeyi anlayan bir canım var,
Baş - aşağı bir tas geçirseler başıma, kapkaranlık gecede bile gönül yoluyla,
Güneş ne yana gidiyor, gökteki hangi burçta, görürüm,
Gene de böyle, gün batınca, yerin altında da, gece - gündüz onunlayım: bunu iyice bil,
Gün batarken de onunlayım, doğarken de: o nereye giderse, önünde koşarım onun,
Ona, gönülden bir yol bulan kişi, nasıl olur da kapısından uzak kalır onun?
Onun yolunda ne perde vardır, ne engel: bir soluk bile bir olan Allah'dan ayrılmaz o,

Hattâ gönlünde o denizin dalgası, suyu vardır; bedeni kıyıya benzer, canıysa denize,
Sen tümden bedensin de onun için denizden uzaksın: ama can âlemine yardın mı, nur olursun,
Sevgiliye can yolundan git; durağa varıncaya dek koşarak yürü
Ey arayan, perde surettedir: anlama erersen deniz kesilirsin,
İç âlemde yürü, dışa bakma: çünkü can denizdir, bedense gemi,
Gemiyi bırak da şu denize dal: kapı dibindeki desteği bırak da kapıya gel,
Gönlümden görüyorum, onun içinde herkese dosdoğru kılavuzluk ederim,
Yarın o aldanmış kişinin kölesi, bir kazaya uğrayacak: kendi de k,^hra düşecek,
Her taraf ekmekle, yemek artıklarıyla dolacak; iyi söyleyen de yiyecek, kötü söyleyen de,
Çoluk - çocuk, genç - ihtiyar, o nimetten zahmetsizce yiyecek, artanını alıp götürecek,
Yürü, cinsinden olan olan köpekleri de çağır, yarın ziyafete gelsinler,
O yolunu yitirmiş kişi, böyle bir hâlden de ibret alıp kendine gelmedi, tövbeye yanaşmadı,
O eğri görüşlü, sapıklıkta kalakaldı da küfrü, din gibi kabul etti,
Gönülde, gözde, kulakta Allah mührü var; herkes doğru yolu bulamaz,
Allah, yollarını azıtmış: küfrü yol - yordam edinenlere kim çâre kılabilir ki
Analarından kötü olarak doğanların yeri - yurdu, gerçekte cehennemdir ancak,
Bunu tam olarak söylemeye gerek yok; dön de sözü tamamla,
Efendi, kölenin öleceğini duyunca, onun ziyanından da kurtardı kendini,
Hiç durmadan kölesini sattı; o ziyana müşteriyi düşürdü,
Pek sevindi, bugün dedi, mihnetten kurtuldum, kutluluğa erdim,
Bu iki dili öğrenmekle faydalandım da üç ziyandan halâs oldum,
Bu üç kazadan kurtuldum ya: bundan böyle her yanda işim - gücüm aydın olur artık,
Şükretti, düzenle kendimden şu üç kazayı uzaklaştırdım dedi,
Kazanın gözünü bağladım, kendimden belâları ırak ettim,
Musa'nın bağışıyla faydalandım, kendimi tavus gibi bezedim
Bundan böyle nerde dünyâda benim gibi her işi kâr kesilen, kârı artıp duran, ziyana düşmeyen?
Dördüncü günü köpek, horozun iki kanadını da çırparak gelmekte olduğunu uzaktan görünce,
Ona, a yalancıların padişahı, a aldatıcıların emîri, reisi dedi:
Hiç kimseye senin kadar kızmamışımdır; senin kadar yalancı horoz da görmemişim ben,
Afsunun, düzenin, yalanın mâdenisin sen; vay sana kanıp da ayran tasına düşenin hâline,
Ne söylediysen hepsi de yalan: vaadettiklerinden biri bile doğru çıkmadı,
Bundan sonra da ne söylesen, gizli - açık, hep onlar gibi olacak,
Artık a aşağılık mahlûk, yalan sözlerini kabul eder miyim senin?
Senin eğri, ham vaatlerinden öldüm; ters selâmında mihnetten başka birşey yok,
Horoz, köpeğe, a solukdaş dedi, ne söylediysem, ne artıktı, ne eksik,
Hak bilir ki hepsi de doğruydu; bu zandan Allah kurtarsın seni,
Kurtarsın da benim bu huydan uzak olduğumu, Allah'nın katında suçsuz ve yarlıganmış bulunduğumu anla,
Bu hususta haklısın ama bu yoksul hakkında da zannın kötü,
Artık - eksik, sözlerimi yalan, düzen sanıyor, beni yalancı, hilekâr biliyorsun,
Verdiğim vaatler çıkmadı; bu yüzden de gönlünden oldum, gözünden çıktım,
O dâvadan biri bile doğru çıkmadı diye benden nefret ediyorsun,
Ama bil ki benim üç vaadim de, a bilgili, hünerli er, dediğim gibi çıktı,
Üçü de bu bilgisiz eşekten satın alanların yanında ölüp gitti,
Bu adam da ahmaklığından derdi derman gördü; kendini kurtardığını, başkalarına ziyan verdiğini sandı,
Anadan doğma kör, nerden görecek: her aşağılık pis kişi, nasıl İbni Sina olacak?
Her taş nerden la[1]1 kesilecek? Bir çavuş nasıl padişah olacak?
Bir Deccâl nerden Mesîh olur: bir bakkal nerden Keykubâd'a döner?
Katrenin deniz olduğunu, yahut sineğin ankaa gibi uçtuğunu, gördün mü hiç?
Horoz köpeğe, ev sahibi ölecek dedi: vakti geldi, canını kurtaramayacak,
Bu dünyâdan göçecek: altından, gümüşten, evden - barktan olacak,
Dediğimi göreceksin: güneş gibi görünecek sana,
Bu vaatte hiç yalan - yanlış yok: incitme k'lıcını şimdicek kınına sok,
Yürü, yarın vaadedilen gelip çatacak; seksiz - şüphesiz sözüm yerine gelecek,
Hatsiz, hesapsız nimetler, her yana akıp giden sadakalar göreceksin,
Ekmek, pişmiş, pişmemiş etler, yemek artıkları, sayısız olarak dökülüp saçılacak murada ereceksin,
İyi - kötü, aşağılık - yüce, küçük - büyük, güçlü - arık,
Herkes yarın yiyecek, doyacak; tam bir hafta halk, bu evden, bu yöreden ayrılmayacak,
Soluktan soluğa, baş sağlığı için yücelere de, aşağılara da çeşit - çeşit yemekler verilecek,
Bütün köpeklere doğru haber ver: Yarın ekmek yiyecekler,
İyice inansınlar ki bu vaat doğrudur ve en iyi de vaattir bu,
Hepsi de o yemekten - yiyecekten doyacak, herbiri arslana dönecek,
Onların ölümü, kaza ve kaderi çevirecekti; sahiplerini ziyandan kurtaracaktı,
O, başkalarını ziyana soktu, ama asıl kendisine kuyu kazdı,
O kuyuya baş - aşağı düştü de öldü; ziyandan, ölümden başka bir fayda elde edemedi,
Başkalarına ziyan verdim, kendimi o gamdan kurtardım sanıyordu,
Bilmiyordu ki sonunda, çaresiz, bütün o ziyanlar canına değecek,
Nice ziyan vardır ki soluğunu, keser, seni per - perişan eder ama onlarda sana fayda var,
Onun sırı sana belirse, Allah'ya şükreder, hamdedersin,
Ama o sır, açığa çıkmaz da o yüzden seni yakar - eritir, zahmete düşürür,
Dünyâda ziyan ettiğine ağlama; yürü, onda gizli kârlar var,
Bir ziyan, yüzlerce ziyanı savuşturur; sağlığa, esenliğe sebep olur,
Atın öldüyse gam yeme; yahut hırsız, derip devşirdiğini çaldıysa üzülme,
Yol kesen, hatırını, malını - mülkünü aldıysa, yahut kölen pencereden düştüyse,
Sabret bunlara, şükret; o ziyandan, o zahmetten hiç sızlanma,
Çünkü o zahmet, senin faydan içindir; o yüzden sana yüzbinlerce kâr gelir,

CXXVII

«Sizi korkuya, açlığa, mallardaki, canlardaki, mey valardaki eksikliğe ait birşeyle sınarız; müjdele sabredenlere» âyetiyle O «Nice istemediğiniz şeyler vardır ki onlar, sizin için hayırlıdır ve nice istediğiniz şeyler vardır ki onlar, sizin için serdir;
Allah bilir, siz bilmezsiniz» âyetinin tefsîri,

Bunun sırrını Kur'ân'dan dinle: Allah halka buyurdu ki :
Sizi, kimi gizli, kimi açık bir belâya uğratırsam;
Kimi sıkıntıya düşürür, kimi ferahlatırsam; kimi size tatlılık verir, kimi acılık verirsem:
Kimi gönüllerinize, canlarınıza korku salarsam, kimi sizi açlığa düşürür, dermansız bırakırsam:
Kimi mallarınıza noksan verir, kimi canlarınıza, bedenlerinize noksanlık verirsem;
Kimi tarlanızın mahsûlünü, meyvalannızı, gelirinizi eksiltir, fidanlıklarınızı yakarsam;
Sayısız olaylar verir, her solukta gökten bir belâ indirirsem;
Bu olaylara sabredin de size yüzbinlerce lûtuflarla karşılık verilsin,
Verdiğim zahmete, eziyete sabreden, hazînemden çok - çok mal alır;
6010, O âlemde din zenginlerinden olur; bizden ne umarsa bulur,
Sabredenlere pek büyük müjde var; sabırdan sonra nimetlere ererler onlar,
Belâdan şikâyet etmeyenlere, bizden inayetler gelir,
Bütün kahrımda lütuf görürler de denizimde inci kesilirler,
Hakkımda iyi bir zanna düşerler de canla - gönülle bana kavuşurlar,
Ben, tümden rahmetim; kadın - erkek, hiç kimse benden asla kötülük görmez,
Benden ne gelirse yerindedir; hepiniz de kendinize orda kaçıp sığınılacak yer arayın,
Bütün varlık, bu hâle tanıktır; dilsiz - dudaksız, bunu söyler - durur :
Ben dâima tüm lûtfum, keremim: bütün varlık, benimle vardır,
İrem Bağı gibi hoş bir halde duran bedeni, cam, sebepsiz - illetsiz her solukta ben ihsan ederim,
6020, Her solukta erkeğin de, dişinin de bedenine, canına yüzbinlerce nimetler veririm,
Beden, bir şehre benzer; gömüşe padişaha; akıl da iyi bil ki vezirdir o ülkede,
Düşünceler, askerlere benzerler; bedenlerin hallerini belirtir onlar,
Bedenlerde ne saltanatlar, ne tedbirler var; her beden, göklerden de üstün,
Bedende neler var, neler: söylesem iki cihan da karışır, âlemde fitneler kopar ,
Hak, göğe, yere sığmaz da kin gütmeyen bir gönüle sığar,
Gerçekten de kin gütmeyen kişinin gönlü kadri en yüce Arş mesabesindedir:
Hakk'ın tecellî konağıdır o gönül,
Böyle bir gönül sahibinin, balçıktan yoğrulmuş bedenine bakma, hor görme onu,
Hor görme de lanetlenmiş Şeytan gibi kötü olma; gökten tâ yerin dibine sürülme,
İblis'ten ibret al da kork; korkunca da Allah'ya sığın, ondan ders al,
6030, Korkanları Allah emîn eder de ıztırâba düşmezler, esen kalırlar,
Allah'tan korkan, eminliğe erişir; ey korkusuzca yola düşen, kendine gel,
Korkmayandır korkuya düşen; ders almayan, nasıl âlim olur
Ne mutlu canında korku olana; çâresini Allah'ya sorana,
Hak dedi ki: Beden için yenecek, içilecek şeylerden, etten, kebaptan,
Ekşiden, tatlıdan; ayrandan, helvadan tut da say; daha nice binlerce şeyler,
Meyvalar, bağlar - bahçeler, akar sular, insanların esenliği için neler, neler yarattım,
İstenmeden bu keremde bulundum; herkesi dadı gibi besledim, yetiştirdim,
Bundan kıyaslasınlar da bilsinler: istenince neler vermem ben?
İstenmeden veren cömert, istenince nasıl ve neler ihsan eder
6040, Dostum, bu anlatışın sonu yoktur; gene ev sahibinin ölümüne gel, onu anlat,
Ev sahibi, horozun sözünü duyunca elden çıktı: yalın ayak evden dışarıya fırladı,
Çarpına - çırpma Musa'ya gitti; önce semizdi ama arıklaştı şimdi,
Yüzü korkudan sapsarı kesilmişti; ağlaya - ağlaya ey kerem sahibi Kelîm dedi:
Ey sahibimiz, ey Allah'ın Rasûlü, bir soluk, benden razı olarak tut elimi,
Lûtfünla öğüt verdin; bense ahmaklığımdan dinlemedim de kuyuya düştüm,
Akıl, baht dost olsaydı bana, buyruğunu, hükmünü tutardım
Dileğine ermek pahasına bile olsa buyruğundan dışarıya bir adım bile atmazdım,
Sen inayet ettin, sevgiden, rahmetinin sonsuzluğundan esirgedin beni,
Bense eşekliğimden duymadım, dinlemedim bunu; buna karşılık da can vereceğim şimdi,
6050, Musa'ya olan - biteni anlattı; yaralı gönlüne melhem koymasını diledi,
Önünde, elini dişleyerek, elbisesini yırtarak topraklara serilip yuvarlandı,
Gamla, dertle yanıp yakılarak ağlıyor, gözlerinden kanlı yaşlar saçıyordu,
Musa, sonunda ona dedi ki: Ok yaydan fırladı; feryadı bırak,
Bu ölümden kurtulmana hiçbir çâre yok; âh hilebaz nefsin elinden, âh,
A yoksul, ister kalk, git; ister otur; can vereceksin,
Ama Hak'tan îmanla ölmeni isteyeyim de hurilere katıl, Allah râzılığına kavuş,
Ahiret, dünyâdan yeğdir; Allah sana cenneti ebedî yurt eder,
Burası geçicidir, orası ölümsüz; Hak cennetlerde sâkıy olur sana,
îmansız ölürsen, o vakit böylesine ölümden feryâd et,
6060, Yoksa îmânı da beraber götürdün mü, hoş ol, kolayca can ver - gitsin,
Böylesine ölüm, bil ki dirimdir; böyle bir dirime de canını feda et,
Hattâ bir can da nedir? Binlerce canın olsa bile sevgilinin yoluna oynaman gerek,
Bir zerrenin karşılığında güneşlere nail ol; bir katreye karşılık denizlere sahip ol,
Can, o hamıandan bir tanedir ancak: sevgiliye karşı can da nedir ki?
Ne mutlu canını - başını oynayıp da kendini kavuşma âlemine atana,
O, bu gıllügışla dolu dünyâdan kurtuldu; balçığı bıraktı, gönül elde etti,
Mevlânâ gibi yok olanı terketti de gerçek varlık deryasında dalgıç kesildi,
O efendi de hemencecik can verip öldü; Kelîm'in vaadine sevinerek göçtü,
Yerden, yersizlik âlemine gitti; o vaadi canına sığınak yaptı,
6070, Nelik - nitelik âleminden neliksiz - niteliksiz âleme gitti; vaadedileni, hattâ daha da fazlasını buldu,

Öyle bir zahmetten kurtulup o rahmete eş olmasından dolayı da Hakk'a şükretti,
A akıllı kardeş, şu hâlde bil ki her gönül, sırlara kaabılıyetli değildir,
Sırrı biliş, başını kesti onun; o eşek, bilgisizliğinden kılıcı kendisine çaldı,
Gizli sır, Hakk'ın hazinesidir; bir hazîne gibi Hakk'ın definesıdir o,
Yere gömülmüş defineyi sana vermezler; Hakk'ın emîni olmadıkça onu sana bağışlamazlar,
Nerden öyle bir tapının hazinedarı olacaksın sen; nerden o padişahtan öyle bir elbiseyi giyeceksin sen?
Bu devlet, hâinlere nasîb olmaz; her aşağılık kişi, böyle bir nimeti yiyemez,
Sır, ansızın bir hâine ulaşsa bile o ahmak gibi o da tezce yok olur - gider,
Ona saray hazinedarlığını, belâya uğrasın diye verirler,
6080, Dilerler ki hainliği bilinsin de o hainlik yüzünden taşlanıp gebertilsin,
Ama emin kişinin durağı yücedir; o, ağızlara şeker gibi tad verir,
Nefsi kendinden sürüp atarsan, bu savaş yerinde erlerdensin sen,
Herşeyin sırrını evliya bilir; ama gene de söylemezler; dudakları yumuludur onların,
Dünyâda Sûr'un üfurülüşüdür onlar; ölüye can verirler dervişler,
Köre görüş bağışlarlar şüphesiz; haberi olmayanı haberdâr ederler,
Ruh odur ki onlardan gelir; başkalarından gelen ruh, tulumdaki yele benzer,
Tulumdaki yel yanıp gitmeye mahkûmdur; yeli bırak da ruha rehin et kendini,
Yelden olan ruh, hayvanların nasibidir; vahye; ilhama mazhar olan ruhsa abıhayattır,
Arıyor, istiyorsan Hüsâmeddîn Çelebi gibi vahye, ilhama mazhar olan ruhu iste,
6090, O, tümle, tümden ayrılmasına imkân bulunmayan parça - buçuk gibiydi; bunu gerçek bil de şüpheden vazgeç,
Öylesine bir dolun - Ay bizden gizlendi; dünyâdan bir Kadir Gecesi yıttı,
Biz uyumuştuk; oysa hemencecik yürüyüp gitti; bir şimşek gibi gökleri aşıp geçti,
Öyle bir define, gizlendi bizden; canlarda bir hicrandır kaldı,
Bir hicran ki devasını Allah bilir ancak; Allah'dan başka kimsecik bu derde ilâç olamaz,
Gözden gizlendi: bundan sonra âh etmekten, feryâd etmekten başka çâre yok,
Can, ayrılığından yıkıldı, tenimizde, o olmayınca can kalmadı,
Canımıza can, onun cemâliydi; derdimize derman, onun visaliydi,
Sende, insanların hayırlısı'nın nuru varsa böyle bir yitirişi ölüm tanı,
Evliyanın şaşılacak bir âlemi vardır; onların kokularını, ancak edep sahibi alır,
6100, Onların topraktan karılmış bedenlerine bakmaz; can gözüyle onların temizliğini görür,
Canla - gönülle onların ayaklarına toprak kesilir de Çigil güzelinden başkasına yüzünü döndürmez bile,
Onların toprağını, gönülden de üstün bilir; onları topraktan da öte bilir, gönülden de öte,
Gönüller, onları toprak olarak gösterir ama o toprağa karşı şu gönüllerin ne değerleri var,
Onun gönlü, aparı nurla dopdoludur; ondan başkalarının gönülleriyse tümden helak olur - gider,
Çünkü onlar akreple, yılanla doludur; a gönül alan sevgili, her gönüle gönüldeme,
Gönül de odur, can da o; başkalarıysa toz - toprak; o deniz gibidir, başkalarıysa kıyı,
Onun gönlü Allah hazinesidir; orda sonsuz defineler var,
Hattâ o uyanık gönül Arş'tır: topraktan olan bedeniyse o nurların yayıldığı yer,
Aşağılık halktan gizlidir ama onun sureti, cismi, öylesine bir nuru taşımaktadır,
6110, Bedeni balçıktandır ama gönül sâhib Allah, haslarının hasıdır,
Canı, canandan uzak değildir, uçsuz - bucaksız denizdeki dalga gibi hani,
Hak, güneş gibi, velîyse sanki gök; o güneşin nuru, insanlara da vurmakta, meleklere de,
Herbiri, ondan bir nura mazhar: şeytan bile bağışıyla huri kesilmede,
Bir sineği zümrüdüankaa, bir katreyi derya hâline getirmede,
Nefsinin boynunu vurmadan onun sıfatlarını nerden, nasıl anlatabilirsin'[7]
Bilgide, irfanda beysin ama ölmedikçe ona kavuşamazsın,
A diri, hak yolu, ölmektir; hiç gülmeden boyuna ağlamaktır;
Uykuyu, yeyip içmeyi, mezeyi, şarabı bırakmaktır, Bu defineyi elde etmek için tümden harâb ol,
Harâb ol da seni o denize çeksin; eşsiz, paha biçilmez bir inci hâline getirsin,
6120, Senin işini o görür, sen bir hoşça otur: gözünü aç da kendinde onu gör,
Ne mutlu o cana ki makbul olur; istemeden her dileğini elde eder,
Şu dünyâda ona benzer bir dost yoktur; ondan başkası düşmandır, yabancıdır,
Değil mi ki zemânede benzeri yok; artık her aşağılık kişinin eteğine hırsa düşüp de sarılma,
Şunu bil ki Allah'dan ona erişen lütuf, ihsan, başkalarına nasîb olmamıştır,
Bilgide insanların en üstünü olduğundan, âlemde eşi yoktur onun,
Alem beden gibidir, oysa can, sanki; özün de özüdür o, gizli sırrın da sırrı,
Hem de benlikten, senlikten dışarıdır: ona âşık olursan ikilikten kurtulursun,
Allah velîleri, bir asıldandır; dünyâda güneş gibi parlamaktadır onlar,
Nur, nurdan ayrılır mı hiç? Gülün kokusu, gülle beraberdir,
6130, Erenlerin herbiri, o denizin dalgasına benzer; coşup baş çekmiştir; göğün yücesine ağmıştır,
Melek gibi yemeden - içmeden diridir onlar; güneş gibi, Ay gibi göktedir onlar,
Felek de kuldur onlara, melek de; gök onlann çevresinde döner - dururlar,
Allah nuru sanki sudur da onların bedenleri ırmak: Hak, onlardan yüz gösterir hep,
Onların dirilikleri candan değil, Hak'tandır; onların gönülleri,
Allah'nın iki kudret parmağının arasında oynar - durur,

CXXVIII

Mü'minin gönlü, Allah'nın kudret parmaklarının arasındadır o gönül, ne yana dönerse onu Hak döndürür, «Mü'minin kalbi, Rahman'in parmaklarından iki parmak arasındadır, onu dilediği gibi çevirir» buyurulmuştur, Allah âşıkları üç mertebededir; sevgilileri de üç mertebede: Birinci, orta ve son mertebe, Mansûr-ı Hallaç, Allah ona rahmet etsin, âşıklık mertebesinin ilkindeydi, Ortadaki mertebe, ondan büyük, son mertebeyse ondan da büyüktür, O üç mertebeye ait sözler ve haller, âlemdekilere apâşikârdır, kitaplara yazılmıştır, Fakat sevgililerin üç mertebesi gizlidir, Onların ilk mertebesinin adını, olgun ve ulaşmış âşıklar, ancak işitmişlerdir; onları görmeyi dilerler, Ortadakilerin adını - sanını kimse işitmemiştir; son mertebedekileriyse hiç duymamışlardır, Allah antlısını ululasın, Tebriz'li Mevlânâ Şemseddîn, son mertebedeki sevgililerin başı ve padişahıydı; Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ, bundan dolayı buyururlar:

Kuşluk çağının kuşları bile onun parıltısına dayanamazlarken
Gece kuşları, onu görmeyi nasıl umabilirler?

Mustafâ, Mü'minin kalbi buyurdu, Râhman'ın iki parmağı arasında döner durur,
O, o gönlü, korku ve ümit arasında, nereye dilerse döndürür,
Hareketi Hak'tan olan gönülden herkes, yüzlerce bet - bereket bulur,
O, kalem gibi, yalnızca bir araçtır; resimler, rakamlar, yazılar kalemden değildir,
Yazılan, yapılan şey, ne parmaktandır, ne kalemden; onu kâtip yazar, ressam yapar,
Her bedeni bir ev bil; kadın-erkek, çoluk-çocuk, genç-ihtiyar, herkesin bedeni, bir evdir,
Bak da gör, her bedende ne biçim adam var? Birinde şahne oturuyor, öbüründe ases,
Birinde hırsız var, öbüründe kapıcı; birinde bey oturuyor, öbüründe padişah,
Birinde nur var, öbüründe ateş; birinde küfür var, ötekinde îman,
Çeşit-çeşit hepsi; melekten, şeytandan tut da herşeyden münezzeh Allah'ya dek sayısız
varlıklar var onlarda,
Evliyanın gönüllerinde Allah vardır; o yüzden de halkla eş - dost olmuşlardır onlar,
Bütün işleri Allah buyruğuyladır; onlar soluktan soluğa Allah bilgisinden ders alırlar,
Allah'yla düşüp kalkarlar; onun haslarıdır onlar; bütün sırları bilirler,
Ne dilerlerse hemen oluverir; söz söylenmeden söyleneceği duyarlar,
Elsiz - avuçsuz kılıç yürütürler; yazılmamış kitabı okurlar,
Böylece de yüce Hakk'm, iki dünyâda da bu çeşit velîleri olduğunu bilmeni sağlar,
Öylesine velîlerdir onlar ki seçilmiş peygamberler bile canla - gönülle âşık olmuşlardır, o hasları ararlar,
Öyle gizli velîlerdir onlar ki, olgun kişiler bile canla - gönülle onlara kul - köle olmuşlardır,
Onlar, Şemseddîn'e ulaşmayı istemişlerdi; onu dilemekte bir soluk bile dinlenmemişlerdir,
Bil ki âşıkların üç mertebesi vardır, Biri yüce, biri orta, öbürü de aşağı,
Böylece sevgililerin durakları da üç mertebedir ama, pek gizli,
Yaratan; âşıkların mertebelerini bütün âleme açıkladı;
Ama mertebeleri bilinmez; çünkü o hâl, pek gizlidir,
Âşıkların hepsi de görünüşte ünlüdür, tanınırlar ama iç yüzde ne adlar vardır, ne sanları, gizlidir onlar,
Allah gibi hem apaşikârdır onlar, hem gizli; bu yüzden de halk onları bilmez,
Ama sevilenleri Allah, ne gizli, ne açık, hiçbir suretle tanıtmadı,
Maşukun hâli, iki âlemde de, ileri kişilerden de gizlidir, geri kalanlardan da,
Maşuku ne veli görmüştür, ne düşman; Hak o yüzü, gayretinden gizlemiştir,
O maşukun hâli böyledir işte; ileri gidenden de gizlidir o, geri kalandan da,
Maşukların ilk mertebesi, âşıkların haslarınca bellidir,
İkinci mertebe belirmemiştir; hiç kimse o mertebinin adını bile işitmemiştir,
Tebriz'li Şems, Allah'nın gayretiyle gizlediği o padişahlardandı,
Bu sebeple kendini Mevlânâ'ya gösterdi; çünkü o da onun cinsindendı,
Her ikisi de aynı sırra sahipti, ikisi de bir mayadandı; ikisi de erkeksiz,
kadınsız, bir nurdan doğmuştu,
Mertebeler bakımından hepsini geçmişlerdi; gece - gündüz birbirlerine eş - dost olmuşlardı,
Erenlerden hiç kimse bu çeşit velînin adını işitmemiş, hiç kimse bunu
Riyasında bile görmemişti,
Hattâ birinin bu dereceye erişeceğini, evliyadan birinin aklına, hayâline bile gelmemişti,
İlk gelen âşıkların en yüce ve haslarından kimisi, bâzı -- bâzı böyle bir derecenin adını duyardı,
Ama sonradan gelenlerden bu derecenin adını bile duyan yoktu; bundan dolayı da o rütbenin
çevresinde ne dönen olmuştu, ne dolaşan,
Mevlânâ, bir gün mest bir hale demişti ki; Yarın, kıyamet gününde,
Evliya, bölük - bölük hasredilir, neşeli bir halde kalkarlar, birbirleriyle buluşurlar,
Peygamberler de takım - takım, neşeli, kedersiz bir hâlde hasredilirler,
Mü'minler de her yandan, denizin dalgalanması gibi dalga - dalga baş gösterirler,
Onar - onar, yüzer - yüzer, biner - biner, cinsi cinsiyle kopuşur o soru - hesap günü,
Şemseddîn'le ben, hepsinden ayrı olarak, eşsiz - örneksiz bir hâlde hasredilir,
Gerçi oraya ikilik, yol bulamaz; onun saltanatında bey - kumandan da odur, asker - ordu da o,
Güneşin ordusu, ışığıdır; o, kendiliğinden aydındır, lâtiftir, diridir,
Birliğine kimsenin aklı - fikri ermez; buna dâir bir düşünce, vehme bile sığmaz,
Ben, o diyorum ya, bu âleme göre söz söyleyebilmek için diyorum,
Yoksa iki âlemde de bir mayadanız; biziz biz; hiçbir suretle de ayrılmamışız,
İnsan, kendisinden nasıl ayrılır; ister yerde olsun, ister göğü dolansın,
Bu ayrılık, söz bakımındandır; yoksa bire sayı sığmaz da sığmaz,
Çünkü sayılar, ayrılık karıdır; temmuza benzeyen bire karşı erir - giderler,
Mutlak birlik meydana çıkınca ne sayı kalır, ne yer kalır, ne gök kalır,
Önce o vardı, sonunda da varlığı, varlığı yok eder, gene o kalır,
Birde mahvolmayan sayı mezarın toprağı altında çürür - gider,
Kim ölümden önce ölmediyse, odur ölen: ölümden önce ölen aparı olur, tortusu kalakalır,
Kim Allah aşkıyle tümden ölmediyse, pişkin erlere karşı çiğdir, hamdır,
Ağızda acıdır, ekşidir, dilden - damaktan, ağızdan - boğazdan hoş bir halde geçmez, yutulup sinmez,
Ölüm, zâti diriliktir: bunu bilirsen ölümden yüz çevirmezsin,
Tohum, yerde yok olunca varlığa erer, yaşayışa yüz tutar,
Diri bir hâlde yerden baş gösterir de, ölümdür bu hünerleri gösteren der,
Varlığım der, yok olsaydı, dünyâda adım mı duyulurdu?
Bir tohuma karşılık, sevgilinin cömertliğiyle yüzlerce tane mi çıkardı?
Yaratan, lûtfuyla bana dal - budak, yaprak, meyva verdi, yetiştirdi beni,
Tohumun varlığı yok olmasaydı, topraktan baş gösterip yücelemezdi,
Anbarda kurt yerdi onu: âlemde eseri mi kalırdı hiç?
Şu hâlde iyice bil ve anla ki ölüm, diriliktir: padişahlık kullukta gizlidir?
Soluktan soluğa şu varlıktan yok ol da hoşluğun da artsın, sarhoşluğun da,
Göğe ağmada melek bile kesilsen, orda kalma, göğü de aş,
Yoklukta varlığı bulursan bir cana karşılık yüz can elde edersin,

Ne korkuyorsun'? Her solukta oyna canınla: güneş gibi nur saç
Yürü, varlığında kalma ki var olup kalasın: can ver, ağır canlılık etme,
Ne mutlu varlığından geçene: o bedenim yok etti ama canım arttırdı, güçlendirdi,
O, kendim Hak için kurban etti de Kur'ân'ın vaadettiği bayrama erişti,
Sayılı ömrünü feda etti de Allah ona sayısız - hesapsız ömür verdi,
Allah senin iyiliğini diledi de o huyu lütfetti, bağışladı sana,
Boyuna nefsini alçaltmada, onu arıklaştırmada, illetli bir hâle getirmedesin:
Ona toprak olmayı öğretmedesin: aşağılık hırkasını dikmedesin ona;
Dünyâda yoksulluğu seçmedesin: öylesine ki şu adamlar, aşağılık kişilerden sayarlar seni,
Ama ad - san, yola perdedir; ikisini de bırak, onlar, Ay'ın yüzünü örten buluttur,
Tanınmak isteyen kişi, bil ki iki dünyâda da haktan yüz çevirmiştir,
Adı - sanı yok olan kazanır: şu benlik - bızlık perdesini aşandır ad- san sahibi,
Onda insanlık sıfatı yok olmuştur; bir kıl kadar bile eseri kalmamıştır,
Bakır iksirle nasıl değişir, altın olursa, yahut da kan nasıl süte dönerse,
Yahut da hayvan, hayvanken nasıl tuzlaya düşüp tümden tuz olursa o da varlığından böyle geçmiştir,
Nefsin ateşli oluşu nura dönünce de insanın nefsi Zebur gibi vahiy kesilir,
Onda Hak'tan başka birşey kalmayınca, ondan ne zuhur ederse, o daimî diri'den zuhur eder,
Bundan sonra ad - san dilerse, Allah'dan yardım erdi ya, ada - sana da nail olur,
Ona, ad - san dilemek caizdir; çünkü ona ne gelirse Allah'dan gelir,

CXXIX

Allah azız sırnyla bizi kutlasın, Mevlânâ, gayb âleminde bir kutbu gördü; dörtbin mürîd vardı; hepsi de velî olmuş, Hakk'a ermişti, Çilede yüce Hak'tan henüz elde edemediği bir hâli, bir durağı dilemekte, yârabbi, yârabbi demekteydi, Öylesine yârabbi diyordu ki bütün yerin, göğün zerreleri, yüce ve aşağılık ruhlar da onunla beraber, ona uyup yârabbi demedeydi, Yüce Allah'nın nûruysa, Allah antlısını ululasın, Tebriz'li Mevlânâ Şemşeddîn'in kulağına Lebbeyk-Lebbeyk sesini ulaştırıyordu, Şemseddîn, nâz yüzünden, yârabbi dedi; o şeyh yârabbi diyor, ona Lebbeyk de, Bu sözü söyler söylemez, birbiri ardınca Tebrîz'li Mevlânâ Şemşeddîn'in kulağına erişti: Lebbeyk, Lebbeyk, Lebbeyk,

Şemseddîn'den bahsediyorduk: onun sır incilerini deliyorduk,
Perde ardında kalmış topluluğun anlamaması için o sevgiliyi anmayı bıraktık,
Gene yoldan, konaktan kaldık; gene ipin ucunu elden bıraktık,
Ne yapılabilir ki? Aşağılık topluluk gümüşün peşine düşer de inciyi bırakır -gider,
Bırgün Mevlânâ, gayb âleminde, apaçık olarak yüce bir padişah gördü,
Dörtbin müridi vardı: hepsi de bilgindi, ermişti, seçilmişti,
Binlerce yal varışla, özlemle, edeple dileğini istiyor, yârabbî diye sesleniyordu,
Gizli, aşikâr, bütün varlık da bu sözde ona eş olmuştu,
Böyle bir mertebeye sahipken Allah, istiğna göstermekte, bir tek cevap bile vermemekteydi,
Hakk'ın nuru, insan duygusunun ötesinde, güneş ve Ay değirmisi gibi, parlamakta;
O nur, Şemseddîn'ın başına, yüzüne, kulağına, sağdan - soldan olmamak üzere cihetsız vurmakta:
O solukta, o tertemiz, lâtîf nur, ağızsız - dudaksız, sayısız Lebbeyk demekteydi,
Şemseddîn, o, yârabbi demekte, nur ne diye bana vurup duruyor dedi,
Bu sözü söyler - söylemez nur, hemencecik yüzlerce kez ona da vurmaya başladı,
O Allah çavuşu da binlerce gönül alçaklığıyla, binlerce Lebbeyk sözüyle Şemşeddîn'i ağırladı,
Sende herşeyi ayırd edecek nur ve sır varsa onun nasıl ki maşuk olduğunu bundan anla,
Gene Mevlânâ, gayb âleminde görmüştü: Bağdad'da bir Allah velîsi vardı,
Sayısız - hesapsız müridi vardı bu zâtın, can âleminde yüzlerce cihan gizliydi,
Kutuptu, iki dünyâda da tekti; zamanındaki velîlerin başıydı, ona uymuşlardı,
Bir hâle, bir mertebeye ulaşabilmek için titreyip duruyordu; çeşit - çeşit çabalara dalıyordu,
Mevlânâ ona, kereminden dedi ki: Bunu çalışmakla elde edemezsin,
O, peki dedi, ne yapayım? Çârem nedir, ne iş edeyim?
Mevlânâ, Tebriz'li Şems'e git; onunla buluşunca dilediğini bulursun dedi,
O, acaba nerde bulumm onu dedi; belirtisini söyle de bulunduğu yere koşup gideyim,
Mevlânâ, onu nerden görebileceksin dedi; böyle bir devlete kimse erişmedi ki,
Ama kalk, meydana doğru yürü; o seni görür, sana can bağışlar,
Çünkü çok defa o meydanda gizlice halkı gözler,
Kimsenin, kokusunu bile almadığı aştan doyasıya yedi; hiçbir zahmet de görmedi,
Sen ona, padişahlar padişahı dersen, yahut onu bundan da ileri, canın da canı bilirsen, daha da üstün tutarsan,
Yahut Arş'tan da üstün olduğunu söylersen, yahut da onu Allah birliğinin nurunda ararsan,
Gerçekten de öyledir, belki yüzlerce derece daha da üstündür, çünkü onun hiçbir eşi yoktur,
Yaratılışı da kimseye benzemez, huyu da: bilgismiyse Allah'dan başka bilen yoktur,
La'l dudakları inciler yağdırırdı onun; ölüye yeniden can bağışlardı o,
O da aradığına kolayca kavuşunca bir nâra attı da elbisesini paraladı,
Selâm vermeden, selâm almadan, hizmet etmeden bağışı gör, iltifatı seyret de derecesini anla,
Böyle şeyhe sen, şeyh deme; çünkü o, sebepsiz bağışlarda bulunmakta,
Kimse onu görmez; oysa her solukta yaralara melhem koymakta,
Ayaklardan bukağıları çözmekte; gözleri görür bir hâle getirmekte,
Herkesin ihtiyâcı, onun yüzünden giderilmekte; herkesin derdine o deva bulmakta,
Sohbetsiz bu çeşit ihsanda bulunan, aşağılık kişilere de, yücelere de böyle bağışlar veren,
Kendisini bulana, görene, canla - gönülle onu seçene,
Yıllarca sohbetine ulaşana, onun izine düşüp canla - başla koşana neler yapmaz'?
Sözle bunu anlatmaya, ona Ledün bilgisinden neler verildiğini söylemeye imkân mı var'?
Bunu ancak ve ancak Allah bilir; başka kimsecikler anlamaz bunu,
Ey akıllı, bilgili er, böyle bir bahta Mevlânâ'dan başka kimse ulaşmadı,
Bütün seçilmiş has evliyanın arasında, yalnız o, bu bağışa nail oldu,
O sebeple de yaşadığı yüzyılın tek kişisi oldu da bunca fetihler elde etti; bunca yardıma erdi; bunca orduya sahip oldu,
O tertemiz beden toprağa girince göklerde hiçbir nur kalmadı,

Alemin kalıbı, o Adem soyunun özünün - özetinin geçmesiyle dertle doldu,
Bu kadar bir diriliği varsa o da, gene onun yüzünden; yukarda, aşağıda ne varsa, ne duruyorsa, hep onun kereminden;
6280, Sözü bala, şekere benzerdi; diri de yaşayışa ondan ererdi, ölü de,
Ölülerin tümü de o soluktan dirilirdi; dirilerse daha da diri bir hâle gelirlerdi,
Boyu - poşu, yanağı - yüzü, iki gözü, kaşları, huyu gibi güzeldi,
Yûsuf, onun güzelliğini, alımını görseydi sabır perdesini yırtardı,
Elini turunç gibi doğrardı; can kuşu bedeninden uçar - giderdi,
Alımlılığını, seçilmiş Muhammed, kereminden bağışlamıştı ona
Sıfatları anlatışa sığmaz; meğer ki onu Allah açıklasın, bildirsin

CXXX

Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ, bu suret âlemindeyken nuru, da gökte de parlardı, yerde de, Dünyâdan göçünce, güneşe benzeyen cemâli, dünyâdan gizlenince o nuru kendisiyle götürmek istedi; gök de mahrum kalacaktı, yer de, Bu yüzdendir ki «Onlara gök de ağlamadı, yer de» buyurulmuştur, Gökle yerin kalmayacağından, kıyametin kopacağından korkutabilirdi: ancak oğulları ve onun ardında kalanlar için bu âlem, olduğu gibi kaldı, Şimdi âlem ve âlemdekiler bilseler de bilmeseler de, onun evlâdının, yakınlarının ve mürîdlernin yüzü suyu hürmetine durmaktadır, onlara kuldur - köledir, «Ümmetimin Abdal'ı kırk kişidir; yirmi ikisi Şam'da, onsekizi Irak'tadır, Onların biri öldü mü, Allah halktan birini onun yerine kor; kıyamet kopacağı zaman hepsi vefat eder» hadîsi, Şeytan, pek büyük hilebaz ve gaddardır; Allah'tan başka kimse onun üstesinden gelemez, «Evirip çeviren ancak Allah'tır» sözünün anlamı şudur: Benim ona üst olacak gücüm -kuvvetim yok; ancak yüce Hakk'ın gücüyle üst olurum ona, Selâm ona, Adem, Hakk'ın halîfesiyken, «Adem'e bütün adları bellettik» hükmünce bilginken onu bile aldattı, yolunu kesti; nice yıl onu cennetten dışarda, başı dönmüş bir halde bıraktı, Böyle bir düşmandan nasıl gaflet edilir? Şu hâlde aklı olan herkesin, Şeytan'm düzeninden esen kalabilmesi için Allah'ya kaçıp sığınması gerektir,

Şeyh, hemen meydana koştu; aşkla Şemseddîn'i araştırmaya başladı, Şemseddîn, onu uzaktan gördü, kendisine yüz tuttuğunu anladı, Çileden boynu incelmişti; bedeni zayıflamış, yüzü sapsan kesilmişti, O hâle gülesi geldi; onun perişan hâline acıdı,
Kereminden ona bir hoşça baktı; bir bakışla da onun hâlini düzene soktu, Onu meramına eriştirdi; o Allah arayanın gönlünü şad etti,
6290, Din yolunda ona mürîd olan şu birkaç yoksul âşıkın yüzü suyu hürmetine durmada,
Evlâdı dincelsin, rahat etsin, gidip geldikleri yere rahatça gidip gelsinler diye,
Yoksa bu da yok olup giderdi; hatta bu yapıyı yapan, yapıdan bir eser bile bırakmazdı,
Hele daha çevik çalışın, tez olun da şu hapis âleminden, şu körlük dünyâsından kurtulun,
Ey oğullar, onun izinden bir - birer sıçrayın; çıkın şu oluş - bozuluş dünyâsından,
Mürîdseniz şeyhin yolunda yürüyün; maşuka doğru âşıkçasına koşun,
Yolunuzu kesenler sayısız; hepsi de canınızın kanına susamış,
«Evirip çeviren odur ancak» kılıcını, genç - ihtiyar, hepiniz alın elinize,
Yol keseniniz nefistir; vurun boynunu da cennetlere doğru yürüyün,
6300, O köpek huylu, diri kaldıkça Hak'tan bir koku almanıza meydan vermez,
Sonunda herkesi aşağılığa çeker de ondan sonra helak eder - gider,
O düzenci çok güçlü bir yol kesendir: can gözünü aç da akıllıca otur,
Adem'e, o meyvayı bir solukta yedirdi ve cennetten çıkarttı onu,
Adem, bir kuş gibi onun tuzağında kaldı; gözlerinden ırmak gibi yaşlar aktı,
Virdi, «Rabbimiz, nefislerimize zulmettik biz» sözüydü; bir zaman hep böylece dilekte bulundu,
Elbisesi, tacı gitti, çırçıplak kaldı; ayrılık ateşinde yanıp kavruldu,
Hak'tan elde ettikleri kalmadı: testideki su bitti de testi kaldı,
Testiye benzeyen bedeni ağlayıp inlemeye kaldı: aşkla suyunu aramaya koyuldu,
Allah, sızlayışını kabul etti: testisine denizleri boşalttı,
6310, Ayrılığa düşmüş canı, buluşma devletine erdi: gene o hoş parça-buçuk, asla kavuştu,
Yakıp yandıran zahmet, ebedî bir define oldu: tekrar makbul olup sürülmekten kurtuldu,
Aşk iksîriyle canı altın oldu; o denizde katresi inci kesildi,
Parça - buçuğu tüm oldu da gamdan kurtuldu; o yas, tekrar düğün - dernek oldu - gitti,
Şeytandı, tekrar melek oldu; kuzgundu, Allah, onu alıcı doğan yaptı,
Yerdeydi: Zühre'den de değersizdi: göğe ağdı; gene güneş oldu,
Güneş sözü, anlatabilmek için: yoksa bu söz, onu ululamamaktır,

CXXXI

Anlamlar, oldukları gibi söze sığmaz; birşeye benzemez; çünkü onun ne zıddı vardır, ne eşi - örneği, Ama insanların akılları mikdarınca da bir söz söylemek gerek ki onu istesinler, Hani ergenlik çağına gelmemiş çocuğa, güzelin dudağını şekere benzeterek söz söylerler; çocuğun, şekerin tatlılığıyla onun kıyaslamasını, o dudağın da şeker gibi tatlı olduğunu söylemesini sağlarlar, Yoksa şekerle güzelin dudağının ne ilgisi var; hiçbir suretle birbirilerine benzemezler, İşte yüce Hak da cenneti, bu suretle anlasınlar diye hurilerle, köşklerle, ağaçlarla, ırmaklarla beyân eder; yoksa cennet nerdenbunlara benzeyecek? Bunların hepsi de geçicidir, oysa ebedi, Geçici birşeyin ebedî olanla ne münâsebeti var?

Deniz katreyle nasıl kıyaslanabilir? Ayarı tam altın nerde, yalancı altın nerde?
Ama o yana gönlün aksın diye bu kıyaslama, zarurî bir şey
Sence güzel olan; istenen, can gibi sana sevimli olan
6320, Şeyin cinsinden bulunanı sana gösterirler ki o yana gönlün aksın,
Güzel yüzlü dilberin dudaklarını şekere benzetmezler mi hani?
Ay gibi güzelin lâtîf dudaklarını anlasın diye çocuğa böyle söylerler,
Çocukların, şekerin tatlılığıyla güzelin dudaklarını kıyaslamalarını, böylece de o tadı anlamalarını sağlarlar,
Yoksa dudak ne diye şekere benzesin; dudağın tadını kim alır şekerden?
Dudakların zevkini şekerde arayan, çocuklar gibi oyuna koşar,
Bu iki zevk arasında pek büyük bir fark var; boncuk, eşi bulunmaz incinin yanında nedir ki
İşte Allah da Küf ân'da cennet bahçelerini halka böyle anlatır,
Uzun boylu ağaçları, yaprakları, meyvaları var, nimetlerine ne had var, ne hesap;

Orda dört ırmak akar: Su, şarap, bal, süt,
Her yanda çeşit - çeşit güzelini köşkler var; her yanda göze binlerce huri görünmede,
İpek elbise giyinmişler onlar; ordaki baharın letafetinde hiç de kış yok,
Böylesine nimetler, orda ebedî, orda hiç kimse zahmet, meşakkat görmez buyurmuştur,
Bu sözler, cenneti anlatmak değil, sizin anlayışınıza o mânevi zevki birazcık yaklaştırmak içindir,
Katreler denizdedir ama katrede gemi yüzmez, yürümez,
Katreden dalgalar coşar mı hiç? Meğer ki denize kavuşmuş olsun,
Denize kavuştu mu da ona deniz de artık; Allah huyuyla huylanmış kişiye de Allah nuru de,
Bunun açıklanmasını can kulağıyla dinle; eski sözden yenisine yönel,
A bilgili er, böyle yap da sana açıklansın, anlayasın; bilgi elde ettikten sonra da Allah azîzi olursun,
Varlığından boşalır, Hak'la dolarsın; bizim gibi tatlılaşırsın da acılığın kalmaz,
İnsan, ana rahminde erlik suyu değil midir? Ama o su, varlığından yok olunca,
Ay gibi güzel bir insan olur; la[1]1 dudaklı, kara gözlü güzelim bir insan,
Erlik suyu insana döndü; hani katrenin denizde inci oluşu gibi,

CXXXII

İlk hâlden, ilk huydan dönüp «Allah huyuyla huylanın» hükmünce Hak huyunu aldıkları için velîlere Abdal denir,
Mansûr, aşkta ilk mertebedeydi; halksa onu anlayamadı,
Başka âşıklarsa ondan daha yüce mertebededir; onları halk hiç anlayamaz;
artık maşukların mertebesine nerden erecekler,

Evliyaya, hâlleri tebdîl edildiğinden, o hâlleri kalmadığından Abdal adı
yoklukta bir başka surete
verilmiştir,
Varlıklarından, benliklerinden geçmişler, bürünmüşlerdir,
Ateşti onlar, nur oldular; şeytandılar; hurinin bile gıpta ettiği bir hâle
geldiler,
Hepsinin de yüzü ölüme, yokluğa dönmüştü; ölümsüz canı buldular da sırtları güçlendi,
Konakları yeryüzü ama aman buldukları yer, Arş'ın yücesi,
Allah var, onlar da var; şarapsız, kadehsiz dâima sarhoşlar,
Onlar, âlemde Hakk'ın naipleridir; Adem, onların toprağıyla övünür,
Gerçi Âdem, varlığın aslıdır; evliya, ondan var olmuş, onun soyundan gelmiştir ama,
Onların sırları, Adem'den de gizlidir; çünkü, bu sır, yeniden, şimdi coşup köpürmüş,
meydana çıkmıştır,
Soyundan son gelenlerin gönüllerine pek gizli sırlar vermiştir
Allah; öylesine gizlidir ki,
Âdem'den belirmemiştir bu sırlar; böylesine nurlardan haberi olmamıştır onun,
Herkesin şekli, sureti birdir ama her bedende başka çeşit bir can var,
Birinin canı uçar, göğe ağar; birinin canıysa o perdenin ardında kalır,
Biri, Ben Hakk'ım sözünü dünyâya yayar; öbürü bil ki der, ben Hakk'ın sırrıyım,
Bir başkasıysa, ben der, sırrın da sırrıyım, o sırsa tenin içinde gizlenmiş,
Karanlık âlemi aşkla tümden nur kesilmişti de Mansûr, bu yüzden Ene'l-Hak demişti,
Onda ne kadar karanlık varsa nur olmuş, hattâ nuru, nurlardan üstün bir hâle dönmüştü,
Tikeninin kökü aşkla gül bahçesi kesilmişti; karanlık gecesi, sabah gibi aydınlanmıştı
O, mekân âleminden, mekânsızlık âlemine gitmiş, her adına karşılık yüz kanada nail olmuştu,
Öyle bir dünyâda yurd edinmişti ki oraya çabayla erişilemez,
Şaşılacak bir dalgadır, o dibi - kıyısı bulunmayan denizde, belirmeden yürür - gider,
Mansûr, bu kadar yüce bir mertebeye eriştiği halde olgun kişilerle buluşmak kutluluğundan ayrıydı,
Çünkü ey bilgin, aşk âleminde, daha ilk mertebedeydi o,
Allah, orta mertebeye erişmeye yol vermedi ona: son mertebedense haberi bile yoktu,
Bu mertebeler, dolaylar, vasıflarıyla dolan âşıkların mertebeleri,
Maşukların mertebeleriyse, yaratılmışların gözlerinden gizli:
O mertebelerin ilki, sonu, ortada olanı, Hak'tan gayrıya dâima gizlidir,
Mansûr'ıın hâlleri, mertebesi, halkın gözünden gizli olursa:
Halk, bilgisizlikle onun hâlini bile inkâr eder, onu öldürmeyi kolay görür, önemsiz sayarsa:
Karanlıktan nurun ayrılışı gibi mertebeleri, Mansûr'un mertebesinden çok yüce olan böyle bir toplumun hâlini,
Halk nerden anlayacak? Sen söyle, Anlayışları, o hâli kavrayamaz ki,
Bu anlamlar, açıklanamaz da: insandan, nerden öyle bir söz doğacak'?
Sen de bu cinstensen gözünü aç da bak: şeytan mısın, insan mı, kendini bir gör,
Uçanlara karıştın, bedensiz olarak canın yüzünü apaçık görenlerden olduysan,
O toplum, sana gizli kalamaz; çünkü cins, varır, cinsine gider,
At, şüphe yok ki atın yanına koşar; her cins, kendi cinsini kovalar,
Cins, dâima cinsiyledir: çünkü bir cinsten olanlar, hoş bir surette bağdaşırlar,
Hak, milyonlarca suret düzdü: birini aşağıya sürdü, öbürünü yüceye ağdırdı,
Birini yoksul, hor - hakıyr, tutsak etti: öbürünü zengin kıldı, bey yaptı, mala - mülke sâhib etti,
Şaşmış - kalmışım: ne Allah'dır bu; ne aşağıdadır, ne yukarda: mekânı yok,
Aşağı da onunla nûrlanmış, yukarı da onunla: herkesle beraber, herkesten de gizli,
Ondan özge ne suret var, ne anlam: iyice anla da davadan vazgeç,
Herkesin aklı, bunun hükmüne eremez: bunu, yolu görüp bilen kişiden başkası anlayamaz,

CXXXIII

Olgun evliya ve ermiş fukara ile sohbet, zahiri ibâdetten yeğdir, daha faydalıdır, Onların sözlerini duymak, kitaplarda yazılı bilgileri bellemekten daha ziyâde, adamı Allah'ya Ulaştırır, Her gönül akışı da, gönlün aktığı şeyin emsinden olduğunu göstermez; çünkü, kendiliğinden gönül akışı olduğu gibi başka bir sebep yüzünden de gönül akışı olabilir, Hani insan, birisinden elbise parası elde eder, yahut ondan başka birşey umar da bu yüzden ona meyleder ya; bu, özden gelen bir meyil değildir; dıştan bir sebebe bağlıdır, Ama bir de özden gelen meyil vardır; ondan, yalnız onu ister; onunla buluşmaktan, ona kavuşmaktan başka birşey ummaz, istemez; işte özden gelen ve aynı cinsten oluşa delîl olan meyil, bu çeşit meyildir,

Hâsılı şunu bil ki erlere, erenlere hizmet, Allah'ya (nafile) ibâdetten yeğdir,
Onların sözlerini işitmek, binlerce hitap okumaktan, bilgi ve hüner elde etmekten daha iyidir,
Onların huzurlarında yok olmak, duyuştur, anlayıştır: onlara kul - köle olmak gerçekten de padişahlar pâdişâhı olmaktır,
Kim onlarca makbul olursa korkudan kurtulmuş, âmâna ermiştir,
6390, Sonunda da, onların civarında bulunan kişi, onlardan sayılır - gider,
Onların cinsinden olan arar onları; akrabayı yabancı arar mı hiç?
Gönlün gönüle akması, birliktendir; birbirini arayış, aynı damardan oluştan kopar,
Ama bu meylin garezsiz, maksatsız olması gerek; sebebe maksada bağlı olan meyil değil,
Halkın şahneye, padişaha meyli, mevki elde etmek, dünyâ malına - mülküne konmak içindir,
Tebriye'nın ahî'ye meyli, lokma içindir; çünkü ahî cömerttir,
Yahut da ona arka olacağını, düşmanın kılıçla, yumrukla öldüreceğim umduğundandır,
Onu, zâtına meylettiğinden, değil, maksatlarına ermek, umduğunu bulmak için ister - durur,
Umduğunu elde edemezse canı, ona meyletmez,
Artık ona ne ahî der, ne baba; ne de ona sevgiyle bakar,
6400, Hattâ kinle düşman bile olur ona: ölmesi için dua eder,
Yüzlerce garezi, maksadı kesip atan meyil, ancak şeyhle mürîd arasındadır,
Çünkü candan mürîd olan, şeyhin yoluna canını da oynar, cihanı da,
Sevgiyle o yolda başını da terkeder - gider, sırrını da,
Allah için garezsiz olarak herşeyini harcar; çünkü şeyhini Allah'dan ayrı görmez,
Ona yüz tutmuştur; onun aşkını seçmiştir; çünkü kendisine ondan başkası lâyık değildir,
Böyle bir meyil varsa bu, iyidir; çünkü bu çeşit meyil, onun Allah'nın ışığıdır,
O tertemiz mürîd, şeyhin cinsindendir; ama onun cinsinden oluşu da halktan gizlidir,

CXXXIV

Cins oluş, görünüşte benzerlik dolayısıyle olmayabilir, görünüşte iki şey birbirine aykırı, fakat anlam bakımından bir olabilir; ekmek, su, öbür yiyecekler, görünüşte senin değildir hani; sen hareket edersin, onlar edemezler; sen konuşursun, onlar konuşamazlar; sen dirisin, onlar ölü; ama anlam bakımından aranızda birlik ve aynı cinsten oluş var;
çünkü ekmek yemekle gücün artar; açlık elemi giderilir; beden rahatlaşır, semirir,
Şu hâlde bedeni geliştiren herşey, bedenle aynı cinstendir; dîni, îmânı arttıran herşey de din ve îman cinsindendir, Yaratılmışın, yaratanla zât bakımından benzerliği gerekmez; o da bu söylediğimiz çeşittir,«Akıllıya bir işaret yeter; müjde anlayışı olana,»

Aklın varsa, sana hoş gelen: seni geliştiren neyse onun çevresinde dön - dolaş,
Böyle değilse kaç ondan; iyi bil ki senin cinsinden değildir o,
6410,Ekmek, insanların cinsinden değildir;görünüşte böyledir ama cana onunla güç-kuvvet gelir,
Bu yüzden de insan cinsindendir; yalnız bunu bilenler azdır,
Cins, cinsiyle gelişir; bu sebepten de herşey, cinsinin yanma varır,
Su suyla çoğalır; akıl da akılla düzene girer,
Cinsinden kaçan, güz mevsimi gibi kendi yapraklarını döker,
Öz, yaratılış bakımından cins oluş gerekli değildir; bitki, suyla, toprakla aynı cinstendir,
Gül olsun, tiken olsun, hepsi de suyla gelişir,
Bil ki yel, ateşle aynı cinstendir; çünkü yelle çoğalır, alevlenir ateş,
Bedenle can birleşmemiş mi, kaynaşmamış mı? Ama beden, ben dediğin şeye hiç benzer mi? Söyle,
Göz ışığı yağla bağdaşmış; gönül nuru da bir katre kan içinde,
6420, Neş'eye bak da gör, nasıl sırtta, böbrekte yer etmiş,
Onun neş'eyle bir benzerliği yok, yok ama doğru yolu gösteren Allah, neş'eyi onun cinsi olarak yaratmış,
Kederi de ciğerin içine, aklı beyne koymuş,
Bunların, neliksiz - niteliksiz birbirleriyle ilgileri var; var ama bunu bilmek, akla düz gelmez,
Bunun gibi can da canana dost olmuş; bir katrede bir umman gizlenmiş,
Denizin sığıştığı o katreye karşı gökle yer, bir ırmaktan da değersiz,
Ne mutlu kendi cinsini arayana: cinsinin ardına düşüp koşana,
Kimde böyle bir hâl varsa, bütün hâlleri, gittikçe ilerler, gelişir,
Bu yüzdendir ki dindarlar padişahı, ağyardan uzak ol, dostlardan değil dedi,
Kürkü kış için yaparlar: bahar geldi mi sırttan atarlar,
6430, Bunu, hemen onun «Mesnevi» sinde ara da ziyana düşmeksizin binlerce fayda elde et,
Yalnızlığı, cins olmayandan kaçmak için seçmek gerek: yoksa kendi cinsinden olanla cana can katılır,
Akıl, akılla birleşti mi, yüce bilgiler meydana çıkar,
Ama nefis, nefisle eş - dost olunca da bunun aksine, düzenler düzülür de yerlere gömülür,
Canla - başla bir akıllıyı ara; çünkü onun gölgesindedir emin oluş, esenliğe eriş,

CXXXV

Evliya ile sohbet, itaatlerin, ibâdetlerin en ulusu, en faydalısıdır, Çünkü şeyhle sohbetten elde edileni, bir - iki yıl çalışmakla da elde edemez insan, Bir kimse, yalnız kendi düşüncesiyle, kendi çalışmasıyla bir sanatı belleyemez; bir hayli gün geçtikten sonra bellese, öğrense bile bilgisi noksandır, Ama bir solukta ustadan öğrendiğini, yıllarca kendi çalışmasıyla elde edemez, Ama yüce Hak, «Rahman, Kur'ân'ı öğretti» hükmünce nâdir olarak birisine, şeyhsiz, ustasız birşey öğretirse de bu nâdirdir; nâdire dayanılıp hüküm verilemez; nâdir, pişkin, olgun olan ve pirden yetişen kişilere karşı ham görünür, Bu yüzdendir ki selâm ona, Mustafâ, Allah yüzünü yüceltti, mü'minler Emiri Alî'ye öğüt vererek buyurdu ki: «İnsanlar, yaratıcılarına çeşitli hayırlarla yaklaşırlar; sen Allah'a aklın çeşitli yönleriyle yaklaş da dünyâda insanları yüce mertebelerle, yakınlıklarla, âhirette de Allah katında geç,»

Allah tarafından gönderilen Ahmed, Yâ Alî dedi, ey Allah arslanı, ey en ulu Emîr,

Halk, hayırla, hasenatla Allah'ya yaklaşmak yolunu arar: sen yürü, gizlice bir akıllıyı ara,
Bulunca da tapısında otur, canla - gönülle sohbetini seç, kabullen,
Böyle yap da herkesten daha ileri ol, bu yürüyüşte herkesi geç,
Hayrın karşılığı rahmettir: gücün yettikçe yürü, aklını fazlalaştır,
6440, Çünkü hayırların, ibâdetlerin aslı akıldır: kimin aklı daha fazlaysa, daha öne geçer, daha ileri olur,
Akıllı kimdir? Allah'nın has velîsi: Allah'dan başka herşeyden, herkesten ayrılan kişi,
Halkın aklı da akla benzer, benzer ama gerçek aklı, görüş sahibi anlar, bulur,
Çünkü halk, gerçek akıldan uzaktır: çünkü karanlıktandır, ışıksızdır,
Kalp akça da geçer akçaya benzer ama sarraf, mehenge vurunca kalpı anlar,
Değeri ne kadardır, bilir de başkaları gibi onun üstüne titremez,
Öyleyse dinarı sarrafa göster: dîni de evliyaya arzet,
Çünkü o erlerin katında dinden başka ne varsa hepsi de toz gibi yele savrulmuştur,
Savaşın sırrı, evliya ile sohbettir; kim o sohbeti seçerse bozgundan kurtulur,
Ama bunu insan, yüz yıl kendiliğinden keşfedemez de evliya sohbetiyle hemen elde eder,
6450, Yürü, sanatı ustadan öğren de sanatın temelli olsun,
Kendi kendine öğrendiğin sanattan nerden rızık yiyebileceksin?
Yaptığın işi kimse beğenmez: bütün âlem onu kınar,
Kendini beğenme, geç varlığından: aklın çevresinde pehlivanca yürü,
Amaakıl,oyol gösteren,kendisine uyulan kişidir:senin aklın değil;ona kul-köle kesil de seni senden satınalsın
Seni satın aldı mı, aklı elde edersin: tez uyan, ne diye uykuya dalıyorsun?
O, düzgün bir surette herkesi yetiştirir; kendi kendini yetiştirmeye çalışan ahmaktır, aşağılıktır,
insan da, ağaç da, tarla da, bağ - bahçe de terbiye edilirse seçkin bir hâle gelir,
Ama bak da gör: terbiye edilmeyen herşey, pisçe kalır, hor hakıyr, önemsiz bir hâl alır,
İşim, Allah'nın düzüp koştuğu kişi pek nâdirdir,
6460, Nâdire dayanılarak hükmedilemez: Hakk'ın herşeye gücü yeter ama bu da böyledir,
Alemde hüküm, fazla olagelen şeye göre verilir: Adem varlık âlemine geldi geleli hüküm budur,
Sen hükümden, kuraldan dışarıya çıkma, Allah'nın hükmünden, buyruğundan baş çekme,
Böylece kereminden sana, kendine bir yol versin, yıldız bile olsan seni Ay hâline getirsin,
Nâdir olarak birisi, bir define bulabilir ama sen kazancı elden bırakma, zahmetten kaçınma,
Sen çalış, kazancından ye - iç de açlığa tutsak olma; zarara düşme, Allah sana define verse bile kazanç, buna engel olmaz ya, Hiçbir suretle çalışmaktan, kâr elde etmekten kalma; define de kısmetinse sanaerişir,
Erişmese bile hiç olmazsa sen, kazançtan kalmazsın; elinden geldikçe çalışmayı bırakma,
İtaati, ibâdeti yerine getir; hiç bir buyruğu yarına bırakma,
6470, Sonunda her ibâdetine karşılık sevaba nail olursun; derken Allah hitabına da kavuşursun;
Bana lâyık kulsun; ektiğin biter, yitip gitmez der sana,
Nihayet, sana mükâfatta bulunur; ektiğini devşirir, yüzlerce anbar doldurursun,
Ey mü'min, mahşer, nedâme günü de herkes korkar, sense emîn olursun,

CXXXVI

İbâdetler, tohumlara benzer; kıyamet günü her tohumdan öyle birşey biter ki ekilen tohuma benzemez, Netekim bu âlemde erlik suyu insan oluyor ki hiç de erlik suyuna benzemez, Şehvet yelinden yeşillikte uç kuş meydana gelir ki yele benzemez, Şeftali çekirdeğinden, hurma çekirdeğinden ağaç çıkar ki onlara benzemez, Böylece vefalı kişiye padişah mevki verir, elbise, mal -mülk bağışlar ki bunların hiçbiri de vefaya benzemez, Hırsızı damgacına asarlar; hırsızlık, darağacına benzemez, Bunlar gibi çok ve sayısız şeyler var, Şu hâlde görülüyor ki bu âlemde ekilen, yapılan şeylerden öyle şeyler meydana geliyor ki hiçbiri de yapılan şeylere benzemiyor, Gayb âleminde de, burdaki işler, sözler, virtler, ibâdetler, o âleme ekilen tohumlardır: öyle şeyler bitirir bunlar ki tohumlara benzemezler, Huriler, köşkler, ırmaklar, ağaçlar, çeşit - çeşit meyvalar ve çiçekler ki cennet anıldı mı, bunlar söylenir; hepsi de mü'minlerin yaptıkları şeylerin, derecelerine göre tohumlarıdır; daha güzel tohum, nasıl daha güzel daha sevimli şey yetiştirirse öyle işte, Cezaların, cehennem ateşindeki azapların, cehennemin aşağılık derecelerinin hepsi de, müşriklerin, mücrimlerin yaptıkları işlerin tohumlarından biter, Demek ki işlerin karşılığının, o işin benzeri olması gerekmiyor,

Yapılan işlerin tohumlan, hısımın, akraban gibi canla - başla seni arar,
Her iş, a baba der sana, biz orda, hep senden doğduk,
O solukta onları görür de şaşar - kalırsın; sevinirsin, gamdan kurtulursun,
Ey sevgi bağışlayan Allah dersin: bunların hepsi de nasıl benden varlık âlemine geldi,
Sana cevap verilir de a bilgisiz denir; bu olmayacak şey değil, şaşırma,
Dünyâda senden çıkan erlik suyu, Ay gibi bir çocuk olup salma - salına yürümedi mi?
6480, Kuşların şehvet yelinden, yüzbinlerce uçan kuş meydana gelmiyor mu?
Bir tohum, yer altında yetişip meyva veren seçkin bir ağaç olup boy atmıyor mu?
Şu hâlde o havaya kapılıp o hevesle iki gözünden akıttığın gözyaşından, alıp verdiğin soluktan
Binlerce huri, binlerce köşk meydana gelirse, olmadık şey değil bu; uzak görme bunu,
A bilgin, burdaki iyi - kötü işin, sözün, tohuma benzer: erlik suyu gibidir,
Herbırinden, o âlemde, senin için, her solukta şaşılacak şekiller doğup durmadadır,
Güzel işlerinden Ay gibi huriler, kötü işlerinden de kapkara şeytanlar doğuverir,
Gayb âlemi, henüz belirmemiş, bırak onu; bu âlemde bile iyi işten neş'elenmiyor,
kötü işten gamlanmıyor musun?
Padişaha vefakarlıkta bulunursan, karşılığında sana yüzlerce bağışta bulunuyor,
Sana at, elbise, rütbe ve mevki veriyor; gerçek bir gönülle seviyor seni,
6490, O vefa, bunlara benzer mi hiç? A dostum, burda bir iyice düşün hele,
Sözün, işin, padişah tarafından bilinince, onlar yüzünden mal - mülk, mevki geliyor sana,
Yaptığın iş, söylediğin söz, onun katında mevki', mal - mülk, güzelim at oluyor ya;
Bunun gibi iyi işlerinin tertemiz tohumları da, ecelinden sonra huri ve cennet oluyor,
Erlik suyu, ne diye insana benzesin? Bir çekirdek, ne münâsebetle ağaca benzetilsin?
Ama tohum yer altından bitiyor, yüzlerce dal - budak veren, meyvalar yetiştiren bir ağaç oluyor,
Her erlik suyu, rahimde pek güzel, Ay gibi dilber bir insan şekline giriyor,
Yelden bir zümrüdü ankaa meydana geliyor; nerde o göz ki seyrine dalsın?
A gama dalmış kişi, beden tanesi de toprağa girince sanıyor musun ki
Yitip gider de bitip yetişmez? Mahşer günü, onun yüzlerce misli karşılık verilir sana,

Böyle bir zanna düşme ki yanlış bir zandır bu: bil ki Allah'nın işinde aczi düşünmek de lâyık değil,
Tohum nasıl toprakta yok olmuyorsa, nasıl diriliyor, çevikleşip bitiyorsa,
Ekilip görünüşte yok olduktan sonra nasıl bitki olup baş veriyor, yüceliyorsa, bil ki
Bedenin de yok olduktan sonra hasredilecek; sen de bunu bileceksin,
Yokluktan nasıl varlık verdiyse, Hak, ondan daha fazlasını verecek, gönlünü neşelendirecek,
Bu yanda rükû[1] eden, secdeye kapanan kişinin o rükû'undan, o secdesinden cennet var olur,
Diliyle Allah'yi ananın o anısını Allah, cennet kuşu hâline sokar,
Kuş, anışa benzer mi, sanat eseri, düşünceyi andırır mı hiç?
Onların birbirleriyle münâsebetleri yoktur; gözü olana da bu, görünüp durur,
Ama bilginler, bilirler ki hırsızın hırsızlığına karşılık ona verilecek hüküm, onun takdiri,
hapsedilmesidir, bağlanmasıdır, aşılmasıdır,
Bir mazlumu yaraladın mı, o yaptığın iş, bir ağaç olur da o ağaçtan zakkum biter,
Kötülük ve zulüm tohumu cehennem olur; seni kuş gibi faka bastırır,
Bütün iyi ve kötü işleri böyle bil: kötülükten cehennem doğar, zâhıtlikten cennetler,
Tiken ekersen, evine, tiken devşirirsin; gül ifdanı dik de gül devşir,
İyi iş güldür, onu dik; kötü işse tikenden de beterdir,
Tikeni dosta götüremezsin: iyi, arı - duru kişinin işine tortu yaramaz,
Değil mi ki buradan oraya en iyi bir armağan götüreceksin;
Canla - gönülle en güzel, en iyi birşey seç de sevgiliye onu götür,
A alış - verişte bulunan, garezlere pek az önem ver; ömrünü, karşılığında
birşey elde edemeyeceğin şeyler uğaına yitirme,
İyi bil ki hiç kimse, dünyânın malını verse, ömrün bir soluğunu bile satın alamaz,
Ama ey aklı eren, ömür oldukça âlemin malı elde edilebilir,
Değeri bulunamadığına, paha biçilemeyeceğine göre ömrü elden çıkarma da balıklar gibi oltada kalma,
Ömür tohumunu Allah için ek de o, bire karşı ikibin versin
Hattâ binler de nedir Allah işi bu: sayısız da verir,
Sayılı ömrün var ama o ömrü Allah yoluna harcarsan,
Değil mi ki Allah yoluna dökülüp saçıldı; o ömrü sonsuz, sayısız bir hale de getirir o,
Allah'ya harcanan ömür kalır; o kişiye Allah, tükenmez şarabını sunar,
Bu aşağılık âlemin çorak toprağına ömür tohumunu eken, ziyan eder - gider,
Bu dünyâya, âhirette meyvasını devşireceğimiz tohumu ekmeye geldik,
Allah'nın bizi getirmekten muradı buolduktan sonra maksadı elde edemezsek,bugelmemiz kaç para eder ki?

CXXXVII

Yüce Hak insanın, kendisini tanısın, ona kullukta bulunsun diye yarattı; «Cinleri, insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım» hükmünce insanın varlığından maksat budur, İnsan, kullukta bulunmazsa ömrü faydasız yere geçer - gider; başka işlerde bulunur ama o işlerin insana bir faydası yoktur, Sözgelişi değerli bir kılıcı, birisi, buna testi asarım diye mıh yerine duvara çaksa, bu iş, faydasız bir iştir; çünkü kılıcı, başka şey için yapmışlardır; mıhın işini görmez o, Şimdi insanın varlığından maksat da ibâdet olduğuna göre burada ibâdet etmeyen kişiyi, cehennemde ibâdetle, tövbeyle uğraştırır,

Elimizden, ibâdetten başka, sanata, bilgiye, hünere dâir binlerce iş gelir,
Bu işler de faydasız değildir ama Hak bizi onlar için yaratmadı dostum,
Mücevherle bezenmiş, su verilmiş kılıcı mıh gibi dıvara kakarsan,
Buna bir testi asarım, böylece bundan faydalanırım dersen, bu, anlamsız bir iştir,
İnsanın varlığından maksat da sanat değil: insan, gerçeklik, yalvarış ve ibâdetten başka birşey için yaratılmamıştır,
Onun da faydası var ama kılıç onun için yapılmamıştır, savaş için yapılmıştır,
Kur'ân'da, biz insanları, cinleri boş yere yaratmadık buyurur;
İbâdette bulunsunlar, hizmet edin de karşılığında yüzlerce rahmet elde edin diye yarattım,
Burda ibâdette bulunmayanın kısmeti, ölümden sonra ibâde etmektir,
Cehennem, ona ibâdet kesilir; orda tövbe eder, âh çeker,
Çünkü Hak, ibâdet etsinler, itaatte bulunsunlar, cömertlik etsinler diye yarattı
insanları;
Burda ibâdet etmezlerse orda, canla - gönülle ibâdet ederler,
Cehennem, isyan edenlerin mescididir; orda hepsi de, faka tutulmuş kuşa döner
Boyuna, gerçeklikle, Rabbimiz derler, kulaklarını boyuna Allah'ya verirler,
Orda Hakk'a rızâsız kullukta bulunurlar; hepsi de namaza, duaya dalar - gider,
Burda yapmadıkları kulluğu o âlemde yerine getirirler,
Böylece de herkes, ne için yaratıldıysa onu yapar; herkes, Allah'yı mâbûd edinir,
Ama burda muratlarına daha tez erişirler; işleri, birkaç günceğizde olur - biter,
Ordaysa yıllarca, yüzyıllarca çalışırlar, gene de kutsuz işleri kutluluğa dönmez,
Adamsan, bugünün işini yarına bırakma; yoksa yarın pişman olursun,
Kim hayıra sarılırsa akıllıdır; veresiyeye kapılanınsa işi başa çıkmaz,
Âşık, boyuna hazıra sarılır; gerçek, veresiyelerden kaçar,
Güzel vaatlerle verileceği söylenen bağışlardansa hazır sille, sûfîye yeğdir,
Bu işte sûfının huyuyla huylan; din işinde savsaklık etme,
Veresiye arayanlar, bekler - dururlar; şarapsız, sarhoş olmaksızın sersemlik çekerler,
Gaflete kapılan, hazır şaraptan olur da beyhude yere baş ağrılarına tutulur,
Veresiyeye dayanan, bil ki eline bir hiç almıştır da onu söküp dikmeye uğraşır,
Âşıkların payları, içinde bulundukları vaktin hazır lûtfudur; onların canları, nerden veresiyeyle
esenleşecek?
Bu günkü tiken, gelecekteki gülden iyidir; geleceği seçen utulur-gider,
Elinde ümitten başka birşey olmayan kişi, aşk yolunda kalp akçadan başka birşey değildir,
Kim ümitsiz bir hâle düştüyse onu ölü say; onun sölpümüş, çürümüş bedeninde
can yoktur,
Ama kim bugün bir hâl elde etmişse, şarapsız, kadehsiz sarhoştur,
Çünkü canı - gönlü, boyuna sevinç içindedir; âlemin kötüsünden de hürdür, iyisinden de,
Kim bugün işini düzene sokmuşsa, nefsinin boynunu bıçaksız kesmiştir,

Kan içen düşmanın elinden kurtulmuştur; ebedî olarak Allah'yladır,
Ama burda gözü seçmeyen kişinin orda, iki gözü de doğan gibi kapalıdır,
Burda kör olarak ölen, kabirde de kördür, kör olarak da haşre dilir,
Kadından çocuk doğar gibi yerden de buğday, arpa baş gösterir, biter,
Rahimde erkekse erkek doğar, dışiyse dişi,
Arpadan buğday çıkmaz; hiç kimse kuyruktan, başın işlediği işi istemez,
6570, Nasıl yaşarsan öyle ölürsün; ister yoksul ol, ister zengin; bunu böyle bil,
Çiğil güzeli cilveye başladı mı öğüdü bırak, bağı çöz,
O dilberin güzelliğine hayran ol; onun vasfından başka bir söz söyleme,
Onda yok ol, kendinden geç de iyiden de kurtul, kötüden de
Canın, onun güzelliğiyle dopdolu olursa zahmetten de kurtulursun, usançtan da,
Ondan sonra cennet, canla seni arar: huriler, seninle bezenirler
Sen öz olursun, herşey deri kesilir; dostun huzûaından ayrılmazsın artık,
Şimdicek, arılıkla hepimiz de solukdaş olduk diye çırp ellerini,
Bu mecliste herkesin gönlü bir; herkes birbiriyle eş - dost olmuş,
Aralarında münafıklık kalmamış: dostluktan, birlikten başka birşey yok,
6580, Ezelde hepimiz de birdik zâti; şimdi de o yüzden bir hâle batıp gitmişiz,
Şüphe yok ki devletkuşuyla devletkuşu uçar; kuzgun, dudularla uçar mı hiç?
Değil mi ki devletkuşuyum ben, eşlerim - dostlarım da elbette devlet kuşları; hepsi de benim gibi orda doğmuş,
Asıl bakımından hepimiz de birdik ya, gene buluşalım da bu buluşma hâlinde gene bir olalım,
Görünüşte yeyip içmeye, yatıp uyumaya tutsağız ama hepimiz de tıpkı güneşin ışığıyız,
Öz biziz, kalanların hepsi deri; hepsi de yabancı, bizse biriz, dostuz,
Kim ne bilir ki ne kuşlarız biz: hangi diyarda uçarız?
Latîf canlara canız; ama kubbeler altında da gizliyiz biz,
Zerreye benzeyen bedende güneş gibiyiz; söğüt gibi zevkle baş sallamadayız,
Dünyâdan başka yüzlerce dünyâmız var; hepimiz de mekânsızlık âleminde dünyalara sahibiz,
6590, Melekler, canlar, ordumuz bizim; hepsi de çevremizde saf kurmuş,
Yer de ne demek? Hepimiz yersiziz; saman çöpüne benzeyen bedenimizin altında deniz gibiyiz,
isa'nın soluğu bile soluğumuza karşı utanmış; aşk, denizimizden kabarıp coşan bir dalga sanki,
Musa, Hızır'ımıza kavuşsaydı tavuskuşu gibi kanatlarını yayardı,
Hattâ Hızır'ımız görseydi Hızır'ın ardından koşar mıydı hiç?
Hattâ hattâ Hızır'ımız, Hızır'a göriinseydı, o bile aşkla deli - dîvâne olurdu,
Bizim Hızır'ımız kim? Himmetler göğünün Şems'i; önüne ön olmayan demden beri Allah'ya ulaşmış o seçilmiş er,
Hızır, perdesiz - örtüsüz onu görseydi, gölge gibi ardında yürür, dolanırdı,
Aşkla onun sohbetini seçer, ondan başkasını, hiçbir şeye karşılık olarak almazdı,
Dostum, elin üstünde el var: bunu bil de yürü, bizi kimseye eşit tutma,
6600, Bizi hiç kimsenin yolundan - yordamından sayma, hiç kimseyle kıyaslama da bizden berhudar ol, meramına er,
İzimizin tozununçevresinde dön-dolaş da herşeyden haberdâr ol,ulukların ulusuna baş kesil,bey ol,
Arslanlardansan, arslanların sütünü iç: bahâdırlardansan, yanımıza gel,
Bu tapıda kimsenin adını anma da rahmetten uzak düşme,
Bizden olduysan, başkasından bahsetme; hiçbir suretle bizden başkasını arama
Evliyanın kıskançlığı sonsuzdur; sakınarak hareket et ki reddedilmeyesin,
Tümden onlara ver, onlara ısmarla kendini: onların katında aklından vazgeç,
O erlerin huzurunda sus da ayrılıkla başın dönmesin,
Onların huzurunda bilgiden, hünerden bahsetme; öyle bir yerde yalvarıştan başka birşeyle uğraşma,
Yalvarırsan sırra sâhib olursun: soluktan soluğa kadehsiz şarap içersin,
6610, Dostum, öğüdümü tutarsan, işin, sonunda onlar gibi olursun,
Kendi renginden bir eser bile kalmasın; yavaş - yavaş onların rengine boyan,
Ona sarıl, bunu atmaya bak; onunla dol, bunu boşalt - gitsin,
Böyle yap da sedefteki katre gibi inci kesil; tümden onlarla dol,
Bahçivan, zerdali dalına kaysı aşılar hani;
Zamanla o zerdali ağacı, güzelim kaysılar vermeye başlar,
Ondan sonra, ister bu ağaçtan meyva devşir, ister o ağaçtan aralarında fark yoktur,
Değer bakımından bu onun, o da bunun aynıdır; çünkü güzellikte ikisi de bir olmuştur,
Bunun gibi şeyh de, içi ne denli arınmışsa, o denli, senden ışık verir, parlar,
Senin senliğin, yok olur onun himmetiyle; seni Rabb'e mensup tertemiz bir can haline getirir o,
6620, Sonunda da tıpkı o olursun: sana bu lûtufta, bu cömertlikte bulunur,
Ateşin, şeyhin ışığıyla nur olur; zahmetin, gamın yerini neş'e alır,
Mesîh gibi seni, baştan başa can hâline getirir; göğün yücesinde dönmeye koyulursun,
Allah'nın yardımıyla, iki elini duaya açtın mı, ne dilersen olur,
İki dünyâyı da bir tomar gibi dürersın; herşey senden tâzeleşir, dirilir,
Canlara yeni bir can verirsin; ruhları gamdan kurtarırsın,
Allah'nın gücü - kuvveti senden zuhur eder- kim seninle becelleşirse kahrolur - gider,
Böyle bir devlete erişemezsen, evliyadan böyle bir rahmete ulaşamazsan,
Halktan çekil, yalnızca ibâdete koyul; nefsinin dileğini, rahatı terket,
Gündüzlerini oruçla, gecelerim namazla geçir; yeyip içmeye, uyuyup esenleşmeye az koyul,
6630, Nefsin dileğini hiç verme: onu daha da arık bir hâle sokacak ne varsa, onu yaparsan daha yeğdir bu,
Ölmedikçe ondan el çekme: aşağılansa bile emîn olma,
O diri kaldıkça kork ondan: gizli - aşikâr, düşmanındır o,
Senden kurtulmak için, düzenle ölmüş gösterir kendini,
İnanma hiç: adam - akıllı sık - sıkıştır onu; boyuna işkence yap ona,
Savaş kılıcıyla başını kesmedikçe onun belâsından kurtulamazsın,

Çünkü Hakk'ı arayan, isteyen nice kişileri yoldan saptırmış, ırmakta boğmuştur o,
Atlayıp o tarafa geçen âşıklardan başka herkes, şu cihan ırmağında kalmıştır,
Onun eli herkese uzanır: herkesin nasibi, onun yüzünden yanar - erir,

CXXXVIII

Şeytan, herkesin yolunu vurur, herkesi cehennem otu, odunu yapar, Ancak «Onların hepsini azdıracağım, içlerinde, ihlâs sahibi olan müstesna» hükmünce evliyaya birşey yapamaz, Hattâ, «Gerçekten de Şeytan, Ömer'in gölgesinden kaçar» dendiği gibi onların gölgesinden bile kaçar - gider, Kim Allah velîsinin gölgesine sığınırsa, onun çevresinde de dönüp dolaşamaz, Buna delil de şudur: Birisi birgün îblîs'i gördü, bir mescidin kapısında duruyordu, Burda ne yapıyorsun diye sordu ona, Dedi ki: Mescitte bir zahit namaz kılıyor; onu yoldan çıkarmak istedim; ancak yanı başında bir arif uyumada; onun korkusundan mescide giremiyorum, O olmasaydı, zahidin işini göz yumup açıncaya dek bitirirdim, Bu yüzdendir ki, esenlik ona, Mustafâ, buyurur: «Bilgin kişinin uykusu, câhilin ibâdetinden yeğdir,» Onların uykuları, başkalarının uyanıklığından iyi olursa, hayır - şer, bütün hâllerini de böyle bilmek gerek, Yeyip içmeleri, başkalarının orucundan, gülmeleri, başkalarının ağlayışından, alayları, başkalarının ciddî oluşlarından yeğ; sonuna dek böyledir bu,

Ancak o, ezelden temiz - pak, iyi olan ihlâs sahibi kullara,
Hiçbir suretle el uzatamaz: çünkü onları koruyan Allah'dır, Bu Kur'ân'da anılmıştır: Hak, Şeytan'a kahredince,
Şeytan, Adem'in yüzünden bu hâle düştüm, lanete uğradım, soyuna-sopuna kin güdeceğim:
Hepsinin yolunu keseceğim; isterse temiz, isterse aklı başında olsun, hepsini gaflete düşüreceğim;
Ancak, ezelden beri gerçeklikle dopdolu, ezelden beri tertemiz has kullarına gücüm yetmez;
Hattâ zırhsız adamın oktan kaçışı gibi onların gölgesinden bile kaçarım dedi,
Arslanlardan kaçan tilki gibi Ömer'in gölgesinden kaçmadı mı Şeytan
Bütün velîlerden kaçar; adlarını duydu mu, perperîşan olur,
Çünkü bir nurdur, bir mayadandır onlar; hepsi de aslında, Allah tecellîsine dalıp gitmiştir,
Oğul, şunu bil: Bir ekmek ne yaparsa, bütün ekmekler de onu yapar,
Ceyhan'ın yaptığını, yanlışsız, noksansız, Fırat da yapar,
Birgün, adamın biri Şeytan'ı gördü; zağar gibi bir mescidin kapısında duruyordu,
Ona, bıırda ne yapıyorsun dedi; düzen kurmaya kalkışma, doğru söyle bana,
Şeytan dedi ki: Mescitte bir zahit var; kendini tam manasıyla kulluğa vererek namaza durdu,
Onu yoldan çıkarmak istiyorum ama yanı başında bir arif var,
Yatıp uyumuş, ondan korkuyorum: onun güzünden yanına gidemiyorum,
Orda uyumasaydı, zahidin işi, düşmanın dileğine uyar - giderdi,
Onun ibâdetini yele verirdim, savurur - giderdim: bu suretle kendimi de sevindirirdim
Ama gel, gelelim, o uyuyan kişi bana engel oluyor: böyle bir iş yaptırmıyor bana,
Çünkü arif, uykuda bile hırsızın elini bağlamıştır: şimdi bu uyku, o namazdan yeğ değil mi?
Demek ki Allah erinin bütün işleri, doğru olsun, yanlış sayılsın, böyledir işte,
Tok oluşu, halkın orucundan, nekesliği, bütün dünyânın cömertliğinden yeğdir,
Gülüşü, zahitlerin ağlayışlarından, suçu, ibâdet edenlerin ibâdetinden iyidir,
Bilen kişinin katında, Hızır'ın suçları, Kelîm'in hayırlarından iyi değil miydi?
Yaptığı iş, şeriattan dışarıydı görünüşte: ama gerçekte şeriat buyruklarını fazlasıyla yerine getirmedeydi,
Şu hâlde «Nice suç vardır ki kutludur» sözü,ıün- sırrı budur ey özü temiz kişi,
Çocuğu öldürmek, suçtu ama bunu yapmakla Allah, onun itaatini, ibâdetini daha da fazlalaştırmadı mı?
Görünüşü küfür, özüyse îman; sureti dert, anlamıysa derman,
Allah, anlama yolunu vermedi de onun için Hızır'ın işi ona kötü, abes göründü,
Ama o üç işin üçünün de hikmetini ayan - beyan duyup anlayınca canla - gönülle baş koydu,
Çünkü bunun zulmü, onun adaletinden de üstündü: onun kötü görünen her hareketi- öbürünün iyi işinden ileriydi, yerindeydi,
Musa bile o ululukla, o hareketleri anlamakta acze düşerse,
Sen kim oluyorsun, senin hayrın, ibâdetin, gamın, sevincin, zahmetin, rahatın da ne?
Kıyasla da bu hususta başını eğ, secdeye kapan, böylece de bu çeşit padişahlardan, sırlara eriş,
Bunun gibi onun sayısız kötülüğünün herbiri, fayda bakımından, iyiden de üstündür,
Çünkü onun zâtı, herkesten ileridir, ayrıdır; herkes kuzgundur adetâ, oysa alıcı doğan,
Kuzgun, nasıl olur da doğanla bir olur? Kükreyen arslana karşı kedi ne yapabilir ki?
Onun sözünü de, işini de, öbür halktan ayırd et: herkesi bir sayma,
Onun işini, kimsenin işiyle kıyaslama: sinek nerden ankaa gibi Kafdağı'na uçacak?
Taş, onun elinde inci olur; halkın elindeyse altın toprak kesilir,
Onun yediği lokma tümden nur olur; onların yedikleriyse tümden aldanış olur, benliğe döner,
Zehir, onun damağında şeker olur; onların ağızlarındaysa şeker, pislik olur - gider,
Hani Mansûr, Ene'l-Hak dedi de halk arasında tanındı,
Ama o andan bu âna kadar halk, ona rahmet olur - duaır,
Aynı sözü Firavun da söyledi; ama Hak, ona, bu sözü söylemek hususunda yardım etmemişti,
Bundan dolayı da halkın ağzından ona gündüzleri de lanet okunmada, geceleri de,
Çünkü Hallaç, o sözü söylemeye memurdu; Firavun'sa eşekliğinden aldanmıştı, benliğe düşmüştü,
Hâsılı buna rahmet okunmada, o tümden pis kişiyeyse yüzlerce lanet,
Bu ağızdan boyuna konuşan Hak; o dildense nefsin düzenidir beliren,
Bu diriltir, oysa öldürür; bu, arı - duru bir hâle getirir; oysa tortulaştırır; kül - gübür eder,
Bu taht verir; o piliyi - pırtıyı götürür; bu kutluluk verir; oysa bahtını - talihini tersine döndürür,
Bu mevki' verir, o kuyuya atar; o gaflet verir; buysa anlayış,
Bu melek gibi göğün yücesine çeker; öbürüyse Şeytan gibi yerin dibine batırır,
İnsanların ruhları suya benzer; sular sana aynı görünür ama,
Asıl bakımından ayrı - ayrıdır onlar; biri zehir gibidir, öbürü şeker gibi,

Birinden, arı - duru tertemiz su coşar; öbüründen toprakla karışmış kapkara su,
Birinden bilgilerin tatlı suyu kaynar; öbüründen zakkum gibi bilgisizlik suyu
Birinden en iyi, en hoş şey, öbüründen, en şom neyse, o baş gösterir,
Birinin sepeti çiçeklerle, meyvalarla doludur; öbürünün sepeti akreplerle, yılanlarla,
Biri ateştir, öbürüyse tümden nur; biri dileğini yanına getirir, öbürü uzaklaştırır,
Biri tiken verir, öbürü tamâmiyle gül: biri sersemliği arttırır, öbürüyse tümden şaraptır,

VXXXIX

Çokları, görünüşte evliyanın yanına gelirler, sözlerini bellerler; gerçekten yol kesenlerdir onlar, Kim fark edebilirse onlara baş eğmez; dostu düşmandan ayırır, tanır, Hani sarraf, ayarı tam altını kalptan ayırır ya, onun gibi, Görünüşte birbirlerine benzerler ama «Mü'min anlayışlıdır, ayırd edendir,» Evliya, diledikleri surette görünebilirler,

Sende ayırd ediş varsa kurtulursun; gönlünü her aşağılık kişiye vermezsin,
Kalpları altından ayırd edersin; nasıl olur da boncuğu inci narkından alırsın?
Doğruyu eğriden ayırd edebildin mi de her kötü işliden korkmazsın artık Korkun Hak'tan olur,
Seylan'dan değil; çünkü gizli sır, apaçık görünür i ana,
Bütün işleri görürsün; hem sıcaktan kurtulursun, hem soğuktan,
O yardım, sana dost olunca iş yapanın, ancak Allah olduğunu görürsün,
Bilirsin ki halk, onun aracıdır; onun buyruğuyla yürür, iş görür,
Yazıyı düz okursan, ondan başka tasarruf sahibi olmadığını bilir, anlarsın,
A bilgili er, dostta, düşmanda, mü'minde, mecûsîde o tasarrufu görünce de,
Gözüme şu, iyice görünür ki sebepleri yaratan, gerçekte ancak odur
Allah, «Herşeye bir sebep var» buyurdu: sebepleri meydana getiren de benden başkası değil,
Herşeye sebepler tâyîn etti de adam olmayan, sebepler yüzünden yitip gitti,
Görüşü keskin olan, nasıl olur da sebeplere kapılır?
O, boyuna sebebi yaratana bakar; nakışlar, suretler, onun yolunu kesemez,
Bilir ki sebepler vasıtadır; kapı, kapıcı olmadıkça açılmaz,
Kılıç, kol olmadıkça kimseyi kesmez; beden, cansız olarak ayakla bir yere gidemez hiç,
Böyle olunca da o kişi, nerden araçtan korkacak[9] Onun korkusu da Allah'dandır ancak, titreyişi de,
Halîl, ateşten korkmadığından ateş, ona gül bahçesi kesildi; yakmadı onu,
Ateşin içinde altın gibi gülüyordu; o cehennem ona cennet bahçeleri olmuştu,
Gene böyle Kelîm, sopasını atınca yılan oldu o sopa; Kelîm korkmadı ondan,
Ne mutlu ona ki ipin ucunu bulur da anbarları, ekilmemiş tohumla dolar,
Dişsiz - ağızsız, lokmalar yer; iki ayağına muhtaç olmadan aşk damına çıkar,
Şarapsız, kadehsiz sarhoş olur; yukarılık, aşağılık nedir, bilmez de bir hoşça yürür de yürür,
Ağızsız, gül gibi güler; kahkahalar atar; Ay gibi, ama göksüz nurlar saçar,
Her solukta yeniden bir şekle bürünür; sen de ona ulaştın mı, seni de nûrlandırır,
Kimi gök olur, kimi yer kesilir; kimi yüce ok]r, kimi aşağılanır,
Gözünün önünde, ne dilerse o şekle bürünür: kimi melek olur, kimi de insan,
Aynı zamanda bütün suretlerden de çıkar; sen de nakıştan, suretten geç de ulaşmaya bak,
Çünkü nakışlar, suretler, perdedir; suretler, ruh sarayına nerden girecek?
Kelîm, Allah'yla buluşmayı dileyince, tek ve herşeyi bilen Allah, ona dedi ki:
Nefsini dışarda bırak da varlıksız olarak vuslat sarayına gir,
Senliğinden, varlığından geç, yoksa buraya giremezsin; birlik yöresine ikilik suretiyle gelme,
Birlik âleminde sen, ben yoktur; sen yok ol da sayı aybından kurtul,
Hem de, iki ayağını, iki âleme bastın mı dedi, ayakkaplarını çıkar ayağından,
Kutluluk vadisi temizlikten ibarettir; oraya bu çeşit geliş, korkusuzluktan ileri gelir,
Ayaklarından çıkar ayakkaplarını; böylesine alana yalın ayak gel,
Ayakkapları, Musa'nın varlığıydı; Musa'nın perdeleri, engelleriydi, sarhoşluğuydu,
Allah'yı arıyorsan varlığından geç; varlığınla o yana nerden gidebileceksin?
Dikkat edersen görürsün ki yokluk, varlıktır: varlıktan faydalanmayı istiyorsan yok ol,
Varlığın perdedir; sen, bilgisizliğinden, körlüğünden, kendine kendini perde yapmaktasın,
Eşeklikle bu zanna kapılma; kendine gel de bir iyice bak, ayakmısın, baş mı?
Beden misin, yoksa bedendeki can mı; yoksa canda, gizli olan canan mı?
Senin varlığında bu da vardır, o da: hangisi daha iyiyse onu seç,
O daha iyi olanı kendine eş - dost et: ne diye en aşağılığa kapılıyorsun?
Yüzlerce çeşit ağacın var; her ağaç başka meyva vermede,
Biri ekşi meyva veriyor, öbürü tatlı: biri turunç, öbürüyse tümden incir,
Biri Ebûcehilkarpuzu vermede, öbürü hurma, Biri çirkin meyva verir, öbürü güzel,
Sen ne diye iyi meyva yetiştirmeye gayret etmez, ne diye her solukta güzel meyva yemezsin?
Neden aşağılık ağacın çevresinde dönersin? Adamsan en iyisini seç,
Sen gerçekten de neye çalışıyorsan osun; neye gayret ediyorsan onun değerincesin,
Şu hâlde en iyiyi seç de iyi ol; Ay'ın yanı başında otur da Ay kesil,
Denizde bir gemi batmaya başlasa, akıllı tacir,
Değerce aşağı olan kumaşı fırlatır, denize atar; gizlenecek değerli inciyi de koltuğunda saklar,
Senin bedenin de denizde bir gemidir, bunu böyle bil; o gemide çeşitli kumaşlar, değerli inciler var,
Gemi batacağı zaman, tersine davranıp değersizleri alarak inciyi denize atma,
Sende hem Şeytan var, hem Süleyman; yarım küfürdendir, yarım îmandan,
Kur'ân'da, her ikisi de senin gönlünde dedi; küfür de, îman da senin balçığında
İkisi de yağ gibi, çörek gibi beraber; yağ çörekte gizli,
İmanla yoğrulmuş küfrü gör; canın konakladığı beden gibi hani,
Yanm olan din, seni yüceliğe çeker; yarım olan küfürse kuyaya atar,
Sen boyuna îmanı çoğalt, Şeytan'ın zıddına da küfrü azalt,
Küfrün azalışını îmânın çoğalışı bil; küfür yok oldu mu, yolu görür bir hâle gelirsin,
Böyle yaparsan velî olursun; Allah bağışlarıyla dolarsın,
Bu âlemin ömrü birkaç gündür; canlarsa bir soluğa bağlanmıştır,

Bir yelden ibaret olan solukla dirisin; iyice bak da gör, o soluğun temeli de pek çürüktür,
Sen yele güvenme, şarapla diril; bu yapıya, bu kuruluşa dayanma,
Aşkla diril, bedenle, canla değil; böyle yap da aşk gibi ebedî ol,
Bedenin yapısı, bir engeldir; ruh atlısıysa koşar, ulaşır
6770, Bedeni terkeden, gerçek arayıcıdır; o, halk içinde bilgin, ergin kişidir,
Beden bağını koparmak yeğdir; ruh bülbülü onun yüzünden dertlere düşmüş,
Ruh kuşu ayrılığa düştükten sonra feryâd ediyor, onun havasında, onun aşkıyla uçuyor,
Kimin ruhu, buluşma bahçelerinde uçarsa, buluşunca artık ayrılığa düşmesi imkânsız,
Hakk'ı dileyen ölümden korkmaz; o, gerçek olarak ölümü diler,
Ölümüyle bedeni de arınır; rûhuysa, yok olmasıyla ölümsüzlüğe erer,

CXL

Aşıklara ölüm, düğündür; tümden buluşmaktır, Çünkü ölüm, o âlemin belirmesi, bu âlemin yok olmasıdır; âşıklarsa gece - gündüz bu iştedirler, işleri-güçleri, bunun olmasını sağlamaya çalışmaktır, Ölüm, bunu tam kâmil bir hâle getirir, sağlar da o yüzden onlar, canla - gönülle ölümü isterler, Allah onlardan razı olsun, sahabe, zırhsız olarak kılıca, oka karşı dururlardı, Bu yüzden yüce Hak, «Doğrucuysanız ölümü isteyin» buyurmuştur, O bâkıy ve zevalsiz âlem, evliyanın mülkü olduğundan gerçek padişah onlardır; bu âlemin padişahlığı, o âlemin padişahlığına nispetle oyundur, hayâldir, Hani çocuklar mahallede oyun oynarlar; biri padişah olur, öbürü perdeci; nihayet çocuklar, bu oyunu gerçek âlemden çalmışlardır, Böylece bu dünyanın bezentileri de, törenleri de tümden, o âlemden çalınmıştır, Netekim, «Söz budur ancak, dünyâ oyundur, oyalanıştır, bezentidir» buyururlar, Bu padişahların halleri de o padişahlara nispetle oyundur, oyuncaktır,

Âşıklar eceli düşünmezler bile: çünkü ölümle ezelden biliştir onlar,
Çünkü ölüm, Tanr'ıya gidiştir; yoğun suretten ayrılıştır,
Gökten, yerden dışarıya çıkıştır; nelik - nitelik şehrinden nelikten - nitelikten münezzeh olan âleme gidiştir,
Esasen ânkların işleri de hep budur; hepsine yol - yordam da budur, töre de bu
6780, Çünkü sevgilinin âlemi, can âlemidir; oraya gitmekse onların yoludur,
Balık havuzdan kurtulur da denize giderse sevinir, aşkla gider,
Çünkü deniz, balıkların sevgilisidir; hepsinin canı da denizdir, malı - mülkü de
Ölüm denize benzer, âşıklarsa balığa: balıkların padişahlığı denizdedir,
Deniz onların mülkü oldu mu, kuşkusuz padişahlık ederler artık,
Bu dünya padişahlarının padişahlıkları geçicidir: o gerçeğe karşı bu, oyundu: oyuncaktır,
Hani çocuklar mahallede beraberce oyuna dalarlarda biri kendini bey yapar öbürü padişah olur, öbürü de hâkim,
Biri vezîr olur, öbürü nâib: biri terceman olur, öbürü perdeci,
Geri kalan çocuklar da asker olurlar; herbiri, ululukla külahını yana eğer,
Biz padişahız, beyleriz; hem de öylesine ki düşmanı savaşta bozguna uğratır kaçırırız derler,
6790, Dünyâya hüküm yürütüyoruz, padişahlar gibi tacımız - tahtımız var, âlemde buyruğumuz yürüyor diye sevinç içindir hepsi,
Ama hepsi de bir hiçe dayanıp çarpınmaktadır; hepsi de çorak yere tohum ekmektedir,
Hepsi de tulum gibi bomboştur, ama yelle dolu; o küçüklüğünde aslı - faslı yoktur, büyüklüğün de,
Ne vezir bir iş görür, ne padişah, ne bey bir iş becerebilir, ne asker, ne kumandan,
Gerçi bu oyundan ibarettir, tamamiyle geçicidir, asılsızdır; ama bir gerçeği anlatır hani,
O da şudur: Dünyâda bir padişah vardır, ordusu vardır; bu oyunu onlardan almışlardır bu çocuklar,
İşte dünyâda, şimdicek muratlarına ermiş olan bu padişahlar, bu beyler de,
Hani herbiri bir mevki'e sâhib olmuş, kimi Ay gibi dolmakta, kimi dolunmaktalar;
Amca, bunların padişahlıkları, beylikleri de evliyanın padişahlıklarına karşı oyundur, oyuncaktır, geçicidir,
İstersen şu geçici dünyâda yücelikle, nâz-ü niyazla padişah ol; eline birşey geçmez,
6800, İstersen dünyâda padişah ol, istersen bey; sonunda ölmeyecekmisin?
Eğreti mevki' ne işe yarar? Değil mi ki kalmıyor, sevinme ona,
Akıllı kişi nerden dayanacak ona? Meğer ki Hak'tan gaafıl olsun,

CXLI

Bu âlemin rütbeleri, padişahlık, vezirlik, başka mevki'ler,yüce dağlara benzer; bu mevki'lere sâhib olanlarsa o yüce dağlara tırmanan keçilerdir sanki, Dağlar hep yerindedir; onlarsa yok olup giderler, Bu yüce dağlar, onların bâzısını yüceltir, bâzısını rezil - rüsvây eder, Bâzı kimselerin iyiliği, mevkie rütbe sahibi olmayışlarında gizlidir; bâzılarının kö tuluğu de gene böyle, Yüce mevkie, öyle birşeydir ki oraya çıkanların iyi veya kötü oluşları, bütün halka görünür, Ne mutlu huyları iyi kişiye ki bu yücelikte güzel görünür, adı bu âlemde iyilikle kalır; vay onun tersi olana,

Mevki ve rütbe, âlemde dağa benzer; Âdemoğulları o dağlara tırmanırlar
Kimi bir bilgili çıkar oraya; kimi bir bilgisiz yücelir,
Adalet sahibi, orda Ay gibi belirir; zâliminse yüzü kararır, rezil - rüsvây olur,
Mevki, rütbe, gerçekten de mehenk taşına benzer, iyiyi seçkin bir hâle getirir,
Çirkin suratlı, kötü işli olanıysa mevki, bu bir ardır, bir yüzkarasıdır diye herkese yayar,
Dünyâda onu rüsvây eder, gizlenenleri açığa vurur - gider,
Önce halktan gizliydi o; kötülerin içinde bulunup da bilinmeyen iyiler gibi,
6810, Kimse, onun sırrını bilmezdi; şimdiyse zâlim olduğu, boş birşeyden ibaret bulunduğu meydana çıktı,
Allah'nın, dünyâda pisten, güzelden çeşit - çeşit sayısız halkı var,
Bir bölüğünün yüzü Ay gibi bembeyaz, bir bölüğününse Şeytan gibi yüzü kapkara,
Hak, güzeli yücelere ağdırır; onu apaçık göstermeyi diler,
Yeryüzünde halktan bu çeşit pek çok kişilerin bulunduğunun bilinmesini diler,
Bir tek Allah'nın hikmetinden, iyi - kötü, sayısız - sınırsız kişiler belirmiştir,
Kimi bunu, kimi de onu göstererek halkın, Hakk'ın kudretini, hikmetini görmesini diler,
Herbirini özü meydana çıksın diye her iki bölüğü de yüceltir,
Değil mi ki rütbe, mevki, kimseye kalmayacak, ne mutlu o kişiye ki iyiliğe koşar;
Adaleti yayar, iyiliği arttırır, hayırlar kapısını dünyâya açar,
6820, Onun adı - sanı anılır - durur; dünyâda ünü, ebedî olur,

Halk, onu anarak rahatlasın onun iyilik şekerini ağızsız çiğner,
İyiler, dünyadan gitmişlerdir, hepsi toprağın altında uyumuş - kalmıştır ama
İyi huyları diridir; Ay gibi boyuna parlar - durur,
Dünyâda Musa ile Firavun'un adı - sanı kaldı ama nasıl kaldı; ikisi nasıl anılmakta' Sen ayrıd et,
Bu ikisinden hangisi makbul, hangisi istenmekte? Ne mutlu iyi olana, beğenilene,
Bu dünyânın rütbesi, mevki'i, nice kişiyi işten - güçten etti; ama dünyâ, dağ gibi yerinde,
Beyler - paşalar, keçi gibi ona tırmanırlar da o yüzden dünyâyı dağa benzetiyorum,
Dağ yerinde durur; keçilerse geçip giderler, ölüp yiterler; halkın, çocuklar gibi bundan haberi bile yoktur,
Keçi, dağa tırmanınca yücelir ama sonunda öldü mü, alçalır - gider,
Padişahlık, vezirlik, bir mertebedir ama bu mertebelerin sahipleri, birer - birer elden çıkarlar,
Bey - paşa da, vezir de, birbiri ardınca, birkaç gün yüce sayılır, büyük tanınır,
Sonra biri gider, başkası gelir; o büyük tanınanın gitmesiyle o mevki ne değişir, ne sahipsiz kalır,
O mevki dağ gibi yerinde durur; mevki sahibiyse saman çöpüdür sanki; vazgeç ondan,
Ölüm yeli, o saman çöpünü savurur - gider; kulu da, padişahı da yok eder,
Hepsi de ol buyruğuyla herşeyi var eden padişahın emriyle bir - bir, dağın başından, tepesi üstü yıkılır aşağıya,
Mevki, mertebe, yerli yerinde durur; hepsi geçer - gider, o kalır,
Dağ hep yerindedir; dağ gibi olmak gerek ki yerinde ayak diresin,
Sen dağ olamazsan, bir saman çöpü olursun; bil ki padişah bile olsan, bir samancağız içindir bu padişahlık; sonra geçer - gider,
Birkaç günceğiz o dağda uçar - savrulursun; ama nerden dağ gibi durup kalacaksın?
Keçi ölür, re'yi - kararı da yok olur; dağsa yerinde kalır,
Bu fanı dünyâda ebedîlik yoktur: yürü a bilgin, ölümsüzlüğü seç,
Orda ne yalnız kalmak var, ne ölüm; bağı - bahçesi, boyuna dallı - yapraklıdır, boyuna meyva verir,
Böylesine ebedî bir mülke, böylesine bir saltanata karşı bil ki şu alan, hiçin de hiçidir,
Hak erenler karşısında dünya padişahlığı, çocukların oyununa benzer,
Onun için sevgi ihsan eden, noksanlardan münezzeh olan Tann, Kur'ân[1] da bu dünyâya oyun dedi,
Çünkü bu dünyâ, o denizden bir katredir; bu örnekten onu anlarsan,
Konağa doğru yol alırsın; Allah sırrından da haberin olur,
Ama bu katrede boğulup gidersen, gerçekte kadınsın, er değilsin sen,
Er olan, erlerin işini görür; feleği bir top gibi yuvarlar - durur
Nurdan bir elle kader savlicamm sallar, topu, kimi aşağıya yuvarlar, kimi yukarıya,
Birini malla - mülkle yüceltir; birini yokluk - yoksullukla alçaltır,
Birini şu dünyâda sultân eder; birini yoksullaştırır, bir dilim ekmek için öldürür,
Birini şu dünyâya tutsak eder; birini âhirette emîr kılar,
Yerde, gökte Hakk'ın naibi olmuştur; Allah, onu ganî kılmıştır; herkesse yoksuldur,
Bu rütbeye erişene ne mutlu; o tertemiz kişinin töresi, Allah töresi olmuştur,
Onun tahtının önünde melek yere kapanır; hepimiz sana hizmet etmedeyiz, efendimiz sensin der,
O oğul, Âdem'in vârisidir; böylesine yüce mertebe, onundur,
O, babasının saltanatına, tahtına sâhib olur; bilgide, görüşte de babasına benzer,
Böyle olmayansa geriler; o mazhariyetten hiçbir şey elde edemez,
Şehzadedir ama yoksul düşmüş, malsız - mülksüz kalmış, ululuktan mahrum olmuştur,
Gerçekten de herkesin atası Âdem'dir; kötünün de - iyinin de, yücenin de, aşağılık kişinin de atası odur,
Kimde sır bakımından o yücelik varsa canla - gönülle boyuna atasının saltanatını arar,
Ama kimde o himmet yoksa yok - yoksul kalır, mihnetlere uğrar,
Aşağılık kişiler gibi ekmek peşinde koşar, iki parça ekmek elde etmek hırsına düşüp yorulur,
Bedeni, o mayadan yoğrulmuştur ama canı o mertebeye ermemiştir,
Ondan dolayı da Hakk'a varmaya gayret etmez; çünkü Âdem'den o himmeti bulamamıştır,

CXLII

Kuş kanatla, insan himmetle uçar, Kimin himmeti yüce değilse, kolsuz - kanatsız kuş gibidir, Kimin himmeti yüceyse bu, kolunun - kanadının güçlü olduğuna delildir; çünkü «Kuş, iki kanadıyla uçar, çevreleri dolaşır; insansa çevrelerde himmetinin kanadıyla uçar, zât ve sıfatlar alanında dolaşır, Dinleyenler, onları arasınlar diye velîlerin sıfatları söylenmektedir; çünkü Tann'ya en yakın yol, velîlerle sohbet etmektir, Onların sohbetiyle, bir günde elde edileni, kendi çalışmasıyla yıllar boyunca elde edemez insan, Gökle yer durdukça onların olmalarına imkân yoktur, Zâti âlem, onların varlıkları için yaratılmıştır, Netekim, «Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım» buyurmaktadır,

Himmet, insanın kolu - kanadıdır; himmetsiz adam, hayvan gibidir,
Kuş havada kanadıyla uçar; insan da yerin - göğün ötesinde uçar,
Kuş, boyuna yörelerde uçup - duaır; insansa zâta, sıfatlara doğru uçup gider,
O uçuş, ölüme doğrudur; bu uçışsa abıhayata doğru,
Ne mutlu himmeti olana; gönlünü - canını Allah yolunda saçıp dökene,
O kişi, Allah aşkından başka birşey satın almaz; perde olan, engel kesilen herşeyi yırtar, yıkar,
Hoş bir surette ferşten de, Arş'tan da, boşluktan da geçer; La-dan İlâ'ya doğru yürür - gider,
Lâ'dan kurtulup İllâ'ya varan, o mekânsızlık âleminde, yerin, göğün ötesinde Hakk'ı bulur,
Önüne ön olmayanın eşiğinde ölümsüzlüğe erer; ebedi olarak vuslat cennetinde kalır,
O, belirtisiz olmuş, belirtiden kurtulmuştur: suretlerden sıyrılmış, anlamlara varmıştır,
Himmet kanadı, erlerin bağışıdır: o kanat, Allah nurundan bitmiştir,
Allah, kimi kutlu olarak yarattıksa o, Allah'dan başka hiçbir şeyi seçmez,
İki dünyâda da Allah'dan başka birşey istemez; sevgilinin yoluna canını feda eder,
Çabası aşk yönünden olduğu için durağı da «Gerçeklik makaamı» olur,
Bektemür oğlu Kerimeddîn, zamanede seçilmiş velîdir,
Bu zamanda gönül sahibi odur; Hak için nefsini kurban eden odur,
O sultan, vuslat bayramı için nefis öküzünü kurban etmiştir,
Mustafa'dan, «Ölmeden önce ölün» remzini duyar duymaz bedeninin boğazını aşk kılıcıyla
kesmiştir,
Varlığından öldü de Allah'yla dirildi; iki âlemde de diri ölü odur,
Halkın elini tutan ancak odur; bu asırda ondan başka emîr yoktur,
Kim onu sever, ona dost olursa onun işi, sonunda tamamlanır,

Kime himmet ederse o, Cüneyd'e döner, Ma'rûf a benzer,
Kim onun sır sözlerini duyarsa, anlar ki o, hürlerdendir,
6890, Dostum, bugün dünyâda Hüsâmeddîn'den bize yadigâr, odur,
Kim, Hüsameddîn'i yitirdiğinden dolayı dertlere düşmüşse, ona yüz tuttu mu, dermanını bulur,
Hele gayret edin de bu da yitmeden kendinizi ölümden kurtarın,
Gece - gündüz, onun rızâsını elde etmeye çalışın: can şarabını onun kadehinden için,
Böylece de ecel kılıcından azad olun da şu olup bozuluş âleminden kurtulun,
Ömrünüz, hadde - hesaba sığmayan âlemde sayısız bir hâle gelsin,
Ölümsüzlüğün nimetler yurdunda konaklayın; Allah'yla dost olun, onunla oturup kalkın, ona nedîm olun,
O, bugün dünyâda eşsizdir, benzeri yoktur: bugün, zamanede misli bulunmaz onun,
Ben, geçmişten bahsedersem, bugünü söyler, anlatırsam, bu sözlerden, bu övgülerden maksadım odur,
isa'yı, Musa'yı, İmrân'ı anışımı hepsi de bil ki onun hâlini anlatmak içindir,
6900, Mansûr'u Edhem'i, Kerhı'yi anısını, Zü'n-Nün'u, Ahmed-i Belhî'yi zikredışim,
Her yol erinden bahsedişim, seçilmiş kişilere dâir benden duyduğun bütün sözler,
Bütün bu bahisler, o işi - gücü iyi olan erin vasıflarım anlatmak içindir; başka bir maksadım yoktur,
Âşıkların geçmiş zamandan bahsetmeleri yerinde bir iş değildir; geçmiş, gelecek, şu yok olan dünyâya aittir,
Âşıkm sözü, hep içinde bulunduğu zamana aittir; elde olandan başkası, yoktur onun için,
Sözünde sayı olsa bile onun maksadı, ancak birdir, Hak, Kur'ân'da, seçilmiş peygamberleri ayan - beyan anlattı; Herbirini ayrıca övdü, gizli sırrı açıkladı; Herbiriniıı yaratılışını, huyunu açıkladı; herbirini övdü ama, Hakk'ın bütün bunlardan muradı, Muhammed'di; yoksa ne diye «Sen olmasaydın» buyurdu?
6910, Ferilerin de aslı oydu, asılların da aslı o; çünkü hem ulaşmak ondan doğdu, hem ayrılışlar,
Peygamberleri överken, gönderilenlerin kutbu, onların uydukları sensin diye onu medhetti,

CXLIII

Bir velî, öbür velînin vilâyetine tanıklıkta bulunur; ama sende o görüş olmadığından o vilâyeti göremezsin; ancak bahtın kutluysa bunun gerçek olduğunu sen de bilirsin; çünkü bir velînin tanıklığı, halktan yüzbin kişinin tanıklığına bedeldir; netekim sarrafın altın hakkındaki tanıklığı, ,sarraf olmayan yüzbinlerce tanığın tanıklığı demektir,Bâkıy âlem, anlatmakla anlaşılacak bir âlem değildir, Anlatışın faydası, ancak o âlemi dilemeye vesîle oluşu kadardır, Anlatışta kalan, bu anlatışı sanat edinen kişi, asla o âlemi anlayamaz, Çünkü o âlemi anlayış, aşk ateşiyle kararsız bir hâle gelmek, o ateşle yanıp erimektir, Yokluğu elde etmek, sohbetle olur; o yitti, gerçek şeyh de ele geçmedi mi, artık ibâdete düşmek gerek; çünkü teyemmüm, su yerine geçer; güneş olmayınca da kandil güneş yerini tutar,

Padişah Hüsameddîn, yalnızken de, halk içinde de dâima onu överdi,
Hallerini, mertebesini açıklar, Hak katındaki yakınlığını vasfederdi,
Öylesine bir gerçek, o yaratılışı yüce, kerem sahibi zât hakkında tanıklık ederse,
Acaba bir kişide şüphe kalır mı? Çünkü hâlis altını meheng gösterir,
Dostum, mehengin bir tanıklığı, başka adamlardan bin kişinin tanıklığından üstündür,
Altın için sarrafın bir tanıklığı, lâftan ibaret yüzlerce tanıklıktan yeğdir; bunu böyle bil,
Sarraftan başka yüz kişi, bin kişi olsa, onların laflarını bir arpaca sayma,
Yeni Ay'ı gözü görenden sor; körün tanıklığını hiç dinleme,
6920, Körler, sayıca çok bile olsalar değer bakımından bir bile değildirler,
Bunun örnekleri çoktur; sen özü al da deriyi bırak,
Onun tanıklığı olmasaydı da, onun aziz bir kişi olduğu meydanda,
O belirtiler, yüzünde görünmekte; belli ki onda hürlerin yaratılışı var,
Görünüşü de, huyu da, gönlünün, dâimi diri Allah'nın visaliyle diri olduğuna tanık,
Kimde diri bir gönül varsa onun yol gösterici olduğunu, Hakk'ı gördüğünü bilir;
Tuzağa benzeyen şu varlıktan kurtulmak için tam bir gerçeklikle onun izini izler,
Canla - gönülle ona yüz tutan, dâima aşk şarabiyle sarhoş olur;
Ceyhun gibi gönülden akıp koşar; can denizine karışır, yok olup gider,
Değil mi ki sel gibi coşup aktı; o arayan, sonunda deniz kesilir;
6930, Ama anlaşılan, yahut da sözle birisince bilinebilen deniz değil;
Bilgin de o denize perdedir, anlayışın da; onu bilmek, yok olma yoluyla olur ancak,
Yok olmadıkça ona erişemezsin; bedende oldukça cana kavuşamazsın,
Beden, yola perdedir, kaldır onu; o perdeyi gider aradan da,
Tertemiz can canana kavuşsun; dertlere derman erişsin,
Bunu elde etmek için de asıl olan sohbettir; özet yoluyla da anlatıldı, açıklandı bu, etraflıca da,
Ama bilgi, tekrar edilmekle kolaylaşır; zâhitlik, çok zikretmekle, çok ibâdetle elde edilir,
Yokluğa ermek için en büyük vesile sohbettir; şeyhin bakışı da, sana dosta kavuşmayı bağışlar,
Çalışır, çabalarsan, bu da iyidir; ama sohbet denizdir, çalışıp çabalamaksa ırmak,
A bilgili er, kulağını aç da dinle: Çalışıp çabalamakla elde edeceğin şeyin,
6940, İkiyüz mislini sohbetle elde edersin; canla - gönülle pîrin eteğini tut,
Şeyhin bakışı, çalışıp çabalamakla yüz yılda elde edeceğin şeyi hemencecik verir sana,
Şeyh, görür, onun izini izlersen hoş bir halde, onun ışığıyla kuyudan, ırmaktan kurtulursun,
Çalışıp çabalamak, körün elindeki sopaya benzer; onu düşmekten, kötülüğe, tehlikeye düşmekten korur onu,
Uyduğun kişi, gözü gören kişiyse sen de onun gibi, ovada-yazıda hoş bir surette yürür-gidersin,
Ama sopaya uyarsan nerden o çeşit gidip yol alacaksın?
Şeyhin sohbeti, çalışıp çabalamaların canıdır; onu bulan kişi, Allah lıaslarındandır,
A bilgin, sanatı ustadan öğrenmeye çalış: kalfalık et de usta ol Sanatı kendi kendine elde edersen, nerden, nasıl usta gibi olgun bir hâle geleceksin?
Peygamberleri göndermenin sırrı budur; herkesin tezce maksada ulaşmasını sağlamaktır,
6950, Yoksa herkes, kendi çabasıyla işini tamâma erdirirdi, Ama bunu elde edemezsen, çalışmayı bırakma da eriş,
Yol gösteren dosttan pek bü>ük lûtuflar, feyizler elde edilir; onun sohbeti, seni korkudan kurtarır,
Bu kolaylaştı mı, canını feda et: bil ki bundan öte birşey olamaz,
Erlerin huzurlarına eriştin mi, işinin pek iyi bir hâle geldiğini bil,
Yol gösterenin göçünce de yoldaş ara: Hak yolunda, yoldaşlarla yol al,

Bu ikisi de olmazsa, çalışıp çabalamak yerindedir; çünkü bu ikisi olmadıkça çalışmayı bırakmak hatâdır,

CXLIV
Çalışmayı da peygamberlerle velilerden öğrenmek gerek; onlar öğretmeselerdi, çalışmak nedir, kimse bilmezdi,

Çalışmayı da onlardan bil, onlardan öğren: çünkü onların sözlerinden belirdi, anlaşıldı,
Ahmed, dileyenlere, bir olan Allah için ibâdet edin demeseydi,
Oruç tutun, namaz kılın, yalvarıp yakararak boyuna Allah'yı anın,
6960, Dünyâda iyilik tohumunu ekin de mahşer günü mahsûlünü devşirin demeseydi;
Onun gibi, gören - bilen şeyhler, çalışma yolunu bize bildirmeselerdi;
Bu yolda başla oynamak, başsız - ayaksız olarak o yana koşmak gerek;
Dilekten, istekten geçmek, nefsin fazla isteklerini azaltmak,
Her solukta nefsi tepeleyip öldürmek îcâb eder: çünkü o, pek çirkin, pek katı bir düşmandır demeselerdi, bunları bilemezdik
Peygamber, «Düşmanının en güçlüsü» buyurdu; nefsi böyle anlattı; çünkü o, gulyabani gibi yol kesendir,
Bütün düşmanlarından beterdir o; çünkü hepsi de ayağa benzer, oysa baş gibidir,
Hattâ o kaynaktır, onlarsa su: o, büyük bir şehre benzer, onlarsa şehrin kapıları,
Azabın, cehennemin temelinin de temelidir o; hatla o denizdir, cehennemse ondan ayrılıp akan bir dere,
Nefsi öldürmeyi kolay birşey sanma: hiç kimse iğneyle Kafdağı'nı delemedi,
6970, Sen bir koyuna benzersin, oysa yırtıcı kurt; iyice bil ki ona üst olamazsın sen,
Ancak Allah yardım ederse onu ortadan kaldırabilirsin,
Boynunu büker de başını kesersen, melek gibi göğe kanatsız uçabilirsin,
Bütün bu öğütler, onlardan bize, adlı - sanlı, etraflıca gelip erişmeseydi,
Halkın, çalışmaktan haberi mı olurdu? Hiç kimse hayrı serden ayırıp tanıyamazdı,
Şu hâlde gerçek olarak bil ki düşmanın da elini tutan onlardır, yakınların da,
Onların ırşâdıyla herkesi şüphesiz olarak bil, tanı da dervişlere ulaşınca, onlara kul - köle ol,
Böylece de bu kulluktan padişahlığa ulaş; yıldızın kötü bile olsa, böylece bir Ay'a ulaşırsın,
Yoksul, o padişahlardan mal - mülk elde eder: kapkaranlık gönlü anlığa erer,
Akıllılığı sarhoşluk kesilir; şu aşağılıktan yüceliğe erişir,
6980, Ebedî saltanata nail olur; dîni de, dünyâsı da mâmur olur,
Ölü, onların cömertliğiyle dirilir; ağlayış, lûtuflarıyla gülüş kesilir,
Bakışları hangi köre ilişse onun bedeni, baştan ayağa dek yüz olur,
Öylesine şeyhi, bu sıfatlara sâhib olan kılavuzu surda - burda arama,
Yanda - yörede göz gösterir ama sen onu yansız - yöresiz âlemde aramaya bak,
Çünkü o, bedende tümden candır; gönlü de cananın taht kurduğu yerdir
Toplumun yol göstereni, işte böyle bir kişiydi; halkın gerçekliği, onun yüzünden, artıp dururdu,
O gölgeden herkese yardım gelmedeydi: çoluk - çocuk da onun yüzünden diriydi, konu-komşu da,
Bir müddet bu topluma yol göstericiydi; karanlık gecede yüzü mum gibi, toplumu aydınlatırdı,
İşin sonunda, varlığı yapıp düzen, bizden böyle bir inciyi kaptı - gitti,

CXLV
Allah rahmet etsin, Bektemür oğlu Kerîmeddîn'in göçmesi, Bir velî bu dünyâdan göçünce ümit kesmemek gerek; çünkü dünyâ durdukça Hakk'ın velîleri de durur; zîrâ yüce Hakk'ın bu âlemden, bu âlemi, bu halkı yaratıştan muradı, âlemin ve âlemdekilerin, Şu hâli, görünüşü değil, onların mübarek varlıklarıdır,

6990, Kerîmeddîn, o huyları güzel, o seçilmiş velî, beden âleminden göçtü,
Öyle bir erdi ki onun gibi kerem sahibi bir padişah yoktu; dünyâda eşi bulunmaz, paha biçilmez bir inciydi adetâ,
Hüsâmeddîn'den sonra o server, yedi yıl müddet, yol göstericilikte bulundu,
Kime diledıyse saltanat verdi, bağışta bulundu; onu, kendi gibi gözü görür bir hâle getirdi,
Kendi gördüğünü ona da gösterdi; Hak'tan işittiğini ona da söyledi,
Bunun anlatılışını söz yolundan arama; Ledün bilgisini duymak için can kulağım aç,
Hâsılı sözün özeti şu: O, toprak âlemden gitti, keder tozundan arındı,
Onun yolu, gerçeklik maksadına dayanmadaydı; sonunda konağı, «Gerçeklik konağı» oldu,
Göçüşünden dolayı feryâd ettik, gözlerimizden yaşlar akıttık,
Gamdan ellerimizi başlarımıza vurduk, göğüslerimizi dövdük;
O yasla hepimiz de perperişan olduk;
7000, Ama neyliyelim? Bahtımız buymuş; Allah'nın kaza ve kaderi ansızın geldi, bahtımız döndü,
Derdin, baştan başa derman olması için herkese tövbe etmek gerek,
Fakat Hak'tan da ümit kesmeyelim; onsuz, kanadı bağlı kuşuz ama,
Lûtfuyla kanatlarımızı çözecek biri de vardır elbet dostum,
Erler dünyâdan gittiler ama meydan da onlardan boş değil,
Güneş, gökkubbe durdukça Hakk'm bir halîfesi vardır,
Çünkü yaratanın, dünyâdaki halkı yaratmaktan muradı, onların varlığıdır,
Güneş de onlar için yaratılmıştır, gök de; yeryüzü de onlar içindir, şeytan da, melek de,
Hakk'm muradı, onların varlığı olmasaydı, ne dünyâ olurdu, ne can,
Mustafa'ya, gökyüzünden, yerden, bütün varlıktan maksat sensin buyurdu,
7010, Ey canın özeti dedi, sen olmasaydın ne göğü yaratırdım, ne mîzânı,
Hiçbir göğü yaratmazdım; gökte bir tek melek bile bulunmazdı,
İki dünyâdaki iyi - kötü herşeyi, gerçek olarak bil ki senin için yarattım,
Yoksa güneş, Ay, güzelim gökyüzü, şu böceğe benzeyen, onun kadar değersiz olan yeryüzü için nerden var olacaktı?
Kimin gönlünde îman yoksa sen onu böcek, yılan, akrep bil, Topraktan doğanların hepsi de böceğe benzer; gene de şu toprakta helak olur - giderler,
Hepsi de yeyip içmekle, yatıp kakmakla yaşar; hepsi de nefse dosttur, nefse kul - köledir,
Eşek gibi dört unsurla dururlar; ruh âleminden haberleri bile yoktur,
Hayatları, hayvanı ruhladır; vahye, ilhama mazhar olan ruh, insana nasîb olmuştur,
Bu çeşit dirilik, geçicidir; Tann'yla diriysen ölmezsin, kalırsın,

7020, Sense, şu âlemde ekmekle dirisin: hâsılı hayvan gibi hiçbir şeyden haberin yok,
Senin canın, bu bedene girmeden, yatıp uyumaktan, yeyip içmekten önce,
Elest âleminde sarhoştu,
Gene o âlemi, o sarhoşluğu ara da bundan geç; geç de zahmetten, tehlikeden kurtul,
A bilen kişi, değil mi ki canın vatanı, o denizdir, gene onu ara,
Bu altıyı, beşi, dördü bırak: canla - gönülle yönsüzlük - yöresizlik yönüne yüz çevir,
Cansan, beden yönüne gitme; bedene tapan, mücrimdir, canidir,
Tez canı, bedenden sevgilinin yanına çek de can bahçen binlerce meyva versin,
Ten, tuzağa benzer; bâkıysin ama, onda kalırsan fâni olursun,
Topraktaki katre de denizdendir ama güneşin harareti ve hava, düşmanıdır onun,
Katre, denize gitmezse tezce yelden, topraktan yok olur - gider,
7030, Hele a katre, sen bilgisizlikle bu düşmana neden dost dersin?
Sana zehir olan, düşman olan, boyuna canına kasdeden bedenin
Üstüne, aşkla, şevkle titriyorsun; düşmanın odur da bilmiyorsun,
O, bütün ömrünü yele verdi; sonunda da seni yok eder - gider,
Şimdi seni otla, yemle semirtir ama bu, sonunda seni bıçakla kesmek içindir,
O seni kesmeden kaç ondan; kendini kurtar düşmanın kılıcından,
Artık bedene yağlı - ballı şeyler verme; ne zamana dek yol kesene itaat edeceksin'[7]
Bedeni besleme ki o, kurbanlıktır: gönlü besle ki Rabb'e mensûb olan odur,
Gönlün yağlı - ballı gıdası nurdandır: o yüzden de neş'e kaynağıdır,
Allah şarabı nurdur, sağrağıysa hikmet, Kime hikmet nasîb olursa,
7040, Onda dâima o nur bulunur; o, Musa gibi dâima Tur'dadır
Sözün özü - özeti şu: O padişahları ara; onları aramak için canla - gönülle koş, uğraş,
Velîlerin eteğini tutarsan bil ki mekânsızlık âleminde padişahsın
Dünyâ, değil mi ki onlar için var oldu, soyları gizlendi deme,
Farenin, vahşi hayvanların soyları - sop l arı üreyip dururken, meydandayken
onların soylarının bulunmadığını söylemek yanlıştır,
Balçık bedenden türeyen soy - sop varken, olacakken, gönül soy - sopu ne yüzden kesilir?
Bu zan, eğridir, bozuktur, kötüdür; böyle düşünceyi uzaklaştır kendinden,
Parça - buçuk var olur da asıl olan bu soy, nasıl yok olur?
Gökler döndükçe, dünyâ durdukça bil ki Hakk'ın seçilmiş erleri de vardır,
Boyuna onları ara; dervişler için canını feda et,
7050, Kim arıyorsa bulur; o, kul bile olsa, gerçekte padişahtır,
Görünüş kuldur, anlam bakımından padişah; beden bakımından buluttur, can bakımından Ay gibi her yanı aydınlatır,
Ay, güneş nedir ki ona benzesin; bir su katresi, nasıl olur da ırmağa benzer?
Şu bedenimızdeki ruh katresi, yoğurttaki yağa benzer,
Yağı yoğurttan ayırmadıkça yoğurttaki yağın tadı belirmez,
Derken o katre, suyla ıslanan kerpiç gibi toprağa karışır, tortulaşır,
Öylesi katreye su deme; çünkü serap bile bu çeşit sudan daha hoştur,
Gümüş de mâdende, toprağın gönlünde gizlenmiştir,
Ateş küresinin içinde kaynayıp coşmadıkça saf, ayarı tam gümüş olur mu hiç[1]'
Mâdende kalan cevher, ateş görmedikçe toprakla birdir,
7060, Sen de gelip burda sulanmadıkça korkuyla ümit arasında kalakalırsın,
Yiğidim, nasılsın, ne hâldesin, kör müsün, gözün görüyor mu? Hüküm verilemez,
Ak mısın, yoksa zift gibi kapkara mı; buluta mı benziyorsun, yoksa Ay gibi aydın mısın, aydınlatıcı mı? Anlaşılmaz,
Dünya halkına vaaz etmekten,öğüt vermekten geç de «Sen olmasaydın» hadîsinin sırrını
açıklayıp anlat,
Gene o anlatışa dön, «Sen olmasaydın» sözünün yorumu nedir, onu anlat,
«Sen olmasaydın» sözünün sırrı şudur; anla da tez uyan, sıçrayıp kalk uykudan,
Âlemin varlığı, Peygamber içindir, Peygamberin yerine geçen kişi içindir,
«Sen olmasaydın» sözünün sırrı şudur: iki âlemde de halka feyiz, ondan gelmektedir,
Kim elini onun eteğine attıysa, Seylan'ın düzeninden, kötülüklerden, fitnelerden kurtulur,
Gayb âlemini gözleriyle görür; dostun cemâli, ona görünür,
7070, Batısı da bir başka şekle döner, doğusu da; artık neliksiz-niteliksiz âlemde yürür -gider,
Önüne ön olmayan âlemde, ayaksız yol alır; adım atmadan âşıkların safında koşar - durur,
Allah şarabını ağızsız içer; iki ten gözüne muhtaç olmaksızın bakar, seyreder,
İki ele hacet kalmadan hurileri kucaklar; uzakları, iyice yaklaştırır,
Cennet ehlinin hepsi de, bu ne padişah, bu ne biçim seyran diye ona havran olur - kalır,
Cennet gibi yüce bir durak yoktur ama yücelerin durağı, ondan da yücedir,
Mü'minler cennete giderler; her köşke neşeli bir hâlde koşarlar ama,
Velîlerin bir başka makaamı vardır: pek nâdir mezeleri, bambaşka bir şarapları vardır onların.

CXLVI

«Gerçekten de içerler iyi kişiler,,,» âyetinin tefsiri, Evliyanın, «Gerçeklik makaamında, herşeye gücü yeten ulu pâdişâhın katında,» cennetten üstün bir nıakaamı, onlardan başka hiç kimseye nasîb olmayan apayrı yiyecekleri, apayrı içecekleri vardır; netekim selâm ona, Mustafâ buyurur: «Gerçekten de yüce Allah'ın, velîlerine hazırladığı öyle bir içilecek şeyi vardır ki onlar, onu içtiler mi, kendilerinden geçerler; kendilerinden geçince de tertemiz olurlar,»

Çünkü, el, elin üstündedir; aşağı mertebeden, orta mertebeye, ortadan yüceye, yüceden de
Hakk'a dek bu, böyledir,
Allah onlara, izi - eseri görünmeyen aşk küpünde öyle bir içki hazırlamıştır ki,
7080, O, ancak onlara mahsustur: haslardan da gizlidir o, bayağı kişilerden de,
Tertemiz içimli cennet ırmağını Allah, cennete doğru akıtmıştır,
Cennet ehli bu ırmaktan içerler: velîlerse bilhassa o eşikten, öbüründen içerler
Onlar, ne yerlerse, Allah'nın kudret elinden yerler, ne elde ederlerse de, Allah'dan elde ederler,
Cennete aldırış etmezler, huriye de, köşklere de; Hakk'ın yakınlığında nurlara garkolmuşlardır,
O şarabı içtiler mi sarhoş olurlar, hepsi de kendinden geçip elden çıkar,
O solukta zevke dalarlar: onların katında ne az kalır, ne çok,

Nakış, suret, sayı sıfatları yok olur - gider: bir olan ululuğu yüz gösterir,
Hepsi de Hak'ta mahvolur, o yoklukta ne benim için sözü kalır, ne senin için sözü
Öylesine hâl ebedî padişahlıktır; çünkü o hâlde ne iyilik vardır, ne kötülük,
7090, Zıtlar oraya yol bulamaz; o yanda kimsenin kendisinden haberi olamaz,
Ordaki erin meclisi, Arş'taıı da ötedir, yokluktan da: orda ne aşağı vardır, ne yukarı,
O feraha benzer bir ferah yoktur; onların şarabını hiç bir kadeh görmemiştir,
O feraha nispetle gam da hiçtir, neş'e de; ebedî makbul olan kişiler bile oraya gıpta ederler,
Bu dünyânın neş'esi çiy tanesidir; aşkın neş'esiyse deniz gibi dalgalanır - durur,
Dünyânın gecesi, gündüzü, bir alacalıktır ancak; o güzelliğe karşı halk da alacaya bürünmüş birşeydir,
Gam, neş'e, gündüz, gece burdadır; o yansa seher yeli gibi sâdedir,
Hattâ seher yeli, nerden aşkın lûtfuna, letafetine benzeyecek?
Orda seher yeli, sam yelidir adetâ,
Allah aşkı, ölüyü diriltir; hem de o dirilene artık yokluk ermez; ebedî olarak kalır,
Kör, Allah aşkıyla görür; yıpranmış, sölpümüş ihtiyar, gençleşir,
7100, Aşk, dilsizi söyletir; belâya uğramışı sağlığa - esenliğe kavuşturur; kötürümü yürütür,
Aşktan bir kıvılcım düşse, demirle taş bile kar gibi erir,
Aşk güneşi Turdağı'na vurdu mu, o nurla zerre - zerre olur da uçar - gider o dağ,
Taşa vursa taştan Hak nuru parlar; zerre gibi onun ardına düşer taş;
O vuslatın aşkıyla paramparça olur da o görüşe her zerresiyle kavuşur,
A tümden ayıp olan, ar kesilen, sen katı taştan da aşağı mısın ki o taş kadar tecellîye kaabiliyetin yok,
Allah, Kur ân'da taş dedi sana; hattâ daha da aşağı, hayvandan da beter buyurdu,
Kendi varlığında mahpus kaldın; hayvan gibi ona ait bir duygun bile yok,
Can âleminden haberin yok; yaşayışın, hayvan gibi yalnız bedenden,
Bunu anlatmanın sonu yoktur ama bu anlatıştan bir söz bile sağırların kulaklarına değmez,
7110, Hiç sağırın gizli bir söz duyduğunu, yahut körün, güzellerin yüzlerini gördüğünü duydun mu'?
Bu ne olmuştur, ne de olur; öğüt bunların ikisine de fayda etmez,

CXLVII

Âleme gelen ve gelecek olan her peygamber, her velî, yüce Hak'tan bir neftindir, Birisi, bir nefhadan maksadına ermez de o nefha, yitip giderse, ümidini kesmemesi, başka bir nefhayı araması gerektir; çünkü âlem durdukça onların mübarek vücutları da vardır, Netekim Peygamber, «Gerçekten de zamanınızın günlerinde, Rabbinizin nefhaları vardır; onları kollayın» buyurmuştur, Yüce Hak, bâzı velîleri gizler; bütün âlem, gerçekliği, aşkı, dîni tam inancı 'onun yüzünden arttırır, hepsi de onunla durur, halleri, onun hürmetine artar ama onu görüp bilemezler ki teşekkür etsinler, evlerini -barklarını, varlarını - yoklarını ona feda etsinler, Ama o, onların, kendi yüzünden diri olduklarını, işte - güçte bulunduklarını bilir ve görür, Hani ağaçların, bitkilerin, bahar yüzünden büyüyüp boy attığı hâlde baharı bilmemesi gibi, Alem halkı da ondan faydalanır, ama bilmez; fakat o bilir, Üç yaşında, iki yaşında, bir yaşında oğlancıkların, kendilerini yetiştireni bilmedikleri gibi, ama o, onların, kendi oğlancıkları olduklarını bilir,

Peygamber'ın, din padişahlarının ulusunun ne dediğini duymadın mı?
Hakk'ın buyurduğu, her zaman nefhaları vardır, soluktan soluğa halka esip gelir,
Hepiniz de Allah'nın nemalarını candan - gönülden, temiz gönülle kabul edin,
Böylece karanlık, tümden aydınlansın; tikenliğiniz güllük - gülüstanlık olsun,
Bir nefha geldi, geçti ama siz gaflettesiniz; o, kimi dilediyse olgunlaştırdı,
O nefha geçip gitti, gizlendi; hepiniz de cansız, gönülsüz kaldınız,
Arılık, bilgi, görüş bağışlamak için tekrar yeni bir nefha geldi,
Çalış da bundan mahrum kalma: yoksa bu kârı yitirir, ziyana girersin,
7120, Çünkü bu nefha da gelip geçti mi, bil ki muradına eremezsin artık,
Nefhayı bir ganimet bilmeye, ondan faydalanmaya iyice çalış da sevgiliden dileğini elde et,
Allah'ın lûtfüyla bizim, bu nemadan armağanımız var; inkâr edenlere de feryâd etmek düştü,
İkrar ettik de armağana kavuştuk; inkâr tozundan - pasından arındık,
Nefha üstüne nefha gelmede, bize can bağışlanmada; cihansız, yüzlerce cihan ihsan edilmede,
Değil mi ki toprak dünyâsından sıçrayıp kurtulduk; dünyâda artık işimiz iş,
Kendimize de, dünyâya da sırtımızı döndük; yüzümüzü can âlemine çevirdik,
Perdesiz olarak gönül yüzünü gördük, dositan sırlar işittik,
Hakk'ın elinden bâkıy şarabı içtik; kendimizden, varlığımızdan öldük; onunla diriyiz,
O sâkıy'nin lûtfüyla dâima bâkıyyiz: Hak şarâbı, ruhu bakıy kılar,
7130, Ebedîlik sarayında şarap, meze, mum, güzel ve can, önümüzde bizim,
Bundan böyle yolumuz - yordamımız zevk ve safa, aşk keskin, bineğimiz çevik,
Değil mi ki iki âlemde de sâkıy o; âşıklardansan gözünü aç da,
Sarhoşları gör; defle, neyle bağın - bahçenin her yanına nasıl dağılmışlar,
Hepsine de can şarabı sunulmakta; aşağılık kişiye de, yüceye de, gence de,ihtiyara da verilmede,
Hepsi de o şarapla hoş, kendinden habersiz; hepsinin de o bakışla gönlü neş'elı, diri,
Terü taze dallar, baharın, meyvalardan çok gonceler verir ya; tıpkı onun gibi,
Bil ki o tomurcuklar, o gonceler, ağacın meyva vermesi içindir; meyva verdi mi hepsi de dökülür,
Yel estikçe her yana, gümüşler, altınlar gibi dökülüp saçılır, savrulur - durur,
Dal, meyvalarla yüklüdür ama haberi yoktur; lâyık olduğu bağışlardan bihaberdir,
7140, Gül, tikenin arkasından çıkar, tek binici gibi dalların üstünde kendini gösterir,
Ama güzelliği kimdendir; o kadar güzel kokusu niçindir, haberi bile yoktur,
Bunun gibi bitkilerin de, hayvanların da kendilerinden haberleri yoktur hani,
Artık zamanımızda da halka bağış bir velîden verilirse,
Ama halkın, onun bağışından haberi olmazsa, gizli - açık, ondan ihsana nail oldukları halde onu bilmezlerse, buna şaşılır mı?
O velî, her selâma karşı kadeh sunmakta, hor sözün sonunda dilek vermede,
Artık yağmur yerine altın yağmakta; mâden geldi, artık dükkâna boşverm,
Hepiniz de zenginlesin onun definesinden; hepiniz de büyüyün, yücelin onun mevkiiyle, yüceliğiyle,
Hepiniz de onun yüzünden şeker oldunuz, şükredin; onunı şarabıyla boyuna sarhoş olun,

Size karşılıksız altın vermede, taşlan inci hâline getirip durmada,
7150, Sizden yükü, mihneti - zahmeti kaldırdı; lütfedip cömertlik bayrağını yüceltti,
Dert, keder, size aşk afsununu okudu da tümden yok oldu; kalmadı,
Herkesin bedeninde can gibi gizlidir o; damarlarınızda, iliklerinizde kan gibi akıp duruyor,
Görünüşte onu bilmesen de bunu bil ki boyuna onun yüzünden tertemizsin sen,
Çocuk köle, sahibini tanımaz ama a bilen kişi,
Sahibi bilir ki o, kendi kölesidir; balık gibi oltasında o,
Çocuklar da her solukta babalarının yüzlerine, hayran - hayran bakarlar ama,
Hepsine de esenlik, yaşayış ondan gelmekle beraber onun kim olduğunu bilecek kadar bilgileri yoktur,
İşte gerçek şeyh de zamanında böyledir; herkese ihsan da ondan ,erişir, yardım da ondan,
Herkese güç - kuvvet de ondan gelir; rızık da; herkes, balığın denizde yaşadığı gibi onun sayesinde yaşar, onunla diridir,
7160, Onun Allah gölgesi olduğunu bilmeseler de iki âlem, ondan feyzalır,
Gök de onun hükmündedir; yer de; küfür ordusu da onun buyruğuna tâbi'dir, din ordusu da,
Ne dilerse hemencecik olur; hâli kötü olan, onun yüzünden iyi hâl elde eder,
Bu eşekler onu bilmeseler ne gam; zâti onı ne eşit vardır, ne benzer,
İki âlemde ne varsa, ona yakındır; varlık da ondan bindir, mekân da,
Hükmiyle cehennem cennet olur; mihnet, tümden rahat kesilir,
Yokluğa o varlık bağışlar; yücelik de ondan belirir, aşağılık da,

CXLVIII

Bu âlem, o âlemden bir zerredir; çünkü bunun sınırı vardır, onunsa sınırı yok, O âlemlerin hepsi de Hakk'ın nurları ve eserleridir ve Hak'la durur; onun nurlarıyla diridir, Bu sınırlı âlemden geçtin mi, Allah katında olan o sınırsız âleme ulaşırsın ve Allah daha iyi bilir,

O yücelikler güneşine karşı gökle yeryüzü, bir zerre bile değildir,
Değil mi ki canla - gönülle bize dostsun; gözün varsa aç gözünü de,
Önü, sonu olmayan yüzbinlerce âlem görür,
7170, O güneşin çevresinde hepsi de dönmede; hepsi de boyuna onun yüzüne hayran,
Bu dünyâ, o tûbânm bir gölgesi; yahut âhvret gül bahçesinin bir yaprağı,
Bu dünyâ, onun parıltısından bir parıltı; hattâ bu dünyânın bütün sebepleri oradan,
Bu dünyâ, hâlden hâle dönmek için kurulmuştur; burda hoş olan kişi hayvandır,
İnsan olan beden âleminden can âlemine geçen kişidir,
Geçici cam Allah'ya verir de birine karşılık binlerce can alır,
Bir cana karşılık Hak'tan canlar alır; bir tek altın kesintisine karşılık mâdenler elde eder,
Bir eve karşılık bir şehre, bir katreye karşılık bir ırmağa sâhib olur,
Böyle bir kâr, esnafa nasîb olsaydı, şüphe yok ki sultan olurdu,
Böylesine bir kârdan mı kaçıyorsun? Yoksa bu kân, bu faydayı bilmiyor musun?
7180, Canımın bundan haberi varsa Türk'ü bu çadırda gördün demektir,
Bedenin bir çadırdır; ondaki canınsa, orda gizli olan Ay gibi bir Türk'tür,
Onu bu çadırda görürsen, Hak sırlarından haberin vardır,
Define sendedir, onu kendinde ara; çünkü gizli - açık, herşey sensin,
Bil ki senden dışarda hiçbir şey yok; erler, sırrı açığa vurmuşlardır,
Aklı terket, deli - dîvâne ol; çünkü akıl perdedir, neliksiz - niteliksiz yörene onsuz yürü,
Söz de yoluna perdedir; Ay'a benzeyen yüzü sana örten bir perdedir,
Bu varlıktan yok olmak gerek ki o sarhoşluğu şarapsız elde edesin,
Bedenden, candan mahvolmak gerek ki eş olasın sevgiliye,
Yoluna perde olan, sendeki senliktir; bire yapış da iki olan herşeyi bırak,
7190, Bütün zahmetler, ikilikten, üçlüktendir; ikilik gitti mi, aşk yolu düzleşir,
Suret gidince anlam gelir; senin oldun mu anlam, boyuna seninledir,
Ey can, artık kabıma sığamıyorum; çünkü gizli kalmış yüzlerce defineyim ben,
Definemin haddi - hesabı, önü - sonu yok; bedenimse onun üstündeki toprak yığını,
Sen, benliğinden geçerek yüzümü görürsen beni kıble edinirsin, beni seçersin,
Başka şeyhlere bakmazsın artık; benden başka bir baş, başbuğ tanımazsın,
Ama ne fayda ki senden gizliyim; sen baştan başa tensin, bense canım,
Canımın nuru bütün âlemi tuttu; insanın canını aydınlattı,
Bundan böyle ne kaldıysa ağyardır; sen onu kâfir bil, mü'min sayma,
O hayvan, insan cinsinden değildir; insan libâsında köpektir o,
7200, Onun canı dumandandır, kandandır; o lanetlenmiş, dört unsurla durmaktadır,
O, topraktan hâsıl olan kurta benzer; nerden göklere meyledecek?
Onun canı, bedensiz olarak Elest şarabını içmiştir, onunla sarhoştur,
Onun canı bizimle biliştir; onun için de dervişliğe meyleder,
Canların bilişliği - tanışlığı ordandır; yalnız bu bilişlik, beden bilişliği gibi geçici değildir,
Bedenlerin bilişliği birkaç gündür; canların bilişliğiyse ebedîdir,
Parça - buçuk akıl nerden anlayacak bizi; tüm akıl bile burda hayran,
A bilgili e[r]; Allah'mn kimseye vermediği, bize nasîb olmuştur,
Çünkü padişahımız, cilveyle kendini gösterince, tecellî edince şöyle buyurmuştur,
7210, Âdem'in ruhu, özü - özeti benim: o soluğu, o çağı evliya gibi sen de âdemde ara,
Velîler nurdur, bense nurun nuruyum; nazarlardan gizliyim, uzağım ben,
Benim duraklarıma kimse erişemez; sultanın sırrını her bayağı kişi bilmez,
İsa bizim yüzümüze hayran olmuştur; Musa, Tur'da bizimle buluşmayı dilemiştir,
Peygamberdi, Allah hasıydı ama Musa, Hızır'ı anlayabildi mi?
O seçilmiş peygamber, Hızır'ın bütün işlerini inkâr etti,
Çünkü onun sırrını bilmiyordu; o padişahın hâli ona gizliydi,
İşte onun gibi Hızır da bizim yüzümüze âşıktır; bizim kutlu nurumuza hayran olmuştur
Ama Allah, bir sır belirtti de o, bizden bunun gibi yüzbinlercesini gördü,
Kerem sahibi Kelîm, Hızır'dan bu sırrı görmüştü de ikrar etmiş, aşkla ona eş - dost olmuştu,
7220, Eğriliğimiz, doğruluk gibi onu Me'vâ cennetinin ta baş köşesine çekip götürmüştür,
Güç - kuvvet olarak onu bil ki ne gösterirsen, seni dileyeni onunla ilerletir, feyzim arttırdıkça

arttırırsın,
Senin verdiğin dertleri derman sayar; küfürleri îmân olarak kabul eder,
Arslanın gücü, herşeye yeter ama Rüstem'e karşı nasıl serkeşlik edebilir?
Arslan, vahşî hayvanlara padişahtır ama b:ze karşı tilkiden de zebundur,
Bütün padişahlar, kapımızın yoksuludur; herbiri de bizden binlerce bağışa nail olmuştur,
Bu dâva değil, erler gibi gözünü aç da göğün, yerin ötesini seyret,
Yüce canların, birbirleriyle eş - dost oldukları âleme bak,
Orda bizim canımızı güneş değirmisi gibi apaçık nur saçarken gör,
Netekim güneşin nuruyla da âlem aydınlanır da padişah, kuldan seçilir,
Onunla karayla ak belirir, o nurla çınar söğütten ayırd edilir,
Can âleminin güneşi de bil ki devranda biziz,
Dost düşmandan, inci boncuktan, iyi kötüden bizimle ayrılır,
O ruhlar nûrânîdir ama bu incinin karşısında, bedenlerden de aşağıdır;
Bu lâtifliğe karşı beden gibi yoğundur onlar; yüce kişinin karşısında aşağılık kişi gibi hani,
Meleklerin bile gıpta ettikleri akıllar, bu tertemiz denize karşı toz - toprak mesabesindedir,
Gerçeklik padişahları bile bize ulaşamamışlar, ayrı kalmışlardır; artık,
Körler topluluğu bizim güzelliğimizi göremezlerse bil ki, yerindedir bu,
Hak bize ulaşanlara bile göstermedi; bu hasetçi topluma nasıl gösterir?
Körler topluluğunun ham tamahına bak ki gerçekliğin, tam inancın kokusunu bile alamamışlar;
Hepsi de kendi varlıklarının kuyusunda mahpus; suçlarla hepsinin de işleri tersine dönmüş,
Bu aşağılık kişiler bizi nerden görecekler? O güzeller bile bizi göremediler,
Kim bizi gördüyse bizdendir; iyice bil ki gerçekten de denizin dalgası denizdendir,
Böyle bir resim de bil ki bir işarettir; bir işaret ki onda yüzbinlerce muştuluk var,
Diyor ki: Benim mürîdim, denizimden bir dalgadır; ister aşağıda olsun, ister yukarda,
Demek ki biz gece - gündüz beraberdik; o ne dediyse gerçeklikle duyuyorduk,
Onun sözleriyle bir hoşça yol aldık; onun nurlarla dolu konağına yürüdük,
Beden tortusu, onun yüzünden aparı oldu; çünkü boyuna şarapsız sarhoşuz biz,
Peki, niçin ondan bahsetmeyelim; neden her ne dilersek yapmayalım?
Aşağıda - yukarıda, Ay'dan balığa dek herşeye padişahlık edersek değer,
Çünkü gerçekte kul, padişahtır; ayrılıktan kurtuldu mu, padişahın ta kendisi kesilir,
İnsan, elden ayaktan, baştan ibarettir ama iki, üç sayma onu, bir insandır o,
Böylece denizin dalgaları da sayıda çoktur;
Sağda, solda, her yandan baş gösterir, denizden coşup köpürür ama hepsini bir gör,
Dalgalar da denizin elleri mesabesindedir; ne fazladır onlar, ne eksik, denizin ta kendisidir,
Bilgisizlikle onların sayılarına bakma; biri gör, sayıdan geç,
Sureti terket, anlama yürü; ne diye cansız suretlere yamanıp kalakalmışsın?
Yüz kişi yol arkadaşı olsa, hak yolunda aşkla yola düşse,
Candan - gönülden birbirlerine yardım ederler; geceleri de, gündüzleri de gerçeklikle, aşkla yardımlaşırlar,
Dikkat edersen, onların hepsi de bir olmuştur; bu yöndensen anlama yönel,
Âlemin nakşını bırakan, o solukta insan bedeninden kurtuldu demektir,
Dâvaya kapılmadan suretlere sırtını çevirmiş, anlam tarafına yüz tutmuştur,
Ferşi Arş için bırakıp geçmiştir; önündeki perdeleri kaldırmıştır,
Doğan kuşu gibi, gözlerini padişahın yüzüne açmak için başkalarına kapamıştır,
Canını - gönlünü balçıktan kurtarmış, kendini can âlemine atmıştır,
Ruhunu, ruhlara yoldaş etmiş, akşamın - sabahın zahmetinden kurtulmuştur,
Ölümün yol bulamayacağı yere ulaşmış, güneşi, Ay'ı olmayan göğe ağmıştır,
Hattâ o, artık hem göktür, hem güneş, hem Ay; hem padişahtır o, hem bey, hem ordu,

CXLIX

Yüce Hak' vezire, perdeciye, naibe, kapı kullarına muhtaç olmayan bir padişahtır; bunların hepsi de yardım etmek hizmette bulunmak, onu ululamak için padişahlara gereklidir; yüce Hak'sa bunların hepsinden de münezzehtir; O, hem bir zât hem padişahtır, hem vezirdir, hem asker, Onun ordusu, gökte, yerde parlayan, her yanı aydınlatan, bitkileri, tohumları, ağaçları, meyvaları, gümüş, altın madenlerini yetiştirip geliştiren, taşı lâ'l hâline getiren, daha da anlatılamayacak yüzbinlerce şeyler yapan kendi nurlarıdır, Elbette güneşi yaratanın bu çeşit yüzbinlerce güneşi vardır; hattâ güneşin sıfatları da onun ihsanıdır; bunun anlatılması uzundur; «Akıllı kişiye bir işaret yeter,»

Güneşin ordusu, onun ışığı değil midir; hançere benzeyen parıltısı, gölgeyi öldürmez mi?
Bir kandilde bu anlam olursa, o ışık, hem böyle bir dâva konusu olur, hem dâva kesilirse,
Önde de o vardır artık, ardda da, yukarda da o vardır, aşağıda da: ağaç da odur, dal da, yaprak da, hurma da o,
Gökler de onunla doludur, yeryüzü de; sağ da onun nûrlarıyla aydındır, sol da,
En aşağılık kul olan güneşin lûtfiıyla aşağı da aydınlanır, yukarı da aydınlanırsa;
Bitkileri, cansızları parlatır, nekesi de, cömerdi de ısıtırsa;
Hem tohumlar, hem mâdenler onun yüzünden hayat bulur, bedenler de, canlar da ondan aydınlanırsa;
Kendi kendine; bir dostu; bir yoldaşı, bir yardımcısı olmaksızın yüzbinlerce iş görürse,
Onu yaratan padişahtan düşmana - dosta bağışlar gelirse şaşılır mı ki?
O pahişah, vezirsiz, perdesiz, ordusuz, kendi kendine işler görür - durur,
Sen de, bir soluk olsun, huzurda oturursan bütün bunları, kendi gönlünde görürsün,
Böyle olan kişi, gerçek olarak Arş'ı da, kürsîyi de, onun gibi yüzbinlercesini kendi vücûdunda görür,
İsteyen kişinin gönlü, bil ki, gerçekten de aynaya benzer; gönlü arındı mı, herşey orda görünür,
Dünyâdaki suretler de, o suretleri düzen de, cennetlerin yerleri de, yerlerini döşeyen de oraya vurur,
Ne mutlu o cana ki kendini tanımıştır, derleyip toplamıştır, düzüp koşmuştur,
Güzelliğini perdesiz görmüştür; şarap gibi saf bir hâle gelmiştir, tortudan arınmıştır,

Karanlık perdesi olmaksızın ağyarı sohbetinden uzaklaştırmıştır,
Kulluk bağından kurtulmuş, padişah olmuştur; konakta oturmuş, yoldan halâs olmuştur,
Zahmeti terketmiştir, defineyi seçmiştir; tatlılaşmış, aşkla kaynayıp pişmiştir,
Hak yolunu tamâmiyle aldıktan sonra o eşsiz mürîd, konağın şeyhi olmuştur,
Artık görmüştür ki var da odur, yok da; herşey fânidir, aşkla diri olan, ancak odur,
Ölümden önce işini bitirmiştir; can filini kurttan halâs etmiştir,
Ecelin nefse yapmak istediğini o ulular ulusu emîr, ecelden önce yaptı,
Nefsiyle yaman savaşlara girişti; öldürünceye dek ondan elini çekmedi,
Sevgi ve ihlâs silâhiyle onu helak edip kurtuldu,
Nefsini önceden öldürdü ya; artık söyle; bundan sonra ölüm, onu nasıl öldürebilir
O tehlikeden kurtuldu da emin oldu; o yüce sarayda konakladı,
Bundan böyle diriliği ölümsüzdür; can bağı - bahçesi dallarla budaklarla, meyvalarla dopdoludur,
Bu bahardan sonra gayrı kış olmaz; bundan böyle kadehten, şaraptan başka birşey yok,
Mahmurluğu olmayan bu çeşit tertemiz, hâlis şarap, ancak o diyarda bulunur,
Sen arı - duru oldun mu, arı - duruya kavuşursun; yoksa savaşta tortu gibi dibe çöker - gidersin,
Mahremlerin nasîbi çengdir; mücrimlerinse azar ve azap,
Herkes, lâyığını bulur; hiç kimse devenin eşek doğurduğunu görmüş müdür?
Bunun gibi her işin de, hayırdan, serden karşılığı, soluktan soluğa gelir - durur,
Şüphe yok ki gazepten gazep doğar; neş'eden - zevkten de neşe ve zevk,
İtaat, ibâdet yönüne Hak'tan rahmet gider; isyana da yüzlerce zahmet ulaşır,
Gülün yeri, boyuna gül bahçesidir; tikenin yeriyse şüphe yok ki külhandır,
İbâdeti, ilmi gül gibi say; suçu - isyanı da çirkin, kötü tiken,
Şu hâlde akıllıysan iyilik et; zulmün, kötülüğü kökünden sök,
Kötü huydan arındın mı; melek gibi göğe ağarsın,
Kötülüğü kendinden söküp attın mı, iyiliğin boy atar, yücelir
Bahçıvan, ağaçtaki kötü dalı, iyi dal boy atsın, meyva versin diye ağaçtan keser - atar,
Sen de kötüyü iyiden ayırırsan, ondan sonra iyiliğin, seni Tann'ya götürür,
Rab, iyilikten başka birşey kabul etmez; iyilik et gücün yettikçe, en fazla buna çalış,
Adalete yapış, çünkü o, Allah sıfatıdır; zulmü bırak, çünkü o, Seylan'dan türer,
Allah sıfatlarıyla dopdolu olan, kulluktan kurtulur, hür olur,
Allah, Peygamber'e, Kur'ân'da kendisini bu vasıflarla övdü, bildirdi de bilen kişinin,
O vasıfları çabalayıp edinmesini, bu suretle de tortudan arınıp tertemiz olmasını diledi;
Böylece bilen, Hakk'ın huyuyla huylanır, benliğinden geçer; ömrünü bu yolda harcar;
Öyle kişilerle oturup kalkar ki onların yardımıyla
Alçak nefsi, kökünden söküp atar; sonra da ondan Ledün bilgileri baş gösterir,
İnsan kendini Allah'ya feda etti mi, can kuzgunu, Allah yardımıyla ankaa kesilir,
Hattâ a bilgin, Kafdağı nedir, ankaa da ne ki o yüce padişah onlarla övülsün':
Yaratılmış, nerden onu vasfedecek? Çünkü onun canı, göğün yücesini de aşmıştır,
Âşıkın hâli, âlem halkından gizlidir; onu Allah'dan başkası tanıyamaz,
Her göz, onun yüzünü görmesin diye Allah, gayretinden onu gizler,
Herkesin onu görmesi, yahut her aşağılık kişinin onun yanı basma oturması lâyık değildir,
Hırsız, nerden melek vasfını elde edecek; her aşağılık kişi, neliksiz - niteliksiz mekâna nasıl girecek?
Padişahı padişah anlatabilir, her kul değil; mirahur, padişahın sırrını nerden bilecek?
Bu sözü bırak da gene o cana can katan padişahı anlatmaya koyul,
Devranda o, nasıl bir kılavuzdur, onu söyle; o Hakk'ı bilen, Peygamber'in sırrıdır,
Kim ona candan hizmet ederse hapisten de kurtulur, küfürden de, bilgisizlikten de, körlükten de,
Onun öğüdünü canla - gönülle duyanın balçığa batmış canı, o balçıktan halâs olur,
Onun bağışıyla dirilerin başı yücelir; o kişi, ebedîliğe kavuşur,
Daralmış gönlü bir sahraya döner; katre olan canı deniz kesilir,
Hakk'ın ilim, nur mâdeni olur; dokuzuncu kat göğün de yücesine ağar,
Ağızsız, damaksız lokmalar yer; teslisiz, kadehsiz şaraplar içer,
Huriyi, cenneti, gönlünde görür; taze hurmaları kendi fidanından devşirir,
Velînin sureti; güneş gibi meydandadır; gökteki Ay gibi herkese görünür,
Kimde akıl ve ayırd ediş nuru varsa onu görür; kalayı altın sanır mı hiç?
Pislik böceğini misk yerine alır mı? Yaş ağacı kurusundan ayırd etmez mi?
Onca hayır, nasıl olur da şerre benzer? Zehir onca nerden şekeri okşar?
Arı - duruyu nasıl kirli, paslı şeyden ayırd etmez; rahvan katırı nasıl topal,eşekten ayırmaz?
Nuru ateşten fark etmez mi; tikeni gülden ayırd etmez mi?
Göğü yerden nasıl ayırd etmez; pis yeryüzünü tertemiz Arş'tan nasıl farketmez?
Bütün bunları bilir, bilir ama gizler; mahsustan kendini kör gösterir,
Ama o cansıza gelince: Hasedinden, kininden apaçık bilgisini gizler;
Padişahları hor göstermek, kendini buyruk sahibi tanıtmak ister,
Şom garez, kendini kör, sağır eder; arı - duru tatlı suyu acıtır,
Böylece padişaha köle nazariyle bakıp ona gururla, kibirle selâm vermeyi; Halkın onu ileri bilmemesini, onun geri olduğunu, kendisinin daha ileri bulunduğunu;
Olaylarda kendisinin benzeri bulunmadığını, zamanede âşıkların başı olduğunu;
Halkın yıldızlara, kendininse Ay'a benzediğini, herkesin askere, onunsa padişaha benzediğini sanmalarını sağlamak ister,
Halkın da kendi gibi aşağılık, bayağı olmasını, herkesin zayıf, illetli bir hâle gelmesini;
Başkasının adının işitilmemesini diler; kimsenin, ona inanmamasını, yanma varmamasını diler,
Kendinin, ondan üstün olmasını, Hak erinin de kendisi gibi zebun bir hâle gelmesini ister,
Gece - gündüz, aylar - yıllar geçer de o, hep Allah güneşini örtmeye çalışır, Ama bu dileği olmaz; olmaz ama Allah eri, onun dileğine rağmen sonunda Ay gibi ayan - beyan meydana çıkar,
Sonunda sana da malûm olur ki övülen odur, mümkiriyse yerilendir,
O Ay gibidir, başkalarıysa sanki Ülker yıldızı; herkes katreye benzer, oysa denize,
Allah definesi odur, halksa zahmetten ibaret; çoğu da bu geçici sarayda kalakalmıştır,

Allah velîsi, zamanında, vaktin Nuh'udur; yardımıysa, gemiye benzer; belâ tufanında, sığınanları korur, Su tufanı da belâdır ama ondan kurtulmak kolaydır; çünkü o bela bedenlere gelir; bilgisizlik tûfânıysa ondan güçtür; çünkü ona dalıp boğulan, ebedî olarak kurtulamaz,

Allah eri, âleme rahmettir; iki dünyâda da düşkünün elini tutandır, ona sığınılır,
7360, Elinizi ona atın, ona sarılın da kurtulun; aşkla, gerçeklikle ona yüz tutun, O, bu âlemde vaktin Nuh'udur; onun gemisi insanı tufandan kurtarır,
Su tufanının derdinden kurtulmak kolaydır; bilgisizlik tufanı, ondan da güçlüdür,
Gerçekte tufan, bu âlemdir; bey de o tufanda boğulup gitmiştir, padişah da, adamları da,
Nuh'un gemisine doğru kaçın da can, ondan halâs olsun,
Dünyânın şehvetleri, tufana benzer; kim bundan kurtulursa, odur Müslüman,
Bilgisizlikle şehvetlerde kalansa, salavat getirse bile kâfirdir,
Sizin için eminlik gemisi, aranızda bulunan Allah velîsidir,
Sizi tufandan kurtarmak için aranızdadır; çünkü o derdin dermanı, odur,
Allah için olsun, Allah için, hepiniz, ona bakın, onu gözetin de ondan, can defineleri elde edin,
7370, Allah için olsun, Allah için, canlarınızı ona feda edin de onun gibi dokuzuncu göğün yücesine ağın,
Allah için olsun, Allah için, ona kul - köle olun; o ne yana giderse, siz de o yana gidin,
Allah için olsun, Allah için, hepiniz ona sarılın; Allah için olsun, Allah için, ondan ayrılmayın,
Ayrılmayın da böyle bir devleti yitirmeyim ölümden önce ona yüz tutun,
Ganimet olarak ele böylesi bir devlet gelmiş, kimin gönlü varsa onunla esenleşir;
Kimin gönlü yoksa o, o kişiye gönül bağışlar, o da güneş gibi, Ay gibi parlar, nûrlandırır,
Onu inkâr eden, kendi canına düşmandır; kim ona kul olmadıysa, akılsızdır,
Hiç aklı olan, kendi ziyanını ister mi; zarar edeceği birşeye koşar, gider mi?
Dipsiz kuyuya ayak atar mı; bir mevki'e erişmek için elindekinden olur mu?
Ebedî ömrü, daimî zevki, neş'eyi terkeder mi?
7380, Yahut can âlemine, ölümsüz ömür sürülecek âleme karşılık,
Pis, geçici toprak yurdunu, mihnetlerle, dertlerle, sıkıntılarla dopdolu dünyâyı seçer mi?
Bu âlemde hiç kimse rahata kavuşmamıştır; tümden ziyandır bu âlem, burda kâr, fayda yoktur,
Bunda gece - gündüz, ele geçen, perişanlıktır; her rahatın ardında bir pişmanlık vardır burda,
Elde edilenin sonu, yitip gitmektir; onun yaşayışında bile ölüm uyumaktadır,
Dünyâ köprüsü, pek büyük tehlikelerle dopdoludur; dünya köprüsü, ancak geçip gitmek için kurulmuştur,
Köprü üstüne ev kurmaya kalkışma; dünya köprüsü, aklı - fikri olanın yeri değildir çünkü,
Senin canın, bu köprüden geçip gitmek üzere mekânsızlık âleminden gelmiştir,
Bu köprünün altında derin mi, derin bir su var; kim boş yere bu köprünün üstünde yurd edinmeye kalkışırsa,
Sonunda o suda garkolup gider; çünkü Allah, sonunda o köprüyü yakacaktır,
7390, Kim köprü üstünde oturursa bil ki o tufana baş aşağı düşer - gider,
Köprüden geçen, tehlikeden kurtuldu; hoş bir surette sağ - esen, eminlik yerine erişti,
Dünyâ istekleri, adamı aldatıcıdır; beyin de yolunu keser onlar, efendinin de, kulun da,
Hepsi de kuş gibi onun ağına tutulup kalmıştır; hepsi de onun izine düşmüş,muradına ermemiştir,
Büyücü dünyâ, bir kocakarıya benzer; âhiret huzuruna engel olup durur,
Kendini büyüyle çocuğa, gence, ihtiyara genç gösterir,
Büyük, küçük, iyi, kötü, herkesi kendisini meftun etmiştir,
Kendisini gül bahçesi gibi gösterir ama gerçekte, tikenden de beterdir o,
Bir ,cehennemdir ki herkesi yok etmedikçe rahat etmez, kendini cennet gösterir,
Ondan, binlerce kişiden biri kurtulmuştur; 'geri kalanları, onun ateşinde yok olup gitmişlerdir,
7400, Güçlü, tesirli bir büyüsü vardır ki ona kapılıp tutulmayan hani?
Güzelliği, yaldızlı bakıra benzer; güzel görünür ama onu çirkin bil,
Tatlılığının altında ne acılıklar vardır; onun doğru gösterdiği herşey eğridir,
Düzenine ne had vardır, ne son; hilelerinin bitimi yoktur,
Kimse düzenle üst olamaz ona; alıcı doğanın pençesine karşı sinek ne yapabilir ki?
Sen tilkiden de zebunsun, oysa arslan gibi; aptallık edip de yiğitcesine ona doğru koşma,
Bir Rüstemin eteğini tut da seni arslanın pençesinden kurtarsın,
Ateşin, şeyhin nuruyla söner; işin, şeyhin yardımıyla başa çıkar,
Onun gücüyle işler görürsen, ne dilersen kolaylaşır sana,
Dünyânın düzenini, kendi gücünle defedemezsin; o, senin gibi yüzbinlercesinin yolunu vurmuştur,
7410, «La havle» nin şerhini bilirsen, gücünün yetmediği şey, aydınlanır sana,
Daimî diri olan Allah'nın yardımıyla, onunla savaşabilirsin
Bu söz, sana aydınlanırsa, onun eteğinden başka birşeye sarılmazsın, ondan başkasına güvenmezsin,
Gücü - kuvveti bırakır, ağlar - sızlarsın; gururdan, cebbarlıktan vazgeçersin,
Gece - gündüz, Allâhla kulluk edersin; boyuna yalvarıp yakarmaktan, gerçeklikten, yanıp yakılmaktan,
Başka bir çâre aramazsın; kulluktan başka birşeyin ardından koşmazsın,
Varlığı, benliği ancak kulluk defeder; varlığın, benliğin kafasına yüzlerce muşta vurur da senden uzaklaştırır,
Onu çarpınıp çırpınmak değil, kulluk defeder; sakınıp çekinme yayını ger de okla onu,
Nefsin dilediğini yapma; ibâdeti çoğalt, benlik, onunla eksilir,
Çünkü zıt, zıddıyla yok olur; güzün âfeti, temmuz değil midir?
7420, Soğuk, sıcaklıkla mahvolmaz mı? Barış yüz gösterdi mi savaş gider,
Kulluk, bil ki Şeytan'ın zıddıdır; böylesine derdin ilâcı odur,
isyanın zıddı, gerçekten de ibâdettir; her mihnetin, her belânın zıddı, esenliktir, huzurdur,
Hadi, böyle bir kılıçla kes nefsin boğazını da o denizde sedefsiz inci ol,
Senden bilgisizlik gitsin, bilgi gelsin yerine; öfkenin, kînin yerini ilim tutsun,
Şeytan gitti mi, Rahman tecellî eder; cennetlere karşılık dünyâyı terket,
O, buyruğu terketti, tutmadı da onun için Şeytan oldu; kim bu işi yaparsa, onu da Şeytan say,

CLI

İnsanda asi olan ahlâktır; surete itibâr edilmez; çünkü kıyamet gününde herkes, huyuna göre haşredilecektir; köpek sıfatına sahipse, köpek suretinde hasredilir; bu, surete îtibâr edilmediğine delildir, Yüce Hak, «Dördüncüleri köpekleri» buyurarak Ashâb-ı Kehfin köpeğini velîlerden olarak andı; çünkü onda erlerin huyu vardı, bu bakımdan şekline îtibâr etmedi; çünkü «Gerçekten de Allah, şekillerinize, işlerinize bakmaz; fakat gönüllerinize, niyetlerinize bakar,»

Asıl olan huydur; yaratılışsa, o huyu meydana çıkarır; sen huya itibâr et, şekle aldanma,
Suret kaptır, aıılamsa altın; altını ara, kaptan geç,
Aklını başına devşir de surete itibâr etme; arı - duruyu al, tortuyu bırak,
Her bedene insan deme ;huyuna bak; nasıldır, nicedir?
O mağaranın köpeğinin köpekliği, kendisine bir ziyan vermedi; köpek şeklinde oluşu, onu aşağılatmadı,
Çünkü onda iyi huy vardı; o yüzden de daimî diri olan bâkıy Allah'nın velîlerinden oldu,
Hak onu Kur'ân'da andı; o erlerle zikretti,
Kimi dördüncüleri buyurdu ona, kimi sekizincileri diye andı onu,
Hiç şekline bakmadı onun; çünkü Hak nakşa, surete bakmaz,
Onun nazarı, dâima gönülledir, insanların gönüllerinde ne var; ona bakar,
Onların, kendisiyle dostlukları ne kadardır; her gönülde ne derecede vefa vardır?
A iyi yoldaş, yüce Hakk'ın ona dostluğu da o kadardır,
Hak, ne surete bakar, ne yapılan amele; ne hırsa bakar, ne nekesliğe, ne umulan şeye,
Bil ki Hak, gönüle bakar; gönülde açık, gizli ne var, ona nazar eder,
Gönlünde onun sevgisi varsa, o, dâima sana nazar eder - durur,
Sevgisiz ibâdet edersen, Allah tapısından huzur elde edemezsin
Âdet edinilen ibâdet, aşktan, gerçeklikten, kavuşma özleminden değil, münafıklıktan meydana gelir,
O kulluk, o tapman râzılığı elde etmek için değil ad - san kazanmak, ayıptan kurtulmak içindir,
Senin ibâdetinin şeklinde can yoktur ki Hakk'a lâyık olsun,
Canı olmayan şekil, mezara gömülmekten başka bir işe yaramaz,
Değil mi ki Allah, gönüle nazar etmekte; şu halde gönlünü geliştir; çünkü onun baktığı yer, gönüldür,
Artık sen de gönlünü doğrult; balçık içindedir ama asıl olan, gönüldür,
Gönlünü Hakk'a ver de saf bir hâle gelsin, tertemiz olsun; toprağın üstünden su gibi akıp gitsin,
Su da toprağın üstünden akıp gitmez mi; suya topraktan bir ziyan gelir mi?
Tertemiz su, toprakla bulanmaz; apaydın, tertemiz bir hâlde akar, gene denize kavuşur,
Süt de kanın, pıhtının arasından geçip süt emen çocuğa temiz, saf olarak gelir, ulaşır,
Yolu o pisliklerden geçer ama bak da gör, hiç onlara bulanıyor mu?
Ananın muhabbeti, onu tortudan arıtıyor da bize saf bir halde getiriyor,
Böylece Allah'nın muhabbeti, rahmeti de coştu mu, acıları tatlıdan, kötüleri iyiden ayırd eder,
Tatlı, iyi olan da, o zehirlere, o kötülüklere bulanmaz; hoş, bir hâlde Allah'ya ulaşır,
Gönül, balçıkta olsa da güneş gibi nurlar saçar,
Balçıktan ona bir zahmet gelmez; hattâ zahmet bile onun yüzünden rahmet olur,
Gönlünü Allah'ya ver, balçığı düşünme de bütün işlerin ilerlesin,
Beden de, âlem de onun perdesi değildir; fakat bu ikisini düşünmek, sana perde olmuştur,
Bedeni, cihanı düşünmeyi bırak; fikrini de, hatırını da tümden Hakk'a ver,
Perde olan dünyâ değildir, dünyâ düşüncesidir; din düşüncesi ne daldın mı, âhireti elde edersin
Malın - mülkün vardır ama, değil mi ki gönlünü Hakk'a tapşırdın,
Bunlar sana perde olmaz; çünkü gönlün, Allah aşkıyla dopdoludur,
Ama dünya malını-mülkünü terketsendebunu candan-gönülden yapmadıysan, gönlünde o sevgi varsa,
Hiçbir suretle bundan faydalanamazsın; hiç kimse böyle bir ziyandan fayda elde edememiştir,
Hâsılı dünyâyı, bir karşılık elde etmek için terkettiysen, boyuna buz gibi soğuksun sen,
Çünkü bu gitti - gider, o da ele geçmez; böylece olmayacak bir şey için ömrünü yele verdin - gitti,
Dünyâyı candan - gönülden terketmek gerek ki can, ebedî olarak huzura kavuşsun,
Yoksa dünyâyı canla - gönülle terketmezsen, ebedîlik yurduna sefer edemezsin,
Yolculuğa içten çık, gönülden yola düş, dışardan değil; çünkü neliksiz niteliksiz âleme yol, gönüldendir,
Onu, duygu yoluyla arama, sevgiliyi can yoluyla ara,
Sende iş gören beş duygu, nura mensup değil, ateşe mensuptur,
Ateş, şüphe yok ki, onun nuruyla söner; bu altı (yön), beş (duygu), dört (unsur), onunla ölür - gider,
Orda bütün sayılar yok olur; aşk parıltılarında görünmez,
Yok ol da bu sayıdan kurtul; böylesi tehlike dolu tuzaktan sıçra, halâs ol,
Allah aşkını seç de emîn ol; aşktan başka hiçbir şeye, bir arpa denli değer verme,
Aşk bineğine bindin mi, hoş bir surette onu, can âleminin göğüne doğru sür,
Çalışıp çabalamayı ayak bil, aşkıysa kanat say; kim kanatlanırsa, o kurtulur tehlikeden,
Yolu ayakla alırsın ama ey bilen kişi, nerde ayak, nerde kanat?
Ayakla yüz yılda aşılan yol, kanatla bir solukta alınır,
Ama kanadın yoksa, ayakla yürü; yoldaşların ardına düş de koş canla - başla,
Böylece yoldan kalmazsın; sonunda da Allah'tan bir rahmettir, gelir, erişir sana,
Hak seni padişahlar padişahı yapmadıysa, orduya katılacak dereceden de aşağı değilsin ya,
Boyuna, Allah yolunda çalış, ona kavuşmak isteğiyle coş - köpür,
Bu çalışmada iyi hareket eder, çaba gösterirsen, bu coşup köpürmede vefalı olursan,
Bu çalışıp çabalaman, devlete erişeceğine bir nişanedir; can kuşunun kolu-kanadı, istektir,
Çalışmayanı ölü bil; canı olsa bile ölüdür o, diri değildir,
Öyle kişideki can, hayvanı candır; o aşağılık kişide vahye, ilhama mazhar olacak can yoktur,
Hayvani can da sonunda, gerçekten de, yok olur - gider, izi eseri kalmaz,
Ebedî olarak diri olan, vahye, ilhama mazhar olan candır; çünkü o can, cananla durur,
Hakk'a ulaşmayı böyle can ister, çünkü onda akıl ve îman nuru vardır,
Kimin gönlünde istek yoksa, sonunda cehenneme yönelir - gider,
Çünkü Hak, ona îman nurunu vermemiştir; insandan doğmuştur ama şeytanın ta kendisidir,

CLII

Yüce Hak, ruhları, cesetlerden dokuzyüz bin yıl önce yarattı; hepsini de rahmetiyle besledi, geliştirdi, esenleştirdi, «Rabbiniz değil mi yim» buyurdu; evet dediler; «inin» diye hitâb etti; bu neliksiz - niteliksiz olan bu âlemden o âleme gidin, balçıktan yapılmış kalıplarda esenlesin, yerleşin, ahdinizdeki vefanız belirsin dedi şu hâlde kim, orda zevke, sefaya, huzura ermişse, burda da onu arar; çünkü «Vatan sevgisi îmandandır,» Ama kim buna ermemişse, ne arayacak? O, bir hayvandır ki burdan türemiş; öküz gibi, eşek insan şeklinde anlam bakımından
hayvan nerde, Hakk'ı tanımak nerde?

Kimin canı, Elest ahdinden beri yabancıysa, bu yana yamanmışsa,
Hak'la bildik olmayı nerden arayacak; yahut bu yolda nerden gerçeklikle koşacak?
Orda Hak'tan bir bağışa nail olmamıştır ki; o, burda aramayı ne yapacak'' Söyle,
Bir kumaşı yitirmeyen, bunda, onun peşine düşüp her yana koşmaz elbet,
Ama iyi bir vakit geçiren, ömründe, o geçirdiği zamanla hoşnûd olan kişi,
Mihnete düştüğü zaman, o günlerini anar, bir soluk olsun, o anışla sevinmek ister,
O zamanları hatırlayınca o demleri yitirdiğinden dolayı feryâd eder,
Yanıp yakılacak ne hoş zamandı: ziyansız binlerce fayda elde ediyordum der,
Her solukta canı, aşkla yanıp yakılır da öylesine hoş bir günü anar - durur Allah'dan,
O demler, asla hatırından çıkmaz, yazıklar olsun, nerde o demler?
Acaba tekrar o günler yüz gösterir mi, öylesine solukdaşı der, nerden bulacağım?
Ama ömründe bir hoşluk görmeyen, eline acılıktan, ekşilikten başka birşey geçmeyen kişi,
Neyi hatırlayacak, neyi arayacak? iyi bir gün görmemiştir ki o,
Ezelde Elest şarâbını içmiş olan, o ruh şarabıyla sarhoş olan kişinin,
O çakır mertliği geçer mi hiç? İki gözü de boyuna o yandadır onun,
O hayâl, bir soluk bile gözünün önünden gitmez; o buluşma tadını bir an bile unutmaz,
Dünyâda ondan başka birşey aramaz; o arayışla kıvranır durur o,
Ona kavuşması müyesser olmadıkça coştukça coşar, feryâd eder - durur,
Bütün velîler bu hâldedir, böyle hareket etmişlerdir; buluşmak, kavuşmak için kendi kanlarını içmişlerdir,
Ayrılık derdiyle ne uykuları kalmıştır, ne yeyip içmeleri; hepsinin de varlığı gamdan yıkılıp gitmiştir,
Varlıklarını özlem ateşine yakmışlardır; iki dünyâ da hararetle, dumanla dolmuştur,
Bedenlerini de Hakk'a feda etmişlerdir, canlarını da: işte ondan sonra kavuşma zevkine ermişlerdir,
İnsanın varlığı, benliği engeldir, perdedir; o ortadan kalktı mı yüzlerce kapı açılır,
Sende, senlikten bir kıl kadarı kalsa, Allah vuslatı yüz göstermez,
Sen kalmazsan ebedî olursan; tümden aradan kalkarsan, ondan sonra, sensiz olarak dilediğini bulursun,
Allah'ya kavuşmak, yoklukla olur; kim yok olduysa Hakk'a o ulaşır,
Erlerin azığı, azıksızlıktır; azığa dayanan erkeği kadın say,
Ulular gibi açlığı seç; boyuna, açlığın ta kendisinden yiyecek düz kendine,
Rahatını uyanıklıkta ara; yüceliğini de horlukta, aşağlıkta,
Muradın ,muratsızlık oldu mu, ondan sonra Allah vuslatına erersin,
Yokluğa erersen var olursun; Allah, şarapsız olarak sâkıy olur sana,
Mihnetle rahat, sence bir oldu mu, sonucu tamam olur - gidersin,
Birliğe eriştin mi, ikilikten kurtulursun: bundan sonra var da sen olursun, yok da sen,
Bu durağa vardın mı, diriliğe ulaşırsın; herşeyden geçtin mi, hayat bulursun,
Sevgilinin vuslatını konak edinirsin; onun dileğine düşer, hastalıktan kurtulursun,
Ona ulaştıktan sonra, ayrılık nedir, görmezsin; gönlündeki hüzünler durulur - gider,
Irmakta katre olduktan sonra onun havasıyla deniz gibi coşar - dalgalanırsın,
Direndin de Turdağı kesildin mi, onun baharından nur libasları giyinirsin,
Gönüllerde binlerce bağa - bahçeye kavuşur, Rahmanla buluşma durağına erersin,
Allah ululuğu tecellî eder de ey yiğit, o parlayınca sen yok olursun,
O kalır ancak; sen ondan söylersin; ondan söylenen söz, yorumlanmaz artık,
Boyuna onunla olursan; kötülük ordusundan, onunla kurtulursun,
Bu dünyâdayken Hakk'a ulaşırsın; âhiret, şimdiden eline geçer,
Katre olan canın derya kesilir; dilsiz - dudaksız, gönüllerden sözler söylersin,
Melek gibi bedensiz nur olursun; vuslat denizinde ayaksız yürürsün,
O vuslatta ayrılık görmezsin artık; boyuna buluşur, koşuşursun,
Velîler, sana eş - dost olurlar; hepside canla - başla seni görür - gözetir,
Hepsi seninle şarab içer, meze yer; hepsi sofrandan nevale alır, gıdâlanır,
Hepsi halka kesilir, sen yüzük taşı olursun; hepsi adetâ küçülür, sen ulu olursun,
Böyle bir vuslata eriştikten sonra da ne dilersen olur,
Bu vuslattan sonra da başka bir yol var ki o, hayırdan da dışardadır, şerden de,

CLIII

Hakk'a kavuşmak, bir duraktır ve hasların son durakları budur; bundan sonra hasların haslarının, Hak'ta bir başka gidişleri vardır ki bu, durakta gidiştir, Yolda gidişin sonu vardır; ama, durakta gidişin sonu yoktur; çünkü yolda gidiş, kendinden, varlığından, geçmektir; insan varlığının sonu vardır, Ama durakta gidiş, Allah[1] da, gerçeklik ve vuslat âleminde gidiştir ki bunun sonu yoktur, Beden ehli olanlar, gerçek velîlerden Hak sırlarını, vuslat ve aşk sarhoşluğunu, bunların şerhini duyarlar; fakat o durağa erişmediklerinden, esasen de gerçek perde olan şehvetlerin verdiği sarhoşluğu Hakk'ın ve vuslatın sarhoşluğu sanırlar; peygamberlik, velilik dâvasına kalkışırlar; onlar, halkın en kötüleridir işte, Hani bir sinek, denizi, gemiyi, kaptanı duymuştu da ansızın bir eşek sidiği birikintisi görmüştü; üstünde de bir saman çöpü vardı; o saman çöpünün üstüne kondu, o yana - bu yana gitmeye başladı; görüşünün kısalığı, himmetinin noksanı yüzünden, işte buncağız deniz ve gemi, ben de kaptanım demeye başlamıştı; bu yol yitirmişlerin halleri de bunun gibidir; kendilerilerini ulaşmış sanırlar,

O yolda gidiş, vuslatta gidiştir: olgunluktan olgunluğa doğru yol alıştır,
Beden yolunun sonu vardır, kıyısı var; can yolunaysa ne had var, ne son,
Boyuna durakta gitmektir o gidiş; hâsılı o yolun hiç sonu yoktur,
O yolda gidişin izi - tozu da belirmez; akıldan da üstündür, bedenden, candan da,
O yol, düşüncenin, anlatışın vehmine bile gelmez, ondan da uzaktır; çünkü nur içinde nurdur o yol,

Yolda gidiş, ölüm vaktine dek sürer: ölümden sonra giden, kalmaz artık,
Durakta gidışse boyuna sürer - gider; o çeşit gidiş, hür kişilerin harcıdır,
O yola, adım - adım gidilemez: varlık, yokluk yolunu nasıl ala bilir ki?
Durakta gidiş yolunun sonu yoktur: o yola gidiş de bunun gibidir,
O yolda duruş - dinleniş hiç yoktur; neliksiz - niteliksiz âlemde boyuna gidilir,
Allah'a, gidişin sonu vardır: Allah'ta gidişinse ne sonu vardır, ne sınırı,
Allah'a gidiş, varlıktan - benlikten geçiştir: varlığından - benliğinden geçtin mi,artık gidiş kalmaz,
Allah'ta gidişse, O'nun sıfatlarında seyredıştir ki Hakk'a nasıl zeval yoksa bu
gidişe de bir son, bir durak yoktur,
O yola bir son arama; çünkü Allah'ın (sıfatlarının, eserlerinin zuhurunun) da sonu yoktur,
7560, Öylesine gidişte ikilik olamaz; sen yok olmadıkça da ikilik yok olmaz,
Senden senlik gitti mi, Hakk'a gidiş başlar; «Hergün işte» sırrım anla,
Herkesin gidişi, lâyığıncadır; sürünün çobanı, suniye göre olur,
Kendi gidişini, gerçek gidişle kıyaslama; erkek arslanın kazla ne ilgisi var?
Zerre, aydınlatıcı güneşe karşı nedir ki: katre, gölün, denizin karşısında ne olabilir ki','
Sen, her şeytana zebûn oldukça, nerden ve nasıl meleklerle düşüp kalkabilirsin?
Eşekliğinden her katreye deniz deme: zerreye de gökteki güneşin adını takma,
Hani bir sinek, ansızın eşek sidiği birikintisinin üstündeki saman çöpüne konuverdi de,
Sindiğin üstünde o saman çöpü yüzüyor, sinek de onun üstünde şöyle diyordu:
İşte şu gemi, şu da deniz, bense kaptanım; yeller esmeden gemiyi her yana yürütmedeyim,
7570, Eşek sidiği ona umman görünüyordu; saman çöpü gemiydi onca, kendisi de kaptan,
Sidik birikintisi, onca denizdi sanki; ona o kadar büyük, engin görünmedeydi,
Herkesin görüşü, layığıncadır; bu yüzden de Tann'ya âşık olan, küçük, değersiz sayılmamalı,
Hak, önce ona o liyâkati verir de sonra aşk dersini okutur,
Kendi nurunu onda gizler de onu, o nuru aramaya koyultur,
Yoksa karanlık, nerden aydınlığı arayacak; hattâ karanlık boyuna nurdan kaçınır,
Hiçbir vakit zıt, zıddını aramaz; eşit, canla - başla, boyuna eşidini arar,
Hiç deve, öküzü arar mı; yahut padişah, yahut hür kişi, kulun - kölenin eşi - eşidi olur mu?
Allah'ya âşık olan da senin gibi insandır ama gözün, görüşün varsa ona bir iyice bak,
Gözün ışıklıysa onda ne maya var, ne yaratılış; onun can denizinde ne inciler var, onu gör,
7580, Sen, onun toprak bedenine bakma; gözünü aç da temizliğini gör onun,
Temizliği, yerin de ötesinde, yedi kat göğün de; ferşi de aşıp geçmiş, Arş'ı da, boşluğu da,
Peygamber gibi bilgisi Hak'tan, boyuna Hakk'a nazar etmekte,
Onunla Allah'nın arasında hiç bir kimse vâsıta olamaz; bu sırrı anlayıver,
Allah ne buyurursa onu yapar; o çevgenin önünde adetâ bir top,
Kader, nereye yuvarlarsa oraya gider; top gibi başının yüzünün üstünde yuvarlanır,
Onun işini, ondan değil, Hak'tan bil; Hak, sanki ırmak da o, dere gibi,
Allah'nın önünde bir âlet gibi; ne isterse onu, ondan meydana getirmekte,
Âlete itiraz etme; hiç kimse âletten birşey ummaz
Safları yaran bir kahramanın elinde olmadıkça kılıç, kalkan ne yapabilir?
7590, Nerde bir saf yaran, yiğit ki kılıcı çeksin de arslan gibi ordunun kalblerini yarsın,
Rüstem olan, düşmanın kanını -içmedikçe dincelmez,
Senin aklın Rüstem'dir, nefsinse düşman; onun korkusundan her yana kaçar - durur,
Yürü, ele geçir, kes - öldür onu da dertten - mihnetten de kurtul, korkudan, belâdan da aman bul,
Ehrimen'e benzeyen düşmanın başını kestin mi o zaman emîn olursun,
Onun başını, bedeninden ayırdın mı, hoşça oturursun; dörtten de ,kurtulursun, beşten de, altıdan da,
Altısız, beşsiz, dörtsüz ruh olur,' Nuh gibi herkesin elini tutar, herkese yardım edersin,
Canların gemisi, Nuh'un öğüdüdür; kim o öğüdü tutarsa zahmetten, belâdan kurtulur,
Kim, zamanın Nuh'unun öğüdünü tutarsa onu, tufan, suda boğmaz,
Ruhların tufanı şehvetlerdir; Nuh'un gemisiyse ibâdetler, namazlar,
7600, Kim böyle bir gemiye bindiyse güzelleşti, çirkinlikten kurtuldu,
Nuh'un öğüdünü canla duymayansa, şüphe yok, tufanda boğuldu - gitti,
Akıllıysan öğüt dinle de bizim gibi hoş bir surette dosta kavuş,
Yoksa bu öğüdü tutmazsan, hapsedilmeye, bağlanmaya, zincire vurulmaya lâyık olursun,
A yoksul, kendinden pek gaafılsin de o yüzden gamlara batıp kalmışsın,
Uyusan da, uyanık olsan da gamdan kurtulmaya bir imkân bulamıyorsun,
Dünyâda ne malın var, ne mülkün; başı dönmüş bir hâlde her yana koşup duruyorsun,
Buna sebep de Allah'ya itaat etmeyişin; bu yüzden Allah rızâsından uzak düşmüş, ayrılmışsın,
Cefâlar içinde yuvarlanıyorsun; şu körlükten nasıl kurtulacaksın? iki gözünü aç,
Böyle bir yolda kalakalır, bir kâr elde etmeden tezce yüzbinlerce ziyana girersin,
7610, Böyle gidersen eyvanlar olsun; bundan vazgeçemezsen gönül ehlinden olamazsın,
Ömrün, kuşkusuz yiter - gider; sonunda alçalır, yalvanr - yakarırsın ama ne fayda;
O alçalıştan, yalvarıştan birşey elde edemezsin; değil mi ki kanadın yok, nasıl uçabilirsin?
Yanımıza gel de sayemizde can sahibi ol; kuzgunsun ama doğan olur, devlet kuşu kesilirsin,
Biz hem devlet kuşuyuz, hem devlet kuşunu tutanlarız; kendimizden başkasını da kabul etmeyiz,
Bizdensen, neden bizden uzaksın; nurdan niçin karanlıktasın?
Şekerimiz neden sana zehir gelmede; lûtfumuz ne yüzden sana kahır görünmede?
Gönül ehliyle alış - verişin yok; boyuna dışa bakmadasın,
Hayvan gibi yemekle - içmekle dirisin de o yüzden gönül ehlini bilmiyorsun,
Gönül ehlini, gene gönül ehli bilir; ebcedi sökmeye uğraşan, çocuk, nerden kitap okuyacak?
7620, Bir ihtiyar (Zâl), nerden Rüstem'in kılıcını çekecek; yıpranmış şal, nasıl olur da atlasa benzer,
Evde beslenen kuş, nerden zümrüdü ankaa gibi uçacak; aşağılardan olan nasıl yücelere ağacak?
Herkes ne yapabilirse onu yapar ancak; arş lanın köpek doğurduğunu gördün mü hiç;

CLIV

«Herkes, huylandığı huya göre hareket eder» âyetinin tefsiri, Yüce Hak, kime kötülük kaabiliyeti verdiyse o, çaresiz kötülük eder; kime iyilik kaabiliyeti verdiyse o da iyililik eder; ancak yüce Hak, kötülüğe razı değildir,

Hayrı diler, şerse çirkindir:

Ama olmayacak şeye razı olmaz,

Bunun örneği şudur: Bir efendinin iki kölesi olsa, biri emin, öbürü hâin bulunsa, dostlarına, bu emindir, öbürü ham diye ikisinin de hâlini haber verse, sözünün doğruluğu meydana çıksın diye onlardan o iki işin de meydana gelmesini istese, bu suretle hainliğe razı olmuş sayılmaz, Netekim yüce Hak, her insandan meydana gelecek işi Levh-i Mahfuz'a yazmıştır, melekler de o yazıyı okumuşlardır da gerçeklemeleri artmıştır, tasdıyk edişleri ilerlemiştir, Allah bunu böyle takdir etmiştir; ama şerre de asla razı değildir,

Hak, Kur'ân'da buyurmuştur ki: Küçük - büyük, genç - ihtiyar,
Kimi nasıl yarattıysam ondan, vefaya, siteme ait o zuhur eder,
Herkesten, onda ne varsa o zuhur eder; kötüye lâyık olan kötüdür, iyiye iyi,
Kimin içinde kötü yaratılış varsa o yaratılışa lâyık iş yapar, hüner gösterir,
Kiminde içinde kötü maya varsa işlen tüm kötüdür, aşağıdır,
Ezelde nasıl yoğrulmuşsa işleri yaratılışına lâyıktır,
Allah hayrı da dilemiştir, şerri de; ancak şerre razı değildir
Allah, şerre razı olsaydı şer yapanları ateşle, yalımla yakmazdı
Ama, o bir olan Allah, sözünün aksi çıkmasın diye de kötüden kötü işin zuhurunu diler,
Bu sözü duyup da olmayacak birse)' sanma; olur bil de dedikoduyu bırak,
Bunun sırrını bir örnekle anla da o ahvâli öğren,
Bir efendinin iki kölesi olsa, birisi alçaklardan, öbürü yüce kişilerden bulunsa,
Biri hâin, ters, kötü huylu, öbürü enim, seçkin, iyi kişi olsa,
Gizlice ikisinin de hâlini, adıyla - sanıyla dostlara söylese,
Birinin hainliğinin, öbür kölenin emîn oluşunun meydana çıkmasını,
Verdiği haberlerin doğruluğunun bilinmesini, sözlerinin, verdiği haberlerin doğru olduğunun bilinmesini diler;
Fakat, aklın varsa şunu gerçek olarak bil ki kötülüğe razı değildir o,
Allah da ezelde meleklere, sözsüz, harisiz bunları bildirmiştir,
Herkesten dünyâda, iyiden, kötüden, açık - gizli ne meydana gelecekse anlatmıştır,
Biri eğriliğe yönelecek, biri doğrulukta bulunacak; birinin derecesi artacak, birinin eksilecek; bunları bildirmiştir,
Ama kötü işe razı değildir; dâima kötülükten arıdır,
Levlıte gerçek olarak, iyiden - kötüden, küçükten - büyükten ne olacaksa hepsi yazılmıştır,
Bütün bunları apaçık anlatmıştır; bu böyledir, öbürü şöyle, buyurmuştur,
Demek ki bu yüzden Hak, melekler, işkilde kalmasınlar diye şerri de takdir etmiştir,
Göğün yücesindeki Levh'te yazılmış olan Allah emrinin doğru olduğunu bilmelerini;
Hepsinin de inanıp îmanlarının artmasını, namazda, duada onu övmelerim;
Her meleğin, ey Allah, senin bilginden hiçbir şey gizli değildir;
Senden başka hiçbir kimse sırları bilmez; dünyâda senden başka iş gören yoktur demesini murâd etmiştir,
İyi - kötü, hepsi de takdîrin; ama sonunda herkes hasredilince,
Nasıl olur da herkesin mertebesi bir olur? Biri cehenneme gider, öbürü cennetlere,
Boncuğun değeri nasıl olur da inciye uyar? Dünyâda şeker zehire benzer mi hiç?
Tilkilerden arslanlık arama hiç; yol yitirmişlerden kılavuzluk isteme sakın,
Nerde bir kaabılıyetli ki işin sırrından haberdar olsun da apaçık şeyi şüpheliden ayırıp bilsin;
Böylece de o gözü gören kişi, gönül sırrını görsün de yer - yön âleminden yersizlik - yönlüzlük âlemine uçsun;
Aşk âlemine kadem bassın; her solukta bir başka hâle burunsun;
Çeşit - çeşit öyle hükümlerde bulunsun ki onları, Eflâtun bile rüyasında görmemiş olsun,
Mekânsızlık âleminde taht sahibi olur da iki dünyâda da padişah kesilir,
Ölü, ondan ebedî hayat bulur; ölüme de aldırış etmez artık, mezara da, lahde de,
Bunlar, kıyışız, kenarsız anlamlardır ama halkın kulakları sağırdır, bunları duymaz,
Böyle sırlara lâyık kulak nerde: bu nurları görecek göz hani?
Nerde o kulak ki bu, budur diye olduğu gibi anlasın; bunları görsün de, bu dînin sırrıdır desin,
A bilen kişi, bunları duyabilecek, bu anlamları anlayacak kulak olsaydı,
Başka çeşit remizler söylenir, eşsiz inciler delinirdi,
Ondan daha üstün durak olmayan makamdan yüzbinlerce bahislerde bulunurdum;
Kimsenin kulağının duymadığı, hiçbir gözün görmediği sözleri söylerdim de,
Bütün sözler hasede düşerdi; her hased eden, gussadan kör olur - giderdi,
Sözlerimiz, güneş gibi tanınırdı; yolumuzu inkâr eden, kahrolurdu,
Sözlerimiz bir başka şekle dönerdi; katre, işaretimizle deniz kesilirdi,
Gayb âlemine ait şeylerin hepsi yüz gösterirdi: halkın düğümleri de çözülürdü,
Bu dünyâda perde ardında kimse kalmazdı; dilenip istenen de isteyenlere yüz gösterirdi,
Can şarabı, can gibi ucuzlardı; hattâ yerdekilere bile dökülüp saçılırdı:
Bütün bedenlere eş - dost olur, can gibi boyuna bedenlerde yer tutardı,
Beşikteki çocuk, Mesih'e dönerdi; herşeyi anlar, söyler fasîh bir hâle gelirdi,
İyi, kötü, görünürde bir olurdu; ikilik aradan kalkardı,
Şu fanı dünyânın bütün halleri, ihtiyara da, gence de ayan - beyan değil mi?
Çocuk da yolu gören pîr kesildi mı, gayb âlemi de böyle olur işte,
Ama Hak bunu istemez; sırrını, kimsenin anlamasını dilemez;
Onun için de herkesin hayrete düşmesini, tundan tuna gezmesini murâd eder,
Hâsılı hayran olup kalmış, onun güneşinin karşısında zerre gibi başı dönmüş,
Kendinden geçmiş, onun işine şaşırmıştır; herkes, hiç bir yardımcısı yok demekte,
Herkes, gece - gündüz onu aramakta, yanıp yıkılacak onu anmaktadır,
Herkes, canda-gönülden onu aramaya düşmüşbaşı dönmüş bir hâlde her yana koşup durmakta;
Ondan bir belirti bulmayı umarak boyuna yanıp erimektedir,
Oysa, sanki uzaktan bunları seyreder; herkesin şaşkınlığından sevinir;
Halkın gamından şad olur; onun katında feryattan daha aziz birşey yoktur,
Sen de candan - gönülden feryâd et de canın balçıktan kurtulsun,
Balçık, ruhun zindanıdır; ruh, bu yüzden, o zindanda perperişandır,
Can, bu bedende, boyuna zahmettedir: çünkü o defineye kavuşmaktan uzaktır,

Define dedim ama, Hak ondan uzak olunca, sevgilisi, gözünden gizli bulunursa, ne hâle gelir?
Kim dosttan uzak kalırsa hali ne olur onun? Sen söyle bana,
Onun hali nerden dile sığacak; anlatış kaplarına nerden girecek?
Onun, derdine ne had vardır, ne son; onun ziyanına nerden son bulunacak?
Kim aşkı bulduysa tamamlandı - gitti; artık sen, ona karşı ne padişahtan bahset, ne kuldan,
Çünkü sayı bu yandadır; aşk güneşi can nurunu saçmaya başladı mı
Ne sayı kalır, ne iyi, ne kötü; hepsi de bir olan Allah'ya yüz tutar.

CLV

Allah'nın has kulu, bütün yaratılmışları esirger, hepsinin de Allah'ya kavuşmasını diler; ama gayret, buna engel olur, Birisi, itiraz eder de, bu kitapta andığın her velî hakkında, eşin benzerin yok, dünyâya senin gibisi gelmedi de, gelmez de demektesin; bu sözde tenakuz vardır derse cevap verir de deriz ki: Tenakuz, velîlerin, anlamda da sayılı olmalarına bağlıdır; oysa onların sayılı olmaları, ad ve cisim bakımındandır, anlam bakımından değil, Sözgelişi padişah, katır, at, deve ve başka yüz çeşit bineğe biner ama padişah, hep odur; binekler yüzünden sayılı olmaz; bu bakımdan da övgüler, hep o padişaha aittir, tenakuz yoktur, Bu hususta başka örnekler de vardır ki şiirde söylenmektedir,

Göstereyim, söyleyeyim, bağları, düğümleri tamâmiyle çözeyim diye gayretler ediyor,
çabalıyorum ama,
Ne yapayım? Onun gayreti engel olmada; kalkan, saldırılarımı önlüyor ,ben ne yapabilirim?
7700, Bildiğimi anlatsaydım bu âlem, o âlemin karşısında yok olur - giderdi,
Aradan ikilik perdesi kalkardı; Hak, benlik, senlik olmaksızın meydana çıkardı,
Ey benimle oturup kalkan, bil ki iki âlemde de benzerin yok,
Ben padişahsam, sen de padişahlardansın; sen de benim gibi her gönlün, her canın nurusun,
Hakk'a andolsun ki benden öte kimse yok; yanımdan ayrılma, buracıkta dur,
Değil mi ki şarapçısın; elimden şarab iç, sarhoş ol da ayıklıktan kurtul - gitsin,
Bizden olan, şarab içer; güneş gibi herkese nur saçar,
Hem padişah olur, hem padişahlık bağışlar; yoksula geçer al altınlar ihsan eder,
Kimde irfan nuru varsa, kim, gerçeklik ve îman gevherine sahipse,
Yüzümüzü canla - başla kıble edinir, canla - gönülle dudağımızı öper,
7710, Değil mi ki benim gibi azız oldun, seçkin bir hâle geldin; tez aşk bineğine vur eğeri,
Değil mi ki Allah bağışıyla kutlu oldun, var Rüstemlerin safını bugün,
Zamanede kimse sana karşı duramaz; ruhtan başka hiç kims^, seni anlayamaz,
Yeni hükümler yürüt devrânın padişahısın; yeni paralar bastır adına, sultansın çünkü,
Alemde mutlak hüküm senindir; Adem gibi naipsin, halîfesin sen,
Hükmedenler bedenlerdir sanki, sense cansın; padişahlar altın kesintileridir, sense mâdensin,
Senin gibisi gelmemiştir de, gelmez de; bugün âlemin özüsün sen, özetisin,
Güzellikte, lûtufta benzerin yok; taç da senin gibisini görmedi, taht da,
Zamane anası, senin benzerini doğurmadı; zaman bahçesi, senin gibi meyva vermedi,
Âdem de benzerini rüyada bile ne gördü, ne de kimseden sıfatlarını duydu,
7720, Hızır, seni görseydi hayran olurdu da Musa gibi peşine düşer, koşardı,
Mısır Yûsuf un, güzelliğini anlasaydı, aşkla iki büklüm olurdu,
Ve, uzaktan görseydi seni, kendi güzelliğine mağrur olmazdı,
Şîrîn'in gözü o yüze - o yanağa düşseydi, kendi güzelliğinden bezerdi,
Senin eşin - eşidin yoktur; olmayacaktır; varlık yaratılah senin gibisi gelmemiştir de,
Büyükler için bundan önce bu çeşit, hattâ bundan da üstün övgüler düzdüm,
Bunlarda birbirine aykırı anlamlar bulan, bunları böyle anlayan kişinin, Ledün bilgisinden haberi yoktur,
Çünkü tam olgun kişilerin hepsi de, dâima bir kadehten sarhoşturlar,
Sıfat bakımından birbirlerine uzak olsalar bile zât itibariyle hepsi bir nurdur,
Bin bile olsalar birdir onlar; dervişler, sayıdan kurtulmuşlardır,
7730, Gerçekte birini övüş, hepsini övüştür; birini veriş de, gerçekte hepsini yetiştir,
Şu hâlde sen, onların biriysen, eşin - benzerin yok;
Âlemde kimse benzerini görmedi; Âdem soyundan senin gibisi de doğmadı desen;
Ondan sonra, başka velîlere de bu sözleri söylesen, hattâ daha üstün sözlerle övgüler düzsen,
Doğrudur bu, çünkü hepsi de birdir onların; tam gerçeğe ermişlerdir, şüpheden arınmışlardır onlar,
Ama, bunun tersine, bu sözleri nefis ehline söyler, onları över, beğenirsen,
Sözlerin, birbirine uymaz, doğru olmaz; çünkü herbiri, ayrı bir asıldan kopuşmuştur onların,
Herbirimn ayrı sıfatları vardır, ayrı zatları; herbirinin yaşayışı da ayrıdır,
Onların birini övmek, hepsini övmek olmayacağı gibi birini yermek de hepsini yermek olmaz,
Her peygambere, herkes, bu çeşit sözler söyledi, övüş incisini boyuna böyle deldi,
7740, Senin gibi bir padişah dünyâya gelmedi, zamanın gözü, yüzün gibi bir yüz görmedi;
Güzellikte, âlemde benzerin yok; insanların da, cinlerin de özüsün - özetisin dediler,
İyi bil ki hepsi de doğru söyledi; çünkü onlar, o ummandan bir tek inciydiler,
Bedenlerinin sayısı çoktu ama canları, ne ikiydi, ne dört, birdi,
Çünkü hepsi de gerçekte birdir; söyle bana: Kim onları birbirinden ayırabilir?
Allah'nın tertemiz nüm, nasıl iki olabilir? Kim iki derse, aşağılıktır,
Dostum, yüzlerce kandilin, mumun üstüne bir tek ışık binmez mi?
Işığa bak, mumları bırak da birlik bahçesinden meyva devşir,
Birisi, her solukta renk - renk, çeşit - çeşit libaslar giyilişe de dışarıya çıksa,
Elbise yüzünden o adam değişir mi; akıllı kişi böyle bir söze inanır mı?
7750, Çünkü hiç kimse, elbiseyle değişmez; sirke, küpün değişmesiyle bal olmaz,
Altından testi, tas, çanak, küp, sürahi, kadeh yapsalar,
Ad, şekil bakımından çeşitlidir, birbirlerine uymazlar, dal'la elif gibidir bunlar;
Ama hepsini de eritsen, sen de bilirsin ki hepsi, gene altın olur,
Demek ki dostum, sana ayrı görünse de gerçekten de anlaşıldı ki övgüler ayrı değildir,
Ey arayan, bütün bu övüşler, Hakk'ı övüştür; çünkü âşık, Hak'tan söyler,
Çünkü hepsinden maksat, birdir; iki anlayan kişi, duymamıştır, anlamamıştır,
Ey âşık, bunun sonu yoktur ama gerçek olana bir işaret yeter,

CLVI

Akıllıya bir işaret yeter; çünkü o kişide bu arayış vardır, söylenmeden anlar, Hani iki kişi, upuzun bir işi bilse, birisi, bir işarette o işi, bütün ayrıntılarıyla öbürüne anlatabilir; ama o işi hiç bilmeyene bir işaretle bütün o iş nasıl anlatılabilir?

Hattâ gizlesen bile, bir işaret verilmeden o işi anlar, Çünkü o anlayışı Allah, ezelde onun gönlüne koymuştur,
Onun canı Elest âleminde o şaraptan, o kadehten sarhoş olmuştur,
O denizin içinde balık gibi, gecesiz - gündüzsüz vuslattaydı,
Başkalarının yol bulamadığı âlemde azizlerle her yanda gezer dururdu,
Dilsiz, ağızsız birbirleriyle konuşuyorlar, başsız - ayaksız beraberce dolaşıyorlardı,
«İnin» emriyle o can, gelip bu zindanda hapsedilince,
Balçıktan yapılmış bedende karar edince öyle bir devletten yoksun oldu,
Bedenle sohbet yüzünden onu unutmuş, malla, çoluk - çocukla, kadınla uğraşmaya başladı,
Kendisine o âlemi hatırlatacak bir sözceğiz söylendi mi, iki âlem de feryâdiyle dolar,
Çünkü evvelden de o âlemi biliyordu; fakat unutuş, önüne perde çekmişti, Böyle bir derde başını vuruncaya dek öyle bir hatırlayış, kendisine kapanmıştı,
Ama başını vurunca o eski âlem aklına gelir; o saf şarabı, o eşi-dostu olan padişahları,
O yurd edindiği yeri, o alıştığı mahalli, o harf zarflarına sığmayan sözleri hatırlar,
Ama orayı görmeyen, o çeşit gezip tozmayı, öylesi seyri - seyrânı görmemiş olanın,
Hayvan gibi bu dünyâdan türeyen, gelişen kişinin can âleminden ne haberi olur b?
Ona karşı o zevalsiz yüce güzelliği yüz yıl anlatsan,
Ona hiçbir suretle eser etmez; söylediklerinin bir sözü bile kulağına girmez,
Böyle adama, istersen çok söyle; bu, dıvara söz söylemeye benzer,
İster az söyle, ister çok; dıvar sözü anlar mı hiç? Ama sen gene herkese söyle, Ledün bilgisinden nurlar saç,

CLVII

En büyük mucize, velîlerin sözüdür; çünkü mucizelere, kerametlere büyü, düzen, simya sığabilir; büyücüler de, olağan üstü şeyler yapabilirler, Velîlerin kerametlerinden olan gönüllerden geçenleri bilişi, remilciler, kâhinler, düzenbazlar, cinlere karışanlar da gösterebilirler; onlar da, gönülden geçeni bilebilirler; ama velîlerin sözlerini, bunların hiçbiri söyleyemez,

Hak yoluna gidenlerin kılavuzu sözdür; gökyüzüne Hak merdiveni sözdür,
Sözü gıda edinen kişi, denizin üstünde gemisiz yürür, îsâ gibi göğe ağar; bedensiz olarak can cihanına varır,
Mutlak ruh kesilir de bedenden kurtulur; güneş gibi iki cihanı da aydınlatır,
Dünyâya Allah'dan gelen şey, sözdür; söz, Ledün bilgisinden gelmiştir,
Dünyâda söze benzer bir mucize yoktur; sözden başka birşeye sığınma sakın,
Gerçek mucize değil mi Kur'ân; dertlerle dolu gönüle derman değil mi Kur'ân?
Bütün, Kur'ân, baştan başa sözdür; onda kum - yaş, ne varsa sözdür,
Dikkat edersen, bütün varlık sözdür; iyice bakarsan görürsün ki yukarı - aşağı, hepsi sözdür,
Şu yeryüzü, gök, güneş, sözdür; dağ, ova, deniz, kara, sözdür,
Âlemde sözden başka birşey yoktur; anlayış, ayırd ediş varsa sende, anla ki herşey; sözdür,
Bağ-bahçe, hayat-sayvan, ev-bark, bütün şekiller-suretler, düşünceden doğmuyor, düşünceyle anlaşılmıyor mu?
Arş'ta - ferşte ne varsa hepsi; iç - dış, özleri, hep sözdür,
Hepsi de Allah bilgisinden doğmuştur; gönül ehli, bütün bunları sözden ibaret bilir,
Çünkü insan, cin, yeryüzü, gökkubbe, bütün varlık, hikmetsiz var olmamıştır,
Allah, ben bir gizli defineydim, meydana çıkmayı, görünmeyi diledim;
Bu sebeple âlemi yarattım; böylece sırrın belirmesini istedim;
Bir padişahın varlığını, yücelikle aşağılığın, kendiliğinden meydana gelmediğini bilmesini murâd ettim,
Hak, bu âlemi, insanlar, orda başı boş yaşasınlar diye yaratmadı; abes yere halketmedi,
Yüzlerce hikmeti var bu yaratışta; ne mutlu o kişiye ki bunu gördü, tanıdı,
Alemde ondan başka bir Allah olmadığını, kendi zâtından başka hiçbir şeyin var olarak kalmayacağını bildirmiş oldu,
Böylece gerçek olarak anlaşıldı ki varlık âlemi ve bu âlem de ne varsa, onun bilgisinin, onun hikmetinin suretidir dostum,
Bil ki bilgi de sözdür, hikmet de; görünüşü yerdir, zamandır ama gerçeği bu,
Onun nakşını, suretini benden ayrı sayma; ayrı görünmekte ama sır, öz, gene odur,
Bu şekiller, gerçekte suya benzerdi, derken şu yaratılışta buza döndü,
Bilgiyi su bil, sözü de buz, Söz, o suya karşı köpük gibi hanı,
Akıllı kişiye göre buz, sudur; ancak bilgisizliği yüzünden uyuya kalan, bunu bilmez de,
Buzu, ayrı birşey sanır; yemle tuzağı zıt tanır,
Ama güneş doğdu da parladı mı, buz su olur, akar - gider,
Böylece mahşer güneşi de göründü mü, gök ne hâle gelir, yer ne olur?
Güneş eritir onu, burda hiçbir şey kalmaz; onların haznesini yarım mangıra bile almazsın,
Gök de alt - üst olur, Zuhal yıldızı da; gökten Ay da yere dökülür, yıldızlar da,
Dağlar, saman çöpleri gibi uçuşur: bütün varlık zerre - zerre olur,
Suret mülkü tümden yıkılır; buzdan varlık su gibi akar - gider,
Herşey helak olur, daimî diri olan kalır; sen o kalanı ara boyuna,
Ara da sen de ebedî ol; gidene de aldırış etmez bir hâle gel, gelene de,
Allah'dan özge dayanılıp sığınılacak yoktur; ona yönel de yolda ayak dire,
Çünkü doğru yol, Allah'yı arayış yoludur: sağlık da Allah yönündedir, esenlik de,
Kim Hakk'ı seçtiyse, odur bilgin; ne mutlu huyu hep bu olana,
Eyvanlar olsun dileği dünyâ olana; açık - gizli, Hak'tan başkasını dileyene,
Cihan, onun gözüne perde kesilir; ayrılıkla solar - sörper,
Diriliği elden gider: bütün lütfü, kalırın ta kendisi olur,
Nîmetler sarayına, cennete girebilecek olsa bile sonunda cehennem ateşine lâyık bir hâle gelir,
Yaratılıştan, buraya gelince, onda Allah vergisi, Allah bağışı vardır,
Can bahçesinden gül gibi terli taze geldi; ama ölçülü adım atmadı:

Aptallığından, suyla ,toprakla oyalandı; durağını, o yolu unuttu:
Toprak yurdunda mahpus kaldı; duyguyla anlaşılan suret âlemi onu yoldan alıkoydu;
O istîdat, işe yaramaz bir hâle geldi; yoğun dünyâda bir set gibi kalakaldı,
O istîdat gitti ondan, izi bile yok oldu; Allah, lûtfunu, gene yönsüzlük-yöresizlik âlemine çağırdı,
Allah'mn lütfü, az da olsa, çok da olsa, aslına gitti,
Artık sen de, namaz kılarak,Allah'yı anarak yardım et, sayısız çalışıp savaşarak uğraş da,
Şu kötü sıfatları değiştir, Allah'yı anısı, ona kulluğu gıda edin,
Namazı, orucu, yalvarıp yakarışı çoğalt, kibirden, nazlanıştan vazgeç, toprak ol da,
Can ışığı, bu kullukla artsın; sen tembellik yüzünden bu darlıktasın, ölçüsüz bir hâle düşmüşsün,
Allah yolunda çalışmak, iyi birşeydir: ne mutlu kuldur o can ki bu huya sahiptir,
Allah buyruğuna uyar da yaşarsan, ölmezsin: sultanlığı kullukta ara,
İyi dikkat et, kuldur, sultan olan: iyice gör, küfürdür îmân olan,
Derman, dert için değil midir, derman, canla - başla, boyuna derdin bulunduğu yöne gitmez mi?
Derde derman erişti mi, iyice bil ki dert, derman olur,
İşte bunun gibi Allah da tecellî edince ne insan kalır, ne renk, ne koku,
Hak'tan başka herşey yok olur; varlık karanlığı ışıkla dolar,
Hak geldi mi, bâtıl gider; dileyenlerin varlığı da batar, görünmez olur,
Dağ gibi güçlü olsa bile varlık, o sarhoşlukla yün gibi yumuşar - gider,
Aşk yeli, pamuğu uçurur: aşk eli, perdeyi yırtar,
Aşk gaza benzer, varlıklarsa kamışa: kamışlar, onun ateşiyle tümden yok olur,
Bütün varlık, herşey, o ateşle yok olur ama bu, anlayışlı olmakla bilinemez,
Anlayıştan geç de anla onu: yok ol da acıyışından nasîb al,
Şu yoktan var edişte Hakk'ın hikmetini gör: nasıl yokluktan yarattı bu âlemi,
En yüce bir dereceye varması, yücelmesi için bilgiden bir suret meydana getirdi,
Dört unsurun karılmasından bedeni yarattı: erkek - kadın, halkı yürüttü,
Kandan, etten, damardan, sinirden, hayvanı bir can meydana geldi ama, fani bir can bu,
Sudan, topraktan, ateşten, yelden yoğrulmuş bedende bütün bunlar toplanıp bir yere gelince,
Beden, hayvanı canla dirildi: bu gizli değil apaçık meydanda,
Akıl artınca da Hak rahmet kapısını gösterdi: lûtfüyla o kapıy ı açtı,
RasûTün dilinden bize dedi ki: Vuslat âleminden ayrıldınız:
İlimdiniz, salt suret kesildiniz: arı - duruydunuz,, tortu hâline geldiniz:
Can ve beden sevgisini içinizden söküp atın: dünyâ sevgisini gönlünüzden çıkarın:
Geceleri de, gündüzleri de bana hizmet edin de zindana benzeyen dünyâdan kurtulun,
Beni anarak, namaz kılarak, oruç tutarak bana yalvarır - yakarırsanız,
Bunlardan, ölümsüz bir can meydana getiririm de zevalsiz olarak diri kalırsınız,
Böylesine ruh, ibâdetten belirir: arayan, vuslatı bulur,
Cam buğudan, kandan arama: îmânı, boyuna Allah'yı anışta ara,
İman nuru, Rahmân'ın vergisidir: kâfirlik karanlığıysa Şeytan'dandır,
Nur, güneşten ne vakit ayrılır ki? Mü'minleri Allah'dan ayrı bilme,
Mü'min, Hak nuruyla görür - durur: nerde oturursa otursun, boyuna Allah nûruyladır,
Her solukta konuşup görüşmesi Allah'dandır: duyması da Allah'dan,
Allah elinde âlete benzer: öfkesi de Hak'tandır, razılığı da,
O, kendi nefsinden hareket etmez: hareketleri, hep o tapıdandır,
A arayan kişi, bu bahsin sonu yoktur: dön de gene sırdan söz söyle,
Söylemekte olduğun bahsi açıkla: hani sözü övüyordum ya, o bahse dön,
Kimin kaabiliyeti varsa bu sözü canla - gönülle kabul eder,
Kaabiliyetsiz kişiyi görüp de susma: bu şarabı, bu kadehi bırakma, bu içişi terketme,
Güneş gibi dünyayı parlat: yarasa için yüzünü halktan çevirme,
Ayın ondördü gibi ışık saç; köpekler üredursun, aldırma onlara,
Ayın işi odur, köpeğin kârıysa bu; kâfir için dînini terkeder mi dindar?
Ayın işi nedir? Nur salmak, aydınlatmak; köpeğin işiyse havlayıp ürmek, can çekişmek,
Güneş, yarasa ışığa bakamaz diye örtü altında kalır mı, görünmez olur mu?
Görüşü - bilişi noksan, özü yerilmiş yarasa için bir âlemi, kendisinden mahrum eder mi?
Bir pire için yorgan yakılmaz; bir aşağılık kişi için iki göz yumulmaz,
Nuh, yıllarca davet etti de bir tek canın bile bu davetten kilidi açılmadı,
Hem haliyle, hem sözüyle dokuzyüz yıl çalışıp çabaladı, halka öğüt verdi,
Öğüt dokumacığını pek uzun dokudu,ördü ama o toplumdan kimsecik, öğüdünü işitmedi,
Sen de işine bak, kimseyi düşünme; bir yabancı için işinden kalma,
Yabancı kim[1]? Senin topraktan yoğrulmuş olan, boşuna seni helak etmeye uğraşan bedenin,
O, kendi gibi senin de pis olmanı, çetin azap içinde bulunmanı ister,
Senin düşmanındır o, dost sanma; övünüşünü bile ayıptan, ardan beter bil,
Görünüşte dosttur, iç yüzde yılan; her gülünün altında yüzlerce tiken vardır,
Onun sevgisi, güneş gibi kavurucudur; kahır ateşini tutuşturucudur,
Timsaha benzeyen cehenneme gıda olasın diye gıdanı çoğalttıkça çoğaltır,
Seni dünya bezentileriyle, kimi malla, kimi kadınların güzellikleriyle aldatmaya kalkışır,
Kimi ekmekle ,kimi kebapla, kimi şarapla, kimi yeşillikle, kimi su kıyısıyla aldatır,
O büyücü, seni çuvala sokmak için bu çeşit sayısız şeyler yapar,
Sakın ondan gaafıl olma da yol yitirmişler gibi batıp gitme,
Hakk'ın adını an da ona üfle; böylece onun azgınlığını yatıştır;
Allah'ın adım kal'a edin de canını onun düzeninden kurtar,
O sebepten merhametli Allah, onu defetmek için Kur'ân'da bize buyurdu ki:
Beni çok anın da o düzencinin cefâsından kurtulun,
Beni anış, onun elini, ayağını keser; saç gibi onu sırrını başından kazır, tıraş eder,
Beni anış; ona karşı keskin bir kılıçtır; şüphe yok ki onun damarını, iliğini keser,
Böyle yaparsan ondan kurtulursun; düşman, sana karşı kör olur, muratsız kalır,
O lanetlenmiş, küçük bir düşman değildir; halkın çoğunu aldatmıştır o,
Bu ihtiyar, Rüstemleri tutsak etmiştir; onun yüzünden herkesin hâli perişan olmuştur,
Sense Rüstem değilsin, yolun bir çocuğusun; padişah değilsin sen, ordunun aşağılık bir erisin,
Bir düşün hele, onun yüzünden hâlin ne olur; ondan sana ne sitemler gelir?

Kendine gel de Allah sığınağına kaç; yalnızken de, halk içinde de Hakk'ı an,

CLVIII

Beden balığa benzer, âlemse denize; insanın özüyse Yunus gibidir, Yunus, balığın karnında nasıl Allah'yı tesbîh ederek kurtulduysa sen de bu bedende tesbîh edersen, îman cevherin halâs olur; vaktini gafletle geçirirsen balığın karnında sindirilir, yok olursun, Peygamberlerle velîler, meheng taşına benzerler; kalpla ayarı tam olan, onlarla belirir, Hani kalp İblis* de Adem'in varlığıyla ayarı tam meleklerden ayrıldı; her peygamberin zamanında da kâfir, mü'mînden böyle ayrılıp belirdi, Bu, esenlik ona, Mustafâ'nın zamanına dek böyle oldu da Ebû - Cehil ve Ebû Leheb, sahabeden ayrıldı, «Her doğan çocuk, İslâm yaratılışıyla doğar; sonra anası, babası onu, Nasrânî, Yahûdî, Mecûsî yapar» hadisinin anlamı,

Yunus gibi, balığın karnında, gece - gündüz Allah'yı noksan sıfatlardan tenzih etmeye, anmaya dal,
Çünkü o, balığın karnından, o çeşit sıkıntıdan, Allah'yı anışla kurtuldu,
Senin de canın Yunus'tur, sense balıksın; yol yitirmemişsen Hakk'ı an da,
Yunus gibi beden balığından kurtul, göğün yücesine ayak bas,
Allah'yı anış, sana gıda olmazsa Yunus'ıın, balığın karnında hazmolur - gider,
Aziz ömrü yele vermiş olursun; mahşer günü de gamdan feryâd eder-durursun;
Böylesine bir devlet elden gitti; ne yapayım ki ok, bir kere yaydan firladı dersin,
Canla - gönülle, dâima gece - gündüz Hakk'ın emrine, nehyine uymaya çcaiş da,
Makbul olanların arasına katıl; aşağılanmışlar gibi cehenneme gitme,
Allah'a itaati seçen, onun buyurduklarını riyasız yerine getiren kişiye
Hak, sonsuz, tükenmez hazîne, ebedî padişahlık, güç - kuvvet vermiştir,
Sonunda onu kapısının haslarından, kendisine yakın olanlardan saymış, ona bütün sırları duyurmuştur,
O kişi, Hak bilgilerinin tercemanı olmuş, Allah ona, perdesiz olarak tecellî etmiştir,
O, artık dâima Tann'yladır; Allah onu, davulsuz, bayraksız padişah etmiştir,
Yerdekilere, göktekilere üstün etmiş, onu seçmiş, iki âleme de hükmetmesini takdîr eylemiştir,
Cömertliğinden, onun yüzünden hakla bâtılın ayrılması için onu mutlak hâkim kılmıştır,
İblîs, Âdem yaratılmadan önce boyuna meleklerle düşer - kalkar, otururdu,
Allah Adem'i yaratıp o soluğu, canına yoldaş edince,
Onun tertemiz nuru, mekânsızlık âleminden parlayınca iblîs, meleklerden ayrıldı,
Ondan sonra da başka peygamberler yüzünden, kötü iyiden, az çoktan ayırd edildi,
Seçilmiş Muhammed'in, peygamberler serverinin, hürler padişahının zamanına dek
Ümmetten, olanların hepsi de birdi; bedenle can gibi herkes, birbirine katılmıştı,
Ahmed'in nuru, onların başlarında parlayınca, bir bölüğü küfür ehli oldu: bir bölüğü îman ehli,
Ebû - Zerr'in adı padişah oldu, gerçek diye anıldı; Ebû - Cehl'in adı kâfir oldu, zındıyk oldu,
Allah peygamberleri, ışıklara benzerler: herşey, onların nûrlariyle ayrılır, belirir,
Kâfir mü'minden, dost düşmandan, boncuk inciden, kötü iyiden, onlarla seçilir,
Böylece gerçekten de peygamberlerin, meheng oldukları, bu yüzden de hepsinin sıfatlar bakımından bir oldukları anlaşıldı,
Kalp altından onlarla ayrıldı; mehenksiz, kalp akçayla geçer akça birdi,
Bu meheng, kıyamete dek durur; cihan durdukça bu da vardır,
Peygamberler dünyâdan gitti, ebedîlik âlemine göçtü ama,
Kendilerinden beliren, bunlardan belirsin diye yerlerine velîleri bıraktılar,
Kim candan onlara mürîd olursa, geçer akçası bil ki mehenkte doğru çıkar,
Onları inkâr edense, gerçekten de kalptır; insan değildir, köpek sıfatlıdır,
Velîler belirmeselerdi, bize başka bir imtihan gelirdi,
Bakalım, görelim, kim onların yolunu tutuyorsa, kim onların öğütlerini aşkla kabul ediyorsa;
Onların yollarından başka bir yolda çalışmıyorsa, canla onların sözlerine uyup izlerinden gidiyorsa;
İşi - gücü çalışıp ibâdet etmekse, bundan başka birşey düşünmüyorsa;
Dünya sevgisini aklından - fikrinden atmışsa; şehvetleri kökünden söküp çıkarmışsa;
Her solukta uykusunu, yeyip içmesini azaltmışsa; düzene girme çabasını günden güne arttırmışsa;
Bunlarla biliriz ki o kişi, hâlis altındır; çünkü Elest ahdına vefalıdır,
Bunun tersine harekette bulunuyorsa kafir bil, kalp say,
Doğru sınav budur; kim din yolunu araştırıyorsa;
Bu çeşit adamla düşüp kalkmaktan çekinir; Allah'yı arayan, dileyen kişiyle bağdaşır,
Çünkü sohbetin pek büyük bir tesiri vardır; kötü kişi, sana da kötü tohum eker,
Kâfirlik, insanda sohbetle meydana gelir; yol yitiren, seni de kendi gibi yol yitirmiş eder,
Mustafa , «Bütün çocuklar» dedi, bil ki Müslüman ve temiz olarak doğarlar,
Ama bâzısı, bu dünyâda analarının, babalarının tesiriyle kâfir olurlar,
Baba isevî ise oğul da isevî olur; oğlan, kız, babanın - ananın yolunu tutmaz mı çocuk?
Baba, Musa dînindeyse oğul da, çıfıtlasın pisleşir, o yolu tutar,
Baba, Mecûsî ise, o da öyle olur; babası neyse çocuk da o olur,
Herkesin ayrı - ayrı dîni vardır; insanların her birinin bir yolu - yolunu tutmaz mı çocuk?
Şu hâle senin aklın tamsa, Allah velîsinin yolunu tut da,
Onun gibi velî ol; onun sohbeti seni zenginleştırsin, doyursun
La'l, nasıl güneşten arılık elde ederse sen de ondan arılık elde et, Allah'dan başkasına dayanma,
Böylece aşağı himmetin yücelir; aklın - fikrin, Hak'tan başkasına gitmez,
Hak'tan başkası yok olur sence; daimî diri olan Allah'dan başkasına yüz tutmazsın,
İki dünyâya da himmet ayağını basarsın; Rahman'dan başkasına el uzatmazsın,
Velîlerin sohbeti, seni bu hâle getirir; seni böyle bir devlete eş eder,
Bu devlet, eline geçerse, bunu ganîmet bil, o padişahların eteklerini elinden bırakma,
Sana ne yaparlarsa razı ol; buyruklarını canla - gönülle dinle,
Yüzüne vursalar bile başını çevirme; çünkü huyun, onların cefasıyla iyileşir,
Bunun ne sınırı vardır, ne sonu; sen, benim gibi dervişlere kul ol,
Onların kulu oldun mu, ne tehlikeye düşersin, ne ziyan görürsün,

Boyuna başın yücelir; herkes kuzgunken sen, alıcı doğan kesilirsin,
Amıca, iyiyi, kötüyü, anlatmayı bırak; içinden o soluk baş çekti de belirdi mi,
Soluksuz, harfsiz, sessiz söz söyle; bırak gemiyi, gir denize,
Hiç balık, gemide karâr eder mi; yahut kendini tutar da bir tepeye atar mı[9]
Deniz yaratıkları, denizde dolaşırlar; boyuna, denizde her yana gider - dururlar,
Denizden başka yer, şeker bile olsa, onlarca zehirden beterdir,
Onların ekmekleri de sudur, yemekleri de; bayrakları da sudur, saltanatları, orduları da,
Hak'tan bahsetmek de Hakk'a perdedir; perdesiz yol alıp giden,
Tensiz, cansız Allah yolunu aşan, kolsuz - kanatsız gökte uçan da nâdirdir,
Gam neş'e, bu dünyânın sonucudur; zıddan kurtuluş, âhirette olur,
Bu zıt, eşit oluş, yokluk âlemindedir, dünyâdadır; tam birlik, ahret yurdundadır,
İyi - kötü, cisimlerin vasıflarıdır; bu ikisinden geçmeyen, hamdır,
Aşağı - yukarı gitmeye kalkışma, böyle bir yolda bilen can için bu çeşit hareket, yolsuzluktur,
Orda küfrü, İslâmı arama; çünkü oraya ben - biz sığmaz,
Suret, şekil, renk, koku, bu yandadır; yoksa yönsüzlük - yöresizlik âleminde ne ön vardır, ne ard,
Sevgiliye bedenle değil, canla git; Hak'tan başkasını Hakk'm ardına at,

CLIX

«O, nerde olursanız olun, sizinledir», «Biz ona, şah damarından da yakınız», «Nefislerinizde, sizde, görmez misiniz» âyetlerinin tefsîri ve «Kendini bilen, Rabbini bilir», «Ariflerin gönülleri Allah hazineleridir» sözlerinin şerhleri,

Onu arıyorsan, gönlünde ara; ne diye-şaşkınca her yana koşup durmadasın?
Onun lütuf suyu, seni temizlemek için senin toprak bedeninden kaynayıp coşar,
Kendinde ara onu, çünkü o, senden belirmektedir: hatta o, seni aramaktadır,
O sendedir, başka yerde arama; gözünü aç, bir iyice bak kendine,
Süt ırmağı sende akmakta; sense kimi bundan süt aramadasın, kimi ondan,
Küpün, denize bitişmiş; niceye bir her ırmaktan su arayacaksın?
Ekmek sepetini başına koymuş da her yandan bir lokmacık ekmek istiyorsun,
Eşek değilsen kendi başına dön; başın dönmemişse, sersem değilsen kendi çevrende çizgin,
Gizli - açık, ilâhî, bana görün diye yalvarıp durmadasın;
Oysa a bilgisiz, bil ki ben senden asla ayrı değilim diye sana cevap vermede;
Diyor ki: Senden bir soluk ayrılsam, o solukta bedenin, nasıl diri kalırdı;
Soluktan soluğa benimle ağlayıp inlemedesin: bilgisiz değilsen, gözünü aç da bak;
Senin boyuna iş gören benim ne diye uyuyorsun, neden uyanmıyorsun:
Avucumda zar gibisin; benimle oturmadasın, benimle kalkmadasın,
Sırrın da benden, nâzın, niyazın da benden; hareket, bedenden görünür ama candandır:
Gece - gündüz seninleyim ama görmüyorsun; kimi sevinçlisin benimle, kimi gamlı;
Kimi benim yüzümden küfre dalarsın, kimi îmâna; kimi sevgi kesilirsin, kimi kin,
Balık nasıl denizle diriyse sen de benimle dirisin: nasıl oluyor da bu sırdan haberin yok'?
Sana verdiğim yaşayışa bir bak; o benim, gerçekte bendendir o,
Gözlerim aç da kör bir halde oturma: tatlı suyu iç, acı suyu içme,
Acı su göze ziyan verir; aşkın tatlı suyuyla coş - köpür de,
Can gözün aydın olsun; ateş sana gül bahçesi kesilsin,
Seni her yana süren benim; kasıklarım, bineğinden hiç ayrılmamakta,
Atın, bacaklarının altında; sense her yana, atım nerde diye koşmadasın,
Nerde sözü perde oluyor sana; yoksa Allah, güneş gibi meydanda,
A yolcu, hayâlden geç de ulaşacağın yere var, ulaş,
Düşünceden, vehimden başka birşey, yola perde olamaz: ama bilmeyen kişi,
perdeyi kalınlaştırdıkça kalınlaştırır: arttırdıkça arttırır,
Aşk erleriyle oturur - kalkarsan can gibi içini - özünü görürsün,
Ondan sonra kiminle oturursan otur, Hak'tan başka kimseyi görmezsin,
Aşağılık kişide de apaçık onu görürsün, yüce kişide de; kimi gizli seyredersin onu, kimi apaçık,
Hiç bir müşkilin kalmaz: çünkü ecelden önce kurban olur gidersin,
Nereye yüz tutarsan onu görürsün; sırları, perdesiz seyredersin,
Saman çöpüne de baksan gözün - gönlün Allah'yla dolar, dağa - bele de baksan,
Bu âlemde rahmet denizi olursun: melekler, Adem'e baş eğdikleri gibi sana da baş eğerler,
Bütün âleme emîr olur, hâkim, naip kesilir, vezîr olursun,
Herkes, senin mâdeninden aşk definesini elde etmek için karşında, canla-başla secdeye kapanır,
Herkesin bilgisi, mertebesi artar: kapalı kapıları tümden açılır,
Herkes senden ders alır; herkes, harfsiz, yapraksız okur,
Adlara ait bilgiler sence bilinince herkes de senin yüzünden anlaşılır, bilinir,
Kadrin - kıymetin, gökten de yüce olduğundandır ki melekler, şimdi sana secde eder - dururlar,
Bilgide, Allah'dan çekinmekte en ileri olduğun için meleğe de fetva verirsin, ruha da,
Hak yoluna kılavuz olur, yol gösterirsin; herkese inciler saçarsın,
A sevilen güzel, bu hususta benden güzel bir hikâye duy, gerçekçe dinle:
Birisine babasından altın, mal - mülk, çeşit - çeşit kumaşlar kalmıştı,
Hepsini de bir temiz yedi, sildi-süpürdü, müflis oldu, ağlamakta, gözyaşı döküp durmaktaydı,
Allah'dan gece - gündüz, yanıp yakılarak, zahmetsiz bir define elde etmeyi istemeye başladı,
Rüyasında bir hatif, ey arayan dedi ona, Mısır'a koş,
Ona, definenin bulunduğu mahalleyi, yeri bildirdi; orda dedi, muradına erersin,
Adam, gizli defineyi elde etmek ümidiyle Bağdad'dan kalktı, Mısır'a doğru yola düştü,
Müflis, çaresiz bir halde Mısır'a vardı: bir dilim ekmekle hatırını soran bile yoktu,
Utanç da istemesine engel oluyordu; açlıkla erimeye başlamıştı,
Açlığı haddi aşınca, bu perişanlık niceye bir dedi;
Geceleyin, gece hırsızı gibi dışarıya çıkayım ,bakayım; belki neliksiz-niteliksiz Allah birşey verir bana,
Dışarıya adım atar - atmaz ansızın bekçi yakaladı onu,
Sopasını vurarak kimsin sen, gizleme, tez söyle bana dedi,
Adam, Allah için bir soluk bırak da bu sırrı söyliyeyim dedi,
Bekçi onu bırakınca, hiçbir şeyi gizlemeden hâlini bir - bir anlattı ona,

8040, Bekçi, ama da eşekmişsin de o aıya yüzünden böyle birşeyi aramaya koyulmuşsun dedi;
Ben, buna benzer binlerce rüya gördüm: Bağdad'da bir define var,
Filân mahallede, feşman evde dediler; o yemle tuzağa tutulmadım,
Sen pek ahmakmışsm ki budalalığından bir rüyaya inanıp bunca yolu tepmişsin,
Adam, bekçinin bu sözlerini duyunca definenin belirtisini anladı, bulunduğu yeri öğrendi,
O define dedi, benim evimdeymiş, ne diye ahmakçasına bu kadar zahmeti çekeyim,
Ama senden uzak olan herşeyi iyice biliyorsun, hepsinden de haberin var,
Mısır'dan Bağdad'a döndü; defineyi evinde bulup sevindi,
Senin definen de senin evindedir ama onu aramakta çevik davranmadm,
Şaşkınca her yana yüz tutuyorsun da gözünü kendine çeviremiyorsun,
Bedenin ev, define de Allah nuru; nuru kendinde ara, başka taraflarda değil,
8050, Allah sana, senden de yakın; hem de bil ki boynundaki şahdamarından da yakın,
Rahman, bundan dolayı Kur'ân'da, «Biz ona» buyurdu, «Ondan da yakınız,»
Sana, senden de yakındır o, ama sen gaflettesin de ondan bir koku bile alamıyorsun,
Ama sana uzak olanı biliyor, yazılmış levihteki yazıyı okur gibi onu okuyorsun,
İşlerin hep aksine de o yüzden başın kahırla tersine dönmüş,
A ümitsiz kişi, güneşten daha fazla meydanda olan, sana gizli kalıyor,
Ankaadan daha gizli olansa, serçe kuşu gibi apaçık görünmede sana,
Eşek gibi kendinden haberin yok; hangisi melek, hangisi hayvan, nerden bileceksin?
Sana faydası olmayanı bildin; bilgiyi kavradın;
8060, Fayda vereni, gerekli olanıysa bellemedin; sana baht verecek, seni devlete ulaştıracak herşeye yabancısın, onlardan haberin bile yok; ömrünü sıkıntıyla tüketip durmadasın,
Can bilgisi var ya, hani beden onunla diri; dâima taze, güzel, parıl - parıl parlamakta;
Önce onu tanıyıp bilmek gerek; Hak, canı niçin yarattı?
Nerden geldi, nereye giyor? Sonunda ne olacak, ne hâle gelecek?
Allah'ya makbul mü, yoksa iki âlemde de onun tapısından sürülmüş mü'?
Yüzü ak mı, yoksa zift gibi kara mı? Sevapla mı dopdolu, suçla mı?
Yok olup gidecek mi, yoksa ölümsüz mü? Korunmuş mu, âsi mi; bunları bilmiyorsun,
Ölüm, haşir, sırat, huri, cennetler; bunlar nedir, nasıl şeylerdir?
Bunları bilmek insana gerektir; çünkü din, bu çeşit bilgiyle artar;
8070, Düşünceye, kıyâsa, nakil ve rivayete dayanan bilgiyle değil, apaçık anlayışa, keşfe, görüşe dayanan bilgiyle ilerler,
Aklı başında olan, bu çeşit bilgiyi arar; gaflette olandan başkası, bu bilgiden başka bilgi araştırır,
Bundan başka bilgi, gerçekten de sapıklıktır; o bilgiden ele geçen, bir bezentidir ancak,
Zahiri bilgi, birkaç günlüktür; hiçbir can, onunla arınmaz,
Canı olmayan her bilgi, kumaş gibi, altın gibi yok olur - gider,
Bu çeşit bilgiyi arttırmaya çabalıyorsun da sana gerekli olanı elde etmede tembelsin,

CLX

İnsanı herşeyden fazla aldatan şey, kendinin aslını bilmek, yaratıcısını tanımak husundaki gafletidir; buda meydandadır ki «Hak, güneşten daha da fazla meydandadır,» Şimdi, insan, güneşten daha fazla meydanda olan ve kendine herşeyden daha yakın bulunandan kördür, gaflettedir de kendisine uzak olan, elde edilmesi güç bulunan çeşitli bilgileri kıldan kıla beller, onunla uğraşır durur, Bunu anlatış ve «Rableri katında başları eğiktir» âyetini tefsir

Sen, hani o şehzadeye benziyorsun; onun ahvâlini, hikâyeyi dinle de anla,
Babası, onun, bilgilerde ileri olmasını istedi de üstadları topladı, ona bilgi öğretmeleri için onları memur etti,
Genç, yıllarca, o bilgilerle uğraştı; bütün bilgileri elde etti,
Hünerlere sahip oldu; bilgin kesildi, yüceldi, şöhreti âlemi tuttu,
8080, Babası, imtihan için onu yalnızca sarayına çağırdı,
Altın bir yüzüğü avucuna aldı, ona avucumdaki nedir, söyle dedi,
Şehzade, içi boş, yuvarlak dedi; ama henüz üstat olmamıştı, ne olduğu kendisinde gizli kaldı,
Ama gene de, bir üstâd oldum, benden gizli birşey yok; tam üstüne bastım dedi;
Yeşil renkli, ölçülü bir halka, avucunun içindeki o,
Padişah, doğru söylüyorsun; bu bilgide iyice mehâretin var,
Ne dediysen doğru söyledin; gizli inciyi apaçık deldin,
Söylediğin belirtiler doğru; hünerinde ustasın;
Ama belirle, açık söyle; çekinmeden de bakalım, elimdeki ne dedi,
Şehzade, olsa - olsa dedi; kalbur olmalı, Padişah, a bilgiden haberdâr olan dedi;
8090, Belirtileri bilgiyle bildin; bir - bir, hepsini de anladın;
Ama aklın şuna şu kadarcığına ermedi mi ki kalbur avııca sığmaz,
Bu âlemin ehli de, küçük olsun, büyük olsun, kötü - iyi, zengin, yoksul,
Hepsi, gizli bilgilerle üstâd oldular; hattâ herbiri, kendinden bir bilgi de îcâd etti;
Ama faydalarla dopdolu olan, elde edilmesi en kolay bulunan bilgiden hepsi de habersiz; eşek gibi adetâ,
Farz olan bilgiyi hiçbiri bilmiyor, yolsuz - belsiz yerde at sürüp duruyor;
Onsuz, bedenin kötü bahta düşeceği, tümden kahra, mihnete, zorluğa düşeceğini bilmiyor,
Boyuna dermandan apayrı, dertle dopdolu bilginin çevresinde dolanıyorlar,
Hâsılı hepsinin de işi ters; sırra dönmesi gereken başları, kahırla geriye dönmüş,
Kur'ân'da hükümler sürülmekte; «Başları eğik» diyor Hak;
8100, Sonra da ardından, «Rablerinin katında» buyuruyor; bunun sırrını Hak'tan bir iyice ara,
Allah'yladır onlar; ama kötülükten, bilgisizlikten, körlükten Hak'tan başkasına bakarlar,
Onunladır onlar da, gene ondan gaflettedirler; canla - başla ondan başkasına meylederler,
Onun için başları aşağıya eğiktir dedi; çünkü yansız-yöresiz tapıdan yana - yöreye gidip dururlar,
Yağ gibi suya karılmış; sonra da kızgın bir hâlde suyun üstüne çıkmış,
Canla hem ateşe ot kesilip yanmada, hem ateşin kızgınlığından kavranmada,
Çünkü o zeytinyağı ateşe lâyıktı; onun evi, saraycığı ateş oldu,
Ateşten ayrı ama bak da gör, nasıl da kaderin hükmüyle ateşe eş - dost olmuş,
Suyun böğründeydi, ateş yedi onu; çünkü ezelden suya yabancıydı,

Sanki su Hak'dır da kötüler yağ; bu yüzden de onların yurtları cehennem oldu,
Gülle lâle suyla dirilir, ikiside suyla gelişil; boy atar güler,
Tiken de gülle arkadaştır, ona dosttur ama, gerçekte, gül bahçesinden uzaktır,
Tiken gülle yoldaştır ama gül koklamr, kokusu cana tesir eder; tikense ateşe atılır, yanar - gider,
İşte halk da, kendisini helak edecek yana gider; hepsinin de candan - gönülden, meyli o yanadır,
İşlerine yaramayacak yana atılırlar; soluktan soluğa bu husustaki hızları da artar - durur,
Herbiri, o bilgide bilgin kesilir; herbiri, uyulacak, izi izlenecek kişi hâline kor kendini,
Bu çeşit kişi, kıldan kıla, onun sırrını bilir, görüp anlar; anlamak için de çabasını, birse, yüz kat arttırır,
Biri, kendini felsefeye verir, hünerde İbn-i Sına olmaya çalışır,
Öbürü kendini yıldız bilgisine verir; biri yazıya, öteki riyaziyeye düşer,
Biri fıkıh, hilaf ve tefsirle uğraşır; biri remil bilgisine, öbürü hendeseye, öteki de rüya yorma bilgisine sarılır,
Ne söyleyeyim ben; bu fenler, hatsiz, hesapsızdır; bense Hakk'ın çevgeni önünde bir topum,
Ayağımı direrim, derken, ok gibi, ama yaysız, göğün, esirin öte yanma uçarım,
Sizinle, sizin ayağınıza uyup gitmem, size acıyışımdandır,
Aşk yolundan haber almamız için lütfetmişim de size yoldaş olmuşum hani,
Yoksa siz, nerden benim cinsimden olacaksınız? Ben tüm ruhum, sizse bedensiniz,
Bu söz yeter artık; o hayran olduğum yerde seyrân edeyim,
A aşağılık kişiler, siz istemiyorsunuz; mevki, rütbe peşine düşmüşsünüz; alçaklara bağlanmışsınız,
Sizi bıraktım, padişahın yanma vardım; çünkü bu yolda çok tembelsiniz siz,
Padişahın huzurunda oluşum, yüzlerce bayramdır bana; onun nurundan, yeniden yeniye gözler, görüşler ihsan edilir bana,
Her soluğum bir tecellîye kavuşur, bir başka seyre düşer; her solukta, cennette yepyeni bir yere varırım,
Padişaha yaraşır bir meclis kurulmuştur; her yanda, elinde kadeh, bir huri durmadadır,
Ordaki sarhoşluğun mahmurluğu, sersemliği yoktur; orda kış gelmez yüzbinlerce bahar vardır,
Orda zahmetsizce defineler elde edilir; sessiz, beşsiz aşk lavlası oynar can,
Balıklara en iyi yer, denizdir; balıklara taht da denizdir, saray da deniz,
Onların denizden ayrılmaları ölümdür; onların, kendilerim göstermeye kalkışmaları küfrün ta kendisidir,
Onların konuşup görüşmeleri, hep denize dâirdir, arayışları, hep denize aittir,
Evliya, sanki balıklardır, Hak'sa deniz; onların yerleri - yurtları dâima denizdir,
Onlar bu yana, senin için gelirler; yoksa denizsiz nasıl esenleşebilirler?
Maksatları, seni bu zindandan can âlemine alıp götürmektir,
Bu meşakkatlarla dopdolu cehennemden kurtulmanı, nimetlerle dolu cennete kavuşmanı isterler,
Bağışlarıyla gamın neş'e olur; keremleriyle nekesliğin cömertlik kesilir,
Onların nuru, görür bir hâle getirir seni; Mesîh gibi gök damında gezersin,
Öğütlerini kabul edersen kurtulursun; etmezsen tortu gibi dipte kalakalırsın,
Eşekliğinden, onların ilim şekerlerini yemezsen ne ziyan eder ki onlar?
Onlardan çekinir, kaçarsan, sen uzak kalırsın, sen gözyaşları dökersin,
Hattâ onlara, senin gibi perperîşaıı kişiyi bırakmak, daha da yeğdir,
Alıcı doğan gibi oraya bütün doğanları toplayıp avlanmaya girişmeleri, kaabiliyeti olanların avlanmaları daha yerindedir,
Bunu iyice bil ki Allah'nın has eri, iki âlemde de meramına ermiştir, sevinç içindedir,
Zenginin de elinden tutan odur, yoksulun da; zehire panzehirdir derde derman, yaraya melhem,
Onu ister kabul etsinler, ister etmesinler bundan ona ne bir hayır gelir, ne bir şer,
O, kendi başına hoştur, rahat - esendir; pâluze gibi yağlı - ballıdır,
Dünyâda hiç kimseye muhtaç değildir; aksine varlık âlemi de ona muhtaçtır, mekân âlemi de,
Suçlular, onun yüzünden azad olurlar; mahremler, onun yüzünden muratlarına erişirler,

CLXI

Ona ve soyuna esenlik, Mustafâ, Velîler, benim vârislerimdir; kıyamet günü şefaatçidir onlar diye haber vermiştir: «İnsanlara onlar şefaat ederler, Toplumun içinde şeyh, ümmeti içindeki peygambere benzer buyrulmuştur,

Sultan Mahmut, bir gece tebdil gezerken ovada bir bölük halka rastladı,
Hepsi de hırsızdı, yol kesendi; hepsi de düzenlerle dopdoluydu,
Padişaha, bahane arama, kimsin, haber ver, söyle dediler,
Padişah, ben de sizlerden biriyim dedi; sizin gibi benim de bu işte hünerim var,
Onların biri, sizin herbiriniz, sanatını, hünerini söylesin dedi,
İçlerinden bin, a düzenbaz dostlar dedi, benim kulağımda bir özellik vardır;
Köpek ne der, neden o yana doğru havlayıp koşar, onu bilirim,
Öbürü, kolumda bir özellik vardır dedi; yüzlerce kuvvetli de olsa dıvarları delerim,
Öbürü de, benim dedi, hünerim burnıımdadır; toprağı koklarım, altın nerdedir, anlarım,
Öbürüyse benim hünerim elimdedir dedi; aşağıdan en yüce yere kemend atarım,
Öteki de gözümdedir benim hünerim dedi; geceleyin kimi görürsem,
Gündüzün de o kimdir: padişah mıdır, bekçi mi, şahne mi, tanırım,
Padişah, benim de hünerim, sakalımdadır dedi: biri tutulur, güce düşerse,
Sakalımı oynattım mı, hemencecik onu öldürülmekten kurtarırım,
Hepsi de, sen dedi, bizim kutbumuzsun; çünkü herkesi sen kurtarıyorsun dedi,
Ondan sonra hepsi de koşarak, padişahın sarayına doğru gitti,
Derken sağ yandan bir köpek havladı: sesten anlayan, bu köpek dedi, padişah bizimle diyor,
Öbürü toprağı kokladı: amanın dedi, padişahın haznesi bu toprağın altında,
Öbürü, saray pek yüceydi ama kemendi attı, saraya tutturdu,
Dıvar delen, hazneyi deldi; altın, atlas, mal - mülk, ne varsa dışarıya çıkardılar,
Herbiri dilediğini aldı; aldıklarını gizlediler,
Padişah, yerlerini gördü; gizlice onlardan ayrıldı,
Sabahleyin kalkıp tahtına oturdu; hırsızların hallerini, haznenin soyulduğunu haber verdi,
Zaptiyeye, filan yere tez varın, hemen gidin;
Orda kim varsa hepsini tutun, ellerini bağlayın, özürlerini dinlemeyin buyurdu,

Hemen gidip hepsini yakaladılar; elleri bağlı olarak padişahın huzuruna getirdiler,
Geceleyin kimi görürsem gündüzün de yüzünden tanırım onu diyen,
8180, Padişahı tahtında görüp tanıdı, dün gece bizimle beraber iş gören bu değil miydi dedi;
Hani hünerim sakalımda demişti: işte bu; bu sıkıntıya onun yüzünden düştük,
Sonra yüzünü padişaha döndürdü de, padişahım dedi, biz ne dediysek hepsini de yaptık;
Sakalım oynatma zamanı geldi - çattı; hadi, lütfet de bizi bu belâdan kurtar,
Padişah, cömertliğiyle lütfetti, vaadinden hiç de dönmedi, onları azad etti,
Hattâ üstelik o sânı yüce padişah, onlara mal da, elbise de bağışladı,
Padişah Hak'tır, insan suretinde görünmüştür sanki; ondan ne hayır gizlidir, ne şer,
Biz ne yapıyorsak, ne işteysek bizimledir, herbirimiz, ister yüce olalım, ister aşağılık; ona; iyiden - kötüden, çok - az, herşeyimizi bilir,
Yorumsuz olarak «O sizinledir» âyetini duy, anla da dedi - kodudan geç - gitsin,
8190, Halk, o hırsızlara benzer; iyice bil bunu, hepsinin de birer hüneri var,
O hünerleri saymaya kalkışsam sözlerim pek uzar,
Ama o hünerler, hiç kimsenin elini tutamaz; hiç kimsenin işi, onlarla başa çıkamaz,
Lâkin o keskin görüşlü seçilmiş er gibi gözünde hüneri olan,
Geceleyin o padişahı görüp gündüzün Ay gibi yüzünü tanıyan yok mu;
Hani onun görüşü hepsini de kurtardı, sürü gibi hor olan o arıkları halâs etti;
Onun gibi Hakk'ı gören, balçıktan yoğrulmuş bedeninde onu seçen kişi,
Geceye benzeyen dünyâda, insan sûretindedir ama görür, Hak tecellîsine mazhar olur;
Balçık bedeninden arınarak görüp canı - gönlü, onun aşkını seçince de,
Mahşer günü, herkesin yaptığının karşılığı verileceği gün, orda, ondan başka kimse, Hakk'ı tanıyamaz,
8200, Muhammed gibi o da şefaatçi olur, âsîleri, o yardan, o belden kurtarır,
O gün, herkesin elini tutar, ateşte yanıp tütmelerini reva görmez,
Herkesi cehennemden kurtarır: nimetler sarayına götürüp oturtur,
Muhtaçlar, onun yüzünden zengin olurlar; hepsi gök gibi yücelir,
Ateştir onlar, ama hepsi de nur olur; şeytanlardır ama, hurinin bile gıpta edeceği hâle dönerler,
Bu sözüm, anlayabileceğiniz kadardır; yoksa onun halini açsam, açıklasam,
Cihan halkına neler bağışladığını söylesem, dile getirsem, dinleyen çileden çıkar, deli - dîvâne olur,
O, herkesi kendi gibi yüceltir, nefıy «La» sından alır, «îllâ» ya ulaştırır,
Hepsi de mutlak hâkim kesilir; hepsinin de hükmü, Hak gibi yürür,
Hâsılı anlaşıldı ki asıl olan gözdür; halkın işi onunla yürür - gider,
8210, Kimin kılavuzu göz olursa, odur cihanda beğenilmiş olan,
Ne mutlu onun eteğine yapışana, aşkla onun öğüdünü kabul edene;
Ona candan uyana; bir soluk bile onunla geçen vakti iki âleme de vermeyene;
Boyuna canla - gönülle onu gözleyene; böylece de her solukta onun bağışlarına erene,
Ona heves etmek, hevesleri öldürür; can kuşu, bu hevesle kafesleri kırar,
Böyle kişi, «La» hançeriyle ağyarın başlarını keser, perdesiz - örtüsüz «İllâ» ya yol alır,
Her heves, sana perdedir; onu yutmadıkça nerden kurtaracaksın başını?
Dünya saltanatını, tacını - tahtını, Edhem gibi terket de âhiret saltanatına yüz tut,

CLXII
Bu anlama dâir öğüdü pekiştirmek için,
Allah rahmet etsin Edhem oğlu İbrahim'in hikâyesini tanık getiriş,

Bir gece İbrahim, tahtının üstünde nâz-ii naîm içinde uyurken
Ansızın damdan bir ses, bir nâra, bir ayak sesi geldi kulağına,
8220, Hey diye bağırdı, kimsiniz, bu vakitte damda ne işiniz var?
Bekçi mısınız, hırsız mı; burasının saray olduğunu bilmiyor musunuz, kimsiniz?
Sen istersen bilme; onlar meleklerdi; kendilerini insan şeklinde gösterdiler,
Padişah onlara, ne arıyorsunuz; damımın üstünde ne geziniyorsunuz dedi,
Hepsi birden, yitirdiğimiz deveyi arıyoruz, onun peşindeyiz dedi,
Padişah bu sözü duyunca güldü de a ham, pis aptallar dedi,
Kim damda deve arar; hiç akıllı adam, böyle bir söz söyler mi?
Onlar da hep birden, bunca daha da şaşılacak şey dediler, padişahlık tahtında, bunca debdebe, tantana içinde,
Allah'a kavuşmayı istemektesin; hiç kimse, böyle bir mevki de bu çeşit isteği duymamıştır,
Hiç kimse, hevâ ve heves perdesinin ardındayken eşsiz Allah'dan bir koku alamamıştır,
8230, Hiç kimse, ateşin dibinde, cehennem alevlerinin arasında, cennetten bir nîmet yeyememiştir,
Değil mi ki dünyâ saltanatı perdedir, o perdede nerden âhiret görünecek sana?
Kuyunun dibinde bağ - bahçe arıyorsun; doğru dinle, eğri yolda koşuyorsun sen,
Böylesine ateşte nur arıyorsun; şeytanların safında huri bulmayı umuyorsun,
Bu dilek eğridir, vazgeç bundan; cana yönel, bedenden çık da,
Aradığına kavuş; o bahçede gül gibi gelişip açıl
İşte bu oldu; bu sözü işitir - işitmez padişahlığı bıraktı, yoksulluğu seçti,
Hemencecik halktan gizlendi; altın sırmalı elbiseyi abayla değişti,
Deli gibi dağın, ovanın yolunu tuttu; o şaraptan esridı, kendinden geçti,
Halkın gözünden gizlendi ama zümrüdüankaa gibi de âlemde meşhur oldu,
8240, Hak, birkaç günlük saltanata, karşılık ona iki dünyânın da padişahlığını verdi,
Ölümlü dünyâdan kurtuldu, ebedilik sarayında dirilik elde etti,
Kalp akça karşılığı peşin altına nail oldu; herkes, böylesine bir kâra erişemez,
Aldanma yurdunun saltanatına, tacına - tahtına karşılık Hak, ebedî saltanatı takdir etti ona,
Geçici yalan padişahlıktan kurtuldu, gerçek padişahlığa erişti,
Asıl gerçek padişah şimdi odur; çünkü Mecnun gibi bu deliliğe tutulmuştur,
Akıl ona bir bağdı, ayak bağı hem de; öylesine bağı çözdü koparıp attı,
Hatırından dünyâ gamı gitti; gönlü şad oldu, âhiret zevkiyle sevindi,

Gök gibi âlemin çevresinde dönmeye koyuldu; her solukta yüzlerce yem âlem seyretmeye başladı,
Gece - gündüz her yanı gezip dolaştı: on yıl sonra o Hak huylu padişah,
8250, Ansızın deniz kıyısına geliverdi; bir soluk dinlenmek için oturdu,
Abasını çıkarıp yamamaya, dikmeye koyuldu; bir yandan da aşktan ateş gibi yanmadaydı,
Derken tesadüf bu ya, pâdişâhın kölelerinden bir bey geldi; onu görüp,
A sultânım dedi, ne için padişahlığı bıraktın da bu hâle düştün?
Atlası, ibrişim libasları bedeninden sıyırıp attın da böyle köhne bir abaya burundun,
Öylesine tacı - tahtı, devleti - bahtı, saltanatı, öylesine ululuğu, devleti,
Neden bıraktın da her yanda yoksul gibi dönüp dolaşmaya başladın:neden yaptın bunu, söyler misin?
Padişah hemencecik iğnesini denize atı verdi,
Balıklara, tez iğnemi getirin diye bağırdı, buyruk verdi,
O anda denizden yüzbinlerce balık, buyruğuna uyup baş gösterdi,
8260, Herbirinin ağzında bir altın iğne vardı; getirdiler, al diye padişahın önüne bıraktılar,
Padişah ,yüzünü beye çevirdi de dedi ki: Bu padişahlık mı daha iyi, o padişahlık mı?
Bey, hemen padişaha karşı yere kapandı da ey Allah haslarının haslarının da hası dedi;
Edepten dışarı sözler ettim ama şimdi utançtan kalakaldım,
Kerem et de kulun özrünü kabul et; işin iç yüzünden haberim yoktu,
Şu hâlde, buyruklarıyla göğün döndüğü erleri yermek yaraşmaz,
Gerçeklik, canına yoldaşsa, îmânının güçlenmesini istiyorsan,
Allah erine karşı, yoksul, padişaha karşı nasıl davranırsa öyle davran, edebini koru,
Onları kendinle kıyaslama; yolları - yordamları aşk olanları hor görme,
Onların önünde düş ki kalkasın, ondan sonra da dudaklarından şekerler, ballar dökülsün,
8270, Yürü, varlığından öl de onların sayesinde bey ol; Allah için olsun, Allah için, bu işi geciktirme;
İstemesen de ecel öldürür seni; ondan sonra da Allah'ya kavuşamazsın,
İşini ölümden önce başar; yoksa ecel, kökünden söker, atar seni,
Bedeni, cana pek sıkı bağlamışlardır; kolayca ayırmak mümkün değildir,
İkisini birbirine iyice eklemişler, onları bağdaştırmışlardır; amıca, hani iki kâğıdı birbirine yapıştırırlar ya, öyle işte,
Kolay sanma da azar - azar, yavaş - yavaş birbirinden ayır onları,
Yavaş - yavaş onları şimdi ayırmazsan, derdine deva bulamazsın,
Ölüm meleği saldırdı mı, bir organını bile sağlam bırakmaz,
Bedeni candan ayırdı mı, varlığın, adam - akıllı yıkılır - gider,
Canla gönül de beden gibi yıkılır; cehenneme, azaba ot olur, yem kesilir,
8280, Şu ömrü, canı bedenden azad edesin diye mühlet olarak verdi sana,
Bütün Kur'ân, bu hâli anlatır; evliyanın sözleri de hep budur,
Sana onları ayırmanın yolunu, apaçık, hem de bir - bir gösterdiler,
Sen o buyrukları tutarsan, şüphe yok ki can, bedenden ayrılır,
Yüzünü Allah'ya tuttun da başkasından çevirdin mi, anlam bakımından o yana gitmeye başlarsın,
Yavaş - yavaş Allah huylarıyla huylanırsın; yan - yön âleminden yansızlık - yönsüzlük âlemine yönelirsin,
Geçici- âleme alışkanlığını bırakır, Allah'dan gayriyi, başını tıraş eder gibi keser - gidersin,
İbâdetle dincelirsin; ibâdetle binlerce murâdını elde edersin,
Huyun, halkın huyunun aksi olur; ömrün, Allah'ya harcanır,
Allah râzılığından başka birşey aramazsın; Allah'dan başkasına koşup gitmezsin,
8290, Halk, Allah'yı anıştan usanır; yeyip içmeye, yatıp uyumaya koyulur,
Bu dünyâ sözlerini duydular mı, usançtan kurtulur, dirilir,
Bunların aksine, Allah'yı dileyene, dünyâdan bahsediş, büyük bir sıkıntı verir,
Dünyâ dedi - kodusundan utanır; sözlerden de nefret eder, dünyâdan da,
Ama öbür âleme ait sözlere kulağını açar; o sözleri canla dinler,
Balıklara yaşayış, denizdendir; topraktan olanlarsa toprakta biterler, toprakta gelişirler,
Balıkların kıblesi denizdir; topraktakilerin Kâ'besi dağ, ova,
Gecelerle gündüzler, birbirlerine zıddırlar; bunu isteyen, onu istemez,
Dünyâ ehli, cehenneme gider; âhiret ehli, nimetler sarayına,
Hak ehliyse Hakk'a kavuşur; çünkü ezelden de Hakk'ındı onlar,
8300, Herbirinin durağı, kendine lâyık olan duraktır; herkese verilen karşılık, huyuna uygun olandır,
Her işe, o işe lâyık bir karşılık vardır; cefa ehline nasıl olur da vefa gösterilir?
Acınmışlara rahmet gelir; taşlanmışlaravsa lanet yönelir,
Zâlime nerden rahmet gelecek ; Onun lâyığı mihnettir ancak,
Ne ekersen, ancak onu biçer, devşirirsin; ne söylersen, onun cevabını işitirsin,

CLXIII

Alem, bir dağa, insanların işleri, sözleriyse seslerin geri gelen, duyulan yankılarına benzer; kötüye kötü ses gelir; iyiye iyi ses, «Gerçekten de biz, en iyi işte bulunanın ecrini yitirmeyiz,»

İnsanlara verilen şu karşılığı, sesler gibi say; hani bağırıp çağırınca yankılanır, geri gelir,
Ses kuvvetiyle bağırınca, yankısı da kuvvetli gelir sana,
Arslanın kükreyişi, dağdan o - kükreyişe lâyık bir yankıyla gelir,
Tilkinin sesiyse, a iyi arkadaş, ona uygun bir yankı yapar,
Şu işler de, hani her halde bizden meydana gelmede, tıpkı seslere benzer,
8310, Yaptığımız iş, pek büyükse, Allah'dan karşılığı da pek büyüktür,
Ortaysa, karşılığı da orta; azsa, karşılığı da az,
Kötülüğü de böyle bil de kendine gel; kötülüğe az seğirt,
Allah, cenneti iyi amellerden kurdu; cehennemi de çirkin işlerden yoğurdu,
İkisinin de aslı sensin, iyi dikkat et; hayrından o doğdu, şerrinden de bu,
Bu sebepledir ki cennette dal da, ağaç da insan gibi diridir, söz söyler,
Çünkü dipdiri ibâdetlerden, hayırlı işlerden düzülüp koşulmuştur; mü'minlerin soluklarından kurulup yüceltilmiştir
Taşı, kerpici, ibâdettendir, Allah'yı anıştandır; kapısı, damı, coşkunluktan, iyi düşüncedendir,

Hâsılı cennet, diridir, onun kapısı da söz söyler, damı da,
Sen de ziyankâr olmayı istemiyorsan ömrünü Allah'yı anmakla geçir,
Niceye bir havana uyacak, nefsine zebûn olacaksın; niceye bir cehennemde şad olacak gönlün?
Sonunda uyanınca gamlanıp çok bağırır, feryâd edersin;
Zâlimler gibi mahşerde elini dişler - durursun; amel defterlerinin dağıldığı gün amansız korkuya düşersin,
Ama o zaman feryadın fayda etmez; çünkü burda ne derdin vardı, ne ağlayıp inliyordun,
Tohumun biteceği yerde, bilgisizliğinden tohum ekmedin,
Ekseydin birine yüzbin devşirirdin; bakırın, onun kimyâsıyla altın olurdu,
Tohum bitmeyecek yere ne diye ekmeye kalkışırsın; eline ne geçecek ki?
Tohum ekmeye iyice sarılmışsın ama öylesine ekmekten ne devşirebileceksin ki?
Bilgisizliğinden yel ölçüyor, poyraz biçiyorsun; bari şarap iç de esenleş,
Aşk şarabını erlerden iste; ululuğu, büyükiüğü padişahtan dile,
Şarap kaynağı, Allah velîsidir zatı; onun gölgesi, âlemde, devlet kuşunun gölgesine benzer,
Yalnız onu, duygu gözüyle görme; onu kendin gibi, sıradan bir insan sayma,
O, o kadar lâtiftir ki, meleklerden bile gizlidir; o, diri gönüllere, diri canlara candır,
Allah sırrıdır o, sırsa gizlidir; onun ne durağı vardır, ne adı - sanı, ne de belirtisi
Neye parmak basarsan, o padişaha sırtını döndürmüş olursun,
Aklın - fikrin sende oldukça ondan uzaksın; kendini sarhoş sayma, mahmursun sen,
Yürü, kendinden yok ol da onu gör; çünkü sen hem cansın, hem her dînin nurusun,
Varlığın - benliğin perdedir; yoksa sevgili, dilindeki söz gibi seninledir,
Erlere akıl - fikir, akılsızlıkta, fikirsizliktedir; onlar, sevgiliyi gözsüz, görmüşlerdir,
Âşıkların perdesi, akıllı - fikirli oluştur; kucaklaşmaya, kavuşup buluşmaya
engel, akıl - fikirdir,
Görüşün eğri de o yüzden benliktesin, sevgilinin güzelim yüzünden haberin bile yok,
Şarab içmemişsin de o yüzden aklın başında; kendine bağlısın, sevgiliye değil,
Buluşmaya kaabiliyeti olan, yok olup gitmiş, ondan bir iz, bir eser bile kalmamıştır,
Onun yüzünü görünce kendisinden geçmiştir; gönlü, tavşan gibi av olup gitmiştir,
Öyle bir avcı beye av olmuş, onun bakışının kılıcıyla yaralanmıştır,
Kim âşık değilse hayvandır; beden bakımından diri olsa bile cansızdır o
Aşksız cana can deme; o, bedenin buğusuyla oynar ancak,
Bedeni durdukça hareket eder; bedeni öldü müydü ondan hayat umma,
Bu dünyâ yaşayışı birkaç gündür; kendini bu yaşayıştan tez kurtar da,
Bu yaşayıştan başka bir yaşayış bul; çünkü bu yaşayış, o yaşayışa karşı ölümdür,
O yaşayış, lâtîf, ebedî, geçmişten de, gelecekten de kurtulmuş bir yaşayıştır,
Geçmiş, içinde bulunduğumuz, gelecek zaman, ecele dek, bu cihanın hâlidir;
O - bu, bedenler âlemindedir; yoksa orda ne suret vardır, ne ad - san,
Ard da yoktur, ön de; sol da yoktur, sağ da,,, ne üst vardır, ne alt, ne şüphe vardır, ne inanç,
Sarhoş, kendinden geçmiş, şaşırıp kalmış bir hâlde ruh âlemlerinde seyrân et,
Bu sıfatlardan arındın mı, göklerin hepsi de ayağına baş kor,
Ondan sonra ne âlemler seyredersin; Hakk'ın neliksiz - niteliksiz tecellîsini apaçık görürsün,
Yokluktan kurtulur, varlık Kafdağı'na varırsın da ankaa gibi, kuşların padişahı olursun,
İyiyi de parça - buçuğun görürsün, kötüyü de; kendini, sayısız tüm olarak seyredersin,
Cüz'i akıl, önünde hor bir hâle gelir; artık işin - gücün tüm akılladır çünkü,
İki dünyâyı da bir tek inci görürsün; gerçekte ne hayır görürsün artık, ne şer,
Biri iki görmek, şaşılıktır; bir görense velî olur,

CLXIV
Bire inananlar, bir bilenler neye baksalar bir görürler

Bu sayı, bedenden meydana gelir; soluktan soluğa bedene yardım, sayıdandır,
Çünkü beden, dört unsurdan karılınıştır; sınıkları onaran yaratıcı, bedeni bunlardan halketmiştir,
Beden, altı yönede, beş duyguyla bağlanmıştır; dıştan altın gibi görünür,içteyse bakırdır sanki,
Değil mi ki sayılardan, zıtlardan doğdu, gönlü nerden birlikten sevinecek'?
O yüzden de hep kendine bakar; ona bir, iki - üç görünür,
Hani a saf kişi, sarı camdan bakarsın da bütün dünyâyı,
Sarı görürsün; iyiler de sapsarı görünür sana, kötüler de,
Sana âlemi sarı gösteren camdır; yoksa orda ne sarı vardır, ne gök,
Bedenini de bir cam, bir ayna say; sen boyuna ona bakıyorsun,
Hâsılı sen, sayıdan başka birşey görmüyorsun; kimi, küfürdesin, kimi dinde,
Kimi ikrardasın, kimi inkârda; kimi işte - güçtesin, kimi işsiz güçsüzsün,
Bir adam sence gerçek; bir adamsa münkir, zındık ,
Sayıya bağlanmış olan bu bedenden kurtulmadıkça birlik dünyâsına ayak basamazsın,
Yokluk âlemi, sayılardan dışarıdır; vasfı da zıtlardan tertemizdir[118],
O âlem, ruhlarda Allah'nın sırrıdır; hayâtın da aslıdır, genişliklerin de,
O, olgunluk hâlinde, akıl ermez bir âlemdir; vasfı da dillere, dudaklara sığmaz,
Ulaşanlar bile onu idrâkten âcizdir; hepsi de onun fakında kuşlara benzer,
Rasûl, âlemde onunla övündü; Allah'nın peygamberleri de bu yoldaydılar,
Yokun - yokluğun harfi okunamaz; bilgisi akıllarla anlaşılamaz,
İlmi de, akılları da yok edeni anlar da o âlemin bağında - bahçesinde gezer,
Ağyar için oranın havasına yol yoktur; ulular ulusundan başkasını göreni bırak,
O birliğe ağyar nasıl sığabilir; öylesine nurda karanlık nasıl olabilir?
Ondan başkası karanlık, oysa tamâmiyle nur; gündüzün karanlık geceyi kim görmüştür?
İsterse hepsi kuş olsun, balık olsun, onun tuzlasında tuz olur gider,
Aşağılık kişiler gibi aşağıların peşine düşme; canla - başla yokluğun, yoksulun çevresinde dön - dolaş,
O yoksulların sayesinde padişah olur, bey kesilirsin; aşağılık kişilerle düşer -
kalkarsan aşağılık bir hâle düşer, hor - hakıyr olursun,

Sonunda neyi arıyorsan o olursun: bedenin peşine düşüp koşma cansan,
Bedenin, varlığın, yolun perdesidir: hani Ay'ın görünmesine engel olan bulut gibi,
8390, Perde bedendir; yoksa gönül alan sevgili, boyuna seninle düşüp kalkmaktadır, dostundur senin,
Haraketin de boyuna ondandır, duruşun da, Hak'tan başka ne içte kimse var, ne dışta,
Sen, onun elinde - avucunda bir zar gibisin: her kapıda, her yörede seninle oynar - durur,
Kimi üst eder seni, kimi alt: kimi isteyen hâline sokar seni, kimi istenen,
Kimi aşağılara atar seni, kimi yücelere; kimi alçaltır seni, kimi yüceltir,
Bir lâhza bile elinden çıkmazsın; her zaman onun yüzünden bir başka hâldesin,
Hak, böylesine ortadadır da senin haberin yok; yoksa adam değilsin de eşek misin sen?
Aşağı âlem de o, yukarı âlem de; bu kadar apaçık meydanda da o yüzden gizli,
Zâtı, sıfatlardan bilirler: sıfattan da zâtın yazısını okurlar,
Göster bakalım; Allah'nın sıfatları nelerdir? İyiden, kötüden, yerden, gökten,
8400, Aşağıdan, yukarıdan, önden, arddan, soldan, sağdan hiçbir şey yoktur ki onun sıfatlarına mazhar olmasın, herne görüyorsan hepsi de sıfatlarını izhâr eder,
Tamâmiyle yok olan da, bir «şey» diye adlandırılan varlıklar da hayâle, şüpheye yer yok ki onun sıfatlarıdır,
Nereye yüz çevirsen, onun yüzünü görürsün: bütün âlemi onun kokusu tutmuştur,
Ondan ayrılmak, hiçbir suretle mümkün, değildir: peki, öyleyse senin bu çarpınıp çırpınman niçin?
O senin avucunun içinde; seninse haberin yok da aptallıktan her yana bakıp durmadasın,
Kamış gibi heran o şekerle dolusun: su önünde, ama neyliyeyim ki susamamışsın sen,
A sapık, susamaya bak; Allah'dan dâima bunu iste,
A konuk, değil mi ki aç değilsin, ekmekten, kebaptan ne tad alacaksın','
Var - git, canla - gönülle aşk arayagör: yoksa sevgili ortada, ayan - beyan görünüyor,
Çünkü onun güzelim yüzünü aşksız görmeye imkân yoktur ey arayıcı,
8410, Aşk, gözdür Hakk'ı gören kişiye; aşk bezentidir mezhebe, dîne,
Aşk, karanlık gecede meş'aleye benzer; kimde o meş'ale varsa, o görür sevgilinin yüzünü,
Aşk, can kuşuna koldur - kanattır; aşk, gökyüzüne merdivendir,
Bütün varlık bedendir, aşksa can gibi: cansızlar bile onunla yürür - giderler,
Her şey aşkla var olmuştur; yoksa aşksız hepsi de yoktu,
A yiğit, kim âşıksa o, karanlıklarda Ayın ondördü gibi parıl - parıl parlar,
Bizim zevkimize, neş'emize sâhib olmayan, kutluluğumuza nasıl erer?
Aşkı olmayan akıl, donmuştur, cansızdır; aksa bile gerçekte durmaktadır o,
Erlerin seyirleri, seyranları, bedenleriyle, ebedîlik âleminde, ruhlar göğündedır,
A arayan, sen aşkı ara; o yakındır sana, buyruğu da üstündür onun,
8420, Aşkın heyecanı, iki gözü de açar; esrıdin mi de senden, ayrılığı giderir,
Hak aşıkı, güneş gibi parlar, doğar, aydınlatır âlemi; onun gününe ne yarın vardır, ne dün,
Hak âşıkı, nurlar mâdenidir; yer yüzünde sırlar kaynağıdır o,
Hak âşıkı, tek başına gezer - tozar: sevgilinin yüzünden başka birşey ne görür, ne anlar,
Hak âşıkı, boyuna hayrandır; onun ruhu, sevgilinin şarabıyla sarhoştur,
Hak âşıkı, boyuna âh eder: o, aşkta boğulup gitmiştir,
Hak âşıkı, ölüyü diriltir; ruhu nereye gittiyse orda, nereye geldiyse o yerde ölü, hayâta kavuşur,
Hak âşıkı, tek binicidir, yarışı o kazanır; ama başkaları onu havasına uymuş, koşup duruyor sanır,
Hak âşıkı, ruhlara şarap sunar, onları sarhoş eder; ruhu, bedenlerin elinden kurtarır,
Hak âşıkının nuru, balkır - durur; kılıç gibi parlar, keser,
8430, Hak âşıkı, gözleri açar; münkirlerle hayırlı kişileri ayırd eder, gösterir,
Hak âşıkı, Allah'la kaaimdir; yakınlık mertebesinde dâima Allah'ladır,
Hak âşıkınm arşı yücedir; Hak gibi hükmünü yürütür, buyruğunu sürer,
Hak âşıkı olgundur, vefalıdır; ama onu sevmeyene de cefa eder,
Hak âşıkı, varlığın özüdür - özetidir: onun varlığı, bütün varlığın sırrının aslıdır,
Odur kalan, ondan başkası yok olur - gider; odur en yüce, başkalarıysa aşağılıktır,
Hak âşıkı ,Rahman emîridir; âşıktan başkasıysa, şeytana tutsaktır,
Ama herkes, nerden aşka erecek? Her yaya, nerden Damaşk'a varacak?
Hakk'a ulaşıncaya dek, bu yolda karanlıktan, nurlardan çok perdeler var,

CLXV

Ona ve soyuna Allah'ın salâtı, Mustafâ, «Gerçekten de Allah'ın, nurdan ve zulmetten yetmişbin perdesi var; onları bir açsa, zâtının lem'aları, onu gören herkesi yakardı» buyurmuştur; bu hadîsi anlatış,

Yarısı nur, yarısı karanlık; bunlardan kim geçtiyse yüzlerce devlete ulaştı,
8440, Gökyüzünün de kutbu oldu, yeryüzünün de; iki âlemde de uludur, seçilmiştir o,
Karanlıklar perdeleri, bedenin vasfıdır; çünkü beden, kibirle, kinle, ben'le, biz'le dopdoludur,
Cansa, nur perdeleriyle vasfedilmiştir; insan, onlardan da geçti mi, ulaşır artık,
Her bölük, bir perdenin ardında kalmıştır; varlığını o perdeye rehin etmiştir,
Çünkü o perde, onlara büyük görünmüştür; her bölük, bir perdeyi kendine mâbûd edinmiştir,
Hepsi pervane gibi, perdeyse sanki mum; o ortada, hepsi de onun çevresine toplanmış,
Sen ileriye yürü, perdenin ardında kalma; an - duru olduysan, tortudan geç,
Nurlar perdesine varıncaya dek çok çalışman gerek,
Oraya varınca da durma, oturma; Kelîm gibi ondan da geç,
Isa gibi göğe at sür de server ol, meleklere bey kesil,
8450, Muhammed gibi iki dünyâdan da geç de Rahmân'ın cemâline mazhar ol,
O, hiçbir gözün görmediğini gördü; âşıkların yolunu aştı,
Hiçbir kimse onun makaamına erişmedi, o makamda tek olarak yalnız o vardı,
Geri kalanlar, ondan başkaları, hep onun harmanının çevresindedir; biri, bir define, bir hazîne elde etmiştir; öbürü o hazîneden bir pay,

Hepsinden, tamâmiyle geçersen, iki cihan da candan kul - köle olur sana,
Velîler, senden faydalanırlar; hepsi de ayağının altında can verir,
Nurunla onları diriltmeni, onlara ebedî bir hayat vermeni isterler,
Bir zerreyi, gökte güneşe çevirirsin, küçücük bir yıldızı Ay yaparsın,
Lütuf, cömertlik mâdeni olursun; bütün varlığın özü - özeti kesilirsin,
Hepsi fanı olur, sen kalırsın; iki âlemde de buyruk yürütürsün,
8460, Tertemiz zâtın, Hak'la daimi olur; devletin, Hak gibi daimî olur,
Beden testinden ruh, coşa - köpüre su gibi akar da akar;
Yaşayışa esas olan, sonunda herkese kurtuluş ihsanına kaynak bulunan o denize ulaşır,
Ondan sonra da katren, derya kesilir; aşağıya da aldırış etmez olursun, yukarıya da,
Zâtının vasfı, varlık âlemi olur: bütün var olanlar, senden cömertliğe erer,
8470, Ölmedikçe bunu elde edemezsin: bedeni terket de tümden can ol,
Bedenin gücünün azalması, canın güç kazanmasıdır: nankörlüğü bırakmak, îman nûrundandır,
Ecelden önce ölmek, Hak katında dereceni arttırır senin,

CLXVI
Allah'ın salâtı ona ve soyuna,
Mustafâ, «Ölmeden önce ölün» buyurdu,

Peygamber, bu hadîsi buyurdu: Kim diri kalmasını isterse,
Onun, kendi varlığından ölmesi, ölerek diriliğin anlamını bulması gerek,
Ölmeden tez ölün, göğe ağın da Ay'la güneş sizi övsün,
Ölen kişi, ölümsüz kaldı: bu dünyâda cenneti, peşin olarak aldı,
Kim ölürse bugün, diri olur o, ölmeyense yarın yaman bir hâle düşer,
Dünyânın diriliği kalmaz, geçer: Allah lûtfuyla diri olansa ölmez,
Gerçek yaşayış, ölmektir: dâima Allah'yla olmaktır,
8480, Bu dünya sevgisini boşlamaktır: aşk ateşiyle boyuna pişmektir,
Kendisinden kötülükleri gidermektir: bunu yapmayan kişi, ne kadar da uzaktır,
İyice bil ki ölmenin anlamı budur: Nefsini öldür de murdar olma, kurban ol,
Kendinden kötülüğü sür; gerçek olmayan herşeyden vazgeç,
Sarp bir iştir, bunu yapabilir misin: yalnızca bu yola gidebilir misin?
Varlığınla ulu olamazsın; gözsüz olarak o Ay yüze bakamazsın,
Yol almış, varıp ulaşmış, canını Hak nuruna karmış kişiyi istede,
O, seni ulu Hakk'a ulaştırsın: korkulu köprüden kolayca geçirsin,
Gerçeklikle onun eteğini sımsıkı tut da o, seni Allah'ya dek götürsün,
Tikeni bırak, gülünü al; hepsinden vazgeç, bana gel,
8490, Ben o yola iyi bir kılavuzum: sen benim sütümü iç; sütüm ağızdır benim,
Gözlerini ben açayım da bir iyice gör: başkalarıyle ne vakte dek uğraşıp duracaksın?
Dünyâda ne varsa sana bildireyim: seni tümden Hak'la doldurayım,
Hızır'ın su içip nefsini biçerek diri kaldığı denizden sana, içireyim de kurtul: onun gibi Allah yolunu bul,
Yeri bırakıp göğe ağ; karanlık yere nur gibi in,
Rahmetinle geceyi gündüz et; kudretinle gündüzü geceye çevir,
Sen neyi hükmedersen o olsun; az bile gelirse, katında bol olsun,
Onun eteğini tut, ondan ayrılma; kendini görme; sen - ben diye söz etme,
Kendini, benliğini unut, onu bil; kendini yitir, onu bul,
8500, Dünyayı kendinden sürersen o âlemde bin âlem görürsün,
O denizde ne balıklar vardır; Allah sana o sudan içirirse,
Denizin içindeki balıkları görür, onlarla haşir - neşir olursun,
Sen de o denizde balık kesilirsin; ne istersen hemen elde edersin,
O denizde, ölüm nedir, görmezsin, ne var diye sormazsın, hepsini seyredersin,
Ordaki sözler, olanı yerinde, nasılsa öylece görmektir; göz gördükten sonra sormak da ne?
Orda dilsiz - ağızsız sular içilir; o yeşillikte kanatsız uçulur,
Cennette nur yenir, nur içilir; cennetteki zevk, huriler yüzündendir,
Cennetin tohumu namaz, yerleri, evleri niyaz olmuştur,
Ordaki kuşlar, zikirden doğmuştur; hepsi de dâima kışı - yazı orda geçirir
8510, Allah'yı anış, cennette kuş olup uçar; Allah'yı anan kişi, bahtlı kişidir,
Kim bu tohumu ektiyse fazla - fazla, kat - kat devşirir; cennette sevinçli bir halde oturur,
Dînini arttır da diri kal; küfrünü arttırma; ite dönersin,
Gerçeklik, îman, canların canıdır; kişi, bu nurla Müslümandır,
Aşkı çok ve güçlü olmayanın gerçekliği, pınar gibi kaynamaz,
Gerçeklik suyu az olunca kurur - gider; çok değildir ki deniz gibi her yanı bürüsün,
Allah'dan yardım görseydi, yağmur yağınca biter - yeşerirdi,
Gönlünden gerçeklik bağı - bahçesi bitseydi kökü, önceden kurumazdı,
Kâfir olan nefsini o, önceden kesip biçti; çünkü nefis o, Allah'ya varmadan yolunu vurmaya kalktı,
Ama o diri er, Allah'ya can verdi de nefis, Allah yolunu urmadan onu tümden tepeledi,
8520, Bunu kim yaptıysa korkusu kalmadı; cennete girdi, şarabı içti; böyle bil bunu,
O şarabı içti ki tertemizdir o şarap; ondan iç ki nurun ta kendisidir o şarap,
Bedenden geç ki canını bilesin; can gözünü aç ki canlılardan olasın,
Allah der ki: Bana gelirsen, gönlün neyi dilerse elde edersin,
Kendini bırak, bana sarıl; kendini unut, beni bul,
Ben ki Allah'yım, senin kimin - kimsen olayım; birine bin vereyim,
Hangi damla bu denize gelirse kendinden kurtulur, deniz olur
Önce ikiydi; ama damla, deniz oldu mu, bir olur - gider,
Yürüyüp, akıp denize gelmeyen damla, aşkla kaynayıp deniz olamaz,
Bil ki güneş, yel, onu yer - gider; birazcık bile yaşlığı kalmaz,
8530, Yer de yel gibi onu emer; deniz o damlayı ne vakit sorar ki?
Birşey kalmayınca kimi sorsunlar: yok olan şeyi nasıl görsünler,
Şehir vardır da onun için sen, o şehirde oturursun: ne dilersen orda bulursun,

Kendini bil ki Allah'yı bilesin; ölmeyesin, ebedî diri kalasın,
Senin varlığın Allah kudretidir, onu senden uzak sanma: senden ayrı değil, kör kalma,
Beden candan diridir; cansa Allah'dan; dâimi diri Allah'ya kavuşmayı canından iste,
Gerçi Hak, yoktan, yokluktan, bir solukta yüzlerce âlem yaratır, buna gücü
İbâdet etmesen de sana yüce mertebe bağışlar; kadından aşağı bile olsan seni er yapar,
Suçunu ibâdetten yeğ kılar: mücâhede etmesen de Ledün bilgisini sana bağışlar,
En aşağılık köleyi Cemşîd, en hor zerreyi güneş eder,
8540, Cehennemi cennete döndürür; Kâ'be'yi ateş tapınağından beter bir hâle kor,
Allah'nın kudreti pek büyüktür: iki âlem de onun okluğunda bir oktan ibarettir,
Onun işi, sırrı dile sığmaz; ben az sözü yeter bulayım da sözü tüketeyim,
Türk dilini tam bilseydim sözle bütün bunları gösterir, söylerdim,
Halka sözle bildirirdim: onlar da yarınki günü, gözle görürlerdi,
Ama isterseniz farsça söyleyeyim de siz de bizim bulduğumuz kimseyi bulun,
Türkçe, rumca söylemeyi bırak; çünkü o terimlerden yoksunsun,
Ama farsça, arapça söyle: çünkü o iki dilde de hoş bir halde at koşturmadasın,
Sır, söze bile sığmıyor; akıl terazisi nerden tartacak onu?
Biri, sırrı harfle sözle anlatabilseydi, dağı da yel, saman çöpü gibi titretirdi,
8550, Harf, testiye benzer, sırsa deryadır sanki; deniz, testiye sığar mı hiç?
Nasıl olurda o deniz, şu tuluma sığar İşte onun içindir ki söz söyleyen,
Allah'nın vasfında âciz oldu, dilsiz oldu,
Farsçadan, arapçadan da geç; çünkü Hakk'ı dille vasfetmeye kalkışmak, oyuna girişmektir adetâ,
Ona ait sözü yüz dille söylesem, onu, onun sözünü gene de dille anlatamam,
Lüleden akan sudan deniz bilinebilir mi? Güneş, zerreden anlaşılabilir mi?
Meğer ki o, dilsiz olarak, yolu - izi olmayan bir yoldan gizlice sana söylesin,
O zaman, kaynak nasıl topraktan coşarsa, senden de söz coşar: o coşuşla çevikleşirsin,
Bilgisi de gönlünden akar; onun lûtfuyla, letâfetiyle bedenin de akar - gider,
Onu can gözü görür, ten gözü değil; iş, can işidir, bedenden geç,
Hak sırrını dedi - koduda arama; o sırra erince de sus; söyleme,
8560, Sarftan, nahivden vazgeç de mahvolmak yoluyla ona kavuşmaya bak,
Kalem buraya erişti de kırıldı; ev onun yüzünden yıkıldı; kapı paramparça oldu,
Ne ön kaldı, ne ard, ne üst kaldı, ne alt; ne sol, ne sağ var, ne kuru var, ne yaş,
Soyunduk, çırçıplağız, hiçbir şeyimiz yok; bırak bizi, hiç kesilenle hiç becelleşme,
Herşeyi terkettik, su kesildik; belirtisi bile görünmeyen şarapla yıkıldık - gittik,
Önünde bir şekil gibi görünüyoruz ama iyi bak, ne suretimiz var, ne şeklimiz,
Hayvan, tuzlaya düşünce tuz olur gider; orda görünen şekil, hayvan değildir artık,
A bilen kişi, o, tümden tuz olur; onda tuzdan başka hiçbir şey kalmaz,
Onu kazana atarsan şekli, sureti erir - gider,
Böylece de tam olarak anlaşılır ki onun şekli - sureti yokmuş, tümden tıızmuş o,
8570, Benim bu kitabım, o tuzlaya benzer; tümden anlamdır; Kur'ân'ın sırrıdır,
Kim canla buna gönül verirse o, Kur'ân'ın anlamında mahvolur - gider,
Onda eriyen, onunla akar - gider; ırmağa düşen katre gibi hani,
Nereye akarsa ırmak, o da onunla akar; gül de ondan biter, gelişir, açılır, fesleğen de, lâle de,
O eriyişle sen de onun aynı olursun; onun aşk denizinde bir dalga kesilirsin,
Suretten kurtulur, anlamın ta kendisi olursun; artık suretlere bakmazsın, onlara önem vermezsin,
Hattâ suretler, seninle buluşmaktan kaçarlar; hepsi de senin nurundan çekinirler,
Çünkü ateş, nurla söner; isterse o ateş binlerce yığının tutuşmasından meydana gelmiş olsun,
A inancı tam olan, lütfet de bunu işit; cehennem, mü'mine apaçık seslenir;
Allah için olsun der, tez geç üstümden; gerçeklik nuruyla sönüp yok olmayayım,
8580, Ateş, mü'minlerin nurundan söner; nüm da gene can nuru alır, kendine kavuşturur,
Bil ki suretleri yıktın mı, Ay gibi, güneş gibi karanlığa düşman oldun,
Mesnevi, görünüşte harflerden meydana gelmiş bir surettir; su gibi, kabın içine girmiş, sana kapla sunulmuştur,
Ama o, suretlere âfet kesilmiştir; mekânsızlık âleminin bilgisine hem güç olmuştur, hem gıda,
Mesnevi, suretlerden ayrıdır, mânâ âlemindendir; Mesnevi güneştir, başka kitaplarsa yıldız,
Güneş, nur saçtı mı bütün'yıldızlar görünmez olur,
Çünkü can üstündür, bedense ona alt olmuştur; ama her ikisi de istenen, özlenen denizde mahvolup gitmiştir,
Söz, bu şiirlere sığmaz; sır, bunlardan utanç duyar,
Tiken, gül bahçesinin yoldaşıdır, ikisinin de durağı, yurdu birdir ama,
Tikende gülün güzelliği yoktur; gül bahçesi tikenden anlaşılmaz,
8590, Ama ne çare var, sen söyle; söz tikeni o gül bahçesinden de ayrılmıyor işte,
Duygunun zevk alması, zihinlerin tad duyması için o anlam, ağızdan sözsüz çıkmıyor,
O kadarı anlaşılıyor ki bu tiken, ezelden beri gül bahçesiyle berâbermiş,
Bunu anlamak, yaratanı, sanatından, yaratılanlardan anlamak gibi yardımcı oluyor bize,
Parıl - parıl parlayan bir nur olan bu sözü ara, anlamaya bak; çünkü arayan, tezce aradığını bulur,
Bu Mesnevi, tamâmiyle öğüttür; kim bu bağla bağlanırsa, ona eştir, dosttur,

CLXVII

Mesnevi - han Sırâceddin, bir gece, rüyasında, sırrı kutlu olsun, Celebi Hüsameddîn'i, Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ'nın kutlu, tertemiz türbesinin baş ucunda, ayakta duruyor gördü; elinde de bu Mesnevi vardı; güzel ve yüce bir sesle, tam bir zevkle okuyor, bu şiiri, mübalağalarla övüp anlatıyordu, Sonra yüzünü Sırâceddin'e dönüp bu Mesnevî'yi dedi, bundan sonra benim okuduğum gibi okumalısın, O sırada kendisi de bunu vasfeden bâzı beyitler okumuştu, Uyanınca o beyitleri unuttuğunu anladı; yalnız şu bir beyit hatırında kalmıştı :

Kimde göz varsa, görüş varsa bunu görmüştür:
Bu nazmın üstüne hiçbir nazım olamaz,

Bu beyit de aynı vezinde olduğu için teberrük yoluyla beyitlerin arasına yazıldı,

O seçilmiş mürîd, Mesnevi - hânımız Sırâceddin, rüyasında gördü,
Küçüklüğünden beri temizdi, zahitti: dindardı, muvahhitti, ibâdet ehliydi,
Başkaları gibi kaba sofu değildi; irfandan dâima nasibi vardı,
O gerçek er, evliyaya âşıktı, yokluk yolunda bilen, anlayan kuvvetli bir erdi,
Hakk'ın Husâm'ı, o yüce padişah, türbenin baş ucunda ayakta duruyordu,
Veled'in Mesnevî'sini eline almıştı: onun beyitlerinden hoş bir hâle gelmiş, esrimişti,
Bir toplulukta onu halka okumakta, coşmakta, zevklenmekteydi,
Ondan sonra yüzünü ona döndürüp dedi ki: Bu günden böyle, açık - gizli,
Bunu benim gibi oku, bu sözle din yolunu aç,
Derken bu zevkle, kendi karihasından bal gibi, şeker gibi tatlı, güzel beyitler söyledi,
Sırâceddin, uykudan uyanınca, o hatsiz - hesapsız, o pek çok beyitten,
Hatırında yalnız bir beyit kalmıştı, öbürlerim unutmuştu,
O beyit de şudur; iyice dinle de o yoldan, o duraktan koku al:
«Kimde göz varsa, görüş varsa bunu görmüştür: Bu nazmın üstüne hiçbir nazım olamaz,»
Hem söz, hem hâl eri olan öyle bir padişah, öyle bir Abdal'ın serveri,
Nazmımız hakkında böyle buyurduktan sonra; ki bu sözün üstüne kimse bir
söz söyleyemez;
Artık hayâlden, zandan, vehimden geç de gözünü aç, böylece de güzelce anla;
Bu kitap, o denizden ne incilerdir, nasıl inciler, a arayan, bunlardan başka bir inci arama,
Bu incilerin biri, ikiyüz cihâna değer; ne mutlu bunları elde etmek için candan çalışana:
Bu nazmı gece - gündüz okuyana, böylece de bu sözlerle Rabb'in tapısına erene,
Çünkü bu, arayana kılavuzdur: mâkânsızhk âlemini gösterir,
Gönül yüzünü görmeleri için yolcuları, durağa götürür,
Ey Veled, Mesnevî'n kılavuz oldu da adın, o yüzden, göğün yücesine ağdı,
Herkesi göğe çeker, ağdırır, şeytanı bile huriye, meleğe döndürür,
Onun yüzünden şeytan huriye döner; salt karanlık, baştan başa nur kesilir,
Gücünü bu sözden tanı: bunu, hiç kimse kıyasla anlayamaz,
Meğer ki Allah, söyleyip dinleyişin ötesinde, lûtfuyla, keremiyle bir yol göstere de,
Sonu olmayan âlemde onu, kendine çeke;
Gök gibi, yer gibi binlercesi, o güneşe karşı hor - hakıyr bir zerredir hani, onu, o âleme götüre,
Yoksa o âlem, ne anlatılabilir, ne vasfa sığar: akıldan da dışarıdır, vehimden de, şüpheden de,
O âlemin sırrını dil yoluyla arama; ararsan onu bilemezsin,
Ayak, buraya bastı mı, yürümekten kaldı demektir; neliksiz - niteliksiz âlemle ayaksız yürünür,
Ezelden hürlerden olan kişi, bu sırların kokusunu duyar,
Kimin bu kitapla Cinsiyeti yoksa ,bil ki o, iki âlemde de hayvandır,
Eşekliğinden buna heves etmez de bu anlamlardan uzak kalır, mahrum olur,
Bir hayvandır ki ota düşkündür; sonunda da ot gibi telef olur gider,
Pislik gibi nefret edilir ondan; temiz kişiler kâtında tiksinilen bir kişidir o,
Sonunda köpekçesine ölür; eşek gibi balçığa kakılır - kalır,
İsterse kardeş olsun, oğul olsun, değil mi ki bu aşka düşmemiş:
Bence şeytan gibidir onlar, gazebe uğramışlardır; ayıplı eşek gibi hordur, sürülmüşlerdir onlar,
Benden nasiplen lanettir: ölümleri en iyi nimettir onların bence,
Benim yakınım, benim gibi olandır: nimetler, keremler sahibine kavuşmak isteyendir,
Onun ünsiyeti, kendisiyle değil,
Allah'yladır; onun gözü kendinde değil, Allah'ya kavuşmaktadır,
Canla - gönülle arayışa düşmüştür; balçıktan tiksinir, kaçar,
Arayışta nefsi, gönül sahibinin ayak bastığı toprağa kurban eder,
Boyuna ölüme doğru yürür - gider: her solukta ölümden azıklar, bağışlar gelir ona,
Yoklukta varlık bulur, yaşayış bulur: hattâ onun hayâtı, ölümün ta kendisindendir,
Ölüm, yokluk, ona Allah'yı anıştır, namazdır; ölümü yüzünden ona,
Allah'dan bağışlar gelir,
Varlıktan kaçar da sarhoşluğu, kendinden geçişi yüzünden ebedî olarak kararsız bir hâle
düşer,
Yokluğu canla - başla yurd edinir; bu sığınakta tehlikeden kurtulur,
Her ne söylerse Hak'tan söyler; Hakk'a canla - gönülle koşar
Onun katında dünyadan bahsedilemez; sözü, ancak can âlemine dâirdir,
Ağzından hikmet ve ilim doğar; yeri - yurdu, dâima Allah aşkıdır,
Gönlü, hikmetler kaynağıdır; tertemiz canı, Hak nîmetlerini saçar - döker,
Sözü de, hâli de Ma'rûf gibi yücedir; cihanın müşkülen, ona apaçıktır,
İyi de, kötü de ona görünür, gizli kalmaz; ne söylerse, gördüğünü söyler,
Sözü birisinden, bir kitaptan aktarma olmadığı gibi kıyas yoluyla da değildir;
işi, aslından temele oturmuştur,
Dünyâ karanlıklarında muma benzer, anlatır, bildirirken can bağışlar,
Bu âlemde Hak mazharıdır; kendisine uyulur; Âdem gibi halîfedir,
Kim bu çeşitse, odur benim yakınım; odur derdimin dermanı, yaramın melhemi,
Gönül derdine dermandır sanki; boyuna Tann'ya kavuşmayı diler o,
İki gözüm, onun ayağının bastığı topraktır; o, erkeğin rûhununda kıblesidır, kadının ruhunun da,
Ne mutlu o kişiye ki dervişler için bütün yakınlarını terkeder,
Söylenmesi gereken ne varsa söyledim; birçok seçilmiş inciler deldim,
Sen tümden inanırsan Hak yolunu sana gösteririm de gidersin,
Yalnız nefsini öldürmeye iyice niyetlen de acıdan da kurtul - gitsin, ekşiden de,
Bir bak hele, nefis ne yüzden çullanmış sana; gör de düzenleri açıkça anlaşılsın sence,
O, hüküm yürütmekte, sense hükmüne girmişsin: kendisi gibi seni de mahrum etmiş,
O, buyruk sahibi olmuş, sen tutsağa dönmüşsün; seni zincirsiz o yana, bu yana sürüyüp durmada,
Böylesine paha biçilmez bir ömrü, o alçağın uğruna yitirip gidiyorsun,
O lanetlenmiş, gıdadan güçlenir: kes gıdasını, önüne kan dök onun,
Açlıkla gıdâlandır onu, ekmekle değil: çünkü bu derdin dermanı odur,
Onu dünyâ lezzetinden mahrum edersen âhiret tadlarından yüzlercesine kavuşursun,

8670, Hiçbir suretle murâdını verme onun, dileğine kavuşturma onu; boyuna gamdan, eziyetten başka birşey verme ona,
Onun gıdasını mihnetten ,meşakkattan düz - koş da yalvarıp yakararak namaza koyulsun,
Aç kal: işin sonunda, birçok nimetlerle doyarsın,
Bu nıeyvayı az ye de âhirette Tuba ağacının meyvaları çok - çok sunulsun sana,
Varını - yoğunu, malını - mülkünü terkedersen, kıyamet gününde yüzlerce misli verilir,
Yemeden-içmeden, uykudan vazgeç,uyanık dur da sonunda o yüzü göresin, o kavuşmaya eresin,
Allah gıdasını açlıkta ara da geriye döndüğün vakit gözü tok dönesin,
Şu ince yolda dikkatli yürü de gerçekleyişte tek kişi ol,
Yola riyâzatsız adım atma da peygamberler gibi yücel,
Mustafa, açlığın ta kendisi, yüce kişilere yemektir buyurdu:
8680, Gerçek erin bedeni, onunla dirilir; boyuna meleklere yoldaş olur, eş kesilir,
Avcılar, doğanı, köpeği aç tutarlar, yiyeceklerini, içeceklerini az verirler,
Açlıkla avlar tutup avcıya getirmelerim sağlarlar,
Avlanmayı aç ister; avlanmaya girişir; üst olur; avını avlar,
Tok köpek, nerden av avlayacak? Tokluğu, ona bir bağ olur,
Tokluk onu avlanmaktan bağlar, arslanlık gösteremez,
Sen de tıpkı bunun gibi, nefse az ekmek ver de gizli avları avlasın,
Hiçbir vakit dileğini verme; bedenden ayır onu da can isteğine düşsün,
Çabucak yokluk taşıyla taşla onu: yok olduktan sonra acınmış olur o,
Savaş gürzüyle başına vurmazsan Allah seni, kullardan saymaz,
8690, O yalnız, seninle yoldaş oldukça Allah'ın lütuf konağına yol bulamazsın,
O murdardır, murdarla yola düşme; tertemiz âlemde ayaksız koş, yürü,
Elbiseye bir pislik bulaşırsa, gerçekten de namaza engel olmaz mı?
A sevap uman, görünen pislik, namaza engel olursa,
O murdarlığın aslı - esâsı olan, sevgiliye yakınlaşmaya, ona kavuşmaya engel olan iç murdarlığı, elbette daha üstündür,
Ondan tamâmiyle arınmadıkça nasıl olur da Mesih gibi göklere ağabilirsin?
Dışını, namaz için arıt, içini de niyaz için arıt,
Dışın tertemiz oldu mu, içini de tertemiz bir hâle getir,
Çünkü insanın aslı dış - baş değil, içtir, gönüldür; baş yele benzer, içse kanada,
Ayakla binlerce yılda aldığın yolu, kanatla daha önce, hemencecik alırsın,
8700, Beden, yolda ayakla yürür; cansa Allah'ya kanatla uçar,
A bilgin, can kanadı aşktır, canı oraya aşksız nasıl uçar;
Kimin aşkı fazlaysa kanadı da güçlüdür; bizce de şu bellidir ki çok, azdan daha üstündür,
Kim daha fazla âşıksa daha ilerdedir; herkesten daha iyidir, daha ölçülü - düzenli,
Hak yolunda âşıklar, saf- saftır; arddaki saf, öndekinden ders alır,
Bu safların önündeki imamsa, Hakk'ın vuslat mihrabında tektir
Herkes ondan feyz alır, oysa Hak'tan: o, burçlardan da üstün bir derecededir, yedi kat gökten de,
Ahmed gibi dereceleri aşmıştır: gözünü bir olan Allah güzelliğiyle doldurmuştur, gözünde başka şey yoktur onun,
Hak'ta mahvolmuş, o dîdâra garkolup gitmiştir; onun zâtını başkaları gibi sayma,
Şekli başkalarına benzer, şu halk gibidir bedeni, onlar gibi yer, içer,
8710, Beden bakımından yeryüzündedir ama sırrı, Arşı da aşmıştır,
Kim o yüzü perdesiz gördüyse solmuş, porsumuş bile olsa dirilir,
Hem de sonunda gene ölecek, varını - yoğunu başkaları alacak bir hayâtadeğil, ebedî hayâta erer,
Hak'tan gelen dirilik, ebedîdir; güneş gibi aydındır, parlar, parlatır - durur,
Hak'la ebedî olarak bakiydin canlara hem şarap olur, hem sâkıydir,
Herşey, gerçekte onunla diridir; herşey ölür - gider, diri olarak o kalır,
Ölüm karanlık, nûrsa hayattır: nur, şu karanlıklardan gitti mi,
Dünyâ da ölü bir hâlde kalır, dünyâdakiler de; çünkü sevgilinin yüzü gizlenmiştir onlardan,
Çünkü herşey, onun nuruyla doludur: hepsine de nur, o güneşten gelir,
Bu şeyler, evlere benzerler: Allah nurunun vurmasıyla aydınlanmışlardır,
8720, Nurunu onlardan gizledi mi, hepsi de cansız kalıba döner,
iyiden - kötüden, pisten - temizden ne v arsa hepsi de helak olur - gider,
Böylece de arılığın, yaşayışın onlardan olmadığının, eğreti bulunduğunun bilinmesini sağlar,
Eğretiydi, gene aslına gitti; güneşin ışığı, güneş değimlisinden nasıl ayrılır?
Herşey onun nurundan mahrum kalınca hepsi de ölüp gitti, yalnız Hak kaldı,
Ama nurda yok olan can, yokluktan sonra nurda varlığa erer,
Böyle kişinin zâtı, lâtif ışıklardandır: tümden aşağılık kişileri de aydınlatır, yüce kişileri de,
Öyle bir nura yokluk eremez; çünkü o Hak'tandır, Hak'tan özgeye gitmez,
Allah durdukça o da durur; dâima Tann'yla bâkıydir,
Bedeni yok olur, ölür - giderse canı, mekânsızlık âleminde saltanata kavuşur,
8730, Balıktan Simâk'a dek herşeyi nûrlandırır: mü'minlere cenneti bağışlar, hurileri ihsan eder,
Can cihanında vali olur; herkes alçaktan yürür, oysa yücedir,
Sayıdan kurtulur velî olur; onu da Ali gibi Allah arslanı bil,
Peygamberleri onda görebilirsin; sana perdesiz görünürler,
Hiçbir şey ondan dışarda değildir: iç âlemin yolundan sana yüzlerce âlem bağışlar,
Çünkü Hak onunla, onsuz değil; onun kapısını seç, orda dur,
Allah, yere, göğe sığmam, beni orda arama:
Ama mü'minlerin gönüllerine sığarım: canla onların kapılarını bir iyice çal,
O gönüllerde beni bulursun da sulardan da kurtulursun, topraklardan da buyurdu,
A arayan, şeyhin eteğini tut: çünkü Hak, o dilden söylemekte,
8740, Onun işi de tümden Hak'tandır,sözü de:soluktan soluğa gerçek bir gönülle ondan ders al,
Böylece o dersle öne geçersin, bütün önde gidenlere ulaşır, onlara katılırsın,
Yeter artık, bundan böyle susayım: ağızsız olarak o şaraptan içeyim,
Yönsüz - yöresiz yöne, kimi gönül yolundan, kimi sözle çok sala verdim, çok seslendim,

Kimin talihi kutluysa tahttan, taçtan geçer,
Hak için dünyâdan bezer: o pazarda dükkân arar,
Yokluktan geçer, varlığa ulaşır; varlıktan - benlikten geçip Allah vuslatına yol alır,
Buna son yoktur; sus ey Veled: aynayı kilimin içine koy,
Bu cana can katan sözlere altıyüz doksan yılında başlandı dostum,
Rabîulevelin ilk günü söze başlanmıştı: uzun sürdüyse uzun sayma, usanma,
8750, A övünen er, Cumâdelâhıra ayının dördüncü günü de sona erdi,
Yol - yordam, bu defterle tamamlandı: bundan sonra daha neler gelir bakalım,
Buna ne son vardır, ne bitim; âyet tamamlandı, bitir artık,
Âyet bitince namaz tamamlanır: değil mi ki sarhoş oldum, kadehi elimden bırakayım,
8754, Artık ne okşayayım, ne azarlayayım: değil mi ki kitap bitti, dudağımı yumayım,

8
-Zi'l -Hıccet'ül-Harâm l394-
9

